

631. pag.

ERDÉLY ORSZÁGÁNAK
Három Könyvekre oſztatott

TÖRVÉNYES KÖNYVE.

Melly

APPROBATA, COMPILATA
CONSTITUTIOKBÓL,

BIBLIOTECA ASTRA SIBIU

és

NOVELLARIS ARTICULUSOK-
ból áll.

Moſt újjabban, minden Haza-Fiaknak haſznokra ki-botsáttatott

H. G. L. C. M. 1285,

966

KOLOSVÁRATT,

A' Reformatum Collegium Betüivel. 1779. Eſt.

71

Imprimatur.

Cibinii, Die 10-*a* Men. Julii, A. 1778.

ANTONIUS HORVÁTH de M. Zsákod-
Regiſtrator Gubernialis, & Commiſſio-
nis Librorum Cenſoriæ Actuarius.
mp.

Jó-akaró Olvasó!

Hajdon Servius Sulpitius *Római Nemes Ember, midőn valami Törvényes dólogba* Q. Mucustól *igen tudós és ékesen szólló Törvény-tudótól, tanátsot kérdett vólna, tőle illyen pirongató feleletet vett:* Turpe esse Patricio et Nobili Viro, cujus, in quo versatur, ignorare, *hogy Jó-rendü és Nemes Férjfiúnak igen szégyen vólna, nem tudni azokat a' Törvényeket, a' mellyekkel mindennap dolga vagyon. Mely pirongatás annyira meg-illette* S. Sulpitiust, *hogy, a' Törvényeknek szorgalmatos tanúlására magát egészen réá adván, a' többb Törvény-tudók közzé számláltatnék.*

Méltán feddetett-meg bizonyára S. Sulpitius. *De a' mi Hazánk-fiainak-is nagy réſze, haſonló piróngatáſra vólna érdemes; ha az Erdély-Orſzág' Törvényes Könyvének felette ſzük vólta, hellyes és akárkitöl bé-vehetö mentſégekre nem ſzolgálna. Ez ugyan-is még az el-múlt* Seculumban *1696ba, nyomtattatván-ki utóljára a'nyira el-fogyott és el-tünt vólt ſzem elöl, hogy a' ki azt ámbár nagy árron meg ſzerezhette, az magát a'ſzerentſé emberek közzé ſzámlálhatta. Ezen el kerülhetetlen ſzükſégü Könyvnek, ill nagy ritkaſágát tapaſztalván, és a'na ki-nyomtatáſára ſokaktól régen únſzó tatván; kivántunk édes Hazánkna e'ben-is, hogy újjabb nyomtatás ált bövebbé tételſék, ſzolgálni.*

Követtük mindenekben pónt póntra az emlitett 1696-dik eſzten

bé

béli b.e. Tótfalusi Kis Miklós nyomtatását. Mivel pedig tudva vagyon az, hogy a'tól az időtől fogva, estek ezen Törvényekben bólmi változások; némellyek tellyességgel el-töröltetvén, némellyek jobban meg-határoztatván, és némelyek épen ujjak íratatván: hogy ezen tekintetben-is semmi fogyatkozás ne lenne; igyekeztünk az olvasóknak e'ben-is kedveket tölteni, az e'dig való két Törvény-könyvet követő harmadik Könyvben, melly a' Novellaris Articulusokat foglalja magában. Ezeknek, amazokkal való öszve vetésekből, ha mi külömbség léjszen a'régibb és újjabb Törvények között, a' figyelmetes Olvasó, könnyen által látbattya; és ki-tanulbattya. Gondunk volt a'ra-is, hogy az e'dig való Mutató-Tábláknál bővebb, és majd minden

ſziikſéges dolgokat magában foglaló Mútató Tábla, kéſziteſſék a' Könyvnek végére. Végye jó-neven a' jó-akaró Olvaſó, köz jóra tzélozó ſzándékunkat, és forditſa ezeket a' maga haſznára. IrtukKolo'svaratt MDCCLXXVIII-*dik* Eſztendőben, Júniusnak 22-*dik* Napján.

ELSÖ KÖNYV.

APPROBATA CONSTITUTIOK.

ELSŐ

KÖNYV.

APPROBATA

CONSTITUTIOK.

APPROBATÆ CONSTITUTIONES REGNI TRANSILVANIÆ & PARTIUM HUNGARIÆ EIDEM ANNEXARUM.

Ex Articulis ab Anno Milleſimo Quingenteſimo Quadrageſimo, ad praeſentem huncuſque Milleſimum Sexcenteſimum Quinquageſimum tertium concluſis compilatae.

Ac primum quidem per Dominos Conſiliarios reviſae, tandemque in Generali Dominorum Regnicolarum, ex Edicto Celſiſſimi Principis, D. D. GEORGII RAKÓCZI II. Dei Gratia Principis Tranſilvaniae, Partium Regni Hungariae Domini, & Siculorum Comitis, &c. Domini eorum Clementiſſimi, *in Civitatem Albam Juliam ad diem decimumquintum menſis Januarii Anni praeſentis* 1653. *congregatorum, conventu, publicae relectae, intermixtis etiam Conſtitutionibus ſub eadem Diaeta editis.*

CLAUDIOPOLI,

Typis Coll. Refor.n. Anno MDCCLXXIX.

PRAEFATIO & APPROBATIO CONSTITUTIONUM

Regni Noſtri Tranſilvaniae, & annexarum Partium Hungariae.

OS GEORGIUS RAKOCZI II,

DEI GRATIA PRINCEPS TRANSILVANIAE, PARTIUM REGNI HUNGARIAE DOMINUS, & SICULORUM COMES, &c.

Memoriae commendamus tenore praeſentium, ſignificantes, quibus expedit, univerſis; Quod cum inter praecipua recte regendi et regnandi requiſita, juſtitiae tropheum erigere, et Aſtraeam terris revocare haud minimum eſſe, et hoc nonniſi beneficio legum pro renata elaboratarum et recte diſpoſitarum obtinere poſſe nove-

noverimus; sollicite eam ob rem, et a Dominis Regnicolis sollicitati, studio tam vtili, et cum primis Principi et Magistratui Christiano competenti, ab ipsis Principatus nostri auspiciis nonnihil intenti fuimus, in id consiliorum nostrorum vela extendentes, quo pacto justa et necessaria haec sollicitudo ad Numinis Divini gloriam, et publicam Ditionum nostrarum quietem et emolumentum, optato terminaretur colophone: si quidem minus nos fugiat, recte dispositas, et bono ac usui communi accommodatas leges instar animae esse; ut enim haec corpori virorem et nitorem, imo ipsum esse suppeditat, ita illae rebus publicis, et dominantium thronis stabilimen, et robur afferre solent, Principes fidelibus suis reciproco amoris vinculo connectunt, instillantes et ingenerantes cordibus eorum observantiae mutuae zelum, in unum corpus coagulant: unde et pacis amoenitatem, et imperiorum incrementa scaturire, experientia testis est. Nec mirum, authore enim Deo natae, a Mose Protonotario excerptae, et subsequentibus seculis, secundum diversas Nationes, Regna et Urbes, per viros ingenio plurimum valentes acquisitae, variatae, et moribus hominum applicatae, progressum sumsere: quorum altos titulos et nomina clara, si quidem nil nisi extrema mundi periodus delere possit, recensere minus necessarium ducen-

tes,

tes, unius Juſtiniani, magni illius Imperatoris meminiſſe juvat, qui Arte ac Marte potens, tantum operae in methodica legum diſpoſitione impendit, ut totum Juris Civilis Syntagma, a nomine ejus hodie Juſtinianum audiat.

Nec defuit hoc in gente noſtra legum ſtudium, ut Decreta Regum antiquorum atteſtantur, maxime ſub Vladislao Rege collaboratore Magiſtro Stephano Verböczi (qui authoris Juris Tripartiti nomen illo apud nos labore meruit:) In eundem ſcopum magni illi Viri Operis Quadripartiti compilatores vigiliis ſuis collimarunt; et poſtmodum Ferdinando I. et Joanne Regibus, de ſumma rerum infoelici eventu concertantibus gens noſtra diu victorioſiſſima, inteſtini, et externi belli fluctibus miſerandum in modum obruta, et ad incitas redacta; haec vero Patriae pars, quae hodie regni Tranſilvaniae titulum obtinet, ſub peculiari Principatu ſibi ſalutem querere, non ſine furore Martiali coacta, quamvis inter arma ſileant leges, nihilominus earum curae deditiſſimam ſe fuiſſe multis conſvetudinibus et Decretis pro re nata ingenioſe adinventis declaravit. Hac autem noſtra tempeſtate Celſiſſimus etiam Princeps, Dominus Pater et praedeceſſor noſter, excelſi nominis, eadem legum componendarum propenſione ductus, ſancita

cita avitica ex publicis Comitatuum et Civitatum Archivis et Protocolis colligi et erui procuraverat, nisi gravia regnanti negotia, otia ei rei sufficientia subtraxissent, et rebus pacatis triumphanti vitae fila abrupta fuissent. Consimili etiam voto et conamine, ante eum laudatissimus Princeps, GABRIEL BETHLEN, *in Anno* 1619. *legibus ordinandis manu et consilio admoto, non contemnendum juridici processus specimen ediderat, cujus ductus in dicendis juribus et hodie plerumque observari solet; verum ut illud necessitate fatali interruptum; ita hoc pro praesenti rerum statu, justo compendiosius esse, nec priscorum statutorum succum plene exhausisse, nec sat distincta methodo rerum momenta discriminasse videtur: plenius itaque et distinctius aliquod juris Enchiridion meditati, quo semota confusionum caligine, et Judicum et litigantium, sed et juris dicendi studiosorum commodo consuleremus, in Comitiis superioris anni (qui nobis obitu Fratris charissimi, et nostro, ac nostrum morbo desperato nonnihil novercatus est) certum antiquorum et recentium Decretorum ab Anno videlicet* 1540. *ad hunc praesentem in unum Systema colligendi modum, virtute publicae constitutionis praescripsimus, nominatis ad id idoneis, et jurium ac consvetudinum Patriarum peritis Viris, quorum industria*

lau-

laudabili propositum istud eodem ipso anno fu-
um etiam sortitum est finem. Angoribus tan-
dem Deo propitio anni illius superatis, ut
primum praesens Millesimus sexcentesimus
quinquagesimus tertius affulsit, actutum ad 15.
Januarii Mensis, Dominis Regnicolis trium
Nationum Regni nostri Transilvaniae, et anne-
xarum partium Huugariae, Diaetam anniver-
sariam, in hanc Civitatem nostram Albam Ju-
liam, tractandis rebus publicis, et examini
ac dispositioni collectorum Articulorum indi-
cere, e re esse visum est. Quibus congregatis,
et praecedaneis Comitiorum solennitatibus mo-
re modoque consveto peractis, inter caetera ne-
gotia publica, revisioni collectorum Articulo-
rum opera multa impensa est, ac primum eti
am privatim in senatu examinati, et in con
venientem orainem redacti, formam libelli ac-
cepere: qui ut elimatior prodiret, eum ite-
rato Dominorum Consiliariorum examine tru
tinatum, tandem in consessu etiam Domino-
rum Regnicolarum publice lectum et relectum,
et ad amussim jurium rerumque patriarum re-
cognitum, in tales sectiones, non Logico qui-
dem, sed usuali ordine partiri visum est.
Primo *etiam cura rerum Ecclesiasticarum di-*
sponitur. Secundo *negotia Principum Statum*
et Fiscum concernentia pertractantur. Tertio
Dominos Regnicolas tangentia rerum momenta

indi-

indigitantur. Quarto *Causae Forenses in suum ordinem rediguntur.* Quinto *Edictorum publicorum series subjicitur. Quibus ea etiam, quae juxta propositiones nostras, in praesenti hoc Conventu in Articulos concludenda fuerant, ut rerum occasio jubebat, inserere placuit, totumque opus in forma libelli pure conscriptum, Domini Status et Ordines trium Nationum Regni Transilvaniae, et annexarum partium Hungariae nobis obtulere, demisse supplicantes, cum ipsi libellum illum publico calculo toties examinatum, jurium suorum et justitiae administrationi proficuum, et in omnibus clausulis consonum agnovissent, Nos etiam idem et omnia in eo contenta admittere et approbare, eisdemque et eorum haeredibus ac posteritatibus, pro legibus et consvetudinibus valiturum, authoritate nostra Principali roborare et confirmare dignaremur: Cujus quidem libelli tenor sequitur in hunc modum:*

APPRO-

APPROBATARUM CONSTITUTIONUM REGNI TRANSILVANIÆ, ET PARTIUM HUNGARIÆ EIDEM ANNEXARUM

PRIMA PARS.

TITULUS PRIMUS.

Religiókra nézendő Dólgokról.

ARTICVLVS I.

IGen helyes és követésre méltó tselekedeti vólt eleitöl fogva ez Hazának, hogy a' Közönséges Jóról akarván *concludálni* Országos Gyülésekben, mindeneknek elötte az Istennek tiszteletire nézendö dolgokon kezdették-el elmélkedéseket. Most-is azért illendönek ítéltetett, hogy minden egyéb Világi dólgoknak igazgatási elött, azon Isteni Tiszteletröl való végezések *præmittál*tassanak.

ARTICVLVS II.

Ex Art An. 1588. 1595. 1600. A'Négy *recepta Religiók* az Országnak ezen meg-egyezett közönséges végezései szerént, ennek-utánna-is *in perpetuum pro receptis* tartassanak, bóldog emlékezetü Eleinknek ditséretes példájok szerént; holott az Hazának közönséges meg-maradása-is 1630. azt kívánnya, hasonlóképen az Ország' *Con-* 1629. *stitutioi*, és néhány rendben lött *uniok* is. 1564. Ezen négy *recepta*, úgy-mint: *Evangelica* 1572. *Reformata*, (*vulgo Calviniana*) *Lutherana sive* 1584. *Augustana*, *Romano-Catholica*, *Unitaria*, *vel* 1588. *Antitrinitaria Religiók*nak szabados *exercitiumok*, *in locis juxta Constitutiones regni solitis*, ez-után-is meg-engedtessék. 1607.

ARTICVLVS. III.

Ex Art. An. 1576. A'Négy *recepta Religiók*on kivül *in Articulis fidei vel religionis*, se *privatus* akár mi rendbéli emberek, se pedig Gyülekezetek *innovatiot*, se pedig szakadozásokat bé-hozni vagy tselekedni ne merészeljenek, *sub poena notæ infidelitatis*.

Az Eklésiai *directio*kban és *ritus*okban 1572. pedig *reformál*niok, vagy *variál*niok az E- 1573. klésiáknak eleitöl fogva szabados vólt, melly 1579. kereszтyéni szabadság ez után-is el-nem re- 1584 keszтetik, és tiltatik; de úgy, a' mint más 1595. Keresztyén Országokban, 's ez miénkben is éltenek, és élnek mostan-is; tudniillik hogy

hogy *in minoribus*, és a' mellyek tsak az Egyházi rendeket illetik, magok az Egyházi rendek-is *concludál*hatnak, és *Conſtitutio*kat tsinálhatnak; de azokat-is közönséges *Generalis* gyüléſekben. Az halgatókkal és külsö rendekkel köz, avagy azokra-is nézendö dolgokban pedig, nem külömben, hanem azokkal-is köz értelemböl, úgymint: kiki magok *religió*ján lévö fö *Magiſtratus*oknak, és *Patronus*oknak egyenlö tetzéſekböl.

Ki-nem rekeſztetvén mindazáltal az-is, ha mikor, és miben valakik az Eklésiáknak épületire nézendö Szent Irás ſzerént való tetzéſeket *communicál*ni akarják, melly illy' móddal engedtetik, hogy a' közönséges Egyházi gyülekezetben tartozzanak *proponál*ni, és mind magokat, 's mind pedig *opinio*jokat a' közönséges gyülekezetnek *cenſurá*ja alá *ſubmittál*ni, mellyet azok a' Sz. Iráſnak ſerpenyöjében igazságoſon meg-fontolván, minden *privatus reſpectus*ok kivül, Vallaſokon lévö külsö Fö, és utánna lévö *Magiſtratus*okkal, 's *Patronus*okkal *communicál*ván, ha mind haſznosnak, 's mind pedig ſzükségesnek ítéltetik, közönséges meg-egyezett végezésböl véteſsék *uſus*ba-is; és ekképen *in externis ritibus directioneque Eccleſiaſtica* leheſſen a' *reformatio* avagy *variatio* (ſemmiben meg- 1573.

nem illetvén a' Hitnek és Vallásnak *fundamentum*ban, 's *articulus*iban való dólgokat,) ellenben pedig a' dolog nem jovaltatván, sem *acceptál*tatván, afféle *opiniok interdictum*ban légyenek, ezmeg-írt módon kivül, semmi rendek magokat afféle dólgokba ne elegyitsék. Egyéb aránt, ha hól, és kik, 's akárminémü rendbéli emberek felöl ollyan dólog hallattatnék, azon Vármegyéknek, vagy Székeknek Tiszttei, azon *Religion* lévö Püspökök, *Vicarius*ok, Esperestek, Dékánok, a' kiknek tudniillik *inspectio*jok alatt az ollyan emberek *residea*lnának, egymást tudósitván, *confuá*ljanak mind két rendböl álló értelmes, elégséges számú emberekkel, *certificá*lván a' vádoltatott személyeket-is, akár Egyházi, 's akár külsö rendek légyenek, és a' dólgot szorgalmatosan *examiná*lják-meg, 's ha *comperiá*ltatik igaznak lenni a' meg-irt tilalmas dólgokból lött vádoltatások, elsöben, meg-intettessenek szorgalmatosan, és ha mindgyárt *desistá*lnak, 's magokat az intésnek engedelmesen *submittá*ljják, meg-ne bántassanak; ha pedig ugyan *contumaciter* abban *perseverá*lnak, annál inkább abbéli *opinio*kat *praxis*ba vennék, vagy valamelly Eklésiában *privata authoritate* a' közönséges meg-egyezés kivül *introducá*lnák, *citati per Directorem*, ha *Secularis* emberek lésznek,

nek, *immediate*, ha Egyházi rendek, *degradál*tatſſanak elsöben, és azok-is a' ſzerént *citál*tatván, mind két rendbéliek, *comperta rei veritate, legitimoque juris proceſsu in talibus obſervari ſolito, in notam perpetuæ infidelitatis incurrál*janak, *id eſt, amiſsionem omnium bonorum, ipsos ſolos præciſè concernentium, caput tamen redemptibiliter.* Ha kik pedig efféle dologért *convincál*tatott embereknek párt tartói találkoznának tudva, *rei veritate comperta*, e 1573.
zen mód és *proceſſus* ſzerént *convincál*tatván, haſonló *poenáb*a *incurrál*janak; *interim* a' *convictus*ok *perſeverál*ván azon vétekben, *binaria gratia* életeknekis ne adaſsék. Ide nem értvén az Oláh, vagy Görögök *ſectá*ján lévöket, kik *pro tempore* ſzenvedtetnek, *uſque beneplacitum Principum & Regnicolarum.*

ARTICVLVS IV.

A' *Judaiſmus*, a' mint régi idöktöl fogva, nem-hogy a'négy *recepta Religio*k közzé ſzámláltatott vólna, de söt *publicis regni Conſtitutionibus ſub animadverſione ac ſeverâ poenâ interdicál*tatott, 's annak idejében a' kik vakmeröképen azon tévelygésben találtattanak, a' *Conſtitutio*k ſzerént meg-is büntettetnek; ezután-is *in perpetuum* mint azoknak büntetéſek, úgy a' következendöknek is *vigore eorundem Articulorum, ac etiam præſentium* végeztetik, *ſub eadem poena proceſſuque in articulis expreſſo*, mellyröl bövebb írás találtatik annak *ſeriess*ében.

ARTICVLVS V.

A' *Jeſuita* ſzerzetbélieken kivül, egyéb rendbéli Papokat vagy Barátokat, Magyar nemzetből állókat, vagy ha más nemzetből állók lennének-is, a' Fejedelmek hírével, és nem titkon jövén bé, a' Fejedelmek hüségére és Orſzág javára, ſzabadságára, az ö Egyházi rendekben ſzokott *juramentum*oknak formájok ſzerént kötelesſeket tarthaſſanak, magoknak a' Haza fiai egyet-egyet házoknál, és a' ſzokott helyeken való Megyékben és Templomokban-is, valahol *uſque ad Ann.* 1649. *exercitium*-ok vólt, ezután-is azon *modalitás*sal *obſerv*áltaſsék. Haſonlóképen a' melly derekas Templomok a' *Romano-Catholicus*oknak az elötti végezéſek ſzerént-is meg-hagyattattanak, moſt-is meg-hagyattatnak, nevezet ſzerént a' *Kolo's-Monoſtori*, *Vdvarhelyi*, *Somlyai* Templomok, a' Klaſtromok, és *Collegium*ok, noha még *in anno* 1610. *interdicál* tattak, és a' Fejedelmek-is kötelesſégeknek sérelme nélkül meg-nem ſzabadithatnák az Orſzágnak *conſenſusa* kivül; mindazáltal moſt, *conſentientibus Statibus regni* a' két Klaſtromok, úgy-mint a' *Csiki* és *Mikházi*, azokhoz eleitöl fogva tartozó *Parochialis* helyekkel (valamellyeket *contra Conſtitutiones regni* nem *applicá*ltanak; vagy *Fiſcus*nak, akár pedig valamelly *privata*

per-

perſonának præjudiciumával nem *apprehendáltak*) helyben hagyatnak; a' Tövisi Templomhoz való *praetenſio*joknak, ha mi lehetett vólna-is, (noha eddig-is *uſus*saban nem vóltanak, a' *Conſtitutio*k pedig effélékre mútatnak) a' *Catholicus*ok-is *renunciál*tatnak.

ARTICVLVS. VI.

KOlo'svár Várossában az *Orthodoxa Evangelica religion* lévö Papoknak bé-viteté- *Ex Art.*
ſek, *etiam publico ſtatuto* végeztetett, melly *An.1608.*
moſtan is *confirmál*tatik, és azon *Reformata Evangelica religión* lévöknek *inter cætera* Kolosváratt az O Várban lévö puſzta Templom *conferál*tatik *in anno* 1612. arról *emanált Donatio*joknak *conditio*i szerént, melly az Országtól-is *confirmál*tatott. Annak-u ánna pedig ugyan azon Koloſvári Farkas utzai 1622.
Templom is hozzá való *Collegium* helyével, 1638.
és minden *pertinentiá*jával, *proventus*ival; és a' Dé'si öreg puſzta Templomnak-is megépitéſe, azon *religión* lévöknek birására engedtetett, mellyek moſtis helyben hagyatatnak, és *confirmál*tatnak.

ARTICVLVS VII.

A' külömbözö *religión* lévö helyekben, *Ex Art.*
a'hol csak egy vólt a' Templom, a' ré- *An.1615.*
gi végezéſek szerént, a'*major pars*nak *per* 1630.
Commiſſarios mindenik *recepta religio*kból *æquè idoneos*, *ad id deputatos* szokott igazi-

tásba vétetni, és a' mellyik *religión* lévők több számúakon találtatnak lenni, azoknak adattatni a'Templom: közönségesen pedig a' több *religiók*on lévőknek, mind számok, mind a' közös Templomnak *proportio*jok szerént, el-*limit*ált más Templomot épittetni.

An. 1615. 1630. Most-is annakokáért az eddig lött igazitások helyben hagyattatván, jövendő időkre-is a' hol ollyan hely találtatik, azon mód végeztetik *observ*áltatásra: ha mellyik rész *reluct*álna, vagy a' *Commissarius*októl *præfig*álandó *termin*usra, része szerént, az épitést nem *continu*álná, *admone*áltatván a'Tisztektől, ha ugyan *contumaciter prætermitt*álnák, *toties quoties*, a' Tisztek *flor.* 200. *exequa*ljanak rajtok, mellynek két része azon helybéli Eklésiához *convert*áltassék, harmada pedig az *executor*oké légyen.

ARTICVLVS. VIII.

Ex Art. An. 1591. VÉgeztetett, hogy senki alatta lévő községet, jobbágyokat, házok-népét, se semminémü rendeket, erőszak, vagy akárminémü büntetésnek-is fenyitékje alatt maga *religio*jára ne kénszeritse, se pedig a' földes Ur, más *religion* lévén, a' Falunak vagy Városnak Templomát el-ne foglalja, más *religion* lévő Papokat reájok ne vigyen, se *impon*áljon, maga Vallásán lévő Papokkal,

kal ſemminémü alkalmatoſságokban való Egyházi ſzólgálatokat ne *celebra*ltaſſon, *ſub poena flor.* 200.

ARTICVLVS IX.

A' Négy *recepta religion* lévök közzül, a' fellyül meg-nevezett *Reformata Evangelica*, *Lutherana* vagy *Auguſtana*, *Unitaria* vagy *Antitrinitaria religion* lévöknek tulajdon Püspökjök magok vallásán lévök legyenek, a' *Catholicus*oknak, vagy Pápistáknak pedig *Vicarius*ok, kik az ö *religió*jok és *inſpectio*jok alatt az Egyházi rendekre vígyázzanak, mindazonáltal az eleitöl fogván *obſerva*ltatott *uſus* ſzerént, a' kik a' Püspökségre, vagy *Vicarius*ságra válaſztatnak, az ö közönséges Egyházi gyülekezeteknek tetſzéſekből és végezéſekből, azok a' Fejedelmektöl *confirma*ltaſſanak, (*non obſtantibus tamen regni legibus ac uſu roboratis conſvetudinibus*,) mellyek ſzerént mind a' Püspökök, mind Espereſtek a' *Viſitatio*k állapottyában *proceda*ljanak, ki ki a' maga *inſpectio*ja alá bízattatott, és ez ideig *obſerva*ltatott *uſus* ſzerint.

ARTICVLVS X.

AZ Ekklé'siai jövedelmek, *parochialis* régi örökségek, azokról íratott végezéſek ſzerént, a' mellyek vóltanak és meghagyattattanak, ez után-is helyben ha-

gyatassanak; ha mellyek pedig *contra jura regni præjudiciumque Fisci, juris Regii, vel legitimorum hæredum* lettenek, vagy ez-után-is lennének, mind azok *invalida*ltassanak, és Egyházhoz vagy valamelly Ekklé'siához semminémü *immobile bonum*ok, a' régi *Parochialis* örökségeken kivül, ne *applica*ltassanak; söt ha mik vólnának ollyanok, *adima*ltassanak, *observa*ltatván ezen dologról az *Ecclesiasticum bonum*ok felöl irott *Constitutio*k-is.

ARTICVLVS XI.

A' *Catholicus* Papoknak Kolo'svárrá, mivel többire hóstátokban laknak, és Városokban-is *promiscuè* azon *religion* lévök közzül vadnak, betegeknek (kik sú. lyos nyavalyákban vadnak, *juxta Articulum anni* 1607.) látogatására, gyóntatására, kereßtelésre, halottaknak ki-kísérésére, bé-menniek ßabados légyen; ezeken kivül való semmi *ceremoniá*kat ne *per agál*hassanak: mellyeket el-végezvén, ismét helyekre *recedál*lyanak. Egyéb helyekbenis pedig, *exceptis Várad, Boros-Jenö, & Debreczen* a' meg-írt *casu*sokban való *exercitium*ok *admitta*ltassanak, *observa*ltatván mindazonáltal az 1630. és 1649. eßtendöbéli *Articulus*ok, mind hasonló, 's mind egyéb *exercitium*ok dolgából.

AR-

ARTICVLVS XII.

A' Vasárnapi vagy hetedſzakai innepek, (úgy-mint Iſtentöl rendeltetett hetedik napok, melliyek akkori időben ſzombatoknak neveztettenek, és melly helyet az Uj *Teſtamentum*ban már Vasárnapok tartatnak a' Kereſztyéni Ekklé'siákban,) meg-ſzenteltesſenek, és illetteſſenek; hasonlóképen az Ekklé'siában bé-vétetett három nevezetes innep napok-is meg-tartaſſanak, és azokban való Iſteni ſzólgálatokkal illetteſſenek.

TITULUS SECUNDUS.

A' Jésuitai Szerzetnek Ki-rekeſztetésének Módgyáról és Okáról.

ARTICVLVS I.

A' Jéſuitai ſzerzetnek állapottyáról eleitöl fogván az Orſzágnak ſok rendbéli *Conſtitutioi* vóltanak, 's igen változó karban-is forgott állapottyok; mert néha magok viſeléſek *circumſcriba*ltatott, és *Schola*ban való tanitáſon kivül, minden egyéb *exercitium*ok tölök meg-tilalmaztattak. Néha bizonyos, és tsak két vagy három helyekre engedtetett bé-menetelekre való ſzabadság; de olly' *conditio*kkal, hogy az egyéb rendbéli régi tanitóknak békeſséges *Ex. Art. An.* 1579.

állá-

1581. állapottyoknak meg-bántódására ne légyen,
1595. és semmi eſz-veſzésre, egyenetlenségre okot ne adgyanak.

Néha pedig az Orſzágnak, és hozzá való birodalomnak minden részeiből tellyességgel *exula*ltattanak mind személyekben,
1568. 's mind pedig mindennémü jóknak birodalmitól *priva*ltattanak *in perpetuum*; még Pápiſta Fejedelmeknek 's akkori tekintetes nagy embereknek idejekben-is.

Ezek után való idökben pedig, a' mint az Orſzág és Fejedelmek közönséges végezéſekben *recognosca*lt *declaratio*jokból nyilván ki-tetſzik, az fenn meg-írt *conditio*khoz magokat nem tsak nem tartván azon Jéſuitai ſzerzetbéliek; söt Fejedel-
1607. mek ellen való *practica*láſokban, 's a' ha-
1610. za békeſségének fel-háboritására, 's veſzedelmére nézendö dolgokba elegyitvén magokat; ezekre és több akkor *declara*lt okokra nézve, az Orſzág Fejedelminek, és minden *Statuſi*nak meg-egyezett tetſzéſekből, tellyeſségeſen nem tsak jószágoktól *priva*ltattanak, de ſzemélyekben-is *proſcriba*ltattanak és *exula*ltattanak *in perpetuum*. Járúlván pedig ehez mind a' példák, (holott némelly helyeken azon Pápiſtai *religion* lévö Fejedelmek, és birodalmok-is, magok károkkal meg-tapaſztalt okokból,

öket

öket nem ſzenvedik; a' hol pedig állapottyok virágzik, és nevekedik, azokban a' helyekben-is nagy réſzént az egyenetlenſég egyéb *religió*knak üldözéſek, lelkieſméreteken való uralkodáſok nevekednek, és a' birodalmok romlásra, puſztúláſra, és tsak nem egéſz *ruiná*ra jútottanak,) mind pedig egyéb kiváltképen való újúlt nagy okok. Moſtan-is annakokáért a' felölök *emana*lt régi *Conſtitutioi* az Orſzágnak, azoknak pedig külömbözésére nézve, *ſignanter Art. Annor.* 1588. 1607 1610. helyekben hagyattatván, újít tatnak és *confirma*ltatnak: a' Jéſuitai ſzerzet pedig moſtan-is e' Hazának minden réſzeiből, a' fellyebb meg-írt *articulu*ſok tartáſa ſzerént ki-rekeſztetett, és azoknak *emanalá*sától fogva nem *recipia*ltatott: ez után-is ſem titkon, ſem nyilván nem *admitta*landó ſzerzetnek tartaſsék *in perpetuum*, mind magok, javok és azoknak *fautori* felöl azon *Articulus*okban *ſpecifica*lt *poena* alatt. 1588. 1607. 1610.

TITULUS TERTIUS

A' Jésuitáknak ki-rekeſztetéſeknek *confirmatio*járól, és azoknak *Fautor*iról.

AR-

ARTICVLVS I.

A' Jéſuitai ſzerzet ennek-elötte ſok idöktöl fogva ez Hazából *in perpetuum excluda*ltatott és *proſcriba*ltatott, minden névei nevezendö jóknak birodalmitól-is *priva*ltatott, haſonlóképen azoknak *Fautori* is; ſzabadság adatván minden rendeknek, hogy ha a' végezéſek ellen bé-jöni méréſzelnének, mindenütt *perſequa*lhaſsák, és minden javokban 'sákmánt veſſenek, és ſoha ez Hazában az a' ſzerzet ne hallattaſsék, és ne-is *admitta*ltaſsék ſemminémü idöben, és ſemminémü tekintetböl, a' mint *ſignanter* többek között világoſab-
Ex Art. *An.* 1588. 1607. 1610. ban vagyon emlékezet azokról az 1588. 1607. 1610. eſztendöbéli *Articulus*okban; moſtan-is annak-okáért azon *articulus*ok *confirma*ltatván, újabban-is végeztetett, hogy a' Jéſuitai ſzerzet, és azon ſzerzetnek követöi, a' felyebb meg-írt mód ſzerént *in perpetuum* ki-rekeſztteſſenek, és minden javoktól *priva*ltattaknak tartaſſanak, és ſoha ſemmi idöben ez Hazába bé-ne hívattaſſanak, véteſſenek, ſe ne botsáttaſſanak ſemmi rendbéli emberektöl: melly ellen hogy ha vakmeröképen bé-jönének, vagy nyilván, vagy titkon *latita*lnának, *comperta rei veritate*; és nem tsak valami *ſuſpicio*ra, vagy *ſimplex* vád-

láſra,

láſra, mint *proſcriptus*ok és *notorius*ok, mind Fejedelmektöl, 's mind akár-melly rendbéli Tiſztviſelöktöl, kiknek *inſpectio*jok alatt találtatnak, ſzabadoſon meg-fogattatván, a' végezéſekben *ſpecifica*lt *poe*náival büntetteſſenek. Haſonlóképen ha kik az Orſzágnak illyen erös *Conſtitutioi* ellen, vagy titkon, vagy nyilván, afféle ſzerzetbélieknek *vocatiot* adnának a' bé-jövetelre, avagy itt-ben léteket tudva megnem jelentenék, annál inkább öket *fove*álnák, azok *citati ad Generalem Diætam, in notam infidelitatis incurr*állyanak.

ARTICVLVS II.

SE Fejedelmek, ſe Urak, Fö és Nemes rendek, ſe egyebek Jéſuitai ſzerzeten lévö Papokat, Meſtereket és Deákokat, ſem egyéb rendbéli embereket, kik *re ipſa* abban a' ſzerzetben vóltak, 's vadnak *etiam de facto*, és tsak Katonai vagy egyéb féle embereknek köntösökben *latit*álnak, egyebek, *ſub poena in præcedenti articulo ſpecificata*, a' Fejedelmek pedig magok *Conditio*joknak, az Orſzág *Statutum*inak *obſerv*álására tartozó köteleſségek alatt, ne tartsanak.

TITV-

TITULUS QUARTUS.

Judaizánsok felöl.

ARTICVLVS I.

NOha a' *Judaizáns*ok felöl az Országnak sok-féle végezési vóltanak, mellyek szerént dolgok nagy részént *executio*ban is vétetett, az 1635. és 1638. esztendöbéli *articulus*ok szerént, mellyek mostan-is *in omnibus eorundem continentiis, processibus, ac Executionibus* helyben hagyattatnak, jövendö idökre-is pedig azon *articulus*ok mostani végezések által újíttatnak: úgy-hogy, ha kik ennek-utánna-is effélék találtatnak, az 1622. esztendöbéli elsö *Articulus*ban írott *processus* szerént, minden ingó és ingatlan javokat magok személyekre nézendöket, fejeket pedig *redemptibiliter amittál*lyák; melly *processus* az, hogy a' *Fiscalis Director* által *citál*tassanak *ante Octavam* a' Táblára; ha pedig a' rend szerént való *Octavalis Terminus*ok nem celebráltathatnának, a' *Diæta* alatt lévö Táblán-is *revideál*tathassék dolgok.

Ex Art. An. 1618. 1622. 1635. 1638.

TITULUS QUINTUS.

Papok avagy Prédikátori Rendekröl.

TITU-

Articvlvs I.

A' melly helyeken az Egyházi Tanitóknak dézmájok, *Quartá*jok, avagy egyéb eleitől fogva rend szerént járni szokott jövedelmek vólt és vagyon, azt senki töltök el venni, és el-tartani ne merészelje, (hanem ha valamelly rend kivül való *caj*stól kénszeríttetvén a' Varmegye, vagy a' Szék az Esperestekkel egyenlö értelemböl vennék igazitásba. és más karba állatásba:) *alioquin* ha Nemes ember tselekedné, és a' Tisztteknek *admonitió*jára nem *restituál*ná, a' Tisztek *citál*tassák, és két Szék' napján *finaliter decidál*lyák, 's *comperta rei veritate flor.* 100-ra büntettessenek, és az el-tartott jövedelmet-is *restituál*lyák, minden tovább való *processus*okon és *remedium*okon kivül; ha pedig parasztt emberek tselekednék, három forintal büntettessenek, *toties quoties*, ha pedig Falu tselekedné, *floren.* 12-vel: (ide nem értvén az Esztendönként szokott szegödés által hól többülö, hól kevessebbülö fizetéseket, sem pedig a' *Patronus*oknak szabad akarattyoktól függö *beneficium*okat, hanem tsak a' rend szerént régtöl fogva való *Parochialis proventus*okat.) *An.* 1578.

Az hól pedig *vacantia* esnék, az ollyan jövedelmek-is másuvá ne *convertál*tassanak,

ha az Esperestek *substituál*nak másokat addig, míg bizonyos Prédikátorok vagy Mesterek rendeltethetnek.

A' kik pedig az *Ecclésiasticum bonum*okat *in proprios usus converterent*, *vel dilapidarent*, és nem tsak bizonyos valami okokból, mint fellyebb írva vagyon, akadékoskodnának az Egyházi rendeknek jövedelmek felett, hanem ugyan *abalienál*ni akarnák, és el-foglalnák, az eleitöl fogva Eklésiához birattatott, Orszag *Constitutioi* szerént azoktól nem *abalienál*tatott Eklésiai *bonum*okat, *requirál*tatván azon helybéli Tiztek az Egyházi rendektöl, vagy Espereſtektöl, azok *admoneál*ják, hogy *restituál*ja, *alioquin* ha *contumaciter intra quindenam* nem *restituál*ná, hiteles *documentum*okat *producál*ván, a' *Fiscalis Director*oknak kezekhez, az ollyan *Ecclesiasticum bonum*oknak el-foglalásáról, a' Tiz-
1578. teknek *admonitió*járól, és a' *terminus*ra nem *effectuál*t *restitutió*ról, abból következett kárnak-is *refusio*jával együtt, *comperta rei veritate*, a' *Director vigore præsentis articuli* azon helybéli Tiztek által, ezer forintot *exequál*taſſon, a' *contumax violens* emberen; és az el-foglalt *bonum*okat-is *restituál*taſſa.

AR-

ARTICVLVS II.

MInd *Visitatiónak* idején, 's mind egyébkor az Egyházi rendek a' szegénységet ne *taxállyák*, *mulctállyák*, egyéb aránt is efféle külsö büntetéseknek rendi nem az ö kegyelmek hívatallyát illetvén. *Ex Art. An. 1607.*

ARTICVLVS III.

A' külömbözö *religiókon* való Papok egymás hívatallyába magokat ne elegyitsék, a' *Visitálásokban* az eddig *obsérvált*atott *Usust* követsék. *Ex Art. An. 1609. 1614.*

A' Székelységen lévö Egyházi rendek, kik magok személlyekre nézendö külsö jószágokat és örökségeket birnak, azokról, a' Faluval értsenek egyet, a' közönséges szedés, vévés, és egyéb szükséges közdolgokból; de egyéb aránt valamig Papi hívatalban vagynak, ha szintén megyéjek nintsen-is, egyéb tereh viseléssel ne bántassanak. 1625.

ARTICVLVS IV.

EGyik *religión* lévö Pap-is, más *religión* lévö személyeket, sem *copulálni*, sem *divortiálni*, sem Ekklésiai *reconciliatióra admittálni* ne méreszellye; ha szintén olly' idöben vallását változtatni akarná-is, mikor más vétkes tselekedeti avagy igyekezeti el-válásra, vagy *copulál*tatásra, vagy

Ekklésiai *reconciliatiora*, nyilván valókká
Ex Art. An. 1626. 1641. lettenek; hanem elsöben azon *religión* lévö Egyházi rendek elött, (mellyen vólt akkor, midön a' dolog indíttatott,) *decidál*tassék, és az után ha akarja *religiójá*t változtatni, szabadságában légyen; *alioquin* valamelly Egyházi ember ezek ellen *impingál*na, *in amissionem honoris & officii incurrál*lyon, és *post degradationem*, a' külsö *Magistratus*' hatalma alá vettetett légyen, és azok elött, *ad instantiam querulantum*, érdemek szerént való büntetések légyen; söt azon egy *religión* való Papok is magok Ekklésiáján kivül valókat, különben ne *admitt*állyanak, az fellyebb meg-írt, és egyéb hívataljokat illetö dolgokban; hanem azoknak igazságokat, vagy *Testimonialis* levelekböl, vagy bizonyos hiteles *relatiók*ból meg-értsék, bizonyos és a' dolgokat tudó helyekröl: idegen és jövevény, 's bizonyos Ekklésia nélkül való személlyeket-is szorgalmatosan meg-visgáljanak.

Articvlvs V.

HA kik minden igaz ok és mód nélkül *vel per se*, *vel per alios*, Prédikátort, és Schola Mestert vernének, vagdalnának, vagy tsak meg-kergetnének-is, két vagy három jámbor által meg-bizonyosodván,

az

az ollyanok, *per Comites, vel Sedium Officiales, exclusis omnibus juridicis remediis, mox & de facto* két-száz forintal büntettessenek, és azon felyül, férelmekről azokat *contentá*ják, a' *mulctalis pœná*nak hasonfele a' Panaszló-félé, fele az *Executoro*ké légyen. *Ex Art. An. 1615.*

Ellenben, ha a' Prédikátorok és Mesterek tselekednék, magok vagy mások által, azok-is hasonló *pœná*ba *incurra*ljanak, és azon Tiztek *exequá*llyanak, minden azért való büntetések félelme nélkül; mellyet ha a' Tiztek *prætermitt*álnának, ö rajtok *exequá*ltassék.

TITULUS SEXTUS.

Ekklésiai Személyekről.

ARTICVLVS I.

A' Prédikátorok és Scholák' Mesterei, 's Deákoknak állapotjokról, annak rendiben vagyon emlékezet bövebben: de azokon kivül vagynak ollyanok, kik az Ekklesiához való szolgálatnak szine és *titulus*sa alatt, a' Jobbágyság, avagy hadi *expeditiók* alól akarják magokat *abstrahál*ni: melly semmiképen meg nem engedtetik. Mindazonáltal a' kik valóságos igazsággal Prédikátori, 's Mesteri hivatalokban, avagy

a' Deáki tudománynak tanúlásában forgo-
lódnak, azoknak meg-akadályoztatások, há-
borittatások, hogy semmi rendtöl ne lé-
Ex Art. gyen, az 1624. esztendöbéli *articulus* sze-
An. 1624. rént, *sub poena flor.* 300. ez után-is *obser-*
*vál*tassék, illyen *declaratió*val: hogy ha kik-
nek jobbágyból álló személyek tsak here
1635. módon élnének, 's lappanganának Scholák-
ban, vagy egyéb Egyházi rendek környül,
és tsak palástul tartanák a' jobbágyságnak
avagy hadi 's egyéb külsö szólgálatnak ke-
rülésére az Egyházi nevezetet; affélék el-
len illyen *processus* tartassék: hogy a' *Prætendens inquirál*tasson az ollyan szín alatt
lappangó Jobbágya vagy szólgája felöl, 's
azon *collateralis atteſtatió*kat *producal*ja az
Espereſt' eleibe, kinek *inſpectió*ja alatt *la-*
*titál*na az ollyan ember, 's az Espereſt
látván igazságát a' *Prætendens*nek, *commit-*
*tál*jon mindjárt annak az helynek Papjának
vagy Mesterének, kinek birtoka alatt va-
gyon, meg-adása felöl; ki hogy ha ma-
ga mentségével akarna élni, tartozzék e-
lötte járója felelni felölle, avagy *areſtum*
alá vetni, és *intra quindenam*, hogy a' *re-*
petitus ember-is maga mentségére vallat-
hassa, engedtessék *dilatio*, de *ad quin-*
denam mind két félnek igazságát *revideál*-
ni tartozzék az Espereſt, és *comperiál*tat-
ván a' *Prætendens*nek igazsága, mindjárt
kezé-

kezébe adattaſsék; ha pedig vagy az Eſpereſt, vagy a' Papok és Meſterek tennék a' fogyatkozáſt, avagy hogy azzal az ítélettel *contentus* nem lenne a' *Prætendens*, egy emberséges Nemes ember, avagy Szólga-bíró által az Eſpereſtet *certificál*ja abbéli akaratja felöl, és bizonyságit, mellyeket *producál*t vólt, *reportál*ja a' Vármegyére avagy Székre: az holott *revideál*tatván, ha *compareál*-is, ha nem-is, az *adverſa pars*, *finaliter pronunciál*taſsék *ſententiá*ja, mellyel azon helybéli külsö Tiſztek ki-menni és *executiót* tenni tartozzanak; akár hól találtaſsék: Söt a' *Prætendens*-is *vigore ejusdem ſententiæ extra limites Eccleſiæ* ſzabadoſon meg-foghaſſa; az Eſpereſt pedig ha *ſtudio prætermittál*ja a' kézbe adatáſt, avagy azok nem *obtemperál*nának, kiknek *committál*ja, értéſekre adván a' Püspököknek *ſeverè animadvertál*lyanak ellenek.

ARTICVLVS II.

NOha az idveſségre magánoſon ſemmit ſem haſznál, söt ſokakban az a' *ſuperſtitio* kárhozatos vétkeket nemz, halálokra, vagy hóltok utánra halaſztván adakozó alamisnálkodáſokat; e' Világ ſzeréntis ſokſzor *præjudicál* Véreknek, és igaz *Succeſſor*oknak, 's a' *Fiſcus*nak-is, hogy némellyek jószágokat, vagy egyéb örökségeket

ket *legá*llyák az Ekkléſiákhoz, avagy Egyházi rendeknek, úgy-hogy, egyről máſra, és *in perpetuum* a' ſzerént az Egyházi rendekre maradjon. Melly noha ennek-elötte-is az Országnak végezéſe ellen volt, mindazonáltal moſtan-is újjabban *pro perpetuo Decreto concludá*ltatott, hogy ſohá ſenki egy *privatus* ember-is ingatlan ſemminémü jókat, Ekklésiákhoz ſem éltében örökösképen ne adhaſſon, ſem pedig *Testamentum*ban ne *legá*lhaſſon: és az ollyan adás, *legá*lás, tellyeſséggel erötlen légyen, valamelly *Succeſſör*oknak, vagy pedig a' *Fiſcus*nak *præjudicál;* egyéb iránt ingó javaiból kinek-kinek ſzabados *diſpenſatió*ja vagyon, ha az-is maga *acquiſituma*:

Ha melly *Eccleſiaſtica perſoná*knak Östöl maradott, vagy maga *acquirá*lt javai vólnának, és *in ſemine deficiá*lna, úgy-hogy, ſem ſenki attyafia, kit *de jure* illethetne, nem találtatnék, ſem pedig *Legatariuſſa quoad bona acquiſita*; az ollyannak ingatlan javai a' Székelységben a' közelebb való ſzomſzédoké légyenek, *perennalis æſtimatio*ja ſzerént való ſummáját le-tévén a' *Vicinus* az Ekkléſia ſzámára. A' Vármegyéken pedig azon helynek *Patronus*ira maradgyanak, a' nagyobb réſzt biró *Patronus* le-tévén igazán való árrat az ott való Ekkléſia' ſzámára, *absque tamen præjudicio Domino-*

Dominorum terreſtrium. A' Városokon pedig a' Város' Bírái ezen módot tartsák. A' *deficiált* Egyházi embernek ingó javai pedig, *non exiſtente legatario*, azon helybéli Ekklésia számára maradgyanak. De ha az Egyházi személy, Nemesi *prærogativával* bir, magára és *posteritássira*, és nem Ekklésiára *devolv*álandó jószágokat, vagy örökségeket, azoknak állapotjok a'közönséges Haza' törvényéhez *accommodál*tassék.

TITULUS SEPTIMUS.

Vicáriusságról.

ARTICVLVS I.

A' *Vicariusságról* Néhai idvezült RAKÓCZI GYÖRGY Fejedelemtöl akkori *Vicarius*nak adatott levele szerént, hogy tiztiben el-járhassón, és hogy nötelen Papis lehessen Esperest, ha a'nös Papok-is választják, végeztetett.

TITULUS OCTAVUS.

Oláh Papokról.

ARTICVLVS I.

NOha az Oláh *Natio* az Hazában, sem a' *Status*ok közzé nem számláltatott, sem Vallások, nem a' *recepta religiók* közzül

való; mindazáltal, *propter regni emolumentum*, míglen *patiál*tatnak, az Oláh Egyházi rendek ehez tartsák magokat:

I. Püspököt a' Fejedelemtöl kérjenek, ollyat, a' kit egyenlö tetszéſekböl az Oláh Papok alkalmatoſnak esmérnek; kit ha a' Fejedelmek illendönek ítélnek lenni, úgy adgyanák *confirmatiót* reá, mind a' Fejedelmek' hüségére, 's mind az Orſzág' javára, és egyéb ſzükséges dolgokra nézendö *conditiók* és módok ſzerént.

Ex Art. An. 1579.

II. Az Oláh Püspökök, Espereſtek, és Papok a' *viſitál*ásnak idején a' külsö Tiſzteknek hívataljokba magokat ne elegyitsék; a' ſzegénységet ne ſantzoltaſsák, külsö dolgokat ne igazgaſſanak, *executió*kat affélékröl ne tégyenek; hanem *viſitál*ják tsak a' magok Papjait, és Deákjait, Beſzerikájokat, Czimteremjeket, Temetöjöket; házaſulandó Személyeknek vagy *copulatió*jokat, vagy el-válaſztáſokat, az ö módgyok ſzerént való Egyházi ſzólgálatjokat, Eklésia követéſeket, és több haſonló tsak az ö tiſzteket, és állapotjokat illetö dolgokat: azokban is mindazáltal az Orſzágnak végezéséhez alkalmaztatván magokat; külsö büntetéſekbe, birságlásokba magokat ne elegyitsék.

1593. 1626. 1647.

ARTICVLVS II.

MÁs Orſzágból ide bé jövö Oláh Papok tartozzanak magokat az Eſpereſtnek *præſentál*ni; azok vifzont magok vagy Püſpökjök által azon Vármegyebéli, Székbéli, vagy közelebb Várakbéli Tiſzteknek eleikbe vinni *examen*re: kik meg-visgálván, ha olly'dolgot tapaſztalnak, kötelesſégek ſzerént a' Fejedelmeknek hírré tenni tartozzanak. *Ex Art. An. 1600.*

ARTICVLVS III.

FÖldes Uroknak *proprietás*sa hogy jövendöre nézve annál inkább ne *periclitál*jon, az Oláh Papok *annuatim* bizonyos *honorarium*mal, de tsak állapotjokhoz és értekekhez illendövel tartozzanak: Kiben ha a' Földes Urnak képtelen kívánsága lenne, a' Vármegyét *requirál*ván, *conſcientioſe limitál*ják-el; ennek nem hafznát, úgy, mint örökségének rend tartását *ponderál*ván. *Ex Art. An. 1639.*

Az Oláh Papoknak pedig fiait, mihelyt meg-házaſodnak, avagy külön kenyéren laknak, ha nem Papok, *repetál*taſsák a' ſzerént, mint az egyéb jobbágyokat: ſöt, ha gyermekek, vagy ha egyéb aránt nötelen legények-is, akárhol találtaſſanak Apjok mellett, meg-fogathaſsák, és kezeſség alá vetheſsék: Apjokon kivül valókat pedig *repetál*haſsák akármi idös korokban.

AR-

ARTICVLVS IV.

A' melly Oláh Pap igaz ok nélkül *divortiá*lna valakit, vagy más Valláſon valókat *copulá*lna, vagy tudva, két feleségü embert, vagy pedig el-ragadott, 's nem pedig rendeſen meg-kért ſzemélyeket; vagy ollyanokat, kik az Orſzág végezéſi ſzerént való úton és módon nem ſzabadíttattak egymás mellé állani, vagy elsöben a' külsö büntetéſt véghez nem vitték; vagy ha kikkel Ekklésiát kellene követtetni, 's elmúlatnák, mind az illyen Papokat ha az Eſpereſtek meg-nem büntetnék érdemek ſzerént, meg-értvén a' Tiſztek, *admoneál*ják az Eſpereſteket: ha még-is *poſthabeál*nák, *intra quindenam* meg-nem büntetnék, az Eſpereſtek *privál*taſſanak tiſztektöl; a' Papokra pedig a' külsö Tiſztek láttaſſanak törvényt, és büntetſsék magok érdeme, és az Orſzág végezéſi ſzerént, külsö büntetéſſel *flor.* 200. Az Oláh Püspök pedig Papságoktól-is *privál*ja, ha úgy fogják érdemleni.

Ex Art. An 1639. 1640.

1646.

TITULUS NONUS.

Az Oláhokról.

ARTICVLVS I.

NOha az Oláh nemzet *propter bonum publicum admittá*ltatott ez Hazában; mindazáltal nem vévén eſzében állapotjának ala-

tson

tson vóltát, némelly Nemes Atyánkfiait *impediál*ták, hogy az ö innepeken ne légyen szabad munkálkodni. Végeztetett azért azok ellen, hogy a' Magyar *Natió*nak ne *præscribál*janak, és ennek-utánna senkit-is a' fellyebb meg-írt okból meg-ne háborittsanak.

TITULUS DECIMUS.

Collégium állapotjáról.

ARTICVLVS I.

A' Néhai nagy emlékezetü BETHLEN GABOR Fejedelemtöl a' Fejér-Vári *Collegium* számára, avagy annak épitésére *legál*tatott húsz ezer forint summának állapotja-is, több dolgok között *controvertál*tatván az 1636. esztendöbéli *disturbium* alatt való *tractatus*ban, annak el-igazitása ugyan akkor *relegál*tatott a' Püspökre, az Ekklésiával együtt; mostan is azon szerént helyben hagyatott az Országnak azon summáról való *assecuratió*ja is. Ex Act. An. 1636.

ARTICVLVS. II.

*Collegium*nak leg alkalmatosabb hely Kolosváratt ítéltetett vólt az elötti idökben-is, ennek-utánna-is azért az *Evangelicus Orthodoxus* Fejedelmeknek szabados *dispositió*jára hagyattatik, akár a' Kolosvári

Far-

Ex Art. Farkas-útzai *Templom* körül *erigál*tassanak
An. 1622. *Collegium*ot, vagy derekas *Scholát*; akár pedig Fejérváratt: vagy ha mind két helyet akarják-is, azon móddal és jussal akarmellyik helyet, és ahoz való *proventus*okat, a' mint 1622. esztendöben, *mense Majo* végeztetett.

ARTICVLVS III.

MElly igen szükséges és meg-betsülhetetlen haszonra való dolog légyen pedig, hogy nem tsak közönséges jó *Scholák*, de ugyan nevezetes *Collegium*ok, ha lehetne többek, de vagy tsak egy-is állattassék jó alkalmatossággal Hazánkban, azt elégségesképen minden keresztyén nemzetnek példájából, magunk fogyatkozásával-is esmérjük; holott mind értéktelenség, és egyéb sok alkalmatlanságok-is arra szegény Hazánknak lakósit nem igen botsátják, hogy idegen Országi *Academiák*ba, *Collegium*okba küldhessék és tanittathassák gyermekeiket; mellyröl mint igaz *Pater Patriæ*, Néhai BETHLEN GABOR Fejedelem, istenesen és tanátsosson gondolkodván, kezdette vólt plántálni a' Fejérvári *Collegium*ot, azt mind *Professor*okkal, 's egyéb tudós emberekkel kezdvén megékesiteni, 's mind pedig külsö *beneficium*mal (melly nélkül meg-sem álhatna) megerösí-

meg-erősíteni, illendő jövedelmet mind pénzül, 's mind pedig jószágúl rendelvén hozzája, (melly *Testamentum*át azon Fejedelemnek a' Nemes Országh-is helyben hagyta) *Statua*ltatott annak-okáért, hogy azon *Collegium*, vagy azon helyben, vagy Kolosváratt, mind külsö és belsö épületiben, nem tsak *continua*ltassék, söt inkább *renova*ltassék, a' mennyiben Isten a' Fejedelmeknek-is arra való elégségeket engedi, és a' *Collegium*nak-is *proventus*sa *extendá*ltathatik. Mivel pedig a' meg-nevezett Méltóságos Fejedelemtöl, azok a' *conferá*lt *proventus*ok, és jószág, a' végre rendeltettenek, hogy tudós *Professor* emberek, 's azon kivül-is jó Mesterek tartassanak a' *Collegium*ban; annakokáért haladék nélkül helyre állattassanak abbéli fogyatkozások, és tudós, hasznosan tanitó *Professor*ok hozattassanak, és Mesterek-is jók állattassanak a' *Collegium*ban. *Ex Art. An. 1630. 1631.*

És hogy azok-is bátorságosabban méreszeljenek el-jöni az hivatalra, újabban *præsentium vigore assecurá*ljuk mind mostani, 's mind jövendöbéli *Professor*okat, 's Mestereket, a' *Collegium*nak minden tagjait, Püspököket, Keresztyén Fejedelmek után a' *Collegium*nak minden *Inspector*it, hogy az ekkédiglen *manuteneá*lt jószágokban, és egyéb *legatum*okban *in perpetuum* öket meg-tartjuk,

juk, és a' mennyiben *Fiscalitás*nak nevezeti alá írattattanak, azt illyen *declaratió*val értjük és tartjuk: hogy ha valamikor a' *Collegium*' kezeés nevezeti alól annak haſznával és épületivel, valami más alkalmatosb hely *concambiál*tatnék, *communi interessantium consensu*, avagy Istennek Hazánkra botsátott tsapásából a' *Collegium* tellyességgel *ruinál*tatnék, és vagy ideig, vagy akármint-is a' *Fiscus*, vagy mások kezekre *deveniál*nának azon *bonumok*, *in tali casu* tartaſſanak *Fiscalis*oknak, azon módon, mint egyéb *fiscalis*ok, és *perennali jure* ne birattaſſanak, ſe ne *conferál*taſſanak, *excipiál*ván mindazáltal azokat a' jótzágokat, a'mellyek *donatione mediante*, valamelly ſummában *conferál*tattanak a' Fejedelmektöl a' *Collegium*hoz, *salvis aliorum juribus permanentibus*.

Szükségesképen pedig meg-kívántatik az-is, hogy azon *Collegium*nak mind külsö és belsö állapotjára, mind az Ekklésiai *Status*ból, 's mind pedig külsö rendekből bizonyos Fö *Inspector*ok állattaſſanak, kik az *Orthodoxus* Fejedelmek után vígyázzanak a' *Collegium*nak derekasb állapotjára, kiváltképen arra, mitsoda rendel és haſznal *progrediál*nak a' tanitásban, és a' fogyatkozáſokat *animadvertál*ják egyenlö tetzéſekböl, köztök történhetö nagy akadályokat jó igazitásba-is végyenek; és tudgyák azt-is mi-

mitsoda *bonumi* legyenek a' *Collegium*nak; hól, és kik által *conserváltatnak*, és *erogáltatnak*, hogy valami módon azok vagy ne *dissipáltassanak*, vagy *in profanum usum* ne *convertáltassanak*.

APPROBATARUM CONSTITUTIONUM REGNI TRANSILVANIÆ, ET PARTIUM HUNGARIÆ EIDEM ANNEXARUM PARS SECUNDA.

TITULUS PRIMUS.

Fejedelmek' és Gubernátorok' állapotjáról.

ARTICVLVS I.

NOha ez Hazának eleitöl-fogván való szokása szerént, a' Fejedelmek' választásában a' *Regnicolá*knak *libera electio*jok mind ez ideig meg-tartatott, mellyhez képest a' választandó Fejedelmeknek személyek, és az idönek kívánsága szerént szoktanak a' Fejedelmeknek *Conditió*kat *præscribálni*, és azoknak *pro ratione tem-*

poris vagy változtatását, vagy helyben hagyatását az idönek mivólta hordozza magával; mindazonáltal hogy az eddig választott Fejedelmeknek *præscribált* *Conditiok* mindeneknél nyilván légyenek, némellyeket azok közzül az *Articulus*okba *inserálni* szükségesnek ítéltetett. Leg-elsöben-is azért az 1607. Esztendöben *concludált* akkori *Articulus*okból a'Néhai Rakóczi Sigmond Fejedelem *Conditiói* maga Fejedelemségére való *juramentum*ában vannak *inserálva*: Mellyek igy következnek:

EN Rakóczi 'Sigmond Erdélynek választott Fejedelme, Magyar Országh részeinek Ura, a' Székelyeknek Ispányja; Esküszöm az Élö Istenre, Atyára, Fiúra és Szent Lélek Istenre, tellyes Szent Háromságra, hogy az én meg-mondott birodalmomban lévöket, és ez Országban lévö Nagyságos Urakat, Nemeseket, Székelyeket, kerített Városokat, és Mezö Városokat, és *in genere* minden Nemzetségeket, Rendeket, és *Status*okat *Religió*jokban, Fejedelemségre való *libera electio*jokban, *Suffragium*ok és *vox*oknak *pronunciatió*jokban, szabadságokban, törvényekben és *Approbata Consvetudó*jokban meg-tartok: Sz. András Király *Decretum*át, és Magyar Országh' ki-írt *Decretum*át, és elöttem való Fejedelmeknek *Donatióit*,

tióit, *Inscriptiói*t, *Privilegium*it, *Annuentiái*t, *Assecuratoriái*t, és *Consensus*it, *salvo jure alieno*, *Articulus*it, az előtt valókat, mostaniakat, és ezután valókat, *in quantum per contrarias Constitutiones* nem *cassál*tattak, *vel in posterum* nem *cassál*tatnak, erejében tartok, és mással-is meg-tartatok; a' *Decretum* és *Articulus*ok tartása szerént mindennek személy-válogatás nélkül az én tehetségem szerént igaz törvényt szólgáltatok, és méltó *executio*kat tétetek, senkit sem személyében, sem jószágában, sem marhájában törvény nélkül meg-nem bántok, mással sem bántatok, másnak sem engedek bántatni, és semmi újítást ez Országnak szokása és régi szabadsága ellen, bé-nem hozok; söt mindeneket, valamiket a' szegény Hazának, és minden benne valóknak közönséges javára, haszna, és törvény szerént való szabadságára mivelhetek, az én eröm szerént azon lészek; Isten engem úgy segéljen.

ARTICVLVS II.

BÁTHORI GÁBORnak az Erdélyi Fejedelemségre való választásakor íratott *Conditiók*, és ugyan akkori *juramentum*ának formája, melly *in anno* 1608. írattatott:

Forma juramenti Principis.

EN BATHORI GABOR, Erdély Országának választott Fejedelme, Magyar Ország ré- *Ex. Ann.*

ſzeinek Ura, és Székelyeknek Ispányja, &c. Eskűszöm az Élő Istenre, Atyára, Fiúra és Sz. Lélek Istenre, tellyes Sz. Háromságra, hogy a' meg-mondott birodalomban, és Országban lévő Nagys. Urakat, Nemeseket, és Vitézlőket, Székelységet, Kerített és Mezö Városokat, és *in genere* minden Nemzetségeket, Rendeket, *Status*okat, a' *recepta religio*kban, Fejedelemségre való *libera electio*jokban, *ſuffragium*okban, *vox*oknak *libera pronunciatio*jokban, ſzabadságokban, törvényekben és *Approbata Conſvetudo*jokban megtartok; Sz. András Király' *Decretum*át, és Magyar Országnak ki-irt *Decretum*át, és elöttem való Fejedelmeknek *Donatio*it, *Inſcriptio*it, *Privilegium*it, *Annuentiá*it, *Aſſecuratoriá*it, *Conſensus*it, *ſalvo jure alieno Articulus*it, ez elött valókat 's moſtaniakat, (és ez moſtani Etsedbe küldött végezett *Articulus*okat-is,) és ez után valókat, *in quantum per contrarias Conſtitutiones* nem *caſsál*tattak, *vel in poſterum* nem *caſsál*tatnak, erejében tartok, és máſsal-is meg-tartatok, a' *Decretum*nak, és *Articulus*oknak tartáſa ſzerént; mindeneknek ſzemély válogatás nélkül az én tehetségem ſzerént igaz törvényt ſzólgáltatok, és mélto *executió*kat tévek, ſenkit ſem meg nem bántok, ſem máſſal meg-nem bántatok, ſe ſzemélyében, ſe jószágában, ſe marhájában,

ban, törvény nélkül, másnak sem engedek bántani tehetségem szerént, és semmi újítást ez Országnak régi jó szokása és szabadsága ellen bé-nem hozok; söt mindeneket, valamiket a' szegény Hazának és benne való minden rendeknek közönséges javára és hasznára, és törvény szerént való szabadságára mivelhetek, az én eröm szerént, azon leszek, a' míg az Ur Isten ö Kegyelmek között tart; Isten engem' úgy segéljen.

Conditiones ejusdem Principis Gabrielis Báthori.

I. HOgy a' *Religio* szabadságára magát megkötelezze, és abban személy válogatás nélkül minden rendeket meg-tartson, 's óltalmazzon, *in liberis eorum exercitiis*, mint SIGMOND Fejedelem idejében.

II. Mint-hogy az el-múlt sok háború idöben, mind vérünk hullásával, 's mind Hazánkon kivül való bujdosásunkal az egy fö szabadságunkat a' *libera electiót* meg-tartottuk, és a' két Császártól-is, valamint 's valahogy lehetett, *extorqueáltuk*: Kívánnyuk ö Nagyságától, hogy köteles légyen arra, hogy tellyes életében, akármelly szerentséjében minket abban meg-óltalmaz, és megtart, és semmi szín és tsere alatt, vagy *testamentum* tételével, vagy külömben, szabadságunk ellen el-nem áll, és e' mostani

Hajdúságnak ö Nagyságához való kötelezésével, *jus armorum, aut concambii in regno* semmiképen nem *prætendál*.

III. Abban-is ö Nagys. hitivel *quietál*jon bennünket ígéreti szerént, hogy a' Hajdú vitézekkel való *transactio*val minket Országúl, három Nemzetül, Magyar Országnak ide tartozó részeivel egyetemben, sem Hitünknek, sem Törvényünknek szabadságában, sem birodalminkban és határinkban, sem szemelyünkben, sem semminémü javainkban, jószágunkban, kitsinytöl fogva nagyig meg-nem sért semmi időben; hanem inkább az Ország javára és óltalmára igyekezik ö Nagys. azokat-is kötelezi.

IV. Kívánjuk azt-is, hogy a' Hajdu vitézeket ö Nagys. hittel kötelezze arra kitsinytöl fogva nagyig, hogy semmi változásokban, (kit Isten távoztasson) és *interregnum*okban semmi támadozással, és párttütéssel a' *libera electio*t nem turbálják; hanem az *Unio* szerént, valakit *communibus suffragiis* az három Nemzet választ, ök-is annak, és az Országnak, fejek fenn állásáig híven szólgálnak.

V. Ez fel-háborodott állapotban ö Nagys. mind a'két Császár között Hazánkat békeséges állapotban meg-tartani igyekezzék, mivel mi a' hadakozásra akármellyik ellen-is

elég-

elégteleneknek iſmérjük magunkat, kiváltképen a' Törökkel a' ſzegény Hazának régi ſzokáſa ſzerént, *inſtar prædeceſſorum Principum* frigyet tartson. A' két Oláh Országgalis a' jó ſzomſzédságot meg-óltalmazza.

VI. A' Hajdú vitézeknek, mind *Generalis*oknak, Kapitányoknak, Hadnagyoknak, és egyéb Tiſztviſelöknek állapotjokat, Tiſzteket úgy igyekezze rendelni ö Nagys. hogy a' Hazának régi jó rend tartásának, és abban lévö Tiſztviſelöknek ſemmiben ne *præjudicál*jon, ſe ártalmára ne légyen. Tiſzteket *bene meritis ſine diſcretione religionis* adgyon a' Haza-fiainak.

VII. Ez Országban minden rendeket, Nemeſeket, Vitézlöket, Kerített és Mezö Városokat ſzabadságokban, törvényekben, igazságokban meg-tartson, elötte való Fejedelmeknek *Donatió*it, *Privilegium*it, *Inſcriptió*it, *Diplomá*it meg-tartsa.

VIII. Az egéſz Székelységet régi ſzabadságokban, mellyben ennek-elötte való Fejedelmek, azólta miólta 'SIGMOND Fejedelem újabban a' ſzabadságot meg-adta nékik, meg-tartották, minden rendben ö Nagysága-is meg-tartsa.

Articvlvs. III.

Conditiones Principis Gabrielis Bethlen.

Ex Art. An. 1613. I. HOgy minden rendeket, személy válogatás nélkül szabadoson meg-tart a' *Religió*ban, és annak szokott *exercitium*ában az *Articulus*ok szerént.

II. Hazánknak mostani romlott állapotját, és a' régi jó emlékezetü Fejedelmeknek ditséretes példájokat szeme elött viselvén, minden úton elsöben-is a' Fényes Portához viselje olly' engedelmességgel magát, hogy onnan romlása ne következzék a' szegény Országnak. A' Kereztyénséggel-is, Római Császárral ö Felségével, és Magyar Országgal, a' jó szomszédságot és békeséget szorgalmatoson meg-örizze.

III. Móldovai és Havasali Vajdákkal ugyan most az Országban létekben végezzen ollyképen, hogy bátorságosá tégye azoknak szomszedságokkal az Ország' állapotját.

IV. Tanátsokat maga mellé mind az három Nemzetből válaszszon, törvény, igazság, békeség szeretö jó lelki-esméretü embereket: kiknek tanáts-adásokhoz olly' köteles légyen, hogy belsö és külsö Országos dólgokat, a' két Császárhoz, vagy több szom-

szomszéd Országokhoz való *confoederatiók*at; derekas *Donatiók*at, és fő Tiszteket ezeknek hírek nélkül ne tselekedjék, se osztozon. Ha pedig a' Tanátsok közzül Országunk' törvénye, szabadsága, *Decretumi* ellen valamellyik lelki-esméretit nem tekintvén, veszedelmes és ártalmas tanátsra indítaná ő Nagyságát, *comperta rei veritate*, kedvezés nélkül afféle tanáts-adót *proscriptió*val, és *notoriussággal* büntessen.

V. Urak, Nemesek, Kerített és Mezö Városok, Székelység, Szászság, régi és *legitime emanált Privilegium*okban, *Donatió*jokban, mellyek helyben hagyattattanak, *Annuentiá*jokban, *Inscriptió*jokban meg-tartatnak.

VI. Az Országnak közönséges és egyenlö akaratból való végezésit, *Articulus*it, maga-is meg-tartja, másokkal-is meg-tartatja; szegénynek, bóldognak személy válogatás nélkül igaz törvényt szólgáltat; a' *sententiá*knak *executió*jokat nem *impediá*lja.

VII. Mint-hogy mostan ennyi hadaknak ez Országban létele alatt kelletett Fejedelmet választanunk: köteles légyen reá, hogy a' *libera electió*t tellyes életében, semmi úton nem *impediá*lja, az Országnak azt nem tsak *integrè* meg-tartja, hanem a' Fényes *Portá*val újolag mennél jobb móddal, a'

Császártól ö hatalmasságától szerzett *Athnámé* levéllel *confirmál*tatja.

VIII. Tanáts rendeknek, és Országgyülésében-is mindeneknek *libera vox*ot enged, mindenféle panaszolkodásoknak, és igazságoknak elö-számlálására.

IX. Idö lévén hozzá, *omnia Fiscalia bona, & alios proventus Fiscales recuperál*ni igyekezik illendö módok alatt: és az Ország határit, Vég-házait, tehetsége szerént, kiváltképen Tanáts és Ország híre nélkül nem *abalienál*ja.

X. A' minémü *Titulus*t moštan Országúl a' Fejede emségnek adunk, azt Ország híre nélkül nem *augeál*ja, sem változtatja, hanem épen *contentus* léšen véle.

ARTICVLVS IV.

Catharina Fejedelem Aszszony' Conditiói.

Ex Art. Am. 1626. I. MInt-hogy a' mi Kegyelmes Aszszonyunkat Országúl Fejedelmünkké addig választ ottuk, míg ö Felsége a' mi Kegyelmes Urunknak nevét viseli, mi-is Országúl addig ígérjük és kötelezzük magunkat az ö Felsége hüségére, nem tovább, sem külömben.

II. Erdély Országhoz, és Magyar Országnak ahoz tartozó részéihez semmi több *just* a'szabad választásnál ö Felsége ne *pre-*

ten-

*tendál*jon; azt pedig ſem titkon, ſem nyilván ſemmi ſzükségében más Fejedelmekre ne *transferál*ja, ſem arról ne *tractál*jon ſenkivel.

III. *Dotalitium*ban mindazáltal, a' mint a' mi Kegyelmes Urunk ö Felsége *inſcribál*ta, épen ö Felségének meg-tartaſsék.

IV. Hogy minden *Gubernatio* és gondviſelés moſtani és következendö *Gubernator* Uramon ö Nagyságán légyen és Tanátsokon, és ſemmit ö Felsége az Orſzág közönséges dolgaiban, ö Nagyságának és Tanátsoknak akaratjok és hírek nélkül ne tselekedgyék.

V. Hogy ſenkit idegen nemzetet azon kivül, ha kit ö Felsége *bene merita perſonát Gubernator* Urunk, és Tánáts, és Orſzág közönséges *ſuffragium*ából *recipiál*tatna, a' Tanátsba bé-ne végyen a' Haza fiain kivül, és idegen nemzetnek Tiſzteket, föképen Várakba ne adgyon, idegen nemzetből álló *præſidium*ot, ſe Várakban, ſe maga mellett ne tartson, körülötte lévö belsö Udvara népén kivül, kiknek *numerus*sa, 200. *perſonát omnibus computatis* ne *excedál*jon.

VI. Ezeknek pedig meg-tartáſokra köteles légyen *Gubernator* Uram ö Nagysága, az Orſzágnak minden *Status*ival együtt, mellynek *obſerválta*tására *plena authoritás*sa légyen.

VII.

VII. Hogy ſemmi követségeket, valamellyek az Orſzágot és közönséges dolgot illetik, *Gubernator* Urunk ö Nagyſága, és Tanátsok híre nélkül ö Felsége meg-ne halljon, és válaſzt ſemmi külsö Fejedelmeknek ne adgyon, ſe követséget ne *inſtituál*jon, ö Nagyságok híre nélkül.

VIII. Hogy-ha (kit Iſten távoztaſſon) *Gubernator* Urunknak ö Nagyságának hólta történnek, köteles légyen ö Felsége arra, hogy egy hólnap alatt más *Gubernator*t válaſztaſſon; addig annak *authoritás*sa a' Tanáts mellett légyen és maradjon, melly válaſztás az egéſz Tanáts' tetſzéséből légyen.

IX. Ha pedig (kit Iſten el-távoztaſſon) az Orſzágban olly' *diſturbium*ok támadnának, mellyek miatt ö Felségének, atyjafiainak tetſzéſekből és tanátsokból ki-kellene ez Orſzágból menni, tehát *in eo caſu* hiſzük, hogy a' mi Kegyelmes Urunknak ſzegény Hazánkra kegyelmes tekinteti léſzen; azt öFelsége a' mi Kegyelmes Aſſzonyunk az Orſzágnak *intactè* meg-hadja.

X. Fejedelem Aſſzonyunk ö Felsége az Orſzágnak *Gubernatio*ját kezébe vévén, egy *Theſaurarius*t *Gubernator* Urunk, és az egéſz Tanáts tetſzéséből válaſzſzon, kinek az Orſzág *proventus*i kezébe ſzólgáltatván, az Orſzág' ſzükségére való *erogatió*jokban mitso-

mitsoda *modalitást* követſſen, ugyan akkor ö Felsége, *Gubernator* Urunk és az egéſz Tanáts tetſzéséből *deliberáljon*.

XI. A' négy *recepta religiók*ban minden bántás nélkül, minden rendeket meg-tartson ö Felsége.

XII. Urakat, Nemeſeket, Kerített és Mezö Városokat, Székelységet, Száſzságot, régi és *legitimè emanált Privilegium*okban, *Donatió*kban, mellyek helyben maradtanak, *Annuentiá*kban, *Inſcriptió*kban meg-tartaſſon.

XIII. Mivel ſzegény Hazánknak meg-maradáſa Iſten után a' Fényes Portától függ, ö Felsége a' Portatól el-ne ſzakadjon, hanem annak kedvét kereſſe.

ARTICVLVS V.

Conditiones Principis Georgii Rákóczi I.

I. MIvel BETHLEN ISTVAN az elöbbeni Kegyelmes Urunk, tsak tellyeſséggel a' mi meg-maradáſunkért, és ſzegény Hazánknak veſzedelmének el-távoztatáſáért, igaz Keresztyéni indúlatjából (magát igen meg-alázván) tselekedte azt, hogy Fejedelmi méltóságát *reſignálná*, és újabban való *electió*ra ſzabados *vox*ot engedne; ez nagy ſzeretetiért, 's indúlatjáért, ö Nagys. *Ex Art. An. 1630.*

a' mos-

a' moſtani újonnan választott Kĕlmes Urunk, ö Nágát. elöbbeni uraságában, javaiban, jószágiban, minden *illegitimus impetitorok* ellen meg-óltalmazza, és *manuteneálja*; és ſem a' moſtani Kegyelmes Urunk, ſem ö Nagyságának alatta valói, ö Nagyságának méltóságát, betsületit meg-nem sértik.

II. Mivel ö Nagysága igaz *legitimè eligáltatott*, 's *inaugurált*atott Fejedelem vólt, ö Nagyságának minden *Collatióit*, *Donatióit*, *Inſcriptióit*, *Annuentiáit*, valamellyek *legitimè emanál*tanak, ha kik ollyak vagynak, *intactè & illibatè* meg-tartja, és meghadja azokban.

III. Hogy a' Fényes Portától ſoha ſemmi idöben el-nem ſzakad, ſem az Orſzágot el-ſzakaſztani nem igyekezik; hanem mindenekben kedvét kereſi, és ahoz illendö *obſequiumát præſtálja*; Erdélynek a' Török Csáſzárral való régi frigyét *intactè* meg-tartja, és a' Portára járandó követeket-is, az elébbeni ditséretes Fejedelmeknek ſzokáſok ſzerént *expediálja*.

IV. Hogy ſem Római Csáſzár ö Felsége, ſem egyéb Kereſztyén Fejedelmek, és ſzomſzéd Orſzágok ellen, hadat ö Nagysága *offenſivè*, ha okot nem adnak reá, nem indít, hanem azon békeſséget minden tehetségével óltalmazza.

V. Hogy

V. Hogy mindeneket ſzemély válogatás nélkül a' négy *recepta religió*kban, és azoknak ſzabados *exercitium*ban ö Nága meg-tart, és máſokkal-is meg-tartat, és egyik *religió*n való Eklésiákra-is hatalmaſon nem küld, és el-nem foglaltatja ö Nága, *religio*knak *reſpectus*áért-is ſenkit-is a' Haza fiai közzül meg-nem vét, hanem ebből minden ſzemély válogatás és *discretio* nélkül a' bóldog emlékezetü Fejedelemnek ditséretes példáját követi; tudván azt, minémü haſznos meg-maradáſa vólt, mind ö Felségének, mind pedig Hazánknak ebbéli tselekedeti.

VI. Hogy Hazánknak moſtani elsö rendeit, tanátsit, érdemes Tiſztviſelöit, állapot jokbã, tiſztekbẽ, hívataljokbã, a' kik megakarnak maradni, ö Nagysága meg-tartja; és ſemmi idöben a' haſznos Haza-fiait, más idegenért, hátra nem veti, hanem azoknak tanátsokkal és ſzólgálatjokkal él, kinek-kinek az ö állapotja ſzerént való betsületit illendöképen meg-adván, és hogy alatta valói közzül-is a' Haza-fiait ſenkinek betstelenséggel illetni nem engedi. Annak-felette, hogy belsö és külsö Orſzágos dólgokat a' két Csáſzárhoz, vagy több ſomſzéd Orſzágokkal való *Confoederatió*kat Tanáts híre nélkül nem tselekeſzik, ſem az Orſzágban, ſem az Orſzághoz tartozó birodal-

dalmokban, semminémü erősségeket, *fortalitium*okat, Vég-házakat, azoknak határit, semminémü *prætextus*ok alatt, el-nem ígéri, sem idegeníti; hanem a' Vég-házakban-is hasznos Haza-fiait tart.

VII. Hogy Urakat, Nemeseket, Kerített és Mezö Városokat, Szászságot és Székelységet, régi és minden *legitimè emanált Privilegium*okban, *Donatio*jokban, *Annuentiá*jokban, *Inscriptio*kban meg-tart, a' Sz. András Király *Decretum*ának *continentiá*ja szerént.

VIII. Hogy sohá senkinek vádlására, Uri, Nemes, és egyéb szabadsággal élö rendek közzül, törvény elött nem *arestáltat*, semmi szín és mód alatt; hanem *legitima citatione mediante, juris ordine convictum & aggravatum*, és semmi *violentiát*, akar kiktöl-is alatta valói közzül, senkin *exercealni* nem enged; hanem ebböl az utólsó Fejérvári Gyülésben, és az idvezült Fejedelem *inauguratió*jakor *emanált* erröl való *Articulus observál*tassék, *Anni* 1613.

IX. Hogy az Országnak *libera electió*ját tellyes életében semmi úton nem *impediál*ja, hanem azt az Országnak *integre* megtartja, és senkire a' Fejedelemséget nem *transferál*ja, és arról Ország' híre nélkül senkivel nem *tractál*.

X. Hogy

X. Hogy a' Tanáts rendeknek, és Országos gyüléſekben-is mindeneknek ſzabados *vox*ot enged, mindenféle panaſzolkodáſoknak, és igazságoknak elö-ſzámlálására.

XI. Hogy az el-múlt Fejérvári Gyülésben végezett *Unio*nak *Conditió*it minden czikkelyében fogyatkozás nélkül megtartja.

XII. Hogy valakik egyebek veſzedelmére, 's Hazánk ſzabadságának romlására ártalmas tanátsot adnának ö Nágának, azok ellen az elébbeni *Articulus obſerv*áltaſsék, t. i *Art.* 1613.

XIII. Az Országnak közönséges és egyenlö akaratból való végezéſit, *Articulus*it, maga-is meg-tartja, máſokkal-is megtartatja; ſzegénynek, bóldognak igaz törvényt ſzólgaltat; a' *ſententiá*knak *executio*jokat nem *impediá*lja, és *terminus*kor ſemminémü törvénynek *diſcuſſio*jában ben nem ül, holott *ad ſuam præſentiam appellál*ják a' törvényt, mint *Summus Juſtitiarius* eleibe.

XIV. Mint-hogy mind a' Magyar *Natio*, 's mind pedig a' Száſz Urainк, 's atyánkfiai, magok *Natió*jokból ſzoktanak magoknak Tiſzteket, Ispánokat válaſztani; a' Székelység nem utólsó tagja lévén e' Hazának, ö Nagysága Kapitányokat, Király-Bírákat, *Generalis*okat, magok nemzetéből

állókat, és köztök lakókat adjon elejekbe, meg-maradván mindazonáltal mindenekből az ö Nagysága *jurisdictiója* és méltósága; a' Király-Bíráknak pedig válaſztáſok *ſpecificè* tsak ugyan ö Kegyelmek Székinek ſzabadságán álljon. Fö-Ispánokat-is a' magok Vármegyéjekből valókat adjon ö Nagysága.

XV. Udvarhely Várának állapotját ö Nagysága az Orſzágnak *proponál*tatván, a' mint egy akaratból a' magok javára és meg-maradására valót, a' közönséges igazságnak módja ſzerént, arról az Orſzág végez, azt követi.

ARTICVLVS VI.

Conditiones moderni Celſiſſimi Principis D. D. Georgii Rákóczi Junioris.

Ex Art. 1642. I. MIvel a' Nemes Orſzág ö Nágát a' mi moſtani Kegyelmes Urunk Fejedelmünk, ö Nágának, úgy-mint az ö Nága ſzerelmes Attyának (mellyet az Ur Iſten ö Felsége meſzſze halaſzſzon) hólta után való Fejedelemnek *eligál*ta és válaſztotta; hogy a' mig az Ur Iſten ö Nágát élteti, úgy-mint moſtani Ke-gyelmes Urunkat Fejedelmünket ö Nágát, addig e' moſtani újonnan válaſztott ifjú Kegyelmes Urunk ö Nága az Orſzágnak ſemminémü *gubernálá*ſában, *directió*jában, és akármiben-is a' mi

az ö

az ö Nága szerelmes Attyának moſtani Kegyelmes Urunknak, Fejedelmünknek ö Nágának betsületit, méltóságát, *authoritás*sát meg-bántaná, sértené, és ellene lenne, magát az ö Nága kegyelmes *conſenſus*sa, akaratja 's parantsolatja nélkül, nem *immiſceál*ja, 's nem *ingerál*ja, és valamíg az Ur Iſten ö Nágát a' moſtani Kegyelmes Urunkat, Fejedelmünket élteti, ehez tartja magát, és ez ellen-is nem vét ſemmiben-is ö Nága.

II. Mivel BETHLEN ISTVAN Uram ö Nága igaz *legitimè eligál*tatott, és *inaugurál*tatott Fejedelem vólt, ö Nágának minden *Collatiói*t, *Donatiói*t, *Inſcriptiói*t, *Annuentiái*t, valamellyek *legitimè emanál*tak, ha kik ollyak vagynak, *intactè & illibatè* meg-tartja és meg-hadja azokban.

III. Hogy a' Fényes *Portá*tól ſoha ſemmi idöben el-nem ſzakad, ſem az Orſzágot el-ſzakaſztani nem igyekezik; hanem mindenekből kedvét kereſi, és ahoz illendö *obſequium*át *praeſtál*ja; Erdélynek a' Török Csáſzárral való régi frigyét *intactè* meg-tartja, és a' *Portá*ra járandó Követeket-is az elébbi dirséretes Fejedelmeknek ſzokáſok ſzerént *expediál*ja.

IV. Hogy ſem a' Római Csáſzár ö Felſége, ſem egyeb Kereſztyén Fejedelmek

és szomszéd Országok ellen, hadat ö Nága *offensivè*, ha okot nem adnak reá, nem indít; hanem a' jó békeséget minden tehetségével óltalmazza.

V. Hogy mindeneket személy válogatás nélkül a'négy *recepta Religió*kban, és azoknak szabados *exercitium*ban meg-tart, és másokkal-is meg-tartat, és egyik *Religión* lévö Eklésiákra-is hatalmasúl nem küld, és el-nem foglaltatja ö Nága: *Religió*knak *respectus*áért-is senkit-is meg-nem vét Haza fiai közzül; hanem ebböl minden személy-válogatás és *discretio* nélkül, a' bóldog emlékezetü Fejedelemnek ditséretes példáját követi; tudván azt, minémü hasznos meg-maradására vólt, mind ö Felségének, mind pedig Hazánknak, ebbéli tselekedete.

VI. Hogy Hazánknak mostani elsö Rendeit, Tanátsit, érdemes Tisztviselöit, állapotjokban, tisztekben, hívataljokban, a' kik meg-akarnak maradni, ö Nága megtartja, és semmi idöben a' hasznos Haza-fiait más idegenért hátra nem veti; hanem azoknak tanátsokkal és szólgálatjokkal él, kinek-kinek az ö állapotja szerént való betsületit meg-adja illendöképen, és hogy alatta valói közzül-is a' Haza-fiait senkinek betstelenséggel illetni nem engedi. Annakfelette, hogy belsö és külsö Országos dólgokat

gokat a' két Császárhoz, vagy több szomszéd Országokkal való *Confoederatió*kat, Tanács-hire nélkül nem tselekeszik, sem az Országhoz tartozó birodalmokban semminémü erősségeket, *fortalitium*okat, Végházakat, azoknak határit, semminémü *praetextus*ok alatt el-nem ígéri, sem idegeniti, hanem a' Vég-házakban-is hasznos Hazafiait tart.

VII. Hogy Urakat, Nemeseket, Kerített és Mezö Városokat, Székségot és Székelységet, régi és minden *legitimè emanált Privilegium*okban, *Donatió*jokban, *Annuentiá*jokban, *Inscriptió*kban meg-tart, a'Sz. András Király *Decretum*ának *continentiá*ja szerént.

VIII. Hogy soha senkit senkinek vádlására, Uri, Nemes, és egyéb szabadsággal élö rendek közzül, törvény elött nem *arestáltat*, semmi szín és mód alatt; hanem *legitima citatione mediante, juris ordine convictum & aggravatum*; és semmi *violentiá*kat akárkitöl-is alatta valói közzül senkin *exercealni* nem enged; hanem ebben az utólszori Fejérvári Gyülésben, és az idvezült Fejedelem *inaugaratió*jakor *emanált* erröl való *Articulus observál*tassék, *Anno* 1613.

IX. Hogy az Országnak *libera electió*ját tellyes életében semmi úton nem *impediálja*, hanem azt az Országnak *integre* meg-tartja, és senkire a'Fejedelemséget nem *trans-*

ferálja, ſem arról Országh híre nélkül ſenkivel nem *tractál*.

X. Hogy a' Tanátsi rendeknek, és Országos gyüléſekben-is mindeneknek ſzabados *voxot* enged, mindenféle panaſzolkodáſoknak és igazságoknak elö-ſzámlálására.

XI. Hogy a' Fejérvári Gyülésben végeztetett *Unió*nak *Conditió*it, minden czikkelyiben, ö Nagysaga fogyatkozás nélkül meg-tartja.

XII. Hogy valakik egyebek veſzedelmére, 's Hazánk ſzabadságának romlására ártalmas tanátsokat adnának ö Nágának, azok ellen az elébbeni *Articulus obſervál*taſsék, *An.* 1613.

XIII. Az Országnak közönséges egyenlö akaratból való végezéſit, *Articulus*it maga-is meg-tartja, 's máſokkal-is meg-tartatja, ſzegénynek, bóldognak, ſzemély-válogatás nélkül igaz törvényt ſzólgáltat, a' *ſententiá*knak *executió*jokat nem *impediál*ja, és *terminus*kor ſemminémü *cauſá*iban a' *Fiſcus*nak ben nem ül; egyéb *Causá*kban mindazáltal ben ülhet ö Nága, de úgy-hogy az ö Nága Méltóságos ſzemélye eleibe való *appellatió*k ezzel ne *interturbál*taſſanak.

XIV. Mint-hogy mind a' Magyar *Natio*, 's mind pedig a' Száſzság, magok *Natió*jokból ſzoktanak magoknak fö Tiſztteket Iſpánokat válaſztani; a' Székelység-is nem utól-

só tag-

só tagja lévén a' ſzegény Hazának; ö Nãga Kapitányokat, Király-Bírákat, *Generalis*okat; magok nemzetéböl állókat, és köztök lakókat adjon közikbe; meg-maradván mindazáltal mindenekben az ö Nãga *jurisdictió*ja és méltósága. A' Király Bíráknak pedig válaſztáſok *ſpecificè* tsak ugyan ö Kegyelmek ſzabadságán álljon: Fö Iſpánokat-is a' magok Vármegyéjekböl adjon ö Nagysága.

ARTICVLVS VII.

VÉgeztetett vólt ennek-elötte-is bóldog emlékezetü eleinktöl, minden bizonnyal ez Házának nagy romlásáról vett *experientiá*jából, hogy ſoha a' mint Eleink e' végezés után, úgy magunk és *poſteritás*ink-is *immaturus* gyermek Fejedelmeket ne válaſzſzanak, söt ha *proponá*ltatnék-is, ahoz hozzá ne ſzóljanak; melly végezés a' jövendö idökre, moſtan-is örökös állandóságra *confirmá*ltatik, mindazonáltal moſtani Kegyelmes Urunknak édes Attyának nem régen történt halála után édes Hazánknak javára nagy reménységéböl nevekedett ſzerelmes Öttsének éretlen és váratlan történt halála, magának-is moſtani Kegyelmes Urunknak azon nyavalyában lévö félelmes betegsége kénſzerítvén bennünket, válaſztottuk ſzabad akaratunkból ö Nãga ſzerel-

Ex Art. An. 1607.

mes Fiát Fejedelmünknek, a' Tek. és Mélt. Rakóczi Ferentz Urunkat ö Nágát, bizonyos módok és *Conditiók* alatt, mellyek
Ex Art. An. 1652. az 1652. Eſztendöbéli Orſzágos Gyülésünkbē végeztetett *Articulus*inkban világoſabb *declaratió*val meg-vannak: De mivel ö Nága moſtani *ætás*sa azt nem engedi, hogy azokra a' *Conditió*kra, és Hazánknak mindennémü ſzabadságinak, törvényinek meg-tartására, a' ſzokott mód ſzerént, *juramentum*át ö Nága *deponál*haſſa; eleitöl fogva pedig ez Hazában a' Fejedelmek' válaſztásában *obſervál*tatott mód és rend ſzerént, a' *Regnicolák*-is *homagium*okat nem *deponál*hatják mind addig, míglen ö Nága-is a' *Regnicolák*nak tartozó *juramentum*át a' *præſcribál*t *Conditiók*, és Haza' ſzabadságának kívánsága ſzerént nem *deponál*hatja; de hogy a' *Regnicolák*nak *homagium*ának jövendöben léjendö *depoſitió*ja, és minden hüségek felöl bizonyoſabb lehеſſen ö Nága, *vigore Articuli aſſecurál*tatott, hogy mind addig-is, míglen az ö Nága *juramentum*ának *depoſitió*jára rendelt *terminus* el-jö, és míg ö Nága *juramentum*át akkori ideig nem *deponál*ja-is, de mind addig-is ö Nágát ez Haza *legitimè* válaſztott Fejedelmének *agnoſcál*ja; a' *juramentum*nak *deponál*ására rendelt *terminus*ban *deponál*ván ö Nága az Orſzágnak-is *juramentum*át, a' *Conditió*knak kívánsága ſzerént,

rént, az Orſzág-is *ordinarium fidelitatis ſuae homagium præſtál*ni el-nem múlatja: és ha ö Nága *medio tempore*-is ez Hazának ſzabadságát, és ö Nága eleibe *præſcribál*t *Conditió*kat nem *impediálja* és *violál*ja, az Orſzág-is ö Nágát uralja, és Fejedelmének tartozó *obedientiá*ját és hüségét *præſtál*ja, és *juramentum*ának *depoſitió*jának idején az Orſzágnak *gubernium*ját-is ö Nágának kezébe *aſsignál*ja, és ha kik az ö Nága Fejedelemsége ellen magokat *opponál*ják, minden tehetségével és erejével ö Nágát affélék ellen meg-óltalmazni igyekezi; ha pediglen a' *Regnicolák* közzül találkoznának lenni, a' *Decretum*ban és Orſzág' *Conſtitutio*iban *ſpecificál*t módok és *proceſſus*ok ſzerént, ugyan azonokban meg-írt *poená*ba *incurrál*janak: úgy mindazonáltal, hogy ö Nága-is a' *praeſcribál*t *Conditió*khoz tartván magát, az Orſzágot, és annak minden lakosit, ſzabadságiban meg-tartsa, és törvénytelenül azokat ne bántsa.

Annak-felette, míglen a' rendelt *termi-nus*nak idején *juramentum*át nem *deponál*ja, és az Orſzág-is a' *Regiment* ö Nágának kezéhez nem *aſsignál*ja, mind addig-is az Orſzágnak *gubernium*jához ſemmiben és ſemmiképen nem nyúl, magát abba nem elegyíti, nem tsak addig, míg Iſten a' moſtani Kegyelmes Urunkat ö Nágát életben meg-tart-

ja, söt azontúl-is az Országtól *terminált* idöig: és addig a' mi Kegyelmes Urunktól *denominal*tatott, és az Országtól *acceptál*tatott *Gubernator*tól *dependeál*jon; a' kinek is nem tsak maga *authoritás*sával, hanem a' Tanáts' egyezö tetszéséböl *gubernál*jon és *dirigál*jon, minden ez Ország' javára nézendö közönséges, és a' Fejedelmi Méltóságnak *conservatió*jára, 's annak óltalmazására tartozandó dólgokat; a' *Gubernátor* és Tanáts-is pedig az eleikbe *praescribál*t *Conditió*khoz, és Ország *Constitutió*ihoz alkalmaztatván magokat, mellyek e' szerént következnek:

Conditiones Celsissimi D. D. Francisci Rákóczi.

1. HOgy *occasione hujus electionis*, a' mint a' Nemes Ország *propter evitandum majus periculum* tsak ezen egy *casus*ban követtetel, de egyéb iránt az 1607. Esztendöbéli Kolosváratt *Februarius*ban *emanál*t elsö *Articulus*t nem *tollál*ta, söt *confirmál*ta; úgy hogy, sem ezen *electio*nak alkalmatosságával, sem semmi egyéb *praetextus*ból semminémü *successio*ját *praeter liberam regni electionem* nem tartja, és a' Fejedelemségnek *translatió*ja, vagy ahoz való egyéb *praetensió*ja felöl senkivél nem *tractál*, annál inkább nem *concludál*, *Gubernátor* és az egész Tanáts

Ex Art. An. 1652.

hírek,

hírek, tettzések, és az egész Országnak *consensusa* nélkül: az Országnak *libera electió*ját tellyes életében semmi úton nem *impediá*lja, hanem azt az Országnak *integrè* megtartja.

II. Hogy a'négy *recepta Religiók*, és annak szokott *exercitium*ban az *Articulus*ok tartása szerént, mindeneket szabadoson megtart, nevezet szerént pedig *juxta Articulos anni* 1649. *primum &* 33. *Religió*knak *respectus*áért-is senkit az haza fiai közzül megnem vét, hanem ebből minden személy válogatás és *discretio* nélkül a' bóldog emlékezetü Fejedelmeknek ditséretes példájokat követi.

III. Valamíg Isten e' moſtani Kegyelmes Urunkat életben meg-tartja, (kinek életét ö Felsége sok esztendökre terjeszsze,) mind addig az Országra, és az Ország Fejedelemségére nézendö semminémü dolgokban *guberniumban* és *directió*ban magát nem elegyíti, egyebekben-is a' mik az ö Nagysága szerelmes Atyjának, moſtani Kegyelmes Urunknak betsületit, méltóságát, Atyai *authoritás*sát meg-bántanák.

IV. Hogy a'Fényes Portától ſoha el-nem szakad, sem az Országot el-szakasztani nem igyekezik, szokott illendö *obſequium*át *praestál*ja, Erdélynek a' Törökkel való régi frigyét *intactè* meg-tartja; és a'Portára járandó

Kö-

Követeket-is az elébbi ditséretes Fejedelmeknek ſzokáſok és rend tartáſok ſzerént *expediál*ja.

V. Hogy minden ſzomſzéd Kereſztyén Orſzágokkal, Csáſzárokkal, Királyokkal és Fejedelmekkel a' jó ſzomſzédságot és ſzép békeſséget minden tehetségével óltalmazni és megtartani igyekezi, és azok ellen ſemminémü hadat *offenſivè* nem indit, ha méltó okot reá nem adnak; úgy-is, egéſz Tanáts és Orſzág *Status*i hírek és *conſenſus*okból.

VI. Minden Orſzágos derék dolgokat, idegen Orſzágokra való *legatió*kat, *tractátus*okat, *confoederatió*kat, nem külömben *inſtituál* és tselekeſzik, hanem a' Tanátsoknak hírével és *conſenſus*okból; azokat pedig *pleno numero* igyekezik meg-tartani, ſokára nem halaſztván, ha mellyik közzülök *decedál*, annak helybe állatását; és nem hogy Tanátsokat, de egyéb derekas Tiſzteket-is, kiváltképen a' kikre Orſzág házai, *fortalitium*i, fegyverei, söt minden lovas és gyalog vitézlö rendei, kíntse, ſzokott bízattatni, nem máſokat, hanem *nativus* igaz Haza-fiait, avagy *per ſolennem incorporationem recipiál*tatott, 's az Orſzág közzé köteleztetett zálogos és érdemes embereket állat; úgy-is a' Tanátsok hírével, kik-is az Orſzág törvényeire, ſzabadságára, és hüségére,

gére, Fejedelmeknek tartozó köteleſségek mellett, hittel *obligatus*ok legyenek.

VII. Az Orſzághoz tartozó birodalmokban, ſemminémü eröſségeket, Vég-házakat, az Orſzágnak határit, *munitió*it, jövedelmit, ſemminémü *praetextus*ok alatt el-nem idegeníti az Orſzagtól.

VIII. Hogy Urakat, Nemeſeket, Kerített és Mezö Városokat, Székelységet, Száſzságot, régi és minden *legitimè* emanált *Privilegium*okban, *Donatio*jokban, *Annuentiá*jokban, *Inſcriptió*jokban meg-tart.

IX. Az Orſzágnak közönséges és egyenlö akaratból való végezéſit, *Articulus*it, maga-is meg-tartja, máſokkal-is meg-tartatja; ſzegénynek, bóldognak ſzemély válogatás nélkül igaz törvényt ſzólgáltat; a' *ſententiák*nak *executió*jokat nem *impediál*ja; söt *terminus*okon és *Diaetá*kon-is ſemminémü törvénynek *discussió*jában ben nem ül, holott *ad ſuae Celſitudinis praeſentiam* appellálják a' törvényeket, mint *Summus Juſtitiarius* eleibe.

X. Hogy ſoha ſenkit ſenkinek vádlására, Urí, Nemes, és egyéb ſzabadsággal élö rendek közzül törvény elött nem *areſtál*tat, ſemmi ſzín és mód alatt; hanem *legitima citatione mediante, juris ordine in Foro, & coram Judicibus competentibus convictum & aggravatum*, és ſemmi *violentiá*kat akár

kik

kiktöl-is alatta valói közzül, fenkin *exer-ceál*ni nem enged.

XI. Hogy a' Tanáts rendeknek, és Országos Gyüléſekben-is mindeneknek ſzabados *vox*ot enged, mindenféle panaſzolkodáſoknak, és igazságoknak elö-ſzámlálására.

XII. Hogy a' Fejérvári-Gyülésben végeztetett *Unió*nak *Conditió*it, minden czikkelyiben, ö Nagysága fogyatkozás nélkül meg-tartatja.

XIII. Hogy akarkik máſoknak veſzedelmére, 's Hazánk ſzabadságának romlására ártalmas és törvénytelen dolgokra való tanátsokat adnának ö Nagának, azokat az egéſz Tanátsnak meg-jelenteni tartozzék: affélék ellen pedig *obſervál*tasſék az 1613. Eſztendöbéli akkori Fejedelemnek negyedik *conditió*ja, és abban *ſpecificál*t *poená*val *legitimè* meg-büntetteſsék.

XIV. Mint-hogy mind a' Magyar *Natio*, 's mind pedig a' Száſzság, magok *Natió*jokból ſzoktanak magoknak Fö-Tiſztek et, Iſpánokat válaſztani; a' Székelység-is nem utólsó tagja lévén a' ſzegény Hazának, ö Nagysága Kapitányokat, Király-Bírákat, *Generalis*okat, magok nemzetéből állókat, és köztök lakókat adjon közikbe: meg-maradván mindazáltal mindenekben az ö Nága *jurisdictió*ja és méltósága. A' Király-Bíráknak pedig válaſztáſok *ſpecifice* tsak

ugyan

úgyan az ö kegyelmek Székinek szabadságában álljon: Fö-Ispánokat-is azon Varmegyében jószágos érdemes Haza-fiait adjon ö Nága, és mindenféle Fö Tiszteket fokáig *vacantiá*ban ne tartson; holott mind a' Fejedelmeknek, 's mind pedig az Országnak afféléknek helyben nem lételekből nem kevés kára következhetnék.

XV. Mivel ennekelötte való idökben-is az Ország, *diversis vicibus*, *& proxime* az idvezült Fejedelmünk idejében-is, mind pedig CATHARINA Fejedelem Aszszony' idejében affélékröl *Constitutió*kat *statuá*lt vólt, mellyre a' mint *privatus* akármelly rendek, úgy a' Fejedelmek-is kötelesek: Annakokáért ez Hazának elégedendö erösségei lévén, az Országnak mind közönséges, mind egyéb *Fiscalis* jövedelmit, hogy ez Országnak Tárházaiban tartsa, sohová az Országon kivül nem *transporta*ltatja, arra bizonyos *Generalis Perceptor*t és *Thesaurarius*t tartson, igaz Haza-fiaiból állókat, zálogos és hiteles személyeket, kik ezen hívatalnak igazán való *administratió*jára hittel légyenek kötelesek. Hasonlóképen a' fegyvernek az Országból ki-hordása-is az elébbi *Articulus*ok' tartása szerént, tilalomban lévén, *munitió*kat-is sem *in massa*, sem másképen az Országból ne *abalienál*jon, és azzal-is ne *exhauriál*ja.

XVI.

XVI. Hogy a' Hazának moſtani és lejendö elsö Rendeit, Tanátsit, érdemes Tiſztviſelöit, tiſztekben, állapotjokban, hívataljokban a' kik meg-akarnak maradni, ö Nága meg-tartja, meg-maradni nem akarókat nem kénſzerít, és ſemmi idöben a' haſznos Haza-fiait, más idegenekért hátra nem veti, azoknak tanátsokkal és ſzólgálatjokkal él, kinek-kinek az ö állapotja ſzerént való betsületit illendöképen meg-adja, és azokat betstelenséggel illetni ſenkinek alatta-valói közzül meg-nem engedi.

XVII. Hogy a' moſtan válaſztott Kegyelmes Fejedelmünk a' minémü *Religió*ban meg-kereſzteltetett, és ez ideig édes Atyjától neveltetett, azon *Religió*jában mind hóltig állhatatoſon meg-maradjon: hogy a' közönséges veſzedelemre és háborúságra, *Religió*jának-is változtatáſa okot ne adjon. *Alioquin abſolutus*ok légyenek minden *Status*ok ö Nagyságához való köteleſségektöl és hüségektöl.

Ezt-is hátra nem hagyván, hogy *uſque ad apprehenſionem Regiminis* ſenkinek Jószág, nevezetes Tiſztek, és derekas pénzbéli, vagy egyéb jövedelembéli ígéreteket ö Nága ne tégyen: ha pedig történnék-is, *nullius ſint roboris ac firmitatis*; söt ha kik affélével akarnák *circumveniál*ni Ifjú Fejedelmünket, *Gubernator* és Tanáts híre nélkül, *comperiál*-

tat-

tatván, az ártalmas tanátsokat adókról való *Articulus*béli *poená*val büntetödjenek; mind-azáltal a' *bene meritus* Haza-fiainak, és Fejedelmeknek jámbor Szólgainak érdemes meg-jútalmaztatáſokra, a' *Gubernátor*nak az egéſz Tanátstsal egyenlö tetſzéſekböl *authoritás*sok légyen, a' Fejedelem neve alatt *expediál*tatván a' levélek; melly leveleket a' Fejedelem, a' *Gubernátor*, és *Cancellarius*, *eo abſente*, *Secretarius ſubſcribál*jon; a' ſzerént idegen Orſzágokra *expediál*andó leveleket-is. Az Orſzág *gubernium*jának *apprehenſió*jának, és a' moſtani válaſztott Fejedelmünk ö Nagysága *juramentum*ának *depoſitió*jának *terminus*sa, ö Nagyságának 20. eſztendös állapotjában való ideje légyen.

ARTICVLVS VIII.

Conditiones pro Domino Gubernatore.

MIvel a' Méltóságos RAKÓCZI FERENTZ ö Nagysága *in aetate tenera* válaſztatott a' Fejedelemségre; ſzükségeſnek ítéltetett, hogy míglen azt az idöt el-érné, mellyben a' *Regimen* az ö Nagysága kezébe *aſſignál*tatnék, *Gubernátor* rendeltetnék bizonyos *Conditiók* alatt ö Nagysága mellé. Melly *Gubernátor*ságra a' mi Kegyelmes Urunk ö Nagysága *denomináltá*, a' Tek és Nagyságos Gyerö-Monoſtori KEMENY JANOST, kit az Orſzág-is *acceptál*t, ez ide alább *Ex Art. An. 1652.*

meg-írt *Conditió*kat írván eleibe:

I. Hogy míglen a' *Gubernátor*ságnak tiſztiben léſzen, ahoz tartozandó minden *Conditió*kat, valamellyek mind moſtan válaſztott Ifjú Kegyelmes Urunk eleibe írattak, 's mind azokon kivül minden dolgokat, valamellyek az Orſzágnak javára, ſzabadságára, 's a' Fejedelmi méltóságnak *conſervatio*jára, *defenſió*jára nézendők, és a' *Gubernátor*ságnak tiſztit, hivatalját, és *authoritás*sát illetik, mind azokat tellyes tehetségével, erejével meg-tartani, 's máſokkal-is meg-tartatni, míglen a' *Gubernium* az Orſzágnak rendeléſe ſzerént kezénél léſzen, igyekezik: ezekkel ellenkező dolgokban pedig magát ſemminémü ſzín és *praetextus* alatt nem elegyíti, ſöt mindenekben az Orſzág *Conſtitutió*ihoz és bé-vett *Decretum*ihoz alkalmaztatja magát.

II. A' mint moſtani válaſztott Ifjú Urunk ö Nagysága, azonképen a' *Gubernátor*-is Tanáts híre nélkül *abſóluta authoritate*, közönséges Orſzág dolgaiban ſemmit ne tselekedjék, holott az elébbeni *Conditió*kban-is mindenütt *conjungál*tatott a' *Gubernátor* és Tanáts *authoritás*sa, és ez-után-is a'ſzerént légyen *conjungál*va.

ARTICVLVS IX.

HOgy ha a' Mélt. RAKÓCZI FERENTZ ö Nga. mellé rendeltetett *Gubernátor*nak hólta tör-

történnék, tartozzék a' moſtani Kegyelmes Urunk az Orſzágot *convocál*tatni, és ezen moſtani *modalitas* ſzerént, az egéſz Tanáts és Orſzág *conſenſus*ából, más *Gubernátor*t válaſztani: ö Nágának pediglen hólta után (kit Iſten hoſszú idökig távoztaſſon) a' moſtani válaſztott Ifjú Fejedelmünknek az Orſzág *gubernium*jára jútandó idöig, az ö Nága mellé rendeltetett Tanáts Urak, a' *Gubernátor* hírét hallván, mindjáráſt tartozzanak *conſtuál*ni a' Fejedelem mellé, minden hivatal nélkül, és az Ifjú Kegyelmes Urunknak Fejedelmünknek méltóságos neve alatt az Orſzágot egy hólnap alatt *convocál*tatni, és a' fellyebb meg-írt módok ſzerént, az egéſz Tanáts és Orſzág által *Gubernátor* válaſztaſſék: úgy-hogy, ez iránt-is *Gubernátor*ság nélkül az Orſzág ne maradjon, míglen ö Nágának a' *Regimen* kezébe *aſsignál*tatik. A' *Gubernátor*nak válaſztáſáig pedig a' *gubernium* és *directio* a' Tanáts *authoritás*ſa mellett légyen.

ARTICVLVS X.

HA a' *Gubernátor* valakiket ártalmas tanáts-adókat értene lenni Ifjú Kegyelmes Urunk körül, a' *Gubernátor*nak és Tanátsnak légyen *authoritás*ok, hogy *admoneál*ják azt az ártalmas tanáts-adót; ki ha nem *obtemperál*na, *amoveál*hassák-is a' *Gu-*

bernátor a' Tanátstsal együtt: melly *amotiót* ha RAKÓCZI FERENTZ ö Nagysága *impedi*álna, *eo facto* a' *Conditiók* ellen tselekedni láttafsék és ítélteſsék.

ARTICVLVS XI.

HA valamelly nyúghatatlan elméjü emberek, akárki akaratjából, Lovaſt vagy Gyalogot gyüjtenének és fogadnának *Gubernátor* és Tanáts híre nélkül, *authoritássa* légyen a' *Gubernátor*nak a' Tanátstsal együtt azoknak el-oſzlatására; söt ha derekaſabb ellenkezö igyekezetet bizonyoſon érthetnének, tartozzék a' *Gubernátor* és Tanáts parantsolatjára minden ember *viritim ſub poena in Articulis expreſſa* fel-ülni, magok és Hazánk óltalmára. Illyen nagy derék *caſus*ban pedig, úgy-mint ha közönséges *inſurrectió*jára való parantsolat lenne a' *Gubernátor*ral együtt a' Tanátsnak nagyobb réſze *ſubſcribá*lja az ollyan parantsolatokat. Ezt mindazáltal illyen értelemmel *concludá*ltuk, hogy mivel a' mi ſzegény Hazánk minden felöl külömb-külömb nemzetekkel vétetett környül, és történhetnék olly' *repentinum imminens periculum*, mellyben tsak egy óráig való kéſedelem is a' Hazára következendö veſzedelmet öregbítené, annál inkább hoſzſzas tanátsra való idö ártalmas lenne; az illyen *defenſió*nak

ca-

casusában, hogy afféle hirtelen következendö veszedelem ne szálljon Hazánkra, végeztük, hogy a' *Gubernátor* és *Cancellarius subscriptiója* alatt *emanált* parátsolatokra, az Haza óltalmára tartozzék közzülünk kiki fel-ülni; vagy, ha *Cancellarius* nem lenne, az akkori, Fejedelem mellett találkozandó Tanátsrend, a' *Gubernátorral* együtt, *subscribálja* erröl való leveleket.

ARTICVLVS XII.

HA mostan választott Ifjú Kegyelmes Urunk ö Nága, a' *denominált Gubernátor*nak, vagy személye, vagy élete, vagy állapotja ellen valamit tselekedni igyekeznék, vagy máſſal tselekedtetnék, vagy titkon, vagy nyilván, *eo facto, comperta rei veritate*, mindenek *absolutus*ok légyenek az ö Nága hüségétöl; úgy-mint, ki az Ország végezéséhez nem tartotta magát, és a' *Gubernátor* mellett tartozzék *insurgálni* mind az három Nemzet, és állapotjában meg-óltalmazni magunk ígéreti szerént, *in præscripta ista causa. E converso*, hogy ha a' *Gubernátor*-is ö Nága ellen valamit igyekeznék, vagy személye, vagy méltósága, vagy Fejedelemsége ellen, *favor*t tsinálna affelöl, vagy ö Nága 's ez Ország szólgáival, vagy egyebekkel, Tanáts és Ország híre nélkül, fegyvert hozna maga mellé, vagy Gyülésben,

vagy azon kivül; *eo facto*, tiſztitöl *privatus* légyen, és ſenki *Gubernátor*nak ne *agnoſcálja*, válaſztott Ifjú Kegyelmes Urunk mellett tartozzék *inſurgálni* mind az három Nemzet, és Fejedelmi állapotjában meg-óltalmazni, az-után az Orſzág keresheſſe törvénnyel *ſuis modis*. Haſonlóképen egyéb rendek közzül-is ſenki magának ártalmas *favor*t ne tsináljon, ſe vitézlö nép ſe egyéb *Status*ok között. Ha pediglen a' mi válaſztott Ifjú Kegyelmes Urunk ö Nága a' *Conditiók* ellen tselekednék, a' *Gubernátor* egéſz Tanátstsal együtt egyenlö akaratból idejénkorán *admoneálja* ö Nágát; ha az *admonitio* után ugyan nem *ſuperſedeálna* a' *Conditiók* ellen való tselekedetitöl, a' *Gubernátor* az egéſz Tanáts' tetſzéséböl (*etiam contradicente Principe*) mindjáráſt *Generalis Diaetát publicá*ltaſſon, és ott az *Articulusok*nak *transgreſsiójá*t az Orſzágnak meg-mútogatván, Orſzágúl, három Nemzetül, az ö Nága hüségétöl *abſolutus*ok légyenek, *comperta rei veritate*. Viſzontag ha a' *Gubernátor*-is a' *Conditiók* ellen tselekednék, az egéſz Tanáts a' *Gubernátort* idejénkorán *admoneálja*, és ha az *admonitio* után nem *ſuperſedeálna* a' *Conditiók* ellen való tselekedetektöl, az egéſz Tanáts mindjáráſt *publicá*ltaſſon *Generalis Diaetát*, és ott az *Articulus*oknak *transgreſsiójá*t az Orſzágnak meg-mútogatván,

ván, *ex unanimi conſenſu Dominorum Regnicolarum* légyen a' *Gubernátor privatiója comperta rei veritate.*

ARTICVLVS XIII.

HOgy *Gubernátor* Uram tiſztiben a' *praeſcribált* mód és *Conditiók* ſzerént alkalmatoſabban *procedál*hatſſon, Orſzágúl a' *Gubernátor*hoz tartozandó *obſequium*unknak *praeſtálása* felöl *ſecurus*abb leheſſen, végeztetett, hogy a' *Gubernátor Juramentumát deponál*ván, az Orſzág-is ö Kegyelmehez illendö köteleſségének *effectuál*ására, valamint a' mi Kegyelmes Urunkj ö Nagysága kívánja, meg-eskünni kéſz léſzen.

ARTICVLVS XIV.

MIvel az Ifjú Fejedelem RAKÓCZI FERENTZ ö Nága méltóságos ſzemélye mellett a' *Gubernátor*nak, és a' Tanátsok közzül egynéhányoknak *continuè* jelen kelletik lenni, azoknak *ſuſtentatiója* felöl-is *provideál*ni illendönek ítéltetett. Tetſzett azért minékünk egéſz Orſzágúl, három Nemzetül, hogy az 1558. eſztendöbéli *Iſabella* idejében *emanált* Harmadik *Articulus* ſzerént, az Orſzágnak közönséges jövedelméböl légyen az ö Kegyelmekre való *proviſio*. *Ex. Art. An. 1558.*

TITULUS SECUNDUS.

Fejedelmeknek tartozó Homagiumnak praestalásáról.

ARTICVLVS I.

Ex Art. An. 1633. 1635. 1613. MIvelhogy a' Fejedelmek az Országnak minden Rendeinek kötelesek, úgy alattok valók-is, hogy hittel légyenek kötelesek a' Fejedelmeknek, szükségesképen kívántatik; Annak-okáért minden Nemes, Vitézlö és Városi rendek tartozzanak, a' szokott forma szerént, a' Fejedelmek' hüségére meg-eskünni, a' kik jelen találtatnak lenni, ugyan akkor, midön a' Fejedelmek *inauguratió*joknak idején *juramentum*okat *deponál*ják; a' kik pedig jelen lenni nem találtatnának, a' Tiszték minden helyeken Gyüléseket *promulgál*tatván, a' Fejedelmek' választása után ottan hamar és elsö Szék napján tartozzanak *Homagium*okat *praestál*ni, kiki Székes helyében, a' Városokonis hasonlóképen, a' hol pedig a' Fejedelmeknek-is *Commissarius*inak jelen-létekben. Ha kik pedig a' *Homagium*ok *depositio*jára *promulgál*tatott időben nem *depona*lnák, méltó mentségek nem lehetvén, *citál*tassanak, és *comperiál*tatván, hogy *contumaciter posthabeál*ták, *in amissione omnium bonorum*,

tam

tam mobilium, quam immobilium, ipsos præcisè concernentium juris ordine convincál-taſſanak.

Haſonlóképen azok-is, kik *succeſsivè* külön kenyeres gazdaságban ſzállanának, húſz eſztendöt el-ért idejekben tartozzanak *Homagium*ot *deponál*ni, mellyet azok-is ha tudva és *contumaciter* el-múlatnak, azon *poenáb*a *incurrál*janak.

TITULUS TERTIUS
Tanáts Rendekről.

ARTICVLVS I.

A' Tanáts Rend azért ſzokott a' Fejedelmek mellé *adhibeál*tatni, és kötelesſégek-is azt tartja, hogy minden jó és közönséges haſznra nézendö tanátsokat adjanak; Valakik annak-okáétt törvénytelen ok-nélkül való dolgokra tanátslanák, *comperta rei veritate, legitimeque citati ac convicti, in notam perpetuæ infidelitatis incurrál*janak.

TITULUS QUARTUS.
Hadi állapotokról.

ARTICVLVS I.

A' Hadakozáſnak, avagy Had inditásnak,

's *Pacificatió*knak módjáról, mint és hogy kellessék tenni, az Országnak Fejedelmi tartsák magokat *Inauguratió*joknak idején az Országtól végeztetett, és azokra magokat kötelezett *Conditiók*hoz: és magok indúlatjokból, *authoritás*okból háborúságra és hadakozásra való okokat ne adjanak: se kereséssenek.

TITULUS QUINTUS.

Országra nézendő dólgokról.

Articvlvs I.

Ex Art. An.1522. AZ Ország Házai, *Fiscalis* Várai, és Jószági, noha a' Fejedelmeknek kezekbe engedtettek; de *proprietás*okat azoknak az Országnak meg-tartsák: Az egyébféle jószágoknak *collatió*jok Fejedelem *authoritás*sában hagyattatnak.

Articvlvs II.

An.1630. 1613. AZ Országnak szólló leveleket, a' Fejedelmek az Országgal *communicál*ják.

TITULUS SEXTUS.

Móldovai, Havasalföldi, és többekkel-is lévö *Confoederatiók*ról.

Articvlvs I.

Ex Art. An.1601. *IN Anno* 1601. Móldova, Havasalfölde, és Erdély között a' minémü *Confoederatiók*

inter-

*interveniál*tak vólt, azt a' Nemes Orſzág *etiam publico Articulo* azon Eſztendöben *confirmál*ta; és úgy-is *deliberál*t, hogy az Orſzágnak mindenik *Natión*; lévö *Status*i kötelezzék magokat hittel-is azoknak meg-tartására; Moſtan-is a' mellyekkel azok közzül az Orſzágnak *Confoederatió*ja vagyon, ha ök nem *violál*ták, míglen ſzentül és igazán *obſerváljá*k, ez Orſzág Fejedelminek réſzekröl-is, a' Végezéſek azokban lévö *Conditiók* ſzerént meg-tartaſſanak. Ha mellyekkel azok, vagy más ſzomſzéd Orſzágbéliek közzül nem vólt vólna, vagy pedig *violál*tatott vólna, annak véghez vitelében, vagy megújitásában, a'mi haſznoſabb és ſzükségeſebb ez Hazának javára, 's meg-maradására, a' Fejedelmek magok köteleſségek, és *Conditiók*ſzerént, azt tselekedjék az Orſzág *Status*ival együtt.

TITULUS SEPTIMUS.

Árúlókról.

ARTICVLVS I.

HA kik árúltatáſnak vétkében találtatnak, *legitimè evocál*tatván, és *juridicè convincál*tatván, a' mint eleitöl fogva a' Magyar Nemzet közt, úgy ez után-is *in notam perpetuae infidelitatis incurrál*janak: mellynek An. 1573.

ſe

ſe *proceſſus*ában, ſe *executió*jában ſemminémü *remedium*ok ne *admittál*taſſanak, ez egy történet kivül, hogyha tudnillik a' dologban olly' homály lenne, melly miatt a' törvény-tévök előtt a' dolog annyira nem *elucescá*lna, kire bátran törvényt mondhatnának, a' dolognak meg-világositására mind az *Actor*, 's mind az *in Cauſam attractus* részekről, ha kivánják, és a' Bírák-is szükségesnek lenni látják, adattaſsék annyira való haladék, hogy a' vádlásra vagy menttségre való *requiſitum*okat meg-hozathaſsák, mindazonáltal tsak annyira való időt, hogy azon akkori *Diaetá*ról a' dolog ki-ne mennyen, hanem végsőképen *decidál*taſsék; annak *reportá*lására-is pedig az idö alatt, ne maga mennyen a' Peres, el-ſe botsáttaſsék küllömben, hanem ha a' Fejedelmek engedelmekből, erös kezeſség alatt; egyéb iránt máſok által vigye véghez.

ARTICVLVS II.

Ex Art. An. 1573. 1625.

A' Jószágtalan *Reſidentia* nélkül való Nemes emberek, a' *Notá*nak *caſus*ában-is, mint irva vagyon az *Areſtá*láſokban, a' szerént törvény előtt-is meg-fogattathatnak, *ad expoſitionem Directoris*, és törvény vége szakadtáig jó kezeſség alá vettethetnek.

ARTICVLVS III.

An. 1573. 1630.

HA kik máſokat afféle pártoláſokkal és árúl-

árúltatásokkal vádolnának, 's reájok nem bizonyíthatnák, *Talion convincáltatássanak*, mellynek *processussa* és *executió*ja-is azon szerént légyen, mint a' *Notá*nak keresetiben.

ARTICVLVS IV.

HA valamelly *Notát concernáló* véteknek nemével vádoltatott Nemes személyek törvény előtt való meg-fogásában, vagy javainak el-vételében *Executor* lenne valaki, az-is a'feljebb meg-írt mód szerént, *in Notam perpetuæ infidelitatis incurrál*jon. *An.* 1573. 1630.

ARTICVLVS V.

HA valamelly árúltatásnak vétkével vádoltatott, és immár *evocá*ltatott személy *compareál*ni nem akarván, az Országból ki-akarna menni, és az Ország 's ahoz tartozó birodalomnak széliben *deprehendál*tatnék, avagy olly' levelei, *tracta*i nyílatkoznának-ki, kikből *manifesta suspicio* láttatnék el-menetele felöl, szabadoson meg-*arestál*tathassék, de a' Tanáts Uraknak tetszésekből, *absque tamen laesione personae*, ha magát nem *opponál*ja: és törvényre elö-állattassék; de törvény előtt semmi javaiban meg-ne károsíttassék; mindazonáltal maga igazságos dolgaiban, *intra limites regni partesque ei annexas*, törvény előtt az *Evocatus* Nemes Ember-is meg-ne háborittassék, *An.* 1632.

annál

annál inkább 'meg'- ne fogattaſsék; maga jóvágiban való járáſtól pedig ſemmiképen ne tilalmaztaſsék, akárhol a' birodalomban, kiváltképen nem titkon, hanem nyilván, és maga ſzokott rendi ſzerént járván'; sőt ha Országon kivül lakóknak bizonyság-tételek nélkül fogna ſzükölködni azt *Evocatus* ſzemély, vagy egyéb ahoz ſzükséges dolgokért kívántatnék azon végekre botsáttatott emberi-is, el-botsáttaſſanak.

ARTICVLVS. VI.

A'Kik a'Fejedelmeknek ſzemélyek, méltóságok ellen, és a'Hazának kárára 's romlására, veſzedelmére ártalmas *Conjuratió*kat, öſzve való kötelezéſeket tselekednének, a' *Director* által *citál*taſſanak a' *Diaetára*, és a' ſzerént *procedál*ván ellenek, mint feljebb vagyon írva, a' *Notára evocál*tatott ſzemélyek felöl, *comperta rei veritate legitimè convincál*tatván, büntetődjenek *juxta ipſorum demerita, tanquam publicæ pacis turbatores.*

TITULUS OCTAVUS.

Fiſcale bonumokról.

ARTICVLVS. I.

A' *Fiſcale bonum*ok a' *Fiſcus*hoz *recuperál*taſſanak, mellyek 1588. Eſztendő után, (mi-

appro. geor. Rakoczi II.
1653.

Compil. mich. Apafi.
1669.

Novellae. Mar. Theresia
1744. 747. 751 – 755.

Statuta Sac. Stephani
Bathori. 1583.

Decr. Tripart. Wladislai
1514.

(midön Géczi JANOS a' *Gubernátor*ságot *re-fignál*ta) örökösképen el-adattanak: úgy mindazáltal, hogyha melly érdemes Haza-fiainak vagy jámbor szólgálatjokért, vagy a' szükséges állapotokban a' köz-jóért való pénzeknek ki-adásáért, bátor örökösképen *conferál*ttattanak légyen-is valami *fiscale bonum*ok, *usque annum* 1615. *diemque* 27. de azoktól avagy maradékjoktól el-ne vétet-*Ex Art. An.* 1615. tessenek, hanem kinek-kinek a' jószágnak és szólgálatnak, vagy ki-adatott pénznek mivólta szerént, illendö summában *inscribál*tassanak: vagy ha a' Jószág el-vétetett, *contentál*tassanak érette.

Az 1615. Esztendötöl fogva *inscribál*t *Fiscale bonum*ok hagyattattak a' *Donatió*knak *continentiá*ja szerént, és hagyattatnak ezután-is a' *Possessor*oknak a' summának *depositió*jáig, és a' Jószágnak kiváltásáig, azután-is afféléknek *collatió*ja, a' *Fiscus*nak szabados *dispositió*ján áll; de úgy-hogy, se örökben ne *conferál*tassanak *irredemptibiliter*, se *valor*án fellyel való summában ne *inscribál*tassanak, hanem vagy *pro tempore*, vagy csak illendö summában adattassanak, és ha szintén *valor*át a' jószágnak *excedál*ni láttatnék-is, de ha vagy kész pénzt *superaddál*t az *impetrans*, vagy más jószágnak summáját *transferál*ja a' *Fiscus*, a' *Donatarius* is *sponte consentiál*ván, kinek-kinek *Donatió*jának *te-*

nora

nora szerént, magának a' *Possessor*nak, 's nem más *Prætendens*eknek *deponál*tatsék a' summa *integre*; csak-hogy ha kik Jobbágyokat *manumittál*nának, vagy más jószágokban költöztetnének, 's a' ki-váltásnak idején nem *restituál*hatnák, méltan *defalcál*ódhatik a' summából.

Ha kiknek az Ország a' *Fiscale bonum*ok közzül valamelly jószágot *conferál*t, a' Mihály Vajda ez Országból való ki-veréskor, ha avagy annak maradéka, avagy maga ismét nem *rebellál*t, igazságos *contentatio* nélkül tölök el-ne vétessék, *juxta continentiam Articuli Anni* 1615. melly ekképen következik:

Minthogy ennekelőtte *indefinitè* végezte-
An. 1615. tett vólt a' *Fiscale bonum*oknak *recuperál*tatása, holott sem nevek meg-nem írattattak, mellyek légyenek a' *Fiscale bonum*ok, sem pedig idö nem *praefigál*tatott mitöl fogva valók, és minémü *modalitás*sal *recuperál*tatnának: Tetzett azért, hogy azok *in perpetuam rei memoriam* ugyan *specificál*tassanak, és *Articulus*ba írattassanak. A' *Fiscale bonum*ok azért ezek: *Huszt, Kövár, Szamos-újvár, Várad, Gyalu, Kolos-Monostor, Fejérvár, Déva, Fogaras, Görgény, Kárinsebes, Lugos, Liberae Civitates, & Oppida libera, Vámok, Harmintzadok, Só-Aknák*, min-

den-

denféle Bányáknak *legitimus Proventuſa*, *Törts-Vára*, *Lippa*, *Jenö* és *Vas-hámorok*, mellyek *ab antiquo Fiſcusé* vóltanak. Ez *Fiſcale bonum*ok és *Proventus*ok *recuperálá*ſának ideje légyen az 1588. eſztendöbéli Medgyeſi *Generalis* Gyülés, mikor Géczi JANOS a' *Gubernátor*ságot *reſignál*ta. Ha kiknek a' *præfigált terminus* után, *ex prædictis bonis Fiſcalibus* jószágokat *conferál*tak, kik a' Hazának akármelly idöben ſzólgáltanak; ha némellyek meg-hóltanak is, de Feleségek, Gyermekek maradtanak; az ollyanoktól ſem magoktól, ſe gyermekektöl, a' Fejedelem el-ne foglaltaſſa, hanem kezeknél hagyván, bizonyos ſummában *inſcribál*taſſa a' ſzólgálatnak és a' jószágnak mivólta ſzerént. Afféle érdemes Haza-fiait pedig, vagy azoknak maradékit, kiktöl immár jószágok *ad rationem Fiſci* foglaltattak vólna, a' Fejedelem illendöképen *contentál*taſſa, ha az el-foglalt jószágot meg-nem adhatja-is; hogy ſe magok, ſe maradékjok meg-ne nyomorodgyanak.

Kik légyenek pedig érdemeſek és érdemetlenek, a' Fejedelmek mellettek lévö Tanátsival ítéljék-meg, hogy a' kik ſemmit nem ſzólgáltak a' Hazának, vagy ſemmi pénzt nem adtanak, hanem tsak *inſcribál*tattak; az ollyanoktól el-foglaltaſſanak minden Vá-

rak és ahoz tartozó mindē jószágok. A' kik pedig méltó érdemesek, jószágnak ki-váltásának idejéig nálok és maradékjoknál hagyattassanak. Viszont, ha kinél *inscriptió*ban vólna valami jószág, vagy *Fiscalis Proventus*, mellyért az Ország' szükségére pénzt adott vólna-ki, vagy pedig jámbor szolgálatjáért *inscribálták* vólna valákinek; afféle *bona Fiscalia*, vagy *Proventus Fiscalis*, (*praescriptio* az illyen jószágban és *proventus*ban nem *admittál*tatván) szabadon a' *Fiscus* által minden időben ki-váltathassék, a'derék summát egészlen és épen le-tévén, és a' dolog megbizonyosodván: hogy ennek-utánna-is a' szükség úgy kívánván, máſok-is hasonló Haza szolgálatjára fel-indittassanak. De ha kiknél *Fiscus*ra nézendö Bányák, Só-Aknák vólnának, azok az 1514. Esztendöbéli *Generale Decretum*ban bé-íratott mód szerént *recuperál*tassanak.

Hogyha ollyan Jószágok, Dézmák, és egyéb *Fiscalis Proventus*ok foglaltattanak vólna ez ideig-el', mellyeket az 1588. Esztendöbéli Gyülés elött adtak vólna-el *Principes Regni pro tempore constituti*, a' dolog meg-bizonyosodván meg-adassanak, és azután-is afféle Jószágok, Dézmák, és egyébféle *Proventus*ok el-ne foglaltassanak.

ARTICVLVS II.

A' *Fiſcale bonum*ok pedig a' Fejedelmek által a' *Privatus Poſſeſſor*októl illyen módon *recuperál*taſſanak: hogy valakiktöl a' Fejedelmek afféle Jószágokat ki-akarnak váltani, valamikor akarják, ſzabadságok légyen reá, úgy-hogy kináltaſsák-meg a' ſummájokkal *legitimè authentica perſonák* által *ante quindenam* a' *Poſſeſſor*okat; és ha valakik találkoznának, kik bizonyos *ratió*jokat *praetendál*ván nem akarnák *leváln*i; azok a' Fejedelmeket, vagy azok' távól létében, ha *Conſtitutus Gubernátor*ok lévnek, azokat igazságokkal *requirál*ják, és igazságokat a' Fejedelmek 's Tanáts előtt *propon*álhaſsák: de jószágok mind addig ſe foglaltaſsék-el, míg a' Fejedelmek vagy a' Fejedelmektöl arra rendeltetett ſzemélyek előtt dolgokat el-igazitják. Ha kik pedig *ſolâ contumaciâ ducti*, ſem pénzeket felnem vennék, ſem a' Fejedelmeket, (vagy ha lennének az időben) *Gubernátor*okat nem *requirál*nák igazságokkal, pénzek és jószágok *amittál*taſsék. A' kiktöl pedig afféle jószágok *redimál*tatnak, jó *uſualis monetá*val *contentál*taſſanak. *Ex Art. An. 1622.*

ARTICVLVS III.

A' melly Jószágok és Várak az 1650. eſztendöbéli *Connumeratio*kor *ſine controver-*

An-

*ſia Fiſcalis*oknak írattattak, valamint a' feljebb meg-írt *Articulus*ban *declarált Fiſcale bonum*ok, úgy azon jóſzágok is *in perpetuum Fiſcalis*oknak tartaſſanak; mellyeknek *rehabeálásában* a' *Fiſcus* az *Articulus*okban megírt *proceſſus*t köveſſe. A' melly Jóſzágokban pedig azon *Connumeratió*kor *Contradictio* és *dubietas* íratott a' Káptalanba, akkor bé-adatott *Regeſtrum*ban, azoknak eligazitására *extraordinarius Terminus* lévén rendeltetve, ha kik a' *controverſum bonum*okhoz *perennale juss*okat *comprobál*hatták, azoknak jóſzágok a' *Fiſcalitás*nak nevezeti alól *abſolvál*tattak: úgy mindazáltal, hogy ha melly *Contradictor*ok a' *Fiscus* kezénél lévö *controverſum bonum*okhoz *perennale juss*okat *comprobál*hatták, azzal a' *Fiscus*tól nem *obtineál*ták ugyan, hanem a' *Fiſcus*t tsak attól *amoveál*ták, hogy az a' *controverſum bonum* nem *Fiſcale*; mindazáltal *legitima juris via juss*okat kereshetik. A' mellyek-
Ex Art. Au. 1651 ben pedig a' *Fiſcus extra dominium* vagyon, és a' meg-írt *extraordinarius terminus*on *conſequál*ta a' *Fiſcus*, annak-utánna a' *periclitans* Fél *Novum cum gratia* mellett; ha *perennale juss*át akarja *comprobál*ni, *obſerváltatván* a' *Novum cum gratiá*val Táblán és Székeken való ſzokott *Proceſſus* és *Uſus*, a' mikor és mellyik *Terminus*on akarja *perennale juss*át kereſni ſzabad légyen; úgy-hogy az Erdélyi

lyiek az Erdélyi *Terminus*okon, a' Magyar Országiak a' Magyar-Országi *Terminus*okon kereſsék. Ezt-is hozzá tévén, hogy a' melly jószágok *Fiſcalis*oknak *adjudicál*tattanak, a' meg-írt *extraordinarius Terminus*on, és az akkori *Conſtitutio* szerént a' *Fiſcus*tól a' *Poſſeſſor*oknak *inſcribál*tattak, hogy ha a' *Fiſcus* maga vagy máſok számára aka ja *redimál*ni, *depoſita prius integra ſumma inſcriptionali*, foglaltaſſanak-el a' *Poſſeſſor*októl; Annak-utánna, ha ki *perennale jus*sát *comprobál*hatja a' *Novum cum gratia* mellett, tartozzék le-tenni azt a' ſummát, a' mellyet néki le-tettek vólt, és úgy *adipiſcál*haſſa a' jószágot. A' ki pedig *Fiſcalis*nak *adjudicál*tatott jószágot *contumaciter* nem *inſcribál*tatott, és vagy *Fiſcus* számára, vagy *Fiſcus collatió*jából valamelly *benemerita perſona* számára el-foglaltatván *inſcribál*tatott vólna bizonyos ſummában, ha szinte a' *Novum cum gratia* mellett örökös igazságra el-nyerné-is a' jószágot, tartozzék a' *manutenens*nek az *inſcriptionalis* ſummát le-tenni, magának tulajdonitván, hogy el-múlatta az *inſcribál*tatáſt. *Novum*ot pedig *toties quoties per exceptionem condeſcendál*na, mind annyiſzor újabbat *extrabál*haſſon és élhesſen véle.

ARTICVLVS IV.

An. 1650. A' Fellyebb meg-említett módon *Fiscalis*oknak ítéltetett jószágokon kivül, valamellyek *quoquomodo deveniál*tanak; vagy ennek-utánna *deveniál*nának, *sive per Notam Contractum*, *vel Defectum*, *Fiscus* kezébe, *Fiscalis*oknak ne tartassanak, hanem az olyanokat, mind *jure perpetuo*, 's mind másképen el-adhassa a' *Fiscus*.

ARTICVLVS V.

Ex Art. An. 1650. HA melly jószágokban a' *Fiscus* ennek-utánna valami *latitáló*, és *subticeál*t *jus*t venne eszébe, azt nem *per quindenalem productio*nem, vagy egyéb *extraordinarius processus*on kereste, hanem *eo Juridico processu*, valamint egymás közt a' *privatus* Atyánkfiai szoktanak perleni, *inchoál*ja *Causá*ját; a' szerént a' *Fiscus*-is, vagy *Donatarius*, a' Birák ítéletin állván *brevis*t illet-é a' dolog neme; és a' melly jószágokat ezen *modalitás*sal a' *Fiscus* el-nyerne, soha *Fiscalis*oknak ne tartassanak, hanem valamint 1588. előtt, *jure perennali* el-adott jószágok, úgy azon *processus*on *acquirál*andó jószágok-is, mint *per defectum*, avagy *Notam deveniál*tak vólna *Fiscus* kezéhez, el-adhassa *jure perpetuo*-is.

ARTICVLVS VI.

An. 1615. A' kik által a' *Fiscale bonum*ok el-foglal-

tat-

tattanak, *usque ad An.* 1615. *assecurál*tattanak mind magok és maradékjok, hogy azért meg-nem háborittatnak.

ARTICVLVS. VII.

A' *Fiscalis* Jobbágokban *in genere* mindenütt ez Országban, *signanter* pedig Fejérváratt, és körülötte lakó Nemeſségnek mind ſzemélyekben való *immunitás*sok, mind pedig *exemptio*jok igen ſzorgalmatosſággal meg-visgáltatvan, BETHLEN GABOR Fejedelem idejében, valakiknek *prærogativá*jok akkor helyben hagyattattanak, ezután-is Nemeſi ſzabadságokban meg-tartaſſanak, (a' kortsomáláſon kivül.) *An.* 1631. 1650.

A' kik pedig 1631. eſztendö után telepedtenek, vagy *eximál*tattanak, azok-is Néhai idösb RAKÓCZI GYÖRGY Fejedelem idejében eléggé meg-visgáltatván, a' kik *exemptió*jokban helyben maradhattanak, és ez ideig meg-tartattanak, ez után-is helyben hagyaſſanak, és egy helybéliek-is a' *productió*ra ne kénſzerítteſſenek; *excipiál*ván a' Váradi *Fiſcalis* jóbágokban lakó Nemeſséget, kik felöl annak *Series*ſében irás vagyon.

ARTICVLVS VIII.

A' *Fiſcalis* Jobbágyok a' mint czirkálás, gonoſz-tévöknek büntetéſek, úgy egyéb törvény ſzerént való *Executió*k dolgából;

a' Vármegyék Tiſztseinek *Jurisdictiója* alól ki-nem vétetnek, úgy egyéb minden közönséges tereh viseléſekben ez Országh, Fejedelmek, 's Vármegyék szükségére nézendö *expensák*ban a' Nemeſség Jószágával egyenlö terhet viseljenek, mellyet ha *praeſtál*ni nem akarnának, az ollyan *contumax*ok ellen a' Tiſztek *animadvertál*janak, *authoritás*sok légyen a' *Conſtitutiók* és affélékben *obſervál*tatni szokott *uſus* szerént.

TITULUS NONUS.

Bányák' állapotjáról.

ARTICVLVS I.

ARany, ezüſt, réz, kénkö Bányákat, hogy akárki, a' kinek módgya lehet, és helye, nyithaſſon és *colál*haſſon, fel-szabadíttatik: illyen módok alatt mindazáltal; hogy mind maga a' ki *colál*tatja, mind pedig a' *coláló* Meſter-emberek, hittel légyenek kötelesek arra, hogy igazán való tizedét a' Bányákból *proveniáló Metallum*oknak a' *Fiſcus* Tárházába bé-szólgáltatják; kik hogy ha az ellen tsalárdúl tselekednének, a' *Fiſcalis Director*tól *evocál*tatván, az *Octavalis* avagy *Diaeta* alatt lévö Táblára, ha *comperiál*tatik, elsöben öt-száz forintal büntetteſsék; másodszor a' *poena duplicál*taſsék,

és

és így rendel feljebb-feljebb nevekedjék a' büntetésbéli ſumma. Egyébféle közönſégeſebb *metallum*ú Bányáknak *colá*lásából pedig, a' *Fiſcus*nak ſemmivel nem tartozik. Ha kik pedig, nem magok határán, hanem más *Poſſeſſor*okén nyitnak és *colál*nak bányákat, azokkal alkudgyanak és végezzenek; *Ex Art. An. 1618.* és mivel a' helynek Urának kell fizetniek; *Fiſcus*nak afféle helyekből a' *colál*tató emberek ſemmivel nem tartoznak, mellynek bizonyosabb vóltáért nem csak az Országban lakos rendek, de akármelly idegen Országból bé-jövö akármelly kereſztyén nemzetből álló rendek *praeſentium vigore aſſecurál*tatnak, mind bátorságos bé-jövetelek, 's mind pedig akárhol ez Országban új Bányáknak nyitására és *colálás*ára való ſzabadságok felöl, és hogy ſe ſzemélyekben, ſe javokban *areſtátió*kkal, ſem ſemmi törvénytelen dolgokkal meg-nem bántatnak, a' feljebb meg-írt *Conditió*k ſzerént; hogy tudnillik a' *Dominus terreſtris*sel meg-alkudjanak, és illendö igazságokat meg-adják; *excipiál*tatván mindazáltal azok, ha kiknek a' *Fiſcus*sal *contractus*ok *interveniál*t eddig az arany Bányáknak *Taxá*ja felöl: ha pedig az Országban a' Fejedelmek válaſztó és Pénz-verö házakat *erigál*nak, *accommodál*taſſanak azoknak-is állapati illendö módon;

conferálván az 1618. eſztendöbéli affélékről lett végezéſekkel.

ARTICVLVS II.

A' Kénesö Bányák eleitöl-fogva *Fiſcale bonum*ok, és akármelly helyeken ez Országban található Kénesö, 's azzal való kereskedés a' *Fiſcus*nak kiváltképen való *provenus*ának lenni rendeltetett; söt annak kereſéſe-is minden *privatus* emberektöl megtilalmazva vólt ennek-elötte; de mind az Országnak, 's mind pedig a' *Fiscus*nak haſznoſabbnak itéltetett lenni, végeztetett, hogy minden rendek, *abſque tamen præjudicio Dominorum terreſtrium tam Fiſcalium, quam privatorum*, kereshesſenek és kéſzitheſſenek Kénesöt; illy' módok alatt mindazonáltal, hogy ha kinek határán találtatik, a' Földes Urral *contrahál*jon, a' mint alkhatik a' Kénesöt keresö ember; Másodſzor, hogy ſenkinek másnak el-adni ſzabados ne légyen; hanem tsak a' *Fiſcus* Tárházába avagy Kamarájába tartozzanak bé-ſzólgáltatni, mellynek má'sájáért *in parata pecunia fl.* 75. tartozzanak adni a' *Perceptor*ok. Ha ki pedig bé-nem adná, rajta érettetvén a' *factum*on, mind az adó, mind pedig a'vévö meg-fogattaſſanak: és valahol *deprehendál*tatnak, ugyan azon helybéli Tiſztviſelöknek kezekbe adattaſſanak *detentió*ra, ha

Ex Art. Au. 1633

egyéb

egyéb Nemes személyeken kivül való akármínémü rendek lennének; (söt az ollyanokat, kik ugyan vakmeröképen, 's nem-is tsak egyszer tselekedték vólna, a' Fejedelmeknek *Specialis Commissiók*ra, a' Tiztek megfogni, és az hová parantsolják igaz törvény szerént való meg-büntetésre fel-küldeni tartozzanak) és azon Tiztek nem várván a' rend szerént való törvényes Székeknek *celebrál*tatását, *terminál*janak olly' alkalmatos és rövid idöt, leg-alább tizen-ötöd napot; vagy hogy a' melly alkalmatos idöre a' *Fiscalis* afféléknek gondviselésére rendelretett Tiztviselök-is reá érkezhetnek, és akkorra *convócál*ván *Assessor*okat, és egyéb értelmes Törvény-tévöket, ha elégségesképen a' dolog *comperiál*tatik, ugyan akkor *finalis sententiá*t mondjanak; ha pedig homályos lészen a' dolog, *ad quindenam* bizonyságra *exmittál*tassék a' *causa*, és akkor meg-bizonyosodván, öt-száz forint *poenán convincál*tassanak külön-külön, mind az adó, mind a' vévö; és a' nálok találtatott Kénesöt-is *amittál*ják, magok pedig *usque ad tempus satisfactionis* a' *Fiscalis* Tiztseknek adat assanak kezekbe. Ha pedig *residentiás* Nemes emberek találtatnak lenni, *evocál*tassanak *Octavalis* vagy *Diaeta* alatt léjendö Táblára; és azon egy *terminus*on *finaliter decidál*tassék *causá*jok, *convincál*tatván a' feljebb ire

poe-

poenával büntetteſſenek: és ha *bonumi* felérik azt a' ſummát, *Sententiával exequáltaſſa*nak; ha pedig annyi érö javai nem találtatnak, kezeſség alá vetteſſenek, és ha nem állathatnak, *areſtáltaſſa*nak *uſque ad tempus ſatisfactionis*; a' *reſidentiátlan* Nemes emberek pedig, *modo ut ſupra* a' nemtelen emberek felöl írattatott, *captiváltaſſa*nak, és Tiſzt kézhez adattatván büntetödjenek-is. Ha pedig azután tudódnék-is-ki a' dolog, zálagos és *reſidentiás* Nemes ember ellen, ugyan ezen *proceſſus obſerváltaſsék* és Táblán *proſequáltaſsék*; *comperiáltatván* pedig a' vött avagy el-adott Kénesönek árrát-is az öt-száz forint *poenán* fellyül, *refundálni* tartozzék. Ha nemtelen ember felöl tudódik-ki afféle tselekedet, Jobbágy ember lévén kéreſsenek törvényt reá, és *ad decimum quintum diem* nem tsak a' Földes Ura szólgáltaſſon törvényt, hanem azon helybéli Tiſztek elött tartozzék *ſiſtálni*; ha a' törvény kéréskor, avagy annak-utánna birodalmában talált vólna lenni a' *Patronus*nak, és azok elött *decidáltaſsék* azon mód, *proceſſus* és *poena* alatt, a' mint feljebb vagyon írva, azok felöl kik *in facto deprehendáltatnak*; a' Városi és Nemeſség kivül való rendek-is az ö *competens forum*jokon, ugyan ezen mód szerént *proſequáltaſſa*nak.

Az Uratlan *reſidentiátlan* idegen emberek

rek pedig, akár *in facto deprehendáltatsanak*, s' akár *fuspectus*ok légyenek, a' Fejedelmeknek arra rendeltetett Tiztviselöi által meg-fogattathassanak, és törvénnyel érdemek szerént büntetödjenek; távoztatván mindazáltal azt, hogy valami magok hasznok' keresetiért, ártatlan öket ne *vexál*ják, és ez Országi embereknek affelékből következhetendö akadályt ne szerezzenek. Mindazáltal a' Házában-is szükségesképen meg-kívántatván, a' Kénesö a' Mester embereknek, és egyéb rendeknek-is, ne feljebb, söt a' mennyiben lehet illendö áron, mint az idegeneknek, elégedendö Kénesöt adni a' *Fiscalis* Tiztek tartozzanak *prae aliis omnibus extraneis.*

ARTICVLVS III.

A' Belényes vidéki VasKóhoz és Réz Bányához a' régi *usus* szerént, Bihar Vármegyének az a' Belényes vidéki része, ki eleitöl fogva bizonyos öl fa vágással tartozott, ennek-utánna-is azon szerént *praestál*ja: úgy-hogy, arra rendeltetett falukbéli emberek az elötti *connumeratio* szerént, melly ezen dolog végett *peragál*tatott, minden külön házú, és külön kenyéren élö 's lakó ember, az egy-egy öl fa vágással tartozzék, és minden *Patronus*ok azt béfolgáltassák; a' Tiztek pedig öket reá erölte-

Ex Art. *An.* 1633. 1637. 1625. 1622.

tetvén, jó és illendö helyeken-is vágaſsák, és a' kik nem *praeſtálnák*, két annyinak hordásával büntetteſſenek; a' Vármegye Tiſztei pedig, pénzül, ſem a' rend ſzerént, ſem pedig a' büntetésért való fát *exigálni* ne méréſzeljék: kit ha a' Tiſztek tselekednének, *evocál*tatván a' *Director* által Vármegyére, vagy Táblára, mint Országh *Conſtitutiója* és magok köteleſségek ellen selekedök, törvénnyel büntetteſſenek.

TITULUS DECIMUS.

Dézmákról.

Articvlvs. I.

Ex Art. An. 1581. AZt kívánván a' Nemeſi ſzabadság, és a' régi végezéſek-is, annak-okáért Nemes ember ſemminémü gabonájából, ſe egyeb javaiból Dézma adáſſal nem tartozik maga határiból, ha ſzintén paraſzt földeit élné is, czédula pénzel ſem tartozik. Mindazáltal a' Dézma adó ſzegény község-is a' határoknak mivóltokhoz-képeſt, ſzántó földek nélkül ne hagyattaſsék, és affélé *praetextus*okkal az igaz Dézmák ne *defraudál*taſſanak. Ellenben a' paraſztság akármitsoda földeket éljen-is, az ha *ab antiquo* Dézmát adó falu határában vagyon, a' Dézma adáſſal tartozik.

1594. 1642. 1581. 1624.

Sem-

Semmi újítás a' Dézmálás dolgában ne légyen, hanem a' régi *uſus obſervál*taſsék. A' Dézma ne válogatva, a' Gabonának, Szőlőnek, és egyéb marhának-is javaiból, hanem *promiſcuè et mixtim* vétetteſsék, a' mint Iſten azoknak lételét adta. 1573.

ARTICVLVS II.

A' Szegénységen Bárány, Méz, Bor, és egyéb Dézmában jútott marhák, 's *legumináks* fokáig ne hagyattaſſanak és tartasſanak, hanem azoknak bé-ſzállittatáſoknak ideje alkalmaztaſsék az *Arenda* bé-vételének *terminus*sához, úgy-mint ſzent Márton nap után két hétig: Egyéb iránt ha addig a' Dézmáſok el-nem vitetnék, azontúl arra való gondviſeléſſel nem tartozik a' köſség; *excipiál*ván mindazonáltal azt, ha a' ſzegénység valami alkalmatlansága miatt akkorra el-nem ſzállithatná, és valami kevés *dilatió*ját maga kívánná; annak-felette, valamelly rend-kivül-való *caſus*t, mind *Fiſcus*, mind pedig a' ſzegénység réſzéről; azontúl, ha mi kár benne léſzen, a' Dézmás fizeſſe-meg. 1588.

Az el-ſzállitáſt-is a' *Fiſcalis* gondviſelök a' mennyiben lehet, alkalmaztaſsák úgy, hogy a' Dézmáknak felettébb meſzſze való ſzállitásával a' ſzegénység ne terheltetſsék.

Articvlvs. III.

A' Mint egyéb tsépléſekben és nyomtattatásban, úgy a' Dézmáknak tséplésében és nyomtattatásában, a' hol ekkédig ſzokás vólt, a' ſzegénységnek a' tséplö réſz igazán ki-adattaſsék, úgy-mint rend ſzerént tizedik mérés: Ha mikor pedig Iſten olly derekas ſzük termésével a' gabonának látogatja a' Hazát, ollyankor az akkori idöhöz alkalmaztaſsék; mindazonáltal a' mi ebéd vékának hívattatik, a' Dézmát tséplöknek ki-nem adatik.

Articvlvs IV.

Ex Art. An. 1591. 1599. 1612.

BIzonyos okokból a' Száſz Papok *amittál*ván a' Dézmából való *Quartá*jokat, viſzont némelly réſze *reſtituál*tatott. A' mint annak-okáért a' *reſtitutió*nak idejétöl fogva a' Dézmák *exigál*tattanak a' Száſzságon, és a' hol, hányad réſz a' Száſz Prédikátoroknak, hányad réſz viſzont a' *Fiſcus*nak adatni és *percipiál*tatni ſzokott, azután-is azon *uſus obſervál*taſsék igazán, mind Borból, mind mindenféle *leguminá*kból, Bárányból és Méhböl; mindazáltal, hogy jobb móddal tudhaſſanak abban *procedál*niok mindenek, a' kiknek *incumbál*, mind a' Száſzságon és mind a' Vármegyéken lévö Dézma adó helyeken, és honnan, mikböl a' mennyi réſz ſzokott *Fiſcus* ſzámára *cedál*ni, az *invaleſcál*t *uſus* ſze-

szerént, az *Arendatorok* igen igazságos *Regestrumot* tsináltassanak, és a' Káptalanokba bé-is adják. Hasonlóképen mind az Ország végezésivel, mind pedig egyéb iránt az igazsággal egyezö jó *Instructiókat* készitsenek, melly által a' Dézmásoknak *insolentiái* és *exorbitantiái* meg-zaboláztassanak, azt-is a 'Káptalanokba bé-adják: a' *Partium*bélieket Váradi, az Erdélyieket Kolosvári, a' Szászságon lévöket pedig a' Fejérvári Káptalanokba': hogy mindenek tudhassanak mind vigyázni a'Dézmásoknak *excessus*okra, mind egyéb iránt magokat alkalmaztatni. A' Káptalanok pedig, *absque ullis literis requisitoriis toties quoties* kivanják, *indifferenter*, minden Nemes embereknek magok jószágoknak *taxá*jokról párt adni tartoznak. *Signanter* pedig, hogy a' Dézmások *tempestivè* botsáttassanak-ki a' dézmálásra, és halogatás nélkül el-is járjanak benne: feles lovakkal és személyekkel magokat ne tartsák a' szegénységen: idö elött ki-küldvén reájok, 's meg késön szállván el-rólok, és hivatallyokat nem illetö dolgokba ne-is elegyitsék magokat. 1630. 1591. 1640. 1616. 1649. An. 1633. 1625. 1589.

Articvlvs V.

A' Dézmák a' több *Fiscale bonum*oknak és *proventus*oknak nem utólsó részei lévén, azokban, vagy azoknak *Arendá*iban ha mik 1623.

*abalienál*tattanak az 1588. eſztendö után örökösön, azon mód szerént *recuperál*taſſanak, mint egyéb *Fiscale bonum*ok. Ha kinek az elött *conferál*tattak akármelly *legitimus* Fejedelmektöl, azok maradjanak a' *Poſſeſſor*oknál azzal az igazsággal, a' kivel birták, és moſt-is birhatnák; és a' mint *recuperál*ſok a' Dézmáknak, avagy azoknak *Arendá*inak, a' több *Fiſcale bonum*ok-
1633. nak rendihez és módjához alkalmaztattak; úgy azoknak *collatio*ja-is azon módok szerént a' Fejedelmek' hatalmában vagyon, mint a' több *Fiſcale bonum*oknak el-adáſa; de hogy külömb igazsággal és örökösſéggel *abalienál*tathaſſanak, meg-határoztatott.

ARTICVLVS VI.

MInt-hogy a' melly helyekben *Arendá*-
1653. nak adásával *redimál*tatik-is *Fiſcus*tól a' Dézma még-is az ollyan helyeken a' Bárány Dézma *Fiscus* számára *exigál*tatik: annál inkább illendö, hogy az egész Száſzságon (melly a' *Fiscus*nak *peculium*a) a' Bárány Dézma *Fiſcus* számára *exigál*taſsék; Beſztercze vidékén és Bartzaságon kivül; mivel ök nem a' magok, hanem inkább a' Havaſalföldi határon tarthatnak juhokat.

TITU-

TITULUS UNDECIMUS.

Dézmásokról.

ARTICVLVS I.

A' Dézmások *residentiás* és állapotjokhoz képeſt elégséges zálagú emberek légyenek, ſzokott *ſalariumok* meg-adaſsék; azzal meg-elégedjenek; hivataljokban való igazán el-járásokra, és hogy *Inſtructió*jokon kivül való dolgokba magokat nem elegyítik, köteleſek légyenek; és *exempta* vagy Dézmát nem adó helyekről, ne kénſzerítsék adni az embereket.

TITULUS DUODECIMUS.

Harmintzadok állapotjáról.

ARTICVLVS I.

A' Harmintzadláſnak eleitöl fogva *obſerváltatott* bizonyos helyei vóltanak, ezután-is azon helyek tartaſſanak, mellyek nevezet ſzerént, *Törtsvára, Verestorony, Volkány, Száſz-város, Káránſebes, Déva, Váradgya, Dés, Kolosmonoſtor, Beſztertze, Máramaros, Tsík, 'Sibó, 'Somkor, Tasnád, Székelyhid, Várad, Debreczen, Jenö, Belényes*; és ezeknek eleitöl fogva ſzokott *Filialisi*, újabb harmitzadláſra való helyek, ſe *Filialis*ok ne válaſztaſſanak és ne rendelteſſenek: *Ex Art. An.* 1572. 1649. 1592. 1636. 1651.

Harmintzad zászlók-is eddig valókon kivül bé-ne véteſſenek, hanem a'szokott helyekben tartaſſanak.

ARTICVLVS II.

A'Régi igaz *Vectigal authenticè* a' Káptalanokba bé-adattaſsék, hogy mind a' Kereskedö rendek tudhaſsák magokat ahoz alkalmaztatni, mind pedig a' Harmintzadoſok azon kivül ne lépheſſenek: *Inſtructió*-jok-is pedig a' Harmintzadoſoknak az Országh végezéséhez alkalmaztaſſanak; hogy ſe tilalmaſokat magok fejétöl ſzabadoſokká, ſe pedig ſzabados dolgokat tilalmaſokká ne teheſſenek.

Ex Art. An 1571. 1572. 1609. 1573. 1576. 1635.

ARTICVLVS III.

A'Melly Harmintzadoſok az Orſzág *Statutumi* és Haza ſzabadsága ellen vétkeznének, tiſztekröl *evocál*taſſanak azon Vármegyére, vagy Székre, a' hol a'Harmintzad vagyon: úgy-hogy ha *privatus* embert károſitanának-meg méltatlanúl, és az akarja törvénnyel kereſni, ſzabadságában légyen, 's a' Harminczadoſnak vétsége megbizonyoſodván; kétſzáz forint büntetéſen maradjon, és a'kárnak 's költségnek-is megforditáſán.

Ha pedig köteleſségek ellen vétkeznek, a' *Fiſcalis Director proſequál*ja a' Fö Komornyik Székin; de söt ha melly megkáro-

károsodott *privatus* ember, együgyü és elégtelen állapotja miatt, nem kereshetné törvénnyel, *instantiát* tévén, a' *Fiscalis Directorok* által, a' feljebb meg-irt mód szerént való Székes helyen igazódjék-el törvények, és a' maradtságnak fele *Fiscus* számára légyen, fele viszont a' panaszló félé; ha pedig a' káros ember úgy akarja, megtalálván azon Vármegyének, vagy Székes helyeknek Tiszteit a' hol lakása vagyon, nem lévén magának elégsége a' keresésre, a' Tisztek-is *competens Actorok* lehessenek azon törvénynek követésére, és *convincáltatván* a' Harmintzados, annak a' fenn meg-irt mód szerént való fizetésének fele a' Tisztéé, fele pedig a' káros emberé légyen. Melly *poenát* azon Vármegyének vagy Széknek Bírái mindjárt *exequál*hassanak-is, minden törvénybéli *remediumok* ellen, ha annyi érö javai találtatnak azon Vármegyében, vagy Székben; ha pedig nem találtatnak, azon *sententia* mellett *mandatum*mal az Országnak akármelly részében találtatandó javaiból az ott lévö Tisztek *Executiót* és *satisfactiót* tenni tartozzanak. De hogy ha tellyességgel annyi érö javai nem találtatnának, személyéhez-is a' Tisztek hozzá nyúlhassanak, mind az elégtételig.

ARTICVLVS IV.

Ex Art. An. 1599. *INtra limites regni et partium annexarum*, hogy egyik helyből másuvá járó kerö és Kereskedö semminémü rendektöl Harmintzad ne vétessék, *sub poena in Articulo proximè præcedenti expressa*, végeztetik. Nemes ember pedig, maga majorságában termett semminémü javaiból és marháiból, valamellyeket pénzen, vagy másképen nem szedett, ha szintén az Országból ki-viszi, avagy küldi-is, Harmintzad és Vám adással nem tartozik. Söt a' Parasztság-is, a' ki nem maga, 1599. hanem Ura egyetmással viszi akárhová-is, semminémü helyeken az Országnak határiban Vám és Harmintzad adásra ne kénszerittessék, vagy midön Urok szólgálatjára mennek-is, sem menö, sem meg-tért útjokban, a' dolog *comperiál*tatván.

A' melly Erdélyi Nemes embernek, vagy Urnak háza és jószága Magyar Országban-is Ex Art. An. 1588. vagyon, maga szükségére, és nem kereskedésre ki-vijendö, és bé-hozandó maga majorságában termett marháktól, búzától, bortól, 's egyebektöl-is, Vám és Harminczad adással nem tartozik. 1599. 1607.

Az Országból ki-nem vijendö marhák- 1609. tól, a' mint-hogy Harmintzad adással a' 1642. szegénység-is nem tartozik, annál inkább 1622. czédula pénznek vételével a'Harmintzado-

sok-

ſoktól ne terhelteſsék; ſemmi *immoratió*val és ſzokatlan *exactiók*kal a' Kereskedö embereket-is ne terheljék.

A' melly marhákrol egyſzer meg-harmintzadolnak, el-nem adhatván, iſmét vizſza kelletik hajtani, újabb Harminczad adáſra ne kénſzerítteſſenek, és mind ezek a'fenn meg-írt *poena* és *proceſſus* szerént *obſervál*taſſanak.

ARTICVLVS V.

A' Melly Nemes ember, maga majorságából való marháit, vagy a' feljebb meg-írt Harminczadláſſal nem tartozó javait ez Orſzágból ki-hajtatná, vagy el-adná, adjon *ſimplex Teſtimonialis*t arról, hogy ſaját olly' marhája, mellyet máſoktól ſemmi ſzín alatt nem kereskedéſnek okáért vett és ſzerzett, mind pedig a' marháknak ſzámáról, és így a' marhát ki-hajtó, avagy azt meg-vett emberek békével botsáttaſſanak; melly *Teſtimonialis*t a' Harmintzadoſok tartsanak meg *futura pro cautela*, czédulát adván mindazáltal a' marha vivö és hajtó embereknek a'Harmintzados, mellyel el-viheſsék addig marhájokat, míglen alkalmatoſnak ítélik lenni az el-adáſra; de hogy ha ugyan akkor valami *fraudulentia comperiál*tatik benne, a' Harmintzad Záſzló alatt, azon Vármegyebéli, avagy helybéli Tiſztviſelökben; és

a'törvényhez értö arra köteles Nemes embereket *convocál*tatván, láttaſſon törvényt reája, és ha *convincál*tatik, *amittál*ja mind azokat a' marhákat, és azon felyül a' *fraudulentiáért* a' Harmintzados *expenſá*ját-is *refundál*ni tartozzék; az egy *exmiſsion* kivül, minden *exceptiók* és egyéb *remedium*ok *excludál*tatván. Ha pedig azután tudódnék-ki; a'Harmintzados *citál*taſſa azon Vármegye Székire, ha Nemes ember; ha pedig Városbéli, vagy egyéb helybéli *competens forum*jára; Erdélyben *ante Octavum*, a' *Partium*ban *ante decimum quintum*, és mind a' Harmintzados, 's mind pedig az *In Cauſam attractus in prima Sede Judiciaria, omnibus Exceptionibus, Remediis, excepta unica Exmiſsione, denegatis, ad meritum* feleljenek; és ha az a' dolog a' Bírák elött elég világos, neis *exmittál*ják; ha pedig homályos, egy *Exmiſsio* után, máſodik Széken *finaliter decidál*taſsék; hogy ha az *In Cauſam attractus convincál*tatik, a' tsalárdúl el-hajtott marháknak *triplum*mal való megfizetésén maradjon *eo facto, et intra quindenam* azon helybéli Tiſztek *exequál*ják, az *Executor*ok-is magok ſzokott jútalmokat, *i. e. fl.* 12. meg-vévén.

Ha paraſzt ember *in facto deprehendál*tatik, az-is ezen mód ſzerént büntetödjék; de ha azután tudódik-ki tselekedete, Földes

Urá-

Urától *ad decimum quintum* kérjen törvényt a' Harmintzados: Kinek ha földén 's hatalma alatt léfzen az ollyan paraft ember, avagy feleljen felöle az Ura, hogy törvényre *ſiſtálja*, avagy adja kézhez; de ha ſem törvényt nem ſzólgáltatna, ſem pedig kézhez nem adná, és méltó igaz okát nem *aſsignál*hatná, *eo facto* a' Jobbágynak Díját, a' Vármegyebéli vagy helybéli Tiſztek *exequál*ják a' Jobbágy Urának javaiból, vagy jószágából, és az *aſsignál*taſsék a' Harmintzados kezébe.

Máſodſzor-is ha törvényt nem ſzólgáltatna felöle, *citál*taſsék a' Vármegyére, és a' törvény nem tételért *duplum homagium*án maradjon Jobbágyának, és azon fellyül, azon a' *poenán*, mellyen a' Jobbágyának kellett volna *convincál*tatni, az-az, *triplum*án a' meg-harmintzadlott marháknak. De ha nem felelne Jobbágya felöl a' Földes Ura, az ollyan paraft ember ſzabadoſon *perſequál*tathatik. Ha pedig a' Jobbágynak Földes Ura törvényt ſzólgáltat, abban a' törvény-tételben minden haladékra és *Condeſcenſió*kra való *Exceptiók*, és tovább való *proceſſus* ki-rekeſztetik; maradván fenn csak egy *appellatio*, melly a' közelebb következendö Széken *finaliter* meg-ítéltesſék, és *Executió*ba-is vételsék a' fellyül meg írt mód ſzerént. *Ex Art. An. 1637. 1638.*

ARTICVLVS VI.

A' Harmintzadokat el-ſzökött embereket, és marhákat, a' melly Falu határán a' Harmintzadoſok és azoknak emberei elérik, azon Faluba avagy Városba vigyékbé, adják Bíró kézhez, a' hová a' helynek *Patronus*i közzül, a'ki nagyobb réſzes, maga vagy emberi által, a' Harmintzados-is a' ſzerént, 15. napra *confluál*ván, *convocál*janak a' Vármegye Tiſzteiben, és hites Törvény-tévöiben, 's értelmes Nemes embereket-is *adhibeál*ván a' Vármegyéken; egyébütt pedig, a' helyeknek és *Poſſeſſor*oknak rendek 's mivóltok ſzerént, törvényt láttatván reájok, ha *convincál*tatnak, az *Articularis poena exequál*taſsék rajtok: mellynek harmada a' *Patronus*oké a' Törvény-
Ex Art. An. 1653 tévökkel együtt, két réſze pedig a' *Fiſcus*é légyen. Hogy-ha pediglen az alsó *Forum*on való törvény nem tetſzenék, *transmittál*taſsék a' Táblára. Haſonlóképen *privatus* Nemes ember-is ki-ki maga határán ha afféle embereket és marhákat *deprehendál*, ſzabadoſon meg-foghaſſa, és ezen *Articulus*ban meg-írt mód ſzerént, a' Harmintzadoſt-is reá híván, büntetödjék.

ARTICVLVS. VII.

A' Harmintzadhoz való ſzólgák, midön a' Harmintzadot el-ſzökött embereket *perſeqál-*

*sequál*ják, és reájok találván vélek nem birnának, a' Falukra hirt tévén, avagy tolvajt kiáltván, tartozzanak *insurgál*ni; kik hogy-ha *posthabeál*nák, a' Vármegyéknek avagy Székes helyeknek Tiſzteit ki-vivén tizenötöd-napra, azok-is pedigmagok mellé elégedendö Törvény-tévöket *adjungál*ván, *revideál*ják *conscientiosè*: és hogy-ha méltó mentségek nem találtatik, *eo facto fl.* 200, *exequál*janak rajtok *Fiscus* ſzámára.

ARTICVLVS VIII.

A' Kik pedig a' Harmintzadhoz tartozó ſzemélyekre (tiſztek hívataljok ſzerént való igaz útjokban járván) támadnának; affélék, *pro qualitate delicti* büntetödjenek *Forum*jokon elsö törvényes Széken. Ha Jobbágyok léſznek pedig, a' fellyül meg-írt mód ſzerént, Földes Ura elött kezdettesſék a' törvénye; és akármellyik rendböl állók-is ha *convincál*tatnak, tselekedetekneк érdeme ſzerént büntetteſsenek, azon fellyül a' *Fiscus*nak-is kára *refundál*taſsék.

ARTICVLVS IX.

A' Kik a'Havaſalföldi vagy Móldovai határba hajtják marhájokat, avagy a' *Silbe* legeltetik, hogy-ha akár fóltonként, akár egyéb aránt el-adnák, tartozzanak a' *Fiscus*nak ök-is meg-adni a' Harmintzadot,

mel-

mellyet ha nem tselekednének, a' Harmintzadokat *defraudálók* ellen íratott *Articulus* ízerént *procedáljanak* ö ellenek-is a' Harmintzadoſok.

TITULUS DECIMUSTERTIUS.

Fiſcalis Várakbéli Praesidiumokról.

Articvlvs I.

Minden *Fiſcalis* Várakban és Erőſségekben, a' Fejedelmek *Praesidiumi* a' ſzükségnek idején *tempeſtive*, elégséges ſzámúakon bé-vitetteſſenek, és a' közönséges Haza 's Fejedelmek ſzólgálatjára minden engedelmeſséget hüségeſen *praeſtáljanak*, a' több benn lévö rendel együtt; ebben mindazáltal illy' mód tartaſsék: 1. Hogy a' Fejedelmek a' Tanátsnak *proponálják* az akkori idöbéli ſzükségnek mivóltát, és azokkal egyenlö értelemből *deliberáljanak* a' *Praeſidium*oknak ſzükséges *collocálá*ſa, annak ideje, ſzáma, helye és módja felöl; ſzükség kivül való idöben pedig ne terhelteſſenek a' *Praeſidium*mal 2. Hogy a' melly *Fiscalis* Várakat valamelly *privatus* emberek birnak, ha egyéb-aránt nem *ſuſpectus*ok, ſem idegenek, hanem igazán *indigenatus* Haza-fiai; a' helynek és abban lévö minden rendeknek Kapitánysága ne idegenekre, hanem a' Várnak Urára *transferál*taſsék, az lévén hitelesb

lesb *securitás*okra mind Országnak, Fejedelmeknek, és a' helyben *refugiál*t minden rendeknek, mint sem valamelly idegen, vagy köz rendből álló Kapitányok és Hadnagyok. 3. A' Hadnagyok-is pedig az ollyan helyekben zálagos emberekből állók rendelteſſenek. Egyéb időben-is pedig a' *Fiſcalis* Váraknak *Poſſeſſori*, és azokban lévő Fő és Vicé Tiſztek 's *Praesidium*ok, hittel légyenek kötelesek a' Fejedelmek' hüségére, és az Ország szabadságának és végezéſinek meg tartásara 's óltalmazására, a' helynek el-nem idegenítésére, az oda *confugiál*andóknak *securitás*ára; mellyet ha nem *praeſtál*nának, *ad praemonitionem contumaciter, comperta rei veritate*, a' *Poſſeſſor*ok *in amiſsione arcium et omnium bonorum ad easdem pertinentium, ipſos praecisè concernentium*, az *Officialis*ok pedig *omnium bonorum ſuorum tam mobilium, quàm immobilium*, a' *Praesidiarius*ok pedig, *capitum convincál*tassanak.

TITULUS DECIMUSQUARTUS.

Fejérvári dólgokról.

ARTICVLVS I.

VÉgeztetett vólt ennek-elötte való időkben, hogy Fejérváratt kiki házát megépitse bizonyos *terminus* alatt, *alioquin* töle el-vétetteſsék, és máſnak *conferál*tasſék;

melly-

mellyben noha a'kitöl mint lehetett igyekeztenek-is ugyan, és a' Fejérvári Házaknak külön-külön kezekre jútott 's forgott állapotjok-is eléggé meg-lött. De mivel nem a' nem akarás, és *Conſtitutiók* ellen való vakmeröség úgy, mint egyéb okok *causálják* annak a' helynek derekasban való megnem épithetését, annakokáért hogy a' *Poſſeſſorok aſſecuratusok* lévén, *etiam vigore praeſentis Articuli*, házoknak épitésében ſorgalmatosbak légyenek; Végeztetett, hogy valakik ez ideig házoknak, és azokhoz tartozó örökségeknek birodalmokban meg-maradtanak, és azokat akár örökös, akár *inſcriptiós jus*sal *Donatió*joknak *continentiája* ſzerént birták, a' ſzerént magok és *Poſteritás*ok birhaſsák, *ſalvo tamen jure alieno. Inſuper* arról-is *aſſecurál*tatnak, hogy kinn lakos Urak, Nemes és Fö rendeknek, Vármegyéknek, és Székelységnek házaira ſemminémü békeſséges idöben, söt Száſz Székek, Keritett és Mezö Városokéra-is (hanem-ha tsak *in ſumma neceſsitate*, egyéb nem lehetne benne,) ſzálláſok nem rendeltetnek, és ſzokott *immunitás*okban, mind házok, 's mind abban tartó 'sellérek avagy gazdák meg-tartatnak; mindazáltal arra a' Fejérvár megyei és egyéb ott való *Fiſcalis* Tiſztek, kiki Tiſzti alatt lévöket reá erölteſsék az

illen-

illendö móddal való meg-épitésre, affélékről léjendö bizonyos *Edictum*ok szerént.

A' Fejérváratt lakos egyéb rendeknek házokhoz való szállók állapotjából vannak *Articulus*ok, és azok 's az eddig való *usus* tartasék-meg, egyéb iránt Követeken, Udvari *continuus* szolgákon kivül; vagy ha kik a' Fejedelmeknek *Specialis Commissió*jával hivattatnak, egyéb rendbéli embereknek szállás ne rendeltessék, hanem légyen háza kinek-kinek. Fejérvárnak pedig, mint Fejedelmi Székes helynek köfalai, bástyái, és egyéb szükséges épületi *continuál*tassanak, és egyéb alkalmatlansági-is *reformatió*ba vétetteſſenek.

ARTICVLVS II.

HA valamelly Nemes ember házához Fejérváratt valamelly lator bé-szalad, kiknek házok *exempta*; a' Vármegye Tisztei, avagy azoknak *absentiá*jokban a' Nemesség Hadnagya, *ad requisitionem Exponentis* tartozzék *sub poena quingentorum florenorum* reá menni, *non obstante Nobilitari Praerogativa*, és akárki házánál-is meg-fogni, és érdeme szerént *in loco et coram Judice competente*, megbüntetni; kiben ha a' *Possessor reluctál*na, büntetödjék a' feljebb meg-irt summáig való *poená*val; ha pedig a' *Possessor* jelen nem lenne, 's házánál lakó ember nem engedné-

meg,

meg, nem maga, úgy-mint kinek a' dolog hírével-is nintsen, hanem a' lakója *incurrál*jon a' *poenáb*a: *nihilominus* ha a' Tiſzteknek elégséges ereje arra nem lenne, a'Fejedelmek Gyalogiból tartozzanak adni elégedendöt, kik által véghez viheſsék a' latornak meg-fogását, és házától akárkinek ki-vonattatását. Az egyéb rendbéli minden lakoſoknak házoktól pedig, a' *Praefectus*ok és Udvar-Bírák, ezen mód ſzerént viteſsék-ki büntetéſre.

TITULUS DECIMUSQUINTUS.

Fogarasi dólgokról.

Articvlvs I.

Ex Art. An. 1694. FOgaras Vára és Tartománya az ö régi állapotjokban maradjanak, ki-vévén azokat a' dólgokat, mellyekröl külön külön nevezet ſzerént való végezéſek lettenek, *ſignanter* a' czirkálás, gonoſz-tévöknek büntetéſe, tilalmas útakra való vígyaztatás, mellyek a' Vármegyei állapotokhoz alkalmaztaſſanak; tsak-hogy nem a'Vármegyei Tiſzteknek, hanem a' Kapitányok *authoritás*ok 's *inſpectió*jok alatt hagyattatnak.

1607. Hogy pedig az akkori *Poſſeſſor*tól a' Vár Tartományoſtól el-véteſsék, és *Fiscus*hoz *applicál*taſsék, végeztetett: Annak-utánna

1615. pedig, midön a' több *Fiſcalis*oknak-is dól-

gok

gok bizonyos karban állíttatott, *iteratis vicibus confirmál*tatott.

Fogaras Vára és Jószága, *Catharina Brandeburgica* Fejedelem Aszszonynak *Dos*sában *inscribál*tatott száz ezer forintban; úgy mindazonáltal, hogy Fogaras Földi jószágot biró *Donatarius*októl, *nonnisi deposita summa redimál*tassék. 1626.

Római Császár ő Felsége *Commissarius*i által az Eperjesi *Tract*án több dólgok között *concludál*ltatott az-is, hogy Fogaras Váráért és jószágáért hetven három ezer forint summa *deponál*tassék; mivel a' hatvan-hét ezer forintyáig a' jószágokban másoknak *conferál*tatott, melly hetven három-ezer forint summát *deponál*ván Tek. és Mélt. Fejedelem Idösbik RAKÓCZI GYÖRGY Urunk ő Nága, és azt hét ezer forintal *augeál*ván az Ország, *inscribál*ja ő Nágának, és *Posteritás*ának Fogaras Várát, hozzá-való minden jószágival együtt nyóltzvan-ezer forintban, *tali sub conditione*, hogy ezen meg-nevezett Kegyelmes Fejedelmünknek halála történvén-is a'Mélt LÓRANTFI 'SUSANNA Fejedelem Aszszonytól éltéig ki-ne váltassék; ő Nágának pedig hólta után-is az ő Nágok *legitimus haeres*itöl és *posteritás*sitól, a' nyóltzvan-ezer forint summa le-tétetvén, váltathassék-ki: azon Fogaras földi jószágban *Donatarius*ok kezénél lévö An. 1615. An. 1634.

jószágok pedig, az igaz summának *depositiója* nélkül el-ne vétessenek. Azon kivül a' menyi summán a' *Donatarius*oknál lévö jószagot váltanák-ki ö Nagok a' Várhoz, az-is a' summa *tempore redemptionis refundál*tassék: ki tudván vitzont, ha mi a' Vártól *intra tempus redemptionis* el-*conferál*tatnék.

ARTICVLVS II.

A' melly Jobbágyok Fogaras Földéröl elmentenek, akármi okból-is, ha szabad akaratjok szerént *redeál*ni akarnak, botsáttassanak békével minden javokkal együtt; hanem ha mit a' Földes Ur adott vólna nékik, *juxta Articulum An.* 1637.

A' kik pedig viszsza nem akarnának menni, *comperiál*tatván, hogy *ab an.* 1628 mentenek légyen-el, *reducál*tathassanak, *juxta Articulum an.* 1648.

TITULUS DECIMUSSEXTUS.

Arany, Ezüst, 's egyéb jó Mónéták felöl.

ARTICVLVS I.

An. 1607 1602. AZ Arany, Ezüst, és jó-féle *Monetá*k állapotjáról néhány rendbéli, azok pedig külömb-külömb formában lévö, mind régi, 's mind újabb végezési az Országnak vóltanak, az idöknek és állapotok mivóltokhoz

Ex Art. 1633. 1635.

hoz képeſt; mellyek közzül moſtanra mind szüksegeſebbeknek, 's haſznoſabbaknak, és a' Haza szabadságával-is egyezőbbeknek ezek láttatván lenni, meg-is tartassanak: hogy tudnillik *plick*ben, avagy mivekben nem forgott egyéb *materiák*ban, senki ez Országból Aranyat, és Ezüſtöt ki-vinni ne merészeljen, kit ha tselekednék valaki, rajta érettetvén, azon *materiát* el-vetesse, és tőle el-vétetvén *Fiſcus* számára a' Tárházba bé-szólgáltaſsék; azon felyül, az Ország végezési ellen való tselekedetiért, 200. forinttal büntetteſsék, ehez semminémű törvény folyás nem kívántatván.

Ha pedig azután tudattatnék-meg annak ki-vitele, a' *Fiſcalis Director*ok *citál*tatván *competens* Bírájok eleibe, ott minden leszállitáſra való *exceptiók* és egyéb törvény folyáſi 's mind pedig *remedium*ok ki-rekesztetvén, az egy bizonyságra való ki-botsátáſon kivül, ha mellyik félnek a' törvény nem tetszik, Táblára *transmittál*taſsék, és mind Ország Gyüléſei alatt lévő Táblán, mind pedig a' rend szerént való *Octavalis Terminus*okon, a' mellyik elöſzör fogna következni, azon *Transmiſſio*, végsőképen meg-láttaſsék, és itélteſsék: meg-bizonyoſodván pedig a' dolog, vagy azon ki-vitt *materiát* viſzsza adni, avagy ahoz haſonlót, vagy pedig annak igaz árrát, a' *Fiſcus* Tár-

házába bé-adni tartozzék, és azon fellyül a' tilalom ellen való tselekedetért, 200. forintal-is meg-büntettessék.

ARTICVLVS II.

Müben lévö aranyat és ezüstöt, az Ország lakosin kivül való embereknek venni, és az Országból ki-vinni, sem afféléknek adni szabados ne légyen külömben, hanem úgy, hogy vagy *matériá*ban, vagy pedig vert jó-féle arany és ezüst *monetá*úl fizesse az árrát, hogy inkább meg-ne szüköljön a' Hazában az arany, ezüst, és jó-féle pénz-is, azon marhának el-vesztésének büntetése alatt, mellyben való büntetésnek-is módja és rendi a' szerént légyen, mint fellyebb vagyon írva a' *plick*ben lévö *materiák* felöl: a' Haza lakósinak mindazonáltal szabados afféléknek-is ki-vitele, de úgy, hogy minden rendek, akár idegenek, akár Haza-fiai, a' ki-vijendö marhától igaz Harmintzadot adjanak; ki-vévén a' Nemesi rendet, kik Harmintzad adással nem tartoznak külömben, hanemha afféle marhákat nyereségre és kereskedésre vettek vólna, és úgy vinnék-ki az Országból.

ARTICVLVS III.

ARanynak, Tallérnak, Dutkának, és egyéb jóféle *monetá*nak váltása, és ez Országból ki-vitele meg-nem tiltathatik, ki-

vált-

váltképen a' Haza-fiaitól; holott a' kereskedésnek formája külömben nem-is lehetne, némelly szomszéd Országokban egyéb féle pénzel nem vásárolhatván a' bé-hozandó marhát; hasonlóképen idegenek-is, kik ez Országban el-adó marhákat hoznak, attól el-nem rekesztethetnek. Kívántatik azért, hogy légyen vigyázás a' Harmintzadosoktól és egyéb affélékre rendeltetett emberektől azokra, kik nem a' kereskedésnek ez Hazában való követésére, és folytatására nézve, hanem ugyan fel-tett tzélúl alá-való rezes köz pénzen váltatván és szedvén mind *monetá*ban, mind egyébféle müben és *matériá*kban-is lévö ezüstöt és aranyat, hordják-ki az Országból és viszik, 's hadják más Országokban, nem hozván azokon semmi hasznra való marhákat viszont ismét bé a' Hazába; kiknek büntetések ezen fellyebb meg-írt mód szerént légyen.

ARTICVLVS IV.

A' Por-Aranynak keresésével életét tápláló Oláh, Czigány, és egyéb nemböl állható uratlan emberek, ha a' por-aranyat a' Fejedelmek arany-váltóinak bé-nem szólgáltatják, (mellynek váltsága az eddig való rend-szerént egy nehézéktöl frisseletlenül *fl.* 1. *d.* 80. frisselve pedig *fl.* 2. *d.* 20.)

és meg-bizonyoſodik, hogy máſnak adták légyen-el; a' Fejedelmek kegyelmében áll, hogyha halállal, vagy egyéb érdemek ſzerént való büntetéſsel büntéttetik-is; mivélhogy az Országban affélével, és illyen móddal élödö *reſidentiá*tlan emberek, eddig-is Fejedelmek nevek alatt levö Jobbágyoknak tartattanak; ezeknek pedíglen a' folyó-vizekben, patakokban, és havaſokban lévö föveny és porond között por aranyat kereſni, a' hol azt eddig-is ſzokták vólt, akárki határán-is ſzabad légyen, mindazonáltal a' Földes Uraknak egyéb iránt való kár és boſzúság-tételek nélkül.

Ezeken kivül pedig, ha kik magok Jobbágyok, vagy ſzólgájok által, magok határokban, por-aranyat keresnének, és találnának, ſzabados légyen annak kereſéſe; úgy mindazon-által, hogyha a' por-aranyat magának akarja tartani, mellyet maga határában talált és ſzerzett, ſzabados légyen; de igazán való tízed réſzét a' Fejedelem Tárházába tartozzék bé-ſzólgáltatni: ha pedig el-akarja váltani, mindeneknek-elötte, a' *Fiſcalis* arany-váltót tartozzék véle meg-kínálni, a' holott egy vert arany nyomóni friſſelt arany *ligá*ban lévö ki-nem veretett aranyért, három forintot tartozzanak adni; vagy ha akképen el-váltani nem akarják, a' *Cusoria* vagy *Separatoria*

ház-

házba tartozzanak bé-vinni. Másoknak határán lévő por arany keresés, és annak megengedése áll a' Földes Uraknak hatalmokban, kiktől ha valakiknek meg-engedtetik, a' magok közt léjendő alkuvás szerént, annak tartozik fizetni, és abból a' tized részt Tárházba szólgáltatni, nem kételenithetik; mindazonáltal az olyan helyekről keresett por-aranynak-is el-adhatása, vagy válthatása külömben nem engedtetik, hanem a' fellyebb meg-irt mód szerént a *Fiscalis* arany-váltásra, vagy a' *Cusoria* és *Separatoria* házra vitetteſsék.

Efféle dólgokra pedig, hogy a' *Fiscalis* Tisztviselők-is jobb móddal vígyázni el-érkezhessenek, a' por-aranyat keresö akár melly rendbéli emberek az Arany-váltóknak magokat bé-mútatsák, és értésekre adják, a' kik-is *Regestrum*ban vegyék neveket, és lakó helyeket; söt ezen kivül ha parasztt emberek lésznek, ugyan az Arany-váltó elött; ha pedig egyéb rendbéli emberek, Vármegye Tisztei, vagy Székes és Városi rendeknek Bírái elött, jelen lévén az Arany-váltó-is maga, vagy arra rendeltetett embere, hitet tégyenek-le arról, hogy a' *Fiscus* részét, a' rendelés szerént igazán bé-szólgáltatják; melly ellen ha ki tselekednék, valamenyiszer az lenne, mindenkor két-két száz forinttal, és a'tilalom

ellen el-adott vagy meg-tartott marháknak betsüjén maradjon, annak kereſetinek pedig és büntetésének módja, az arany és ezüſt *matériák*ról feljebb való írás ſzerént légyen.

ARTICVLVS V.

Ex Art. Au. 1601. 1607. 1622. 1638. 1623. 1635.

ARany, ezüſt *materiát*, jó *mónetát*, ſem válaſztásra, ſem fel-veretéſre nem ſzabad az Országból ki-vinni, hogyha a' Fejedelmeknek ez Országban Válaſztó és Pénzverö házak találtatik; söt ſemmiféle kintset-is ez Országból ki-takarítani, más idegen helyeken való le-tételre és tartáſra, ſzemély-válogatás nélkül ſenkinek nem ſzabados, (ki-vévén Hazánknak közönſéges veſzedelembē forgó háborúságos állapotjának kénſzeritö ſzükségit) a' fellyebb meg-írt büntetéſek és modok ſzerént.

APPROBATARUM CONSTITUTIONUM REGNI TRANSILVANIÆ, ET PARTIUM HUNGARIÆ EIDEM ANNEXARUM PARS TERTIA.

TITULUS PRIMUS.

UNIOKROL.

ARTICVLVS I.

AZ Országi *Status*i minémü módok és *Conditiók* alatt való *Uniót celebrál*tanak légyen egymás között az 1613, 1630, és 1649. esztendökben, erröl lett *Constitutiók*ból ki-tetszik; de mivel az 1630. esztendöbéli *Articulus*ban, az bövebb *declaratió*val íratott-meg, 's az 1649. esztendöbéli *Articulus*-is arra láttatik mútatni, az szóról szóra ez *Articulus*ban-is *inserál*tatott, melly ekképen következik:

Forma juramenti super Unione per Regnicolas depositi, sequitur hoc modo:

ENT. és T. esküszöm az élö Istenre, ki

Atya, Fiú, Sz. Lélek, tellyes Sz. Háromság egy igaz Isten; hogy a' négy *recepta Religio*knak ez Hazában való meg-tartására igyekezem tellyes tehetségemmel, és soha annak *oppressió*jával a' magam *Religió*ját *promoveál*ni nem akarom, sem azoknak *oppressió*jokra való dólgokban soha, sem titkon, sem nyilván nem tselekeßem; senki személye ellen, hitiért, vallásáért, gyülölséget, ellenkezést nem viselek, hanem kinek-kinek szabad meg-tartására igyekezem, és sem titkon, sem nyilván senkivel *contraria Religio* ellen, sem másokkal nem *practicál*ok, annak *oppressió*jára, se ártalmas tanátsommal, sem fegyveremmel, sem magam, sem mások által, semmi úton nem igyekezem; sőt ha kit effélét tudnék, meg-jelentem az egéß Tanátsnak, és minden tehetségemmel el-távoztatni igyekezem, sem Fejedelmemnek egy-más ártalmára való tanátsot nem adok, és Hazámnak közönséges és tsendes békeséségének meg-maradását, szabadságának *promoveál*ását egyenlö értelemmel és tehetségemmel igyekezem óltalmazni, és ez ellen Hazámon kivül valókkal senkikkel nem *tractál*ok. Mivel pedig a' Fejedelmek is hitek szerént *assecurál*ják a' *Regnicol*ákat, hogy valakik a' Haza közönséges java ellen árúlkodnának, meg-jelentik az Országnak és Tanátsnak, én-is így kötelezem ma-

ga-

gamat erre az elö-ſzámlált hitre, valamíg a' Fejedelmek-is ehez és nékünk hittel tött egyéb ígéretekhez és *Conditiók*hoz tartják magokat, addig tartozván én-is ehez tartani magamat, egyikünk a' máſikunkhoz-is addig, valamíg más felebarátom-is ennek fel-bontására okot nem ád. A' ki pedig ezt fel-bontaná, *comperta rei veritate in Notam perpetuae infidelitatis incurrál*tatnak lenni *pronunciál*om.

Conditiones autem in Unione ſpecificatae ſequuntur hoc modo:

A' Négy *recepta Religió*knak ſzabados *exercitium*i engedteſſenek, és *illibatè* megtartaſſanak az Orſzágban, és *in partibus Hungariae huic regno incorporatis*, hogy minden helyeken a' *major pars* tartson vallásán való Papot, ha hól pedig *exercitium*ja valamelly helyen valamellyik vallásnak nem vólna-is, beteg gyóntatására, és *in caſu neceſsitatis* gyermekek kereſztelésére ſzabad légyen bé-menni a'magok vallásán való Papoknak; három Nemzetböl állván az Orſzág (az Orſzág *Conſtitutió*i meg-tartatván). Ha valamellyik Nemzetnek ſzabadságában, *immunitás*iban, *Privilegium*iban, ſzokott és régen bé-vött rend-tartásiban bántódáſa lenne, *requirál*ván felöle a' két Nemzettséget,

tar-

tartozzanak hitek és kötelefségek ſzerént Orſzág Gyülésének elötte-is *defacto* mindjárt meg-találni a' Fejedelmet és Tanátsit, a' panaſzolkodó Nemzetségnek meg-bántódáſa felöl; söt minden úton és módon a' három Nemzetség egymásnak óltalommal, ſegitséggel tartozzék lenni, méltó panaſzolkodáſokra.

Ha valamelly Nemes *privata perſonának*, akár ſzemélyében, akár jószágában, marhájában, és ſzabadságában bántódáſa lenne a' Fejedelmektöl, Vármegyéit, vagy Székit *requirálja* felöle; és ha méltónak ítéli lenni a' panaſzt a' Vármegye avagy Szék, *requirálja* mindjárt a' Fejedelmet és Tanátsit, kire ha méltó tekintete nem lenne a' Fejedelemnek, halogatás nélkül tartozzék mindjárt a' Vármegye a' meg-bántódott ſzemély mellett *requirálni* a'több Vármegyéket, mind itt-ben; 's mind ott-kin valókat; a' ſzerént a' Székelységet, Száſzságot, kik hitekés kötelefségek ſzerént, *defacto* mindjáráſt (Gyüléſt arra nem várván) tartozzanak *requirálni* a' Fejedelmet és Tanátsit *denuò* a' dólog felöl, és a' Tanáts *in tali caſu maturo judicio deliberál*ván, elötte viſelje az Orſzág közönséges ſzabadságát, 's törvényit, és magok kötelefségét, az Orſzágnak-is arról írott *Articulusát*, és mind a' Fejedelem elött való igen *ſeria inſtantiá*jokkal, mind

ma-

magok *deliberatió*jok 's *authoritás*okkal tartozzanak helyre állatni meg-bántódását a' panaszolkodóknak. Ha Vármegyéken és Székelységen lévö Keritett és Mezö Városoknak, avagy *Communitás*oknak lenne-is bántódások, ezen mód *observál*tatsék. Országh Gyülésében a' mit Hazánk megmaradására, békeséges tsendeſségére, szabadsága és törvénye meg-tartására nézendö jókat fel-találhatnak, afféle dologban egy értelemben légyen minden, kiki hátra vetvén a' maga *utilitás*sát, és *privatum*ját: és Nemzetségünk, szabadságunk mellett, söt tsak egy *privata perſona* méltó igazsága mellett-is, mind a' három Nemzetség, és minden *Status*ok egyenlö értelemmel és akarattal, minden úton és módon egymásnak *patrocinál*junk, és egymáſt óltalmazzuk.

Ha kik pedigien vádolnának méltatlanúl, és hamiſſan valakiket; vagy *Executor*ok lennének valaki vadlására meg-fogásban, törvény elött való dologban, jószága 's javai el-foglaláſiban, *in notam perpetuae infidelitatis incurrál*janak.

TITULUS SECUNDUS.

A' Kapu-szám után való Adóról.

AR-

ARTICVLVS I.

E' Szegény Hazának állapotja, a' mint egyebekben-is, úgy a' Kapu-szám után járandó adójok dolgában-is, külömb-külömb karban forgott eleitöl fogva, és az időknek 's azokban lévö szükségeknek mivóltokhoz alkalmaztatott, az Országlakosinak-is számokhoz képeſt: úgy-hogy az 1545. esztendöbéli *Articulus*okbol a' mint láttatik, egy Kapuról nem többet, hanem csak *den.* 60. rendeltenek és adtanak: de annakutánna háborúságos idök-is következvén, noha az adó-fizetö nép keveſedett, mindazáltal a' szükség nevekedvén, a' költésnek-is nevekedni kellett, a' szerént az adó-fizetésbéli ſummának-is; úgy-hogy a' mint a' régi *Articulus*ok mútatják, elsöben *d.* 25-tel azután *d.* 50-nel; annak utánna *d.* 75-tel, és így rendel fellyebb-fellyebb nevekedvén, ment-fel szintén *ad flor.* 22. mindazáltal nem többször, hanem *in anno* 1634. kivált-képen való akkori szükségre és okokra nézve, de akkor-is olly' okkal és móddal, hogy többé az-is szokásban ne kellyen; a' mint az Országnak erröl való végezését meg-mútatja azon 1534. esztendöbéli elsö *Articulus*. Ennek-utánna-is azért a' Kapu-szám után való adózásnak számát, módját és rendit, az Ország közönséges

Gyü-

Gyüléſeiben ſzokta el-rendelni, az állapotoknak mivóltokhoz képeſt.

ARTICVLVS II.

EZ Kapu-ſzám után való adó ſzedés, az Orſzág közönséges javára nézendö léven, ſzükségesképen meg-kivántatik, hogy ſzemély válogatás nélkül minden rendeknek jóſzági réſzek ſzerént reájok nézendö adójokat igazán meg-adják, és ſenkinek jóſzága attól üres ne légyen, hanem ha kinek a' Fejedelmek kiváltképen való kegyelmeſſégekböl, de nem örökösön, hanem tsak bizonyos ideig meg-engednék. *Ex Art. An. 1614.*

ARTICVLVS. III.

AZ Adó, az Orſzágbéli adó-fizetö köſségnek fel-ſzámlálása ſzerént valo Kapu-ſzámok után jár, melly már közönségeſen róvásnak neveztetik, melly róvás és fel-ſzámlálás ſzerént tíz emberek írattattanak és rendeltettenek egy Kapu-ſzámra; melly tíz ember ſzámot hogy-ha Iſten kegyelmeſſégéböl ez Hazának békeſſégében valahánnyal meg-haladná-is a' moſtani emberek ſzáma, mindazáltal ugyan tsak azon egy Kapunak tartatik, és a' többi tartozik a' fel-rótt embereket az ö állapotjoknak mivóltokhoz képeſt ſegíteni. *An. 1608.*

AR-

ARTICVLVS IV.

A' Melly helyekröl pedíglen a' fel-rótt és számlált emberek, avagy azoknak helyekbe telepedteknek számok meg-kevesedett, a' többi a' minthogy amazoknak nem lételekben is élhetik határokat, úgy az adózásbéli terheket-is viselni tartoznak; söt ha kik afféle helyeket magoknak akarnának meg-tartani, arra nézendö adóbéli részt, vagy
Ex Art. An. 1601. a' több Jobbágyokkal tartozzanak meg-fizettetni, avagy ha azok nintsenek, maga fizesse a' *Patronus*, avagy botsássa a' falu közzé, *juxta Art.* 1601. ide nem értvén azokat,
1581. a' mellyek dög-halállal, vagy egyéb ki-
1588. váltképen való okokból tellyességgel, vagy egész Kapu-szám, vagy pedig annak részre pusztulásra jútott, mellyek az 1635. esztendöbéli, és utánna következett *Articulus*ok szerént szorgalmatossággal fel-czirkáltattanak, és le-szállíttattanak; az ollyan helyek annak-okáért azon meg-számlálás és le-szállítás szerént maradjanak, úgy mindazonáltal, a' mint azon *Articulus*okban végeztetett: hogy-ha újabban a'le-szállított helye-
1601. ket meg-ülik, emberek telepedvén reá, a' meg-telepedésnek idejétöl fogva hat esztendeig az adózástól üresek ne légyenek külömben, hanem a' fellyebb meg-írt mód szerént a'rováson maradtakat segéllyék; eltelvén pedig az az idö, annak-utánna annak

a'

a' le-szállitásnak-is szabadsága meg-szünik, és a' régi rovásnak száma állattatik helyre. A' ki személyében *manumissus*, de egyéb-iránt nem Nemes, és öröksége-is nem *exemptus*, a' Kapu-szám után való adónak terhét viselni tartozik, hogyha a' Fejedelmektöl adója nem *relaxál*tatott, avagy 1650. a' Földes Ur több Jobbágyival nem akarja *praestál*tatni.

ARTICVLVS V.

A' Puszta falu helyekröl adó-fizetéssel senki nem tartozik, mind addig, míg a' 1618. fellyül meg-írt mód szerént meg-nem szálják: annak-okáért az 1618. esztendöbéli *Articulus* szerént, az el-puszt ult jószágról adót ne végyenek, sem annak nem fizetéséért az örökségét el-ne foglalják, se a' Nemes embert adó-fizetésre ne *cogál*ják, Nemesi *praerogativá*i ellen, a' mint erröl való végezések vóltanak az 1587, 1588. és több következett *Articulus*okban-is: úgy mind- 1587. azonáltal, hogy semmi szín és alattomban 1588. való módokon és útakon, az Orszag és *Fiscus* jövedelme meg-ne tsalattassék, sem egyébképen, sem pedig hogy azon falubéli Jobbágyokat valaki másutt való helyre telepitené, vagy valami végezésböl más ember' kezébe juttatná; egyéb-iránt, akar holott lakjanak-is az el-puszt ult helynek lakosi,

és rovás alatt lévö embereknek maradéki; de meg-tudatván, az adó mindenütt utánnok menvén, tartoznak meg-fizetni a' rovásbéli részek szerént, hogy annál inkább székekre, vagy Földes Urok kezе alá viszsza menni kénszerítteſſenek.

ARTICVLVS VI.

A' Puſztaságra nem jútott helyekröl-is; ha
Ex Art. a' fel-rótatott és számláltatott Jobbágy,
An.1643. avagy annak maradéki, akkori helyekröl elbujdosnának, meg-bizonyoſodván afféléknek mind rovás alatt való lételek, mind pedig a' hová mentenek légyen, a' hól lakáſok találtatik lenni, azon Vármegyének *Perceptori*, vagy Városoknak Bírái vegyék-
An.1650. meg rajtok, és szólgáltaſsák-bé a' Tárházba, tzédulát adván onnat a' kinek földéröl ki-bontakoztanak, melly tzédula számban-is véteſsék az adó-szedöktöl, és az el-ment Jobbágyoknak Urai, ſem az falunak több lakoſi érette meg-ne károſittaſſanak.

A' Hóldoltságon lévö faluk fél adóval tartozzanak, mint azok, kik a' békeſséges
1595. földön laknak; az 1595.
1630. Eſztendöbéli, és az-után következett végezéſek-is ezent mútatván.

ARTICVLVS. VII.

AZ Országtól rendeltetett idökre az adót nin-

minden helyekröl tartozzanak bé-ſzólgáltatni; az honnat pedig bé-vitelét el-múlatnák, az Adó-ſzedök adják-ki *Regeſtrum*ban a' Vármegyék Vice-Iſpáninak, honnét nem ſzólgáltatták légyen-bé; az kik elsöben Szolga-Bírák által meg-intetvén az embereket, a'holott a' *reſtantiák* vólnának, hogyha az intés után tizenötöd napra bé nem ſzólgáltatnák, a' Vice-Iſpán tartozzék kimenni a' *Perceptor* meg-találására Fö-Bírájával együtt; és ha valami olly' méltó ok, vagy akadály találtatik lenni a' dólogban, azt mindjárt jó lelki-eſmérettel igazitsák minden tovább való halogatás nélkül, és az adót meg-vegyék minden birság fizetés nélkül, 's az Adó-ſzedönek bé-ſzólgáltaſsák; ha pedig ſemmi méltó ok és mentség a' dólogban nem találtatik, az eddig való ſzokás ſzerént, az adón felyül 12 forinttal meg-is büntetſsék: ezekből-is ſem *Fiſcus*, ſem pedig máſoknak jóſzági meg-nem külömböztetvén.

ARTICVLVS VIII.

A' Melly faluk Iſtennek látogatásából égés miatt meg-károſodnak, vagy egéſz-len el égnek, vagy pedig tsak bizonyos ſzamú házak; ez elötti végezéſek ſzerént, az ollyaknak három eſztendeig való adójok meg-engedteſsék. Annak-okáért azon *Ex Art. An 1630. 1634.*

helynek Tiſztei ſzorgalmatoſon végére menvén, köteleſségek ſzerént való *Teſtimonialis*t adjanak a' lakoſoknak, mellyet az Adó-ſzedöknek meg mútatvan, ſzámban venni tartozzanak, és a' meg-égetteknek réſzek ſzerént való adójok le-ſzállításban tartaſsék a'fenn meg-nevezett idöig.

ARTICVLVS IX.

A' Róvás avagy ſzámlálás ſzerént való *Regeſtrum*it az Adó-ſzedök igazán és ſzép rendben le-írván a' Vármegyéken, és egyéb Székes helyeken *publicál*ják, el-olvastaſsák, és hiba nélkül lévén, Vármegye petséti alatt, valamellyik Káptalanba bé-adat-
An. 1640. taſſanak; mind azért, hogy a' Tiſztek változásában a' *Regeſtrum*oknak el-tévelyedéſe, vagy egyéb alkalmatlanság miatt elveſzthetéſe nagyobb akadályt ne ſzerezzen és hogy a' *Patronus*ok-is ki-veheſsék magok ſzükségekre ha kívántatik, 's így jóbb móddal viſelheſſenek gondot jóſzágokból való adójoknak bé-ſzólgáltatására. A' Káptalanok pedig *absque literis requiſitoriis toties quoties* kívanják, *indifferenter* minden Nemes embereknek magok Jóſzáginak *taxá*jokról párt adni tartozzanak.

ARTICVLVS X.

AZ Adó-ſzedök hiteſek légyenek az igaz *percepti*ókra, igaz *adminiſtrati*ókra, és

arra-

arra-is, hogy az adót bé-vívö szegénységet nem sanczoltatják, várakoztatják, magok szólgálatjokra kedvek ellen nem eröltetik; hanem késleltetés nélkül bé-vévén, megelégednek a' szokott tzédula pénzel, melly tészen *d.* 2. az Adó-szedök pedig a' mennyiben lehet, köz és bátorságos helyen lakó zálagos emberek légyenek.

ARTICVLVS XI.

EZ jelen-való Gyülésben az Ország, a' Fejedelmek sok rendbéli *expensáit*, és a' fényes *Porta contentálását* elötte viselvén, Kapu-szám után való adóban rendelt *contribuálni* Kapu-szám után 20-forintot, és azt a' szokott *terminus*okon bé-szólgáltatni végezte; úgy-hogy a' szent György napinak fele *ad* 1. *Junii*, fele *ad* 1. *Augusti*; a' szent Mihály napinak fele *ad* 1. *Novembris*, fele *ad* 1. *Januarii Anni venturi administrál*tassék a' Tárházba. Melly tereh viselésre a' Székelység és Szászság-is, kik Vármegyéken jószágokat birnak, magokat reá ígérik, hasonlóképen a' *Partium*béliek-is. *Art. An.* 1653.

ARTICVLVS XII.

A' Vég-házaknak épitése-is nem utólsó szükséges dolog lévén ez Hazában, *signanter* pedig a' Jenöben el-kezdett épületnek *continuálása*; ez okon, e' szükségre-is ígértetik Kapu-szám után az Adónak első *Art. An.* 1653.

*terminus*án bé-fzólgáltatni, Kapu-fzám után egy-egy forint; úgy-hogy annak 25. pénze a' *Conſtantinapoly*ban lévö Erdélyi háznak épitésére fordittasſék, mivel igen romlott állapottal hallatik lenni.

TITULUS TERTIUS.

Várak és több Vég-házakról.

Articvlvs I.

VÁrak és Kaſtélyok, a' Vég-helyekhez közel, Fejedelmek és Orfzág *conſenſus*a nélkül ne épitteſſenek.

TITULUS QUARTUS.

Arendákról.

Articvlvs I.

ELeitöl fogván mitsoda helyek lettenek légyen *Arendás*ok, avagy Dézma-adók, úgy-mint mellyeknek Dézmájok a' *Fiscus*t illetvén, a' *Poſſeſſor*oknak fzabadságokban állott bizonyos *Arenda* fizetéſſel meg-váltaniok; azok a' helyek, mind pedig *Arendá*joknak menyiségek, a' mindenkori fzokásból-is már az embereknél tudva vagyon, és azokról eſztendönként adatott tzédulák-is, leg-bizonyosban mindazáltal a' Fö és Vice *Arendátor*oknál, és az *arendá*nak bé-fzedöinél való *Regeſtrum*ok meg-mútatják.

ják. Kivántatik annak-okáért, hogy mint a' Kapu-számokról, úgy az *Arendá*król való *Regestrum*ok-is, a' Vármegyéken és Székes helyeken az *Arenda*-szedök által bé-viteſſenek és el-olvaſtaſſanak, és minden hiba 's akadályoskodáſſal való alkalmatlanságnak fel-hagyáſa nélkül közönséges petsét alatt a' Káptalanokba bé-adattaſſanak. A' Káptalanok pedig, *absque ullis literis requisitoriis toties quoties* kívánják, *indifferenter* minden Nemes embereknek magok Jószágoknak *taxá*iról párt adni tartozzanak. A' melly helyek pedig eleitöl fogván Dézma, avagy a' helyet *Arendát* fizetö helyek nem vóltanak, ezután-is *Arendát* adni róla nem tartoznak; Dézmájok dólgából-is a' földes Ur szabad jószágával.

ARTICVLVS II.

AZ *Arenda*-szedök zálagos emberek légyenek, hittel kötelesek annak igaz fel-szedésére, és bé-szólgáltatására, és az *Arenda* bé-vívöknek nem santzoltatására; hogy pedig jobb móddal tudhaſſanak mindenek annak idejében való bé-küldésére vígyázni, rend-szerént a' Székes helyekre, avagy a' Vármegyéktöl és Székektöl rendelendö bizonyos alkalmatos helyre tartozzanak az *Arenda*-szedök menni, és annak szedéſére rendeltetett idök alatt azokon a' helyeken

találtassanak; mellyet ha nem tselekedné-
Ex Art. nek, egyéb-iránt ha az *Arendát* bé-vívó a-
An. 1571. vagy küldö emberek hitelesképen meg-bi-
1599. zonyithatják, hogy a' szokott idönek határa
1630. elött bé-küldötték, avagy vitték *Arendájo-*
1643. *kat*, de a' *Perceptor* nem találtatott jelen
1644. lenni; az ollyan történetben, se a' szegénység, se azoknak Urai meg-ne károsíttassanak, hanem a' Fö és Vicé *Arendatorok* meg-találtatván felöle, es a' dolog megvilágosodván, tartozzanak bé-vétetni a' rendelt napnak el-teléte után-is; az *Arenda*-szedök pedig, kik miatt a' fogyatkozás esett, a' régi *Articulus*oknak-is tartások szerént, száz forinttal büntettessenek-meg azon Vármegyének vagy Széknek Fö Tisztteitöl: Vármegyén Vicé-Ispán, Székes helyeken a' Székbéli Tisztek tartozzanak *exequál*ni minden törvény folyás nélkül, és minden törvénybéli *remedium*ok ellen; mellynek fele a' Fö és Vicé *Arendatoro*ké légyen, fele pedig azon Vármegye avagy Székbéli Fö Tisztteké, az *Executor*okkal együtt.

ARTICVLVS. III.

AZ *Arenda* fizetésnek elsö részének ideje, szent György nap elött két-héttel kezdetödvén, tart szent György nap után-is két-hétig, az Uj Kalendáriom szerént; az *Aren-*

dá-

*dá*nak máſik réſzének bé-ſzólgáltatásának ideje pedig kezdetik ſzent Márton nap elött két-héttel, és telik-el ſzent Márton nap után két-héttel: azon időnek forgása alatt minden *Arendás* helyekröl bé-vinni, és a' *Perceptor*ok-is bé-venni tartozzanak.

ARTICVLVS IV.

HA kik pedig a' meg-nevezett idö alatt *Arendá*jokat bé-nem ſzólgáltatnák, vagy abban való akadályokat Fö és Vicé *Arendá*torok elött el-nem igazitanák, azonban a' Dézmához-is hozzá nyúlni méréſzelnének; az *Arenda*-ſzedötöl *requirál*tatván, avagy a' Fö és Vicé *Arendator*októl *admoneál*tatván, annál inkább Fejedelem parantsolatjával, azon Vármegyének avagy Széknek *Executori* tartozzanak ki-menni, és a' Dézmához *Arenda* bé-ſzólgáltatás nélkül nyúlt embernek javaiból mindjárt 200. forintot *exequál*ni, és azon fellyül az el-vitt Dézmát, avagy annak *Arendá*ját-is, mellyeket az *Arenda*-ſzedö a' Tárházba tartozik *administrál*ni, az *Executor* Tiſzt-is pedig maga fáradságáért a' ſzokás ſzerént *fl.* 12. *exequál*jon: de hogy-ha a' Tiſztek ki-menni és *executió*t tenni nem akarnának, azon Tiſzteken *exequál*tatsák a' Fö és Vicé *Arendátor*ok, nagyobb vagy kiſſebb *Cancellarián* lévö két Deákok által; ha pedig a' Tiſztek ellen a'

Dézmához nyúlt ember *repellál*na, hasonlóképen az *executió*ra ki-nem ment Tiſztis a' *Cancellariſták* ellen, az *executió*tól meg-ſzünni tartoznak; úgy-hogy azon Vármegyének vagy Széknek elsö törvényes Székin, minden *Exceptiók*, *Exmiſsiók*, és tovább való per folyás, avagy törvényes *remedium*béli bízodalmak kivül, a' *Repulsió*nak okát adni tartozzanak, és *peremptorie* meg-ítélteſsék, 's hogy-ha a' *Repulsió*nak méltó okát nem adhatják, a' 200. forint *poená*n kivül a' *Repulsió*nak-is terhét le-tenni tartoznak: azokon felyül az *Arenda*ſzedöknek-is fáradságokért *fl.* 12. az *Executor* Tiſzteknek-is ſzokott jútalmokat megadni tartoznak.

ARTICVLVS V.

MInd az *Arendá*knak, mind pedig egyéb adóknak Szedöire a' Fö Tiſztek ſzorgalmatoſon vígyázzanak, öket fényitékben tartsák, és ha kik vagy kötelesſégek: és *inſtructió*jok ſzerént hívatalokban el-nem járnak, vagy kötelesſégek ellen való dólgokban magokat elegyítik, büntetés nélkül el-ne ſzenvedjék; és ha kik affélék találtatnak *citál*tatván öket Székes-helyekre és *Forum*jokra, minden *Exceptiók*, és egy *Exmission* kivül, minden törvénybéli *proceſſus*ok és *remedium*ok ki-rekeſztetvén, törvé-

nyek

nyek végsöképen ki-mondattaſsék, és érdemek, 's a' törvénynek itéleti ſzerént büntetteſſenek.

ARTICVLVS VI.

A' Melly *Arendás* falukban a' Papok-is *Quartát* birnak, az egy *Quartát* meg-hagyván nálok, a' három *Quartáról* a' fa-lunak *Patronusi* ha le-akarják tenni az *Arendát* a' *Fiſcus* ſzámára, a' három réſz Dézmát magok ſzámára vehetik, az egyik *Quartára* háromlandó réſzével az *Arendának* nem tartoznak; mivel azt nem a' *Poſſeſſorok*, hanem a' Prédikátorok *percipiálják*. Ha pedig a' *Poſſeſſorok* le-nem téſzik az *Arendát*, a' három réſz Dézmát *Fiſcus* ſzámára *percipiálják*, a' negyedik réſz pedig a' Prédikátoroknál marad. A' melly helyek pedig eddig az ideig *Arenda* fizetés alatt nem vóltanak, azok ennek-utánna-is *Arenda* fizetés alá ne vetteſſenek: Haſonlóképen a' hól a' Prédikátoroknak-is *Quartájok* eddig nem járt, ezután-is tartozásból a' *Patronusokat* nem erőltethetik. *Ex Art. An. 1588.*

A' Puſzta falu helyeket ha élik, ſzántják, vetik, és *Arendás* helyek vóltak eleitöl fogva; tartoznak vagy az *Arendát* meg-fizetni azoknak Földes Urai, vagy a' ſzokott Dézmát *Fiſcus* ſzámára engedni.

AR-

ARTICVLVS VII.

A' *Partium*béli Vármegyék-is azon egy birodalom, törvény és ſzabadság alatt lévén, bizonyos *Commiſſarius*ok által Dézmájok dólgából *Arenda* fizetéſre rendeltesſenek, de úgy, hogy-ha a' Fejedelmek úgy ítélik haſznoſabbnak lenni, mind a' *Fiſcus* és Vég-házak ſzükségeire; mellyeknek megvisgálására az Orſzágnak Gyüléſe nélkül-is *vigore praeſentis Articuli Commiſſarius*okat *exmittál*haſſanak, és azok által igazságoſon *informatiót* vévén, az *Arendá*knak el-*limitál*áſa, és bizonyos helybe-való állatáſa, *Communi Regnicolarum conſenſu* légyen. Mindazonáltal, *medio tempore*, míg az az igazitás *proceſſus*ba vétetnék, a' ſzegénységnek könnyebségéért, a' melly *Patronus*ok Jobbágyoknak fáraſztását akarják el-távoztatni; tzédulát vévén a' Dézmáſtól a' *Fiſcus* ſzámára jútott akármi féle Dézmabéli *accidentiák*ról, akár-honnét teheſsék ſzerit, tsak *adminiſtrál*ják igazán, ne kénſzeritteſſe bátor a' ſzegénységet annak meſzſzünnen való bévitelére; tsak-hogy a' Dézmáſok-is reá vigyázzanak, haſonlót, és ne allyoſabbat *adminiſtrál*janak. A' melly Jóſzágból álló Szabadoſok, Drabantok, 's egyéb Udvarbéli ſzólgák, eleitöl fogva *Fiſcus*nak dézmával nem tartoztak, ne ſantzoltaſsák a' Dézmáſok-is.

TI-

TITULUS QUINTUS.

Dézmákról.

Articulus I.

Az *exempta* földekröl a' gabona takarodásnak idején, mind a' *fiscus* jószági közt *indifferenter*, minden helyeken a' kiknek *exempta* földök vagyon, azokról szabad a' közönséges fel-szabaditásnak elötte-is béhordani a' gabonát: de úgy, hogy valamíg egyebek-is közönségesen bé-nem takarodnak, mind addig, söt a' mikor hord-is az ollyan Nemes ember, marháját a' gabona között ki-ne botsássa, kárt ne tétessen, se egy, se másképen, a' közönséges fel-szabaditásnak idejéig: Ha kik pedig az ellen tselekednének, azon helybéli Gondviselök, vagy tsak *privatus* Nemes emberek-is, mellyek vévén egy Vicé Szólga-Bírót, vagy ha az hamarjában nem találtatnék, a' helyett egy Nemes embert, ha az sem találtatnék, két Városi Polgár embert, azok mellett azon helynek Bíráiban és Polgáriban ki-vivén *oculáltatni*, és *comprobálja* a' tilalom ellen való tselekedetit, vagy annál inkább a' kár-tételt-is: Kiktöl helyes *Testimonialis*t vévén, *ad simplicem requisitionem exponentis*, a' Vármegyének, vagy Székes helyek *Executori* tartozzanak ki-menni,

ni, és semmit a' törvény *processus*sától nem várván, ezen *Articulus*nak *vigor*ával a' kárvallott embert *contentál*tatsák; *Insuper* a' tilalomért *fl.* 12. *exequál*janak.

ARTICVLVS II.

NOha az Országnak némelly részeiben, mostan-is az Oláhság Dézma-adással tartozik, de ellenben nagy rész helyein Dézma-adatlanúl élnek; melly mind a' több nemzetekből álló kösségnek *despectus*sára vagyon, mind pedig egyéb-iránt alkalmatlan dolog, egy bizonyos rendben nem lenni állapotjoknak, mellyben való kedvezést magok viselésével nem-hogy érdemlenének, de söt naponként árad rosz tselekedetek: söt sok helyeken majd nyilván való erőszakkal élnek a' több Nemzeteken, és azoknak határin; 's noha pedig az a' kedvezés a' mennyiben eddig-is vólt, nem az Oláhok határinak, hanem magoknak engedtetett: de *abutál*ván véle sok helyeken, még a' Magyar avagy egyéb Dézma-adó emberek-is, az Oláhok határán majorkodnak, és ekképen *defraudál*ják mind a' *Fiscus*nak, 's mind pedig az ollyan *Patronus*oknak jövedelmeket; Végeztetett annak-okáért, hogy ezentúl *indifferenter* mindenütt Erdélyben, Borból, Búzából, és egyéb *legumin*ákból; Diznokból, Juhokból és Méhekből az igaz tí-

zed

zed Dézma meg-vételsék; mellyről a' *Fiscus*nak soha semmi *Arenda*-fizetéssel ne tartozzanak a' *Patronus*ok, ha *Arendás*, és eddig-is Dézmát-adó helyen nem *residealnak*. A' *Partium*ban pedig mostan, a' Szomszéd birodalmaknak *respectus*ára nézve, a' *Patronus*oknak szabadságokra engedtetik Oláh Jobbágyokon való Dézma meg-vétel, avagy meg-engedés, míg az idönek 's az alkalmatosságnak kívánsága szerént jövendöben külömb végezés nem engedtetik felöle.

TITULUS SEXTUS.

Nemességről.

ARTICVLVS. I.

A' Nemes ember tsak *coram Suo competente Judice* tartozzék törvényt állani; *Ex Art. An. 1609.*
és nem másutt.

ARTICVLVS. II.

SEm Egyházhelyi, sem egyéb rendbéli Nemesség posta-ló adásra, gazdálkodásra, se a' kösség közzé, se egyéb rendeknek szabad akaratja kivül ne tartozzék. *1613.*

ARTICVLVS III.

A' Nemes ember, *nonnisi legitimè citatus, et juridicè convictus* arestáltathassék, fogattathassék, vagy károsíttathassék - meg *1630.*

javai-

javaiban, *excipiál*tatván az *Articulus*okban és *Decretum*ban *expreſsè* írott némelly *caſus*ok, es azoknak *modalitási*, *ſub cautione itidem Articulis, Decreto, ac conditionibus expreſsis.*

ARTICVLVS IV.

Ex Art. 1630. 1649. KÉnſzeritésből a' Nemeſség ſzabad akaratján kivül nem tartozik ſenkit ſzólgálni, 's a' Fejedelmek-is, nem eröltethetik, kiváltképen ſzám-adó tiſztre.

ARTICVLVS V.

HAdi *Expeditió*ra - is fel-ülni nem tartoznak külömben, hanem a' Fejedelmek' parantsolatjából. *1649.*

ARTICVLVS VI.

A' *Fiſcus* jószági között lakó Nemeſek-is *praerogativá*jokban és *immunitás*okban *indifferenter* minden helyeken meg-tartaſſanak, azok ſzerént a'módok ſzerént mindazáltal, a' mint *per ſpeciales Conſtitutiones* annak *Series*sében *accommodál*tattak.

ARTICVLVS VII.

A' Nemeſség ſemmiképen, azoknak Jobbágyi-is pediglen, ſemminémü egyéb *vecturá*ra, és tereh hordozáſra ne kénſzeritteſſenek, hanem-ha mikor *pro bono publico* a' *Fiſcalis*' Várakba valamelly *munitió*kat ſzvisznek; ollyankor-is pedig a' Várme-

gye

gye Tiſztei tégyenek illendö rendeléſt, igazságos köteleſségek tartáſa ſzerént, úgy a' mint a' ſzegénységnek-is nagyobb könnyebségével lehet, és ſem útjokban a' ſzállitók a' ſzegénységet ne ſántzoltaſsák, ſem marhájokat viſzſza botsátani a' rendelt helyröl el-ne mulaſsák, azért való minden *Exactio* nélkül; *alioquin* ha az ſántzoltató Nemes ember léſzen *fl.* 200. ha nemtelen *fl.* 100. büntetteſsék, *comperta tamen rei veritate*; mellyet *competens* Tiſztei a' tselekedöknek, *omnibus Juridicis remediis excluſis exequál*janak; és a' *laeſa pars*ok 's a' Tiſztek között ez *mulcta* két felé oſztaſsék. Egyebekben-is a' Nemeſi ſzabadság megtartaſsék.

TITULUS SEPTIMUS.

Armalistákról.

ARTICVLVS I.

VAlaki *Armalist extrahál*, ne csak Orſzág Gyülésén, (melly ſzabadságában áll) hanem, ha az Orſzágbéli ember, a' melly Vármegyebéli vagy Székbéli vólna, ott-is *publicál*taſſa *Armalis*sát; ha pedig nem ez Orſzági ember, mint-hogy ha tiſztességbéli ſzemély, kell-is valami bizonyos rendinek lenni: annak-okáért valamelly helyben, vagy valakinek háta megett lakik,

annak Székes helyén *publicál*taſſa ; ha pedig záſlók alatt, vagy tsak nötelenségben és ſemmi bizonyos helyben nem lakos ember vólna, bár Orſzág Gyülésén *publicál*tatta légyen is, de annak idejében, mihelyt bizonyos helyet verhet magának, azon helynek Székes helyén akkor *publicál*taſſa, az Orſzág Gyülésén lett *publication* kivül-is, *annuali revolutione non obſtante*; egyéb-aránt erötelen léſzen *Armalis*ſa.

ARTICVLVS II.

HOgy-ha valakinek Jobbágya, Urának *manumiſsió*ja nélkül *extrahál Armalis*t magának, annak ſemmi ereje ne légyen. és ha valamelly bizonyos helyben vagyon lakáſa, mint el-bujdoſott egyéb Jobbágyok dólgában, azon ſzerént *procedál*jon a' Földes Ura; ha pedig ſem Záſló alatt, ſem egyéb bizonyos helyben nintsen lakáſa, hanem tsak ſzéllyel vándorló és bujdosó, valahol találja ſzabadon meg-foghaſſa, annak a' helynek Tiſztviſelője által, a' hol. *Ex Art An.1648.* lott találta; ha pedig kün való helyen találja, meg-foghaſſa ugyan, de azon *Territorium*nak Tiſztviſelőjének kezéhez vigye, és az *terminál*jon néki, 's arra az idöre reá menvén, ha *comperiál*tatik, mind *praetenſió*jának igaz vólta, mind pedig a' fogott ſzemélynek *reſidentiá*tlansága, adaſsék kezébe

Föl-

Földes Urának, ha pedig valakit szolgálna, és az az Ura felelne felöle, hogy törvényre elö-állatja, annak adassék kezéhez, és attól kéressé, mint bújdosott Jobbágyát: meg-lássa mindazon-által kiki, hogy valami módon igazságoson *nobilitált* tatott személyt meg-ne fogjon, ha annak szokott *poenáját* el-akarja kerülni.

TITULUS OCTAVUS.

Potentiákról.

ARTICVLVS I.

HOgy a' magok erejekben bízakodó és vakmerö emberek, kik sem az Istennek, sem az Országnak törvényével nem gondolván *potentiosa occupatiók*at tennének, *refrenál*tathassanak; végeztetett, hogy-ha olly' afféle dólog történnék, és valaki valakinek jószágát, örökségét, vagy egyéb javait, *mera et absoluta potentia mediante*, törvényes út és mód kivül el-foglalná; a' meg-bántódott fél *certificál*ja a' *Potentiarius*t arról, hogy Vármegyéjét vagy Székit akarja megbántódása felöl *requirál*ni: de az illyen *certificatiót*, vagy *admonitiót citatio* ne *subsequál*ja, és akár *compareál*jon, akár ne a' *Potentiarius*, de a' meg-bántódott fél panaszát *exponál*ván, és mentöl helyesebben lehet annak igaz vóltát *comprobál*-

ván is; a' Vármegye vagy Szék a' dólgot úgy lenni *comperiálván*, elsöben mindjárt *admoneállyák* a' *Potentiariust*, és ha *simplex admonitióra remittálja*, ha mi kárt a' *Possessor*nak tett az *occupans*, azt-is *refundálja*, *bene quidem*, és a' panaszló fél-is el-vegye *simpliciter*, 's annak kezéhez vételére azon Székből *exmittálj*anak a' panaszt tett ember mellett Tiztet avagy bizonyos *Commissariust* az ekképen való kézhez vitelre 's *assignálás*ára a' meg-írt jószágnak és kárbéli *refusio*nak: de hogy-ha az, illyen *admonitio*ra és e' mód szerént nem *remittálná*; a' Tiztek, a' mennyi számú arra elégséges személyekkel kivántatik, 's ha külömben nem lehetne, a' Fö-Ispánok-is *etiam cum gente Comitatus* tartozzanak ki-menni, és az el-foglalt *bonum*okat *cum poena minoris potentiae*, *ac refusionis damnorum restituál*ják *eo facto*: melly *restitutio* után-is, *propter occupationem illegitimam*, a' *Possessor* a' *Potentiariust*, ha akarja, *legitimè prosequál*hatja; hasonlóképen pedig a' *Potentiarius*-is ha mi *just praetendál*, *extra dominium* keresheti, *servatis de jure servandis*, és ott-is meg-ítéltetvén a' Jószág, egyszer'smind abban történt pusztítás, vagy egyéb kár-is meg-ítéltessék a' *triumphans* félnek.

Ez Art. An. 1615. 1645.

E' *processus* mindazáltal csak az olly' *causák*ban értetik, mellyekben *annualis praescri-*

ſcriptiót pacificè az *occupans* nem töltött, és a' mellyekben *legitima et immediata ſucceſsio*ja az *occupans*nak nem találtatik. Ez pedig *indifferenter* ez Orſzágban és ahoz tartozó réſzekben mindenütt *obſervál*taſsék.

ARTICVLVS II.

TÖrténtenek néha a' Fejedelmek nevek alatt való *Potentiák*, és *violentum Concambium*ok, mellyeknek el-igazitására annak-utánna bizonyos útakat és módokat *pro ratione temporis conſtituál*t az Orſzág; *ſignanter* a' MIHÁLY Vajda *irruptio*jától fogva, maga vagy máſok által történt *Potentiá*knak igazitásban való vétele felöl; a' ſzerént a' Básta György, és akkori Német *Commiſſarius*ok idejekben történt adományokról és foglaláſokról, *in Articulis Anni* 1607. annak-utánna 1608. 1609. *in Annis* 1614, és 1615. *in An.* 1630. *in An.* 1649. és 1650.

De hogy ennek-utánna afféle dólgok ez Hazában ugyan ne-is hallattaſſanak, és afféléкre való alkalmatoſságok-is *tollál*taſſanak, a' Fejedelmeket *circumveniá*ló méltóságok ellen való dólgokat *impetrál*ni igyekezö ſzemélyek-is *refrenál*taſſanak, végeztetett, hogy ha afféle *illegitima occupatiók* és *impetratiók* találtatnának akárkinek kezénél, a' fellyebb meg-írt közelbik *Articu-*

*lus*ban, a' *potentiosa occupatió*król *specificált* mod szerént, *vigore ejusdem Articuli restituál*tassanak; a' Fejedelmek méltósága annyiban meg-adattatván, hogy az el-foglalt jószágnak állapotja a' Vármegyén vagy Széken *comperiál*tatván, ha *Fiscus* kezénél találtatnék az ollyan jószág lenni, a' Vármegye avagy Szék elsöben tartozó *submissió*val *requirál*ják a' Fejedelmeket; kik-is az Országnak tartozó kötelességeket meg-gondolván, és a' dolognak igazságát meg-tapasztalván; parantsolják *restituál*ni *eo facto*.

TITULUS NONUS.

Proscriptiókról.

Articvlvs. I.

AZ idönek és azokban forgott állapotoknak mivóltokhoz képest, a' Fejedelmek és Országbéliek között, hol egyik, hól másik részről adattatott alkalmatlanságokból, néha vakmeröségekből, némellykor egyéb *humana fragilitás*ból, néha az Országnak, néha vizont a' természetnek-is szabados törvényéből következtenek, hól vérkeseknek, hól pedig ártatlanoknak-is *proscribál*tatások, az akkori állapotoknak mivóltok külömben nem szenvedhetvén; Kik annak utánna vizont *absolvál*tattak, a' mint akkori idöbéli *Articulus*ok mind *proscribál*tatások

táſokat, mind az abból való *abſólvál*tatáſokat világoſon *declarál*ják: mellyeknek rendſzerént való elö-ſzámláláſok mostan nem olly' ſzükséges, mint Iſtennek háládáſra méltó dolog, hogy Hazánk és Nemzetünk között kereſztyén és *legitimus* Fejedelmeknek bóldog *gubernium*jok alatt, arra való alkalmatosságok, Hazánknak-is illy' tsendeſségében fenn nem forganak, és nem hallattatnak. Végeztetett annak-okáért, hogy valakik *publicis Regnicolarum ſuffragiis ac Articulis proſcribál*tattanak, vitzont haſonlóképen *per eadem Regnicolarum ſuffragia publica abſolvál*tattanak, azokról *emanált Articulus*ok *in vigore* maradván, *pro abſolutis* tartaſſanak, az *abſolutió*knak *modalitási* ſzerént, és ſenki, ſe maga, ſe maradéki annak a' *Notá*nak *infamiá*ja alatt lévöknek ne tartaſſanak; haſonlóképen egyebek-is, valakik *legitimè* nem *convincál*tattanak, azoknak *bonum*inak törvényes útja ſzerént való kereſetitöl-is az igaz *Hæres*ek el-ne rekeſztéſſenek, affélékröl írott törvényeknek és *Articulus*oknak *proceſſus*a ſzerént; (ide nem értvén a' *jus ligatum* alatt lévöket, mellyekröl annak *Series*ében vagyon emlékezet:) a' kik pediglen *publicis Conſtitutionibus Regni proſcribál*tattanak, vagy egyébiránt való *Notá*knak *poená*jába *incurrál*tanak, és azok alól *legitimè* nem *abſolvál*tattak, *Ex Art. Au.* 1614. 1615. 1629. 1637.

ez-

ez-után-is azon karban és állapotban maradjanak, *signanter* az 1633. esztendei *Augustusi* elsö és hatodik, viszont 1638. esztendöbéli elsö *Articulus*okban a' melly személyek és azoknak *sententiá*jokról való Ország *Statutum*i *specificál*ván vannak: a' melly dolgok pedig a' Fejedelmeknek és Országnak végezési szerént *amnistiá*ban mentenek, azok *in vigore* maradjanak, hogyha újabb okot reá nem adnak.

TITULUS DECIMUS.

Fogságban lévökről.

ARTICVLVS I.

Ex Art. An. 1634.

ORszág törvénye szerént *convincál*tatott és *arestál*tatott foglyoknak, vagy *Proscriptus*oknak fel-szabadúlásokban a' keresztyén Országokon és Fejedelmeken kivül való Nemzeteket ha kik *solicitál*nak Ország 's Fejedelmek híre 's *consensus*a nélkül; söt még azokat-is ha *incitál*nák, 's óltalmakra *provocál*nák, és miattok közönséges felháborodás, félelem, vagy Fejedelmek *periclitatio*ja következnék; hasonló *poená*ba *incurrál*janak, mellyben a' *convictus*ok vóltanak.

TITU-

TITULUS UNDECIMUS.

Areſtálásokról.

ARTICVLVS I.

A' Nemesi ſzabadságnak egyik és kiváltképen való réſze áll abban, hogy törvény útja kivül Nemes ember, ſe Fejedelmektöl, ſe ſemmi egyéb rendektöl, ſe ſzemélyébē, ſe egyéb javaiban ne *areſtál*taſſék: ez-után-is annak-okáért azon Nemeſi ſzép ſzabadság, a' *Decretum* tartáſa ſzerént *illaesè* meg-tartaſsék, és ſemmi helyeken ſemmi *inſtantiá*kra, vádoláſokra, parantsolatokra, Nemes ſzemély annál inkább, de javai-is ne *areſtál*taſsanak törvény útja kivül; úgy-hogy, ha ki ſzemélyében Nemes embert meg-fogna, vagy fogtatna, mind a' meg-fogó, 's mind a' meg fogtató a' *Decretum*ban írott *poená*ba *incurál*jon. Jobbágyoknak, 's egyéb akármi rendbéli ez Orſzágban *reſidentiás* embereknek magoknak', vagy egyéb javoknak *areſtálás*áért pedig 200. forint büntetéſen maradjon, mellynek kereſetiben és büntetésében illyen mód tartaſsék közönségeſen minden rendek között, hogy a' Nemes ember ſzemélyében való megtartásáért ſzabados légyen a'meg-tartató és a' meg-tartó ſzemélyeket, ha a' Vármegyéken avagy Székes helyeken, vagy pedig

Ex Art. An. 1619. An. 1607. 1615. 1622. 1630.

Táblán törvénnyel akarja keresni: egyéb rendbélieknek törvénytelen meg-tartásokért pedig, ha a' meg-bántódott fél úgy akarja, *legitimum mandatum* mellett; de azon kivül-is a' panaszló félnek *requisitio*jára a' Vármegyéknek és Székeknek-is fö Tiszttei *Executor*okat tartozzanak ki-botsátani, jól végére menvén mindazáltal mind két részről a' dolognak, és mind az *arestáló*, mind pedig az *arestál*tató személyeken *két-két száz* forintot *exequál*tathassanak, mellyeknek hason-fele a' panaszló félé, hason-fele pedig az *executio*ra ki-botsáttatott fö Tiszteké légven az *Executor*okkal együtt; ha pedig az *Executor*okon múlnek-el a' dólog kedvezés böl, vagy egyéb helytelen okból; a' panaszló fél *report*álván, a' Szék színén *revideál*ják mindjárt, és ha úgy tapasztaltatik, hogy az *Executor*ok akaratjok szerént tették a' fogyatkozást, a' Szék azon Tiztekre küldjön *Executor*okat, és minden törvény-folyás 's törvénybéli *remedium*ok kivül, mint az *arestáló* és *arestál*tató személyeken, úgy a' fogyatkozást-tévö Tiszteken tétessenek *executiót*. Ha Nemes ember kezénél gonoszúl elveszett marha találtatik, nem maga, hanem a' marha *arestál*tassék, *ad competentem terminum*, 's tartozzék *compareál*ni, és el-igazitani magáról.

AR-

Articvlvs. II.

A' Fellyebb meg-írt dologban szükségesképen kell lenni meg - külömböztetésnek.

Ide nem értetnek azért az olly' *Articularis* vagy *Decretalis casus*ok, mellyekben a' Nemes személyek-is meg-fogattathatnak.

Másodszor, a' bizonyos *residentia* nélkül való, *violentiá*kat *patráló* Nemes emberek, kik az 1625. esztendöbéli *Articulus*ok szerént *ad instantiam laesae partis detineá*ltathatnak, és törvényig kezesség alá vettethetnek.

Harmadszor, ki-rekesztetnek azok-is, kik magokat ki-rekesztették a' Nemesi szabadságból, és valamelly végezéseknek, vagy kötelezéseknek alkalmatosságával Nemesi szabadságokat le-kötötték; kik ellen a' magok kötelezése szerént *procedál*hatnak. *Ex Art. An.* 1643.

Negyedszer, a' kezesség állapotja-is kivétetik, holott abban-is kinek-kinek írott törvénye a' maga kötése, csak-hogy az ollyanokban-is fél peresnek ítélet ne tétessék, és jól meg-visgálratsék a' kezesekneks mentségek, a' kezes leveleknek *legitime emanál*tatások, és hogy Földes Uroknak *praejudicium*okkal a' Jobbágy maga díján

fel-

feljebb való büntetéſſél ne terheltesſék, ſe annak alkalmatoſságával ſzemélye el-ne idegenítteſsék.

A' czirkálásban ki-adatott, avagy egyéb-
1648. iránt *legitimè* meg-ſententziáztatott latro kat-is ſzabad *areſtálni*.

ARTICVLVS. III.

Történhetik néha olly' dolog-is, hogy a' meg-tartáſra való ſzemély iſméretlen lévén, nem-hogy Nemeſsége, vagy valami bizonyos *reſidentiája*, de söt ſzemélye-is a' Tiſzteknek eſméretségében nintsen: és ha az ollyannak történik-is meg-tartóztatáſa, de méltán a' Tiſztek érette nem büntetödhetnek; a' meg-tartóztató ſzemélynek mindazonáltal tudni kell, mitsoda rendbéli emberrel légyen igye, mihelyen azért a' Tiſztek elött tsak két bizonyságok által *comperiáltatik*, mitsoda rendbéli ember légyen, *eo facto* a' fellyebb meg-írt törvényekhez alkalmaztatni magokat tartozzanak, egyéb-iránt azon büntetéſek alá eſnek.

A' fellyebb meg-írt *caſus*okban való *a-*
Ex Art. *reſtálás*ért pedig, a' Bírák és Tiſztek, tör-
An. 1648. vényre ne idéztetheſſenek.

TITULUS DUODECIMUS.

Articulusokról.

AR-

ARTICVLVS I.

AZ Országnak végezésének, és *Articulus*ok tsinálásának idején, a' tiſztába írott *Articulus*ok, *in veris originalibus* a' *Praeſidens*eknek és Itélö-Meſtereknek kezeknél, azoknak petsétek és *ſubſcriptió*jok alatt megmaradjanak és meg-tartaſſanak, 's igazán való párt ki-is adjanak azon mód fezént, mind *Fiſcus* számára, 's mind pedig Vármegyék, Székek és Városok *requiſitió*jára addig, míglen nyomtatásban a' Fejedelmek *ſubſcriptió*jok és petsétek alatt *emanál*tathatnak: az pedig meg-lévén, azon petsétek alatt, a' *Praeſidens* kezénél lévö adaſsékbé a' Fejérvári Káptalanba, az egyik Itélö-Mester kezétöl a' Kolos-Monoſtori *Conventbe*, a' máſik Itélö-Meſter kezétöl a' Váradi Káptalanba: Efféle írott *Articulus*oknak pedig *taxá*ja *fl.* 1.

TITULUS DECIMUSTERTIUS.

Kalendáriomról.

ARTICVLVS I.

AZ új *Kalendárium* ez Országban-is bé-vétetett, azért, mivel-hogy más szomszéd közelebb való kereſztyén Országokban-is *acceptál*tatott. *Ex Art. An.* 1590.

TITU-

TITULUS DECIMUSQUARTUS.

Salvus Conductusokról.

Articvlvs I.

Ex Art. An. 1554. 1556.

NÉha ez Hazának, és *legitimus* Fejedelminek sokszori veszedelmes állapotjokban való forgásokból, és károkkal tapasztalt *experientiák*ból sok idöktöl fogva erös tilalmak végeztettenek, hogy semminémü rendbéli emberek más idegen Országokra, Fejedelmek engedelme, és *Salvus Conductus* 1571. 1587. 1591. 1592. 1633. 1635. 1643. sok nélkül ki 's bé ne járjanak, hogy az által-is a' gonosz igyekezetü emberek *refrenáltatassanak*; a' Haza közönséges végezésére és tsendességére pedig a' Fejedelmek, és utánna való több Tisztek inkább vígyázhatnának, söt még írogatások, küldözések, izengetések-is ne lennének.

Mindazáltal a' Hazának mostani tsendességében, és a' szomszéd Országokkal-is békességes állapotjában, és hogy a' Hazának igaz tagjai, 's Fejedelmeknek igaz hívei, igazságos dolgokban, és járásokban kelésekben meg-ne akadékoztassanak, 's a' valaha történt, vagy történhetö valamelly gonosz igyekezetü emberekkel az igaz és betsületes emberek-is egyenlö fontban ne mérsékeltessenek; Nemesi szabadságokban bántódást ne szenvedjenek, az alább meg-

írt

írt módok alatt való irások, küldözések és járások, a' betsületes és igaz Haza tagjainak meg-engedtetni végeztetett.

I. Ha kik idegen Országba Deáki tudománynak, nyelveknek tanulásáért, *peregrinálás*ért, vizont a'Hazával és Fejedelmekkel nem ellenséges helyekre, vitézi vagy egyéb tiszteséges állapotbéli szólgálatért ki-akarnának menni, avagy gyermekeket küldeni; elsöben-is azon Vármegyebéli, Székbéli, vagy Városi Fö tiszteket *requirál*ván, azok szorgalmatoson meg-visgálják az el-menni igyekezönek vagy küldendönek minden állapotját, szándékának méltó okát; és ha valakinek véle olly' *praetensiója* nintsen, mellyet *subterfugiál*ni azzal akarna; söt ha elégségesen nem *constál*na a' Tiszteknél, a' Vármegyének vagy Széknek közönséges Gyülésére-is *rejiciál*ják, és a' dolognak ugyan fundamentomából mennyenek végére; igazságos és méltó szándéka, a' fel-tett dologra alkalmatos vólta *comperiál*tatván, ha *in publica Congregatione* forog, Vármegye petséti alatt, hatsak a' Fö Tiszték elött, azonoké alatt vegyenek *Testimonialis*t, mellyet a' *Cancellariára producál*ván (hogy-ha a' Fejedelmeknek-is nem *constál* valami olly' dolog azon *Exponens* felöl, kit nétalám a' Tiszték nem tudhattak vólna, melly vagy a' Fejedelmi személynek

nek, vagy az Országnak ártalmára való vólna,) tartozzanak az ollyanoknak *Salvus Conductust* adni, és ekképen békével el-menjenek: mindazonáltal máfutt való lakásokban-is magokat úgy alkalmaztafsák, hogy-ha a' Fejedelmek és Haza ellen való ártalmas dolgokban elegyítik magokat; az ollyanok, *de bonis citál*taffanak az Ország törvénye szerént, ha *convincál*tatnak, azon Ország törvényében *fpecificált poenával*-is büntetteffenek, mint az Hazában lakók; de a' mint-hogy a' *citatio perfonaliter* nem léfzen, úgy *per Procuratorem Conftitutum*, söt azon távól lévö embernek Attya 's Annya, vagy olly' Attyafia-is, kiknek *legitima Succefsió*jok vólna a' *Citatus*nak Jószágában, *Titulo et nomine ingerentium defendál*hafsák a' *Citatus*nak *causá*ját, *etiam absque conftitutione*, és ne tsak *per non venientiam*, hanem ugyan *per meritalem allegationem, ejusdemque conprobationem legitimè dijudicál*tafsék a' *Cafa*, és *comperta rei veritate convincál*tafsék-is; söt ha *medio tempore* arról az Országról való *hoftilitas interveniál*na, a' holott az illyenképen ki-ment Haza-fia szolgálna, tartozzék *ad fidelitatem Principis unionemque Regni redeál*ni, *alioquin eo facto amittál*ja ez Országban minden javait: egyéb-iránt-is pedig, ez Hazában lévö jószágokra nézve *fubjaceál*nak ezen Haza törvényének és tereh

vife-

viselésének: Ezek közzé nem értetnek azok, kik más birodalomban *reſideáló* emberek.

II. A' kiknem ez fellyebb meg-írt okokból, hanem más valamelly ſzükséges és igazságos dolgoknak véghez vitelére, vagy annál inkább magok jószágokba akarnak menni, nem köteles Szólgák, ſem nem Tiſztviselö emberek, az ollyanok a'Vármegyéknek és Székeknek Fö Tiſztseinek, 's azon Vármegyebéli, vagy Székbéli Kapitányoknak-is, a' hól lenni ſzoktanak, értéſekre adván, és azok-is a' Fejedelmeknek és Hazájoknak tartozó kötelesſégek ſzerént a' dolgot jól meg-visgálván, úgy adjanak *Teſtimonialist* valamelly nem hoſſzas ideig, és az útnak-is nem derekas meſſzeségére; de a' Hazának állapotja ſok okokból úgy kívánván, hoſſzas időre és derekas meſſzeségre, Fejedelmek *Salvus Conductus*sával menjenek; a' köteles Szólgák és Tiſztviselök-is Fejedelmek *Salvus Conductus*a nélkül el-nem mehetnek.

III. Ez Orſzág ſzéliben lakozó, és ſzomſzéd Orſzágokkal határozó Vármegyékröl és Székes helyekröl viſzont csak ſzomſzéd Vármegyéig igazságos méltó dolgokban és ſzükségekben, *Teſtimonialis* vétel nélkül-is el-mehetnek. Tsak-hogy az igaz derekas

ſzabados útakon, 's nem pedig a' meg-tiltott útakon és öſvényeken járjanak.

Mind ezek pedig békeſséges időkről, és békeſséges ſzomſzédságú 's kereſztyén Országokról 's helyekről értetnek: mert háborúságos időkben, és ellenséges ſzomſzédságú helyekre való menés és jövés, Fejedelmeknek, vagy az állapotoknak mivóltokhoz-képeſt arra *ſpecialiter* rendeltetett Tiſztviſelöknek *Salvus Conductus*ok nélkül való járás, irogatás, vagy küldözés, ſemmiképen nem ſzabados.

A' Kereskedö rendek pedig, ha a' határos és békeſséges ſzomſzédságú helyekre és Országokra mennek, elöttök járó Tiſztviſelöjöktöl végyenek hiteles *Teſtimonialis*okat, azokat a' Harmintzadokon *praeſentál*ván, meheſſenek és jöheſſenek: Távóljabb való Országokra a' Városi zálagos Haza-fiaiból álló Kereskedö rendek, Fejedelmek *Salvus Conductus*ával menjenek, és a' *Salvus Conductus*ok-is hiteles *Teſtimonialis*okra adaſſanak: Külömben tselekedvén, minden javok *confiſcál*taſsék, és magok ſzemélyekben törvény ſzerént büntetteſſenek. A Kolosváriak mindazonáltal, Tanáts *Teſtimonialis*ával el-meheſſenek; de azok-is annak másſát küldjék a' *Conſervatorium*ba; tudják a' Fejedelmek, ki hová, 's mitsoda Országra jár.

IV. A' kik az ide fellyebb meg-írt módok

dok szerént Fejedelmek *Salvus Conductus*ának *impetrál*ásával és annak *virtus*ával tartoznak járni, és a' *Salvus Conductus denegál*tatván nékik, még-is el-mennének, az ollyanokat a' *Director* törvény szerént *prosequál*ja, és ha személyekben el-mennének-is, *de bonis citál*tassanak; a' *Generalis Diaeta* alatt *legitimè convincál*tatván és *comperiál*tatván, hogy vakmeröképen a' Fejedelmek ellen mentenek-el, 's méltó okát nem adhatják, magok személyekre nézendö minden javokat *amittál*ják.

V. Ha kik pedig egyéb igazságos színeknek *praetextus*a alatt *extrabált Salvus Conductus*okkal *abutál*ván, Országi *Statutum*i és *interdictum*i ellen való dolgokba elegyítették vólna magokat, vagy ezután-is affélébe *impingál*nának, *evocál*tatván a' *Fiscalis Director*ok által *Octavalis Terminus* vagy *Diæta* alatt való Táblára, a'meg-tiltott dolognak *meritum*ja szerént, affélékröl *decernál*tatott *poenán convincál*tassanak.

VI. Hogy-ha találkoznának ollyak, kik akár *Salvus Conductus*sal, akár azon kivül való ki 's bé járásnak alkalmatosságával Fejedelmeknek vagy Hazájoknak tartozó kötelességek ellen való arültatásba elegyitenék magokat, a' dolog *comperiál*tatván, *juxta contenta Decreti, Articulorum Regni, in Nota perpetuae infidelitatis convincál*tassanak

nak és büntetteſſenek; akár magok, akár máſok, vagy pedig akár levelekbéli írogatáſok által tselekednék: haſonló *poená*ba *incurrál*janak azok-is, a' kik tudva afféle ártalmas leveleket vagy követségeket hordoznának. Haſonlóképen ha melly ártalmas és nyúghatatlan elméjü emberek más jámboroknak hírek és *conſenſus*ok nélkül olly' leveleket írnának, mellyek a' Fejedelmeknek méltósága és a' Hazának közönséges java és meg-maradáſa ellen vólnának, azon *poená*ba *incurrál*janak.

TITULUS DECIMUSQUINTUS

Aknák Állapotjáról.

Articvlvs I.

A' Só-Aknák, ez Országnak rendelési szerént, és annak jövedelmi tulajdon tsak a' Fejedelmeket illeti: nem szabados annak-okáért senkinek a' Fejedelmek engedelme és ahoz járúlt Ország *conſenſus*a kivül Só-Aknát nyitni, azt *colál*ni; mellyet ha valaki tselekednék, *evocál*taſsék a' *Fiſcalis Director* által Ország Gyüléſe alatt lévö Táblára, avagy *Octavalis Terminus*ra, és a' dolog meg-bizonyoſodván, minden tovább való halogatás nélkül, 200. forinttal büntetteſsék meg az Aknát nyitott személy, és minden törvénybéli *remedium*ok kivül *exe-*

qual-

*qual*taſsék-is; mellyet ha azon ſzemély má-
ſodſzor-is tselekednék, a' *poena*is *duplicál*tas-
ſék, harmadſzori tselekedetiben *triplicál*tas- *Ex Art.*
ſék; és ha ugyan vakmerölködnék az az 1633.
ember, ezen rend-ſzerént mindenkor a'
büntetés is többítteſsék; mindazáltal mi-
vel a' Királyok és Fejedelmek adományi
minden egéſz határival a' *portiók*nak és *poſſeſ-*
*ſió*knak ſzoktanak *conferál*tatni, mind azok-
nak igaz *ſtilus*ával és értelmével, a' Nemesi
ſzabadsággal és az igazsággal-is láttatnék
ellenkezni különben: annak-okáért, mind
Ur és Nemes ember maga háza ſzükségére,
és tsak azon helybéli Jobbágyinak ſzüksé-
gekre, a' maga határán lévö sót ſzabadoſon
élheti; úgy mindazonáltal, hogy ſem pén-
zen, ſem ajándékon, ſemmi *praetextus* és
colluſio alatt ſenkinek abban el-adni nem ſza- 1637.
bados, a' fellyebb meg-írt *poena* alatt, Job-
bágyinak-is tselekedni tudva meg-ne en-
gedje: söt hogy-ha máſutt való emberek reá
mennének, és avagy titkon vagy nyilván
valakinek határáról sót vinnének, rajta éret-
tetvén, minden nála lévö marháit *amittál-*
ja, és *inſuper* maga díjján változzék-meg.

ARTICVLVS II.

MIvel-hogy a' Só-Aknák *Fiſcale bonum*ok-
nak annak *proventu*ſival együtt rendel- *An.* 1575.
tettenek, *privatus* emberektöl pedig, a' Só 1584.
1591.

Aknáknak nyitási, és *colálási interdicál*tatnak, az eleitöl fogván *obſerváltatott* ſzabadság és *uſus* ſzerént, a' *Fiſcus* Aknáiról mind Vármegyei, Székelységi Nemes rendeknek, Ló-fő embereknek a'ſzerént házok ſzükségére elégedendö Só adaſsék, várakozás, betstelenséggel való illetés és ſantzoltatas nélkül, az *ordinariumon* kivül: melly az, hogy egy táska darabtol (a' mint mondatni ſzokott) *d.* 12. *exigál*taſsék a' Vármegyéken lévö Só-Aknákon A' Székelységen lévö Só-Aknákon pedig egy-egy köböl zabbal tartoznak, az eddig való *uſus* ſzerént, és darabjától az ollyan Sónak egy-egy pénzel: melly ellen hogy-ha a' Kamara Iſpánok ſzabad akaratjokon kivül eröltetnék az embereket, vagy meg-adni nem akarnák, akár az *Exponens*ek, akár pedig azoknak *inſtantiá*jára a' *Director*ok *evocál*tatván *Dietalis*, vagy *Octavalis* Táblára, *in poena duecentorum florenorum convincál*taſſanak; és ez illyen magok ſzükségére vivö Sótól, Vám vagy Harmintzad adáſſal-is ne tartozzanak.

Ex Art. Au. 1601. 1610. 1615.

ARTICVLVS III.

SEm Vármegyék, ſem Székelység és Szászság a' *Fiſcus* ſzámára való Só ſzállitáſra, ſzabad jó-akaratjokon kivül, és kedvek ellen ne kénſzerítteſſenek, végeztetett.

Au. 1640.

TITU-

TITULUS DECIMUSSEXTUS.

Abrugbányai Nemeſségnek állapotjáról.

Articvlvs I.

A Brug-Bányán lakó Nemeſség Személyeket és Nemesi örökségeket illetö dol- 1642.
gokban, nem máſutt, hanem *competens Forum*jok és Bírájok elött, úgy-mint a' Nemes Vármegyén tartozzanak meg-felelni, és nem ott való Városi Bírák elött; mellynek *conſentiál*tanak az Orſzág Gyülésén lévö magok Követi-is.

TITULUS DECIMUSSEPTIMUS

Gyüléſek állapotjáról.

Articvlvs I.

NOha ennek-elötte eſztendönként kétſzer, úgy-mint ſzent György napban, és ſzent Mihály napban *celebral*tattanak a' *Ex Art.* 1622.
Gyüléſek; de bizonyos *reſpectus*okra nézve a' ſzent Mihály napi Gyülés, *extra caſum inevitabilis neceſsitatis abrogál*tatott: úgy mindazonáltal, hogy minden ſzükségének *complementum*ára való *contributiók*: azon egy ſzent György napban *celebrál*andó Gyülésben, az elébbi ſzokott *termimus*ok-

ra fel-vettetheſſenek; melly Gyüléſre minden *Regalis*ſal hívott ſzemélyek és Gyülésbe válaſztott emberek, a' Gyülésnek elsö napjan *compareál*ni, és mind addig ott lenni, mig az *Articulus*ok ki-kelnek, *ſub poena ducentorum florenorum* tartozzanak; haſonlóképen a' kiket Orſzág Gyüléſére az Iſpánok, vagy a' Székek Tiſztei az eddig való *uſus* ſzerént a' Vármegyéknek és Székeknek egyezö értelmekböl válaſztanak, és el-nem akarván menni, jó *ratió*kkal nem menthetnék magokat, azon *poená*ba *incurrál*janak: mellyet az Iſpánok vagy Király-Birák, *excluſis omnibus Juridicis remediis* a' jószágokon *exeqál*haſſanak; mellynek harmada a' *Fiſcusé*, harmada a' Vármegyéjé, vagy Szék ſzükségére való, harmada pedig az *Executoré* légyen; mellyet ha a' Tiſztek nem *exequál*nának, *in duplo convincál*taſſanak: a' Gyülésben válaſztott ſzemélyeknek pedig ſzükségekre, mind *Fiſcus*, Urak és Fö emberek jószági, a' Vármegyéken lévö egyéb Nemeſségnek jószágival együtt egy-iránt *contribuál*janak; haſonlóképen az Egyház-helyi Nemeſség-is, söt egyebek-is, kiknek Jobbágyok nem *contribuál*, ſegítſenek a' Gyülés pénz adásban.

1572. 1594. 1607. 1615.

TITU-

TITULUS DECIMUSOCTAVUS.

Liber Baronatusságról.

ARTICVLVS I.

A' *Liber Baronatus*ság Erdélyben *in genere*, mind pedig a' *Partium*ban minden helyekröl *tollál*tatott, az egy Fogarason és ahoz való *Fiscalis* Jószágokon kivül. *Ex Art.* *An.* 1609. 1604. 1620. 1633. 1635. 1650.

TITULUS DECIMUS-NONUS.

Hadi állapotokról.

ARTICVLVS. I.

A' Fellyebb annak *Series*sében meg-írt módok szerént, ha mikor Hadi *Expeditió*knak szükségesképen meg-kelletik lenni, akár *Generális*, akár pedig *partialis Expeditio* lévén, a' dolgoknak mivólta és szükségnek kívánsága szerént, a' Fejedelmeknek parantsolatjára, Nemesi *praerogativá*val élö minden rendek tartozzanak fel-ülni.

ARTICVLVS II.

HA kik fel-nem ülnének, és a' rendelt idöben helyben jelen nem lennének, méltó és igaz mentségek nem találtatván, a' Vármegyének Tisztei *eo facto* egyházi Nemes emberen 12. forint *poená*t *exigál*tassanak; más rendbéli Nemes emberen, ki *portionatus*, és ház helyei, annál in- 1599.

kább ha Jobbágyi vagynak, mindazonáltal fél Kaput fellyül nem haladta annak mennyisége, *fl.* 25. büntetteſſenek-meg. A' fél Kapun fellyül való értekü Nemes ember, 50. forinttal *mulctál*taſsék; ha pedig az egy Kapun fellyül terjed jóſzágának *quantitása*, 100. forintra.

ARTICVLVS. III.

1594. HA pedig ugyan *contumacia ductus, tempeſtivè promulgál*tatva lévén, a' ſzükségnek idején jelen nem lenne, a' minémüek *Generalis* muſtrák, ſtráſa álláſok, tsatázáſok, vár ſzálláſok, és több hadi *exercitium*ok; avagy ha kik jelen lennének-is, de Fejedelmek, avagy ha kikre a' Fejedelmektől az az *authoritas* az állapotoknak mivóltához képeſt bízattatik, *Salvus Conductus*ok, avagy hiteles *Teſtimonialis*ok nélkül a' Had le-ſzállásának és záſzlóknak ſzokott helyekbe virettetéſeknek ideje elött magokat, akármi ſzín alatt-is *abſtrahál*nák, vagy tellyesſéggel *abſentál*nák; minden-némü ingó javokat örökösön, ingatlan javokat pedig *redemptibiliter perennali aeſtimatione*, de tulajdon tsak a' magok ſzemélyekre nézendöket, *amittál*ják.

Az ollyan ſzemélyeket pedig a' *Fiſcalis Director*, avagy *Donatarius evocál*tatván, a' Hadnak le-ſzállitáſa után, akár *Octavalis*

Ter-

*Terminus*ra, akár Gyüléſek alatt lenni ſzokott Táblára, és ottminden haladék nélkül való *Exceptiók*, *Proceſſus*ok és *Remedium*ok kivül, végsöképen megítélteſsék, és 15-*töd* nap múlva *executió*ba-is vétetteſsék, ha méltó igaz mentsége nem találtatik.

ARTICVLVS IV.

A' Személy ſzerént való Hadi fel-ülésnek idejében, minden Urak, Förendek, Nemeſség, kiki maga betsületinek, és Hazájának ſzeretetiért érteke ſzerént való feles ſzámú magokkal, és jó Hadi kéſzülettel tartozzanak fel-ülni: úgy-hogy, ha tsak egyházhelyi, avagy egy vagy két ház Jobbágyú Nemes emberis, tartozik fel-ülni maga ſzemélyében, annyival inkább a' feles jóſzágot biró Haza-fiai meg-mútaſsák Hazájokhoz és betsületekhez való ſzereteteket, egyébiránt ha ugyan czégéres fogyatkozáſt tapaſztalnak maga meg-vonásában, avagy vakmeröségében, ugyan azon Hadi *expeditio* alatt azon Vármegyének Tiſztei a' záſzló alatt való Fö Nemes Rendekkel törvény ſzerént láttaſsák-meg, és a' fogyatkozáſnak mivóltához-képeſt illendö *poená*val *mulctál*ják, 's jó lélek-eſméret ſzerént meg-ítéljék, *imponál*ják-is lovok ſzámának meg-többitését vitzont nagyobb büntetéſnek fenyitéke alatt; melly büntetéſnek harmada a' Vár-

Ex Art. An. 1614.

me-

megyé Fö és Vice Tiſztié, két réſze pedig azon Vármegyének Hadi ſükségére fordittaſsék.

ARTICVLVS V.

Ex Art. 1596. 1611. EGyházhelyi Özvegy Nemes Aſſzonyok Hadi *expeditió*ba való lovas állatáſra ne kénſzerítteſſenek, mind a' Hadi *expeditió*nak le-ſzállásáig-is, míglen özvegyelnek; söt kevés jóſzágú, 's egyéb rendbéli Nemes Aſſzonyok-is, kiknek Férjek azon eſztendöben hólt-meg, és fél Kapunál fellyebb való jóſzágok nintsen, azon Eſztendöben Hadi *expeditió*kra lovaſt állatni ne tartozzanak; úgy mindazonáltal, hogy-ha magokat betsületes özvegységben viſelik.

ARTICVLVS VI.

URak, Fö és Nemes rendek, valakik fizetett ſzólgai a'Fejedelmeknek, ha ſzintén ſzemélyekben jelen léſznek-is a' Hadi *An. 1594. expeditió*kban, de a' kiknek mennyi lóra 1599. vagyon fizetéſek, azon fellyül ha annyira 1611. 1614. való jóſzágok vagyon, kiröl egyéb-iránt ſzólgaságán kivül tartozott vólna egy lovaſt állatni, *non obſtante eo*, hogy ſzólgaságának mennyiségéhez képeſt, azon fellyül való lovaſſal tartozzék fel-ülni, muſtrálni, és a' Hadi *expeditió*t *continu-*

álni,

álni. A'kiknek pedig nem ló számra, hanem személyekre vagyon fizetések, magok személyekben, hívataljok rendihez tarthatják magokat; de jószágoknak mennyiségéhez képeſt illendö számú lovaſt a' Vármegye Záſzlója alatt, mint egyebek, tartozzanak állatni és jártatni, ha a' Hadi *ordinantiák* különben nem fogják kívánni.

ARTICVLVS VII.

A' Melly szegény Nemes ember lovas számban nem mustrálhat, Hadba nem mehet érteketlensége miatt; gyalog szerben jó ahoz való kéſzülettel *compareáljon*. *An.* 1594.

ARTICVLVS VIII.

AZ Uraknak, Fö és Nemes rendeknek Nemes emberekből álló szolgai, ha olly' állapatu és értekü emberek, kik egyéb-iránt jószágokból lovaſt állatni tartoztak vólna, akár Urok mellett légyenek jelen a' Hadban, akár Uroktól hon való gondviſeléſre hagyattaſſanak, de 'Sóldoſt állatni a' Vármegye Záſzlója alatt tartozzanak jó alkalmatos embert, és jó kéſzülettel; ha pedig kevesebb értekük, ne tartozzanak: úgymindazonáltal, hogy a'Vármegyének Tiſztei kötelesſégek szerént, reá vígyázzanak e' dologra, ha külömben nem lehet *inquiſitio* által-is. Elsöben, hogy értekek nem terjed-é annyira, a' mennyi Kapuról rend- 1634. 1611.

sze-

ſzerént lovaſt állatni ſzoktak. Másodſzor,
Ex Art. hogy nem tsak névvel és tsak hozzá tar-
1623. tó, hanem ugyan valósággal fizetett és köteles ſzólgák légyenek. Harmadſzor, hogy nem-tsak a' Hadi hírnek *promulgál*tatáſakor, hanem annak-elötte kötelezték meg magokat. Egyéb-iránt *praetextus*ok és ſemmi *fraus* a' dologban ſenkinek ne *patrocinál*jon.

ARTICVLVS IX.

TEmpore bellicae expeditionis ha kik sú-
An. 1611. lyos betegségben találkoznának, vagy
1640. egyéb-iránt-is olly' nyomorúlt, Hadi állapotra nem *habilis* emberek, a' Tiſztektöl hit ſzerént való *Teſtimonialis*t vévén, mind ſzemélyek helyett, 's mind jóſzágokról elégséges 'Sóldoſokat, jó alkalmatos embereket, és jó Hadi *apparatus*ſal valókat állaſſanak.

ARTICVLVS X.

A' melly Urak, Fö és Nemes rendek más birodalomban laknak; de az Hazában jóſzágot birnak, jóſzágoknak mennyiségéhez-képeſt való jó 'Sóldoſokat á latni tartozzanak, a' fellyebb meg-írt *poena* alatt; de azok-is a' 'Sóldoſok hittel kötelezteſſenek a' Záſzló alá, a' Fejedelemnek és az
1623. Orſzágnak hüségekre, az eleikbe adandó,

és

és az akkori állapotokhoz alkalmaztatott hitnek *formája* szerént.

ARTICVLVS XI.

A' Városokban lakó Nemesség, ha a' Város közzé magát bé-adta, kötelezte, és a' Városnak terhét vélek egy-iránt viseli, személyében hadba menni ne tartozzék; de ha külsö jószágot és örökséget birna, arról 'Sóldost állatni tartozik; és mivel az hon maradás, 's Város helyben való bátorságos lakás nagy könnyebbség, az ollyanok felényi értekről és jószágról tartozzanak 'Sóldost adni, mint a' kün lakó Nemesség. 1599. 1611.

ARTICVLVS XII.

MIdön pedig nem személy szerént való *insurrectió*jának kelletik lenni a' Nemességnek, hanem tsak 'Sóldosokat állatni; személye helyett a' jószágos Nemes ember egy jó 'Sóldost tartozzék állatni, jószágáról pedig, három Kapuról egy lovast; 's ha kinek magának annyi jószága nem volna, többekkel együvé rendeltessék, egyházhelyi Nemes emberek tízen állassanak egy lovast; fél Kapun alól lévö jószágúak nyóltzan; fél Kaput biró Nemesség hat állasson egy jó lovast; és ekképen a' jószágnak *quantitás*sa szerént *limitál*ván, rendeltessenek egybe a' Vármegye Tiszteitöl; Gyalogot pe-

pedig minden két két Kapuról, jó kéſzülettel tartozzanak egyet-egyet állatni.

ARTICVLVS. XIII.

Ex Art. An. 1611.

A' Hadi *expeditió*knak alkalmatoſságával, ha melly Nemes ember máſokon valamelly *potentiát*, vagy egyéb tilalmas dolgot tselekeſzik, ſzabad légyen véle, ha a' Záſzló alatt akarná meg-perleni-is, tartozzék a' *patrator* meg-felelni Vármegyéjének Záſzlója alatt; ha kívántatik a' Hadi-Bíró Székire-is *transmittál*taſsék, és a' dolog *decidál*tatván *exequál*tasſék-is: vagy ha az *executio* ott nem *peragál*tathatnék, azon *Sententiá*nak *vigor*ával azután-is azon Vármegyének Tiſztei *executió*t tegyenek, *non obſtante diuturnitate ſententiae*: mindaz-által a' jóſzága veſztésit illetö dolgoknak törvényit, e' formán ne *attingál*ják a' Bírák, 's ne *attentál*ják a' pereſek-is.

ARTICVLVS XIV.

An. 1558.

A' Szebeni Király-Bíró, *tanquam Comes Univerſitatis Saxonicae*, söt a' több Király-Bírák-is a' Száſz gyalogokkal együtt, a' Hadba tartozzanak elmenni kétkét Pólgár emberekkel együtt, kik a' Fejedelem mellett légyenek. Kik közzül ha kiket a' Fejedelmek hon akarnának hagyni, vagy haza botsátani-is, áll *authoritás*okban; mindazonáltal ez Haza három *Natió*kból állván, és

akár-

akármelly *tracták* 's egyéb szükséges dolgok-is úgy kívánván, leg-alább két nevezetes ember közzülök *continuè* jelen légyen, kik *repraesentálják* azt a' Betsületes *Natió*ját-is Hazánknak.

ARTICVLVS XV.

A'Nemes embernek szabadságában vagyon, mellyik Vármegyebéli lakó helyéröl üljön-fel hadakozásnak idején, mind maga személyében, mind pedig gyalog és lovas 'Sóldosinak állatásában, hogy-ha nem tsak egy, hanem több Vármegyékben-is vagyon jószága és lakása; ha pedig tsak egyben vagyon *residentiája*, abban-is tartozik fel-ülni. 'Sóldosit pediglen mindenik Vármegyebéli jószágáról egybe *comportálván* és *transferálván*, onnét állassa tsak, külömb-külömb Vármegyebéliek közzé ne kénszerítessék szaggatni jószágát. *Ex Art. An.* 1578. 1594.

ARTICVLVS XVI.

'Sóldos gyalogját, senki maga, vagy társzekerei mellé a' hadakozásnak idején ne vegye, hanem a' Vármegye Zászlója alatt jártassa. *An.* 1616.

ARTICVLVS. XVII.

HA kiknek 'Sóldossa, Fia, vagy maga Hadban el-vész, azon Hadnak le-szállásáig újabbat állatni ne tartozzanak.

ARTICVLVS XVIII.

A' Hóldoltságon lakó Nemes emberek, vagy hogy a' Véghelyekbe bé-menni, vagy pedig mint egyéb Nemes emberek *viritim* fel-ülni, és az ö rendek 's állapotjok szerént ezen terhet és szólgálatot *praestálni* tartoznak: *alioquin* Nemesi szabadságok *invalidál*tatik. Jenöben pedig az edig való rend-tartás szerént czirkálóka tartsanak, és a' kiket a' Jenei Kapitányo arra illendöket ítélnek, tartozzanak a'hírek hüségesen bé-vinni Jenöbe, *sub poen ducentorum florenorum*; mellyet a' Jene Tiszt *toties quoties peccaverint exequálta* hassa, *mox et defacto*, *comperta tamen v veritate.*

1653.

1653.

A' Székelységnek hadakozásának rend röl, és a' Száz Papoknak szokott Hadi *xá*jokról, annak *series*sében lészen emlék zet bövebben.

TITULUS VIGESIMU

Mustrákról.

ARTICVLVS I.

IGen szükséges dolog a' békességnek idejé *provideál*ni a'Hadi állapotokról; Végezte tett annak-okáért, hogy minden Hadra fe ülni tartozó rendek mindenkor kész *app* ra-

*ratus*sal légyenek, ez Hazának állapotja úgy kívánván, kiki az ö ekkédiglen *obſerváltatott* rendi szerént, többek között a' Nemesség-is: úgy-hogy valamikor a' Fejedelmek akaratjokból a' Fö Tiſztek Muſtrát hirdetnek, minden Nemes ember jó lóval, fegyverrel, és egyéb Hadi készülettel tartozzék *compareálni* a' meg-hirdetett napra és helyre: Mellyre ha ki nem *compareálna*, méltó mentsége nem lehetvén, a' Tiſztek köz Nemes emberen, kinek egy *Portára* telhetö, úgy-mint tíz-ház Jobbágya nintsen, *fl.* 12. Egyházhelyi Nemes emberen *fl.* 8. tíz ház jobbágyon fellyül biró Nemes emberen *fl.* 20. ha három Kapura telhetö jószágú ember, *fl.* 40. *exequáltatni*assanak rajta; de ha méltó mentsége találtatik, 's annál inkább szólgai-is jelen léſznek, semmit ne vegyenek rajta: ha pedig a' jelen lévök-is értekek és állapotjokhoz illendö készülettel jelen nem lennének, elsöszöri Muſtrán megintetteſſenek, és szorgalmatoſon *obſerváltatni*assanak; ha másodszori Muſtrán-is fogyatkozással fognak muſtrálni, *eo facto* a' köz Nemes ember 12-forinttal; Fö rendü Nemes ember 24-forinttal büntetödjék: A'lovaſnak pedig egyéb fegyverei között, jó lobogós kopjája légyen; egyházi Nemes ember leg alább egy kopjával; feljebb való rendü, és két lóval muſtráló Nemes

ember két kopjával; azon fellyül való értekü Nemeſség pedig, a' végezéſek ſzerént, ki-ki maga betsületi, állapotja, jóſzága és érteke ſzerént muſtráljon. E' muſtrálásnak illy' módon való neme mindazáltal értetik tsak a' békeſséges idöbéli muſtrákra, és nem az ollyanokra, mellyek Hadi *expeditiók* alatt avagy Hadi indúlásra hirdettetett idöben ſzoktak lenni.

TITULUS XXI.

Quartirokról.

ARTICVLVS I.

Ex Art. An. 1630. BÉkeſséges idöben, a'pénzen élés nélkü való *Quartir* tellyeſséggel *tollál*tatott, és pénzeken élve is a' Vitézlö rend, Urak, Nemeſség, Száſzság jóſzágira *Quartir* ne rendelteſsék; hanem vagy Udvarnál, vagy a *Fiſcalis* helyeken, Városokon és *Oppidumo*kon, az állapotoknak és a' dolgoknak mivólta ſzerént; ott is jó *diſciplina* alatt tartaſſanak; *alioquin* a' Vármegyék és Székek 's azoknak Tiſztei nem tartoznak *patiál*ni, söt inkább öket ki igazitani; úgy-is pedig Nemeſségnek, Papoknak, és Városi Fö Tiſzteknek *Házaira*, *Majorokra*, *Malmokra*, *Scholákra*, *Ispotályokra* ſzállani ne méréſzeljenek; egyéb iránt-is a' Tiſztek olly' fenyitékben tartsák öket, hogy a'kik afféléket *attentál*nak,

1600. 1607. 1610. 1635.

nak, meg-találtatván, mindjárt ki-ſállittsák, az engedetlenségért érdemek ſzerént megbünteſsék, és ha mi kárt tettek, meg-fizetteſsék, *ſub amiſsione honoris.*

TITULUS XXII.

Katonák felől.

ARTICVLVS I.

A' Katonaságot, és egyéb Vitézlö rendet a' Fejedelmek vagy magok mellett tartsák, vagy *Fiſcalis* Városokban; és nem egyéb helyeken *Quartélyoztaſsák* békeſségnek idején; 's rendelt fizetéſek meg-járván, pénzeken éljenek; tsak-hogy a' Tiſzteknek jó *proviſiója* légyen arról, hogy mind a Fejedelmek ſzemélyek mellett lévö Udvar-népe, és vitézlö rendek ſzükségére pénzre igazságos árráért elégedendö élés ſzólgáltaſsék. *An.* 1609. 1613. 1649.

TITULUS XXIII.

Leveleknek intercipiálásáról.

ARTICVLVS. I.

FEjedelmek máſoknak ſzólló leveleit ha kik *intercipiálnák*, vagy tudva fel-ſzakaſztanák, *Diaetára evocál*taſſanak, és ott *legitimè convincál*tatván, a' ſzerént büntetödjenek, mint a' Fejedelmeket *diffamálók* fe-

löl való *Articulus* tartja; Fejedelmeknek ſzólló levelekkel-is ha ki azt tselekedné, azon ſzerént büntetteſsék; söt a' Fejedelmek után való Tiſztviſelöknek kezek és írogatáſok által Orſzágos, és néha Fejedelmekre nézendö titkos dolgok-is forganak, ha kik afféle leveleket el-vennének, vagy fel-ſzaggatnának, Vármegyére vagy Táblára *citál*tatván, annak *continentiá*jának *meritum*ja ſzerént neveltetſsék a' büntetése-is: de *ordinarie et in genere*, akármelly emberséges embernek-is máſnak írt leveleit ha felſzaggatja, avagy *intercipiál*ja valaki, a' levél írónak *homagium*án, és abból következett kárnak és *expensá*jának *refuſio*ján *convincál*taſsék; ez mindazáltal értetik békeſséges idöre, a' Hazának lakosira, és Fejedelmek 's Orſzág ellen való dolgokban nem *ſuſpectus* emberséges emberekre.

TITULUS XXIV.

El-téveſztett avagy idegenedett Harangok állapotjáról.

Articvlvs I.

A' Háboruságos idökben kiváltképen, de akármelly egyéb alkalmatlanságokban-is, ha melly Harangok el-idegenedtenek valamelly helyekröl, és azoknak *Patronusi*

útjá-

útjában igazodnak, Szólga-bíró, avagy a' helynek állapotjához képeſt ſzokott ember által a' Harang *legitimè* kéretteſsék, és hogy ha a' fel-kéretö emberek ahoz való igazságoknak meg-bizonyitásával kéſzen lévén meg-is kínálják igazságoknak meg-mútatásával a' Harangnak akkori *Patronus*it, azok pedig vagy *acceptál*ni nem akarják, avagy meg-látván-is meg-nem adják, *citál*tatſſanak a' Vármegyekre, avagy Székes helyekre; és ott meg-ítélteſsék mindenik félnek igazsága, 's hogy-ha az *in cauſam attractus*ok még-is *exmittál*tatni kivánnának bizonyitásra, meg-engedteſsék ugyan, de annak *reportatió*ja után mind a' Harangnak *aeſtimatió*jával, mind pedig az *Actor*ok *expensá*jának *refuſió*jával tartozzanak meg-adni. Ha pedig *exmiſsió*t nem kívánván, azon Széken *compromittál*ják meg-adását, tsak *expensá*joknak *refuſió*jával a' Harangnak *aeſtimatió*ja nélkül adattaſsék-meg; de hogy-ha az elsö *requiſitio*ra, és a' mellett léjendö *collateralis* bizonyságokra megadattatik, *absque ulla poena* tartozzanak el-venni. *Ex Art.* *Au.* 1614.

Ha még-is úgy történt vólna lenni, hogy ellenségtöl, vagy azoktól el-nyert, vagy vásárlott emberektöl váltották légyen magokhoz a' Harangot, a' keresö felek tartozzanak azt az *expensát* meg-fordítani; ennek

nek pedig kereſetiben ſemmi tovább való *proceſſus*, ſem törvénybéli *remedium*ok nem engedtetnek.

TITULUS XXV.

Relictákról.

Articvlvs I.

GYakorta a' *verus Haeres*eknek el-ſzenvedhetetlen károkat tésznek a' *Dotalis*ta *Relicták*, jószágoknak vagy ſzántszándékkal való puſztításokkal, vagy természeti 's néha együgyüségből való gondviſeletlenségekkel, némellykor ugyan el idegenitö igyekezettel, haſonlóképen leveleknek magoknál meg-tartása, vagy máſok kezekhez juttatása, 's az igaz vérektöl el-veſztése, és egyéb holmi ſzínek és *colluſiók* által való meg-károsításokkal, Urok neveinek viſelését *praetendál*ván: végeztetett annak okáért, hogy eſztendö alatt a' *Dotalis*ta *Relicták* Urok jószágiból és javaiból ſemmiképen ne *exturbál*taſſanak; el-telvén pedig az eſztendö, akár változtatta légyen Ura nevét, 's akár ne, de a' *legitimus Haeres*ek és *Succeſſor*ok *admoneál*tatván az igaz *Dos*ſal, 's meg-kínáltatván egyſzersmind Ura nevének viſeléséig a' jószágnak *quantitás*sához képeſt illendö réſzzel-is, ha azzal *contenta* léſzen, vagy magok között *conveniál*hatnak, *bene quidem:*

dem: ha pedig nem, *reportál*ják abbéli *proceſſus*okat a' *Haeres*ek és *Succeſſor*ok Vármegyékre, vagy Székes helyekre, a' hol tudnillik derekaſabb *reſidentiá*ja, kiken fel-ülni ſzokott vólt a' meg-hólt ember, és ott azon Vármegye, vagy Szék *conſcientiose*, a' *Decretum*nak *continentiá*ja, és a' jószágnak *quantitás*a ſzerént *limitál*ják-meg a' *Dós*t, mind pedig az Ura neve viſeléséig a' jószágbéli részt, 's ki-botsátván a' Tiſzteket, mind a' *Haeres*eknek, mind pedig a' *Dotalis*tának ítéltetett jószágokat, *nullo remedio, ulteriorique proceſſu obſtante, aſſignál*ják kezekhez; haſonlóképen a' leveleket-is hit ſzerent. Melly leveleket hogy-ha ki-adni nem akarna, *procedál*janak ellene a' *Haeres*ek, a' ſzerént mint annak *Series*ében a' levelet meg-tartó emberek felöl végezés írattatott. Az eſztendö alatt is ha a' jószágot és Udvarházakat a' *Dotalis*ta puſztítaná, panaſzt tévén a' *Haeres*ek Vármegyén vagy Széken; a' Vármegye *exmittál*jon bizonyos embereket, és a' dolgot ſzorgalmatoſon meg-értsék, a' *Dotalis*tát *admoneál*taſsák; az eſztendö el-telvén pedig, a' kárt-is vagy a' *Dotalis*tának *cedál*andó részből, vagy egyéb találtathatandó javaiból *refundál*ják; söt az eſztendö után-is ha tselekedné, a' Vármegye és Szék elött *comperiál*tatván, 's az *admonitió*ra-is ugyan nem

*ceſſál*na , az ollyan *dilapidatrix Dotalis*táknak *annuatim* annak mivólta szerént való *proviſiót* rendeljenek, minden szükséges *accidentiá*kból és *oeconomiá*kból; azon-kivül a' jószágot ne eröltethesse, azt pedig a' *Haeres*ek-is igazán kiszólgáltassák.

Medio tempore akár kivel, akár mitsoda *colluſio* és *praetextus* által, ha a' *Haeres*eknek károkkal *contractus*okat tsinálna, *penitùs* erötlenek légyenek: Söt ha másoknak kezébe ejtetett vólna-is a' jószágban, valamint a' *Dotalis*tától, azoktól-is tsak szintén úgy el-vétessék.

Ha a' jószágok külömb-külömb Vármegyékben, vagy Székekben vólnának, azon egy Vármegyének és Tiszteknek *authenticum reſcriptum*jokra, mellyben a' dolog *agitál*tatott, más Vármegyebéli vagy Székbéli Tisztek, avagy *Mandatum* mellett Itélö Mesterek, vagy *Capitularis perſonák*-is tartozzanak ki-menni és *peragál*ni a' megitélt dolgot.

Ha pedig valamelly jószágnak állapotjában a' *Dotalis*ták valami más olly' *just praetendál*nának, 's nem pedig tsak *Dotalitio jure* birnák, az ollyanokban jól meg-értvén és visgálván a' dolgot, ha *comperiál*tatik, a' *Haeres*ek *legitima citatione mediante inchoál*ják a' jószágnak keresetit, és egy *Exmiſsion* kivül, minden egyéb *remedium*-

ok

ok *excludál*tatván *finaliter decidál*ják a' *Causát*: mindazonáltal ha valamellyik fél kívánja, *appellatió*ban-is el-botsáttassék, de az *Avitícum bonum*okban a' *Decretalis casus*okon kívül, *Testamentum* vagy egyéb *Fassió*k által való *abalienatió*knak hely ne adattassék. Ide nem értetnek pedig a' *Tutrix Relictá*k, kiknek gyermekek *legitimus Successor*ok a' jószágban.

Az *Inscriptiós* vagy zálagos jószágoknak állapotjában *observál*tassék ama' *Juris Regula*; *Quomodo quisque formaverit literas suas, etc.* és hogy ha a' *defunctus Possessor*nak levelei *ad Haeredes et Posteritates* szólnának, *non obstante eo*, hogy egyéb-iránt a' zálagosok *pro rebus mobilibus* tartatnak; de ha a' *Relictá*knak nevek *inserál*va nintsen réfze-is az ollyan jószágokban nem külömben, hanem tsak *Dotalitio et non successorio jure* lehet, mint szintén az egyébféle jószágokban; ha pedig a' levelekben *inserált Haeresek* és *Successor*ok nintsenek, *ratione mobilitatis non suffragante sexûs defectu*, nem *Fiscus*ra, hanem a' *relictá*ra *devolvál*tatik, mert az ingó jókban *Jus Regium* nintsen külömben, hanem *per expressam donationique insertam juris reservationem.*

A' kiknek pedig magok kereste jószági vagynak, azokról való *dispositió*jok és szabadságok a' *Decretum* tartása szerént helyben

ben hagyattatnak, azoknak gyermeki 's egyéb rokonsági ellen-is, valakiknek nevek *expreſsè* a' *Donatiók*ban *inſerál*tatva nintsenek, és *Acquiſitor*oknak nem *reputál*tathatnak; mind ezen *Articulus*ban *ſpecificál*t dolgok és *proceſſus*ok pedig értetnek a' *Dotalis*ták és *Succeſſor*ok, 's nem pedig a' *Fiſcus* között.

TITULUS XXVI.

A' Tutorokról.

Articvlvs I.

Ex Art. An. 1646. A' *Tutor*ságnak állapotja, *juxta contenta Decreti obſerválta*ſsék.

TITULUS XXVII.

Árváktól el-vétetett Jószágokról.

Articvlvs I.

MInt-hogy a' ſok háborúságos idöknek forgásiban némelly Nemes emberek Árva gyermeki ellenségtöl vitettenek-ki, An. 1612. 1619. némellyek pedig a' háborúságnak alkalmatoſságával kénſzerittettenek ki-bolygani és bújdoſni az Orſzágból, kiknek el-veſzett híreknek *praetextus*ával jószágok, vagy tsak *ſimpliciter* valakiktöl el-foglaltatott, vagy pedig meg-kéretett ollyaktól, kiknek egyébiránt azoknak életekben ſemmi *jus*ſok hozzájok

zájok nem lett vólna. Végeztetett annak-okáért, hogy a' kik afféle árvák közzül meg jönének, vagy jöttek vólna, a' jószágnak akkori *Posſeſſorát* Vármegyére, avagy ſzokott Székes helyre *citál*tatván, és ott meg-bizonyoſodván, hogy a' *Posſeſſor* ſem maga, ſem Attya, ſem Annya, ſem olly' Attyafia, kit *immediate concernál*t vólna, el-nem idegenítette és adta, hanem a' feljebb meg-írt minden méltó ok-nélkül vétetett-el és birattatik idegenektöl, a' Vármegyéknek és Székeknek Tiſztei által a' Jószág viſzont tsak *ſimpliciter reſtitnál*tasſék az igaz *Haeres*nek minden *poena* nélkül: mindazáltal ha kívántatik, egyſzer *Exmiſsio*-is adaſsék a' dologban, de minden tovább való *proceſſus* és *remedium*ok ki-rekeſztetnek: ha pedig más egyéb méltó *praetenſioi comperiál*tatnak a' *Poſſeſſor*nak, úgy *appellatió*ban is el-botsáttaſsék.

TITULUS XXVIII.

Ingyen gazdálkodásról.

ARTICVLVS I.

AZ ingyen való gazdálkodás dolgában, úton-járók, kelök és ſzállók miatt a' ſzegény községnek nagy bántódási vagynak; Végeztetett annak-okáért, hogy valakiknek Fejedelmektöl adatott *Salvus Con-*

du-

*ductus*ok nintsen, ha vagyon-is pedig, de tsak *simplex*, és *specificè* gazdálkodás felöl való parantsolat benne nintsen; gazdálkodással a' fegénység ne tartozzék: melly végezés minden rendekre és helyekre ez Országban *extendál*tatik. Mindazáltal az úton-járóknak alkalmatosságokról-is az *Edictum*okban *provideál*tatott; a' Szászság részéröl pedig külön *declaratio* íratott annak rendiben.

TITULUS XXIX.

Faluk birodalmának módjáról.

Articvlvs I.

A' Melly Faluk részekre szakadozva és oszolva vannak néhány *Possessor*ok között, *Ex Art.* a' mint-hogy némellyekben *Fiscus*nak, és *An.* 1643. egyéb *Patronus*oknak-is bizonyos rész *portiója* és ház-helyei vagynak, söt némellyek egy 's két ház-helyeknek birásának alkalmatosságával feles embereket-is telepítenek a' Faluba, és mind arra nézve 's azonkivül-is egy-iránt akarják élni a' Faluknak köz-határit a' nagyobb részt biró *Patronus*okkal; azt kivánván annak-okáért a' közön- *An.* 1646. séges igazság, végeztetett, hogy az ollyan 1638. helyeken széna-rétek, erdök, szántó-földek, és egyéb haszon-vételre való *pertinentiák*, a' köz és nyomásban lenni szokott határokon

kon kivül, *juxta quantitatem et numerum sessionum antiquarum* osztassanak és birattassanak a' határok, és kiki maga *rata portió*jával légyen *contentus*; a' mint-hogy a' Kortsoma tartás állapotja-is hasonló móddal rendeltetett.

TITULUS XXX.

Jobbágyokról.

ART CVLVS I.

ISstennek és Országnak törvényével nem ellenkezö módok szerént férjhez-menö Aszszonyi-állatokat és leányzókat a' Földes Urok meg-ne akadékoztassanak, *sub poena fl.* 100. kik-is nem lopva menjenek férjhez, hanem a' közönséges bé-vett szokás szerént; ha pedig találtatnának, kik affélét titkon vagy szöktetve tselekednének, azon *poenába incurrál*janak. Mindaz által a' meghólt Jobbágynak ingó javaiban az Özvegy-Aszszonyok tsak harmadosok lévén, két része a' Földes Urájé: fiú gyermek Jobbágyokat-is az Ura nem tartozik el-botsátani, hanem-ha olly' *assecuratio* alatt, kivel *contentus* akar lenni: A' leányokkal-is pedig köntösökön kivül, Urok engedelme nélkül egyéb *bonum*okat nem adhatnak; az ingatlan jók pedig tellyességgel Földes Uroké, *An.* 1635

roké, *excipiál*tatván ez-iránt a' *privilegiál*t helyek, és *uſu corroborál*tatott *conſvetudo.*

TITULUS XXXI.

Szökött Jobbágyokról.

ARTICVLVS I.

Ex Art. An. 1637. 1640.

A' Várakban-is Darabantságban a' Jobbágyok az Orſzágnak arról való *Conſtitutio*i ſzerént fogadtaſſanak-bé, és ha melly *Dominus Terreſtris* földéröl a' Feleségét bévinné a' Darabant, tartozzanak elébbi féſzkére a' Tiſztek viſzſzá-adni; melly ellen ha a' Tiſztek *impingál*nának *fl.* 200. *poenán convincál*taſſanak.

ARTICVLVS II.

1561.

A' Melly el-bújdoſott Jobbágyok *medio tempore* az igaz Földes Uroknak *manumiſsió*jok nélkül *nobilitál*tatták vólna magokat ennek-elötte, haſonlóképen *invalidál*tatva légyenek, mint a' moſtani végezéſek *contineál*ják, ennek-utánna *nobilitál*andók felöl.

ARTICVLVS. III.

1640.

A' Melly Jobbágyok Földes Urok engedelme nélkül Záſzlók alá mennek, avagy akármi egyéb helyekre-is, feleſégek hon maradván; míglen Urokat *legitimo modo* Földes Urok nem *reducál*hatják, állapot-

lapotjok szerént való szólgálatot, és egyéb tereh viseléſt *supportál*janak.

ARTICVLVS. IV.

A' Melly hóldolt helyekre a' Vármegyé Tiſztei nem mehetnek semmi *legitima executió*ra, söt Földes Uroknak való szólgálatjokra-is fel-nem jár a' szegénység; a' Jobbágy kérésnek és *reducál*ásnak módja nem *extendál*tathatik azokra. 1637.

ARTICVLVS V.

AZ Erdélyből ki-szökött Jobbágyok akárminémü alkalmatoſsággal, ha az Erdélyi birodalomban kapattathatnak, minden javokkal együtt szabadoſon *areſtál*tathassanak. 1642.

ARTICVLVS VI.

A' Záſzlók alól, vagy egyéb *Praeſidium*okból-is szokott idejeket el-töltve és bútsút véve, nem máſuvá, hanem Földes Urokhoz *redeál*ni akaró emberek, abbéli szándékjok felöl Földes Urok-is *teſtál*ván, el-botsáttaſsanak.

ARTICVLVS VII.

A' *Fugitivus*, de egyéb-iránt róvás alatt lévő Jobbágyok a' midőre *reducál*tathatnak, adójokat a' kik érettek fizették, azoknak *refundál*ni tartozzanak, ha más Ex Art. An 1650.

emberek Jobbágyi; ha pedig azon Nemes emberé, ki vagy maga vagy Jobbágyi által *praeſtál*tatta, maga ſzabadságában áll meg-engedéſe vagy pedig *exigál*áſa.

ARTICVLVS. VIII.

FEkete Tó nevü helynek a' Körösben melly vagyon, állapotjára nézve, mind a' közönséges úti *commoditás*ért, mind pedig a' poſtálkodásért meg-engedtetett, hogy
An. 1640. a' melly Jobbágyok 1640-eſztendönek elötte oda telepedtenek, és lakáſokat ott *continuál*ták, valamíg ott akarnak lakni, el-ne vitetheſſenek; 's egyéb-iránt pedig a' *ſpecificált* idö után oda telepedtek, *ſub poena Articulis expreſſa* ki-adattaſsanak; *i. e. fl.* 100.

TITULUS XXXII.

Kortsoma felöl.

ARTICVLVS I.

A' Kortsomálásnak rendi (valahol kívánják) a' Tiſztek által *limitál*taſsék, *juxta quantitatem bonorum*, mind a' *portionatus*, mind pedig az egyházhelyi Nemeſségnek rendi között, és ha ki az ellen *inpingál*na egy Vicé Ispán, vagy az ha hamar nem találtatnék, tsak Szólga-biró által-is *fl.* 12 büntetteſsék, és a' rend-kivül kezdett bornak feneke ki-vágattaſsék, vagy az *Executa*

vitel-

viteſſe-el; a' 12-forintnak pedig két része a' panaſzló félé, harmada az *Executor*oké légyen; ha ſzinte valamelly Nemes ember maga házánál kezdené-is a' rend-kivül való Kortsomát. Ha pedig a' bor el-talált vólna fogyni-is, de a' *poena exequál*taſsék az-után-is akár-mikor. A' Tiſztek pedig tsak házoktól-is a' panaſzló félnek *requiſitió*jára kimenni, 's mind a' kortsomáláſt el-*limitál*ni, 's mind pedig az *executió*t *peragál*ni tartozzanak, *ſub poena* 200. *florenorum.* Ha pedig valamelly *Patronus* olly' ſzegény bort kezdene, a' ki illendö módon el-keléſre alkalmatlan vólna; a' kortsomálás rendiben következendö ember Vicé Iſpánt, vagy Szólga-bírót hívatván, és meg-kóſtolván, ha úgy találtatik, a' rend-ſzerént következendö *Patronus* ſzabadoſon ki-kezdheſſe borát.

A' *Fiſcus* kezénél lévö 's egyéb-féle jóſzágokban-is ezen mód *obſerváltaſsék*; de a' *poena* nem a' *Fiſcus* jóſzágán, hanem a' Tiſzteknek magok javokból *exequál*taſsék a' hol jovai találtatnak, azon Vármegyei Tiſzteknek hiteles *reſcriptum*okra. A' *Fiſcalis* jóſzágokban pedig, az eddig *obſervál*tatott *uſus* tartaſsék-meg. Paraſzt ember Nemes emberek kortsomájokra azoknak meg-egyezett *conſenſus*ok nélkül kortsomát kezdeni ne méréſzeljen; tselekedvén *Ex Art. An.* 1638. 1633. 1638.

pedig, a' feljebb meg-írt mód ſzerént azon *poená*val büntetödjék.

Az Egyházi rendek-is haſonlóképen, a' *Patronus*oknak meg-egyezett engedelmek nélkül kortsomát kezdeni ne méréſzeljenek
1626. *alioquin pro teſtimonio* vagy Tiſzteket, vagy ha azt nem kaphatnak tsak egy Nemes embert-is hívatván, boroknak fenekit ſzabadoſon ki-vághaſsák. Sert-is nem ſzabad kortsomárolni *ſub poena praemiſſa*.

A' kortsomálásban a' fellyebb meg-írt *proceſſus*ok és módok *obſervál*taſſanak a' Székelységen-is mindenütt.

TITULUS XXXIII.

Nyomásról.

ARTICVLVS I.

A' Közönséges ſzabadsággal ellenkezö dolog, hogy valaki más embernek határán, bár nyomásban lévö, vagy marha legeltetö helyeit kedve ellen élje és élteſſe; kívántatik azért, hogy kiki tartsa maga határába magát, és a' Földes Uroknak, Faluknak, és Vároſoknak állapotjok ſzerént való hatalmokban áll, ha meg-alkhatnak egymáſſal afféléknek éléſe felett; egyéb iránt nem taroznak meg-engedni, söt ſzabadoſon bé-hajthatják az idegen marhákat a' nyomásról-is, tsak hogy az illetlen 's boſz-

bocsát követö inkább, mint-sem kárt nézö *exactiók tollál*tassanak; hanem egy öreg marháért egyszeri bé-hajtásért *d.* 2. apró marháért, *d.* 1. *exigál*janak, *toties quoties.*

Ha ki többet *exigál*na a' meg-írt fizetésnél, *eo facto*, a' Tisztek ki-menvén *fl.* 12. *exigál*janak rajta; mellynek két része a' panaszló félé légyen, harmada az *Executor*oké. Hasonlóképen ha *potentiosè resistál*nának a' marha bé-hajtásnak, *ad requisitionem querulantium* a' Tisztek, *comperta rei veritate minor potentiá*nak *poenáját exequál*ják; de ha sebhetés, verés, annál inkább halál *interveniál*na, a' dolognak *meritum*jához-képest, a' sérelmes fél-is *contentál*tassék, a' halálért *suis modis* büntettessék.

TITULUS XXXIV.

Nyom követésröl.

ARTICVLVS I.

AZ el-veszett marháknak nyomoknak fel-vétele, azoknak követése, és azokból következett károknak meg-fizetése felöl sok külömb-külömb-féle végezések lettenek; de mivel úgy tapasztaltatik, hogy az eddig *observál*tatott *usus*ból Isten ellen való sok hamis hitek, és sok szegénységnek ártatlanúl való meg-károsodások, némelly embereknek tudva magok marháira való

gondviſeletlenségek, a' latroknak boſzúból-is némelly Faluk határira való lopott marháknak hajtáſi, és több ſok alkalmatlanságok ſzoktanak következni; mellyeknek meg-elözésére végeztetett; Hogy ennek utánna illyen mód tartaſsék: Elsöben, hogy melly embernek akármi lábas marhája valamelly Faluban, söt kerített és Mezö Városokban-is el-véſz, (*excipiálván*, ha kinek maga tselédi közzül való találna ollyankor el-ſzökni, kire méltó *ſuspicio* lehetne magok a' káros emberek, vagy azoknak emberi meg-esküvén azon, hogy ott veſzett légyen-el, és mi érö lett vólna a'marha; tartozzanak *ad quindenam* vagy a'kárt meg-fizetni, vagy a' latrot kézhez adni mellyet ha nem tselekednének vakmerö képen, az-után azon helybéli akármelly Tiſztteł reá menvén a' káros ember, *damnum exigál*taſſon, és az *Executor*-is maga ſzokott jútalmát meg-veheſſe minden tovább való *proceſſus* és *remedium*okon kivül.

Ha mi egyéb egyetmáſsát és javait a Faluban vagy Városban meg-ſzállott ember, gazda, gazdaaſzſzony, vagy ott való embereknek kezekhez adja el-tételre, azonban elö nem adhatják, *praetendálván* annak el-lopását, vagy másképen való el-veſzését; *comperta rei veritate*, a' káros embert tartozzanak a' Tiſztek *contentál*tatni, azon

azon *praetendens* embernek semmi *fraus, dolus*, abbéli dolgában mindazáltal nem találtatván.

TITULUS XXXV.

Szőlőkről.

ARTICVLVS I.

AZ 1628-eſztendö elött ha melly puſzta Szölök fel-fogattattanak valakiktöl, *comperiáltatván*, hogy a' *Haeres*eket *admoneáltatták* annak fel-fogásával, 's nem tselekedték, és annak betsüjével meg-kínáltatták, de fel-venni nem akarták, a' *Poſſeſſor*oknál az-után-is meg-hagyatni végeztetett: ennek ntánna-is pedig affélékben illyen mód *obſerváltaſsék*: hogy a' melly Városoknak határin valamelly Szölök három eſztendönek el-teléſe alatt parlagban hagyattatnak a' *Haeres*ektöl, azoknak közelebb való Attyafiai, avagy *iis non exiſtentibus*, a' *Vicinus*ok, ha azoknak nem kell, idegenek-is a' Bírákat *requirálván* akaratjok felöl, kik *admoneáltaſsák* a' *Haeres*t, bizonyos *terminus*t adván a' Szölök mivelésének rendi és módja ſzerént, úgy-hogy, a' miveléſnek el-teléſe elött alkalmatos idöben juthaſſon az *Exponens*nek-is kezéhez, hogy-ha a' *terminált* idöre a' *Haeres* fel-nem fogja Szölöjét, és *Ex Art. Au. 1628.*

nem *colálja* annak módja szerént, az *Exponens instantiájára* tartozzanak ki-menni a' Bírák, és akkori állapotjához képest megbetsülvén a' Szölöt, annak betsüjét adják-meg a' *Haeres*nek, a' puszta szölöt pedig az *Exponens*nek örökös birására. Ez pedig értetik a' Városi helyekre; de a' Falukon és Jobbágy helyeken külömben vagyon a' dolog, mivel hogy *Rusticus praeter mercedem laboris nihil habet*; A' Földes Uraknak hatalmokban vagyon, mint akarnak *disponálni* a' saját magok határiban; mindazonáltal, ha melly Falunak határán valamelly Szölöknek, Szántó-földeknek, Réteknek helyei 32-esztendöknek forgása alatt nem *colál*tattanak, és a' pusztaság azokban 32-esztendöknek el-telése alatt *praescribál*ni láttatott, azon Falunak nem csak egy, hanem több *Possessori*-is lévén, mivel-hogy immár tellyességgel a' hosszas pusztaság által köz nyomássá avagy gyeppé tétetett, azon Falubéli *vicinus Patronus ad faciem loci* ki-híván ha csak egyet-is azon Vármegyének vagy Széknek Tisztei közzül, mellé *adhibeál*ván mást egy *Regius*t, azok mellé a Falubéli öreg embereket, söt ha talál szomszédságbélieket-is, *comprobál*ja a' fellyül meg írt idök alatt való pusztában állását, *comperiál*tatván a' dolog, *eo facto* mérjék és szakasszák-ki azon Falubéli *vicinus*

*cinus Possessor*oknak számokra annak a' földnek darab részét, alkalmatatván a' kimérését azon *Exponens*nek abban a' Faluban lévö *rata portió*jához, a' több része pedig hagyattassék a' másik félnek, kinek keze alatt ennek-elötte volt.

Hogy-ha pedig az *Exponens* esztendönek el-telése elött fel-nem fogná, annak el-telése elött 15-töd nappal hasonlóképen mint fenn meg-vagyon írva, a' Tizteketés *adjunctus*okat ki-vívén *simpliciter recuperal*ja az elébbi *Possessor*: Ez pedig úgy értetik, hogy ha a' *Possessor* maga és elei *continuum Dominium*jában voltanak a' 32-esztendök alatt azoknak.

TITULUS XXXVI.

Tók állapotjáról.

ARTICVLVS I.

A' Halas Tókban sok károkat szoktanak tenni a' halat lopók, kiváltképen a' Tóknak hirtelen áradása, és a' halaknak tenyészésének avagy ivásának idején: valaki azért *in facto deprehendál*tatik, vagy ha szaladó félt venne-is, de *in continua persecutione* ha meg-fogattathatik, díjának le-tételével szabadúljon 's nem külömben; ha pedig annak-utánna tudatik-meg, a' Tiz-

tek *fl.* 12. büntetsék, és a'kár-tételnek megtudható vólta szerént annak is *refusiójával*, ha annak mennyisége nem *constálhatna-is*; a' meg-írt *poenának* két részé a' panaszló félé, harmada az *Executor*oké légyen, *comperta tamen rei veritate.*

TITULUS XXXVII.

Utakról.

Articvlvs I.

MEllyek légyenek a' szomszédos idegen Országokra nyitott és szabados Utak, az már mindeneknél *constálván*, azonkivül való több Utak sohol ne hagyattassanak, mindenütt bé-vágattassanak, örökké tilalomban légyenek, senki azokon ne járjon, 's ki-ne tiztíttsa *sub poena Notae infidelitatis, concludál*tatik; Fejedelmek *Salvus Conductus* a-nélkül járók a' bé-nem vágatott Utakon-is elne botsáttassanak, se ne menjenek, azokról írott *poena* alatt; Mellyre hogy minden Városbéli és Székbéli Tiztek, Ispánok, Király-Bírák, Fogarasi és több Kapitányok, utánnok lévö Udvar-Bírák, kötelességek szerént reá vígyázzanak, tudva meg-ne engedjék, *ferió injungál*tatik; 's ha kik *studio* tselekednék, Tiztektöl 's betsületektöl *privál*tassanak.

Ex Art. An. 1593. 1619.

TITU-

TITULUS XXXVIII.

Hídak állapotjáról.

Articvlvs I.

AZ Országos útakban lévö Hídak; töltések és útak, hogy jó móddal meg-tsinálva tartassanak, a' Vármegye Tisztei a' Falukat és Városokat *sub poena fl.* 12. reája nénzerítsék; egyéb-iránt ha mi kára valakinek azoknak rosz vólta miatt esik, a'kárt is meg fizetni tartozzanak azon Falu vagy Városbéliek, kiknek *incumbál*t vólna jól meg-tsinálások. Ha pedig olly' Városok határin találtatnak, mellyek a' Vármegye Tisztetöl nem *dependeál*nak; a' kárnak megfizetésén kivül, a' *Fiscalis Director*ok *animadvertál*janak ellenek, és *in fl.* 200. *convincál*tassanak, és *mediantibus literis Praeceptoriis per ordinarios legitimosque Executores exequál*tassanak. A' Vámos Hídak felöl pedig lészen emlékezet a' Vámokról való írásoknak rendiben.

TITULUS XXXIX.

Vámokról.

Articvlvs I.

VAlakinek *legitimè conferál*tatott és bírattatott Vámos helyek vagyon, vagy ennek- *Ex Art. An. 1578*

nek-utánna-is szükséges helyekben lenne, a' hídakat, töltéseket, és arra egyéb szükséges helyeket igen jó gondviselés alatt tartsák: úgy-hogy, ha abban fogyatkozás találtatik, azon Vármegyének vagy Széknek Tiztei *toties quoties* olly' fogyatkozásokat *deprehendál*nak, kötelességek szerént visgálván-meg, kikből az úton-járóknak akadáljok, következhetnék, *comperta rei veritate fl.* 12. *poenát exequál*janak a' Vámok *Possessor*in, úton-járó embereknek pedig ha mi kára abból következik, azt-is *refundál*tassák azon Tiztek *eo facto*; ha pedig nem *privatus* emberé a' Vám, hanem Városiaké, melly a' Vármegyebéli Tiszteknek *Jurisdictió*ján kivül vagyon, a' *Fiscalis Director*oknak értésekre adván a' körülöttök lévö Tiztek, a' *poenát* a' *Director*ok, *mediantibus literis Præceptoriis per ordinarios legitimosque Executores exequál*tassák, úgy-mint, *fl.* 200. mellynek két része a' *Fiscusé*, harmada a' dolgot meg-jelentö Tiszteké légyen: *Insuper* ha kinek abból mi kára következik, a' *Director* arról-is *contentál*tassa.

Articvlvs II.

Ex Art. 1588. 1635.

A' Száraz Vámok pedig, mellyek szükségesképen hídakkal, töltésekkel, gátokkal, hajókkal nem tartatnak, *tollál*tassanak: hasonlóképen azok-is, ha kik azt jó igaz-

ság-

sággal nem birnák, melly külömben nem-is lehet, hanem a' Fejedelmek *collatió*jából. A' Vármegyéken annakokáért és Székeken azoknak Tiſztei, a' *Privilegiatus* Városokon a' *Director*ok Kaptalanokkal vagy Itélö Mesterrel *revideál*ják az ollyan száraz hijába valo Vámos helyeket; haſonlóképen a' magok *authorità*sokból, nem pedig Fejedelmeknek *legitime emanált collatió*jokból *erigál*tatott Vámokat, és az ollyant *in generali Regnicolarum Congregatione tempore Diaetae referál*ván, és ott a' *Poſſeſſor*ok *praetenſió*ját-is megértvén, *comperta rei veritate tollál*ják az Ország és Fejedelem. 1607.

ARTICVLVS III.

A' Nemeſség maga javaiból Vám adáſſal ſohólt nem tartozik az Országnak ſemmi réſzeiben, ſzemélyektöl pedig annál-is inkább. A' kereskedéſnek állapotjában magok ſaját javain kivül való jók ide nem értetvén: és hogy ha ki tudva ollyan dolgokban meg-háboríttatnék, a' meg-bántódott Nemes ember ellen, a' tselekedö *juris ordine proſequál*tatván és *comperiál*tatván *in fl.* 200. *convincál*taſsék. *An* 1591. 1630. 1588. 1599. 1633.

TITULUS XL.

Malmok felöl.

AR-

ARTICVLVS I.

MAlmoknak *erigálása*, gátak, töltések, 's egyéb hasonló dolgok felöl a' *Decretum*ban elégséges írás vagyon: valamellyben annak-okáért csak *privatus* embereknek forog *praetensiójok*, *procedál*janak a' *Decretum*nak *continentiája* szerént; a' hol pedig olly'dolog *praetendál*tatik, mellyben közönséges kár és akadály, a' minémüek vagy Országos útaknak, réveknek akadálja, annál inkább el-veszése, Fejedelmeknek vagy Földes Uraknak Dézma adással tartozó szántó földekben, avagy adózó és egyéb terheket viselö Faluknak károkban, 's több hasonló közönséges megbántódásban-is járó dolog forogván, vagy egyéb-iránt-is a' törvényeknek hozzás végét el-szenvedhetetlen kárral várható nehézségek *interveniál*nának, az illyen akadályokat nemzö új Malmoknak *erigálás*oknak *oculálására* a' Vármegyék és Székek, *ad Instantiam querulantium*, *Commissarius*okat botsássanak-ki, a' kik *oculál*ják, és a' Székre bizonyos *relatiót reportál*janak, 's ha úgy kívántatik, annak *circumstantiá*jira való *inquisitió*kat is, és a' Székek *deliberál*janak felöle *peremptorie*. Ha a' fellyebb megírt mód szerént való alkalmatlanságokat tapasztalnák lenni benne, minden úton módon *interturbál*ják, el-vágassák és el-rontsák,

csák, *nullo remedio obstante*, és ha ki *violenter resistálna*, az illyen dologban *fl.* 200. büntettessék *toties quoties*.

TITULUS XLI.

Idegen és jövevény emberekről.

ARTICVLVS I.

MInd a' más Országbéli példák, Fejedelminknek *Conditioi*, az Országnak-is *Statutumi* azont mútatván, végeztetett, hogy valamelly Uri, Nemes és Vitézlö emberek ez Hazában meg-akarnak telepedni, és jószágot 's egyéb örökségeket birni, vagy Tiszteket viselni, mihelyt vagy jámbor szólgálatjok, pénzek, házasságok által, vagy egyéb tisztességes szabados útakon jószágot és örökséget szerezhetnek, mindjárt a' közelebb következendö Ország Gyülésén a' Fejedelmeknél és Ország *Status*inál illendö *submissió*val igyekezzék *impetrál*ni, hogy a' Hazának-fiai és *Statusi* közzé magokat *incorporál*tathassák; mellyet ha *obtineál*hatnak, *solemniter* tartozzanak *juramentum*okat *deponál*ni *in publica congregatione Regnicolarum*, a' Fejedelmeknek hüséges szólgálatjokra, és a' Hazának minden szabadságának, Törvényinek *observálás*ára, életeknek fogyásával-is tellyes tehetséggel való

ól-

óltalmazására, és ekképen *recipiál*tatott Haza-fiaivá tétetvén, azon Gyüléskori *Articulus*oknak végébe bé-is írattaſſanak; annak-utánna mind jóſzágokat birhatnak, mind pedig Fejedelmek kegyelmeſsége által állapotjokhoz és *reſidentiá*jokhoz képeſt érdemlett Tiſzteket-is viſelhetnek; de külömben ſe jóſzágot ne birhaſſanak, ſe annál inkább tiſzteket ne viſelheſſenek.

Más birodalomban vagy Orſzágokban lakók pedig, kiknek jóſzágok ez Hazában vagyon, jóſzágokról tartozzanak *præſtál*ni azt, a' mivel máſok-is jóſzágokról a' végezéſek ſzerént tartoznak.

ARTICVLVS II.

IDegen, jövevény, és uratlan paraſzt emberekből álló *vagus* embereket, ſenki maga jóſzágában here módon élni ne ſzenvedjen, azért-is, hogy kinek-kinek bizonyos Ura és *reſidentiá*ja lévén, ha mi *exceſſus*t tselekednének, jobb móddal *animadvertál*haſſanak ellenek; tartozzék annakokáért minden *Dominus terreſtris* az ollyanokat meg-fogni, és azoknak állapotjához képeſt ſzólgáltatván jobbágygyá tenni, söt ha lehet kezeſség alá is vetni.

TITULUS XLII.
Tiſztek állapotjáról.

AR-

ARTICVLVS I.

NOha annak *Series*sében a' Tiſztviſelöknek hívataljokról, abban el-nem jaróknak bünteſéſekről, a' Tiſzteknek helybe állatásáról, avagy meg-változtatáſokról, kiváltképen a' Vármegyéken lévökről vagyon emlékezet, melly azon ſzerént helyben-is hagyattatik, mind azon *ſpecificált* dolgokban és *caſus*okban; tetſzett mindazonáltal ez helyben a' Tiſztek felöl való némelly végezéſeket *inſerál*ni, és elsöbben-is; hogy mind Vármegyéken, Várakban, Székes helyekben, Végekben, és egyéb Tiſztviſeléſekben, zálagos és betsületes Haza-fiait, és nem idegeneket *conſtituál*janak és *collocál*janak a' Fejedelmek, kik a' Fejedelmek hüségére, és az Orſzág törvényére, annak ſzabadságinak óltalmazására kötelesek légyenek; azoknak *vacantiá*jokban ſokáig való halaſztáſok ne légyenek, aſſélékből következhetendö károkat és alkalmatlanságokat eltávoztaſſanak, Ha azért a' Fejedelmek a' Haza-fiait meg-kínálván a' Végbéli Tiſzteknek viſelésével, azok nem akarják fel-venni; a' Haza-fiai közzé *ſolemniter incorporál*tatottnak-is el-adhaſsák. *Ex Art. An.* 1598. 1630.

ARTICVLVS II.

MInd Vármegyéken, Székelységen, Száſzságon, és egyéb helyekben-is, a' melly

Tiſztek hivataljokban ſántſándékkal vagy
Ex Art. negligensek lennének, vagy igaz törvénye-
An. 1632. ket nem ſzolgáltatnának, igazságos execu-
1633. tiókat nem peragáltatnának, gonoſz-tévők-
1637. nek conniveálnának és patrocinálnának, mind
1638. azok hogy juxta continentiam Decreti ac Conſtitutiones Regni meg-büntetteſſenek, végeztetett, ſine diſcretione akármelly Statusból és Nemzetségekből valók légyenek: úgy-hogy a'Fö Tiſztek ellen a' Fejedelmek animadvertálnak, és legitimè proſequáltatván, re comperta, ha az Exceſſusoknak meritumja úgy kívánja, Tiſztektöl-is priváltaſſanak; ha kik pedig legitimus Executorok lévén kötelesſégek ſzerént abban el-nem járnának, in poena Articulorum, ideſt 200. florenorum convincáltaſſanak, ha a' querulans proſequálja; ha pedig azoknak inſtantiájára a' Director, Tiſzteket-is amittálják az ollyanok. A' Vicé Tiſztek pedig annuatim bütsúzzanak; de a' Fö Tiſztek a' Vármegye akaratja ellen, eſztendejek el-teléſe előtt ſub eadem poena florenorum ducentorum ne renunciálhaſſanak.

TITULUS XLIII.

Iſpánok állapotjáról.

Articvlvs I.

FÖ és Vicé Tiſztek a' Decretum tartáſa ſze-

szerént azon Vármegyékbéli vagy Székekbéli zálagos és jószágos emberek légyenek; a' Fö Ispánokat a' Fejedelmek *creál*ják, azoknak *vacantiá*jokat hoszszas halogatás nélkül, hasonlóképen egyéb Fö Tiszteket-is helyekre állassák; hogy azoknak nem létele miatt a' Vármegyéknek fogyatkozási és egyéb alkalmatlanságok el-távoztattassanak. *Ex Art. An. 1640.* *An. 1652.*

Vicé Ispánokat a' *Decretum continentiá*ja szerént, arra alkalmatos 's azon Vármegyebéli zálagos embereket, a' Fö Ispánok *denominál*janak, és a' Vármegyéken ez ideig *usu roborál*tatott mód szerént válaszszanak, járúlván ahoz a' Vármegyének *consensus*sa-is. Fö és Vicé Szólga-birákat hasonlóképen a' Vármegyék együtt a' Fö Ispánokkal válaszszanak.

A' Fö Ispánságnak *vacantiá*jában megszünik a' Vicéségnek Tiszti, miglen a' Fö-Ispán helybe nem állattatik. 1652.

Szokott fizetések a' Vármegyék Tiszteinek a' régi mód szerént meg-járjon. 1609.

A' Törvény Székek mentöl forgalmatosabban, és az alkalmatosságoknak megengedéséhez képest, mentöl gyakrabban lehet, ki-szólgáltassanak, igaz *executió*k tételében és egyéb hivataljokat illetö dolgokban fogyatkozás nélkül kötelessségek szerént, *et sub amissione officiorum* el-járjanak; 1579. 1613. 1623.

nak; a' Fö Tiſzteknek pedig az utánnok lévökre vigyázáſok légyen; és hogy-ha vagy *negligens*ek vagy *exorbitans*ok találtatnak, *citál*tatván öket, igaz törvény ſzerént meg-is büntetſék. Törvényes Székeknek ki-ſzólgáltatásában, *generalis* czirkálásnak idején a'Fö Iſpánoknak ſzemély ſzerént való jelen-lételek dolgából az eddig *invales*cált *uſus* és effélékről írott *Conſtitutió*i az Orſzágnak *obſervál*taſſanak mind Erdélyben, mind pedig a' *Partium*ban.

1650. 1615.

ARTICVLVS. II.

A' Vármegyéknek Vicé Iſpáni, Fö és Vicé Bírái, *Notarius*si *annuatim* tartozzanak bútsúzni; míg a' Tiſztben léſznek-is pedig, Fö Iſpánoknak illendö *obſequium*mal, a' Nemeſségnek és minden rendeknek *contemptus*a nélkül, betsületek megadásával; a' ſzegénységhez, a' mennyiben *conſcientiá*jok ſérelme nélkül lehet, könyörületeſséggel és kegyeſséggel lenni tartozzanak. A' Vármegyékbéli *Perceptor*ok haſonlóképen, *alioquin citál*tatván, érdemlett büntetéſeket fogják el-venni; Eſztendejek el teléſe, avagy tiſzteſséges bútsú vétel nélkül pedig ne *renunciál*haſſanak.

Ex Art. An. 1650.

ARTICVLVS III.

A' Vármegyéknek Tiſztei, tiſztek és köteleſségek ſzerént, hívataljokat illetö dol-

dolgokban, minden meg-külömböztetés nélkül, hogy kiki Vármegyéje *jurisdictió*jának ki-terjedéséig, minden *illegitimum impedimentum*ok *tollál*tatván el-járhassanak, végeztetik; (azokon a' helyeken kivül, mellyek *per Specialem Constitutionem Regni* meg-külömböztettenek:) nem *excipiál*tatván egyéb-iránt sem *Fiscus*, Urak, Nemesség, *Collegium*, és egyebeknek-is jószági; ha kik pedig hívataljokban elö nem botsátanák öket, *brachium*-is adassék mellékek. 1610. 1613. 1615. *An.* 1643.

ARTICVLVS IV.

HAdakozásnak idején a' *Perceptor*ok, *Notarius*ok hadi *expeditió*kba menni ne tartozzanak. A' Szólga-bírákban pedig a' szükségnek kívánsága szerént, a' Fö Tiszttek, a' Vármegye, Ország és Fejedelem szólgálatjára hon hagyatnak. De a' Vicé Ispán mellett mind Erdélyben a' Vicék, 's mind a' *Partium*ban a' Szólga-bírák közzül-is jelen légyenek a' Hadban illendöképen, *pro arbitrio Comitum*.

TITULUS XLIV.

Executiókról.

ARTICVLVS I.

HOgyha valamelly *executió*kban *procedáló*

Ex Art. Au. 1607 dáló Nemes ember meg-ölettetnék, ha szintén a' gyilkos a' meg-öletett embernek feleségével, gyermekivel, vagy a' dolognak kereſetit illetö attyafiaival meg-békéllenék-is, de a' Tiſztek tartozzanak *evocál*tatni, és nem *obſtál*ván az a' meg békéllés, meg-is büntetni: mivel ſokſzor találkoznak ollyak, kik vagy elégtelenek a' dolognak kereſésire, vagy pedig egyéb *reſpectus*okból akarat-ſzerént örömeſt *poſthabeál*ják, némellyek ugyan nyereségnek-is tartják effféléből való fizetéſnek fel-vételét.

TITUL. US XLV.

Mértékről.

ARTICVLVS I.

A' Mértékekben való nagy *confuſio* tollátaſsék: és Erdélynek minden réſzeiben, hasonlóképen Kraſzna, Közép-Szólnok Vármegyékben-is Ejtelekkel, Vékákkal, Köblökkel, Singekkel, Fontokkal, Má'sákkal, és minden egyéb mértékekkel egyenlőképen éljenek, és mind ezek a' Kolosvári mértékhez alkalmaztaſſanak: Ugy-hogy, egybe alkalmaztatván, a' Mértékeket a' Kolosvárival, az egéſz Száſzságra Szebenből adattaſſanak-ki a' több Városokra, és azokból a' Falukra. A' Székelységen Udvarhelyről

adat-

adattaſſanak-ki a' több Székekre és Városokra, azokról a' Falukra; a' Vármegyékre es Székes helyekre Kolosvárról, a' ſzerént több környül való Városokra, és azokról a' Falukra. Szólnok és Kraſzna Vármegyékbe Zilajról: Zilajra pedig ugyan Kolosvárról. De hogy mind ezek igen ſzorgalmatoſon és igazán obſerváltaſſanak, a' Vármegyéknek és Székeknek Tiſztei reá vígyázzanak és gondot viſeljenek; ha a' Városokon *comperiáltatik* a' fogyatkozás a' mértékeknek nem igazán ki-adásában, vagy azokkal nem igazán élésben, a' *Fiſcalis Director flor.* 200. *exequáltaſſon* rajtok; ha pedig Falukon vagy a' Vármegyéknek Tiſztei *inſpectiójok* alatt lévő helyeken, a' Vármegye *fl.* 12. büntetteſsék; a' Székely és Száſz Tiſztek az ő *inſpectiójok* alatt haſonlóképen. Bihar, Zaránd, Máramaros Vármegyék a' Váradi mértékekkel éljenek egyenlőképen. *An.* 1606 1622. 1615. 1613. 1578. 1588.

TITULUS XLVI.

Czirkálásról avagy Gonoſztévők felől való *Generalis Inquiſitióról.*

ARTICVLVS. I.

Hogy a' Gonoſztévők inkább meg-zaboláztaſſanak, és ki-kerestetvén érdemek

ſzerént meg-is büntetteſſenek; a' Vármegyéken és Székes helyeken a' Tiſztek legalább három eſztendöben ki-menjenek *Generalis* Czirkáláſra, hanem-ha háborúság vagy valami egyéb derekas dolgok tennének akadékokat, de külömben el-ne mulaſsák; Söt ha valami rendkivül való ok *interveniálna*, a' Vármegyével egy értelemböl *deliberáljanak* a' Tiſztek, ha kelleſsék-é Czirkálókat ki-botsátani avagy nem a' rendelt idön kivül.

ARTICVLVS II.

A' mikor Fejedelmek, avagy Orſzág közönséges ſzolgálatjától érkezhetnek, vagy betegség vagy valami egyéb el-múlhatatlan dolgok meg-nem gátolják, a' melly Vármegyékben két Fö Iſpánok ſzoktanak lenni, egyik közzülök jelen lenni igyekezzék, söt tartozzék-is a' czirkáláſon az eddig való *uſus* ſzerént.

ARTICVLVS III.

A' Czirkálásban való ki-botsátásnak elrendeléſe Vármegye Gyüléséböl légyen, a' Vicé Tiſztek és Fö Bírák 's *Notarius* mellé bizonyos ſzemélyek rendelteſſenek, *circiter perſonae quatuor*: és a' Czirkáló ſzemélyeknek élésekre való *proviſio*-is a' Vármegyéknek bé vett ſzokáſok ſzerént ugyan akkor el-*limitáltaſsék*, azon kivül ne *exceedáljanak*.

AR-

ARTICVLVS IV.

A' Czirkálás *indifferenter* minden akadékoztatás nélkül *admittál*tassék mind *Fiſcus*, Urak, Nemeſség és Száſzságnak Vármegyéken lévö jószágiban, sőt az egy Fogarasi *Liber Baronatus*ság, és a' *privilegiál*t Városok, mellyek mind *Articulariter confirmál*tattanak, mind pedig *continuo uſu roborál*tattanak, *eximál*tatván tsak a' Czirkálásból, se *Fiſcus* jószági (a' Kővári jószágon kivül is, mellyben eddig a' Vármegye Tiſztei soha nem czirkáltanak) sem Deſzni vidéke, sem más, nem *immunitál*tatnak a' Czirkálástól. Ha ki pedig a' Czirkálást jószágában meg-nem engedné, azt akármi úton módon *impediál*ná, *eo facto* menten *fl.* 500. *poenát exequál*janak a' Földes Urnak azon Vármegyebéli maga javaiból, *toties quoties* azt tselekedné; ha pedig az nem találtatnék, jószágán légyen az *executio*. *Ex Art.* *An.* 1591. 1623. 1607. 1623.

A' Fejedelmek pedig magok méltóságos köteleſségek szerént nem *impediál*ván, ha a' *Fiſcalis* Tiſztek tselekednék, vagy magokat a' külső Tiſztek hivataljába elegyitenék, azoknak ingó és ingatlan javaiból *vigore praeſentis Articuli*, vehessenek *ſatisfactiót* a' Tiſztek: és hogy-ha azon Vármegyében nem találtatnának annyi érö javai, *authentice reſcribál*ván a' Vármegye Tiſztei oda az hol javai találtatnak, tartozzanak

azon helybéli Tiſztek *exequálni*, és *ſatisfactiót* tenni az *Exponens* Tiſzteknek: ha pedig ugyan nem vólna miből *ſatisfaciálni*, *ad requiſitionem Officialium Praefectus*ok, avagy azon Tiſztviſelöknek elötte-járói fizetéſekből és egyéb javaiból *ſatisfaciáljanak*; egyéb-iránt magokra *redundál* a' büntetés. Haſonlóképen ha Urak, vagy egyéb rendek nem magok, hanem ſzólgájok tselekednék a' dolgot, tartozzanak vagy azokat kézbe adni a' Tiſzteknek büntetéſre, vagy pedig vélek *ſatisfactiót* tétetni.

ARTICVLVS V.

HAſonlóképen a' melly helyekre eleitöl fogva Vármegyék és Székbéli Tiſztek
An. 1614. Czirkáláſra bé-menni nem ſzoktak, úgymint Fogaras-földi és Kövári jószágokba; a' Kapitányok, vagy azoknak *vacantiá*jokban egyéb *ſubſtitutus* Tiſztek tartozzanak mind a' Czirkáláſt ſzorgalmatoſon *peragáltatni*, 's mind pedig a' Latrokat kedvezés nélkül meg-büntetni, mind ott valókat, 's mind pedig máſunnan oda *transfugiál*takat; 's nem-is gyengébb büntetéſeknek nemével, hanem úgy, a' mint érdemek és az Orſzágnak affélékröl való végezéſi tartják; egyebekben a' helyeknek ſzabadságok és eleitöl fogván való *uſus*ok helyben maradván.

AR-

ARTICVLVS VI.

A' Száſz *Natión* lévö *Poſſeſſor Patronus*oknak Vármegyebéli jószágok, mellyeket eddig-is nem külömben birtak, mint más Nemes emberek, ezután-is azon karban hagyattatnak: a' mellyek pedig Hét Bírák jószáginak hívattatnak, avagy egyébképen-is Vármegyéken birattatnak, a'Czirkálás és abból következendö latrok büntetése felöl a' minémü *declaratio* tétetett *in anno* 1651. ezután-is az *obſervál*tatsék. Melly fzóról-fzóra ekképen következik: *Ex Art. An.* 1651.

Vóltanak ugyan eddig-is az Országnak *Articulusi*, hogy a' Vármegyék Tiſztei a'Száſzság jószágiban-is Latroknak *inquiſitió*jára és egyéb Tiſztek igazitását illetö dologra bémehesſenek, de hívataljokban azoknak Varmegyén lévö jószágokban nem *procedál*hattanak, és az *executió*kban-is ottan-ottan akadályt fzerzettenek; nem akarván azért az egyenetlenséget *utrinque* fel-hagyni, az ide alább meg-írt *Conditió*kkal való megegyeztetéſt és rendet *decernál*tuk *communi ſuffragio*.

I. *Generalis malefactorum inquiſitio, ac inde ſubſequenda executio fiat juxta conſvetudines Comitatûs hactenus obſervatas*, mind egyéb helyeken, és a' Czirkáláſon ki-adatott akármi névei nevezendö *malefactor*oknak

nak büntetéſekbe magokat ne *immiſceál*ják a' Száſz Tiſztek és *Patronus*ok.

II. A' Száſzságnak Vármegye *fundus*án lévö jóſzágiban meg fogatandó akármelly latrokat, a' Vármegye Tiſztei kezébe és nem máſuvá tartozzanak vinni, *juxta Regni Conſtitutiones.*

III. Ugyan azon Száſzságnak *ſpecificál*t jóſzágiban, ha kit a' maga jóſzági közzül ki nem adnának Czirkáláſon, és a' Czirkálás után valami *criminalis* vétekben találtatik, halállal büntettetheſsék a' Száſz Tiſztek-is; úgy mindazonáltal, hogy a' Vármegye Vicé-Iſpánját, vagy Fö és Vicé Szólga-bíráját oda hívatni, a' Törvény-tételkor, nem bizonyságra ugyan, ſem *executió*ra, hanem *propter relationem adhibeál*ni tartozzanak.

Extra hos caſus, mint a' Vármegyén lévö több Faluk, a' ſzerént mindenekben tartsák magokat az Orſzágnak *Statutum*ihoz a' Száſzságnak Vármegyéken lévö Falui-is, a' minthogy *indifferenter* ſok rendbéli *Articulus*ok *extál*nak, akárkinek-is Vármegyéken lévö Jóſzágoknak állapotja felöl, a' *malefactor*oknak büntetéſekben 's egyebekben-is.

A' Törtsvári Jóſzág állapotja pedig ennyiben külömböztetik-meg, a' Czirkálás állapotján kivül; hogy noha a' Törtsvári

Jó-

Jószágok-is Vármegyén vannak ugyan, mind-azáltal Kapu-szám után való, mind *Fiscalis*, mind Vármegyékre való egyéb *contributiók*tól és *exactiók*tól *immunis*ok légyenek. A' *criminalis casus*okban pedig, halálra való büntetésekben légyen *authoritás*ok a' Brassai Tiszteknek, a' Vármegye Tiszteinek *praesentiá*jok nélkül-is; mivel a' Vármegye Tisztei távól laknak, egyéb-iránt-is azoknak a' helyeknek állapotjok most-an úgy kívánja; csak hogy a' *Possessor*ok-is ne *abutál*janak, söt az Ország *Constitutiói* szerént *procedál*janak kedvezés nélkül.

ARTICVLVS VII.

A' *Partium*ban ez-után-is ez az *usus* megmarad a' Czirkálás dolgából, hogy minek-elötte a' Czircálásra ki-botsátanak a' Vármegye Tiszteit, annak-elötte a' Földes Urak magok Jószágokat meg-czirkálván, és az Ország végezési szerént az érdemeseket meg-is büntetvén, az ollyanokat a' Tisztek ne háborgassák; söt Erdélyben-is ha a' Földes Urak Jobbágyokat, a' vétkeknek és a' büntetéseknek szokott nemei és érdemek szerént meg-büntetik, az ollyanokat a' Tisztek többször ne háborgassák azon vétkekért, se személyekben se marhájokban. A' birságos büntetéseknek állapotjába az eddig *observál*tatott *usus* tartassék-meg.

TITULUS XLVII.

Latrok' büntetéſéről.

ARTICVLVS I.

A' Gonoſz-tévöknek ki-keresésére mimódon menjenek-ki a' Tiſztek és *Generalis Inquiſitiók* mimódon *celebrál*taſſanak, arról a' Czirkáláſoknak *Series*sében világos írás vagyon; Kivántatik annak-okáért, hogy a' Tiſztek mind a' *Generalis Inquiſitiók* által, mind eddig azon kivül való *authoritás*ſok ſzerént a' Gonoſz-tévöknek meg-zabolázáſokban ſzorgalmatoſon forgódjanak kötelességek ſzerént, és minden névvel nevezendö vétkeknek meg-tudakozásában, azoknak tselekedöinek magok érdemek és az Orſzágnak affélékről írott Törvényi ſzerént való büntetéſekben igazán el-járjanak.

Ex Art. An. 1571. 1576. 1678.

Elsöben-is azért, a' Czirkálásban ki-adott, vagy azonkivül-is *captivál*tatott, Orſzág Törvénye ſzerént halálra *ſententiáz*tatott Gonoſz-tévöknek magok *authoritás*okból a' Tiſztek *gratiát* adni, avagy halált érdemlö dologért, vagy pedig a' panaſzló és káros embernek *injuriá*jával, kárával, 's azoknak tartáſok ellen, Törvény elött meg-ſantzoltatni, el-botsátani ne méréſzeljék; azt tselekedö Tiſztek *citati per Directorem fl.*

500. *poenán convincáltatſſanak*, és a' panaſzló vagy káros embernek kárának *refuſiójáu*; illendö *Terminust* adván mindazáltal a' panaſzló vagy tartató embernek, azokis a' Törvényre reá menni el-ne mulaſſák: ne kelleſsék ſokáig vagy fogsággal nyomorgatni a' vádlott embert, vagy pedig történet ſzerént el-ſzalaſztani.

ARTICVLVS II.

NOha a' lopóknak büntetéſek felöl az Országnak ſok külömb-külömb-féle kemény végezéſi vóltanak eleitöl fogva; demind a' ſzegénységnek majd el-ſzenvedhetetlen romlásával, söt egyéb rendeknek-is véghetetlen panaſzával tapaſztaljuk, hogy több vétkeknek nemek között a' lopás annyira el-áradott ez Hazában, melly ſem kereſztyén ſem egyéb nemzetek között, ſemmi egyéb Országokban ennyiben nem hallatik; Kételenség alatt annak-okáért nevelkedvén a' vétek, nevelkedni kell a' büntetéſnek-is; és mivel a' Lopó az Iſtennek nem csak az egy parantsolatja ellen láttatik véteni, hanem egyſzersmind több parantsolatok ellen-is; úgy-mint ki némelly többire csak nem kóldulásával élö, magát 's háza népét alig táplálható embereknek metſzi-meg a' torkát, és jattatja avagy éhel haláſra avagy valami rettenetés

tes vétkekre való el-vetemedéſre: Annak-felette nem tsak nem kívánja felebarátjának marháját, de söt ugyan el-is lopja; nem is ſzereti felebarátját a' Lopó, söt inkább rontja; dolgait pedig ſok hamis esküvéſekkel enyegeti, söt máſokat-is maga mentségének alkalmatoſságával kárhozatos hamis hitekre viſzen; és ekképen az Iſtennek tsak-nem mindenik parantsolatja ellen külön-külön vétkezni láttatik; és az Apoſtol mondáſa ſzerént, *reus eſt omnium*: Söt ha arra viheti a' dolgot, hogy alkuváſra és fizetéſre mégyen, kéſz meg-nyert dolognak tartja, és ez által alkalmatoſság adatik újabb-újabb lopáſra. Hogy annakokáért mind a' ſzegénység a' lopók inſége alól bátorságot és pihenést veheſſen, mind pedig a' vétek meg-záboláztaſsék, végeztetett, hogy valaki ſzáz pénz érö marhát el-lop, és meg-tudatik, a' Falu büntesſe egy forint birsággal, és a' kárnak meg-fizetésével. Máſodſzor, hogy ha haſonló és tsak annyit érö lopásban találtatik, akkor-is a' Falu egy forintal büntesſe-meg, és a' kárt fizeſſe-meg, azon fellyül *Eccleſiát conciliál*jon. Harmadſzor ha ſzáz pénz éröt lop, *comperiál*tatván, fel-akaſztaſsék érette. Ha a' lopás két forintot érö léſzen, elsö vétkéért meg-fogattaſsék, és a' pellengéren vagy kézi kalodában igen-igen meg veretteſsék,

a'

a' kárt-is fizesse-meg, és az *Ecclesiá*ban *poenitentiát* tartson. Másodszor hasonló vétkéért ismét meg-veretteſsék, a' kárt megfizesse, a' Tiſztek-is *fl.* 12. meg-birságolják, és az *Eccleſiát*-is *conciliálja*. Harmadszor hasonló vétkéért fel-köttesſsék.

Ha pedig három forintnál többet érő lopásban találtatik, *comperiál*tatván a' dolog, minden tovább való halogatás, kedvezés és birságlás kivül tsak fel-akaſztasſsék, ha a' *Sententia* előtt nem *concordál*t a' károſsal; de ha a' károſsal meg-békéllett, díjával változzék-meg a'Lopó, és egyszeri vétkéről adaſsék engedelem; mindazáltal a' bélyegzés helyett a' füle vágattaſsék-el elsö vétkéért, ha díját le-nem téſzi, hogy meg-ismérteſsék arról; és ha afféle dolgáért vágatott-el (nem egyéb *casus*ban) *comperiál*tatván másodszori vétke, fel-akaſztaſsék, ha szintén *concordál*t vólna-is; Mert a' ki mind az Isten parantsolatjával, 's mind az Országnak erös *Edictum*ával nem gondolván, azok ellen vakmerőképen tselekeſzik, nintsen hatalmában a' káros embernek, hogy az ö meg-békéllésével, az Isten, Ország, 's Fejedelmek ellen tselekedett vétekből a' gonoſz-tévőt *abſolválh*aſſa.

ARTICVLVS. III.

MIvel a' *Generalis Inquiſitio malefactorum* harmadik eſztendöben fog *celebrál*tatni *ordinariè* (hanem-ha valami *extraordinarius caſus* miatt *ex deliberatione Comitatuum et Officialium* kelletnék a' rend-kivül való idökben ki-botsátaniok és menniek, a'mint ennek-elötte való idökben-is történt) ez illyen *Generalis* Czirkáláſon kivül-is a' *malefactor*okat ſzabad a' Tiſzteknek akármikor meg-fogniok, és érdemek-ſzerént meg-büntetniek: úgy mindazonáltal, hogy *ante latam Sententiam*, a' meg fogott embernek marháját el-ne vegyék, de azt-is kezeſség alá vethetik addig, a' végre, hogy a' Törvénynek ítéleti ſzerént, ha úgy fog kívántatni, légyen miböl mind a' káros embereket *contentál*ni, mind pedig ha mi *mulctát* a' Törvény ítél, azt-is *exigál*ni. Söt tsak *privatus* Nemes ember-is *ſuſpicio*ra a' parafzt embert meg-fogathatja, mind ſzemélyének *laeſio*ja, mind javaiban való megkároſitás nélkül; de Tiſzt kezéhez tartozzék adni a' meg-fogott embert, és adjon olly' *competens terminus*t, mellyre ſzérkezheſsék a' meg-fogott embernek Ura, avagy Gondviſelöje, de a' meg-fogtató avagy fogó ember, tartozzék *certificál*ni. A' Törvény után abban járjanak-el, a' mit a' Törvény fog ítélni.

AR-

Articvlvs IV.

Mint-hogy pedig nam találtatnék annyi gonoſz-tévö, hogy-ha a' Falukon és Városokon or-gazdák nem vólnának; végeztetett annak-okáért, hogy valamelly Faluban a'*Generalis* Czirkálaſon valamelly gonoſz emberek ki-adattatnak, és akkor meg-nem büntettethetnek, magok lévén a' ki-adó ſzemélyek a' Falubéliek, tartozzanak azon ki-adott gonoſz-tévöket, or-gazdákat, latroknak párt-fogóit meg-fogni, és a' Tiſztteknek kezekhez vinni, *ſub poena fl.* 200. egyéb-iránt ha meg-tudatik, hogy a'ki adás után a' Faluba ment, 's ott *latitál*t, avagy nyilván-is köztök lakott, *irremiſſibiliter exigál*ják a' Tiſztek a' Falun a' *fl.* 200. Söt a' *Generalis* Czirkáláſon kivül-is ha kire *ſuſpicál*nának, avagy annál inkább bizonyos vádláſokat értenének a' Tiſztek valamelly paraſzt ember felöl, és a'Falusi Bíráknak meg-parantsolják megfogását, *ſub eadem poena* tartozzanak eljárni benne; mellyben hogy ha a' Földes Ur, vagy más valaki *impediál*ná a'közſéget, a' *poena* arra háromoljék, és *irremiſſibiliter vigore praeſentis Articuli* azon *exigál*taſsék. A Hódoltságon lévö Faluk, kikre a' Török ottan-ottan ſzabadoſon járhat, a' meg-írt módok ſzerént való Latrok fogására ne kénſzerítteſſenek: mellyből *Ex Art. An.* 1611.

melly Faluk légyenek *expediál*andók, a' Bihar és Zaránd Vármegyei Tiſztek, a' Faluknak állapotjok ſzerént intézzék-el.

ARTICVLVS V.

A' meg-fogott Latrot ha azon Falubéliek találnák el-ſzalaſztani, a' kik megfogták volt, *intra quindenam* tartozzanak ismét meg-fogni és Tiſzt kezéhez adni, azon *fl.* 200. *poena* alatt, de ha akaratjok ſzerént botsátják-el a' meg-fogott Latrot, annál inkább ha a' Tiſztek avagy mások fogták-meg, 's adták kezekhez, és úgy ſzalaſztanák vagy botsátanák-el, 's *intra quindenam* kezekre nem kerítenék a' Tiſzteknek, *fl.* 500. *poenán* az eddig való *uſus* ſzerént *convincál*taſſanak.

ARTICVLVS VI.

TOlvaj kiáltáſra, és harang félen verésre, ha a' Faluk fel-nem támadnának, és a' gonoſz-tévőket Falujokban vagy határokban meg-nem fognák, Tiſzt kezéhez nem vinnék, vagy ha tolvajt kiáltó vagy panaſzló ember *inſtantiá*jára törvényre megnem tartanák, haſonlóképen *fl.* 200. tartozzanak, és a' panaſzlónak kárának meg-forditásával; úgy mindazonáltal, hogy aſféle Latrok meg-tartóztatáſa ne *praejudicál*jon az *Areſtatió*król írott Törvényeknek.

Ex Art. An. 1632.

AR-

ARTICVLVS VII.

HOgy-ha a' *Generalis* Czirkálásban kiadott és halálra *ſententiá*ztatott, Urak vagy Nemes emberek udvarokban, és hátok-megett lévö gonoſz-tévö emberek megtudatnak, azon helybéli Tiſztek kéreſsék kézhez, (értéſekre advan mind vétkeket, mind pediglen *Sententiá*jokat hiteles *teſtimonium*okkal a' Tiſzteknek és Czirkáló Bíráknak) ha kézbe adják, *bene quidem*; de ha nem adják, *admoneál*taſſanak, hogy *fiſtál*ják azon kézbe kért Latrot, a' Tiſztektöl *praefigál*andó *Terminus*ra, és a'Vármegyének olly' alkalmatos köz helyére, a' holott elö állatván értsék-meg, ha lehet valami méltó mentsége, vagy pedig Fejedelmektöl való *gratia*: és ott *finaliter dijudicál*taſsék, *executió*ba-is véteſsék; de hogy-ha vagy a' Latrot elö nem állatnák, vagy pedig már a' vétek annyira *innoteſcál*ván, azt az *executiot qualitercunque impediál*nák, *nullo remedio obſtante*, minden tovább való *proceſſus* nélkül *fl.* 500. *poenát exequál*janak a' Latornak pártját fogó embernek tulajdon javaiból, ha találtatik, ne pedig Jobbágyájéból: *interim* a' Lator ugyan *perſequál*taſsék, és *exequál*taſsék-is valahol kapathatik. De ha a' *poena* után-is ugyan maga körül tartaná vagy *protegál*ná a' 1586. 1589. 1591. 1622.

Latrot, *toties quoties*, ezen meg-írt mód ſzerént való *poenával* büntetödjék.

Interim ha a' kézbe kérés és a' *proceſſus* elött udvarán kivül *deprehendáltatik* a' ki-adott és meg *ſententiáztatott* Lator, a' Tiſztet ſzabadoſon meg-foghaſſa; ha pedig nem halált érdemlö a' dolog, hanem tsak fizetéſt; a' törvény ítélte ſummáig való *ſatisfactiót* kéreſſenek a' Tiſztek; és ha *denegálnák*, a' fellyebb meg-írt mód, *proceſſus* és *terminus* ſzerént tselekedjenek a' Tiſztek, 's ha *contumaciter* a' *terminált* idöre, és meg-bizonyitáskor-is nem *ſatisfaciálnak* *fl.* 200. *poenát*, és a' fel-kéretett *ſatisfactiónak*-is *valorát* *exequálják* rajta.

Melly illyen mód ſzerént való *executiónak* ha *violenter reſiſtálna* valaki; a' Tiſztek *citáltatván* és *legitime convincálván* azon helybéli maga réſz jóſzágát *amittálja*, az hol az *executiót* *impediálta*, mindazáltal *redemptibiliter*, *juxta contenta Decreti.*

Mind ezek pedig úgy értetnek, hogy-ha bizonyoſon a' kézbe kért gonoſz-tévök, vagy a' kéréskor, vagy azután, *uſque ad de-*
Ex Art. An. 1586. *ciſionem modô ſupra declaratô fiendam* keze és hatalma alatt lettenek vólna az Urnak vagy Nemes embernek. Ha jóſzágokból és egyéb értekekböl ki-nem telnék a' fenn

ſpe-

Specificált poena, személyekhez-is hozzá nyúlhassanak, *usque ad plenariam satisfactionem*.

ARTICVLVS VIII.

Több Gonosz-tévök között, a' kik Felelöknek neveztetnek, tsalhatatlanúl *Suspectus*ok méltán lehetnek; annakokáért valakik magok személyek szerént reájok bízatott, és fel-fogadott marhák mellett nem vigyáznak, vagy azon Faluban, hol a' pásztorsagot fel-vállalták, nem laknak, söt magok másutt lakván a' pásztorságnak igaz rendi szerént a' marhák körül nem forgódnának, 's némellyek pedig nemis az ö botjok vagy gondviselések alá bízattatott marhák felöl tsak, hanem az egész Falunak minden marhái felöl felelnek; némellyek vizont mezön álló marha legeltetésnek idején kivül-is, az embereknek udvarokon lévö marhájok felöl-is felelnek: mind ezek meg-tudatván, szabadoson megfogattassanak, és nem külömben mint orgazdák halállal büntetteſſenek. A' Falu-is pedig, valamelly illyen módon felelöket fogadna, *fl.* 200. *poená*val büntetteſsék.

ARTICVLVS IX.

A' Gonosz-tévöknek büntetésekben, hogy jobb móddal a' Tiztek elö-meheſſenek, *Ex Art. An.* 1578.

a' hol, 's a' mikor kívántatik *requirál*tatván a' *Fiſcalis* Tiſztek, *aſsiſtentiá*val légyenek; de hogy annak alkalmatoſságával a' ſzegénységnek kára távoztatódjék, ollyankor a' Vármegye Tiſzteitöl légyen *dependentiá*jok, és jó *diſciplinás*ban tartsák öket; söt az egyházhelyi Nemes rendek-is a' Tiſztek mellett *inſurgál*ni tartozzanak, *ſub poena fl.* 12. *ſimpliciter exigendorum.*

ARTICVLVS X.

HA valamelly Falu vagy Városbéliek, mezön és erdön lappangó Latroknak
An. 1586. gazdálkodnának, vagy azoknak kergetésére fel-nem támadnának, Tiſzteknek és több Faluknak-is hírt felöle nem tennének, a' Falu *fl.* 500. büntettesſék; a' Bíró pedig és Polgárok, ha ö rajtok múlnék-el, harmad magokkal karóba veretteſſenek; Ha pedig Bíró és Polgárok hírek nélkül *privatus* ember tselekedné, vagy a' gazdálkodáſt, vagy pedig a' hír nem tételt, az-is halállal büntetteſsék; de egy vagy két *privatus* embernek vétkéért, ártatlanúl a' ſzegénység közönségeſen ne büntetteſsék.

ARTICVLVS XI.

A' melly Nemes ember, annál inkább Tiſztviſelö a'gonoſz-tévökkel *conſentiál*na,

na, söt tudva a' hamis keresetben réßt venne; a' Tißtet a' *Director*; a' *privatus* Nemes embert, a' Tißtek *citál*tatván, *tanquam conscius criminis* egyenlö büntetéssel büntetödjék. A' melly Nemes ember pedig a' Latrot meg-fogná, és sem törvényt reá nem láttatna, sem Tißt kezébe nem adná, hanem vagy *simpliciter*, vagy pedig meg-sanczoltatás által el-botsátaná; mint a' fellyebb írott *Articulus*ban, a' Latrot meg-nem fogó Falu, úgy a' Nemes ember-is *flor.* 200. büntetteßék; mindazonáltal *Citatione mediante*, és az egy *Exmißión* kivül, minden *remedium*ok, és tovább való *proceßus*okon kivül *exequál*taßék. 1591. 1607. 1610.

ARTICVLVS XII.

EGyik Vármegyebéli vagy Székbéli Tißteknek hiti ßerént való *reßcriptum*okra, a' más helyekbéli Tißtek azon ßerént tégyenek *executió*t, mint-ha elöttök az Ország *Conßitutió*ja ßerént *decidál*tatott vólna, hogy-ha máßutt *legitime convincál*tatott a' gonoßtévö. *Ex Art.* 1592. 1614.

ARTICVLVS XIII.

AZ Or-gazdák és Felelök ha Nemes emberek találtatnak lenni, *citál*taßanak a' Tißtektöl, és elsö Széken meg-ßóllíttatván, 's ha kivántatik, egyßer bizony-

ságra-is ki-botsáttatván, második Széken *Sententiá*jok *pronunciál*taſsék, egyéb *remedium*ok és *proceſſus*ok *excludál*taſſanak, az *Appellatio* mindazáltal *admittál*taſsék; de *interea* vagy *areſtum*, vagy kezeſség alatt tartaſſanak. Ezen *proceſſus obſervál*taſsék azok ellen-is, kik égetéſt tselekednének, avagy azzal tsak fenyegetödnének-is, avagy pedig más által tselekedtetnék-is.

ARTICVLVS XIV.

A' Czégéres vétekben élt, és Orſzág Törvénye ſzerént meg-*ſententiáz*tatott gonoſz-tévöknek, a' Fejedelmek *absque in-*
An. 1614. *formatione Officialium* Gratiát ne adjanak: úgy-is olly' *uſitata Conaitió*kkal, hogy a' *Gratia* az *expoſitió*k ſzerént *ſuſſragál*jon a' *caſus*oknak mivoltához képeſt: *Adverſariusi*-val-is *conveniál*jon, és többé haſonló vétekbe magát ne elegyitse a' *Gratiát impetráló*; Czégéreſeknek pedig, kik magokat ſzántſzándékkal arra adják, *Gratia* ſemmiképen ne adattaſsék; *authoritate tamen Principali ſalva permanente.*

ARTICVLVS XV.

HA valamelly czégéres vétekben *comperiál*tatott, és *legitimè convincál*tatott ember, Udvari, Mezei, Várakbéli, Hadak, és *Praeſidium*ok közzé, Akna helyekre,

Bá-

Bányákra, vagy egyéb állapotbéli szólgálatjokra a' Fejedelmeknek adnák magokat; a' szerént akármelly *privilegiatus* helyekre *refugiál*nának-is, azon helybéli Tisztteknek hit szerént való *reſcriptum*okra, avagy *legitimè emanált Sententiá*kra, *etiam ad ſimplicem requiſitionem Exponentium*, annál inkább Fejedelmek parantsolatjára, afféléknek Tiſztviſelöi tartozzanak *areſtál*ni, és érdemek szerént meg-büntetni; ha pedig még nem *convincál*tattanak vólt, törvényre elö-állatni és igazságot szólgáltatni, 's *executió*t-is *peragál*tatni; *alioquin* a' Tiſztek büntetödjenek *fl.* 500. az hol azoknak *bonumi* találtatnak, *penes mandatum Executor*okat vívén reájok; mellynek két része a' panaſzló félé, harmada az *Executor*oké.

ARTICVLVS XVI.

A' melly gonoſz-tévöket a' Tiſztek, vagy máſok-is, kiknek *incumbál*; és az Ország törvénye arra való szabadságot engedett, meg-fogván, ha a' Tisztteknek arra alkalmatos helyek nintsen; a' *Fiſcális* Várakban, és Keríttet Mezö Városokban-is, az hol arra illendö fog-házak és tömlötzök szoktanak lenni, tartozzanak bé-venni, és mind addig-is tartani, míglen dolgok elígazódik; élés adáſſal mindazáltal a' rabóknak, magok szabad akaratjokon kivül, nem tar- *Ex Art. An. 1643*

tartoznak: midön onnan ki-viſik, ha meg-ſzabadúláſra valók, azok a' kik oda vitték, a' ſzokott tömlötz váltsággal tartoznak; de azon helybéli Tiſztek, ſem magok *authoritás*okból, ſem máſok *requiſitió*jokból, vagy parantsolatjokból, azoknak hírek és engedelmek nélkül, kik oda vitték vagy küldötték, el-botsátani ne mérészeljék; egyébiránt ha halálra való embert botsátanának-el a' Tömlötz-tartók, halállal büntetteſſenek; a' melly Tiſztek azokkal el-botsáttatták, *citál*tatván, *de bonis ad competens forum* egy *Exmiſſio* után ha *comperiál*tatik, *in poena fl.* 500. *convincál*taſſanak; és akárholott találtatandó javokból azon *ſententia* mellett *exequál*taſsék; ha pedig tsak fizetéſre való, a' Porkoláb-is ne halállal, hanem azon fizetéſnek *refuſió*jával büntetödjék; és ha nem elötte-járói parantsolatjokból tselekedte, a' *poena*-is ö reá ſzálljon. Ha pedig a' Tiſztek, kiknek tömlötzökbe vitetnek a' gonoſz-tévök, és a' büntetés-is hívataljok ſzerent *incumbál*na, magok botsáttatnák el, vagy jobbágyokká tennék, vagy meg-ſanczoltatnák, a' *Director evocál*taſsa; és ha méltó okát tselekedeteknek nem adhatják, *legitimè convincál*tatván, tiſztektöl *privál*taſſanak.

Ex Art. An. 1633.

AR-

ARTICVLVS XVII.

A' Melly Nemes embernek semmi jószága nintsen, és valamelly czégéres vétkeket, úgy-mint *violentiá*kat, *potentiá*kat, égetéseket, avagy azokkal fenyegetözéseket, más jámboroknak veszedelmére leselkedéseket, koborlókat, és egyéb hasonló *insolentiá*kat *patrál* és tselekezik, *ad instantiam laesae partis* a'Tiztek szabadoson megfoghassák, és az elsö szék napjára a' Vármegyének avagy Széknek *proponál*ván, ha a' dolognak *meritum*jához képest annyira való zálagja lenni *comperiál*tatik, vagy pedig elégedendö kezest állat, el-botsáttassék és szabados állapotjában törvénnyel *prosequál*tassék; egyéb-iránt fogva tartassék a' törvénynek vége szakadásáig, és *convincál*tatván, annak-utánna érdeme szerént büntetteſsék; söt *Citatio* vagy *Exmissio* elöttis: egyéb-iránt *legitimè celebrál*tatott *collateralis attestatiók* avagy Czirkálásnak idején Nemes személyek által való ki-adás-is helyes légyen ellenek. 1578. 1625. 1554. 1612.

ARTICVLVS. XVIII.

AZ 1646-ik-tendöbéli *Articulus* szerént a' Lopók, ha kik érdemek szerént *exequál*tatnak, azoknak javokból elsöben-is a' károsok *contentál*tassanak, ha mi abból marad, az *Executor* Tiztek ki-vévén szo- An. 1646.

kott

kott jútalmokat, abból a' mi marad, Földes Urok ſzámára hagyattaſsék, annak ſzabadságában lévén, ha magának *réſerválja* é, avagy pedig a' Jobbágy Aſſzonyoknak és gyermekinek engedi.

ARTICVLVS. XIX.

HA valaki maga jóſzágában, akár idegen 's akár maga jobbágyából, vagy Ud-
Ex Art. An. 1653. var-népe közzül való Latrót meg-fogat, *pro teſtimonio* a' Tiſztekben-is hívatván, és arra alkalmatos Törvény-tévőket-is gyüjtvén, és *legitimè convincál*tatván ſzabadoſon *exequál*tathatja-is, a' Tiſzteknek tovább, mint nem az ő *induſtriá*jok által meg-fogott és büntettetett embernek javaihoz, ſe ſzemélyéhez ſemmi *praetenſió*jok ne légyen; de ha kedvezésből, nem pedig a' törvénynek *abſolutió*jából botsáttatnék-el, a' Tiſztek azután-is hozzá nyúlhatnak; ide nem értvén a' birságos *Caus*ákat.

ARTICVLVS. XX.

A' Melly Nemes ember gyilkoſságot *patrál*, a' Tiſztek *citál*taſsák a' Vármegye ſzékire, avagy *Octavalis terminus*ra, ha olly'
1635. bizonyos és arra elégséges keresője nem találtatnék; ha pedig a' Tiſztek vagy halogatnák, vagy pedig *ultro* a' *Director*nak

*cedál*nák annak *acquisitió*ját, a' *Fiscalis Director prosequál*hassa, *servatis de jure servandis*, és ha kívántatik, a' Székről *Appellatió*ba-is botsáttassék; de a' pernek *decisió*jáig az *In causam attractus* ha a' Széken *convincál*tatik, *detentió*ban tartassék, vagy pedig elégedendő kezesség alá vetessék, és annak-utánna a' törvénynek vége szakadván, érdeme szerént büntettessék. 1619.

ARTICVLVS XXI.

A' Nös parázna személyek halállal büntettessenek, a' nötelenek pediglen ne birsággal, hanem veszszővel büntettessenek, és annak-utánna *Ecclesiát* követni tartozzanak, ha egymást el-nem vészik; de ha egymást el-vészik, meg-ne veszszöztessenek, hanem *Ecclesiát* tartozzanak követni. 1619.

ARTICVLVS XXII.

ISten ellen való káromkodó, és hallani-is irtózásra való szitkozódások kezdettenek bé-származni tsak nem régen Hazánkba; mellyért is hogy annak neme és mivólta szerént való kemény büntetéssel, és ha annak érdeme úgy mútatja, halállal-is megbüntettessenek affélét tselekedök, végeztetik: hasonlóképen itt külön-külön nem *specificál*tatott, de *in genere* minden czégéres, Isten 's Ország tilalma ellen való 1538. 1619.

vét-

vétkekért, hogy azoknak tselekedöi kedvezés nélkül meg-büntetteſſenek, a' kiket a' dolog illet, azoknak *ſeriò imponál*tatik; ez meg írt büntetéſeknek módja pedig és rendi ez Országnak mindenik *Natió*ból álló *Status*ira, és minden helyekre *extendál*tatik, meg-maradván mindazáltal a' Kapitányoknak-is eddig *obſerváltatott authoritás*ſok; azok között *ſignanter* a' Váradi Fö és Vicé Kapitányoké-is, és az ekkédiglen meg-tartatott, 's *per contrarias Conſtitutiones* nem *tollál*tatott *privilegiál*t helyeknek ſzabadságok.

TITULUS XLVIII.

Fiak erköltstelenségekről.

Articvlvs I.

AZ erköltstelen fiakat, kik Attyokat 's Annyokat nem betsülik, söt keſergetik; *decernál*tatott, hogy a' Tiſztek Vármegyéken és Székes helyeken, törvény ſzerént *juxta demerita ipſorum pro qualitate delicti* meg-büntetteſsék; a' Városokban-is azon ſzerént: mindazáltal mivel-hogy *perſonalis* az *Actus*, *in perſona luat poenam*, *non in bonis*, és a' *poena decernál*taſsék *pro qualitate delicti*, a'mint a' Bírák elött fog *comperiál*tatni: úgy tudniillik, hogy-ha Attyát

An-

Annyát ſzidalmazza, vagy *poenitentiáz*tasſék, vagy egyéb-iránt *caſtigál*tasſék a' Bírák ítéleti ſzerént; Attyoknak 's Annyoknak meg-verésséért, egyik kezek vágattasſékel; meg-ſebhetéſekért, vagy öléſekért, mint a'kik Attyokfiaival azont tselekeſzik, a' *Decretum*bán írott azon *poenán convincál*taſſanak. E' két első *caſus*ban, két Széken *decidál*tasſék a' *cauſa*, az utólsó *caſus* pedig *Diaetán proſequál*tasſék; a' Vármegyén vagy Székes helyeken a' panaſzló fél, vagya' Tiſztek; a' *Diaetán* a' *Director proſequál*ja: De Nemes ember ellen a' paraſztbizonyságok ne *admittál*taſſanak e' *caſus*ban, mellynek *proſecutió*ja a' *Diaetára relegál*tatott; a' több feljebb írt *caſus*okban pedig, a' házi-tselédeknek, ſzomſzédságoknak, és egyéb rendbéli embereknek, *ſi ſint honeſtae famae et conditionis homines*; egyéb iránt ez Orſzág törvénye ſzerént való módon *recipiál*tatott bizonyságok *admittál*taſſanak.

TITULUS XLIX.

Tsavargókról.

ARTICVLVS I.

HA valahol tsavargó, ſzegénységen erőſzakkal élödö, ſokadalmas és egyéb úton járó után leſeskedö emberek hallattatnak lenni, és vagy valamelly falunak

határán lappanganak vagy falukra bé-mennek, azon falusi Bírák ha birnak vélek, meg-fogni tartozzanak *ſub poena fl.* 500. és a' Tiſzteknek kezekhez vinni; de halvélek nem birnának-is, mind egy 's mind másképen azon *poena* alatt tartozzanak a' Tiſzteknek hírekké tenni; a' kik-is viſzont mind magok ſzemélyekben, és ſzólgáikkal, 's mind pediglen mellettek a'faluk fel-kelni, afféle embereket kergetni, meg-fogni tartozzanak; söt a' jóſzágtalan egyházi Nemeſség az Iſpánoktól és Tiſztektöl *requirál*tatván ſzemélyekben-is *inſurgál*ni tartozzanak, a' faluk *ſub poena ſuprà ſpecificata*, a' Nemes emberek pedig *ſub poena fl.* 12. Söt ha a' ſzükség úgy kívánja, *brachium*-is adaſſék a' Tiſztek mellé a' Várakból vagy Záſzlók alól.

ARTICVLVS II.

TSavargók és Latrok, kik a' Török földére tsatáznak, ha kik azok közzül *reſidentiá*ſok, *per Directorem ad Diaetam citál*tatván büntetödjenek, *tanquam publicae pacis perturbatores*; ha kik pedig *reſidentiá*tlanok, az ollyanokat a' Kapitányok, Hadnagyok kergeſsék, fogják és büntesſék.

Ha Hajdú Városokon ollyan alá-járó Tsavargók ſzálláſt tartanak, azon helyeknek Kapitányja, Hadnagyja, esküttivel együtt

ſub

ſub capitum et bonorum ſuorum amiſsione megfogják, és Váradra vigyék. Ha pedig Hajdú Kapitányok, Hadnagyok nem *praeſtálnák*, sőt az ollyan Latroknak *fautori*, párt-tartói találtatnának lenni, annál inkább a' prédált marhát el-rejtenék, vagy oltoznának véle, akármelly *praetextus* alatt, az ollyan Hajdú Kapitányokat, Hadnagyokat és Esküttteket, *comperta rei veritate*, a' Váradi Kapitány halállal büntesse: Ha melly Hajdú városbéli Kapitányok, Hadnagyok, vagy a' városbéliek az ollyan Latrok Tsavargók kergetésére nem *inſurgálnának*, a' *Director ad Diaetam evocál*tatván *immunitás*okat *amittálják*; Ha pedig parasztemberek lennének az ollyan Latroknak párt-tartói, a' Vicé Ispán *comperta rei veritate* büntesse kedvezés nélkül érdemek szerént.

TITULUS L.

Salétromról.

ARTICVLVS I.

A' mint egyéb *Munitiók*, úgy a' Salétrom-is az Országból semmiképen ki-ne vitesék; ez Országban pedig, hogy se Fejedelmek Czejt-házai, Várai, és mindennapi szükségei meg-ne fogyatkozzanak, se

Városok, Urak, és egyéb rendek *Fortalitiumi*, arról illyen mód végeztetett.

A' *Fiscus* számára való Salétrom főzetés a' *Regius fundus*okon, a' *Fiscalis* határokon, az eddig való *usus* szerént *continuál*taſsék, azon szerént véteſsék bé-is, erös fenyíték alatt tartatván annak Meſterei, hogy a' szegénységet a' szokott rend-kivül ſemmiben ne terheljék; házaknak telekit, udvarokat, ahoz való *pertinentiá*kat megne hányjanak, vagy áſſanak, ſem pedig egyéb kár-tévö helyekröl annak *materiá*ját ne hordják. A' Városok, Urak, Fö és Nemes rendek, magok szükségekre, magok *territorium*án, vagy máſokén-is, a' *Dominus Terreſtris*nek engedelmével, szabadoſon főzethetnek, a' *Fiscus* Salétrom főzésének helyének el-foglaláſa és elözéſe, 's annak *impedimentum*a nélkül.

De ha ki-kereskedéſre és el-adáſra kéſzit Salétromot, *ante omnes alios emptores* tartozzék meg kínálni a' *Fiscalis Præfectus*okat, vagy arra rendeltetett Tiſztviſelöket: 's ha annak igaz árrán *Fiscus* számára való meg-vételére szükséges nem léſzen, a' kinek akarja, szabadoſon el-adhaſſa.

E' rendeléſek ellen ha ki tselekednék, abban *deprehendál*tatván és *comperiál*tatván, ha Nemes vagy Városi rend tselekedné, *Ex Art.* 1620. 1623.

a'

a' *factum*on érettetvén, Salétroma el-vételsék minden eſzközivel; ha pedig a' *factum*on nem *deprehendál*tatnék, a' kinek *praejudicál*t abbéli tselekedetivel, az ellen *in poena minoris potentiae convincál*taſsék.

Ha ki pedig ez Orſzágból ki-vinné, vagy akármi *praetextus*ſal-is ki-iktatná, *in poena fl.* 200 *convincál*taſsék, és a' Salétromnak *refuſió*jával, Táblára vagy Székes helyre *citál*tatván a' *Fiscalis Director*ok *proſecutió*jára, és *inſuper* a' ki ki-vinni és iktatni akarná, Salétromát-is *amittál*ja, ha kezénél találtatik.

TITULUS LI.

Kereskedésről.

Articvlvs. I.

NOha az idönek és állapotoknak mivóltához képeſt a' Kereskedésnek állapotja, ez Orſzágban külömb-külömb-féle karban forgott eleitöl fogva, mindazáltal moſt az Iſtennek ingyen való kegyelmeſségéböl, kitsiny tsendeſsége és pihenéſe lévén, aztis pedig *experiál*ván, hogy a' ſzabados *commercium*ok által, mind a' Fejedelmeknek tárházai, mind pedig az Orſzágnak egyéb lakosi ſzoktak épülni; annak-okáért ez Hazában is az igazán való kereskedés, adás,

vévés, fel-szabadíttatik: úgy mindazáltal, hogy minden rendek az Országi *Statutumi*hoz alkalmaztassák magokat, és annak színe alatt ez Hazának és Fejedelminek ártalmokra nézendö dolgokhoz semmi rendek magokat ne elegyítsék, és a' ki mi Harmintzaddal tartozik, az igaz Harmintzadot meg-adják; *excipiál*tatván némelly dolgok, mellyek *per Speciales Regni Constitutiones Articulus*okban, avagy *Publicum Edictum*okban hagyattattak, avagy *Fiscus* számára hagyattattak. Hasonlóképen, ha némelly dolgok ennek-utánna, *pro rerum ac temporis ratione* újabb *Constitutió*kba vétetnének.

TITULUS LII.

Görögök állapotjáról.

ARTICVLVS I.

GÖrögöknek, Örményeknek, Ráczoknak, Bolgároknak, Dalmatáknak és egyéb Nemzeteknek-is, kik kiváltképen a' Török birodalmából szoktanak jöni, menni, és kereskedni, mind kiknek ez Országban való szabados járások néha hasznos, néha pedig káros hogy lött légyen, az *experientiák* nyilván mútatják; ez-után-is annakokáért azoknak ez Országban szabados járásoknak, kereskedéseknek meg-engedése,

vagy

vagy némelly idökben meg-tiltáſa áll a' Fejedelmeknek *diſpoſitió*jokban, úgy-hogy az idöknek és állapotoknak mivóltához-képeſt *communicál*ván a' Tanáts Urakkal, ha mikor az Orſzágnak kárára, 's ártalmára fogna iſmértetni, Orſzág közönséges Gyülését *Ex Art. Au.* 1632. és végezésit arra nem várván, ha úgy ítélik lenni alkalmatoſnak, *ſuſpendál* haſsák akár-mikor a' Fejedelmek azoknak ſzabados járáſokat és kereskedéſeket; mellyre a' Harmintzadoſoknak, Városok Bíráinak, és egyéb Székbéli Tiſzteknek-is vígyázáſa, 1630. légyen, és ha mi ártalmas dolgot felölök 1623. eſzekbe véſznek, a' Fejedelmeknek meg-jelenteni tartozzanak; hogy ahoz-képeſt leheſſen a' reájok való gondviſelés; addig-is mindazáltal, míg ſzabados járáſok engedtetik; illy' *Conditió*kkal ſzabadíttaſſanak. 1609.

Elsöben-is, hogy tilalmas útakon és öſvényeken ne járjanak, hanem csak a' derekas ſzabados Orſzág útján.

Máſodſzor, hogy *ex omnibus educendis et introducendis* az igaz Harmintzadot megadják.

Harmadſzor, hogy az igaz kereskedéſen kivül egyéb dolgokba, kímleléſekbe, levelek és izenetek hordozásába magokat ne elegyitsék, a' ſzerént az Orſzág tilalma ellen való dolgokba, *ſub amiſsione capitum*

et confiſcatione omnium bonorum; és ezek mellett, ha az Orſzági emberekkel való *controverſiájok emergál*, vagy adóſság dolgából, vagy egyebekből, ugyan itt tartozzanak törvényt-is állani: ha *reſidentiás* emberek, *coram ſuo Judice competenti*; ha *reſidentiá*tianok, a' Görögök Bírája elött, és onnét *per Appellationem* Fö Komornyik eleibe menyjen, ott *finaliter decidál*taſsék.

TITULUS LIII.

Kalugyerek felöl.

Art cvlvs I.

A' mint-hogy az Oláh *Natió*nak valláſa-is nem a' négy *recepta Religiók* közzül való, úgy az a' szerzet, mellyben lévök Kalugyereknek neveztetnek, nem *acceptál*tatott, söt inkább meg-tilalmaztatott. Hagyattatik annak-okáért moſtan-is az Orſzágnak és Fejedelmeknek szabados *diſpoſitió*jokra, úgy-hogy valamikor illendönek vagy szükségesnek ítélik, tellyeſséggel *excludál*taſſanak.

TITULUS LIV.

Kints találásról.

Articvlvs I.

HA ki el-áſott régi kintset talál maga ha-

tá-

tárán, harmad részét *Fiscus* Tárházába tartozzék *administrálni*; mások határán találván, a' *Dominus terrestris*sel-is tartozzék *conveniálni*; ki ha el-titkolná, egészlen elvétessék töle. *Ex Art. An. 1570.*

TITULUS LV.

Pénz verésről.

ARTICVLVS I.

SEnki ez Országban semmi-féle *monétát* Ország és Fejedelem *consensus*a nélkül *cudáltatni* ne méreszeljen; és ha kinek Pénzverö Háznak *erigálás*a ekképen meg-engettetnék-is, semmiképen nem más idegen, hanem az Ország és Fejedelem Czímere, *titulus*a, és képe alatt veretessék, az akkori idöben meg egyezett *quantitás*u *ligá*ban; egyéb-iránt valakik ez ellen tselekednének, *in Notam perpetuae infidelitatis juxta contenta Decreti incurrál*janak, ha Nemes emberek, vagy Városbéliek; ha pedig parasztt emberek, a' Fejedelmek *Gratiá*jokban légyen életek meg-engedése; mindazonáltal egyik kezek el-vágattassék, javai pedig Földes Uroktól el-ne vétessenek, ha nem tudták és nem *consentiál*tak; de egyéb-iránt az ollyan *consentiens* Nemes ember-is, *comperta rei veritate, legitimè con-* *Ex Art. An. 1610.*

*vincál*tatván, *Notá*ba *incurrál*jon, és *amittál*ja maga réſzére nézendö javait. Az illyen *caus*ában pedig a' paraſzt embert *privatus* Nemes ember-is meg-foghaſſa, és a' Tiſztteknek kezekbe adja: ha a' *factum*on érettetik, nála talált javait a' meg-fogó el-ve heſſe; a' Tiſzt pedig törvény nélkül el-botsátani ne méréſzelje.

ARTICVLVS II.

HAmis pénzel tudva élö emberek, *juris ordine proſequál*tatván haſonló *poená*ba *incurrál*janak, mint annak tsinálói *comperta rei veritate*, illy' *declaratió*val mindazáltal; hogy ha kezéhez történet ſzerént *deveniál*na afféle pénz, és ö-is tsak a' ſzerént akarná költeni, a' mint ö hozzá jutott, azért ne büntetödjék, hanem-ha *comperiál*tatik, hogy tudva vette légyen-el, 's nem tíz húſz pénz éröt, hanem ugyan *circiter* tíz húſz forintig éröt venne és költene, vagy egyéb-iránt bizonyos tanúkból és *circumſtantiá*kból *eluceſcál*na; a' melly Ötvösök avagy egyéb Meſterek afféléket metſzenének, avagy a' kik metſzeni akarnának, Czéh-meſtereknek és elöttök-járó Tiſztviſelöknek hírekké nem tévén, azok-is haſonló *poená*ba incurráljanak; kik-is ſzorgalmatoſon meg-visgálják, és a' Tiſzteknek értéſekre adván, a' metſzetö meg fogattaſſék,

ſék, és *comperta rei veritate*, meg-büntetteſsék.

TITULUS LVI.

Hólt teſtek felől.

ARTICVLVS I.

NÉmelly helyeken ennek-elötte éltenek illyen *abuſus*ſal, hogy a' Hólt teſteket némelly Városokból vagy Falukból a' keſerveſeknek el-vinni, avagy tellyeſséggel nem engedték, avagy nagy ſanczoltatáſſal: annak-okáért az az *abuſus in perpetuum tóltá*ltaſsék, és a' Hólt teſteknek ki-vitele minden helyekről meg-engedteſsék. Harangozás dolgából, a' teſtnek tiſzteſséges kiséréséért a' ſzokott *taxá*t meg-adván, ha afféle *ceremoniá*kat meg-kívánnak a' keſerveſek, ſzólgálni tartozzanak.

TITULUS LVII.

Uj Kereſztyénekről.

ARTICVLVS I.

AZ Uj Kereſztyéneknek, kik az Orſzágba bé-jöttenek, és Alvinczen laknak, 's ez-után-is mellékek jövendök lennének, meſterségek ſzerént való minden míveknek *exerceá*láſa meg-engedtetik, Orſzág közzé való

való minden *Contributiótól eximáltattak*; Vallások dolgából való *opinió*joknak szabados *exercitiuma*, ö magok közt Alvinczen meg-engedtetett; *Privilegium*ok-is pedig *confirmáltatott*, *salvis tamen aliorum Privilegiis ac libertatibus*; úgy mindazáltal, hogy míveket, posztójokat a' Haza-fiaitól el-tagadván, más idegeneknek el-ne adják; mellyet ha tselekednének, *toties quoties* azt tselekednék, *fl.* 200. *exequál*jon rajtok a' *Praefectus*, *Fiscus* számára két részét, harmadát a' panaszló félnek.

TITULUS LVIII.

Czigányok Vajdaságáról.

Articvlvs I.

A' Czigányoknak, hogy közönségesen az Erdély Országi birodalomban egy kiváltképen-való Vajdájok légyen, kinek eszkendö által adó-fizetéssel tartozzanak, valamelly *fundamentum* nélkül való *abusus*tól tsúfzott vólt-bé némelly idökben; melly nem tsak annak a' nyomorúlt nemzetségnek rajta való sok húzásával, vonásával, el-viselhetetlen terhére vólt, de söt a' Nemesi *praerogativá*nak és Jobbágyoknak birásában való *jurisdictió*knak-is *praejudicál*t; mellyre nézve *penitus tollál*tatott egy-néhány rendbéli *Conſtitutiói* által az Országnak; mindazál-

azáltal idvezült Néhai idösbik Rákóczi György Fejedelem Urunk kegyelmes *requisitiójára*, az Országnak és annak Fejedelminek, noha idegen Nemzetböl ez Országba származott, de sok szükséges szólgálatokat *praestált* tekintetire nézve Vitézlö Vallon Péternek éltéig meg-engedtetett birása, azon Czigányok Vajdaságának Tiztinek szokott jövedelmével együtt: úgy mind-azonáltal, hogy Sokadalmokon, Városokon és egyéb helyeken-is Darabontok vagy egyéb *insolens* emberek által ne kergettesse, fogdostassa öket, meg-adván ök-is szokott *Taxá*jokat; de rajta kivül, soha *in perpetuum* többé azon Czigányok Vajdaságának Tiszti fel-ne vétetessék, és se Fejedelmek ne *conferál*ják, se senki ne-is *sollicitál*ja *sub poena violationis Constitutionum Regni*; hanem a' Czigányoknak *Possessori* szabadosok légyenek azzal, akarjanak-é Czigány Jobbágyokon valami adót venni, avagy nem: és ha kiknek felesen vannak afféle Jobbágyi, azoknak eleikbe Vajdát vagy egyéb szólgákat rendelni.

TITULUS LIX.

Fejérvármegyei dolgokról.

ARTICVLVS I.

FEjérvármegyében a' Törvényes Székek-is, Vár-

Vármegye Gyülési pediglen annál inkább *celebrál*taſſanak, ha ſzintén a' Fö Iſpánok magok ſzemélyekben Orſzág és Fejedelmek dolgai miatt el-vonattatván, vagy egyéb kiváltképen való okoktól *impediál*tatván, jelen nem lehetnének is; Vicé Iſpán, Fö Bírák, *Notarius*, és Vármegye *Aſſeſſor*inak jelen-létekben; de a' Fö Iſpánok *promulgál*ásokból: mindazonáltal el-múlhatatlan okokon kivül, azon igyekezzenek, hogy a' ſzokás ſzerént, ha tsak egyik-is a' Fö Iſpánok közzül jelen leheſſen.

TITULUS LX.

Enyedről.

Articvlvs I.

AZ Enyedi Kaſtélyban a' Nemeſségnek, kiknek az elött-is Kamarájok vólt, ha el-vétetett, *reſtituál*taſsék, a' kiknek nem vólt-is, adattaſſanak helyek; mellyeknek ki-mútatására és intézésére, a' Fejérvármegyei Fö és Vicé Tiſztek, a' Fejérvári Káptalanokkal együtt mennyenek-ki, valamikor érkezhetnek, és intézteſsék-ki a' helynek *quantitás*sához képeſt, a' Városiakat-is meg-nem fogyatkoztatván; úgy mindazáltal, hogy a' Nemes rendek-is a' Kaſtélyhoz tartozó rend ſzerént való tereh viſe-

léſt

léſt egyéb idöben-is, de kiváltképen a' ſzükségnek idején egy-iránt *ſupportál*ják.

ARTICVLVS. II.

AZ Enyedi Nemeſség és Városi rend között lévö *controverſia* ſok eſztendöktöl fogva lévén fenn, a' mint immár az Orſzág végezéſe ſzerént azon Vármegyének Fö Tiſztei, és arra *delegált Commiſſarius*ok által, a' Nemeſség leveleinek *Productio*jok, azoknak *reviſió*jok, és a' Városiaknak-is *praetenſió*jok után *finaliter decidált*atott az 1613, és 1614-eſztendöbéli *Articulus*okhoz *accommodált*atván azon igazításról való *Regeſtrum* a' Fejérvári Káptalanba béadattatott; mind két fél annak-okáért ahoz tartsák magokat, és ha azt valamellyik fél *violál*ná, *toties quoties in flor.* 500. *convictus*ok légyenek, *eo facto*: mellyet a' Nemeſségen a' Vármegye Tiſztei, a' Városiakon pedig a' Város Bírája *exequál*jon; Két réſze az *Executor*oké, harmada a' panaſzló félé légyen; és az eddig el-igazított dolgok ebben maradjanak *in perpetuum*. Haſonlóképen, hogy azon és több Mezö Városokon-is *fundus*okat a' Fejedelmek ne *eximál*haſſanak, ſe ott; ſe ott való embereket, avagy azoknak maradékjokat, a' végre, hogy ott lakhaſſanak Nemesi *praerogativa* alatt, a' mint *ab*

Ex Art. An. 1643. 1644.

An-

Anno 1613. *caveál*tatott, úgy ez-után-is ſzabados ne légyen.

TITULUS LXI.
Torda Városa.

Articvlvs. I.

AZ Uj Tordaiaknak *Privilegium*ok *confirmál*tatni végeztetett, abban *inſerál*t
An. 1634. *Conditió*kkal lévén meg-telepitéſek, kik ſükségeknek idején, lovok hátán, jó fegyverrel tartozzanak fel-ülni és ſzólgálni a' Fejedelmek Záſzlója alatt; mindazáltal O Tordai embert közikbe bé-ne fogadjanak, *ſub poena ducentorum florenorum*; úton-járó embereknek-is ſzállás adáſſal tartozzanak, de ingyen való gazdálkodáſſal ſemmi rendbéli embernek nem, ſzabad akaratjokon kivül; Kikkel ha ſzemélyekben való dologért perelne valaki, kereſſe füstin; ha *privata perſona* perel valami *privatus* embertöl örökſéget, mint a' több *Oppidum*okban, úgy ott-is az ott való Bírák elött índítsa, onnét botsáttaſsék Táblára; ha pedig *Communitás*t illet a' dolog, egyebekben-is, nem pedig ſzemélyek ſzerént való tselekedetekben, Táblára *evocál*taſſanak; de *Communitás*t nem illetö dologért ha ki öket *evocál*ná, *convincál*taſsék *in poena violationis Articulorum* 200. *florenos conſtituentium.*

TITU-

TITULUS LXII.

Illye Várának állapotjáról.

ARTICVLVS I.

ILlye Vára jószágoſtól a' *Poſſeſſoro*knak kezeknél maradjon azon igazsággal, mellyel ekkédig biratott; de mivel ez Hazának moſtani állapotjához képeſt, már igen Végh-helyben vagyon, ha mikor a' Fejedelmek akarják, kezekhez veheſsék, de úgy, hogy máſt igazságoſon haſonló jószágot avagy Kaſtélyt adjanak érette. Melly ha ſzintén *Fiscalis*ok közzül való vólna-is, örökös igazsággal adhaſsák az Illyei *Patronus*nak, avagy annak *Succeſſor*inak, azok-is a' ſzerént birhaſsák; de az alatt az Illyei *Poſſeſſor*oknak Orſzág elött *publicè* lött *aſſecurati*ójok ſzerént-is, zálagos és hiteles Haza-fiait tartsanak Kapitányt és Porkolábokat, és *continuè* harmintz ſzámú jó fegyver fogható *Praeſidiarius*okat, kik a' Fejedelmeknek és Orſzágnak hittel-is köteleſek légyenek; 's valamikor a' Fejedelmek akarják, azokat meg-is muſtrálhathaſsák; és ha a' ſzükség kívánja, *Praeſidium*okat-is küldhesſenek beléje, a' *Poſſeſſor*ok azokat mindenkor bé-botsátani tartozzanak.

TITULUS LXIII.

Káránſebes.

ARTICVLVS I.

Ex Art. An. 1651. A' Káránſebesieknek *legitimè emanál*t *Privilegium*ok helyben hagyattatik, mellyben ez ideig meg-tartattak; *Signanter* pedig Háczokon Vámot adni ne tartozzanak.

TITULUS LXIV.

Lúgosról.

ARTICVLVS I.

1631. 1650. 1651. A' Lúgosiak a' Háczoki Vám adáſtól *immunis*okká tétetnek, *Privilegium*oknak *continentiá*ja ſzerént, a' *Fiſcalis Proventus*nak *auctió*ja-is közöttök nem újittatik, az eddig *obſerva*ltatott *uſus* hagyattatik helyben.

TITULUS LV.

Szék Városáról.

ARTICVLVS I.

SZék Városa, *quoad taxam*, a' hová eddig valamint *contribuál*t, ez-után-is *contribuál*jon adót.

TI-

TITULUS LXVI.

Váradról.

ARTICVLVS I.

A' Váradi *Fiscalis* jószágokban lakó Nemeség *semel pro semper*, mentöl hamarébb való alkalmatosságal tartozzanak *producálni Exemptió*jokról, a' Fejedelem méltóságos személye mellett lévő betsületes Tanáts Uri és egyéb rendek előtt, kiknek dolgok igazításba vétetsék, és az 1650-eſztendöbéli *Articulus*nak tartása szerént, a' kiknek *productió*jok és helyben hagyattatások *eluceſcál*, azok ez-után is meg-tartaſſanak; a' kik pedig nem *producáltak*, avagy az-után telepedtek oda, *producálván diſcuſsió*ba vétetsék levelek. *Ex Art.* 1650.

ARTICVLVS II.

A' Váradi Kortsomállás állapotja *continuè* a' Város lakosinak engedtetett, és annak rendi és módja szerént, minden Nemes Városi 's egyéb rendek is a' Kortsomálásnak szabadságában meg-hagyattattak.

TITULUS LXVII.

Boros Jenei dolgokról.

ARTICVLVS. I.

BOros Jenö az Országnak egyik kiváltképen-

pen-való Vég-háza lévén, hogy mind a' helynek óltalmazására, 's mind pedig a' külsö vígyázáſra inkább reá érkezhelſenek, végeztetett, hogy valakik Jenö körül jóſágokat birnak, jobbágoknak *quantitáſsa* ſzerént tartozzanak Jenöben lovaſokat tartani; ha kik magok ſzemélyekben ott nem laknak *continuè*, azok pedig nem az egyébaránt-is ott lakos Katona, és egyéb rendekböl állók légyenek, és azok a' Kapitányoktól *dependeál*janak, illendö és jó rendben tartsák öket; mennyi jóſágról és mennyi lovaſt kelleſsék állatni, a' Kapitány a' Vármegye Fö és Vicé Tiſzteivel együtt *tanquam Commiſſárii ad id deputati conſcientioſè limitál*ják-el, úgy pedig, hogy legalább hüſz Jobbágyról (kik tudnillik Földes Uroknak ſzólgálnak, és nem-csak ſantzal tartoznak) rendeljenek egy lovaſt állatni: mellyet ha *contumaciter* poſthabeálna, *comperiál*tatván *fl.* 200. *poenával* büntetteſsék; máſodſzor 500 forinttal: mellyek pénzbéli *mulcta*, a' mint hogy a' Vármegyei Tiſztek által *exequál*tatik: úgy ugyan azon Vármegye Fö és Vicé Tiſztei rendeljenek *Perceptor*t-is, ki a' Vár és Város erösſégének épitésére *convertál*ja az *exigált* pénzt, és arról ſzám is véteſsék; de *in erogationibus* a' Fejedelmek után Kapitánytól *dependeál*jon; Harmadſzor azon réſz jóſzá-

ſágot veſzesſe-el, a' ki *contumaciter* nem akarna lovaſt állatni, mellyröl lovaſt nem állatott: azt pedig veſzeſſe-el *redemptibiliter perennali aeſtimatione mediante*, melly azon Vármegye Vicé Tiſztei által *Fiſcus* ſzámára *applicál*taſsék.

Az Özvegy Aſszonyok, kik kün laknak, felényivel tartozzanak, míg férjhez nem mennek; a' benn lakó Özvegy Aſszonyok- *Ex Art.* is pedig értekek ſzerént jó lovaſokat tar- *An.* 1617. tsanak. Gabonabéli Dézma-adáſſal ne tartozzanak a' Jenei határon, de a' bor Dézmát meg-adják, a' kiknek arról való *Exemptió*jok nintsen.

Deſzni jóſzágról lovas állatáſſal nem tartoznak Jenöben; tsak a' Várra és egyéb ſzokott ſzükséges dolgokra, a' *Patronus*ok viſeljenek úgy gondot, hogy annak a' darab földnek veſzedelme és az Orſzágnak nagy kára ne következzék; azon jóſzágról a' helynek alkalmatoſsága 's kivánsága ſzerént, a' jóſzágnak *quantitás*ához, a' fellyebb írt mód ſzerént, *limitál*va tartaſsék illendö ſzámú Vitézlö rend, mind lovaſſal 's gyaloggal *promiſcuè*: mellyet ſzorgalmatoſon *animadvertál*janak a' Boros Jenei és Vármegyei Fö és Vicé Tiſztek, *ſub poena ſuperiùs declarata.*

Egyéb Jenei szükséges dolgok, az Országnak és Fejedelmeknek *Edictum*ban fognak *declarál*tatni, mellyekhez alkalmaztatsák-is magokat minden rendek.

TITULUS LXVIII.

Debreczeni dolgokról.

ARTICVLVS I.

DEbreczen Városának állapotjára nézve bizonyos *respectus*okból meg-határoztatott a' Jobbágyoknak ki-adásának ideje, 1645. és 1625-eztendö elött oda ment Jobbágyok, hogy ha hittel nem kötelesek, vagy kezeiség alatt nintsenek, ki nem adattatnak: attól fogva oda ment Jobbágyokat ki-adni tartozzanak illyen móddal; hogy a' *Repetens* fél bizonyságival együtt a' Város Bírájához menvén nevezze-meg jobbágyát, és lakó helyének útzáját, és a' Város Bírája adjon szólgákat melléje, ha maga-is el-akar menni a' *Repetens*; ha pedig nem akarja magát mútatni, a' Szólgák menjenek-el, és a' Bírák hitek kötelességek szerént, minden alattomban való kedvezés, hir-tétel, vagy *cavillál*ás nélkül szorgalmatoson fel-keresék, és ha kaphatják, vigyék a' Bíró eleibe, es mind a' *Repetens*nek igazságát, mind a' *repetitus*nak mentségit meg-értvén, ha igazsága *comperiál*tatik,

tik, feleségével, gyermekivel, és minden javaival tarrozzék meg-adni; ha pedig a' *repetitus*t akkor meg-nem foghatják, a' Bíró, egy bizonyos *terminus*ra állassa-elö, és a' *Repetens*nek adja kezébe; ha pedig a' Bíro nem felelne felöle, szabados légyen a' *Repetens*nek akár-hol az ö bujdosó Jobbágyát *persequál*ni, meg-fogni; söt a' Városban-is a' Bírák tartozzanak elégedendö segitséget adni melléje, 's onnan el-vinni engedni, feléfege, gyermeki, és javai, ha a' Bírák hatalma alatt találtatnak, a' *Repetens*nek meg-adattassanak; ha pedig a' Bírák *posthabeál*nák a' Jobbágyoknak a' megírt mód szerént való ki-adását, a' Táblára *evocál*tatván, akár *Octavalis terminus*on, akár Gyülés alatt *celebrál*andó Táblán, *comperta rei veritate fl.* 200. *convincál*tassanak, *et insuper* a' *Repetens* költségének *refusiój*án.

TITULUS LXIX.

Belényes Városi Nemességről.

ARTICVLVS I.

BElényes Városi Nemesség *contra praerogativam Nobilitarem taxa* adásra ne erölteltessék, és attól *immunis* légyen; bor dolgából Harmintzad-adással nem tartozik; Nemesi állapotjoknak kívánsága szerént, *Ex Art. An. 1614.*

hadi *Expeditiók*ban ök-is, mint egyéb Ne-
1634. mes emberek, a'Haza és Fejedelmek szólgálatjára lévén kötelesek, Réz és Vas Bányákról szállitandó terheknek viselésétöl *immunis*ok. Fejedelmek *Salvus Conductus*sával és Czímerivel postálkodóknak Posta-ló
1649. adással tartoznak; mivel a' helynek mivólta és a' köz jó úgy kívánják.

TITULUS LXX.

Kis-Marjáról.

Articvlvs I.

Kis-Marjai Városbélieknek *Privilegium*ok helyben hagyatik egyeb részeiben, az 1614-estendöbéli *Articulus* szerént; de mivel az Ország *in ann.* 1615. *et subsequentibus Articulis invalidált*a annyi részében, hogy a' Harmintzadokat, mint *Fiscale bonum*okat, *recuperál*ni rendelte; annak-okáért ök-is Harmintzad-adással tartoznak *de jure Regni*; mindazonáltal a' Fejedelmeknek szabados hatalmok és *dispositió*jokra hagyattatik, ha mi *indultum*okkal hozzájok lésznek a' Harmintzadlás dolgából-is, melly igen méltónak ítéltetik annak az halhatatlan emlékezetre méltó Fejedelemnek Botskai Istvánnak *collatió*jára nézve.

TI-

TITULUS LXXI.

Békés Vármegyének állapotjáról.

ARTICVLVS I.

HOgy Békés Vármegyéből (és több hódolt helyekből, a' hová *ob metum Turcarum* a' Tiztek *ad admonitiones, executiones fiendas, vel Teſtium faſsiones recipiendas*, nem mehetnének. *concludál*tatott; hogy az ollyan hellyekről *ad loca tutiora* az embereket a' Tiztek fel-hívathaſsák, és törvénybéli *proceſſust peragál*haſſanak; ha pedig valamelly *Praediumon* ember nem lakik, az *admonitio* Földes Urok elött *celebrál*taſsék: e' *Conſtitutio* pedig *in genere* a' hódolt helyeken való *executió*ról értesések, tsak-hogy ne keresések a' magok könnyebségét az *Executor*ok, a' hová el-mehetnek a' rendes *executió*ra, és ne *praejudicál*jának a' Végbéli Tizteknek *authoritás*oknak.

TITULUS LXXII.

Arad Vármegyéről

ARTICVLVS I.

ARad Vármegyének el-puſztúlt állapotjára nézve, a' meg-maradott része Zaránd Vármegyéhez *incorporál*tatott. *Ex Art. An. 1625.*

TITULUS LXXIII.

Husztna Vidékiről.

ARTICVLVS I.

HUsztna Vidéke Zaránd Vármegyéhez *incorporál*tatik, ezután-is annak *Jurisdictió*ja alatt maradjon; mellyre azon Nemes Vármegye Tizteivel együtt, ha *reluctál*nának-is, kénszerítse.

1626.

TITULUS LXXIV.

Husztról.

ARTICVLVS I.

HUszt Vára minden *pertinentiá*jival, és minden jövedelmével, 's a' Só-Aknával együtt, *ötven-ezer aranyba inscribál*tatott, a' Néhai Tekintetes és Nagyságos Gróf Bethlen Istvánnak és maradékinak; mindazon-által onnan-is, mint egyéb helyről, és azon *poena* alatt az oda futott Jobbágyokat ki-adni tartozzanak.

Ex Art. Au. 1626.

1616.

TITULUS LXXV.

Máramarosról.

ARTICVLVS IV.

A' Mint hogy Máromarosban-is a' *Liber Baronatus*ság *tollál*tatott, és a' Czirkálás

lás mindeneknek Jószágiban végeztetett *sub poena fl.* 200. azonképen ha a' Tiztek valamelly tekintetből, magok vagy mások Jószágiban nem *peragál*nák, hasonlóképen büntetödjenek: mellyet a' *Director comperta rei veritate, mox et defacto exigál*jon rajtok, egyéb-iránt mind a' Nemesség, szokott Nemesi szabadságában, mind pedig a' köség az ö állapotjában meg-tartatik. 1650. 1651.

TITULUS LXXVI.

Székelységről.

ARTICVLVS I.

A' Székelségen Kapitányokat a' Fejedelmek szoktak *praficiál*ni, magok *conditió*jokban *specificált* mód szerént, a' Fejedelmek *authoritás*sának *reservatió*jával; a' Fö Király Bírák pedig *praecisè* a' Székeknek szabados válaztásokban áll, 's mind pedig azoknak meg-változtatások; meg-tartatván mindazáltal a' Fejedelmek *jus*sa és *authoritás*sa abban-is. 1630. 1613.

ARTICVLVS II.

AZon Székely *Natió*béliek, hogy ekkédiglen *obsérvált*atott szabadságokban, és *immunitás*okban meg-tartassanak, és törvénytelen *executió*kkal ne terheltessenek, a' szokott helyeken való vadászat, barmok- *Ex Art.* 1621.

nak

nak havaſokon való legeltetéſek, böröknek és egyebeknek ſzabados adáſa és vévéſe, valamellyek *per expreſſas Regni Conſtitutiones* nem *interáicál*tattanak, a' köztök ekkédig meg-maradott *uſus* ſzerént, ezután-is helyben hagyattaſsék, végeztetett.

ARTICVLVS III.

An. 1562. A' Ló-föség-is a' Székelységen magok örökségét azon ſzabadsággal birhaſsák, mint a' Nemeſség, azoknak el-idegenitéſek; adáſok, vévéſek kivül.

ARTICVLVS IV.

A' Székely Darabantságot, vagy egyéb köz rendet, ha a' Fö rend nyomorgatná és törvénytelen háborgatná, nem lévén elégsége maga óltalmazására, vagy az ott való perlekedéſre, *requirál*ják a' Fö Tiſztteket, kik tartozzanak *adſiſtál*ni, meg-óltalmazni, és törvény ſzerént meg-is büntetni az ollyanokat, károkat *refundál*tasſák, és *inſuper minor potentiá*n maradjanak a' tselekedök.

ARTICVLVS V.

MInd Székelység 's mind egyéb rendek, kik az Oláh Orſzágokkal határoſok, azoknak-is határira való *irruptió*któl, kár tételektöl magokat meg-tartóztaſsák, Fejedelmek hírek 's engedelmek nélkül *ſub*

poena

poena fl. 100. hogy abból-is háborúságra való ok adás ne következzék; *excipiál*ván azt, ha onnan ide kapdosó latrok *in facto*, vagy *continua perſecutione deprehendál*tatnának, tolvajlott marhának nyomát bé-is követhetik.

ARTICVLVS VI.

A' Székelységen lévö Só-Aknák *Fiſcus* számára foglaltattanak *in anno* 1567. mindazáltal azoknak-is szükségekre elégedendö Só adattaſsék, a' végezéſek szerént, mellyröl annak *ſeries*sében világoſabb írás vagyon.

ARTICVLVS VII.

A' Székelységen való jószágok, mellyek *jure haereditario*, és az ö régi szabadságok szerént birattatnak, (és ha a' *Poſſeſſor*ok, vagy azoknak *Praedeceſſori*, *Jus Regium*ot nem vitttenek azon Jószágba) ez-után-is a' *Poſſeſſor*oknak, vagy azoknak *legitimus Succeſſor*inak, és igaz *haeres*inek akaratjok 's kedvek ellen, se a' *Fiſcus*, se más senki *Jus Regium*ot az ollyan Jószágokba bé ne viheſſenek, és annak erejével magokat ne *intromittál*haſsák; úgy-mint olly' Jószágokba, kikbe régi *Privilegium*ok ellen más *jus*t bé-nem vittenek mind ez ideig-is a' *Poſſeſſor*ok. Ha melly Jószágban *Jus Regium*

lett

lett vólna-is valamikor, és annak *Poſſeſſori decedálván*, máſok akárkik-is ollyan Jószágot *apprehendáltak* vólna, és *ad Fiſcum Regium* nem *redeálhatott* vólna 32-eztendönek forgáſa alatt, és annak a' Jószágnak *pacificum dominium*jában lehettenek vólna, ez illyen módon való idö-töltéſſel *abſolváltatott* a' *Jus Regium*nak *praetenſió*ja alól, és iſmét a' régi örökös *haereditarium Jus*a *redeált*, 's azzal birattathatik; de ha ekképen való békeſséges idö-töltéſe 32-eztendö eltölte alatt nem lehetett, *ſubjaceál*jon a' *Jus Regium*nak az arról íratott közönséges Orſzág Törvénye ſzerént. Ez mód *obſervál*taſsék a' Székelységen lévö *Jus Regium*alatt lévö vagy *haereditario jure* ekkédiglen birattatott Jószágoknak állapotjokból. A' mellyjószágokba pedig *ſpontanea voluntate* nem más idegenek, hanem tulajdon magok a' *legitimus Poſſeſſor*ok, *Succeſſor*ok vagy *Haeres*ek vitték-bé, vagy vinnék ez után is a' *Jus Regium*ot, az ollyanoknak mind birodalmok 's mind jövendö *devolutió*jok, úgy-mint *Jus Regium* alatt lévö *bonum*ok, ez Orſzágnak a' *Jus Regium*ról íratott közönséges Törvényihez *accommodál*taſſanak *tam reſpectu Fiſci, quam etiam Donatariorum.*

AR-

ARTICVLVS VIII.

MInd Nemes, Ló-fö, Gyalog avagy Darabant, és egyéb Vitézlö rend, az Országh végezése szerént való parantsolatokra, fogyatkozás és halogatás nélkül jó hadi *apparatus*sal, hogy fel-ülhessenek, és ha a'szükség úgy kívánja, mindjárt indúlhassanak-is, arra magokat mindenkor kész állapottal tartsák; *in casu repentinae neceſſitatis* pedig, Fejedelem parantsolatjától sem várván. A'kik pediglen közzülök szólgák, magok képében való máſt állatással jószágokról és örökségekröl, ha annyira való értekek vagyon, a'szerént tartozzanak, mint a' Vármegyei Nemes renden való szólgákról írott *Articulus* tartja; ha pedig arra való értekek nintsen, Urokkal a' Hadban jelen lévén, más 'Sóldoſt állatni nem tartoznak; söt ha honn hagyattatnak-is Uroktól a' Hadi *expeditió*kból, örökségekrölés jószágokrol ne tartozzanak 'Sóldoſt állatni. De úgy, hogy mint a' Vármegyebéliek felöl való *Articulus*-is tartja, a' szerént megis visgáltaſſanak, es tsak az ollyan szólgáknak *ſuffragál*jon, a' kik valósággal 's nem pedig tsak névvel fizetett szólgák; Udvarokban, jószágokban, vagy magok körül szokták a' szólgálatot *continuál*ni, 's nem pediglen tsak szín és formáért, valami adá-

sért

sért magok kötelezett avagy azzal foglalt fzólgák, és kik nem is csak a' Had hírnek idejében kötelezik magokat.

ARTICVLVS IX.

A' Gyilkoſságnak *caſus*sában az a' régen bé-jött, Kereſztyénſéghez nem illendö
Ex Art. 1594. ſzokás, melly miatt a' hólt teſtek ſok ideig föld fzínén tartattak, úgy-mint a' melly mondatott tetemre való híváſnak, és ugyan akkor való hit fel-adáſnak, azért való fizetéſſel együtt; Viſzont a' melly halál újítáſnak hívattatik, mind ezek a' Székelység közzül *in perpetuum tollál*tattak.

ARTICVLVS. X.

SZékelységen lévö Fö Nemes rendeknek Jobbágyinak, Földes Uroknak *manumiſ-*
1597. *ſió*jok nélkül, hogy *Armalis*ok ne adaſſanak; ha kiknek adatnék, vagy adatott vólna-is, *invalidál*taſſanak, és efféléknek állapotjok a' közönséges Orfzág törvényéhez alkalmaztaſſanak, végeztetett.

ARTICVLVS XI.

A' melly *Potentiá*kat a' Székelyek Mihály Vajda bé-jövetelétöl fogva Botskai Iſtván válaſztásáig a' Vármegyéken és Orfzágon tselekedtek, azok *perpetua amneſtiá*ba vétetnek és engedtetnek.

AR-

ARTICVLVS XII.

AZ Hadban szolgáló Ló-fő és Darabanti renden lévő Székelyeknek, a' köztök lakó Nemességtől bántódását, és azok miatt az Ország szolgálatjára való hadakozó népnek kevesedését látván bóldog emlékezetü Idősbik Rákóczi György Fejedelem, azoknak állapotjokat bizonyos karba akarta állatni; mellyhez képest ö maga a' Méltóságos Fejedelem *in anno* 1635. közikbe menvén, mellette lévő Tanáts Ur híveivel, az egész Székelységnek állapotját szorgalmatoson *perluſtrálta*, minden Székekre Nemes, Ló-fő és Darabanti renden lévö Vitézlö népeket fel-íratván, külön-külön bizonyos *Urbariumok*ban *conſignál*tatott, és jövendö örök emlékezetre, minden rendeket gyermekeivel és örökségeivel *regiſtrál*tatott; Kiktöl azon Méltóságos Fejedelem bizonyos *Punctum*ok felöl alázatoson *requirál*tatván, egy állandó *Concluſum Edictum*ot az egész Székelységnek egyezö értelméből adott-ki, hogy ahoz az egész Székelység *ſucceſſivis ſemper temporibus* magát alkalmaztatná, mellynek ez *Articulus*ban-is szükségesképen *inſerál*tatni, és újabban *confirmál*tatni illendönek ítéltetett, mellynek szavai ekképen következnek:

GEORGIUS RÁKOCZI, *Dei gratia Princeps Transilvaniae, Partium Regni Hungariae Dominus, et Siculorum Comes, etc. Resolutio ad Supplicationem Universitatis Nobilium, Primipilorum et Peditum Pixidariorum totius Universitatis Siculorum.*

NOha látjuk azt, mennyi sok bántódási légyenek, kiváltképen a' kik erötlenebbek Kegyelmetek között, némelly Nemes rendektöl; mindazonáltal akarván Kegyelmetekhez ebböl-is kegyelmeſségünket meg-mútatni, a' Kegyelmetek kívánságára *annuál*unk illyen okok alatt.

I. Hogy a' kiknek dolgok el-igazódott ez ideig, maradjon az mind abban.

II. Azon kivül való *Supplicans*oknak panaſzokat mi-is el-hagyjuk, úgy-hogy a' melly Jobbágyokat eddig birtak, övék légyen illyen *declaratió*val mind örökségestöl; hogy a' kiket ſem törvénnyel, ſem *rectificatio* által, ſem a' ſzegény Fejedelem (*ſpecificált ſufficiens documentum*ával) adománya mellett nem *apprehendál*tak, hanem ezeken az útakon kivül a' *Commiſſárius* járásától fogva *abſoluta potentia mediante* töttenek Jobbágyokat, akár-kik-is Záſzló alól foglaltanak ſzabadoſon Ló-fö és Veres Darabant örökségeket, Ló-fö és Darabant embereket, azon Tiſztviſelö híveink nékünk tar-

tartozó hüségek szerént, és *sub amissione Officii* igen-igen igazán fel-keresvén, *statim et de facto simpliciter* csak Zászló alá irják. Ha kik pedig afféléket Zászló alá nem *remittál*nának, azokon mindjáráft az *Articulus*ban *specificál*tatott *poenát*, úgy-mint a' 400. forintot *pro singulis capitibus* kedvezés nélkül *exequál*ják.

III. A' kiket pediglen moft a' Zászló alá irattunk *regestrum*unkban, azokat gyermekekkel, jószágokkal együtt, azon Tiztviselö híveink *sub amissione Officii* meg-óltalmazzák igazságokban, egyet-is azok közzül Jobbágyokká tenni semmi úton ne engedjenek *sub poena Articulorum*; *exceptis illis*, kik immár e' mái napig *processus*ban vólnának; mert azok a' kik *processus*ban vannak máig, szabad légyen *lite prosequál*ni, de *post finalem sententiam* ha valamellyik fél *appellál*ni akarja, Táblára-is el botsássák; a' kik pedig e' mái napig *processus*ban nem vóltanak; azokat ez-után-is ne keresheſſe, és a' Zászló alól ki-ne viheſſe.

IV. A' hol szabad örökségek Ló-föjé, Darabanté találtatnék, kiknek fiú ágon *defectus*ok vólna, azokat leányi *jus*sal Jobbágy örökséggé a' Tiztek semmiképen ne engedjék tenni, vagy lenni; de hogy az ollyan Lófö vagy Darabant, leányokat *concernál*ható örökségekböl semmiſsé ne légye-

nek, az ollyan örökséget jó lelki-ismeretü hites emberek betsüljék-meg, 's igazán böts-ſzerént való árrat a' Leánynak vagy Aſzſzony embernek közelebb való férjfiú ember Záſzló alatt ſzólgáló attyafia tégyele, 's légyen azé a' Jóſzág.

V. A' ſzegény *Supplicans*okat, kiváltképen az eröteleneket, a' kiknek *Supplicatió*jokra moſt válaſzt írattunk, 's ez után-is íratunk; ſok *Exceptió*kkal, *Dilatió*kkal ne ſáraſzſzák; hanem *ante alias omnes cauſas* azokat *revideál*ják, a' tölünk eleikbe adandó *brevis proceſſus* ſzerént, halogatás nélkül.

ARTICVLVS. XIII.

A' Székelyek egyeneſen Táblára és *Diaetá*ra ne *evocál*tasſanak egyeb ſemmi *caſus*okban, hanem tsak a' mellyek *per expreſſas Regni Conſtitutiones* reájok-is nevezet ſzerént *tendál*nának, az ollyan *extraordinarius caſus*okban; *ſignanter* pedig Jobbágy kéréſekben, *Statutió*knak *Contradictió*jában, *legitimum Mandatum*oknak nem *obtemperál*ásában és *Notá*ban *evocál*tathatnak Táblára avagy *Diaetá*ra; ha kinek annakokáért mi pere léſzen Székely földi dologért, elsöben a' Széken kezdje, onnét *ſervatis de jure ſervandis* botsáttaſſanak Táblára, *per appellationem*; és ha melly *privatus* ember e' *caſus*okon kivül öket vagy

Ex Art. An. 1609. 1610. 1634.

Táb-

Táblára, vagy *Diaetára evocál*tatná, *competens forum*jára *citál*tatván, *fl.* 200. *convincál*taſsék.

ARTICVLVS XIV.

*PRoceſſus*ban lévö Jóſzág a' Székelységen ſemmiképen ne *ſequeſtrál*taſsék. 1610.

ARTICVLVS XV.

A' Székelységnek határiról, ſe barom, ſe gabonabéli, ſe ſemmi egyéb *bonum*okról, ſe magok, ſe Jobbágyok, Páſztorok és Majorok *Fiſcus* számára való Dézma-adáſſal nem tartoznak. 1613. 1615.

ARTICVLVS XVI.

A' Székelységen lévö Jobbágyoktól, Földes Ura *conſenſus*a nélkül, hogy ſenki örökséget ne vásárolhaſſon, *ſub poena fl.* 500. végeztetett. Ellenben hogy a' Vitézlö rendtöl-is (*excipiál*tatván a' Nemeſséget) ſenki örökséget ne vásárolhaſſon, ſe ne adhaſſon, *ſub eadem poena decernál*tatott külömben, hanem az 1650-eſztendöbéli XXIX. *Articulus*nak *continentiája* szerént, melly e' szerént következik: *Ex Art.* An. 1632. 1633.

I. Hogy az adásban és vételben *obſervál*taſsék ez Országnak közönséges bé-vett törvénye, és *Decretum*a, tudniillik hogy a' közelebb való vérek, ezek után a' *vicinus*ok *admoneál*tatván, ha azok meg-nem

akarnák venni, azután leheſſen ſzabados az adás és vétel, a' távól lévöknek-is; tavoztatván mindazáltal affélében ollyan *cautio*k ne légyenek, hogy hirtelen való idöre ſoritván, vagy olly' féle pénznek és egyéb marhának adására, a' vételhez való közelebb lévö ſzemélyeket, 's ugyan *ſtudio* erölteſsék, a' minémünek ſzerét nem tehetnék.

II. Sem az adás, ſem a' vétel, az örökség igaz *valor*án fellyül ne leheſſen; söt a' *ſumma*, melly a' *valor*nak *ſummáját* *excedál*ná, *amittál*taſsék, és csak a' *Capitalis ſumm*ának *depoſitió*ja által *reſtituál*taſsék az igaz vérnek vagy *venditor*nak az örökség, mindazáltal ha mit rajta *interim* épitene az *emptor*, tartozzék *juxta verum aedificiorum valorem* néki *refundál*ni a' *venditor*, csak hogy ötet-is az *emptor* fáradságáról, *expensá*iról, és haſzna vételéröl *contentál*ja, ha *ſimpliciter* nem *leválja* a' *ſummát*.

III. Hogy örök áron a' Nemeſségen kivül, hadba ſzólgáló Vitézlö rend földét és örökségét ſemmiképen el-ne adhaſſa, hanem csak zálogban annak *valor*áig: a' kik pedig adnák vagy vennék, azok ellen az elébbi *poena* és *proceſſus* maradjon, úgymint *fl.* 500.

IV. A' melly hadba ſzólgáló ember, (a'

Ne-

Nemeſségen kivül) el-akarná zálagosítani örökségét, adja hírré a' Tiſzteknek: kik ki-menvén és *oculál*ván a' helyet, *valora* ſzerént engedjék-meg el-adását; botsáſsák kézbe az *emptor*nak; de ha találtatnának ollyak, kik Tiſztek hírek nélkül alkalmat *celebrál*nának, *in hoc caſu* az *emptor* pénzét, mellyet arra az örökségre adott, elveſzeſſe, a' *venditor*-is az el-adott örökségnek betsüjén *convincál*taſsék; Ellenben a' *redimál*ni akaró fél-is a' Tiſztet hívja-ki, és az *oculál*ja 's *aeſtimál*ja-is, ha mit rajta épített a' más fél, és úgy *reſtituál*ja a' vérnek, avagy ugyan a' *venditor*nak az örökséget; és ha *contumaciter* nem *reſtituál*ná az *emptor*, *procedál*jon az 1648-eſztendöbéli *proceſſus* ſzerént, akármennyi *ſumma*ban lévö örökség felöl légyen-is: és ha törvénnyel kell végét érni, a' fellyebb írt mód ſzerént való *poená*n *convincál*taſsék a' *venditor* ellen, és a' Tiſzt ellen-is, költségét-is adja-meg a' peresnek.

V. Ez *annuentia* pedig mind addig fenn maradjon, míglen a' Fejedelmek a' Vitézlö rendeknek ez *Articulus*ból fogyatkozását nem *animadvertál*ják; mellyet eſzekbe vévén, légyen *arbitrium*okban, ha akarják, tollálhaſsák.

ARTICVLVS XVII.

AZ Aranyas Székiek mind *publicatió*k dol- *Ex Art. An.* 1634.

gából, mind egyéb szabadságokban fogyatkozás nélkül meg-tartatni ígértetnek.

ARTICVLVS XVIII.

Ab Anno 1623. a' melly hadba szólgáló
1638. Székelyek Vármegyékre vagy Városokra mentenek lakni, senki meg-ne méreszelje tartani, hanem vízsza-botsáttassának, ha valami egyéb törvény szerént való akadályok, és igazításra való dolgok nintsen.

ARTICVLVS XIX.

AZ el-veszett marháknak nyoma, és faluban el-lopott marháknak árrok meg-fi-
1641. zetése dolgában az Országnak közönséges végezéséhez tartsa magát a' Székelység-is; el-veszett marhájoknak nyomát pedig békövethetik a' károsok, kik a' széliben laknak az Oláh Országokra-is; csak *fraudulenter* azzal ne éljenek, és ne *abutál*janak, 's ha a' dolog nem olly' szorgos, a' Tisztekнek-is hírt tégyenek felöle.

ARTICVLVS XX.

MInt egyebek, úgy a' Székely Vitézlö rendek-is, a' végezések szerént hadi *expeditió*kra fel-ülni tartozzanak; ha a' Fejedelmek vagy arra bízatott *Generalis*ok, vagy fö Tisztek elött, a' mustrára rendelt időben, és helyben jelen nem lennének, az eddig való *usus* szerént a' Tisztek bün-

tes-

teſsék; meg-indúlván pedig, ha a'hadi ſzükségnek idején, mint arról a' *generalis Articulus*ban világos íras vagyon, jelen nem lennének, a' magok fö Tiſztei elött magok mentségeket *comprobál*ván, ha kötelesſégek ſzerént, mentségeknek helyes és igaz vóltáról *Teſtimonialis*t adnak, meg ne büntetteſſenek; ha pedig méltó mentségek nem léſzen, a' Fejedelmek *authoritás*sából halállal büntetteſſenek, de jószágokat ne *amittál*ják, és ha *in redemptionem capitis* úgy kívántatik lenni, ez illyen *caſus*ban zálogképen el-is adhaſsák jószágokat, örökségeket; *Suffragál*ván pedig a' Székelyſégen-is, a' betegekről és nyomorúltakról való közönséges *Articulus*. *Ex Art. An.* 1648. 1649.

ARTICVLVS XXI.

AZ Oláh Országi határok felöl való ſzélhelyekben épittetett Erösségetskékre a' Székelység úgy *provideál*jon, hogy ne *ruinál*taſſanak, söt inkább jobb móddal *conſerváltaſſanak*, a' Várakban és útakon való örizetek és vígyázáſok-is az eddig való *uſus* ſzerént *continuál*taſſanak.

TITULUS LXXVII.
Udvarhelyről.

ARTICVLVS I.

An. 1630. 1635 UDvarhely Városának régi *Privilegiuma confirmál*tatott, a' mennyiben nem *derogál* a' Nemesi szabadságnak, és az ott lakó szegénységnek károk dolgaiból, régi szabadságok helyben állattatik; a' kik a' Városban szabad *fundus*on nem laknak, arról való *Constitutio* szerént adózni tartoznak, és egyéb terhet is viselni; a' kortsomálás a' Vár szükségére *reserválta*tik az eddig való *usus* szerént.

TITULUS LXXVIII.

Kézdi-Vásárhelyről.

ARTICVLVS. I.

Ex Art. An. 1609. 1625. 1626. 1630. 1644. KÉzdi-Vásárhelynek, Torjának, Szepsi Szent Györgynek, Illyefalvának *Privilegiumi* helyben hagyattatnak, *signanter* pedig Kézdi-Vásárhelynek, a' szerént, mint a' Maros-Vásárhelyieknek; hasonlóképen egyéb *immunitási* és *indultumi*, valamellyekben ez ideig meg-tartattanak, és *per contrarias Regni Constitutiones* nem *invalidál*tattanak, *in quantum rite et legitimè existunt emanatae*, és a' mennyiben nem *praejudicál* másoknak szabadságoknak és igazságoknak; egyébféle *innovatió*knak *cautió*ja alatt mindazáltal, és azzal a' Szék Törvényétől el-

el ſemſzakaſztatnak, a' mikröl *Privilegium*ok nintsen.

TITULUS LXXIX.

Oláhfalviakról.

Articvlvs I.

A' Két Oláhfalviaknak *Privilegium*ok *in ea parte abrogál*tatik, és hogy a' Szék Törvénnyével éljenek, *imponál*tatik, mellyröl léſzen bövebben emlékezet a' Székelységnek dolgairól való íráſok között.

TITULUS LXXX.

Száſzságról.

Articvlvs I.

A' Kételenségböl való ingyen gazdálkodás dolgából lévén az Orſzágnak közönséges végezéſe, melly a' Száſzságra-is *extendál*tatott, és hogy Orſzág közönséges dolgaiban, vagy Fejedelmek parantsolatjából való ſzólgálatban nem lévö alá 's feljáró ſemminémü rendbéli embereknek ſzabad jó akaratjokon kivül, pénz nélkül gazdálkodni ne tartozzanak, ha Fejedelmektöl való *ſpecialis Salvus Conductus*ok nintsen arról, végeztetett; mindazáltal annak *modalitas*ſa, és az ellen tselekedöknek bünteté-

tetéſek ez alább meg-írt módok ſzerént *obſervál*tatni rendeltetett.

Valakik azért nem *in Publicis Regni negotiis*, vagy pedig a' Fejedelmek *Specialis Commiſsió*jokból való ſzólgálatban, hanem tsak *in privatis negotiis* alá 's fel járnának, kiknél a' Fejedelmeknek arról való *Salvus Conductus*ok avagy Czímerek nintsen, ingyen gazdálkodáſra, ſe pedig Poſta-ió, Szekerek, és marhák adáſra a' Száſzságon lévö ſzegénységet ne kénſzeritsék, és azok-is ne tartozzanak magok emberségén és ſzabad jó akarotjokon kivül; Ha kik ez ellen tselekedö emberek találtatnának, akármelly Nemes rend, ha *reſidentias* emberek, azon Székbéli Tiſztektöl, vagy ha azok *proſequál*ni nem akarnák, a' *Fiſcalis Director*októl *evocál*taſſanak, ſzabados *arbitrium*okban állván, ha Vármegyéjekre, vagy Székes helyekre a' tselekedöknek, vagy *Octavalis*, akár pedig Gyülés alatt való Táblára: melly *cauſa* ha az alsó *Forum*on kezdetik-is, de *appellatió*ba onnat-is ne botsáttaſsék, hanem mind ott 's mind a' fellyebbvaló *Forum*okon *finaliter decidál*taſsék.

A' *legitimè recipiál*tatott *collateralis Atteſtatio*k, és azon Falunak lakoſinak hiteles bizonyságj, mind pedig a' más félnek maga mellett lévöknek valláſi e' *caſus*okban *admittál*taſſanak, *utrinque reciprocè*, kiválté-

Ix Art. 1581.

képen azon helybéli Papoknak, Meſtereknek és Deákoknak-is *Faſsiói*; ha a' dolog elégségeſen nem *conſtál*, a' Bíráknak ítéletekből, egy *Exmiſsio* még-adattaſsék; de egyéb iránt minden tovább való *proceſſus*ok, *remedium*ok *excludál*tatván, és a' dolog *comperiál*tatván, *fl.* 200. *convincál*tasſanak. Mindazáltal ök-is ſzállás-adáſſal, a' Folnagyok, Polgárok ſzerit tévén a' Falukban vagy Városokban fel-találhatandó, ember és marha élésbéli, 's egyéb ſzükséges gazdálkodáſſal lenni pénzekért a' ſzállóknak tartozzanak, illendö áron, ezen meg-írt *proceſſus* és abból következni ſzokott *poena* alatt.

A' *reſidentiá*tlan Nemeſség, Fejedelmek, Urak, vagy Fö rendek ſzólgai, és egyebek-is, ha kik efféle dolgot *attentál*nának, az ollyanoknak meg-fogattatáſok, büntettetéſek a'ſzerént légyen, a' mint a' *Generale* és *Publicum Edictum*ban világoſon *exprimál*ván vagyon afféle lézzegö ſanczoltató embereknek állapotjok.

Ellenben pedig ha kik méltatlanúl fogdosnának, károsítanának, vagy törvénnyel-is *vexál*nának valakiket, és méltatlan panaſzokat tennének, ezen meg-írt *proceſſus* mellett *in poenam talionis incurrál*janak; ha pedig Nemes emberen történnék, ſzabadságában álljon, ha *ſervatis de jure ſervandis juxtaque continentiam Decreti procedál*, vagy *Ex Art.* An. 1581. 1591. 1599.

ne-

pedig ezen *Articularis brevis proceſſus*ſal, ha tsak ezen *Articularis poená*t akarna kereſni.

Nem *interdicál*tatik pedig az, ha kikhez az állapotoknak és ſzemélyeknek mi-
1642. vóltokhoz képeſt illendö emberséggel és betsülettel léſznek gazdálkodásból-is ſzabad jó akaratjokból; a' kik pedig a' Haza közönséges dolgában, vagy Fejedelmek ſzólgálatjában járni *comperiál*tatnak, azoknak gazdálkodni tártozzanak illendö módon, tékozlás, réſzegeskedés és a'ſzegénységnek ſatczoltatása nélkül.

ARTICVLVS II.

A' *Fundus Regius*ról a' Száſz *Natio* közzül *diſturbium* alatt el-bujdoſott Jobbá-
1616. 1617. gyok, ha elébbeni lakó helyekre viſzſza akarnának menni, (ha Jobbágyságra nem kötötték magokat, vagy egyéb igazításra való akadályok nintsen) el-botsáttaſſanak mindenféle javokkal és marhájokkal, *refundál*ván azt, ha mit Földes Urok adott vólna.

ARTICVLVS III.

A Vármegyei vagy egyéb Tiſztek a' *Regius Fundus*on ne Czirkáljanak, söt ma-
1639. gok *Jurisdictió*ja alatt lévöknek Czirkálására menö útjokban-is meg-ſzállván, módnél-

nélkül való gazdálkodásra a' Szászságot ne erőltessék; posta-ló adásra pedig tellyességgel semmiképen ne, annál inkább egyéb *exactiók*ra.

ARTICVLVS IV.

A' Törvénytelen *Arestum*okról való közönséges végezés *observál*tassék, mind-azonáltal mind Szász és Magyar Városokon a' meg-*sententiáz*tatott latrokat, és *in flagranti loco delicti deprehendál*tatott gonosztévőket, viszont ha kiknek kezeknél lopott marha találtatnék, az illyen parasztembereket szabadoson *arestál*hassák a' Bírák, *tam propria authoritate, quam ad instantiam aliorum*; a'Nemesség részéről mindazáltal, *nonnisi juxta continentiam Decreti et Articulorum.* *Ex Art.* *An.* 1648.

ARTICVLVS V.

A' Szászságnak Vármegyéken lévő Jószágiban a' Czirkálásnak *Series*sében íratott közönséges *Articulus*, és abban *specificál*t módok *observál*tassanak. *An.* 1651.

TITULUS LXXXI.

Városok állapotjáról.

ARTICVLVS I.

MInt-hogy a' Fejedelmek-is minden rendeknek, viszont a' Fejedelmeknek-is az 1625.

az Országbéli minden *Status*ok hittel fogták magokat kötelezni, nem utólsó *requisituma* ennek-okáért a' Fejedelmekhez való hüségnek és tartozó köteleſségnek az-is, hogy akármelly időben-is, de kiváltképen a' ſzükség úgy kívánván, valamelly Városban lakni, *reſideál*ni, vagy csak bizonyos ideig múlatni akarnak, mind magok, udvarok népe, fizetett és egyéb rendbéli hadai ott lakhaſſanak, mellyről ennek-elötte-is az Országnak vóltak bizonyos *Conſtitutiói*; ez egéſz világon lévö minden Országbéli példák-is azont mútatják, moſtan-is annakokáért újabban örökösön meg-állandóképen végeztetett.

I. Hogy az Országnak *legitimus* Fejedelmi akármelly Kerített, *Privilegium*os és Kóltsos Városokban birodalmokbéliek közzül, mint-hogy ugyan *Fiſcalis* Városoknakis *denominál*tatnak a' ſzabad Városok, valamikor akarják, mind békeſséges és háborúságos időkben, mind magok ſzemélyek ſzerént, Udvarok népe, Ország népe, fizetett és egyéb rendbéli hadas *Praeſidium Locumtenenſi*, avagy arra rendeltetett Tiſztviſelöi, az állapotoknak és ſzükségeknek mivóltához képeſt, ſzabadoſon bé-botsáttaſſanak, lakhaſſanak, és a' közönſéges Haza 's Fejedelmek javára ſzép egyezö értelemmel vigyázhaſſanak, a' Városoknak Ka-

pui

pui, Bástyái, Czejtházai, egyaránt őrizteſſenek, birattaſſanak és oltalmaztaſſanak, azoknak egyéb-iránt való ſzabadságoknak 's *Privilegium*oknak meg-ſértődéſe nélkül, *ſub poena Notae infidelitatis*; *amiſſioneque libertatis et omnium immunitatum*.

II. Söt az igaz *Unio* és *Concordia* azt is kívánván, hogy a' mint a' Városok külsö jószágokat-is egy-iránt birnak, és minden ſzabadságival, haſznaival az Országnak *uſus*át és *fructus*át nem tsak egy-iránt, sőt inkább fontoſabban élik és vészik az Országbéli egéſz *Status*oknál, és a' ſzükségnek idején azoknak nem tsak fegyverekkel, hanem vérek hullásával is, és életek fogyásával-is óltalmaztatnak; annak-okáért a' régi végezéſek ſzerént-is újabban *communi omnium voto concludál*tatott; hogy akármelly *Natió*béli, *Status*okbéli *Regnicolá*knak ſzabados házak és örökſégeknek vétele, adáſa, vévéſe, *concambiál*áſa, mind örök áron, 's mind zálogképen, vagy 'Sellérül, vagy meg-bérlés és alkuvás által az alkuvás ſzerént lehetö akár-melly időre meg-engedtesſék ſemmnémü ſzín és *praetextus*, fenyíték, vagy egyéb alkalmatoſságok által meg-ne gátoltaſſék, a' köztök *reſideál*andó egyéb *Natio*béliek az ö ott való állapotjoknak és örökſégeknek mivóltok ſzerént: ök-is a' Városoknak *Privilegium*ival, ſzabadságival, és

Ex Art. An. 1608. 1614. 1625.

minden *immunitás*sával egy-aránt élhesſenek, és semmiben fellyebb ne *aggravál*taſſanak.

III. Ha kiknek pedig a' meg-írt mód szerént házak, *continuus* szállások nem lehetne-is, de a' több *Natio*kbéli *Status*ok, söt a' szükségnek idején, mind magok, házok népe, és minden javok szabadoſon bé, 's annak idejében békével ki-is botsáttaſſék; míglen benne léſznek, ott való semmi rendektöl meg-ne háborittaſſanak, károsittaſſanak, azokat a' Városbéliek magokkal és magokéval egy-iránt óltalmazzák, ellenségeknek ki-ne adják, se magokat, se egyéb javokat, 's ha a' dolog békeſségre mégyen, abból is akkor ki-ne rekeſztsék, 's ne azoknak javokból *tractál*janak és békéljenek: Szállás-adáſſal tartozzanak, és illendö ház-bérrel meg-elégedvén, akármi idöben bé és ki-viendö éléſekből semminémü bért és *taxát* ne vegyenek; de azok-is a' míg ott léſznek, a' Városnak szabadsági ellen semmit ne tselekedjenek, pénzeken éljenek.

Hogy ha azért a' fellyebb meg-írt mód szerént való szabados adáſt és vévéſt megengedni nem akarnák, valami titkon való *interdictum*ok, magok között való *Conſtitutiók* által, (a' *venditió*t és a' meg-írt *Conditió*kat) avagy *qualicunque ſub praetextu*

im-

*impediál*nák, *eo facto* a' házat venni akaró ember akár maga *profequál*ja, akár pedig *ad inſtantiam ejus* a' *Director*, ſzabados legyen, és *Diaetalis* avagy *Octavalis termin*uson *peremptorie decidál*taſsék e' *cauſa*, és az illyen Városbéliek és annak Tiſztei, Vármegyéken lévö jószágokat *amittál*ják, mellynek két része *Fiſcusé*, s' a' harmada a' peresé légyen. Vármegyebéli jószágoknak pedig azok értetnek, mellyek a' Vármegyék Tiſzteinek *jurisdictió*jok alatt, a' Vármegyei *Porta* ſzámnak rendiben vannak felírattatva, a' ſzerént-is ſzoktak *contribuál*ni és hadi *expeditió*kat-is *praeſtál*ni.

Ha melly Városnak pedig Vármegyén jószága nem vólna, az ide feljebb meg-írt második *caſus*béli *poená*ba *incurrál*janak, *id eſt*; *amiſsionem immunitatum ac Privilegiorum*; az *Exponens*nek-is pedig *ſatisfactió*ja légyen, és *in iſto caſu absque pecuniarum ſolutione introducál*taſsék a' meg-venni akaró a' házba, a' *Venditor*t pedig a' Város *contentál*ja.

Ha pedig a' harmadik *punctum*ban meg-írt mód ſzerént háborúságos idökben bémenö, lakó, ki-jövö embereknek dolgokban *violál*nák a' *Conſtitutió*kat, *in amiſsionem Privilegiorum ac immunitatum incurrál*janak, azon *proceſſus* ſzerént, mint feljebb van meg-írva a' házak vétele dolgából.

TITULUS LXXXII.

Törts-Váráról, és ahoz való jószágról.

ARTICVLVS I.

A' mint *in Anno* 1625. végeztetett vólt, hogy Törtsváráról, és ahoz való Jószágról *Privilegium*okat *producál*nák két Hónap alatt a' Brassaiak, *sub amissione omnium bonorum*, és akkor *succumbál*ván, a' *Fiscus apprehendál*ván-is bizonyos *respectus*okból isímét *restituál*tatott vólt; de újonnan a' *Fiscale bonum*oknak bizonyosabb karba állatását kívánván az Ország, és a' Brassaiaknak ahoz való igazságokat-is szorgalmatoson meg-visgálván *in Anno* 1651. arról való végezés mostan-is *confirmál*tatott, melly ekképen következik:

NOS GEORGIUS RÁKOCZI, Dei gratia Princeps Transilvaniae, Partium Regni Hungariae Dominus, et Siculorum Comes, &c. &c. *Memoriae commendamus tenore praesentium, significantes, quibus expedit, universis; Quod cum maximae curae nobis fuerit, Regnum et regimen nostrum undiquaque pacis aura perficere, ut turbas etiam Forenses, quibus ob incertitudinem Jurium Fiscalium variis molestiis affici intelligebamus, redacto in certum Catalogum bonorum*

illo-

illorum numero, legitimó processu complanaremus, eam ob rem à Dominis Regnicolis edito superinde Articulo humilimè etiam requisiti fueramus, quatenus ei rei componendae certum terminum, vigesimum nempe quartum diem Mensis Octobris, anni praeteriti Millesimi Sexcentesimi Quinquagesimi, dare et praefigere dignaremur; quo facto, adveniente Divina gratia isto termino, in praesentia Nostra coram Dominis Consiliariis, et Tabulae nostrae Judiciariae Assessoribus, universis talibus bonis, inter Fiscum et privatos quoslibet controversis, per viam productionis, processu felici, revisis, conplanatis et discriminatis, sèparatoque omni jure Fiscali à privatorum praetensionibus, totale etiam et integrum Castrum Törtsvára, *ac bona, totales nempe et integrae possessiones* Bátsfalu, Türkös, Tsernátfalu, Hoßúfalu, Tatrang, Zajzon, Pulchenecz, Apácza *et* Krisbák, *omnino in Comitatu Albensi Transilvaniae existentia, ad idem de jure et ab antiquo spectantia, et juxta antiqua Regni Decreta et recentiora Sancita, ùt Anni Millesimi Sexcentesimi decimi quinti, ac aliorum subsequentium virtute, lege perpetua, bonis Fiscalibus annumerata esse, certò certiùs compertum sit; Unde Serenissimus quondam Princeps* Gabriel Bethlen, *etiam Fisco Regni reincorporaverat; verùm ad humiles Prudentum et Circumspec-*

ctorum illius temporis Judicis et Juratorum Civium Civitatis Coronenſis inſtantias, certis rurſus ſub conditionibus, eisdem remittenda voluerat; Nos etiam ſimilem in modum precibus eorum inclinati, inprimis autem conſideratis et attentis fidelitate ac fidelibus ſervitiis Prudentum ac Circumſpectorum, Michaelis Ötvös Primarii, alterius Michaelis Hermanni Vice Judicum, et Laurentii Bergeri publici Notarii Civitatis noſtrae Coronenſis, Nobis et huic Regno noſtro Tranſilvaniae, pro temporis exigentia fideliter praeſtitis et exhibitis, et clementia ſingulari erga eosdem uti volentes, accedente etiam aſſenſu Dominorum Conſiliariorum et Regnicolarum, in praeſentibus Comitiis ad diem duodecimum Menſis Februarii, in hunc Civitatem Albam Juliam indictis, publicô Articulô per expreſſum declaratô, ſub ſpecificatis modis et conditionibus, ſanctè et inviolabiliter per eos obſervandis, eisdem et ſucceſſoribus eorundem univerſis remittenda et reſtitu-enda clementer voluimus et animus. Primo, *Teneantur ipſi, Judex, caeteriquè Cives Civitatis Coronenſis in aerarium noſtram undecim millia florenorum ſtatim et defacto ſimul et ſemel adminiſtrare, quibus ſedes noſtra Principalis, inprimis autem confinia Regni, praeparationibus neceſſariis, juventur et aſſerantur.* Secundo; *Quandoquidem bonae memoriae*

Prin-

Princeps, Gabriel Bethlen, *inter alias resignationis ejusdem Castri conditiones, certe etiam bona, totales nimirum et integras Possessiones* Gird, Persán, Holbach, *omninò in districtu Fogarasiensi, et* Parroh *jure perpetuo,* Sárkány *verò ad tempus, in rationem Fisci omninò in memorato Comitatu Albensi existentia, ab eisdem Coronensibus concessa et concambiata voluerat, collatis per eosdem eidem Principi illis etiam quindecim millibus florenorum, quos Comes Illustris Dominus* Sigismundus Forgáts *eisdem debuisse perhibebatur, prout haec omnia ex literis concambialibus et collationalibus ipsius Principis* Gabrielis Bethlen *lucidiùs constare dignoscitur; His nos praenominatam totalem et integram possessionem* Sárkány, *in perpetuum cum totali et integra Possessione eorundem* Szúnyogfzeg, *et districtu Barcensi, ac eodem Comitatu Albensi ab eisdem additam voluimus, cum omnibus earundem possessionum pertinentiis ac emolumentis quibuslibet de jure et ab antiquo ad easdem pertinentibus, nullum jus nullamque juris et dominii proprietatem in iisdem iidem Coronenses pro se et successoribus suis ad amplius reservando, imò ratione possessionis* Szúnyogfzeg, *etiam Evictionis cautelam et onus in se assumendo, ita ut debinc in perpetuum praespecificatae istae Possessiones, Fiscales habeantur et reputentur.* Tertio; *Se-*

curitate Principum et Regni jure meritò exposcente, justitia cummuni dictante, obligatione in commune bonum, et Sancitis Patriis jubentibus, et ipsorum etiam Civium Coronensium cum Principibus, et Regno isthoc aliquoties reiteratis pactis et conclusionibus dictantibus, teneantur ipsi Cives Coronenses in eodem Castro Törts-vára, *Castellanum Natione Hungarum ordinare et praeficere: Sed nonnisi cum praescitu et suffragio Principis legitimi talem, qui cumprimis Principi legitimo complaceat; ille autem sicut et caeteri praesidiarii omnes singulis Annis, coram Commissariis à Principe Regni ordinandis et eò expediendis, in ea forma, quam Princeps legitimus praescripturus est, homagium Principi et Regno teneantur deponere, et sese juramento obligare, ad defensionem loci, et Possessoribus servitia fideliter exhibenda.* Quarto; *Tempore necessitatis teneantur ipsi Cives Coronenses ad primum Principis, legitimi mandatum in idem Castrum tantum praesidium recipere, quantum Princeps legitimus et Regnicolae eo ordinaturi sunt; hoc autem, quandocunque legitimi Principes et Regnicolae effectum voluerint, statim et de facto admittere teneantur. Imò Praesidiariis illis non tantùm Castellanus, caeterique Castri illius Praesidiarii, verùm et ipsi Cives Coronenses pro communi bono et salute publica cooperari, consen-*

tire,

tire, et totis viribus ſuppetias dare teneantur, et ſint adſtricti; Tempore verò pacato ſolitum tantùm Praeſidium conſervare ſint obligati. Quinto; *Teneantur ipſi Cives Coronenſes idem Caſtrum tam externis, quàm internis munitionibus, ſufficiente nempe commeatu, praeſidio et machinis, ac quibusvis rebus neceſſariis inſtructum, et contra quodvis infortunium ſatis ſuperque firmatum reddere. Inſuper juxta multiplicia ac varia Regni Sancita, Contractusque Civium Coronenſium ac Conditiones et clauſulas Donationum ac Privilegiorum à Divis quondam Regibus et Principibus eisdem elargitorum, ſemitas, tranſitus, ac paſsus quosvis prohibitos, identidem intercludere, impedire, et incidere, neque ut ullo unquam tempore aperiri, et tranſitui accommodari poſsint, permittere.* Sexto; *In ſignum autem gratitudinis pro tanto beneficio, et quòd Fiſcus è manibus ſuis, àt proprium peculium, Caſtrum iſtud, cum ſuis bonis omninò (ut praememoratum eſt,) in Comitatu Albenſi Tranſilvaniae exiſtentibus concambiat, et apud eosdem relinquit, teneantur iidem Cives Coronenſes tempore expeditionis bellicae, duodecim bene inſtructos Equites, eo modo, quo ſeptem Judices Saxones, ex bonis ſuis in Comitatibus habitis, tanquam Donatarii ad exercitandum inter nobiles, uſque exitum belli, ſiſtere. Verùm ex bonis Caſtri* Törtsvára, *nullus miles ſub Vexillum Co-*

mitatûs, aut inter pedites Universitatis Saxonicae accipiatur, sed pro necessitate temporis, talis etiam miles secundum dispositionem Principis legitimi, pro praesidio in Castro Törtsvára *relinquatur.* Ad extremum; *Constitutionibus Regni variis id dictantibus, ac etiam cum ipsi sint commembra Regni, communisque sit et permansio et excidium; imò priore etiam eorum contractu idem affirmante, teneantur ipsi Cives Coronenses in omni tempore necessitatis, alias Nationes et Regnicolas, quosvis in Civitatem suam cum tota familia et rebus recipere, admittere, et illis hospitium dare, illic placidè et Christiana charitate eosdem tractare, familias et bona eorum tutari. Et si illis emigrare illinc placuerit, cum omnibus bonis suis liberum discessum concedant, nec ullo sub praetextu impedire ausint; Imò in omnibus etiam aliis rebus, erga alias etiam Nationes, eum affectum gerant, quem in rebus asperis, erga alios hominem Christiánum decet, illorum perniciem suam esse non ignorantes. Quae omnia sub poena in Contractu Anni Millesimi Sexcentesimi Tricesimi Septimi specificata, teneantur per totum sanctè et illibatè praestare et continuare, Caeteris etiam omnibus literarum Contractualium punctis, clausulis, et conditionibus per omnia salvis permanentibus.*

His itaque omnibus conditionibus sanctè et illi-

illibatè conſervatis, effectuatis, et continuatis, totum et integrum toties nominatum Caſtrum Törtsvára, *omniaque bona, totales nempe et integras ſuperius nominatas Poſſeſsiones* Bátsfalu, Türkös, Tsernátfalu, Hotzúfalu, Tatrang, Zajzon, Pulchenecz, Apacza, *et* Krisbak, *omnino in Comitatu Albenſi Tranſilvaniae exiſtentia; Totum item et omne Jus noſtrum Regium, ſi quod in eodem Caſtro, dictisque poſſeſsionibus etiam aliter, qualitercunque exiſteret et haberetur, aut eadem noſtram ex quibuscunque cauſis, viis, modis et rationibus concernerent collationem, ſimul cum cunctis ſuis utilitatibus et pertinentiis quibuslibet, terris ſcilicet arabilibus; cultis et incultis, agris, pratis, paſcuis, campis, foenetis, ſilvis, nemoribus, montibus, alpibus, vallibus, vineis, vinearumque promontoriis; Item aquis, fluviis; piſcinis, piſcaturis, aquarumque decurſibus, molendinis et eorundem locis, generaliter verò quarumlibet utilitatum et pertinentiarum ſuarum integritatibus, quovis nominis vocabulo vocitatis, ad idem Caſtrum dictasque poſſeſsiones de jure et ab antiquo ſpectantibus et pertinere debentibus, ſub ſuis veris metis et antiquis limitibus exiſtentes, memoratis Primario et Vice Judicibus, caeterisque Juratis Civibus, Senatoribus, ac univerſis incolis et inhabitatoribus Civitatis Coronenſis, eorundemque haeredibus et ſucceſſoribus*

le-

legitimis benignè dandas donandas, et apud manus eorundem relinquendas voluimus; Prout damus, donamus, et apud manus eorundem relinquimus jure perpetuo et irrevocabiliter, sub praeinsertis modis et conditionibus tenenda, possidenda, pariter et habenda, salvo jure alieno: harum nostarum vigore ac testimoniô literarum mediante. Quas nos in formam Privilegii nostri rèdigi faciemus, dum nobis in specie fuerint reportatae. Datum in Civitate nostra Alba Julia. die 25. Apr. Anno Dom. Millesimo Sexcentesimo Quinquagesimo primo.

E' *Contractus*t világosan meg-tapasztalván az Ország, hogy ez Hazának nem kárára, söt inkább hasznára vólna, annak minden *punctum*it *approbál*ta és javallotta; úgy-hogy a'melly Jószágot a' Brassaiak a' *Contractus*nak *continentiá*ja szerént *in concambium* adtanak, azok *in perpetuum pro Fiscalibus* tartassanak, és a' melly Törtsvári Jószágot ezzel a' *Concambium*mal mostan magoknak meg-erösíttettenek, azok *in perpetuum* övék légyenek; és a' melly *Articulus*ok és *Privilegium*ok ezzel ellenkezök ennek-elötte *emanál*tanak, avagy *praetendál*tattanak mindenek *seponál*tatván, tulajdon csak a' fellyebb meg-írt *collatio*, és abban *specificál*t *Conditió*k és módok szerént birattassanak mind Törtsvára, és ahoz tartozó Jószá-

ſzágok, és nem mint *Fundus Regius*ból, hanem *tanquam bona Fiſcalia in Comitatu Albenſi exiſtentia, ac è manibus Fiscalibus concambiata. Hoc etiam addito*, hogy noha a' Törtsvári Jószágok Vármegyén vannak ugyan, mindazonáltal Kapu-szám után való, mind *Fiſcalis* 's mind Vármegyére való egyéb *contributió*tól és *exactió*któl *immunis*ok légyenek: A' *criminalis caſus*okban pedig halállal való büntetésre légyen *authoritás*ſok a' Brassai Tiszteknek, a' Vármegyei Tiszteknek *praeſentiá*jok nélkül-is, mivel a' Vármegye Tisztei távól laknak; egyébiránt-is azoknak a' Faluknak állapotjok mostan úgy kívánja: csak hogy ök-is ne *abutál*janak, söt az Ország *Conſtitutió*i szerént *procedál*janak kedvezés nélkül.

TITULUS LXXXIII.

Beszterczeieknek Móldova felöl való határáról.

ARTICVLVS I.

BEszterczén fellyül, a' hol a' Dorna vize a' Beszterecze vizébe szakad, melly az Erdélyi és Móldovai határt *ſeparál*ja, melly ben valamelly réſzt hogy el-foglaltak vóna a' Móldovai Oláhok, jelentetik; szomszédságos *requiſitió*ra ha a' Vajda azt a' határt fel-nem szabadítja, és el-nem szállitja *Ex Art.* *An.* 1642.

onnan azokat, kik meg-ülték, avagy akármint-is el-foglalták; az Ország és a' Fejedelem semmiképen meg-ne engedjék, ha bizonyoson Erdélyi határnak találtatik lenni; hanem minden útakon és módokon, hogy-ha rajta lakók találtatnak, *amoveáltassanak* a' foglaló emberek, és az Ország határához *reappliváltassanak* egyébképen-is.

TITULUS LXXXIV.

Hordók állapotjáról.

Articvlvs I.

AZt kívánván a' közönséges igazság-is, hogy minden rendek igaz mértékkel éljenek, ez Hazában pedig egyik kiváltképen való *quaestura* a' Bornak adásában és vévésében áll, mellyeknek hordójoknak minémüségében meg-tapasztalt káros tsalárdságok ezzel orvosoltatnak, hogy hordóstól Bort el-adó minden ember veder számokra alkunni tartozzék, a' vásárló-is a' szerént végye; kiből midön a' Bor ki-fogy, egy vederig történhetö fogyatkozás nyóltzvanos hordóban, légyen a' vévönek kárával; negyvenes hordó fél veder kárral szenvedtessék: de ha ezeken felyül való hiba találtatik a' hordókban, a' káros ember *contentáltassék*; ebben-is illyen mód tartatván, hogy-ha valamelly Bor úgy vétetik,

tetik-meg, hogy hordója vagy viſſza viteſsék azon Faluba vagy Városba, méretteſsék-meg Bíró vagy Esküttek elött, és ugyan azok téteſſenek *contentatiót*, és azon fellyül *fl.* 12, büntetteſſenek, mellynek-is két réſze a' károſoké, harmada pedig az *Executor*oké légyen: ha pedig hordóſtól véſſik-meg, a' vévö végyen hiteles *Teſtimonialist*, és arra légyen meg az elég-tétel.

TITULUS LXXXV.

Míves embereknek Privilegiumiról.

Articvlvs. I.

MIndenféle míves embereknek *Privilegium*ok ezekkel a' *Generalis Conditiók*kal tartatnak-meg és hagyattatnak helyben: Elsöben, hogy jó mívet miveljenek. Máſodſzor, hogy a' Városſt és Vidéket mindenek neme ſzerént való mivekből, vagy mivelt *matériák*ból meg-ne fogyatkoztaſsák, 's az eddig való *abuſus* ſzerént külsö helyekre, 's néha Országokra-is hordván, a' Hazában ne ſzerezzenek ſzükséget; holott a' Chéheken kivül lévöket-is el-rekeſztik, kik az ollyant meg-bövítenék, 's magok-is pedig nem *ſatisfaciál*nak hívataljoknak. Harmadſzor, hogy az idöknek mivóltához képeſt lött, 's lejendö *Limitatiók*at *obſervál*ják.

Tl-

TITULUS LXXXVI.

Hajduk állapotjáról.

ARTICVLVS I.

Ex Art. An. 1626.

A' Hajdú Városok, kik Hajdúi szabadsággal, és némelly dolgokban a' Vármegyék Törvényétől meg-külömböztetve vannak és élnek, azok, kiket Botskai Fejedelem elsöben meg-telepitvén és nemesítvén bizonyos szabadságokkal meg-is erösített, meg-is ajándékozott vólt, ez Hazának fegyverekkel való szólgálatjokért, 's az után több Fejedelmektől-is abban megtartattanak és erösittettenek; mellyek nevezet szerént ezek:

Szalonta.	Vekerd.	Konyár.
Illrögd.	Sass.	Deretske.
Szent Márton.	Régen.	Berettyó újfalu.
Tamási.	Felegyház.	Kaba.
Harsány.	Bagamér	Sáránd.
Körösszeg.	Mikó Pérts.	Tépe.
Komádi.	Bagos.	

Ezeken kivül, több Hajdú Városok, Fejedelmek és Ország híre 's *consensus* a nélkül ne ültessenek és telepíttessenek hasonló szabadsággal.

Ezek pedig a' Fejedelmektől nékik *confirmált* atott szabadságokban, és a' Nemes Or-

Országgal együtt el-rendelt állapotjokban, mellyekben ekkédiglen hagyattattanak és meg-tartattanak, ezután-is meg-tartassanak: úgy mindazonáltal, hogy mint egyéb Vitézlö és Nemes rendek, ök-is a' Fejedelmeknek igaz hüséges szólgálatjokra, az Országnak minden szabadságira, végezési- 1608.
re, és egyességére hittel-is légyenek köte- 1635.
lesek fejenként, a' régi végezések és *Articulus*ok szerént-is; és mint az Országnak egyéb hadakozó rendei között, úgy ott-is, sőt a' szükségnek mivóltához képest gyakrabban-is meg-mustráltatván a' Fejedelmek és *Generalis*ok, annak módja szerént való *Regestrum*i bé-adattassanak.

ARTICVLVS II.

A' Fellyebb meg-írattakon kivül, a' szabad Hajdúságnak nevezeti *penitus tollál*tassék és le-réteisék; különben, hanemha valamelly Ur vagy Nemes ember maga földére afféle szabad embereket telepítene, azokat ha a' Fejedelmek, Urok *manumissió*jából, avagy *consensus*ából meg-nemesitenék, Urokkal együtt a' hadi *expeditio*ban Vármegyének Zászlója alatt fel-ülni tartozzanak; szabadságok lévén mindazáltal a' Földes Uroknak arra, ha közzülök hon való szólgálatjára akar hagyni: csak hogy olly' illendö számúakon, hogy ez Hazá-

ban *tumultuá*lódáſra és egyéb közönséges
Ex Art. 1609. 1631. 1613. ártalmakra való *inſolentiá*kra effélék által alkalmatoſság ne ſzólgáltaſsék. Ha pedig Nemeſi *prærogativá*val élö emberek nem léſznek, úgy-is a' Földes Ur olly' rendbe és *diſcipliná*ba tartsa, ha kiket el-nem viſzen magával, hanem hon hadja-is, hogy azok által-is közönséges alkalmatlanság a' Házában ne következzék: de ez mind két rendbéliek-is a' Vármegye Tiſztjeinek *Jurisdictió*ja alatt légyenek, mint egyéb nemes vagy nemtelén Vármegyebéli több lakoſok.

ARTICVLVS III.

VAlamelly Hajdú Kapitány, Hadnagy, vagy egyéb köztök lakó akármelly rend, Fejedelem vagy Váradi Fö Kapitány híre nélkül Török közzé menni, küldözni, írogatni, gyüléſeket magok között hirdetni méréſzelne a' Fejedelmek, vagy a' Váradi Kapitányok, söt afféléket rajta érvén, más egyéb rendbéli Tiſztek-is meg-foghaſsák, Váradra bé-vihesſék, és óllyanokat a' Váradi Kapitány halállal büntetheſſe, és javai *confiſcál*taſſanak; egyéb *innovatió*kat-is pedig Fejedelem és Orſzág *conſenſus*i nélkül ne tsináljanak, idegen orſzágból közinkbe küldendö nem tsak valamelly közzülök való *privata perſonát*, hanem Fejedelmek, Orſzág, és egyéb köz állapotokat né-

nézendö dolgokról írott leveleket a' Fejedelmeknek vagy Váradi Kapitányoknak bé-küldözni tartozzanak *ſub poena eadem.*

ARTICVLVS IV.

A' Hajdú vitézek magok *Territorium*án kivül más jószágot, vagy telekeket ha venni akarnak vagy bírnak, melly a' megvételnek elötte Vármegyéhez vólt *incorporál*tatva, afféléket ne egyéb igazsággal és szabadsággal vegyenek, tartsanak, se birjanak, hanem mint egyéb Nemes *Patronus*ok a' *Decretum*nak *continentiá*ja és Ország *Statutum*i szerént, és az ollyan helyeknek vagy azok felett való perlekedéseknek *Forum*ja a' Nemes Vármegye és Tábla légyen. A' törvénytelen *Arestatió*k dolgából a' Hajdú Vitézek-is az Ország közönséges *Conſtitutió*jához tartsák magokat; azon kivül tselekedök ellen, a' Váradi Kapitány Székin légyen az *Articulus*ok szerént való *brevis proceſſus*, és *executió*-is. *An.* 1635.

ARTICVLVS. V.

A' Hajdú Városokra ment, avagy menendö Erdélyi birodalomból való Jobbágyokat közikbe bé-ne fogadják tudva, de ha ollyan dolog történnék, afféle Jobbágyoknak fel-kéréſe, ki-adása, avagy törvény szerént való *proceſſus*a légyen az 1648-

Ex Art. *An.* 1648.

eſztendöbéli *Articulus* ſzerént: melly ſzóról ſzóra ekképen következik. A' melly Nemes ember Hajdú Városokta futott Jobbágyát akarja *repetál*ni, a' Váradi Fö avagy Vicé Kapitánytól az eddig bé-vett régi *uſus* ſzerént petsétet kérvén, a' Váradi Vár Szombati Székin való két *Aſſeſſor*, avagy a' *Notarius* egyik *Aſſeſſor*ral együtt tartozzék ki-menni a' Nemes embernek *inſtantiá*jára, az *obſervál*tatott *uſus* ſzerént *depoſitô ſalariô*, és ott azon *Aſſeſſor*ok azon Hajdú Városnak (a' honnan *repetál*ni akarják) Kapitánnyát vagy Hadnagyát *requirál*ja érette; A' Kapitány vagy Hadnagy tartozzék minden *exceptió* nélkül, mindjárt azon Városnak Tanátsát öſzve-gyüjtvén, és ott a' Nemes embernek *repetitus* Jobbágyához való *juſ*a *comprobál*tatván, ha hiteſnek, avagy kezeſnek találtatik lenni, *eo facto* tartozzanak meg-adni, *ſub poena homagiali*: Ha pedig *de proprietate* doceál a' Nemes ember, *in inſtanti* tartozzék a' Hadnagy, vagy Kapitány Esküttivel együtt a' dologban törvényt tenni, és ha *comperiál*tatik az *Actor*nak jó igazsága a' Jobbágyhoz, *eo facto* ki-adni; ha pedig ki-nem adnák, ez illyent-is *eo caſu* a' Váradi Vár Szombati törvény Székire *appellatió*ba vévén, a' Hajdú Városokis tartozzanak el-botsátani, és a' *repetitus* emberre, *interim ſub poena homagii*

gii illius gondot viſelni: Melly *Transmiſsio* a' Vár Székin minden *dilatio* nélkül, *ad inſtantiam Actoris*, három Szombati Széknek *durálása* alatt elö-véteſsék, és *finaliter decidál*taſsék; ha pedig a' három Széknek *durálása* alatt az *Actoria pars* elö nem vétetné, az *In cauſam attractus inſtantiá*jára véteſsék-elö, és a'mint az igazság, 's az Ország törvénye kívánja, a' *Transmiſsió*nak kívánsága szerént-is véteſsék *executió*ba, úgyhogy *tempore reviſionis hujusmodi Transmiſsionis*, a' Kapitány a' Szombati Szék *Aſseſſor*it, az eddig *obſerválta*tott mód szerént jó lelki-eſméretü, törvényhez értö Nemes embereket-is *adhibeál*ván, azokkal együtt *revideál*ja a' *Transmiſsió*t: és ha meg-ítélik, tartozzanak *de facto cum poena homagii* a' *repetitus*t meg-adni. A' meg-adás után a' vitelben pedig, a' magok határáig olly' *securitás*t mútatván a' Nemes embernek a'meg-adott Jobbágynak el-vitelében, hogyha abban a' Nemes ember *utcunque impediál*tatnék, a' Hajdú Városbéliek *eo facto in poena* 200. *florenorum Hungaricalium convincál*taſſanak. Melly *poenát* a' Fö és Vicé Váradi Kapitányok tartozzanak *exequál*tatni *de ſimplici et plano*, és a' Nemes embert arról *contentál*ni. Ha pedig az illyen törvénnyel *proſequál*tatott Jobbágy, a' törvénnyel való *proſecutio* és *apprehenſio* után

utcunque transfugiálna Földes Ura keze és birodalma alól; akárhol találtathaſsék-is, annak-utánna a' Hajdú Városokon az ollyan Jobbágy; *de facto* a' Hajdú Városbéli Tiſztek azok ellen *emanált ſententiát* látván, tartozzanak ki-adni az ollyan Jobbágyokat *de ſimplici et plano*, (*niſi tamen juſtum aliud aliquod et legitimum obſiſtat impedimentum*) *ſub poena ducentorum florenorum*. Kiben hogy a' Nemeſség jobb móddal *progrediálhaſſon*, tartozzanak a' Hajdú Városbéli Tiſztek a' *Transmiſsiót*, és a' *Sententiát* ki-adni Székekről, valakik a' Nemeſség közzül ki-akarják váltani.

AP-

APPROBATARUM CONSTITUTIONUM REGNI TRANSILVANIÆ, ET PARTIUM HUNGARIÆ EIDEM ANNEXARUM

PARS QUARTA.

TITULUS PRIMUS.

Törvények Proceſſuſsiról.

ARTICVLVS. I.

HOgy mindennémü bántódáſok, mellyek külömb-külömb-féle törvénytelenségekből ſzoktak *emergálni*, meg-orvoſoltathaſſanak, és kiki az ö igazságát jobb módjával *aſſequál*haſſa, végeztetett, hogy a' Fejedelmek a' *Terminus*okat mindenik *Natió*nak az ö ſzokott idejekben ki-ſzólgáltaſsák, és minden Vármegyéken, Székes helyeken, mind Erdélyben, 's mind a' *Partium*ban a' Törvényes Székek *celebrál*taſſanak, valamelly kiváltképen való okok nem *impediál*ván. *Ex Art. An.* 1571. 1576. 1625. 1626.

ARTICVLVS II.

NOha rend ſzerént való *Octavalis Terminus*ok ennek elötte eſztendönként 1571.

bövebben *celebrál*tatni *decernál*tattak vólt, úgy-mint az Erdélyi Nemeſségnek elsö *Terminus*a kézdetödött *Reminiſcere* Vasárnap után való Hétfön, és tartott Virág Vasárnapig; máſodik *Terminus* kezdetödött
Ex Art. 1607. Szent Lukáts napjának 8-dik napján, és tartott 30. napig Vasárnapok nélkül. A' Székelységnek elsö *Terminus*a kezdetödött Vízkereſzt után nyóltzad nappal, és tartott 30. napokig. máſodik kezdetödött *Junius*nak elsö napján, és *durál*t 30. napokig. A' *Partium*bélieknek-is elsö *Terminus*ok kezdetödött Szent György napjának 8-dik napján, és ítéltetett 25-töd napig; máſodik *Terminus*ok kezdetödött *Decembe*rnek elsö napján, és *durál*t 25-töd napig: De annak-utánna bizonyos okokra nézve az akkori végezés meg-változván, rendeltetett illyen formán, hogy az Erdélyi Nemeſségnek *Terminus*a kezdetödvén Sz. Lukáts napjának 8-dik napján, *durál*jon egy hólnapig, Vasárnapon kivül. A' Székelységnek *Terminus*sa kezdetödvén Vízkereſzt nap után 8-tzad napon, tartson három hétig, Vasárnapokon kivül. Haſonlóképen a' *Partium*bélieknek-is *Terminus*ok kezdetödvén Karátson havának elsö napján, ítélteſsék három hétig Vasárnapokon kivül, mindenik *Terminus*okon a' Vásárnapok ki-tudódván.

He-

Helyek pedig, (a' Fejedelmeknek ez iránt való *authoritás*ok és *dispositió*jok fenn maradván) az Erdélyi Nemességnek *Medgyesen* vagy *Beszterczén*. A' Székelységnek *Segesváratt* vagy *Marosvásárhelyt*. A' *Partium*béliéknek *Kolosváratt* légyen; úgy mindazáltal, hogyha bizonyos *respectus*okra nézve ez helyeket az időnek kívánsága szerént változtatni akarják, szabadságokban álljon, a' hová *transferál*ni akarják azoknak ki-szólgáltatását, a' szerént az Ország Gyülését-is. 1615.

ARTICVLVS III.

Mivel némelly Vármegyéknek és Székeknek Fő Tiszti Udvari Szólgák lévén, gyakrabban a' Fejedelmek mellett kelletik múlatniok, hogy a' *Causans*oknak a' miatt-is fogyatkozások ne essék, midőn Törvényes Székek *celebrál*tatnak, egyik Fő Tiszt mindenkor haza botsáttatsék, hogy azoknak *absentiá*jok miatt a' Székeknek *celebrál*tatása el-ne múljék, ha valamelly kiváltképen való okok a' Fejedelmeknek nem *obstál*nak. 1629.

ARTICVLVS IV.

Történhetik az-is gyakorta, hogy valamelly szegény Nemes embernek olly' nagy embertől esik vagy személyében, vagy 1615.

javaiban bántódáſa, ki ellen Törvénybéli *proceſſust* indítani nem mér, és ha ſzintén Törvényt *moveál*-is ellene, de a' Törvénytévők a' *causát* avagy nem *leváſ*ják, avagy ha *leváſ*ják-is, *ſecundum juris rigorem pronunciál*ni nem mernek; hogy azért mind a' Törvény-látók és Perlök az ö hívataljokban bátorſágoſabban *procedál*haſſanak; ha azoknak akármi renden lévö emberek *turbatori* lennének, *puniantur juxta contenta Decreti*: ha pedig vagy a' Pereſt, vagy a' Törvény-tévöt fenyegetnék, *in poena fl.* 200. *Hungaricalium convincál*taſſanak, *comperta rei veritate*; mindazáltal a' fenyegetöknek állapotját a' Birák igen ſzorgalmatoſon meg-visgálván, a' *Decretum*nak *continentiá*jához *accommodál*ják a' *poená*t.

ARTICVLVS V.

HA kik a' más párton lakók közzül, az Erdélyi *Ditió*ban Jóſzágot birnak, és abból *Potentiát patrál*nak, a' Vármegye Tiſztei elött tartozzanak törvényt állani, és azon Tiſztek törvényt és *executió*t-is azon Jóſzágból, *ſervatis de jure ſervandis* ſzólgáltatni; kinek a' *convicta pars* ha *auſu temerario reſiſtál*ni akarna, a' Fejedelmek az *Actor*nak *inſtantiá*jára, az *executió*nak véghez vitelében, *de brachio Regali proſpiciál*janak.

Ex Art. An. 1591.

AR-

ARTICVLVS VI.

HA valakik Jószágokat a' *Potentiarius*tól törvénnyel keresvén és perben lévén véle, az alatt az *In cauſam attractus* ítélvén azt, hogy a' Jószág törvény szerént ki-kél kezéből, azt puſztúlni hagyná, vagy ö maga-is szántszándékkal puſztítaná, *in hoc caſu* az *Actor* a' Jószággal együtt a' kár-tételt-is keresheſſe, és a' Jószággal együtt az-is néki meg-ítélteſsék. 1615.

ARTICVLVS VII.

A' *Cauſalis* levelek, ha szintén *illegitimus* Fejedelmek idejében költenek-is, de ha *ritè* és *legitimè emanál*tanak, és éltenek-is vélek: helyeſek légyenek, és *in Judicio acceptal*taſſanak. 1607.

ARTICVLVS VIII.

*Illegitimum Mandatum*okkal senki a' törvénynek *proceſſus*át ne *remorál*ja; hanem a' Vármegyéknek Ispáni, és Székeknek Tiſztei, törvényből ki-ment dolgokat, minden bántás és ellenzés nélkül, mind *Fiſcus* és egyebek Jószágiban a' *Sententiá*knak *Seri-Ex Art.* eſse szerént, tiſztek és hívataljok tartása *An.1549.* alatt, szabadoſon *peragál*haſsák: ha pedig az Udvarbirák és Tiſztviſelök közzül valamellyik, az Országnak *Conſtitutió*ja ellen, az *executió*t nem *admittál*ná, az ollyan Tiſztviſelö a' maga Jószágáról, *ratione non* 1630.

ob-

*obſervationis Articulorum, Juris ordine proſequál*taſſék, és *convincál*taſsék, *cum refuſione damnorum in poena minoris Potentiae.*

ARTICVLVS IX.

HA mikor Törvényes Székeknek *celebrálá*sának idején, a' Káptalanok; vagy egyéb *legitimus Executor*ok *executió*ra mennének-ki; azzal ſohol a' törvényes Székek az Országban ne *impediál*taſſanak, ſe el-ne bomoljanak; az *Executió*knak elég ideje vagyon Eſztendö alatt, *Remedium*a-is lehet a' *Reſuscitatio*, nem köteleztetett a' törvény ſzólgáltatás *privatus* ember dolgához.

1640.

ARTICVLVS. X.

NOha a' Törvénynek *proceſſus*iról való *Conſtitutió*k az idöknek külömb-külömb változáſihoz képeſt, ſok rendben *variál*tattanak; de ebböl való *abuſus*okat és *inconvenientiá*kat következhetni látván az Ország, az akkori Fejedelem és *Status*ok tetſzéſekböl *in anno* 1619. minémü *proceſſus*okat az akkori idönek állapotjához képeſt, a' *Cauſans*oknak, jobbaknak 's haſznoſabbaknak ítéltek lenni, egy *corpus*ba *redigál*ták, és hogy azokkal, *tam in Tabula Regni Judiciaria, quàm Sedibus Comitatuum et Sedium Siculicalium ac Saxonicalium, ubivis in ditione Transſilvanica, pro Statutis*

1616.

Con-

Consvetudinibus et Legibus Regni éljenek, végezték, azokon kivül a' Törveny *processusiról* írott több *Articulus*ok *pro cassatis et invalidatis* tartassanak: úgy-hogy valamelly *casus*ok, és azoknak *processusi* azokból és többekből-is ki-szedegettettek, és mostan itt bé-írattattak, ez módok szerént alkalmaztassanak.

ARTICVLVS XI.

MIvel azért leg-bövebben a' *brevis processus*ok szoktak *agitál*tatni; Elsöben-is azok mellyek légyenek, az 1619-eſztendöbéli *Articulus* ekképen *declarálja*: *Causae quinque Casuum, actuum Potentiariorum Majorum et Minorum, Deliberati item Homicidii, Dotum, rerum Paraphernalium, Quartalitiorum, Tutelarum, Bonorum impignoratitiorum, Vinculorum et Obligaminum, Depositorum et Diffamationum, Falsorum Delatorum, Repetitionis Literarum et literalium Instrumentorum, qualitercunque apud manus alienas existentium, nec non Jobbagionum, Servorumque fugitivorum, aliorumque in Articulis Regni superinde editis, specificè denotatorum.*

ARTICVLVS XII.

EZeket azért a' *specifiált casus*okat, *in arbitrio Cansantium* légyen, ha a' Táblán vagy a' Széken akarják *prosequál*ni; de a' melly

melly *causák*ban *perpetuitas bonorum* keresztetik, és *Privilegium productió*ja-is kívántatik, *immediatè* a'Táblán; és a'mellyek *Notát concernál*nak, *generalis Diaetán profequál*taſſanak; a' melly *caſus*ok pedig nevezet szerént *relegál*tattanak valamellyik *Forum*ra egyenesen, ott-is *profequál*taſſanak, mint-hogy az ollyanok nem hagyattattanak tsak *ad arbitrium Cauſantium*.

ARTICVLVS XIII.

Ex Art. An. 1582. 1619.

HA ki pereſsét *ratione praenotatorum caſuum* a' Táblán akarja kereſni; elsőben a' *Terminus*nak elötte, Erdélyben nyóltzad nappal', a' *Partium*ban 15-töd nappal *literis Evocatoriis legitimè evocál*taſſa; holott mind a' két fél öſzve felelvén, ha az Orſzágnak *Articulus*i és *Decretum*a szerént úgy kívántatik, vagy *ad literas*, vagy *ad humana Teſtimonia*, második *Terminus*ig kibotsáttaſſanak, *quo quidem termino adveniente, reportál*ván, ugyan akkor törvények légyen, és *definitiva Sententia pronunciál*tatván, *ulterioribus remediis denegatis exequál*taſsék-is; ha kik pedig *nemo*ban hadják magokat, azokra *per non venit Sententia* adaſsék, de illyen módal; hogy az *Inhibens* azon közelbik *Terminus*, minden igazságát, *abſque ulteriori dilatione* tartozzék *producál*ni; hogy *modô praemiſsô* törvénye

le-

lehessen; melly második *Terminus*ra-is az *Inhibitio* mellett, ha' nem *compareál*, végsö *Sententia* adassék, és mindjárást *ulterioribus remediis denegatis*, ezen *Sententiá*ja *exequál*tassék.

ARTICVLVS XIV.

E' Fellyebb meg-írt *Inhibitió*ról pedig végeztetett ez-is; hogy a' melly peres Táblán jelen vagyon, avagy *in loco Sedis Judiciariae* a' Törvény szólgáltatásakor a' Pereſſe ellen nem szóll, avagy *Procurator*a által nem felel, Pereſsét fárasztani akarván, de azért ö mással perel, avagy ha nem perel-is, az ollyan *Inhibitió*val ne élhessen; ha valamiképen *Inhibitió*t venne, és pereſſe ellen élni akarna véle, patvaron maradjon; azokáért, hogy efféle nyilván való tsalárdság a' Törvényben senkinek meg-ne engedtessék: Ha kik pedig az *Inhibitió*val igazán akarnának élni, a' mi végre a' régi jámborok szerzették vólt, éljenek úgy és a' szerént igazán véle. *Ex Art. An.* 1571. 1619

ARTICVLVS XV.

A' *Quinque casus*okban, azokhoz számlált *occupatió*kban pedig és *deliberatum Homicidium*ban *personaliter compareál*janak, valamikor afféle *causák discutiál*tatnak, és az *Inhibitió*-is nem külömben, hanem a' fellyebb *Ex Art. An.* 1571. 1619.

lyebb meg-írt mód szerént szólgáljon; *excipiál*catván mindazáltal az ollyan *repentinus* és *Decretalis casus*, melly miatt semmi úton módon a'Törvényre nem mehetne; mellyet a' Bírák felette szorgalmatoson meg-visgálván:, ha helyesnek ítéltetik, ollyankor (*omni tamen hac in parte fraude et dolo semotis*) az Alperes *per Procuratorem* szóllhasson.

1598.

ARTICVLVS XVI.

HA kik pedig nem gondolván a' *causának meritumát perſonalis comparitióra evocál*nának másokat, olly' *casus*ban, melly *perſonalis comparitiót* nem kivánna, és az *In cauſam attractus* nem *compareál*na *in prima-inſtantia*, 's ez okon *per non venit Sententiá* adattatnék ellene, az ollyan *Cauſans* ellen *Probibitió*val, *Inhibitió*val, avagy *Novum Judicium*mal, melly mellett annak-utánna *compareál*van és *doceál*ván, hogy nem *perſonalis comparitiót* kivánna a' *causának meritumá*, *in mortuo homagio convincál*taſsék az *Actoria pars*; Annak-okáért a'kik *Notán*, vagy *Quinque caſus*okon, vagy az *Articulus*ban íratott valamelly *ſpecialis caſus*okon kivül, *perſonalis comparitióra evocál*nának valakiket, azok-is *in mortuo homagio convincál*taſſanak.

ÁR-

ARTICVLVS XVII.

SZokott dolog az-is, hogy a' *per non venit Sententia* után *Inhibitiót* adjának az *In causam attractus*nak, úgy-hogy, a'ki *per non venit Sententián* maradott, a' *Sententia exequálástól* el-tilthaſſa az *Actort Inhibitió*val, melly után *Evocatio*-is ſzokott lenni. Ha azért az *Actor*nak, a' ki a' *Sententiát* vitte, abban a' Vármegyében, a' hová *exequálni* akar menni, jóllága nem vólna, a' honnat a' *Sententiá*nak *exequálásától* el-tilthatnák az *Executor*ok vagy Káptalanok az *Actort*, maga vagy azon ember által, a'ki a' *Sententiát* az *Executor*oknak, vagy Káptalanoknak *executió*ra viſzi, az *executió*tól el-tilthaſsák, *evocál*haſsák-is. Ha pedig az *Inhibitió*val a' *pars periclitans* az *executió*ra nem érkezhetnék, a' *per non venit Sententiá*nak *executió*jának *Relatoriá*ját a' *Regius*ok vagy Káptalanok, 15-töd napig ki-ne adhaſsák: hogy a' *periclitans pars* az *Inhibitió*val oda érkezvén, az ö *defectus*ának ſegítheſſen. Ha pedig *intra quindecim dies* oda nem érkezhetik az *Inhibitió*val, a' *Relatoriát* ki adhaſsák, de azt-is a' 15-töd napot mindenkor *inclusivè* számlálván.

ARTICVLVS XVIII.

EZekben a' *ſpecificált Brevi*sekben *eodem die proclamationis abſentibus, tantùm ſine onere* *Ex Art. An. 1619.*

onere, a' *verbalis Prohibitio* egyſzer meg-engedtetik; mivel azért a' *Prohibita* tsak *eodem die* engedtetik-meg a' *brevis proceſſus*-ban, annak-okáért a' *Sententia*kat az Itélö Mestereknél ha *eodem die* nem *prohibeál*ják, máſod napon ki-adhatják.

ARTICVLVS XIX.

A' Melly peres pediglen ezeket a' *ſpecificált caſus*okat Széken akarja *proſequál*ni, abban illyen mód *obſerválta*ſsék; hogy itt Erdélyben, mind pedig a' *Partium*ban a' *citatiók* Fö és Vicé Szólga-bírák által; a' Székelységen pedig a' Székek-nek Esküttei, vagy azok nem lévén, Nemes ember által, a' Tiſzt petsétinek erejével légyenek; Erdélyben 8-tzad nappal a' *Partium*-ban 15-töd nappal a' Székeknek napja előtt; de a' Bírák, vagy a' kik által a' *citatio* ſzokott *peragal*tatni, nem várván a' Széktöl, tsak házoktól-is ki-meheſſenek *citatiók*ra; a' *citatiónak* pedig *meritumát*, *cum brevi declaratione*, meg-jelentsék az *In cau-*
Ex Art. An. 1619. *ſam attractus*nak. Kik régi *Salarium*okkal légyenek *contentus*ok, *ſub amiſsione officii*, hogy a' Vármegyéken és Székeken is a' *proceſſus*, a' Táblai *proceſſus*okhoz *accommodálta*ſsék, ott-is ha kivánnák a' *Cauſa*sok egyſzer, *ad literas* vagy *ad humana teſti-*

mo-

monia ki-botsáttaſſának máſodik Székig, és akkor törvény *pronunciál*taſsék.

ARTICVLVS. XX.

HA kik pedig a'*cauſá*kban *pro ſtabilimento Juris ſui Novum*mal akarnának élni; ſzabad légyen; de *ante extractionem literarum Tranſmiſſionalium*, mert az után a' *Novum* meg-nem engedtetik; azért, hogy a' *Cauſa* a' *Novum* mellett való minden *proceſſus*ival együtt, meheſſen a' Táblára *ſanior*abb *reviſio*ra. 1591. 1619.

ARTICVLVS XXI.

A' *Novum*mal való *proceſſus* pedig illyen formán *obſervál*taſsék; a' ki a' *per non venit Sententiá*t *prohibeál*ni akarja, annak *emanatió*ja után lévö közelbik Szék előtt tartozzék *prohibeal*ni, 's az elsö Széken *ad reddendam rationem prohibitionis compareál*ni, akkor Törvénye léſzen; melly ha nem tetſzik, az után *Novum*mal élhet, mert a' *prohibita* nem *excludál*ja a' *Novum*ot, de a' *Novum* mellett olly' kéſzen kell lenni minden *apparatus*ſal, bizonyságival, hogy arról a' Székről csak az egy *appellatió* marad fenn, egyéb ſemmi nem. A' ki pedig *prohibitá*val nem akar élni, éljen *Novum*mal a' *per non venit Sententia* ellen; 's mind *Sententia*, 's mind *Evocatio* ellen *contendál*hat 's *exci*- 1635. 1619.

*piál*hat az ollyan; de olly' kéßen légyen a' *Novum* mellett, hogy azután, annak-is tsak az egy *appellatio* marad fenn. A' mi pedig *ex reſponſionibus partium* lött *Novum*-ot illeti, mind a' *Decretum*nak 's mind az igaz *ratio*nak ellene láttatik lenni, hogy *in prima inſtantia* fárattig *contendál*jon a' *citatio* és *adverſa' pars*nak *allegatió*ja ellen valaki, abból ki-fáradván *ad meritum* ßólljon, *deliberatió*t vegyen; az-után iſmét a' *Novum* mellett, azonra *recurrál*jon, a' minn egyßer által ment vólt; hanem ez a' *Novum*: *Auditisque partium ipſarum novis propoſitionibus et reſponſis*; mikor így íratik, a' mellett a' *novizáló* félnek újabb *allegatió*jának kell lenni, melly ellen a' más fél *contendál*hat, *excipiál*hat; de hogy a' *novizans* fél az elébbeni *allegatiók* ellen való *excipiálás*ra *recurrál*jon a' *Novum* mellett, az ſemmiképen meg-nem engedtetik.

ARTICVLVS XXII.

AZ Alsóbb Székeken indíttatott *causák*ban, ha ki új ítélettel akar élni, minek-elötte a' *Transmiſsio* ki-adatnék, annak-elötte élhet véle, a'mint elébb-is megvagyon írva, és a' *Tranſmiſsió*nak ki-adáſa elött *reformál*taſſon, mert a' Táblárol *reformatió*ra vißßa nem botsáttatik, mivel a' *Transmiſsió*hoz ſemmi nem ragad.

Ex Art. An. 1591. 1619. 1635.

AR-

ARTICVLVS XXIII.

A' *Novum cum gratiá*kat-is mint a' *simplex Novum*okat, mind a' két *Cancellarián legitimè* ki-adni a' *Causans*oknak tartozzanak. 1638.

ARTICVLVS XXIV.

A' Ki pedig *Nemo*ban hadja magát, és *per non venit Sententiát* viſznek reá, az *Actort* a' *Sententiá*nak *exequálás*ától el-tiltja, az *In causam attractus* a' második Székre minden bizonyságival olly' kéſzen légyen, hogy többſzör ki-nem botsátják, hanem törvénye léſzen. 1582. 1619.

ARTICVLVS XXV.

MInd ezekben pedig a' *Casus*okban az *Appellatiok admittál*taſſanak; de a' *Quinque casus*okban, és *deliberatum Homicidium*okban, a' *pars convicta* fogva tartaſsék, mind az *Appellatió*nak meg-látásáig; avagy elégedendö kezeſség alatt a' régi *Articulus*ok tartáſa ſzerént, el-botsáttaſsék. Ezen kivül minden *remedium*ok, *prohibitá*k, *par*vételek, *Procuratoria revocatió*k, kikkel azon Székröl a' *causá*nak *diſcuſsio*ja ki-menne, *abſcindál*tatnak.

ARTICVLVS XXVI.

GYakorta a' *Causans*ok *pro ſtabilimento jurium ſuorum Evictor*ra-is ſzoktak fogni; *Ex Art Au.* 1653

mellyben való *proceſſus*-is illyen módon *obſervál*taſsék; mivel *de bono jure* kell az *In cauſam attractus*nak *Evictor*ra fogni, azt *ſtatuál*ni az *Evocatio* pedig egyeneſen tsak az *In cauſam attractus* ellen vagyon, mellyre képeſt ſzabad néki az ellen *contendál*ni, *excipiál*ni, láſſa mentöl tovább halaſzthatja az *Evictor*ra való fogását; úgy mindazáltal, hogy a' mi az *Evictor meritalis allegatió*ja lehetne, ahoz az *In cauſam attractus* ne nyúljon, hanem *intactè reſerválj*a az *Evictor*nak; mert hogy ha ahoz hozzá ſzóll az *In cauſam attractus*, az után nem tartozik *evincál*ni az *Evictor*. Ha pedig az *In cauſam attractus* ſemmit nem *contendál*, nem *excipiál* is, hanem *ſimpliciter* tsak *Evictor*ra fog; arról néki *Prorogatoria Sententiát* ád a' Szék, és így mindjárt letétetödik az *Evocatoria*, vagy *Evocatio*ról való *Relatoria*, ſoha többé azt az *Actor* nem tartozik *producál*ni, hanem más Széken vagy Táblán, tsak a' *Prorogatoria Sententia* mellé *proclamál*tatja, 's azt adja-bé, a' mellett kívánja *ſtatuál*tatni az *Evictort*: és így azután az *Evictor* tsak *de merito excipiál*hat, úgy mint *ratione praeſcriptionis et calumniae*, egyebet nem.

ARTICVLVS. XXVII.

EZekre nézve azért ſzükséges, hogy két
An. 1619. vagy három nap *celebrál*taſſanak a' Szé-

kek,

kek, és a' *per non venit Sententiák*at ugyan azon Székből a' *Notarius*ok ki-adják, ha a' *periclitans* benn nem tíltja; e' végre, hogyha az *In cauſam attractus* az *Actor*t az *executió*tól el-akarja tíltani, az elsö közelbik Székig *verbali prohibitione* tíltsa-el, tovább ne vontaſſa; mindazáltal afféle szóval való tíltás a' *Novum*ot nem *excludál*ja.

ARTICVLVS. XXVIII.

PAraßztember, ha mi *potentiát* avagy kárt tészen, Földes Urától törvényt kérjenek felöle, ki továbbá való halogatás nélkül Törvény-Széket ſem várván, egy Szólgabíró elött tartozzék törvényt tenni 8-czad napra füſtin; Magyar Orßágban 15-töd napra, és minden bizonyságival *revideál*taſsék, ha ott nem tetßik a' Törvény, Vármegyére *appellál*haſſon elsö Székre, holott vége ßakadjon: *Excipiál*tatván a' *Minor potentiá*ból *emergált cauſák*, mellyeknek *reviſio*ja az alsó *Forum*okról a' Táblára nem botsáttatik *Appellatió*ba, hanem úgyan ott *decidál*tatik *finaliter*: de ha ott-is nem tetßik, a' Fejedelem eleibe botsáttaſsék, *Ex Art.* mellyben több *Juridicus proceſſus* ne *ad-An.1582.* *mittál*taſsék. Ha hol a' *Dominus terreſtris le-* 1619. *gitimè requiſitus*, Törvényt a' *praefigált* napra nem tenne, a' Vármegyére *citál*taſsék, *et cum ſingulorum Jobbagionum homagiis*,

tartozzék újobban Törvényt tenni a' fellyül meg-írt módok szerént. Ha ki akkor-is, *contumaciâ ductus* törvényt nem tenne, másodszor-is a' Székre *exportálván*, *in actione Actorum convincál*tassék, és *ulterioribus remediis denegatis executioni demandál*tassék.

ARTICVLVS XXIX.

EZen parafst ember felöl való Törvény kérésben végeztetett ez-is; hogyha mikor, *tempore impensionis Judicii* a' bizonyságok, vagy a' helynek távól vólta, vagy egyéb akadály miatt *personaliter* jelen nem lehetnek, a' bizonyságban minden igaz *Relatoriá*knak helye légyen, és *acceptál*tassanak *in Judicio*.

An. 1639.

ARTICVLVS XXX.

EZ fellyül meg-írt *brevis processus* on *inchoá*landó *causá*kban pedig, három helyes *Exceptió*knál több ne *admittál*tassék; egyébiránt ha kik helytelen *Exceptió*kat *erigál*nának, azoknak semmi erejek ne légyen.

1619.

ARTICVLVS. XXXI.

IN *longis causarum processibus*, minden peres két *prohibitio*val élhessen, egyik *eodem die simpliciter sine onere*; a' második *sem-per cum onere*.

Ex Art. Au. 1619

AR-

Articulus XXXII.

Mind ez Országban 's mind Magyar Országnak ide tartozó részeiben régi szokás ez; hogy mikor a' Törvények a' *per non venit Sententiá*nak utánna folyásában indúlnak, és a' Bíró valamellyik félnek, az *Actor*nak, vagy az *In causam attractus*nak törvény szerént hitet ítél, avagy *Communis*ra, avagy *Oculata revisio*ra botsátja, és eszébe vévén a' peres félnek valamelyike, a' törvénynek súlyosságát el-akarja tíltani *inhibitió*val: Végeztetett egyenlö akaratból, hogy ennek-utánna, ha valamelly fél ezeknek *celebrálás*ától el-akarja az *adversa pars*ot tíltani, 8-tzad nappal tíltsa-el a' napnak elötte, mellyet a' Bíró *Communis*nak vagy *Oculatá*nak *praefigál*t vólt; ezt pedig a' napot mindenkor *inclusivè* értvén. Ha pedig valaki annak-utánna a' 8-tzad nap után *inhibeál*na, az *Inhibitió*nak ereje ne légyen. *An.* 1571. 1619.

Articulus XXXIII.

Noha a' *binaria repulsió*nak a' *Decretum*ban kemény büntetése *decernál*tatott; de még-is találtatnak némellyek, kik ezzel-is nem gondolván, *ausu temerario* a' *Judiciária Deliberatio* ellen, két *Repulsió*t tenni méreszelnek: kik ellen végeztetett, hogy a' Bírák törvényt szólgáltatván *ad instantiam partis* 1597.

tis querulantis a' Fejedelmek *brachium Regalét* adjanak, *et juxta tenores literarum Adjudicatoriarum executio* fólgáltaſsék.

ARTICVLVS XXXIV.

MIvelhogy az *Evocatoriákban*, *Adjudicatákban* és *Relatoriákban*, vagy a' Meſterektöl vagy az *Executor*októl gyakran *error*ok eshetnek, a' *Cauſáns*oknak nagy fogyatkozáſokra; tetſzett hogy afféle *error*ok *ad inſtantiam partium* az elsö *Terminus*on *in Foro contradictorio*, ha ſzintén a' bé-adott levelet a' Meſter el-olvaſta vólna-is, ha *manifeſtè conſtál*, hogy a' Meſterektöl vagy az *Executor*októl lett a' vétek, *corrigál*taſsék; ezen *Articulus* pedig a' Vármegyék Székin-is mindenütt *obſerválta*ſsék. Ha az *Executor*ok *perſonaliter* jelen léſznek, *in facie Tabulae reformál*ják: ha pedig jelen nem vólnának, *mediantibus literis Praeceptoriis* légyen a' *reformatio*. A' Káptalanók és *Convent*ek azonképen *ad literas Praeceptorias* tartozzanak *reformál*ni.

Ex Art. An. 1619.

ARTICVLVS XXXV.

VAnnak a' *per non venit Sententiá*knak kiadásában - is *emendál*áſra való dolgok; hogy azért a' *per non venit Sententiák in longis cauſarum proceſsibus* jó módon kikelheſſenek, a' Meſterek ezen módot tartsák-

tsák-meg; a'Magyar Orſzági *cauſák*ban ſemmiképen a' *per non venit Sententiák*at *inclusive* tízed napig ki-ne adják; hanem 11-dik napon, azt pedig a' tíz napot nem *à primo die Termini*, hanem *à die proclamationis* ſzámlálják, és így tízed nap múlva kiadhaſsák, innét a'következvén, hogy mikor a' *Terminus* végében tsak tíz nap va- 1619.
gyon hátra, ſenki ſe *Actor* ſe *In cauſam attractus abſolutionálét* ne válthaſſon. Azonképen az Erdély Orſzági *causák*ban-is 8-tzad napig a' *Sententiák*at ki-ne adhaſsák, hanem *à primo die proclamationis uſque ad octavum diem inclusivè*, ebből a' következvén, hogy mikor tsak 8-nap vagyon hátra az *Octava* végében, ſenki annak-utánna *ultro citroque* Peresſét ne ſzóllíthaſſa; mert a' régi eleink a' *rationalis excuſatiot in Sententiis per non venit* erre való tekintetben ſzerzették vólt, hogy a' ſzegényeket is meg-ne nyomorítthaſſanak, kiknek útjokban valami betegségek, nyavalyájok történnék, hanem mentségek leheſſen. Más az, hogy ſemmiképen, ha ezek jó módon meg-nem tartatnak, a' *Sententia* levelekre *proclamatát* és *extradát*át nem írathatnak.

ARTICVLVS XXXVI.

MIvel pedig a' *Diviſio proceſſus*ában ſokaknak nyilván való igazságoknak meg- 1619.
tartására a' felettébb való haladék miatt,

nem

nem kitsiny *injuriák* láttatnak lenni; tetszett, hogy ennek-utánna *in Diviſionibus inter fratres et ſorores carnales, patrueles et matrueles fiendis*, az *Inhibitio* ne *admittáltaſsék*; *Excipiál*tatván a' Székelység, kik között minémü *uſus obſerváltaſsék* a' *Diviſio* dolgában, annak *Series*sében meg-vagyon írva.

ARTICVLVS XXXVII.

HA kinek *Tutori* vagy *Prædeceſſori moveáltak* valami *causát*, és nem ö maga
Ex Art. Am. 1650. a' Peres, méltó hogy ne *incurrál*jon *in poenam Calumniae*, ha szintén *duplex citatio* lett vólna-is: mindazáltal az *adverſa pars*nak fáradsága és *expensája* hogy haszontalan ne légyen, *cum poena homagiali condescendál*ván *causája*, ismét *reinchoál*hassa perit; ha ki pedig vagy *deponál*ni akarná régi fenn lehetö *proceſſusát*, vagy magára *condeſcendál*tatni, affélékben az elötti mód *obſerváltaſsék*.

ARTICVLVS XXXVIII.

MIkor Törvényes Székek két Vármegyében egyszersmind *celebrál*tatnak, ha
1651. melly *Cauſans*ok *perſonalis comparitio*ra mind két Székre *citatus*ok vólnának, egyik helyen *dilatio* adáſsék nékik; mivel mind két helyen jelen nem lehetnek.

AR-

ARTICVLVS XXXIX.

A' Régi pereknek máſra való ſzállításában *obſerváltatſék* illyen mód; ha valaki valami régi pert máſra akar ſzállítani, ollyant, a' melly egynéhány eſztendötöl fogva nem vólt *in Foro*, az ollyan *litigans pars* levél mellett *Regius*ok által tartozzék a' *Terminus* elött három hónappal *certificálni* azt az embert, a' kire akarják ſzállítani, *cum brevi declaratione meriti cauſae*; és miben állott vólt-meg a' *cauſa*, az hol már ö el-akarja kezdeni, hogy azt a' pert reá akarja ſzállítani, kéſzülhelſſen hozzá. Az illyen *certificatoria* ellen pedig ſenki ſemmit ne *excipiál*haſſon, hanem mindjárt-mennyen tsak ſa' *certificatio* ſzerént való *meritum*ára a' *cauſa*, 's azután *obſerválják utrinque* a' ſzokott *proceſſust*, *excepto eo*, ha kit *poſt tempus certificál*nának. 1635.

ARTICVLVS. XL.

MIkor *Terminus*ok *celebrál*tatnak, a' melly *caus*ák *in rationem Fiſci agitál*tattak, azokban-is ha ki *causá*ját újítani akarja, az ollyanoknak adaſsék egy *Novum cum gratia*, és *ſuis modis proſequál*haſſa *causá*ját; ha pedig ſemmit ſem újíthat, afféle *Cauſans*nak *cum poena Calumniae perpetuum ſilentium imponál*taſsék. *Ex Art.* An. 1630.

AR-

ARTICVLVS XLI.

A' *Tranſmiſsiók* a' Törvényes Széken adaſſanak-ki mind a' két fél Peres jelen
1635. lévén, úgy-hogy el-olvaſván a' *Notarius*, ha valamellyik fél valami *defectust animadvertál*, ugyan-ott *reformál*taſsék; úgy mindazáltal, ha ki-tetſzik a' *Protocolum*ból, hogy az elött azt, a' mit *reformál*tatni akar, *allegálta*. Ha ſzintén egyik fél *compareál*is, a' máſik félnek *inſtantiá*jára ugyan ki adják, *excepto tamen*, ha *in publicis Regni negotiis* léſzen az, a' ki nem *compareál*.

ARTICVLVS XLII.

HA melly *Fiſcalis* Tiſztvalakik ellen *potentiát patrál*, azon Tiſztiben *citál*taſsék azon *laeſa pars*tól, azon Vármegyének Törvény-Székire, az hol a' *potentia patrál*tatik, ha addig Tiſztiben *perſiſtál*; ha pedig *ante finalem deciſionem cauſae* Tiſztiből ki állana, máſuvá akárhová menne, nem *obſtál*ván, ugyan azon Széken az hol *moveál*tatott és *inchoál*tatott, ugyan ott *decidál*taſsék *causája*: és ha *poenán convincál*tatik, azon Vármegye Tiſztei *juxta leges* a' *convictus potentiarius*nak mind ſzemélyén, 's mind javain (nem a' *Fiscus*én) *executiót* teheſſenek az *Executor*ok a' *Deliberatio* ſzerént. Ha pedig Tiſztiből ki-menne, a' *laeſa pars* a' *potentiarius*t kereſſe a' kár-tételért

lért *juris ordine*, vagy ott, az hol *perſonalis reſidentiája* vagyon, vagy ott, az hol más Tiſztet fog viſelni. Ha pedíg azon *potentiarius* Tiſztviſelö *reſidentiát* lan vólna, a' ki ellen *Sententia pronunciál*tatnék, ha valami javai találtatnak a' *Fiſcus* Jószágában, nyúlhaſſon ahoz az *Executor;* úgy mindazonáltal, hogy a' *Fiſcus* Udvar-házaira ne menjen. 1635.

ARTICVLVS XLIII.

GYüléſek alatt való Táblán *indifferenter* ezek a' *causák revideál*tathatnak; úgy- mint: *Publicatiók*, és minden helyekből való *Transmiſsiók*, Jobbágy és Szolga felkéréſek, és az *Articulus*okban *ſpecificál*t némelly *caſus*ok. *Ex. Art.* An. 1571. 1598. 1615. 1637.

ARTICVLVS XLIV.

SEmminémü *causák*at *abſque merito* tsak *Exceptió*val, a' *peremptoriá*kon kivül, az alsó Székröl Táblára ne botsáſſanak; hanem *cum toto ſuo proceſſu*, minden Törvény szerént végbe ment *Sententiák* (*niſi legitimum aliquod obſtiterit impedimentum*) *ſuò modò obſervál*tatván botsáttaſſanak-el. 1630.

ARTICVLVS XLV.

IN proſecutionibus cauſarum senkinek kedvezés ne légyen, se Meſterektöl, se egye- 1576. 1619.

egyebektöl; hanem a' Meſterek a' régi jó mód ſzerént, *Series*böl ítéljenek, ebben ſe Uraknak, ſe egyéb Fö rendeknek nem kedvezvén, mind ſzegénynek, bóldognak, az igazság egyaránt ſzólgáltaſsék, a' Fejedelmek-is meg-tartaſsák minden rendekkel ſzemély-válogatás nélkül; azoktól ki-válva, a' kiket magok ſzükséges dolgaiban el-akarnának küldeni, azoknak pereket méltán elö-vegye a' Tábla: haladékot-is ſenkinek egyébnek ne adjon, hanem a' kiknek a' Törvény helyt ád.

ARTICVLVS XLVI.

EStenek néha illyen *caſus*ok-is, hogy némellyek az Orſzágnak *publica Conſtitutiói* és *Articulus*i ellen *proteſtatiót* tettenek,
1653. *teſtimonialis*t-is ki-vévén róla; hogy azért ez iránt valami alkalmatlanság ne következzék, végeztetett, hogy a' kik *proteſtal*ni akarnak, légyen ſzabados ámbár; de az ollyan *proteſtatiók publicè* légyenek, és el-olvaſtaſſanak, hogy így *conſtál*ván mind a' Fejedelmeknél 's mind az Orſzágnál, *invigilal*haſſanak magok végezésére; de ha ſzintén az Orſzág *Articulus*i ellen való *Proteſtatiók* meg-léſznek-is, erötelenek légyenek; *privata perſonák* közt való *Proteſtatió*kat ide nem értvén.

Tl-

TITULUS II.

Dilatiókról.

ARTICVLVS I.

*Dllatió*król való parantsolatok, és *Prorogatorium Mandatum*ok a' *Causans*oknak *injuriá*jokra, és igazságoknak *periclitatió*jára ne adattassanak, *excipiál*ván azokat, a' kik Fejedelmek vagy Ország szolgálatjában foglalatosok; söt ha kik afféle *subterfugium*okat keresnének magoknak, a' Törvénytévök a' hol a' *causá*knak *agitál*tatni kellene, jó lelkek-esméreti szerént ítéljék-meg, hogy-ha a' *Decretum*ban *specificál*t, vagy azon-kivül méltó, 's nem csak *praetextualis* okok forganak a' dologban, állhatnak-é-meg avagy nem? Özvegyeknek való *prorogata* pedig a' *Decretum* és végezések szerént helyben maradjon. *Ex Art. An* 1616. 1619.

TITULUS III.

Publicatiókról.

ARTICVLVS I.

A' *Publicatió*k a' *Decretum* tartása szerént légyenek. *Elapsô anniversariô* mind Gyülések alatt, 's mind *Octavalis terminus*okon *revideál*tassanak, az alább meg-irt ren- 1630.

det mindaz-által *obſervál*tatván; a' *citatiók*nak pedig *Terminus*i az eddig való *uſus* szerént *obſervál*taſſanak *in cauſis publicationum, ad requiſitionem Contradictorum*, leg-tovább
1648. *bis quindenára* az *Executorok* a' *Relatoriákat* ki-adni tartozzanak, söt azontúl-is a' párt meg-tartsák az *Executorok* 60. napok alatt, és meg-adván jútalmokat, tartozzanak ki-adni: mellyet ha *praetermittál*nának, keressék *Mandatum*mal, és ha úgy-is meg-nem adnák, ha életben lennének, 's tüz víz vagy gonoß ember miatt történt el-veßéssel magokat hiteleſen meg-nem menthetnék, büntetteſſenek úgy, mint *legitimum Mandatum*nak nem *obtemperálói*.

A' *publicált causá*knak elö-vétetését a' *Ex Act.* *Directorok*, Itélö Meſterek, *Praeſidens*ek, *An.1649.* ne halogaſsák alkalmatoſságok adattatván reá, és a' szegény *Cauſans*okat ne költessék, azont kívánván magok köteleſségek-is.

*Intra anniversarium ſuper productione proteſtál*ni nem tartoznak a' *Contradictorok*, *An.1650.* vagy *Ingerens*ek, és *repletô anniverſarió causá*jokat *defendál*hatják *in foro contradictorio* a' nélkül-is.

A' *publicatiók* dolgából *conferál*tatott *Privilegium*, és az arról *emanált Articulus*

meg-

meg-tartaſsék ez-után-is; melly ekképen következik:

Mivel eddig a' *deficiált* emberek Jószáginak *publicatió*iban ſemmi bizonyos *Terminus* nem *obſerváltatott*; Végeztetett, hogy ennek-utánna mindenkor tsak ſzintén az ollyan *deficiált* emberek jószága *publicáltaſsék*, a' moſtani *publicatio*nak tsokott *proceſſus*a ſzerént, a'kik a' *publicatió*nak napjának elötte 32-eſztendők alatt *deficiált*anak; a' kik pedig a' 32-eſztendők elött *deficiált*ak, azoknak igazságok ſoha ne *publicáltaſsék* az-után *Fiſcus* számára; hanem a' *Fiſcus*, vagy ha a' *Donatarius* léſſen, az *procedál*jon efféle Jószágoknak keresésében *longo juris proceſſu*. Hogy pedig a' *Contradictor*ok, kik a' *Publicatió*nak *contradicál*tanak, igazságokat jobb módjával *producál*haſsák, és ne kénſzerítteſſenek minden *Terminus*okon *indifferenter compareál*ni, abban-is ennek-utánna illyen mód *obſervál*taſsék: A' Gyüléſek alatt *indifferenter* minden *publicatió*k, mellyeknek *anniverſarius Terminus*ok el-tölt, *revideált*taſſanak; a' melly *publicatió*knak pedig *Terminus*ok a' Gyüléſig el-nem telik, *Terminus*ok alatt *revideált*taſſanak, Az Erdélyi *publicatió*k az Erdélyi *Terminus*on, a' Magyar Orſzág részeinek *publicatió*jok a' Magyar Orſzági *Terminus*ok alatt *revideált*taſſanak.

TITULUS IV.

Adóságról.

Articulus I.

AZ adóság dolgából valakinek mint vagyon az ö kötése és végezése, azon szerént légyen az elég-tétel-is; egyéb-iránt a' Városokon illyen mód tartassék: hogy-ha valaki az ö adóssát az elég-tételre nem vihetné különben, *competens* Bírája eleibe idézze, annak szokott rendi szerént, és hogy-ha az adóság meg-valóságosodik, a' Bírák mindjárt elégtételt szolgáltassanak az adóságot keresö félnek: ebben pedig sem *pár* vétel, sem egyéb le-szállitásra, avagy halogatásra való út ne engedtessék; hanem-ha a' dologban valami olly homály volna, mellyen a' Bírák jó lelkek-esméreti szerént el-nem igazódhatnának e' történetben, a' dolognak meg-világositására 's bizonyitására 15-töd nap adattassék, és akkor végsöképen el-igazittassék, *compertaque rei veritate*, egyszersmind a' keresö fél meg-is elégittessék. Az elégtétel pedig nem valami haszontalan és többire semmire kellö gaz marhából légyen, hanem az adósnak örökségén kivül ha találtatnak ezüst, arany, és pénzbéli javai, bora és búzája, azokból légyen, mellyeknek-is el-be-

Ex Art. An. 1596.

1595.

tsül-

tsüllésére a' betsüsök hittel légyenek kötelesek, kik akár *in excessu*, akár *in defectu* ha fogyatkozást tésznek, azon helybéli Tisztek előtt *exponáltván* a' dolgot, mindjárt *peremptorie* meg-ítéljék, és ha *comperiáltatik* a' vétség, *in fl.* 200. *convincáltassanak* külön-külön, mellynek két része a' Biráké, harmada a' panaszló félé légyen; *insuper* a' mellyik félnek kárt tésznek, az ö igaztalan betsüjökkel, az-is *refundáltassék toties quoties*: mellyek nem találtatván, avagy fel-nem érvén az adósnak örökségéből légyen az elégtétel; ha pedig az is fel-nem érné, személyében-is meg-fogassék az adós, melly igazitásnak módjáról a' Tisztek hiteles *testimonialist*-is adjanak. Hogy-ha pedig a' Birák az elégtételt-is el-múlatnák, vagy *testimonialist*-is nem adnának, szabadoson a' káros ember, akárhol azon Városbéli vagy Falubéli embert *arestálhasson*, a' hová való Birák az elégtételt el-múlatták. Ez igazitásnak módja néz a'külsö rendekre, egyéb-iránt a' Városoknak és Száz Székes helyeknek lakosi, éljenek a' magok eddig való *Privilegiumokkal* magok között és törvényekkel, az hol tudnillik afféle dolgokról való régi és ez ideig meg-tartott *Privilegiumok* voltanak, és vannak; egyéb-iránt a' *Privilegiumok* 1596. 1607.

*um*ok nélkül bé-tsúfztatott *abuſus*ok ezen meg-írt módhoz alkalmaztaſſanak.

ARTICVLVS II.

Ex Art. An. 1649. SZáz forintban álló adóſságnak kereſeti pediglen; minden meg-külömböztetés nélkül, az Országnak minden rendei között, minden *Exceptio*, *pár* vétel, *Appellatio* (az egy *Exmiſsión* kivül, az-is pedig tsak homályos dolgokban) és minden törvénybéli *remedium*ok kivül meg-ítélteſsék, és *executió*ba-is vétesſék, semmi haladékra való útak, módok, affélékben ne engedteſſenek: a' mint ennek egyéb *proceſſus*i bövebben-is meg-írattattak a' zálogokról való *Series*ben. Ezen-kivül való dolgokban és adóſságokban, a' Vármegyék és Székelység maradnak a' *Decretum* és eddig *obſervál*tatott jó *uſus*ok mellett.

TITULUS V.

Jobbágyokról.

ARTICVLVS I.

A' Melly Jobbágyok Mihály Vajda *irruptió*jától, 's *ab* 1599. akkori Földes Uroknak földökről, és nevek alól el-mentek, azoknak viſſza vitelekben illyen mód tartaſsék: hogy a' *praetendens* Vármegyéken Szolgabiró által kereſſe-fel a' Jobbágyot fel e-

feleségével, gyermekivel, 's minden ingó javaival, és hogy-ha a' *Poſſeſſor* meg-nem adja, kinek földén lakott a' meg-kérésnek idejéig (melly kérés akár ſzemély ſzerént magától, akár Tiſztartója, akár Bírája, avagy Jobbágya által légyen) *citál*tasſék a' Vármegye Székire, Erdélyben nyóltzad, a' *Partium*ban 15-töd nappal a' Szék elött, és ott mind két fél, magok vagy *Procurator*ok által *compareál*janak, minden bizonyságokkal együtt, ha az *In cauſam attractus* nem akarván *admittál*ni az *Actor*nak bizonyságit, avagy bár meg-halgatván-is, még-is bizonyságra kéredzik, Pereſsét fárasztani akarja, el-botsáttasſék ugyan, de a' következendö Széken, *excluſis omnibus Juridicis remediis, ulteriorique proceſſu non admiſſo*, ha *comprobál*ja az *Actor* mind azt, hogy a' fel-kéréſnek idején, annál inkább ha azután-is hatalmában, és földén lett vólna a' fel-kért Jobbágy, és hogy a'fenn megírt idö után ment vólt el-is, *finaliter* megítélteſsék, *cum homagio et poena minoris potentiae*, és *executioni demandál*taſsék; ha pedig az elsö fel-kérés után az *In cauſam attractus* eſzébe véſzi az *Actor*nak igazságát, és meg-kínálja véle a' következendö Széknek napja elött, tartozzék el-venni *ſine poena*; Ha ki e' *caſus*ban *per non venit convincál*tatik, *prohibitio* avagy *ſimplex Novum* mellett

a' következendö Széken *finalis Sententiát* vészen azon *poena* alatt, mint fellyebb írva vagyon, *poſt exmiſsionem* a' min maradott vólt.

Efféle Jobbágyoknak *repetitiója* Székelységröl, Száſzságról, Városokról ha léſzen, akár Tiſztek által, akár *praeceptorium Mandatum* mellett, 's ha nem *reſtituáltatik modó praemiſsó* a' Jobbágy, Táblára *evocáltatſſanak*, és akár *Octavalis*, akár *Diaeta* alatt lejendö Táblán *finaliter dijudicáltatſſanak*, *comperiáltatván* a' *Praetendens*nek igazsága, az *In cauſam attractus*ok *cum poena fl.* 200. *Hungaricalium* tartozzanak *reſtituálni*; úgy-hogy, ha *poenába incurrál*nak, a' *convictus*oknak, nem a' *repetitus* Jobbágynak javaiból légyen az *executio*. Ez móddal való kéretés és ki-adása a' Jobbágyoknak, Fogaras földén kivül, minden helyekre és *Poſſeſſor*okra *ſine diſcrimine* értetik.

Ide értetnek pedig mind az Özvegy Jobbágy Aſszonyok, és azoknak akármi idejekori gyermeki és minden javai.

Ha melly Jobbágy Nemes Aſszonyt vévén, annak örökſégében lakik, a' feleségétöl kérjék-fel ezen mód ſzerént.

Ha nem felesége örökségén lakik, bizonyos Ura-is nintsen, nem-is meg-nemesíttetett ſzemély, mindazáltal ſzabadság-

ságban és szabad helyen él; Szólgabiró által *admoneáltatja* a' *Praetendens* a' viszszamenésre: ki ha nem tselekeszi, azon Vármegye és Székbéli Tiztek vessék elégedendö kezesség alá, és a' következendö Széken *peremptorie* ítéljék-meg, 's nem találtatván méltó mentsége, adják kezébe a' *praetendens*nek.

Ha pedig a' Jobbágy szegödött szólgaságban vólna felelet alatt, *comperiáltatvan* a' dolog, és eztendeje el-telésének idejeis, a' szerént annak el-töltése után, tartozzék *restituálni modò ut suprà*. A' hódolt Falukon lakó Jobbágyoknak fel-kérése, 's mind pedig meg-adása légyen a' közönséges végezések szerént, az ollyan helyekröl, a'mellyekröl földes Uroknak fel-szólgálnak, 's nem távól lakó, és tsak sancz fizetö emberek.

A' Török földére alá ment Jobbágyokat, Fejedelmeknek, avagy utánnok lévö Végbéli Fö Tiszteknek hírekkel és *consensus*okkal, ha mikor *absque periculo*, és valami egyéb nagy alkalmatlanságoknak következése nélkül lehet, meg-engedtetik fel-hozattatások. *Ex Art. An.* 1643.

A' melly Jobbágy elébbi *residentiájára* magától viszsza mégyen, nem tartozik a' *temporaneus* Urának *restituálni*, hogy-ha örö-

köſsége és hozzája való *competentiája* is elébb való, ha ſzintén kezeſek vólnának-is az ollyan *redeált* emberért, a' kezeſek addig ne *exequáltaſſanak*, hanem a' *Praetendens*, és a' kezeſeknek urai elsö következendö Székre *contendáljanak*, és *finalis Deliberatiót* vegyenek róla: ha *comprobálhatja* a' *Praetendens*, hogy a' kezeſek tudták légyen, hová való vólt az ember, kötéſek ſzerént lakoljanak; annál-is inkább, ha Földes Uroknak hírekkel vették-fel a' kezeſséget; de ha a' máſik fél *contrariumot* bizonyíthat, hogy tudnillik nem Ura hírével vették légyen-fel a' kezeſséget, és annak-felette az-is *eluceſcálna*, hogy a' Jobbágy igazán oda való, a' hová *redeált*, a' kezeſek *abſolváltaſſanak*; a' két idöbéli *Poſſeſſorok* pedig *contendáljanak de proprietate*, annak útja és módja ſzerént, nem *praejudicálván* egyébként a' két félnek *contentiójok* a' *Poſſeſſor* igazságának, ſem pedig a' *temporaneus praetendens*nek. Ezen egyenlö mód tartaſsék a' *Fiſcus* jószágiból el-bújdoſott, és *reducálandó* Jobbágyoknak állapotjokban-is.

TITULUS VI.

Szökött Jobbágyokról.

AR-

ARTICVLVS I.

NOha a' Jobbágyoknak *reductió*jok felöl fellyebb-is annak *Series*ében vagyon emlékezet, szükségesnek ítéltetett mindazáltal, hogy ez alább meg-írt *Casus*ok, és azokban meg-írt *modalitás*ok-is *annectál*tassanak, úgy-mint: A'melly Jobbágyok Mihály Vajda bé-jövetele előtt mentenekel, és bújdostanak-el örökös Uroknak földökről, azok *longo litis processu* keresteſſenek. Az-után el-ment Jobbágyok pedig, *per brevem processum*, a'mint másutt megvagyon írva; de a'mellyeket a'végezések szerént *Mandatum*mal *repetál*tatnak, *praetensio*jokról való igazságok-is mellette légyen a' *Mandatum*nak, és a' melly helyekről *Mandatum*mal *repetál*tatnak a' Jobbágyok, azon *Natiók* és helybéliek-is a' Vármegyékről hasonló módon *repetál*ják el-bújdosott Jobbágyokat.

ARTICVLVS II.

AZ Országnak végezési, és azokban írott módok szerént pedig a' *fugitivus* Jobbágyok (az! egy Fogaras Földi állapot *excipiál*tatván) mind Fejedelmek, Urak, Nemesek jószágiból, Városokból, Aknákból, Szálók alól, akármellyik *Natión* lévők közzül, Hajdúságról ki-adattassanak; az Aknás Városi helyekről Szálók alól, Hajdúságról *Ex Art. An. 1620. 1631. 1588.*

ról és Székelységröl, olly' *securitás*sal adattassanak kézhez, a' meg-igért vagy megnyert Jobbágyok, hogy azoknak el-vívói meg-ne háboríttassanak; *alioquin* az ollyanok, ember halálon, sebhetésen, magok sérelmek és károkon kivül-is, a' *patratorok* a' *Decretalis poenán convincál*tassanak, úgymint *legitima et definitiva Sententiát*, avagy *Regiust* meg-háboritó emberek.

ARTICVLVS III.

Ex Art. *An.* 1623. A' *Fiscalis* Jószágokból, Aknákból és egyéb helyekröl, a' Tiztektöl *repetál*ják a' Jobbágyot, az *Articulus*okban *specificál*t módok szerént, és a' meg-nem adásért-is ugyan azonok *incurrál*janak *poená*ba, 's azon *Sententia* mellett akárholott-is *executio peragál*tassék.

1638.

ARTICVLVS IV.

1650. A' *Fugitivus*, vagy akármint el-idegenedett Jobbágynak *reductió*jában, annak gyermeki vagy ifjúi *aetás*a semmit nem *obstál* a' Földes Ura *jus*sának, egyiránt *repetál*hatja, és *reducál*hatja *specificatis modis*.

TITULUS VII.

Zálagról.

ARTICVLVS I.

A' Mint-hogy egyebekben-is, úgy a' *Notori-*

toriusok jószági között-is, ha olly' Zálagos réfz jószágok találtatnak, mellyeket azon *Possessorok*-is *impignoratitio jure* birtanak; ha *tempore executionis* a' *verus Haeres*ek *comprobál*ják, avagy *ante latam Sententiam in foro contradictorio*-is *penes ingessionis protestationem deponál*ván, ha mivel tartoznak, *restituál*tassék nékik *eo facto*. *An.* 1595.

ARTICVLVS. II.

SZáz forintig való zálagnak állapotja igazódjék *in sede inferiori*: Abban *Appellatio* ne *admittál*tassék; a' kínálás pedig a' *Ex Art.* *A.* 1648 szerént légyen; hogy elsöben *sólito more* Szólgabíró által meg-kínáltatván a' *summá*val; ha fel-nem venné, mindjárt a' következendö Széken *in facie Sedis deponál*ja a' zálagot, akkor-is meg-kínálván véle; ha még-is nem *leválná*, mint elégségesen *constáló* dologban, *de condescensione* semmit ne *contendál*hassón az *In causam attractus*, hanem *ad meritum* felelvén, ha kívánják a' Peresek, bizonyságra botsáttassanak-ki.

A' *Liquidum Debitum*ok száz forintig mindenütt az Országban 's a' *Partium*ban-is a' Székeken, ezen meg-írt *brevis processus* szerént *dijudicál*tassanak, minden *Exceptiók* és *Appellatiok* ki-rekesztetvén, végeztetett. *Ex Art.* *An.* 1649.

TI-

TITULUS VIII.

Szólgák állapotjáról.

Articvlvs I.

VAlamelly köteles Szólga alkuvása szerént való idejét jámborúl el-nem tölti, és bútsú-vétlen Urát el-hadja, ha nem Nemes ember, úgy annál inkább, de ha Nemes-is, mindazonáltal a' kereſetnek mivóltához képeſt való elégséges *reſidentiája* nintsen, valakinek földén vagy keze alatt fel-találtatik, kéreſsék-fel, és ha meg-nem adatik, *citál*taſsék *competens Forum*jára a' meg-nem adó; és ha meg-nem adhatja, *cum poena ducentorum florenorum readjudicál*taſsék. Ha pedig elégséges *reſidentiájú* Nemes ember léſzen, *de bonis admoneál*taſsék *ad regreſſum*; ha Jobbágyi nem találtatnak, *etiam perſonaliter*, és ha mindjárt nem *redeál*, *citál*taſsék, 's *comperta praetenſionis veritate fl.* 200. *poenával reſtituál*taſsék; és mind azokban a' fel-kérés, *citatio*, *proceſſus* és *forum* a' ſzerént légyen, valamint a' *fugitivus* Jobbágyok felöl írva vagyon.

A', melly Szólgak pedig Záſzlók alatt találtatnak, ha elégséges *reſidentiájúak*, haſonló-képen magok ſzemélyekben *proſequál*taſſanak Törvénnyel; ha pedig nem Nemeſek, vagy nem elégséges *reſidentiájú-*

ak,

ak, a' Tiſztektöl *repetál*taſſanak, és a' meg-adasért azok *proſequál*taſſanak.

ARTICVLVS II.

A' Számadó Szólgák, ha a' kezeſségnek *meritum*át fel-érhetö jóſágú és *reſidentiá*jú emberek nem lévén, máſoknak nevek és köteleſségek alatt, azon fellyebb megírt módok ſzerént *proſequál*taſſanak, de a' *poena* az *inquiſitio meritum*jához alkalmaztaſsék; ha pedig máſok birodalma alatt vannak, vagy nem-is elégséges *reſidentiá*júak, azoknak Uroktól kéretteſſenek-fel, és *proſequál*taſſanak ezen módok ſzerént: annál-is inkább, ha nem Nemes emberek; *excipiálván* azt, ha kinek mint való *obligatiója* vagyon, a' ſzerént-is légyen állapotja: *Volenti enim non fit injuria.*

ARTICVLVS III.

A' Melly Szólgáknak, hadakozáſnak vagy az had meg-hirdetésének ideje alatt telnék-el eſztendejek, Urokat akaratjok ellen el-ne hagyhaſsák mind az had leſzállásáig, azok-is eléhbi ſzokott fizetéſeket igazán ki-jártatván; mellyet ha ki tselekednék, mind a' Záſzlók alól; mind egyéb helyekről ki-adni tartozzanak, két Nemes ſzemély által való kézbe kéretéſre, és ha ki meg-adni nem akarná, *eo facto*, *Ex Art. An. 1595.*

cto, a' Hadi Bírák, *Generalis*ok *peremptoriè revideál*ják, ha a' Tiſztek lennének megnem adói; ha pedig *privatus* emberek, Iſpánok és Kapitányok igazítsák-el, a' dolog *comperiál*tatván, ha mi kárt vagy *expensát allegál* a' *Praetendens*, annak *refuſiójával* ítélteſsék viſzſza, és adaſsék kezébe-is minden egyéb *poena* nélkül: de ha az alsó rend Tiſztek elöl Hadi Bírák vagy *Generalis*ok eleibe *appellál*tatnék a' *cauſa*, és még-is faraſztatnék a' Peres, ott a' kárnak *refuſiója* felett, *cum poena homagiali* adattaſsék viſzſza; az Had *promulgál*ása elött el-ment Szólgának állapotja ide nem értetvén. Ha pedig az ekképen Urát el-hagyott Szólga Nemes ember vólna, maga hívaſſa a' ſzólgaság mellé, és ha ſzabad akaratja ſzerént nem *redeál*, a' Vármegye Záſzlója alatt a' fellyebb meg-írt mód ſzerént *proſequál*ja: és ha kívántatik, *Generalis*ſa vagy Hadi Bírája eleibe *appellatió*ba el-botsáttaſsék, és ha *comperiál*tatik, *cum poena ſuperiùs ſpecificata readjudicál*taſsék.

TITULUS IX.

Legitimum Mandatumokról és Sententiákról.

ARTICVLVS I.

Ex Art. An 1632. 1633.

A' *Legitimum Mandatum*okra, és *legitimè emanált Sententi*ákra, az *Executor*ok kimen-

menni tartozzanak, annak módja és rendi ſzerént, meg-adván az ö ſzokott jútalmokat; és *legitima executió*kat *peragál*ni elne múlaſsák, ſe a' *Cauſans*oknak *periclitatió*jára, nagy károkra ne *procraſtinál*jak; egyéb-iránt ha *Fiſcalis* a' dolog, a' *Director*; ha pedig más rendbéli ſzemélyé, maga az *Exponens* az ollyan *Executor*okat *evocál*taſsák, és a' *Diaeta* alatt való Táblán, avagy *Octavalis Terminus*on *proſequál*ván, *collateralis atteſtatió*k mellett-is, ha egyéb-iránt *legitimè recipiál*tattanak, *revideál*taſsék a' *cauſa*, és *legitime convincál*tatván az ollyan *contumax Executor*, ha méltó mentsége nem léſzen, tiſztitöl-is *privál*taſsék, 's azon fellyül *fl.* 200. büntetteſsék: Melly perben hogy-ha a' *Director agál*, a' *poena* a' *Fiſcus*é, avagy a' Tábla Bíráié, mellynek két réſze a' Bíráké a' *Fiſcus collatió*jából.

Hogy-ha pedig a' Peres olly' együgyü, és a' kereſetre elégtelen vólna; annak *inſtantiá*jára a' *Director* is a' fellyül meg-írt mód ſzerént *competens Actor* leheſſen.

Haſonlóképen a' kik a' *Legitimum Mandatum*oknak nem *obtemperál*nak, avagy annak *legitimum remedium* nélkül *reſiſtál*nának, az ollyanok ellen a' *Director*, avagy *privatus* ember-is *procedál*jon, az eddig való *uſus* ſzerént, és az *Executor*okat vívénki, a' *poenát*, az-az, *fl.* 200. *exequál*taſſanak 1635. 1632.

rajtok, mellyet ha ki *legitimô remediô obviálná*, *in foro competenti*, *appellationeque non admissa* büntetödjék törvény szerént, mellyböl-is mind a' *Fiscus*nak, mind pedig a' peresnek avagy a' Biráknak-is szokott részek ki-adassék.

Ellenben a' kik *illegitimum Mandatum*ot *extrahál*nak-is, és élnek véle, a' mint fellyebb vagyon irva az *Executor*ok felöl, azon mód szerént és azon *poenán convincáltassanak*. A' kik másokat méltatlan *evocál*nának, azok-is hasonlóképen.

E' kereséſnek és büntetésnek módja *indifferenter observál*tassék az Országban minden *Status*ok között.

TITULUS X.

Executiókról.

Articvlvs I.

A' *Legitima executiók* minden helyeken *peragál*tassanak; annak *violens turbatori* a' *Decretum*nak tartása szerént szorgalmatoson meg-büntetteſſenek; azt *impediáló Mandatum*ok ne *expediál*tassanak, és az *illegitimum Mandatum*ok nem *obstálván* az *Executor*ok ne-is *subsistál*janak azokra; a' Tiztek a' *legitima executió*ra ki-menni tartozzanak házoktól-is, nem várván Vár-

1633.

me-

megye *exmiſsio*jától, mivel afféle haladékok miatt gyakran *periclitál*ni szokott a' *Praetendens*eknek igazságok: úgy-hogy midön *Sententia* vagy *Contractus* mellett kelletik lenni az *executió*nak, az *Exponens* maga avagy az *Executor*ok *praemittál*ják a' *certificatió*t, Erdélyben 8-tzad nappal, a' *Partium*ban pedig 15-töd nappal: a' Tiztek az ö szokott *ſalarium*okkal meg-elégedjenek, melly *ordinarie* szokott lenni *fl.* 12. Az *executió*ra elégséges egy Vicé Ispán, és egy Fö Szólgabíró, és ezen mód *obſervál*tatsék mind Erdélyben, 's mind a' *Partium*ban (a' kezesség állapotja ide nem értetvén, kiről annak *ſeries*sében bövebb írás is vagyon) úgy mindazonáltal, hogy a' *legitimus Executor*ok, úgy-mint kikre a' *Sententiák*, *legitimum executionale Mandatum*ok, *Contractus*ok, és többek effélék *dirigál*tatni szoktak, *ſignanter* mind két *Cancellariá*kon lévö hites *Notarius*ok-is ne *excludál*tassanak.

ARTICVLVS II.

A' *Partium*ban, a' melly helyeken félelmes az *executió*nak *peragál*ása Török miatt, ollyan helyekre illendö számú magokkal menjenek az *Executor*ok, a' dolognak mivólta és kívánsága szerént; a' hová pedig ugyan tellyeséggel nem vólna bátor-

torságos a' menetel, úgy-mint iktatás, és más olly' *casus*okban, mellyek ekképen véghez vitethetnek; az *Executor*ok a' falusi Bírákat hívassák-fel, a' dolognak mivóltához képest elégedendö számúakon, és azok elött, 's azok által *procedál*janak az *executió*ban.

TITULUS XI.

Levelekről.

ARTICVLVS I.

HA valamelly igaz véreknek jószágokról való levelei *qualitercunque* el-idegenedtenek vólna (törvényes úton kívül) megértvén kiknél vólnának, *repetál*tassa leveleit a' *Praetendens*; mellyeket ha nem *restituál*na az, a' kinél vólnának, *evocál*tassa akár *Octavalis Terminus*ra, akár pedig a' leveleket meg-tartó embernek *competens forum*jára, az holott tudnillik illendö *residentiá*ja találtatik, vagy a' dolognak-is *meritum*ja kívánja, és ott *juridicè* a' Törvénynek szokott rendi szerént *prosequál*ván, ha *comprobál*tatik, mind a' leveleknek nála létele, fel-kéretése, meg-nem adása, és hogy *legitimè* azoknak tartása nem örtet, hanem a' *praetendens Actor*t inkább illetné, és ekképen *juris ordine convincal*tatván, a' fel kéretésnek és meg-nem adás-

Ex Art. A. 1599. 1598. 1642.

adásnak idejétöl fogva abból következett minden kárát az *Actor*nak *refundál*ni tartozzék: *insuper* ha a' törvénytöl rendelterett illendö idöre a' leveleket meg-nem adná, avagy ha valami módon *juramentum*ot *decernál*nának az *In causam attractus*nak, 's annak *terminus*ára *juramentum*át *deponál*ni *praetermittál*ná, a' *pronunciál*tatott mód szerént, *juxta contenta Decreti Part.* 2. *Titulo* 34. nem csak *Evictor*nak, hanem egyszersmind *Debitor*nak-is ítéltetsék, és vagy azt a' jószágot meg-keresni és meghozni tartozzék, mellyet azokkal a' levelekkel kellene az *Actor*nak meg-keresni; vagy ha nem jószág keresésére, hanem óltalmazására nézendök vólnának a' levelek *evincál*ni tartozzék; mellyeknek akármellyikét-is *postha beál*ván, maga javaiból a' levél tartónak, *vigore ejusdem Sententiae*, az *Executor*ok tégyenek *plenaria satisfactió*t; ha pedig vagy *Dotalista*k, vagy egyéb olly' személyek lennének a' leveleket megtartók, vagy azoknak el-rekkentöi, égetöi, és akármint-is el-idegenítöi, kiknek javokból *contentum*ja nem lehetne az *Actor*nak, avagy ha *post pronunciatam Sententiam* még-is *contumaciter* nem *restituál*ná a' leveleket, sem pedig *restitutio*ja felöl elégséges *fidejussió*t nem tenne, a' mint egyéb némelly *casus*okban, úgy ebben-is akár *in*

foro contradictorio, akár pedig ha nem *compareálna*, vagy egyéb-iránt *evitál*ni akarná, *absque legitimo remedio*, *etiam vigore Sententiae* az *Executor*ok által az ollyan *contumax*, vagy pereſeknek nem *ſatisfaciál*ható ſzemély *areſtál*taſsék, valameddig pereſsével véget nem ér; Efféle *causák* pedig ha a' Vármegyéken, vagy egyéb Székes helyeken indíttatnak, *transmittál*taſſanak Táblára. Nem értetik pedig e' levél kereſésnek módja ſemmiben a' *Fiſcus* réſzéről, hanem tsak egyéb *privatus* emberekről.

ARTICVLVS II.

Ex Art. An. 1633. A' Leveleknek *tranſumál*tatáſa, hogy mind egyéb *Octavalis Terminus*okon *indifferenter*, mind pedig *Diaeta* alatt való Táblán, midön törvények *agitál*tatnak, *tranſumál*taſſanak, végeztetik.

ARTICVLVS III.

An. 1610. VÉgeztetett vólt az-is, hogy a' melly levelek a' Kendi Iſtván akkori *Cancellarius* kezénél lévö petsét alatt *emanál*tanak *die* 1. *Februarii Anni* 1610. *ad reformandum* bé-adattaſſanak, *alioquin* erötelenek tartaſſanak; melly végezés moſt-is helyben hagyatik.

ARTI-

ARTICVLVS IV.

A' Leveleknek *taxá*ja a' régi *uſus* és a' *Decretum*ban, *Articulus*okban *ſpecificál*tatott rendek ſzerént légyen, a' mint annak *Series*ében ide alább *ſpecificál*tatnak.

TITULUS XII.

Miſsilis Levelekről.

ARTICVLVS I.

*Miſsile Mandatum*ok Jószágnak el-foglalására a' *Cancellariá*kon ne adattaſſanak, ſe *Fiſcus*t, ſe egyebeknek réſzekre; ha kik ollyanokat *extrahál*nának-is, Jószágoknak foglalásában erötelenek légyenek; azok-is pedig, kik ollyanokat *extrahál*nának, a' ſzerént büntetödjenek, mint az *illegitimum Mandatum*okat *extrahaló*, és azokkal élö emberek: és így a' Jószágoknak el-foglaláſa nem külömben, hanem a' Törvénynek *deciſió*ja után, avagy a' Jószágoknak és dolgoknak mivóltához képeſt az Orſzágnak effélékről írott *Conſtitutió*inak rendi és módja ſzerént légyenek, 's ne-is egyebek, hanem az Orſzágnak *legitimus Executori* által. *Ex. Art. An.* 1588. 1611. 1633.

Ha kik *Miſsilis*ſel Jószágot foglalnának, *intra revolutionem Anni comperiál*tatván a' Vármegyéken, avagy egyéb Székes he-

lyeken, *mox et de facto reſtitnál*taſſanak, és *inſüper* a' foglaló a' *Decretalis poenán convincál*taſsék.

A' *Sequeſtrum*ok-is tsak a' *Decretalis cauſá*kban, és annak módja ſzerént légyenek,
1588. 1633. *Sequeſter* pedig ne a' *Fiſcalis* Tiſztek, avagy egyebek, hanem a' Vármegyéknek és Székeknek hites Tiſztei légyenek: azok-is pedig tsak a' *Decretum*nak tartáſa ſzerént *manuteneál*ják, minden kár tétel nélkül.

Az *Executió*knak *turbál*ásában a' *Miſsile Mandatum*ok erötelenek légyenek, afféle
1599. 1650. *illegitimum*okkal igyekezök, a' fellyebb meg-írt módok ſzerént büntetteſſenek.

TITULUS XIII.

Donatiókról.

Articvlvs I.

A' *Donatiók* a' *Decretum continentiá*ja és Orſzág végezéſi, 's a' régi Királyok, Fe-
An. 1591. jedelmek idejekben, és ſzokott *Stilus*i ſzerént *emanál*taſſanak: nevezet ſzerént az a' *clauſula*: *Salvo jure Fiſci, in perpetuum deleál*taſsék, és ſemminémü *Donatió*kban, *Privilegium*okban ne *inſerál*taſsék. Ezekkel ellenkezöképen *emanált Donatiók caſſál*tatnak; söt ha kiknek *Donatió*iban, *Privilegium*iban az a' *clauſula*, *Salvo jure Fiſci, in*

ſerál-

*ſerál*tatott vólna-is, *praeſentál*ván leveleket, ha tsak az léſzen fogyatkozáſa az *impetrans*nak, *tollál*taſsék, és a' ſzokott *Stilus*hoz újabb levél adattaſsék a' Fejedelmektől ſzámokra.

ARTICVLVS. II.

A' Kiknek leveleik háborúság, tüz, vagy egyéb ſzerentsétlenségek miatt el-veſztenek vólna, *ex debito Regiminis ſui officio* tartozzanak a' Fejedelmek *Nova Donatió*kat adni, az Orſzágnak ſok rendbéli *Statutumi*, és a' régi Királyoknak-is *Decretumi* ſzerént; söt mivel olly' dolgok-is történnek, és történhetnek ez-után-is, hogy némellyeknek ha minden levelei nem-is, de *Statutió*jokról való *Relatoriá*jik el-veſztek; ha annak-okáért, *a' periclitans Donatarius teſtimoniô vicinorum et commetaneorum, tam Nobilium, quàm honeſtae famae ignobilium legitima Statutió*ját meg-bizonyíthatja; afféle Jóſzág a' *Donatarius*nál meg-maradjon: söt ha afféle Jóſzág Mihály Vajda bé-jövetele után máſnak *conferál*tatott vólna-is a' Fejedelmektől, az ollyan *Donatio* ne *ſtál*jon, hanem inkább a' *periclitans Donatarius nova donatione mediante roborál*taſsék. Ha pedig valamelly Jóſzágot olly' régtől fogván bírt, hogy az *humana memoriát excedál*ja, és afféle Jóſzágról való levelei el-

Ex Art. An. 1609.

1632.

vették vólna, meg-bizonyoſodván hogy *Aviticum*ja, és hogy *legitimè ſuccedált haeres* lévén, *in pacifico dominio bonorum* vólt, az ollyan Jószág-is ne máſnak, hanem a' *verus haeres*nek *conferál*taſsék *nova Donatió*val; ide nem értvén a' *deficiált*, és *Fiſcust*
1607. *concernál*andó Jószágok állapotját, a' mint effélékről *in ſerie Publicationum* írás vagyon.

ARTICVLVS III.

A' *Nova Donatiók* ne idegeneknek, hanem a' *verus haeres*eknek, és a' kik *in*
1643. 1615. *pacifica poſſeſsione bonorum* vannak, azoknak *conferál*taſſanak.

ARTICVLVS IV.

A' *Nova Donatió*knak állapotjában, hogy ha *Fiſcus*nak, vagy máſoknak azok ellen valami *praetenſió*jok vagyon, *jure procedál*ván, *tempore reviſionis* úgy *diſcutiál*taſſanak, mint a' *Nova Donatiók* meg-visgálásának rendi és módja a' *Decretum*ban elég világoſon *exprimál*tatván vannak.

ARTICVLVS V.

AZoknak a' Királyoknak és Fejedelmeknek *Donatiói* állhatnak tsak-meg, a' kik *legitimus* Fejedelmek, és az Országnak régi ſzabadsága ſzerént való válaſztásából *legiti-*

*gitimè succedál*tanak. Nevezet szerént Mihály Vajda, Bástа György, és az akkori időbéli *Commissáriusok*; hasonlóképen a' Székely Mojses *Donatioi invalidae et viribus destitutae habeantur* egyebekben; hanem, mivel az Országi hittel-is *assecurrál*ta vólt öket, a' melly Katonák a' Mihály Vajda meg-verésekor, mint *tyrannus* és *illegitimus* Fejedelem mellöl el-állottak, azoknak személyekben akkori ígértetett Nemesi *praerogativá*jok mostan-is helyben hagyattatott; sött a' hartz elött azon Katonák közzül valóknak, a' melly Jószágot Mihály Vajda adott vólt, és birodalmokban vóltanak, azok-is nálok meg-maradjanak, azokról *emanál*t *Articulus*oknak tartása szerént; mivel az Országnak olly' utólsó veszedelmében forgó állapotjában szólgáltak.

ARTICVLVS VI.

A'Királyoknak és Fejedelmeknek a'*Donatió*knak *collatio*iban, a' *Decretum* és a' Magyar Nemzetnek régi szabadsága, és az Országnak-is írott Törvényi szerént, több módjok és hatalmok nem találtatik, hanem Elsö; ha melly Urnak vagy Nemes embernek magva szakadásán, annak Jószága *redeál ad Fiscum Regium*; melly *deficiál*t Jószágnak *apprehensio*jában és *collatió*jában e' mód *observál*tatsék, hogy a' *Fiscus per Directo-*

rem

rem az Országi Törvénye szerént, a' Jószágot *legitimè publicál*tassa: és a' *Contradictor*okat *evocál*tatván, *procedál*tassón ellenek *juris ordine in talibus observari solito*; ha a' Törvény a' *Fiscus*nak itéli, *per manus conferál*hatja, a' kinek akarja: ha pedig azt nem várván a' *Donatarius*, valamelly Jószágban *celatum Jus Regium*ot reménl lenni, és meg-kéri, *Statuál*tassa magát a' *Jus Regium*ban, és ha senki *Contradictor* nem találtatik a' Jószágot *apprehendál*hatja; de ha *Contradictor*ok találtatnak, *eo facto* cedálni tartozik, és *extra dominium* kerestse, *juris ordine* a' *Jus Regium* mellett. Második; hogy ha melly Jószágot a' *Fiscus per Notam infidelitatis alicujus*; *legitimè tamen et vero juris ordine*, *juxta species Notae*, *in Decreto et Regni Articulis expressas condemnati*, *Sententiával legitima executione mediante apprehendál* és *conferál* valakinek; úgy tudnillik, hogy azt a' *condemnatust legitimè citál*ták, és az Országnak *Constitutio*ja szerént, *in Generalibus Regni Comitiis*, *justo juris ordine excessus*át *legitimè comprobál*ván, úgy *sententiázt*ák légyen-meg; (ide nem értvén a' *Decretum*ban *specificál*t egyéb *casus*okból *emergál*ni szokott *Notá*knak *specialis*sit) e'fellyebb meg-írt dologban-is pedig az *executio de bonis seu juribus possessionaris*

is

és delinquentis convicti, ipsum solum propriè et praecisè concernentibus légyen.

Ha valaki, *non observato hoc juris ordine*, és nem *Statutio* által, hogy annak *Contradictora* találkozhassék, hanem *ante Statutionem legitimam* mégyen-bé valamelly Jószágba, és valamelly *haerest exturbál, apprehendálja* a' Jószágot, és azután akarná magát *Statuál*tatni, *Contradictor*ok találkoznának, de a' *Donatarius contra vim contradictionis* benne marad a' Jószágban, *praetendálván* azt, hogy *etiam ante emanationem Donationis in bonis extiterit*, az ollyan *Potentiarius*, avagy *malae fidei possessor excludál*tassék, és az elébbeni *haeret*nek *restituál*tassék a' Jószág, a' *Donatarius* pedig *procedáljon Donatió*val *extra dominium juxta contenta Decreti*; a' ki pedig a' fenn meg-írt mód szerént *extrahált Donatió*jával magát *Statuál*tatja, *Contradictio interveniálván* annak *cedált*, a' *Donatió*nak ereje *in vigore* maradjon, és a' *Contradictiót juris ordine prosequálja*.

Harmadik rendbéli *Collatiók* lehetnek *de bonis Fiscalibus*, mellyekröl annak *Series*sében vagyon emlékezet.

TITULUS XIV.

Székelységröl.

AR-

ARTICVLVS I.

Ex Art. An. 1624. A' Székely Jobbagyok a' Vármegyékről és egyéb helyekről-is *Mandatum*okkal *repetál*taſſanak, *ſub poena fl.* 200. a' ſzerént a' külsö Jobbágyok-is a' Székelységtöl, és Gyülés alatt való Táblákon, *Octavalis Termi-nus*okon, *proſequál*taſſanak.

ARTICVLVS. II.

1630. A' Székelységen *tollál*tatott a' köz bötsel való élés, hanem *capitalis ſummá*val éljenek, *pro communi decreto* végeztetett.

ARTICVLVS III.

1635. A' Székelyek *Tranſmiſſió*ja a' Tábláról, vagy Gyülésről, ſe *Communis*ra, ſe *Evictor*ra ki-ne botsáttáſsék, hanem magok *Forum*jokon éljenek a' *Causán*sok minden *remedium*okkal; a' Táblán tsak *finalis deciſio* légyen; hozzá tévén azt-is, hogy a' melly perek *brevis proceſſus*on fundáltatnak, közöttök-is az 1619-eſztendöbéli *Articulus*oknak *continentiá*jok ſzerént *dijudicál*taſsék; *excipial*tatván a' *Diviſio* dolgában való *proceſſus* annyi réſzben, hogy noha az 1619-eſztendöbéli *Articulus* ſzerént abban az *Inhibitio* nem *admittál*tatnék, mind-azonáltal a' Székelységnek eddig való *uſus*a ſzerént, a' *verbalis prohibitio* ez-u án-is *admittál*tatik; de úgy hogy *habeatur* pro re-

repulsione, és többször azon egy dologban *Repulsio* ne légyen.

ARTICVLVS IV.

A' *Citatiók* a' Székelységen a' Székeknek esküttei, vagy azok nem találtatván, tsak *privatus* Nemes ember által-is, a' Tiszteknek mindazáltal petsétinek erejével legyenek, *Relatoria*knak *extractió*ja nélkül-is, Maros Széken kivül; úgy-hogy *in prima Sede* párt vévén az *In causam attractus* az *Actor*nak *propositió*jában, *de proxima subsequenti Sede*, a' pár vétel mellett semmi *exceptiók de condescensione* ne lehessenek; hanem mindjárt *de merito* tsélljanak, és tsak az *ordinarius processus* observáltassék, és az *ordinarium remedium*ok, úgy-mint elsöben *citatiók*, pár-vétel, *exmissio* után *Novum*, *Appellatio*, a' *remedium*okban pedig *Contradictio*, *Inhibitio*, *Repulsio*: Maros Széken pedig mivel *ab antiquo Relatoriá*val szoktak élni, ez-után-is azon *usus*ban meg-tartatnak, és az Országnak *Constitutió*ja szerént, három helyes *exceptió*val élhetnek; de a' pár-vétellel ök-is a' *Causans*okat ne fárasszák, hanem az *ordinarium remedium*okkal légyenek *contentus*ok.

ARTICVLVS V.

A' Táblákra *transmittál*tatni szokott *causák* a' Székröl elsöben derék Székre *Ex Art. An. 1640.* bo-

botsáttaſſanak, és onnan a' Táblára; mellyet nem *praeſtálván*, Táblára *evocál*taſſanak érette, és *tanquam violatores Conſtitutionum fl.* 200. büntetteſſenek érette, *toties quoties*, *executio*jok-is pedig *uſque ad deciſionem* az'ollyan *causá*knak ne leheſſen.

TITULUS XV.

Száſzságról.

Artic. I.

MInt a' több *Natió*knak, úgy a' Száſzságnak-is *Appellatió*ba botsáttatott *transmiſsió*jok, a' Gyüléſek alatt-is *promiſcuè revideál*taſſanak: a' ſzerént az *Octavalis Terminus*okon-is elö-véteſſenek, és egyéb Táblát illetö *causák*-is igaz *Series*ſek ſzerént.

TITULUS XVI.

Aſſeſſorok állapotjáról.

Artic. I.

Ex Art. An. 1609. A' Táblai *Aſſeſſor*ok, hogy mind elégséges illendö ſzámúak, *circiter ad num.* 12. 1615. ez Hazának Törvényihez értö, jó lelki- 1576. eſméretü emberek rendelteſſenek a' Fe- 1588. jedelmektöl, a' két Itélö Meſterek, és *Prae-* 1554. *ſidens* mellé, ſzükségesképen kívántatik; 1557. kik mindazonáltal az 1554-ediktendöbéli *Ar-*

ticu-

ticulus szerént-is, tsak magok költségeken szólgálni nem tartoznak. Annak-okáért ha mi pénzbéli *proventus* a' Táblán *Fiscus* számára *cedál*na, az, számokra *conferál*tasék, és a' *Director*ok viseljenek gondot reá, hogy afféle *proventus*ok igazán *adminiſtrál*tassanak; úgy-hogy, a' melly *causák* a' Táblán *decidál*tatnak, az onnét *emanált Sententia* szerént, a' mit a' Bíráknak ítélnek, nem azokat a' Bírákat illetvén, a' kik elött *inchoál*tatott, hanem a' kik elött *decidál*tatott, annál inkább a' derekas *causák* inkábbára Táblán, mint-sem Vármegyén *inchoál*tatván, akár *per inchoationem*, akár *per deciſionem* szakadjon a' Táblán vége; abból léjendö *proventus* az *Aſſeſſor*oknak *adminiſtrál*tasék, hogy-ha a' *causá*ban *triumphans* az *executió*kat nem azon Vármegyebéli Tiſztek által *peragál*tatja, kik elött *inchoál*tatott vólt.

TITULUS XVII.

Fiscalis Directorokról.

ARTICVLVS I.

A' *Fiſcalis Director*ok mind Széken és Táblán-is benn ülhetnek, *Fiſcalis causá*kon kivül; de mint a' több Táblai *Aſſeſſor*ok, hitesek légyenek az igaz Törvény-tételre; tsak hogy a' melly *causák*ban Bírák lésznek, 1570.

nek, azokban ſoha *Actor*ok ne leheſſenek, ſem *è contra*; a' Törvénybe olvasásra béadott levelek-is pedig, *Director*ok kezeibe ne adattaſſanak.

TITULUS XVIII.

Káptalanokról.

ARTICVLVS I.

Ex Art. An. 1557. 1571. AZ Egyházi rendek 's Papok kezéből a' Káptalanok ki-vétetvén, azok helyébe az Országz az akkori állapotoknak kívánsága szerént, a' mennyi számú személyeket elégségeſeket itélt; választott külső *Secularis* emberekből, és azoknak bizonyos fizetést rendeltenek a' Fejedelmi Tárházból, hittel köteleztettenek hivataljokban igazán való el-járásra, fáradságoknak-is jutalmát el-*limitál*ták; a' moſtani állapotokhoz alkalmaztatván annak-okáért azoknak állapotjokat, végeztetett, hogy mivel a' Fejedelmek fizetnek nékik, ugyan a' Fejedelmek válaſzszanak és állaſſanak-is, mind Fejérvári, 's mind Váradi Káptalanokba, és Kolos-Monoſtori *Convent*be, jó lelki-eſméretü, és azon hivatalnak megfelelésére elégséges tudományú alkalmatos embereket, leg-alább három-három személyekből állókat, kiket a' bé-állatáskor a' több *Capitularis Collegák* előtt, egy Itélő Mes-

Meſter, avagy *Cancellarius* avagy *Secretarius* elött, erös hittel kötelezzenek *ad fidelitatem, taciturnitatem, conſervationem, requiſitionem, literarum transumptionem, extradationem, legitimamque executionem*, kiknek a' ſzokott Káptalani petsétek-is kezekbe adattaſſanak. 1573.

Ezeknek régen rendelt és ſzokott fizetéſek a' Fejedelmektöl igazán meg-adattaſſék, mind hogy a' hívatalnak inkább megfelelheſſenek; mind pedig hogy rendek ſzerént való betsületek ne *diminuáltaſſék*; mivel-hogy ök-is, a' leveleknek *taxá*iban a' régi *limitatió*hoz alkalmaztatnak es meg-határoztatnak; mellyröl annak *Series*ében bizonyos íráſok találtatnak, kik mellöl neis *recedál*janak, *ſub amiſsione honoris et officiorum.* 1578. 1609.

*Authoritás*ok légyen pedig minden *legitima executió*kra; mindazonáltal nem *excludál*tatván mellölök és kivüllöttök-is, a' dolognak mivóltához és eddig *obſervál*tatott *uſus*hoz képeſt, egyéb *legitimus Executor*okis; de ök is meg-gondolják hívataljokat, és azon kivül való dolgokba magokat ne elegyitsék, ſe affélékre ne eröltetteſſenek.

*A' Protocolum*ok a'Káptalanokba bé-adattaſſanak. Petsételni ſoha tsak egy Káptalan-is más *Collegá*jának híre és *praeſen-* *Ex Art. An.* 1649.

*tiá*ja nélkül ne méréßeljen; a' petsét-is köz helyen, nem tsak egyiknél *conſervál*taſsék, melly-is *juramentum*joknak *Series*ſében légyen; és az egy *Procuratoria Conſtitution* kivül ſemmi egyéb *faſsió*kat tsak egy közzülök ne *recipiál*jon; *Statutió*kat és külsö *Executió*kat *penes Regium peragál*hathak. A' melly Káptalanokba pedig eddig más *uſus*ſal éltenek, a'ßerént *peragál*tatott dolgok *in vigore* hagyattatnak; ez után valók a' végezéſekhez alkalmaztaſſanak.

TITULUS XIX.
Procuratorokról.

ARTICVLVS I.

SOk ßegény igyefogyott Nemeſség, és egyéb rendek fogyatkoznak-meg a' miatt igazságokban, hogy valamelly Tekintetes és értekes ember mind maga mellé *attrahál*ván a' *Procurator*okat, a' máſik fél vagy tellyeſséggel *deſtituál*tatik *Procurator* nélkül, avagy ha ßintén a' Törvény-tévö Bírák Prókátort az ollyan meg-fogyatkozott *Cauſans* mellé adnak-is, a' mint-hogy adni tartoznak-is; de *impoſitive* lévén, és kéßületlen-is a' dologhoz, úgy-is *periclitál* a' ßegény *Cauſans*. Akarván annak-okáért ezt-is meg-orvoſolni, végeztetett; hogy ſenki egy *causá*ban több *Procurator*t, ha-

hanem tsak leg-fellyebb kettöt foglalhaſſon maga mellé: Tilalmaztatik pedig az olyan *colluſio*-is, hogy valaki a' *Procuratorok*at maga mellé a' kettön kivül fel-nem állathatván, úgy végezne, hogy ellene ne *leváſ*janak *causák*at, avagy inkább kötelesek lévén alattomban benn ülljenek, és egyſzersmind Bírák, 's még ártalmasban *agálók*-is légyenek, *ſub eadem poena*. A' hol pedig a' Bírák a' Pereſnek együgyüſégére és fogyatkozására nézve Prókátort rendelnének a' Perlö ember mellé, tartozzanak ugyan fel-venni, és *ſincerè agál*ni *ſub poena homagii*, de a' Peres-is tartozzék fáradságának érdemlett jútalmát meg-adni.

ARTICVLVS II.

MInd a' régi ſzokás és a' *Decretum*, mind pedig a' közönséges igazság-is úgy kívánván, valaki magát *Procurátor*jának hívataljára adja, és *causá*kat *agál*ni akar, a' Táblái Itélö Meſterek és *Praeſidens* elött, valamint a' Bírák az igazán való ítéletételre, úgy a' *Procurator*ok-is *Principalis*-Ex Art. októl rájok bízatott *causá*knak nem *prodá*-An. 1611. *lás*ára, máſokkal nem *colludál*ásra, és a' *causá*nak *deciſio*jáig, tehetsége ſzerént igaz *ſinceritás*ſal való *procuralás*ára hittel légyenek kötelesek, külömben *ſub amiſsione honoris* ſohól ne *agál*haſſanak.

Illetlen *exactió*kra és fizetéſre-is a' *Cauſans*okat ne kénſzerítsék, és ha melly *Cauſans* a' *procurator*oknak képtelen kívánságok miatt meg nem alkhatván, Prókátorból meg-fogyatkoznék; *exponál*ván panaſzát, és *denominál*ván az ollyan Prókátort a' Bírák elött, a' holott *causá*ját akarná *inchoál*ni, azon Bírák *conſcientioſe limitál*ják-el, mitsoda fizetéſt érdemeljen érette a' Prókátor, és akkor meg-intvén, tartozzék azon fizetésért igazságoſon *procurál*ni; és hogy-ha még-is *contumaciter* nem engedne a' Bírák *impoſitio*jának-is, ugyan ott *in facie Sedis eo facto homagium*nak *poená*ján maradjon.

ARTICVLVS III.

HA valamelly Prókátor kötelesége ellen el-nem járna hiven a' fel-vett *causá*jában *Principalis*ának, avagy *Adverſarius*ával valamelly *praetextus* alatt *colludál*na, igazságát *prodál*ná idö elött; a' *Fiſcalis Director procedál*jon az ollyan ellen, és büntetödjék mint hitit kötelességét meg-szegö ember.

Ha pedig *Principalis*ának leveleit elveszti, (*excipiál*ván valami szerentsétlen *caſus*t) vagy *Adverſarius*ával való *colluſio* miatt a' *Cauſans* kárt vallana, kereſſe *ſuis modis Procurator*án kárát.

AR-

ARTICVLVS IV.

A' *Procuratoriai Conſtitutiók* mindenütt az Országnak részeiben, Fö és Vicé Tiſztteknek, *Notarius*oknak, *Cancellarista*knak, kik *ſpecialiter* arra *exmittált*atnak, haſonlóképen Városi rendeknek a' Bírák elött lött hit szerént való *reſcriptum*okra, mind két *Canceliariá*ról, és Káptalanokból-is megadaſſanak.

TITULUS XX.

Jus Ligatum felöl.

ARTICVLVS I.

MInd eredetire nézve (holott *in anno* 1594. ez Hazának Tekintetes nagy Rendekből álló néhány számú haſznos fiai és tagjai *indictâ causâ, non citati neque legitime convicti*, ölettettenek-meg, és *privált*attanak életekkel együtt magok és *poſteritás*ok minden javoktól) mind következésére nézve (mellyel *praecludált*atott az igaz *Haeres*ektöl és *Succeſſor*októl, hogy törvény szerént-is igazságos *praetenſio*jokat ne *proſequál*hatnák) ſokaknak melly káros, de közönségeſen keſerves, és minden Keresztyén Nemzetek között irtózáſſal hallhatandó *terminus* folyamodott légyen e' meg-veszett kútföböl, azoknak a' törvény-

telen meg-öletett nagy Rendeknek halálok után, úgy-mint a' *Jus Ligatum*nak nevezeti: ſzomorúán érezvén bóldog emlékezetü eleink-is, annakutánna *in Anno* 1608. a' több dolgai között, ebben ditséretes
An 1608 tselekedetü idösbik *Rákóczi Sigmond*, akkori Méltóságos Erdélyi Fejedelem idejében az eddig rabságban avagy kötélben tartatott igazságnak, ſzabados útját nyitották vólt; melly noha kevés idéig vólt-is ugyan *proceſſus*ban, de ugyan akkori idöbéli Méltóságos Fejedelem alatt, az Országnak *Status*i vévén eſzekbe, hogy a'megalunni láttatott tüznek ſzikrája a'Hazának fel-háborodásával kezdene újabb lángot vetni, kénſzerittettenek azért iſmét azon elébbeni karba állatni, 's tovább való menetelét újabban meg-határozni.

Noha pedig még tsak nevezetinek-is irtózásával, mindazonáltal *propter bonum pacis, unionemque ac concordiam Regnicolarum*, nem külömben mint *amneſtiá*ba ment dolgot, nem úgy az elsöſzöri *adinveniál*t kegyetlen *terminus*t, mint a' máſodſzori meghatározáſt, örökösképen *locó amneſtiae*, ez után való idökre-is helyben hagyni végeztük: illy' *declaratió*nak hozzá-tételével; hogy *Jus Ligatum*nak még tsak nevezetis, ezen kivül ſzegény Hazánk és Nemzetünk közzül, *etiam ſub anathemate exclu-*

dál-

*dál*tatva légyen *in perpetuum*; sőt, kit Isten Szent Fiáért minden Keresztyén Fejedelmektől és Országoktól, 's mi tőlünk-is, és *posteritás*inktól távoztassón, de ollyan *casus*ban, minden rendek *etiam ab homagio fidelitatis, et obedientiae Principibus debitae, absolutus*ok légyenek.

Limitatio redemptionis Literarum in utraque Suae Celsitudinis Principalis Cancellaria, nec-non Capitulis ac Conventibus in Regno Transilvaniae, et Partibus Hungariae eidem annexis, et mandato ejusdem Celsitudinis Principalis (salvô tamen ejusdem judiciô, Dominorumque Consiliariorum consensu permanente) conscripta.

Pro literis, quae ad instantiam Fisci pertinent et emanari debent, in quibuscunque negotiis et casibus, nullam resolutionem Magistri Protonotarii accipere debent.

Attestatoria Simplex Transilvanica - den. 24.
Attestatoria Simplex in partibus Hungariae - - fl. 1.
Attestatoria cum declaratione - - den. 24.
Procuratoria Simplex tam in Transilvania, quam in Partibus Hungariae - d. 24.

Procuratoria ad reſcriptum - - fl. 1.
Procuratoria ad Inſtantiam - - d. 24.

Hoc addito, quod pro labore, Teſtimoniis Capitulorum et Scribarum, aut Nobilium ad unumquemque diem pro ſingulis perſonis d. 12. *praeterea victualia adminiſtrentur.*

Praeceptoria pro recipienda Procuratoria conſtitutione - - fl. 1.
Literae Evocatoriae vel Admonitoriae fl. 1.
Literae Judiciales - - - d. 12.
Praeceptoria ſine Evocatione - - d. 24.
Praeceptoria cum Evocatione - fl. 1.
Novum Judicium, ſive ſimplex, ſive cum Inhibitione - - - fl. 1.
Novum cum gratia - - - fl. 12.
Inhibitio - - - - fl. 1.
Repetitoria Jobbagionis - - fl. 1.
Literae Requiſitoriae - - - d. 24.
Diviſionalis - - - fl. 1.
Praeceptoria ſuper metali reambulatione - - - - fl. 1.
Literae Faſsionales - - - fl. 1.
Literae Proteſtatoriae - - fl. 1.
Literae Prohibitoriae cum declaratione fl. 1.
Literae Plenipotentiales - - fl. 1.
Literae Reviſionales - - - d. 24.
Literae Retractationales - - fl. 1.

Prae-

Praeceptoria super Transmissione Causarum - - - - *fl.* 1.
Testimonialis super depositione Causae fl. 1.
Resuscitatoria sententiae - - *fl.* 1.
Literae Executionales - - *fl.* 1.
Constitutio Curatoris - - *fl.* 1.
Expeditoriae sive Quietantionales fl. 1.
Pro transumptis literarum, tam coram Judicibus Regni ordinariis, quàm coram personis Capitularibus, pro primo folio fl. 1.
pro reliquis singulis - - - *d.* 24.
Pro paribus literarum in Judicio fiendis solutio eadem
Personis Capitularibus vel Conventualibus pro requisitione literarum - - *fl.* 1.

Adjudicatoriae coram Regni judicibus emanatae.

Prorogatoria pro adducendis Evictoribus - - - - *fl.* 3.
Communis inquisitio - - *fl.* 3.
Testimonialis super condescensione Causae - - - - - *fl.* 1.
Juramentalis tertio, vel sexto se - *fl.* 3.
Juramentalis decimo secundo, vigesimo quinto, vel quinquagesimo se - *fl.* 6.
Juramentalis super metali reambulatione - - - - *fl.* 6.
Sententia ratione non restitutionis Jobbagionis fugitivi, sive per non venit, sive ex respon-

ponſionibus partium, ubi cum poena Articulari adjudicata fuerit - fl. 6.
Sine poena - - - - fl. 3.
Sententia per non venit ratione aliorum negotiorum, ubi adhuc Juridica remedia ſequi poſſunt - - - fl. 3.
Sententia finalis in facto Majoris Potentiae, Debiti, et aliorum ſimilium Caſuum. - - - - - fl. 12.
Sententia finalis in facto Minoris Potentiae concernent: - - - fl. 6.
Sententia ſuper reobtentione Poſſeſſionum, Bonorum, et Jurium poſſeſſionariorum, in qua nec Inhibitio, nec Repulſio, nec Revocatio Procuratoria, vel alius aliquis proceſſus Juridicus ampliùs ſequi poteſt, de ſeſſione una, duabus, tribus, vel quatuor, uſque ad decem - - - fl. 3.
A decem uſque ad viginti - fl. 12.
A viginti uſque ad quinquaginta fl. 20.
A quinquaginta uſque ad centum, vel ampliùs, ſi etiam centenarium numerum aliquoties exceſſerit in toto ſolvuntur - fl. 40.
Caſtellum integrum cum pertinentiis fl. 50.
Sententia Abſolutionalis in facto Minoris Potentiae, Debiti, Dotum, ac rerum paraphernalium et aliorum ſimilium fl 3.
Sententia Abſolutionalis in facto Majoris Potentiae - - - - fl. 6.

Ta-

Taxas literarum Donationalium, Inſcriptionalium, Conſenſualium, Privilegiorum, eorumque Confirmationum, nec-non Armalium, Primipilarium, Exemptionalium, Prorogatoriarum, hiſque ſimilium, ſuae Celſitudinis Principalis Dominorumque Conſiliariorum judicio humilime ſubmiſimus.

APPROBATARUM CONSTITUTIONUM REGNI TRANSILVANIÆ, ET PARTIUM HUNGARIÆ EIDEM ANNEXARUM PARS QUINTA.

Continens in ſe Seriem Publicorum Edictorum.

Aknák állapotjáról.

EDICTVM I.

AZ Székelységen lévö Darabantságnak-is, az Aknákról házok ſzükségére való Só adás *uſque ad beneplacitum Principum*, rendeltetett, *praeſtálván* *Ex Art. An. 1651.*

ván ök-is az Aknákhoz való *taxát*, a' szerént mint a' több Székelyek.

EDICTUM II.

An. 1599. 1633. A' Só hordó szekeres emberektöl ajándék, vagy egyéb *exactiót* venni a' Kamara Ispánok ne méréßeljenek szabad akaratjokon kivül, *sub poena fl.* 200. Azon *processus observál*tatván, mint a' tartozó Sónak meg-nem adásáról íratott.

EDICTVM. III.

EGyéb rendbéliek-is, de *signanter* a' *Partium*béli Só hordó szekeres emberek a' Harmintzadosoktól illetlen *exactiókkal* ne terheltessenek; és czédula pénzért Sót rajtok ne *exigál*janak. A'melly Harmintzadosok pedig ez ellen tselekednének, *observál*. tassék ellenek az Ország *Statutumi* és szabadsága ellen tselekedö Harmintzadosokról írott *Articulus*, ugyan ott *specificál*t *processus*ával és *poená*jával, mellyröl annak *Series*ében vagyon emlékezet.

Ex Art. An. 1643. 1637.

A' Váradgyai *Portus*ra *Fiscus* számára Sót szállitó Szekeresek-is Vám-adástól *immunis*ok légyenek; söt egyéb rendbéliek-is, ha a' hídon által nem mennek.

1638.

EDICTVM IV.

1640. 1638. A' Szamos és Maros vizén való gátok miatt, hogy-ha a' Sónak szállításában aka-

akadályok lennének, azoknak *oculalás*okra *Commiſſárius*ok rendelteſſenek, és igazitásba vétetteſſenek.

EDICTVM V.

A' Sónak ez Országból való ki-hordáſa, ez ideig való *uſus* szerént, szabados egyéb helyeken-is, de *ſignanter* a' Körös útján-is. 1589.

Botos és egyéb Göböly marhát hajtó emberekről.

EDICTVM VI.

A Kár *Fiſcus*nak, akár Uraknak, és egyéb embereknek göböly és egyéb-féle tsoport marhákat hajtván, ha tilalmas helyekben károkat és egyéb hatalmaskodáſokat és *inſolentiá*kat tselekeſznek, mint nem Urak akaratjából tselekedett dolgokért a' ſereg marhában kár ne tétetſék, békével botsáttaſsék; hanem a' mellettek lévö 's kárt tétetett Béres legényeket, és egyébféle embereket, és azoknak marhájokat *areſtálj*ák, 's a' kárt avagy egyéb vétket meg-láttatván, a' dolog meg-bizonyoſodván, azokon vegyenek *ſatisfactió*t, és büntetödjenek érdemek szerént: a' derék marha mellett mindazáltal azoknak gondviſelésére-is embert hagyván, egy számú embernél több lévén a' marhák mellett.

EDI-

EDICTVM. VII.

DEzmákat, Sót, és egyéb terheket *Fiscus* vagy máſok ſzámára hordozó, avagy abból viſzſza menö Szekereſek-is, kik vagy tilalmas helyekben való károkat, kaſzált és boglya ſzénáknak meg-bántását, kerteknek le-vágását, égetését, és több *inſolentiá*kat-is ſzoktak tselekedni, söt a' káros emberekre ugyan *inſurgál*ni-is; affélék-is ezen fellyebb meg-írt mód ſzerént büntetteſſenek, és akármelly rendbéliek-is, ha ellenkeznének, Tolvaj kiáltáſokra a' károſoknak *inſurgál*ni a' Faluk tartozzanak, és az elégtételig *areſtál*ni-is, a' tselekedetnek mivóltához képeſt.

EDICTVM VIII.

HAſonlóképen, ha Nemeſség határán hatalmasúl tartanák és járnák, akár Fejedelmeknek Uraknak, és egyéb rendeknek marháit, és nem lehetne ereje és módja a' *Poſſeſſor*nak abban, hogy a' *Decretum* tartáſa ſzerént *procedál*na ellenek, ezen fellyebb meg-írt módnak el-követésével-is ſzabados légyen.

Bújdosó és lézzegö emberek felöl.

EDICTVM IX.

ESméretlen, Uratlan, ez Orſzágban bújdosó és lézzegö emberek, kiváltképen

a'

a' kik útjokat jámborúl nem *continuál*ják, hanem a' szegénységen élödnek, annál inkább ha lopnak, a' szegénységet zaklattyák, vagy egyéb *insolentiá*kat tselekeßnek, senkitöl semmi úti hitelés, avagy bizonyság levelek nem lévén, gyánúság lehet nem igaz járatbéli vóltokról, affélék meg-fogattassanak szabadoson, tsak *privatus* Nemes emberektöl-is, annál inkább Vármegyei, Várakbéli, Városi és Zászlók alatt lévö Tisztektöl, söt tsak Faluſi Bíráktól-is, mindazáltal személyekben való sebhetés és verés taglás nélkül, hogy-ha magokat meg-adják, és javokban való meg-károsítás nélkül, és ha magokat igaz járatbélieknek lenni elhitethetik, sbékével botsáttassanak minden kár nélkül; ha pedig nem, a' Tisztek *detineál*ván büntetsék törvénnyel érdemek szerént; ha tudva el-botsátaná valaki, *Director* által *evocál*tatván, *fl.* 200. büntettessék, *in foro competenti*. De ha parasztfalu helyeken *areſtál*tatik afféle ember, haladék nélkül közelebb való Tisztekhez, vagy azok nem találtatván, értelmes betsületes emberekhez vitetessék *examen*re: és kiki jól meg lássa, hogy afféle dolgokkal ne *abutál*jon, és valamelly igaz járásbéli embert, kiváltképen Nemes embert meg-ne *areſtál*jon, ha kárát és búvát nem akarja vallani. *Ex Art. An* 1619.

EDICTVM. X.

HA kik *residentia* nélkül való, és tsak jövö-menö tsavargó embereket, köteles szólgaság nélkül, Fejedelem vagy Vármegyéknek, Váraknak és Székeknek Fö-Tiszteinek hírek nélkül hátok megett tartnak és lappangtatnak, kik ugyan-is nem egyebet hanem ló lopást, foszlogatást és egyéb rosz dolgokra való alkalmatosságot lesnek; meg-tudván a' Tisztek kéressék kézhez; és ha nem adja, avagy az elött-is hírekké nem tette, akármellyik tselekedetért-is *citál*tassanak a' Tisztektöl Vármegyére avagy Székes helyekre, és egy szeri *exmissio* által a' dolog meg-bizonyosodván, minden tovább való *processus* és *remedium*on kivül *fl.* 200. *convincál*tassanak: hasonlóképen a' Zászlók alatt-is, ha a' Hadnagyok és Kapitányok afféléket lappangtatnának, kik nem íratott és fizetett Katonák, *toties quoties* a' dolog meg-tudatik, a' *Generalis*ok végére menvén, hó pénzeket *amittál*ják az ollyan Tisztviselök.

Dézmákról.

EDICTVM XI.

1589. A' Dézmasok *per abusum* magoktól talált szegénység terhére, a' *Fiscus*nak-is semmi haszmára való egyéb *abusus*okat letegyenek,

nek, nevezet szerént, a' mellyet ök szoktak híni, keresztyén pénznek, áfzok pénznek, penna kévének, penna bornak, nékiek való gazdálkodáson kivül, tyúk, kenyér, füszerszám, avagy azok helyén pénzt szedni.

EDICTVM XII.

A' Melly szabados emberek, kik vagy fegyverekkel, vagy lovok hátán, vagy egyéb Udvari szólgaságnak hivataljában, Pásztorságokban, Bíróság viselésben vannak, hogy a' Dézmások az ollyanokon egy-egy forintot, és egyéb *exactio*kat vegyenek, *tollál*tassék *in perpetuum*: holott a' földes Urok-is afféle rendbéli embereknek kedvezni szoktak Dézmájok dólgából. Ha pedig meg-véti a' földes Ura, szabadságában áll, mert *arenda* fizetéssel véti-meg a' *Fiscus*tól sok helyeken.

EDICTVM XIII.

A' Dézmások magoknak külön mezö pásztorságot ne tulajdonítsanak, a' falus Bírák hivatalja lévén inkább az; mindazonáltal az arra rendeltetett emberek kötelesek légyenek afféléből a'Dézmással egyet érteni, és ha valamelly gabonában, vagy szölöben kár-tétel esnék, egyezö értelemből törvény szerént büntessék: és mind a' szegénységnek, mind a' *Fiscus*nak, (holott a' kár közös) *refundál*tassék. *Ex Art. A.* 1589. 1630.

EDICTVM XIV.

1625. 1616. *L*Imitálva légyen, mikor, mennyi lóval, és ſzemélyel menjen-ki a' Dézmás, és meddig-is *continuálja* kün lakását a' ſzegénységen, gazdálkodás-is mimodon légyen rajtok.

EDICTVM XV.

1630. A' Dézmáláshoz kezdésért, határ fel-ſzabadításért, a' ſzegénységet ne ſanczoltaſsák.

EDICTVM XVI.

1630. HA mi illetlen *exceſſus*okat a' Dézmások tselekeſznek, afſélékről a' Tiſztek nek utánnok czirkálni, felölök *inquirál*tatni ſzabados légyen; az *inquiſitió*t Fö és Vicé *Arendator*oknak, vagy Fejedelmeknek küldeni; söt hogy ha a' dolog haladékot nem ſzenvedhetne, ſzemélyekben-is öket *areſtál*tatni, és hírré tévén, a' mit a' Fejedelmek, avagy Fö és Vicé *Arendator*ok fognak parantsolni, a' ſzerént *procedál*janak vélek, és érdemek ſzerént meg-büntetteſſenek.

Debreczeni dolgokról.

EDICTVM XVII.

A' Só hordó ſzekerek eleibe ki-ne menjenek a' Debreczeniek, és ſem künn ſem benn

benn Savokat el-foglalni, azzal annak el-adását meg-akadékoztatni, vagy a'ſzegénységnek kedve 's akaratja ellen ott le-rakatni ne méréſzeljenek; hanem mind ſzekereſtöl, mind aprónként el-adni Savokat, ha el-nem adhatnák, a' hová el-akarják vinni, ſzabadoſon meg engedjék, *ſub poena florenorum* 200.

Ötvös Meſterekről.

EDICTVM XVIII.

TÖbb Meſter emberek között, az Ötveſek mivelvén drágább *materiá*kból, tapaſztaltatik nagy *fraudulentia* közöttök valókban, nevezet ſzerént egyikböl, hogy a' jó ezüſtöt igen meg-ſzokták veſztegetni, roſzſzúl és rusnyáúl-is mivelnek; Máſikból, hogy akármelly müben-is az arra ki-adatott aranyat a' fel-méréskor belé nem tudják; Harmadſzor, hogy akár kitsíny *quantitás*ban, akár mentöl nagyobb kiterjettségben légyen a' mü, de gyakorta két-két aranyat *extorqueál*nak a' miveltetö embereken; mellyben melly ſzemlátomáſt való *fraus latitál*jon, akárki meg-ítélheti, noha tsak mi ideig-is nem tart aranyazáſok; Annak-okáért a' Czéh Meſtereknek és Vároſok Bíráinak erre légyen ſzorgalmatos gondjok, és orvoſolják meg-is, a' münek girájától-is pedig nem többet, hanem a'

limitatio szerént való fizetést vegyenek, és a' miveltetö embereket-is hoszszas haladékokkal ne várakoztassák; egyéb-iránt a' miveltetö ember panaszt tévén a' Bíráknak, mindjárást a' panaszló embert *contentál*tassák, a' tsalárdúl mivelö embert pedig büntessék *fl.* 100. *toties quoties*; mellynek harmada a' panaszló emberé, két része a' Bíráké és Czéhé légyen. Ha pedig a' Bírák és Czéh Mesterek el-múlatnák, a' panaszló ember szabados légyen véle, ha maga vagy a' *Fiscalis Director*nak tévén *instantiát*, *evocál*tatja-is Táblára, 's *comperiál*tatván a' dolog, azon Tiztek *fl.* 200. *convincál*tassanak: mellynek-is harmad része a' panaszló félé légyen, két része *Fiscusé*.

Enyedi ekről.

Edictvm XIX.

AZ Enyed Városbéliek, valamelly *abusus*ból két-két pénzt szoktak vólt venni minden egy-egy köböl gabonáért, mellyet Városokba el-adni vittenek, a' szegénységnek nagy fogyatkozására: melly ja'mint régen *tollál*tatott, úgy ez-után-is nem *admittál*tatik. *Ex Art. An.* 1614.

Fejérvári dolgokról.

Edictvm XX.

FEjérvárat a' kerítésen belöl a' kinek háza va-

vagyon, a' helynek állapotjához illendö módon tartozzék meg-épiteni, az elötti *Articulus*ok szerént; egyéb-iránt-is, de bizonyos idö *terminál*tatván arra a' Tiztektöl, valakinek szalmával fedett háza, töviſſes, és veszszökkel font kerti találtatik, a' rendelt idö után le-vonattaſsék és el-hordattaſsék; másodszor-is *terminus*t adván néki, hasonlóképen büntetteſsék, harmadszor pedigien házát tellyeſséggel *amittál*ja.

An. 1618. 1627. 1629.

EDICTVM XXI.

ORszág Gyülésén, Fejedelem Udvara népén és azokon kivül, kiket a' Fejedelmek hívatnak, ez Országbéli emberek közzül, senkinek Fejérváratt szállás ne adattaſsék, hogy annyival inkább az Országbéli emberek kénszerítteſſenek házakat tsináltatni, vagy pedig fizetésért magoknak szálláſt fogadni.

Faluk birodalmának módjáról.

EDICTVM XXII.

NEm kevés bántódáſa vagyon ez-iránt-is a' Nemeſségnek, hogy némellyek Jobbágyi, *in praejudicium Dominorum terreſtrium* máſoknak *obligál*ják Jobbágyságra magokat, melly miatt a' *Patronus*nak nem tsak Jobbágyának személyéhez, hanem örökségéhez való *jus*a is más idegenre

*transferál*tatik; némellyeknek örökségek meg-marad ugyan, de a' Jobbágy az Urának *injuriá*jára helyéből ki-bontákozván, más *Patronus* földére költözik által, a'honnét Törvény szerént-is nem *reducál*tathatik: Némellyek viszont a' Jobbágynak fiú ágon lévö *defectus*án a' *fundus*hoz való minden *pertinentiá*kat *abalienál*nak; némellyek végezetre szölöbéli örökségeket leányoknak adván, abból *cedál*andó Dézmát-is a' *Dominus Terrestris*től el-idegenitik; melly *abusus*nak *tollál*ásáért, végeztetett, hogy a' melly *Patronus*oknak effélékből, vagy ehez hasonló dolgokból *emergál*t bántódások vagyon, ez illyen Falu vagy Város lakosit, nem *per modum citationis*, hogy abból *contentiók*, *condescensiók*, és egyéb *processus*ok következhetnének, *admoneál*tsák; hanem tsak hogy a' jövendö Ország Gyülésére *compareál*ni tartozzanak, és ha miröl *Privilegium*ok *extál*, *producál*ni tartozzanak, hogy akkor lehessen *deliberatio* felölök.

Fiscale bonumokról.

EDICTVM XXIII.

A' Bihari, Tsatári, Püspöki Nemesség a' *Fiscus* számára *contractus*ok szerént, *öt-öt forintot* adjanak, parasztt *fundus*on lakásokért; de mivel parasztt *fundus*on laknak, arról a' szegénységet a' közönséges tereh viselés

lésben, hogy segitsék, méltó dolog; holott azon helyekre parasztság telepednék, ha ök nem laknának rajta: ha kik pedig ehez nem akarnák tartani magokat, meg-engedtetett, el-mehetnek onnét.

A' melly Nemes ember *Fiscalis* Jószágban lakván, parlagból szőlőt akar épiteni, elsöben találja-meg a' *Praefectust*, vagy a' *Fiscus*nak azon helyben való Udvarbíráját, ki a'helyet meg-látván és meg-betsültetvén, ha a' *Fiscus* Jobbágyi nem akarják mívelni, annak-utánna azon Nemes ember szabadoson birhassa, a' Dézmát a' *Fiscus*nak ki-adván belöle. *Ex Art. An.* 1653.

Hadi állapotokról.

EDICTVM XXIV.

HAdakozásnak idején Nemes embereknek házaira, majorjira, Pap és Schola házakra a' hadak ne szállíttassanak, *sub poena fl.* 200. egyéb-iránt-is Istenes és Haza javára és szabadságára nézendö, és állapotokhoz alkalmaztatott *Edictum*ok adattassanak-ki, szorgalmatoson *observál*tassanak-is.

A' Jésuitai Szerzetnek ki-rekesztetésének módjáról és okáról.

EDICTVM XXV.

A' Jésuitai Szerzetbélieknek az Ország *Constitutiói* ellen találkozhatott *Fautor*inak engedelem adatott, mind addig való ezen dologbéli tselekedetekről, míglen *legitimè* nem vóltak *admoneál*tatva a' Jésuitai Szerzetbéliek ki-menetelek felöl; azután való tselekedetekért, a' Fejedelmek *gratiá*jában és szabadságokban áll, akarják-é *prosequál*ni Törvénnyel, avagy nem; az *admonitio* pedig vólt *die* 22. *Jan.* 1652.

Jófű Vidékiről.

EDICTVM XXVI.

JOfü Vidékire senkinek Jobbágyi bé-ne fogadtassanak, és ha ollyan találtatnék, az Ispánok, és Vármegye Tiszti *sub amissione officiorum* reá menjenek, és *restituál*ják, *comperiál*tatván elöttök a' dolog, *absque ulteriori litis processu.*

Ingyen gazdálkodásról.

EDICTVM XXVII.

VAlakiknél Fejedelmek *Specialis Salvus Conductus*ok arról nintsen, ingyen való gazdálkodásra senkit ne kénszerítsenek; mellyet ha valaki tselekednék, a' helynek *Patronus*a a' tselekedöt, ha Nemes ember lésen, *evocál*tassa, ha akarja Székes helyre vagy Táblára, akár Gyülés alatt, akár

Octa-

Octavalis Terminuson, és *convincál*tatván fl. 200. büntetteſsék, a' kárnak-is *refuſió*jával: ez illyen *cauſa*, a' Vármegyékről *Appellatió*ba ſe botsáttaſsék, *Exmiſsió*n kivül pedig, egyéb *remedium* ne-is *admittál*taſsék.

Ha *reſidentiá*tlan Nemes ember, Urak, vagy fö rendek ſzólgai, a' falu fel-kelvén, ſzemélyeknek meg-ſértéſek, és meg-károsítások nélkül, ha magokat meg-adják, fogják-meg, és vigyék Tiſzt kezéhez, a' ki törvényt láttatván, és a' dolog meg-bizonyoſodván, a' kárt *refundál*taſſa, 's magokat pedig díjok le-tételével válthaſsák-meg.

Ha Záſzló alatt való fizetett rend, avagy egyéb udvari ſzólgák, ezen mód ſzerént meg-fogattatván, ha közel léſznek, vigyék Kapitányok vagy *Generalis*ok kezekhez; ha pedig a' Fejedelmek közel léſznek, Udvarhoz vigyék fogva, és ezen mód ſzerént büntetteſſenek.

Ha pedig *Fiſcalis* Várakhoz, vagy Fejedelmek egyéb Jószágihoz tartozó Szabadoſok, vagy egyéb rendek léſznek, megfogattatván azok-is, *Praefectus* kezéhez vagy Udvarhoz küldetteſſenek, a' haſonló büntettetéſre. Ki-vévén azt, ha kéremés ſzerént magok jó akaratjokból, nem rajtok élödni akaró, hanem útjokat jámbo-

rúl

rúl *continuáló* embereknek valami emberséggel akarnak lenni, kiváltképen ha *comperiáltatik*, hogy a' Haza vagy Fejedelmek dolgaiban járnak.

Mindazáltal fzállás-adáſſal, és a' Falujokban vagy Városokban fel-találhatandó, ember és marha élés, és egyéb fzükséges gazdálkodáſſal illendö árron, pénzért, a' Szállóknak tartozzanak, az ezen dologban fenn meg-írt *poena* alatt és *proceſſus* fzerént.

Boros Jenei dolgokról.

EDICTVM XXVIII.

Minémü fzükséges dolog légyen akár melly *Respublicák*ban, Városokban, és Tiſztviſelök között-is a' jó rendtartás, és minden dolgoknak helyes és fzép egy értelemmel való jó karba állatáſa, nem fzükséges azt ſok fzóval *exaggerál*ni, meg-mútatja tsak ama' kis *ſententiá*tska-is:

Ex Art. An. 1648.

Concordiâ res parvae creſcunt; diſcordiâ maximae dilabuntur.

Ugy-is vagyon, mert a' melly lakoſok között (akár Tartományok, *Reſpublicák*, akár Városok légyenek azok) egygyeſség, egy értelem, és jó rend-tartás vagyon, akármelly ellenkezö idöknek háborús fzélvefzei ellen-is bátorságosbak és erösbek ſzoktak az ollyanok a' meg-maradáſra lenni;

El-

Ellenben pedig a' hól egyenetlenség, és rendeletlen zürzavaros állapot vagyon, ott nem szokott semmi jó nevelkedni, hanem naponként romlás és el-fordúlás szokott következni.

Értvén azért a' Jenei Végházban-is némelly dolgokban, a' külömb-külömb rendbéli lakosoknak nem egyenlö vóltok miatt, ottan-ottan egyenetlenségeket történni, és abból naponként nagyobb-nagyobb alkalmatlanságot származni: Hogy ez illyenböl nagyobb *inconvenientiák* ne következnének, ezen dolog szükségesnek ítéltetett vólt, még ez-elött való idökben betsületes Tanáts rendek eleibe támasztatni, kikkel való egy értelemböl, annak a' szép Végháznak békeséges meg-maradásának, és abból a' közönséges jónak-is akarván *consulálni*, minek-elötte erröl derekasabb *ordinantiák*at tettek vólna, szükségesnek ítéltetett ez alább meg-írt *Articulus*okat, a' Boros Jenei Végházban lakó minden Tiztviselöknek, mind Nemes és Szólgáló rendeknek *pro perpetuo Statuto* elejekbe adni és rendelni.

Elöször: Hogy a' Vicé Ispán a' Kapitánnyal a' közönséges jóban egyet értsenek, a' Fejedelmek és a' szegény Hazának szólgálatjában, és annak a' helynek meg-maradására nézendö dolgokban.

Má-

Másodszor: Ha valami olly' bizonyos hírei érkeznek a' Kapitanynak, mellyre derekasson *insurgál*niok kell, ollyankor dobot üttetvén, vagy trombitát fútatván a' Kapitány, a' Nemesség-is *in illo casu* tartozzék mennél jobb szerrel lehet, a' Fejedelmek és Ország szólgálatjára, a' közönséges jóra és meg-maradásra fel-ülni, és egy szívvel lélekkel a' köz-jónak a' fizetett néppel együtt szólgálni; de minden aprólékos dologra, úgy-mint, tíz húsz tsavargóra nem kell fel-ülniek, mert ugyan-is nem tartoznak mindenkor azon terhet viselni, mint a' fizetett nép.

Harmadszor: Mivel-hogy mindenütt, 's ott-is Jenöben, a' gonoszságban igen elmerültek az emberek, annak *refrenál*ásában pediglen, kiváltképen abban a' helyben, más mód *observál*tatik ez-után, tudnillik: minthogy a' Kapitány az előbbi szokás szerént a' Várost kerülteti, ha valamelly olly' *publicus malefactor in flagranti comperiál*tatik, a' Kapitány meg-fogathassa, és virattig *detentió*ban lévén, ha Nemes ember, vagy Nemes ember szólgája légyen a' *malefactor*, vírradva a' Kapitány adja a' Vicé Ispán kezébe, és az Ispán *longus proceſſus*ra az előbbi szokás szerént affélét ne botsásson, hanem az alább meg-írt rövid *proceſſus*sal törvényt láttassón reája, és *constál*ván a'

male-

malefactum, mindjáráft *executiót*-is tétessen, minden kedvezés és halogatás nélkül illyen *modalitás*sal: hogy valaki gyilkosságban, ember sebhetés, verekedés, vagdalkozás, fegyver-vonás, és kerítésen belöl való lopás, szánt-szándékkal való gyúlasztás, tíltott idöben való lövöldözés, Tisztek ellen való *insurrectió*, 's azoknak mint a' mi méltóságunkat *repraesentáló* személyeknek, illendö betsületeknek, és azokon kivül-is, kinek-kinek rendi szerént való betsületeknek, érdemlett mód szerént meg-nem adása, a' végezéseknek, ki-adott *Edictum*oknak nem *obtemperálása*, és nem *effectuálása*; házaknak, pinczéknek, bóltoknak fel-verése, éjtszakai támadás, kiáltozás, és több efféle keritésen belöl esendö czégéres vétkeknek tselekedetiben *deprehendál*tathatnak, az ollyanokat minden személy válogatás nélkül, mind a' Várbéli Tisztviselö emberek; 's mind a' Vicé Ispán megfoghassa *simpliciter*, nem *admittál*ván abban semmi *exceptiót* és *remedium*ot: kik ellen való Törvényeknek *discussió*jában illyen *processus*nak kell *observál*tatni:

Hogy ha a' vétkes meg-fogattathatik; avagy kézbe adattatik, a' melly Tisztkezénél találtatik lenni, az tartozzék *ad tertium* Törvényt szólgáltatni felöle, 's akkor *ad octavum* bizonyságra *exmittál*tatván, tar-

toz-

tozzék a' bizonyságoknak azon *Terminus*on való *reportál*ásakor *ad meritum* meg-felelni, ugyan akkor mindjárt *sententiát*-is *pronunciál*tatván az illyenek ellen, egyfzer *ad quindenam Novum* adattafsék, de ezen kivül annakutánna femminémü *remedium* nem *admittál*tatván, a' *pronunciál*andó *sententia*, *debitae etiam executioni demandál*tafsék: *Interim* a' vétkes vagy *detentio*, vagy jó kézesség alatt tartafsék, *juxta qualitatem delicti*. Aprólékos *exceptió*nak hely ne adattafsék; ha pedig valamelly Nemes ember fzólgája vólna a' lator, az, Nemes házhoz fzaladván-bé, kézhez nem adnák *ad fimplicem requifitionem dictorum Officialium*, ezen fenn meg-írt *proceſſus* fzerént tartozzék elö-állatni azon Nemes ember, *ſub poena in Articulis Regni, fignanter An.* 1646. *Articulô 2. expreſſa*. Idegen külsö embert pedig tartozzanak egy átaljában kézhez adni: Kiket ha kik *contumaciâ ducti* kézhez nem adnának, ezen *proceſſus*fal, a' meg-nevezett *Articulus*ban *denotált poenán* maradjanak, *toties quoties*, valakik ez ellen tselekedni méréfzelnek.

Ha kiket pedig a' Város örzöi, 's kerülöi, éjtfzakának idején a' Nemefek közzül (kik vagy más ember házára mennek, vagy másokat meg-vagdalnak, *in loco delicti deprehendál*nak) meg-találnának fogni, kalodába vin-

vinni, és éjjel ott hálatván, másod nap az Ispán kezébe adnák, a' fellyebb *denotált modalitas* szerént; ha az illyeneket érdemlett büntetés nélkül az Ispánok el-botsátani *attentál*nák; avagy a' kik az illyen *malefactor*okat, az őrzökre reájok támadván el-szabadítanák, ez illyenek közzül-is valakik az ő Tiztek alatt találtatnak, érdemlett büntetéssel meg-nem büntetnék, és ebben el-is nem járnának, *sine respectu personarum eo facto amittál*ják tizteket.

Negyedször: Ha éjtszaka vagy nappal, valamelly úttzán olly' riadás esnék valamelly *malefactor* miatt, kiki a' maga javára nézve abban az útzában tartozzék fel-kelni, és akár-miféle ember légyen a' *malefactor*, meg-foghassák, és a' Tiztseknek kezekbe adhassák; ha pedig a' lator valamelly Nemes ember házához bé-szalad; a' Tiztseknek adjanak hírt felöle, és úgy a' fellyebb meg-írt *modalitas observál*tatik e' dologban.

Ötödször: Takarodó harangozás után, a' Kerülökön kivül senki fegyverrel ne járjon; hanem ha a' Fö emberek közzül valaki olly' barátjánál vagy jó-akarójánál való múlatásában, vagy egyéb dologban eltalálván késni, az olly' ember lámpásnál menjen házához; mert egyéb-iránt, ha lámpás nélkül valaki fegyverrel éjtszaka ta-

láltatik, abban az elébbeni jó rend-tartás *obſerváltatik* ez-után is, úgy-mint megfogattatik, és víratig kalodában tartatik.

Hatodſzor: Mint-hogy vannak olly' Nemes emberek, kik elég értekeſek, még-is annak a' Végháznak közönséges ſzükſégére lovat nem tartanak, abban ez-után illyen mód *obſerváltaſsék*; Hogy a'Nemes emberek, a' kiknek értekek vagyon reá, lovat tartsanak, és annak a' helynek közönséges ſzüksége mellett fel-üljenek; a' kik pedig ebben ez-után-is viſzſzálkodnának, az Iſpán meg-hirdetvén köztök; ha mégis lovat nem akarna tartani, az ollyan Nemes ember elsöben *fl.* 6-tal; máſodſzor 12-vel; harmadſzor 24-forinttal büntetödik-meg. A' kiknek pedig arra való értekek nintsen, hogy lovat tarthaſſanak, az ollyan emberek, ſzablyát, puskát, és jó gyalog embernek való fegyvert tartsanak. A' kik pedig az ollyak közzül azt meg-nem tartanák, elsöben 2-forinttal; máſodſzor 4-gyel; harmadſzor 6-forinttal büntetödnek-meg. Ezeknek pedig muſtrálására és meglátogatására, bizonyos *Commiſſáriusok* botſáttatnak eſztendönként.

Hetedſzer: Máſutt lakos Fö és Nemes emberek jószágoknak *quantitás*ára nézve tartsanak ſzólgákat Jenöben az Orſzág *Articulus*ának *continentiá*ja ſzerént. Ennek pedig

observálására, és *in officio continuálására*, a' Kapitány viseljen gondot. Ott való fizetett Katonát, és *residentiás* Nemes embert, ez-után ne engedjen tartani; mivel a' Nemes ember és fizetett Katona azon kivül-is tartozik maga szabadsága mellett fel-ülni, 's abban a' helyben szólgálni: a' kik most efféle szólgák találtatnak-is, azokis le-tétessenek mindjárást.

Nyóltzadszor: A' Kapitány a' Nemes ember jószágában, sem petsétivel, sem egyébképen, semminémü Törvénybéli dolgot ne igazgassson, annyival inkább a' Nemes ember jószágira *praesidium*ot ne küldjön, és meg-ne fogassa; mert efféle igazgatás a' Vicé Ispánnak és Szólgabiráknak *incumbál*: meg-maradván mindazonáltal mindenekben, a' Végbéli Kapitányoknak az ö régi *authoritás*sok, és az ö Tisztekhez, vígyázásokhoz, gondviselésekhez tartozó dolgokban való régi *usus*ok.

Kilentzedszer: Mivel az elötti Kapitányok idejében-is, Jenöben-is a' kólts alatt a' Város keritésén belöl esett *potentiák*, *diffamatiók* és egyéb aprólékos dolgok, a' Vár Szombati Székin *agitál*tattak, *tam ex parte Nobilium*, *quàm alterius cujusvis status hominum ibidem degentium*; tartozzanak minden ott lakos rendek ebböl-is magokat az 1641-estendöbéli *Articulus*okhoz

tartani. a' régi *uſus* és a'] Kapitányoknak *authoritás*ok *in vigore* maradván, és a' keritéſen belöl akármelly rendtöl történt dolgokat Szombati Széken *decidál*taſſanak.

Tizedſzer: Szükségeſnek láttatik az-is, hogy ennek-utánna a' Nemes Vármegye Tiſztei külömben bé-ne vegyenek ſenkit a' Nemeſség közzé, 's bé ſe írják, hanem ha elsöben, vagy *Armalis*ſal, vagy egyébképen való helyes, *et fide dignis teſtimoniis humanis, vel literalibus ſufficienter doceál*ja, Nemeſségét; valakik pedig Nemeſségeket nem *doceál*hatják, tartozzanak a' Kapitánytól *dependeál*ni, *ſucceſſivis ſemper temporibus*, 's a' Kapitány tiſzti és *authoritás*ſa alatt legyenek.

Tizen-egyedſzer: A' Város Palánkinak, 's Város Hídgyainak meg-tsináláſa és épitéſe melly ſzükséges légyen a' közönséges jóra nézve, nem ſzükség *declarál*nunk. Tetſzett azért Tanátsúl egyenlö értelemböl, hogy Hídakat, Palánkot, a' Nemeſség közzül a' ki tsinálni nem akarja az ö réſzét, a' régi bé-vett jó rend-tartás ſzerént, a' Kapitány éljen *authoritás*ával, 's küldjön-ki mindjárt az ollyannak jóſzágára, 's hajtaſſa-bé jóſzágát, 's tsináltaſſa-meg azzal.

Job-

Jobbágyokról.

Edictvm XXIX.

NOha az el-bújdosott Jobbágyoknak visza-vitelek és adások felöl *generalitás*-ban végezése *extál* a' Nemes Országnak; mindazáltal ez-is, hogy a' Gyalog Zászlók alól-is a' Jobbágyok *restituál*tassanak; és *interea temporis* házok népe otthon lakván, földes Urokat állapotjok szerént szólgálni tartozzanak, a' szerént a' Kapu-szám után való adót-is részek szerént meg-adni. *Ex Art. An.* 1619. 1638.

Idegen és Jövevény emberekről.

Edictvm XXX.

SOhúl e' Birodalomban, mások *injuriá*jával, tíz, tizenkét napos, két 's három hetes szólgálatú szabadságra senki embereket ne gyüjtsön.

Idegen Katonák felől.

Edictvm XXXI.

KAtonák és egyéb vitézlö rend, avagy Szabadosok, hatalmasúl senkinek földéröl Jobbágyokat el-vinni ne méreszelje-nek; kik ha ollyakat tselekednének, és vélek birhatnak, szabadoson meg-foghassák, és vagy a' Fejedelmek Udvarába, vagy utánnok való Fö Tiszteknek kezekhez küldjék, érdemek szerént való kemény bünte- *Ex Art. An.* 1650.

téſre; ha pedig vélek nem birnának, *requirál*tatván a' Fejedelmeket felöle, avagy a' hatalmaskodóknak Fő Tiſzteit, meg-fogattaſſanak, és mint Orſzág *Statutum*i ellen tselekedök, úgy büntettesſenek, az el-vitt Jobbágyok *ſimpliciter reſtituál*taſſanak, 's ha mi károkat tettenek, *refundál*taſſanak.

Kővár vídéki Jobbágyokról.

EDICTVM XXXII.

1609. 1649. KÖvár vidékiröl-is a' Jobbágyok ki-adattaſſanak, mint egyéb helyekröl-is mindenünnét, az egy Fogáras földén kivül: Ellenben az onnan el-bújdoſott Jobbágyokis *reſtituál*taſſanak *modô in Articulis expreſſô.*

Káránſebes.

EDICTVM XXXIII.

1611. 1650. A' Káránſebeſiek a' Só vitel és hordás dolgából a' régi jó *uſus* ſzerént éljenek, és a' *Fiſcalis proventus*ok-is közöttök egyéb úton ne neveltesſenek, ſzabadságoknak és *Privilegium*oknak *praejudicium*jával, hanem a' mint eddig, ezután-is abban tartaſſanak.

Latrok büntetéséről.

EDICTVM XXXIV.

1556. A' Lelkezödéſſel való ſzitkozódáſok ellen *obſervál*taſsék az 1619-eſztendöbéli *Articu-*

ticulus, melly szorúl szóra így következik: A' lélekkel való éktelen szitkozódás-is, mivel illyen szörnyen el-áradott, noha elég *Conſtitutio* vagyon eddig-is felöle, mindazonáltal látván, hogy az emberek attól megnem szünnek, Végeztük, hogy mindenütt igen meg-tiltaſſanak minden rendek között. És hogy inkább el szokhaſſanak róla, Nemes ember valamennyiszer el-mondja, *egy-egy forintot* vegyenek töle: Szólgát és Paraszt embert a' kézi kalodába tegyenek, és délig ott tartaſsék. Ha pedig meg-akarja magát váltani, 25-*öt-öt pénzel* válthaſſaki, *toties quoties* el-mondja. Mellyre minden Városokon, Falukon a' Bírák esküt Polgárival együtt viſeljenek szorgalmatos gondot, és személy-válogatás, 's kedvezés nélkül minden rendeken *exigálják*, és az Egyházfiaknak adaſsék, a' fellyül meg-írt mód szerént. A' Nemes embereken a' Vicé Iſpánok és Király-Bírák *exequálják*. De tartozzanak a' Falus Bírák hitek szerént erre számot tartani, és az Iſpánoknak meg-mondani. Urak, Fö emberek, magok betsületekért tartozzanak lelkek kötelesſégek alatt, minden alattok valókkal ezt a' végezést meg-tartani, és a' fellyül meg-írt büntetést *exequál*tatni, és oda a' hová rendeltetett, *convertál*ni.

Limitatiókról.

EDICTVM XXXV.

E' Moſtani Gyülés alatt nem lehetvén újabb igazításba vétele a' *Limitatiók* állapotjának, *differál*tatott más alkalmatosb időre, addiglan pedig hagyattattak helyben ez-elötti *Limitatiók*, mellyekre *Inſpectorok* légyenek, mind Vármegyéken, Székelységen, Száſzságon és Városokon, és egyéb helyeken-is, a' helyeknek Fö Tiſztei kötelesſégek ſzerént, mellyröl Fejedelem parantsolati menvén-ki, mindenütt *promulgál*taſſanak, söt eddig-is minden helyeknek elsö egybe gyülekezetiben ezen *Conſtitutió*nak *vigorá*val, hogy mindenek ahoz alkalmaztaſsák magokat, végeztetett. Melly hogy *conſtál*haſſon az embereknél, *exemplár*ok-is nyomtattaſſanak.

Méznek, Viaſznak vételének, és el adásának módja.

EDICTVM XXXVI.

MAga majorságából *proveniál*t mézét, viaſzát, minden Nemes ember az Országból-is a' hová akarja, minden Harmintzad nélkül mind maga ki-viheſſe és küldheſſe, mind pediglen, ha idegen akármelly embernek el-adja-is, a' Harmintzadókról írott

5-dik

5-dik *Articulus* szerént adván *Testimonialist* mellette, békével el botsáttassék; az Országban pedig annál inkább szabadoson árúlhassa mindenütt, adhassa és vehesse-is akárki a' Nemes rendektöl. Parasztembertöl-is a' Nemes ember maga háza szükségére és nem kereskedésre szabadoson vehessen; de egyéb-iránt kereskedésre való mézet és viaszat ez Országban senki szedni és venni annál inkább ki-vinni ne merészeljen Fejedelmek engedelmek nélkül, mivel azzal való kereskedés mostan *Fiscus* számára *reservál*tatott; *alioquin* ha kik az ellen *impingál*nának, a' *Fiscalis* Tiztviselök a' Székre *citál*tatván elsö Székröl bizonyságra egyszer ki-botsáttatván, második Széken *finaliter decidál*tassék dolgok: és *comperta rei veritate*, a' tilalom ellen vett vagy adott marhának *duplumán convincál*tassanak, és *ulteriori terminô denegatô, omnibusque juridicis remediis exclusis, executió*-is *peragál*tassék, két része *Fiscus* számára, harmada az *executor*oké légyen. *Ex Art. An.* 1635.

Más Országból pedig, a' mint-hogy soha közönséges végezés által meg-tiltva nem-is volt, hogy mind méz, viasz, barom, és egyébféle minden marhák és eszközök, az Országnak nagyobb böségéért szabadoson bé-hozattassanak, *solutis de jure solvendis* végeztetett. A' szegény kösség-is ne kén- 1649.

ſzerítteſsék arra, hogy magának meg-tartani való, vagy egyéb-iránt nem el-adó méhét fel-verje, vagy fel-vert, és el-nem adó, hanem maga ſzükségére meg-tartani akaró mézét és viaſzát kedve ellen el-adja; egyéb-iránt-is a' ſzegényſéget ne ſantzoltaſsák a' méz gyüjtök, vagy egyéb arra rendeltetett emberek; mellyet ha tselekednének *reſidentias* emberek, *Forum*jokon *proſequál*taſſanak: ha pedig *reſidentiá*tlan, *Praefectus* vagy más elöttök járó Tiſztek elött; kiktöl *dependentiá*jok vagyon, azon mód ſzerént *proſequál*taſſanak, és *convincál*taſſanak, mint fellyebb írva vagyon a' tilalom ellen mézet' és viaſzat ſzedök felöl.

A' méznek *vecturá*jával-is a' Vármegyebéli ſzegénység ne terhelteſsék, hanem annak bizonyos rendi légyen, a' *Fiſcalis* Városok, Száſzság és egyebek; honnat gyüjtött mézet, kik és meddig, ſzállitsák.

Nyom követéſről.

EDICTVM XXXVII.

HA Falukon és Városokon kivül ſzállván meg, marhája el-véſz valakinek, és nyomát fel-vévén, a' Falubélieknek-is hírt tévén (a' kik tartozzanak-is ki-menni, és a' nyomot a' károſſal együtt követni) ha azon határról ki-nem vihetik, annál inkább meg-

ölve

ölve azon határba találják, tartozzanak kárról *contentál*ni a' káros embert, a' nyomra, avagy meg-öletett marhára reá esküvén; és ezen fellyül a' Tiſztek-is *fl.* 12. büntesſék-is a' Falut; ha a' latrot ki-nem adhatják, és meg-nem bizonyithatják, hogy nem Falujokbéli lett vólna; Ha pedig a' nyomot a' Falura vihetik-bé, vagy a' marhát a' Faluban találják-meg, a' kárnak megfizetésén kivül, ha a' latrot kézhez nem adják, *flor.* 40. *exequál*janak rajtok a' Tiſztek: melly nyomnak ekképen való követésében, ha Tiſztet vagy Nemes embert köz-bírónak nem találhat a' káros ember hamarjában, közel való akármelly Falubéli két hites embert-is köz-bírónak híhat; de a' hitnek fel-adására ok-vetetlen Tiſztet, vagy azt nem kaphatván, két Nemes embert tartozzék híni. Ha pedig az el-veſzett marha, sem annak nyoma a' Falun és határon nem akad-meg, magok határokról ki-követvén a' nyomot, a' káros emberrel együtt, vagy a' káros emberrel együtt el-téveſztvén, és a' Falubéliek-is hittel adván-ki határokból, azon Falubéliek *eo facto abſolutus*ok légyenek.

E' *Caſus*ban, a' Kerített és Mezö Városok annyiban *excipiál*tatnak, hogy-ha a' nyom a' Városba, vagy a' Kerített Városoknak határiba vitetik-bé, tartozzanak a' *Ex Art. An.* 1617.

bé-

bé-vitt marhát fel-keresni, vagy a' latrot meg-fogni, vagy a' káros embert *contentálni*: de a' külsö határokbéli nyom felvételével, követéssel, és ki-adással nem tartoznak. Ha hol pedig a' Városokon, vagy azoknak shóstátiban a' Fejedelmeknek fizetett Hadai lévén *quartélyban*, az el-vezett marhának nyoma oda vitetnék, azoknak Elöttök-járói nem-csak meg-engedjék afféle marhának meg-keresését szállásokon, de hogy affélékből következhetö alkalmatlanság el-távozódjék, a' Hadnagy vagy maga ki-menjen, vagy tartozzék a' keresö ember mellé segitséget adni, 's ha a'marha Katona keze 's neve alatt találtatik, nem a' Gazda, vagy Város, hanem a'Szálló fizessen; de ellenben, ha a' Gazda tudta afféle idegen marhának oda vitelét, 's meg-nem jelentette, egy-iránt büntetödjék. A' fellyebb meg-irt mód szerént pedig, a'melly Falunak határára a' nyom által adatik, azon Falubéliek-is tartozzanak ugyan ki-menni; és a' káros emberrel együtt a' nyomot követni, 's ha a' Falujokba vitetik-bé a' nyom, ezen mód szerént büntettessenek; de ha a' Falun kivül tévetetik-el a' nyom, annál inkább határokról ha ki-adathatik, semmivel nem tartoznak, hanem a'káros ember, vagy ezen mód szerént köveſſe elébb-elébb a' nyomot,

vagy

vagy egyéb úton kereſſe kárát; és ha a' kárt el akarja távoztatni, jobb vagy Faluban vagy Városokban benn ſzállani, vagy mezőre ſzállván magára vígyázni. És ekképen minden helyek, az Országnak régi végezéſe ſzerént, a' benn való végezéſek, vígyázáſok által, 's a' mennyire érkeznek magok határokon-is, jó gondviſeléſſel tartaſſanak: hogy így vétek nélkül ne károſodjanak az emberek, a' kin való és idegen gonoſz-tévők által történt dologért. Ha pedig határokon nem tsak nyoma, hanem maga találtatik a' nyúzott marha, ugyan az árrát fizeſſe-meg a' Falu, vagy meg-esküdjenek, hogy nem köztök való tselekedte.

Melly mód *indifferenter* minden helyeken *obſervál*taſsék, minden tovább való *proceſſus*ok és *remedium*ok *excludál*tatván.

A' melly helyeken pedig Sokadalmok ſzoktak lenni, a' Sokadalmok idején el-vefett marhákat ſem nyomozni, ſem megfizetni nem tartoznak; ezen az úton haſonlóképen *Generalis* Gyüléſek és *Octavalis Terminus*ok *celebrál*áſa alatt való idökben és helyekben-is, hanem kereſteſſenek *ſuis modis.*

Oro-

Oroſzok, Oláhok, Muntyánokról, 's egyébnemből álló lézzegö emberek felöl.

EDICTVM XXXVIII.

Ex Art. An. 1628. 1630. AZ idegen Uratlan és lézzegö emberek-nek meg-fogáſokról, Szólgaságra vagy Jobbágyságra örökösképen való kénſzerittetéſekről a' *Generalis Articulus*okban világos írás vagyon, mellyeknek nem *obſervá*lói *ſubjaceál*nak az *Articularis poená*nak; tetſzett mindazonáltal ez-iránt ugyan *ſpecificál*ni a' *poená*t, úgy-mint *fl.* 200. nevezet ſzerént pedig, hogy az Orſzágban lézzegö Oroſzok, Oláhok, Muntyánok, és egyebek a' fenn meg-nevezett *Articulus*nak tartáſa ſzerént, meg-fogattaſſanak, és meg-kötelezteſſenek; ha kik afféléknek kedveznének tudva, méltó igaz ok nélkül meg-nem köteleztetnék, *admoneál*tatván a' Tiſztektöl, ha ugyan *contumaciter poſthabeál*nák, *comperta rei veritate mox et defacto* a' Tiſztek *két-két ſáz forintot exequál*taſſanak rajtok.

EDICTVM XXXIX.

HUnyad-Vármegyében feleségek után Nemes *fundus*on lakó Muntyánok a' Nemeſségnek ſzíne alatt lopáſt, gyilkoſságot, *1624.* és egyéb czégéres vétkeket tselekedvén, hogy az 1624-eſztendöben a' lator Oláh Papok-

poknak meg-fogásáról írott *Articulus* szerént, ha kiknek magoknak elégedendö zálogjok nem találtatik; *comperta rei veritate areſtál*taſſanak, avagy kezesség alá vettethesſenek, végeztetett.

EDICTVM XL.

ZÖrény Vármegyébe jött, és ott megmarháſodott Muntyánok ha viſſza akarnak menni, avagy vitetni, harmad réſz marhájokkal botsáſsák-el, két réſzét megtartván a' földes Urok. *Ex Art. An. 1643*

Örizésről.

EDICTUM XLI.

MInd a'Vármegyéken és egyéb helyeken éjjeli és nappali örzés *obſerváltaſsék inviolabiliter*, az egyházi Nemeſség-is abból magát ki-ne vonja; a' mellyet pedig ha vagy egyházi Nemes emberek, vagy egyebek el-múlatnák, *comperta rei veritate* a' Tiſztek *fl.* 12. *exequál*janak rajtok, *toties quoties.*

Oláh Papokról.

EDICTVM XLII.

HOlott még a' *reſidentiá*tlan Nemes személyeket-is ſok dolgokban, söt némelly *caſus*okban nagyobb rendeket-is, *areſtál-*

*ſtál*nak; annyival inkább az Oláh Papokat, kiknek or-gazdaságok, vagy egyéb czégéres vétekben való életek felöl bizonyos *ſuspicio* vagyon, a' Tiſztek meg-foghaſsák, és a' dolognak mivóltához képeſt, vagy *areſtum*ban tartsák, vagy jó kezeſség alá veſsék, *inquirál*tatván felölök, törvény ſzerént igazítsák-el dolgokat; de Törvény elött meg-ne károſítsák.

EDICTVM XLIII.

A' Melly Oláhok az elötti roſz ſzokáſok
1646. ſzerént, tolvaj módon ragadnak-el feleségeket magoknak, magok halállal büntettetteſſenek, ha a' leányzó vagy Aſſzony ember-is nem *conſentiál*t, avagy azoknak Attyok vagy Annyok, a' kiknek *incumbál*t; ha pedig azoknak *conſenſus*ok járúlt, díjokon változzanak, melly díj a' földes Urnak adaſsék, az hol a' hatalmat tselekedték; a' Tiſztek-is *fl.* 12. *exigál*janak; a' több *complices*ek pedig díjokon változzanak a' Tiſztektöl.

Ha melly Nemes ember afféle dolgokban *patrocinál*na az Oláh Papoknak, a' Tiſztek törvénnyel *proſequál*ják, az *illegitimum divortium*ok pedig *invigoroſum*ok légyenek.

Olá-

Oláhokról.

EDICTVM XLIV.

TErhes ſzekerek mellett menökön vagy viſzſza jövökön, Kereskedö rendeken, Páſztorokon, Mólnárokon, Szabadoſokon, Birákon, Kortsomároſokon, és egyéb Udvarbéli Szólgákon, vagy Urokat fegyverekkel ſzólgáló embereken; latrok kergetésére, vagy meg-fogattattaknak örzésére, keresésére menö embereken kivül, egyéb rendbéli Oláhság puskával, tegezzel, kardal, palloſſal, tsákánnyal, dárdával, és egyéb fegyverekkel járni ne méréſzeljen; hanemha valamelly káros ember léſzen, és annál Ura *Teſtimonialis*a találtatik: egyébiránt a' Falukon és határokon a' Faluſi Bírák meg-fogni tartozzanak, és ha *comperiáltatik*, nem a'fenn meg-írt rendbéliek közzül valónak lenni, meg-ne ſanczoltaſsák, *ſub poena fl.* 12. hanem Tiſzt kézhez küldjék mind fegyvereſtöl: a' Tiſztek-is pedig ne többet, hanem tsak fegyvereket vegyék-el, és úgy botsáſsák-el, ha *comperiáltatik* egyéb-iránt igaz járásbéli és jámbor embernek lenni. *Excipiál*tatnak mindazonáltal ebböl a' hódoltságnak lakosi. *Ex Art. An* 1620. 1621. 1650. 1650.

Oláhfalviak.

EDICTVM XLV.

AZ Oláhfalviak *Privilegium*ok a' mennyi réſzben nem *invalidál*tatott-is, mindazáltal úgy tartaſsék az-is meg, hogy a' *Fiſcus*nak tartozó ſzólgálatot ez után-is *praeſtál*ják.

Papok vagy Prédikátori rendek.

EDICTVM XLVI.

A' Jóſzágtalan Nemes emberek, kiknek Jobbágyok-is nem fizethet, az Egyházi rendeknek való fizetésből magokat ki-ne vonják, és ha ki nem többet, mint egy Paraſzt ember tartozzék fizetni, *ſub poena fl.* 12.

Ha melly Nemes ember Prédikátori rendel akar pert indítani, ha kívánják, tartozzék kezeſt állatni arról, hogy az *interlocutoriè* eſett birságból *ſatisfaciál*; úgy mindazáltal, hogy a' Prédikátori rendek-is *Seculare Forum*on perelvén, haſonlóképen tartozzanak kezeſt állatni.

Ex Art. An. 1653.

Paraſzt emberekről.

EDICTVM XLVII.

LOvak tartáſa, azokon való járás, a' Paraſztságnak meg-engedtetik, hogy máſok

An. 1638.

ſok által azoktól nem *privál*tatnak, ſem pedig érette meg-nem büntettetnek, állván a' földes Uroknak ſzabadságokban, ha lovat vagy egyéb vonó marhákat engednek tartaniok Jobbágyoknak.

A' Száſzság pedig; mivel poſtálkodni ſzokott, hogy némelly Falubéliek közzülök a' lovak tartását ſzokáſokon kivül el-hagyván, csak ökröket tartsanak, azzal más ſzegény Falunak poſtálkódásbéli terhét el-viſelhetetlenül neveljék, meg-ne engedtesſék; *alioquin* a' Tiſztek ellen léſzen *animadverſio*, ha jól nem *diſponál*nak felöle, *ſub poena Articulari fl.* 200.

Paraſzt ember és Béres ſzólga, poſztó ruhát, nadrágot, tsizmát, dupla és forintos süveget; gyólts inget viſelni ſemmiképen ne méréſzeljen. 1650.

Nemes házakban lakó Paraſzt s' egyéb 'Sellér emberek, ha a' Városnak vagy Falunak határát a' Nemes üléshez tartozó *pertinentiá*kon kivül, vagy magok nem *colál*ják, vagy marhájokat azon nem legeltetik, a' Város vagy Falu közzé külön ſzólgálattal és *contributió*val nem tartoznak. 1630.

Potentiákról.

EDICTVM XLVIII.

Ex Art. Au. 1630 A' Fejedelmek olly' *Praefectus*okat *constituál*janak, kik zálagos Haza fiaiból állók légyenek, és úgy-is *circumscribál*taſsék *authoritás*ok, hogy Nemeſség, 's minden rendeknek ſzabadsága, és az Orſzágnak Törvénye általok meg-ne bántaſsék, 's annak ártalmára való *abſoluta authoritas* ne adattaſsék.

Ráczok felől.

Edictvm XLIX.

1583. 1585. A' Ráczoknak ez Orſzágban való bé-ſzármazáſok, és jöhetéſek, bizonyos *reſpectus*okból ennek-elötte való idökben *circumscribál*tatott vólt; moſtan-is annak-okáért *uſque ad beneplacitum Principum ac Regnicolarum* meg-engedtetik; úgy-hogy az Orſzágnak egyéb rendeinek ne *præjudicál*janak ſemmiben és hogy az Orſzágnak Törvényéhez tartsák és alkalmaztaſsák magokat mindenekben, és mint egyéb idegen 's jövevény emberek felöl való végezéſi az Orſzágnak vannak, ezek-is abban tartaſſanak-meg.

Réz dolgáról.

Edictvm. L.

1614. A' Réznek ez Orſzágból való ki-vitele, abból közönséges ſzükséget nemz, de ellen-

ellenben meg-tiltása-is a' közönséges szabadsággal ellenkezik; Végeztetett annakokáért, hogy különben ki-ne vitettessék, hanem-ha arosa ez Országban nem találtatnék; söt ha más idegen ember meg-venné, vagy küldené-is-ki, de értésekre lévén ez Országi embereknek, akár helyében, akár útjában is le-tévén az árrát, a' mint megvette, mindjárt szabadoson meg-tarthassa, magának *reservál*hassa, a' rézért *contentál*ván a' ki-vinnie akaró embert.

A' Réz Bányáknak gondviselöje-is, a' Haza fiainak *requisitió*jokra szokott árrán tartozzék adni elégedendö rezet, távoztatván minden színes *praetextus*t, mellyben a' ki-viendö embereknek adhatná jútalmasabban; *alioquin ad instantiam querulantium* a' *Praefectus citál*tatván, és a' dolog *comperiál*tatván, *fl.* 200. *poenán convincál*tassék: melynek harmada a' Peresé, két része *Fiscusé* légyen: de ha a'meg-bántódott ember maga akarja, *prosequál*ja, azon gondviselö *residentiás* lévén, *in foro competenti*; ha *residentiá*tlan, keresse Tiszti úgy mint *Praefectus*a elött.

Religiókra nézendö dolgokról.

EDICTVM LI.

A' Nevezetes Innepeknek, mellyek a' három Sátorosoknak mondatnak, úgy

mint; Karátsoni, Húsvéti, Pünkösti Innep napoknak meg-illetések, Istени szólgálattal való el-töltések, mint Istennek nevezetes jótéteményinek emlékezetire rendeltetett napok, annál inkább a' Vasárnapi Innep napok-is, hogy innepi szenteléssel töltessenek-el, méltó dolog; annak-okáért azokon a' napokon senki, se maga, se szólgai, sem el-kerülhető és rabotás munkára ne kénszerítessenek; menyekzői lakadalmak ne *celebrál*tassanak, útra indúlások el-múlhatatlan okoknak kénszerítése kivül ne légyenek, vásárok, annál inkább sokadalmok azokon ne légyenek, és fel-ne szabadíttassanak; a' kortsomákon lévő czégérek bé-vétessenek, és a' dellyesti prédikátziónak végéig bor ivo emberek a' kortsoma házakhoz bé-ne botsáttassanak; házokhoz mindazonáltal a' lakos embereknek, és szállásokra idegen embereknek-is, illendő módon bort adhatnak: Valakik pedig ezek ellen tselekednének, Nemes embereken 6-forintot, Parasztembereken 2-forintot *exequál*janak a' Vármegyék, Székek és Városbéli Tiszttek, *toties quoties*; mellynek harmada az *Executor*oké légyen, két részét pedig számán hadják, és adják azon Városokon vagy Falukon lévő Egyházfiaknak kezekbe; melly jövedelmetskét azon helybéli *Templom* vagy *Schola* épitésére fordítsanak,

Ex Art. du. 1619

nak, és semmi külsö *prophanus usus*ra, *sub poena fl.* 200. ne méréßeljenek költeni, se Egyházfiak, se Bírák, és egyéb rendek.

Egyházfiakat pedig mind Városokon, Falukon, jó lelki esméretü, hiteles, és zálagos embereket *constituál*janak.

Szölö-ßedések-is az innep napokon megtíltatnak, *sub poena fl.* 12. mellyeknek-is *exigál*ása, mind pedig *usus*a a' ßerént légyen.

Székelységről.

EDICTVM LII.

MIdön Czirkálásra akarnak menni, a' Székelységen lévö Székeken, elsöben Törvényes Széket, avagy arra való közönséges Gyüléßt hirdeßenek a' Fö Tißtek, és úgy indúljanak a' Válaßtottakkal együtt, hit ßerént az embereket meg-feleltessék, valakiket ki-adnak nyilván való és halált érdemlö bünnel, halállal-is büntetteßenek, érdemek és az Ország végezési ßerént, a' tißtek egyéb rendbélieket-is, ha a' földes Urok meg-nem büntette, érdemek ßerént azokat-is meg-büntessék; a' halállal büntetett embereknek, feleségeknek, gyermekeknek réßeket ki-adják; mindeneknek elötte pedig a' károsokat *contentál*ják; abból ha mi marad, úgy vehetnek

réßt magoknak; Parázna birságot fel-ne vegyenek, hanem a' ßabad ßemelyek egymáßt vagy el-vegyék, vagy ha azt nem akarják, pelengéren meg-veretteßenek; de ha egymáßt el-véßik, meg-ne veretteßenek, hanem Ekkléßiát kövesßenek. Or birságot, vagy azoknak egyéb büntetését-is, az Országnak affélékről való közönséges végezéßi ßerént tselekedjenek; haßonlóképen egyéb vétkeknek nemeivel való büntetéßekben-is: magok *authoritás*okból pedig, a' közönséges ßabadság ellen való tilalmazáßokat, a' minémüek tántzoláßért, mußikáláßért, ßokott helyekben való vad fogáßért való tilalmakat, és abból következő büntetéßeket, 's több haßonló dolgokat, közönséges *Conßitutió* nélkül, a' Fő és Vicé Tißtek ne tselekedjenek, *ßub poena ducentorum florenorum.*

Ex Art. *An.* 1619.

A' Tißteknek, és egyéb vélek járó ßemélyeknek a' ßokott *uß*uson kivül, ne *ta-xál*janak a' czirkáláßnak idején-is.

Ex Art. *An* 1571.

Máßok marhájában kárt tehető eßközökkel, törökkel, tsövekkel, kaptákkal vadáßzni olly' helyeken, a hol kártól félhető, a' mint eddig is tilalmas vólt, úgy ennek-utánna-is, mind Vármegyéken, Székelységen, és egyéb helyeken-is tilalmas légyen, úgy-hogy, ßem Tißtek, ßem más *privatus* ember, máßnak kárára és *injuriá*-

jára fel-ne ſzabadítsa, *ſub poena fl.* 12. *ac refuſionis damni.*

EDICTVM LIII.

A' Czirkálásban való *executiók* dolgában, az egyéb ott való rendek-is, a' Székely Nemeſségnek *Articulus*ihoz alkalmaztaſsák magokat. 1585.

EDICTVM LIV.

A' Gyilkoſságnak *caſus*ában azt a' régentén bé-jött, 's kereſztyénységhez ném illendö ſzokás, melly miatt a'hólt teſt ſok ideig-is föld ſzínén tartatott, úgy-mint a' melly mondatott tetemre való híváſnak, és ugyan akkor való hit fel-adáſnak, azért való fizetéſſel együtt, viſzont a' melly halál újítáſnak hívattatik; mind ezek a' Székelység közzül *in perpetuum tollál*tatnak. 1649.

EDICTVM LV.

A' Gyüléſekre válaſztatott embereknek költségekre a' Lófejek, és egyéb rendek-is az eddig *obſervál*tatott *uſus*ok ſzerént *contribuál*ni tartozzanak. 1597. 1621.

EDICTVM LVI.

A' Maros Széki Székely Darabantok Görgény Várához való ſzólgálattól *eximál*tattak, és a' több Székelyek közzé azon ſzabadsággal *incorporál*tattak. 1607.

EDICTVM LVII.

1609. A' Székelyeknek midön fel-kelletik ülni, ne a' Vármegyén, ſe a'Száſzságon, hanem a'magok földén gyülekezzenek, *excipiál*ván, a' ſzükségnek mivóltához-képeſt, a' Fejedelmeknek affélékről való parantsólatjokat, *alioquin* a' Tiſztek *obſervál*taſsák *ſub poena fl.* 200.

EDICTVM LVIII.

A' Vicé Király-Bírák a' Székelységen hadi *expeditió*ból hon maradhatnak.

EDICTVM LIX.

A' Hadban ſzólgáló Székelység békeſséges időben való postálkodáſra ne eröltetteſsék, hanem a' Tiſztek rendeljenek bizonyos és arra alkalmatos ſzemélyeket, *ſeponál*ván egyéb *privatus reſpectus*okat, kik mind Fejedelmekhez, mind pedig a' ſzomſzéd Orſzágokra a' ſzükséges dolgokban postálkodjanak.

EDICTVM LX.

Ex Art. An. 1625. SZent Mihályfalvi Vitézlö rend, az Aranyas Szekiekkel, egyenlö állapotban és tereh viſelésben rendeltetett.

EDICTVM LXI.

A' Maros Székiek a' Czirkáláſnak idején, a'magok eddig való *uſus*okban hagyattat-

tattak; fellyebb való tereh viseléssel ne *onerál*tassanak.

EDICTVM LXII.

GRatuitus *labor*nak *praestál*ásától a' Székelység *immunis*sá tétetett, a' mint az Országnak egyéb *Statusi*-is külömben *ordinarie* nem tartoznak; hanem-ha mikor valamelly *extraordinarius casus*ban, *iisdem Statibus consentientibus*, közönséges Ország végezéséből történnék. 1630.

EDICTVM LXIII.

MInt egyebek, ugy a' Székelyek-is, ha mikor *extra Regnum* Fejedelmek, vagy a' Haza szólgálatjában küldettetnek, elégedendö költség adassék nékik, a' szólgálathoz és úthoz képest; ide nem értvén a' rend szerént Oláh Országokra, vagy másuvá való postálkodást, küldözést, vagy hírek tudására, vígyázásra a' Tisztektöl *expediál*tatni szokott embereket. 1630.

EDICTVM LXIV.

O*rdinarie* a' Székelység Fejérváratt Gyalogot állatni nem tartozik, sem Só szállításra, vagy egyéb tereh viselésre ne kénszerítessenek.

EDICTVM LXV.

A' Vér birság dolgából a' Székelység Tisztiek elött pereljen, és a' Tisztek is az *usus* szerént birságolják. *Ex Art.* 1634.

EDI-

EDICTVM LXVI.

JÖvevény, idegen, fellér emberek, kik fem Záfzlók alatt valók, fem bizonyos földes Urok nintsen, ha magokat Jobbágyúl kötik valakinek, az ollyanokat fem Vármegyéken, fem Székelységen a' *Fiſcus* máfnak ne *conferál*ja; az *impetrans*nak-is abbéli *impetratió*ja *tanquam ſiniſtrè expoſita* erötelen légyen; bújdosó, Uratlan, Záfzló alá is nem tartozó embereket pedig, a' *Fiſcus conferál*hat, a' kinek akarja.

EDICTVM LXVII.

An. 1622. A' Székelység közzül, kik Fejedelmeknek vagy máſoknak fzólgálatjára adják magokat, hon való közönséges terehviſeléſtöl *immuni*ſok légyenek.

EDICTVM LXVIII.

1639. AZ emberi emlékezettöl fogva, mindenkor *Parochialis fundus*nak tartatott helyeken lakó emberek, ha fem Záfzló alatt valók, *de jure Regni*, fem egyéb-iránt máſok *praetenſió*ja alatt lévök, Falu közzé való fzólgálattal nem tartoznak; de az egyéb akármi módon biratott *fundus*okról, a' Falubéliekkel egy-iránt tartoznak.

EDICTVM LXIX

1640. 1653. UDvarhely Városán boroknak, és fzekereknek való által vívéſe és hordáſa fenkitöl

kitöl ne *impediáltaſsék*, azzal másképen nem *abutálván*; ugyan ott kiknek földök vagy rétek *Fiſcus* ſzámára *applicáltattak* vólt, ha eddigi nem *reſtituáltattak*, *contentatio*, vagy a'földeknek 's réteknek *reſtitutió*ja ígértetik.

EDICTVM LXX.

A' Ló-kötö helyek dolgából maradjon-meg eddig való *uſus*, melly az vólt, hogy az ollyan helyeken a' hadban ſzólgáló ſzabad emberek ſzoktak lovakat tartani; úgy mindazonáltal hogy a' ſzegénységet-is ne rekeſztsék-ki a' Falu közönséges határának élésétöl. *Ex Art. An. 1643.*

EDICTVM LXXI.

A' *Fiſcus*nak Székelységen lévö Jobbágyi-is mindenekben a'Szék Törvényihez alkalmaztaſsák magokat. 1642.

EDICTVM LXXII.

HÁrom Széken Málnás nevü Falu határán az Olt vizén való híd tartáſt, ezután-is azok *continuáljják*, kik ennek-elötte, *ſolutis de jure ſolvendis*.

EDICTVM LXXIII.

A' Só Aknai Kamara Iſpánok, Kamara *Praefectus*ok, és Harmiczadoſokhoz tartozandókkal, vagy magokkal, *rationebae-reditatum*, ha melly *causák moveáltatnak*,

a'

a' Szék Törvényéhez alkalmaztaſſanak, és mind *Proceſſus*ok, mind pedig *Appellatiók* a' ſzerént *obſervál*taſſanak.

EDICTVM LXXIV.

A' Zetelakiak, és két Oláhfalviak, Törvények dolgából a' Széktöl *dependeál*janak, és elöttök *agitál*andó *caus*ájokat a' derék Székre-is el-botsáſsák, a' *Fiſcus*nak-is a' mivel tartoznak, *praeſtál*ják, *ſub poena fl.* 200.

EDICTVM LXXV.

AZ 1639-eſztendöbéli *Edictum*ok *obſervál*tatni végeztetnek.

Száſzságról.

EDICTVM LXXVI.

A' Lézzegö, tsavargó és bújdosó ſzegénységet ſanczoltató, és egyéb *inſolentiá*kat tselekedö embereknek meg-fogáſok, büntetéſek felöl, az Orſzágnak közönséges afféle emberekröl való végezési *obſervál*taſſanak a' Száſzságon-is.

EDICTVM LXXVII.

A' Száſzság között páſztorkodó, vagy egyéb-iránt igaz kézi munkájokkal élö külsö embereknek Jobbágyit, ſe czirkáláſnak idején, ſe egyébkor ártatlanúl, és a' Törvény útja kivül, ſe a' Tiſztek, ſe

után-

utánnok lévök ne ſanczoltaſsák és *taxál*-ják, az eddig némelly helyeken követett *abuſus* ſzerént.

EDICTVM LXXVIII.

A' Mint a'közönséges egyéb ingyen *Quartély*, és gazdálkodás, békeſséges időben *tollál*tatott, úgy a' Fejedelmek lovainak tartásival-is a' Száſzság nem terheltetik, ſzükſég kivül. Pénz nélkül való borok el-foglaláſa ne légyen; söt midön bor vételre a' *Fiſcalis* Tiſztek ki-mennek, kéſz pénzzel *contentál*taſſanak, 's az eſztendönként lenni ſzokott *Limitatio* ſzerént, a' bornak árra meg-adaſsék, az egy Fejérvárra vett borokon kivül. *Ex Art. An.* 1630. 1649.

EDICTVM LXXIX.

A' Tiſztektöl meg-fogatott Latrokat *detentió*ra bé-venni, és meg-tartani, elſem botsátani azoknak akaratjok nélkül, tartozzanak, *ſub poena in Articulis generalibus expreſſa*, mind Száſz 's mind egyéb Városok.

EDICTVM LXXX.

VIzaknát Szeleſte Székböl, a' régi *uſus* ſzerént tartozzanak ſegíteni munkáſok adásával, és nem a'több *Regius fundus*ról. 1637.

EDI-

EDICTVM LXXXI.

A' Poſtálkodáſnak állapotja, mind a' Nemeſségnek, mind pedig a' Szegénységnek könnyebségéért hogy egy bizonyos karba állattaſsék, végeztetett.

Sidókról.

EDICTVM LXXXII.

A' 'Sidóknak ez Országban való ſzabados kereskedéſek, és az egy Fejérváratt lakhatáſok-is ſellérül meg-engedtetett: csak hogy a' Városok *privilegium*nak, ſem pedig egyéb rendeknek ne *praejudicál*janak.

Szólgák állapotjáról.

EDICTVM LXXXIII.

A' Szólgáknak tsalárdsága és erköltstelenſége miatt ſokak ſzoktak meg-károſodni, és egyéb-iránt-is *injuriál*tatni. Hogy azért a' jámborúl ſzólgált embereknek állapotjok meg-iſmérteſsék a' gonoſz ſzemélyektöl, végeztetett, hogy a' melly Szólga az ö ſzegödségének idejét jámborúl eltöltötte, el-bútsúzván Urától, *Teſtimonial*ist vegyen abbéli igazságáról, az Ura-is adni tartozzék, ha valami egyéb igazitásra való akadálya a' dologban nintsen. Ha

pediglen Ura igaz ok nélkül *denegál*ná azt töle, azon Vármegyebéli, Székbéli Tiſzt vagy Nemes ember által, Városokon pedig Polgár ember által *requirál*taſſa Urát, és ha úgy-is nem akarná, azok tartozzanak adni *Teſtimonialis*t igazságáról, és ekképen légyen hiteles járáſa: *alioquin* ha illy' *Teſtimonialis*a nem lenne, *reſidentiá*tlan, vagy nem Nemes ember lévén, akármelly Tiſztektöl-is meg-fogattaſsék, és mind addig tartaſsék; miglen dolgát el-nem igazitja.

Ha ki pedig minden hiteles bizonyság nélkül afféle Szólgát fogadna, annak elébbi Ura, hogy ha töle ideje és ſzegödsége eltöltéſe kivül ment-el, az ide alább megírt mód ſzerént *repetál*taſſa; de ha eſztendejét el-töltötte-is, mindazáltal ha Urát betstelenül, annál inkább meg-károsítva hagyta-el, a' kinél fel-találja, mint afféle *ſuſpectus* embert, kezébe kéretvén, ha nem adja, *comperiál*tatván vétkes tselekedeti, *cum poena homagiali readjudicál*taſsék, és a' tselekedett véteknek mivólta ſzerént, a' tselekedönek-is ugyan akkor *poena inſtigál*taſsék; hogy-ha pedig méltatlanúl patvarkodott, *cum poena homagiali abſolvál*taſsék a' kézbe kért Szólga. *Ex Art. An. 1592.*

EDICTVM LXXXIV.

A' Melly Szólga ſzegödött idejét jámbo-
An. 1569. rúl ki-tölti, 's annak Ura *contentál*ni nem
1592. akarná, a' Tiſzteket *requirál*ván, azok *admoneál*ják, és a' dolognak vóltaképen végére menvén, ha *comperiál*tatik igaz *praetenſió*ja, és az *admonitió*ra-is *contentál*ni nem akarná, tartozzanak Urának javaiból *ſatisfactió*t tenni a' Tiſztek, magok fáradságának jútalmát-is meg-venni: úgy mindazáltal, hogy-ha kár tétét, vagy egyéb méltó okát nem *comprobál*hatná az *Exponens*nek Ura.

Salvus Conductusokról.

EDICTVM LXXXV.

HOgy mind a'ſzegény köſség, 's mind pedig egyéb rendbéli emberek a' magok dolgokban járó avagy küldözö emberektöl ne terhelteſſenek, 's azonközbe pedig a' Fejedelmek és Haza dolgaiban való vígyázáſok és tudósítáſok meg-ne akadékoztaſſanak, végezteteti, hogy a' Fejedelmek után való egyéb rendbéli, 's kiváltképen pedig a' ſzomſzéd Orſzágok felöl való ſzélybéli Fö Tiſzteknél, Fejedelmek *Salvus Conductusi*, avagy tzímeri légyenek, a' hol a' Fejedelmek ſzükségeſnek lenni ítélik, hogy az állapotoknak és dolgoknak kívánságok

ſze-

ſzerént, a' Fejedelmeket, és a'kiket illik, *tempeſtivè* tudósíthaſſanak; mellyekkel azok-is tartozó köteleſségek ſzerént, ſe ne *abutál*janak, ſe magok *privatum*ára ne fordítsák.

Taſnádiakról.

EDICTVM LXXXVI.

TAſnád Városának *Privilegium*a; mind pedig az ott való Nemeſségnek *praerogativá*ja, *in quantum ritè et legitimè ſunt emanatae, legibusque regni non contrariantur, Dominoque terreſtri non praejudicant*, helyben hagyattattanak. *Ex Art. 1n. 1609. 1639.*

Torda Városa.

EDICTVM LXXXVII

AZ O Tordai Város, a' régi háborúságos időkben igen el-puſztúlván, és mind eddig-is magoknak épüléſt nem vehetvén, végeztetett, hogy valakiknél arról való *Specialis Salvus Conductus*, vagy Fejedelem czímere nem léſzen, ſe poſta ló és ſzekér adáſſal, ſe ingyen való gazdálkodáſſal ne tartozzanak; Város Bírájának házára ne ſzáljanak; mindazonáltal illendő ſzállás rendeléſſel, pénzekért való gazdálkodáſſal az úton-járóknak tartozzanak. Az ott lakos Só-vágók a' Városbélieket az Aranyoſon

lévö hídaknak tsinálásában, jég menéskor, és a' vízen együtt való óltalmazásban segéljék, Tó és Malom gátok 's útak tsinálását, Város örizését, a' régi *usus* szerént egy-iránt viseljék a' Városiakkal: A' Törvény dolgából-is a' Város Bírájától hallgassanak.

Taplocza nevü helyröl.

EDICTVM LXXXVIII.

ANno 1626. *Articulo* 15. *concludál*tatott, hogy Taplocza illyen okkal és *Conditio* alatt maradjon helyben, hogy semmi tolvajlás, or gazdaság, lopás köztök ne találtassék, és ha valami gonosz-tévök, tolvajok, és orvok köztök, vagy határokban történnének lenni, tartozzanak mindjárást meg-fogni, és Ispán kezébe adni; Ha pedig azok olly' felesen vólnának, hogy a' Falubéliek vélek nem birnának, mindjárást hírré tegyék; a' tolvajokat pedig az idö alatt másuvá ne igazítsák; *alioquin*, ha ez ellen tselekedni *comperiál*tatnak, a' Falu onnét el-puztíttassék, és a' lakosi-is érdemek szerént meg-büntettessenek.

Ex Art. An. 1651.

Várad és több Vég-helyekröl.

EDICTVM LXXXIX.

An. 1593. 1572. 1594. VÁradra *signanter*, mint az Országnak olyan derekas Bástyájára, de söt több

Vég-

Vég-helyeire-is az Országnak, és a' benn lévö Várakra, azokban lévö *Praesidium*okra, hogy a' Fejedelmek szorgalmatos gondot viselvén, ha mikor azoknak épitések *continuál*tatik, hogy olly'emberekre-is bízattassék a' költség, a' kik nem másra, hanem tsak arra *convertál*ják, végezteretett, úgy-hogy épitö Mester, ki a' *gratuitus labort percipiál*ja, *erogál*ja, rendeltessék, és annak fizetése-is ki-szólgáltassék.

Vámokról.

EDICTVM XC.

A' melly Szekereken akármelly Ur, vagy Nemesség számára való éléſt, avagy akármi terhet viselnek, akár magok Jobbágyiból, 's akár idegenekből álló afféle Szekeres emberektöl, sem menö, sem viszsza térö útjokban Vámot *exigál*ni ne méreszeljenek; melly hogy bizonyosabb légyen, az ollyan Szekeres embereknél bizonyos és hiteles *Testimonialis* légyen; melly ellen ha ki tselekednék, *eo facto* azon helynek Tisztviselöi *fl.* 12. *exequál*janak rajta; hasonlóképen ha hamis czédulával élnének, azok-is azon *poenán* maradjanak, *eo facto*, és *exigál*tassék-is rajtok, *comperta tamen rei veritate*. A' kik *Fiscus* számára való éléſt vagy dézmát viselnek és szállítanak, *Ex Art. An.* 1601 1630.

azok-is ſe Váradgyai, ſe Balásfalvi hídakon, ſe egyébütt Vám adáſſal ne tartozzanak.

EDICTVM XCI.

A' Kiké a' Vámok jövedelme, azok tartsák a' hídakat, és egyéb ſzükséges töltéſeket, máſok pedig arra ne erőltetſſenek; és ha kik ſzabad akaratjokból ſegítenének *requiſitió*jokra a' Vámnak *Poſſeſſor*inak, Vám adáſſal ne tartozzanak.

A' Vám adó helyeken-is pedig, az elébbi *uſus* felett való ſzokatlan Vám adáſſal ne terheltetſſenek, és a' melly helyeken ez előtt a' Vámok *publicis Conſtitutionibus* tollálcattak, magok *authoritás*okból fel állatni ne méréſzeljék, *ſub poena fl.* 200. *ſignanter* az Aranyai Vám-is *tollál*tatott.

EDICTVM XCII.

RIkában, Kézdi-Vásárhelyt, Zágonban, *ſignanter* ez helyeken-is Vám adáſſal a' Nemeſség nem tartozik, Tordán-is a' ſzerént; ſe pedig Nemeſség ſzámára való tereh hordozó Szekereſeken Vám ne véteſsék. 1636.

Az új Tordai hídon mind Kolosi ſzekerek, és egyebek-is Vámot adjanak, ha által járnak rajta. A' ſzerént az O Tordai hídon-is; egyéb-iránt a' Koloſiaknak Vám *Ex Art.* An. 1633

nem

nem adáſról való *Privilegium*ok, más helyeken helyben maradjon.

A' Lampérti Vám azoktól véteſsék-meg tsak, kik azon határra reá mennek; más Falu határára pedig a' Szekereſeknek eleibe ne menjenek; *alioquin* az ellen tselekedő Nemes ember *evocál*taſsék: Ha pedig Jobbágya tselekedi, Törvény kérettesſék reája; és *juxta poenam Articulorum* büntetteſsék.

A' Tsútsi Vámot biró *Dominus terreſtris*, a' Fejedelem méltóságos ſzemélye elött 1653.
Vámjáról való igazságát *producál*ni tartozzék, és ott véteſsék igazításba, ha méltán *exigál*tat-é Vámot avagy nem.

Vásárok állapotjáról.

EDICTVM XCIII.

A' Váſárokon ſok rend-kivül való *exactiók exerceál*tatnak a' bé-viendö és el-adandó marháktól, mellyek miatt mind a' Szegénység terhelödik, mind pedig ſok rendbéli emberek meg-fogyatkoznak: Végeztetett annak-okáért, hogy az eleitöl fogván való *uſus* ſzerént, az egy Vásári Vámot meg-adván egyéb idöben-is, de kiváltképen Váſároknak és Sokadalmaknak idejében, ſemmi *exactió*val a' ſzegénység ne terhelteſsék: bé-viendö marhájokat ſzaba-

1622.

doſon adhaſsák azoknak, kik meg-venni akarják; 's hogy valaki többire feleżeg árán kérvén, azzal más meg-vévöt el-rekeſztheſſen; vagy-hogy el-nem adhatván marháját, ki-vinni ne engedjék, le-rakatni ſe kénżerítsék. Az Országban el-kelö *monetá*kon, hogy marháját adhaſſa minden rend, annak módja żerént válthaſſa-is, azoknak meg-külömböztetéſe nélkül, meg-engedteſsék, *ſub poena ducentorum florenorum per Inſpectores Limitationum exigenda.*

EDICTVM XCIV.

1630. A' Fejedelmek żámára való vásárláſok, Portai és egyéb mivekre való ezüſt és arany adás, a' Tárházakból *adminiſtrál*taſſék, annak ſzokott rendi żerént.

Váradról.

EDICTVM XCV.

Ex Art. Au. 1610 A' Váradi Városi rend-is Fejedelmek *Compulſorium Mandatum*ára meg esküdni tartozzanak, a' żerént az ott való Bírák és Polgárok-is.

EDICTVM. XCVI.

1632. A' Váradi Városban lévö sáros útzákat, és azokban lévö gátokat illy' móddal töltsék, hogy a' Nemeſség harmad réżét a' Vitézlö rendel együtt, két réżét a' Városi rend tsinálja: 's mivel közönséges jó,

a'

a' Váradi Kapitány el-intézvén, a' mi a' Czéhekre háromlik, építsék ök-is.

EDICTVM XCVII.

A' Váradi Kovátsok úgy *induſtriál*kodjanak, hogy a' Vár és Város az ö munkájok miatt meg-ne fogyatkozzék mesterség szerént való szólgálatjokban; *alioquin* magok lésznek okai *Privilegium*oknak megsértödésének. Mindazonáltal Sokadalmaknak szabad idején, mind Kováts, és egyéb Mesterek mívei másunnét-is bé-hozattassanak. 1640.

EDICTVM XCVIII.

A' Váradi *Seſsionatus* Nemes emberek a' Város közzé *juxta deliberationem Tabulae Principalis in Anno* 1638. *emanatam* adrót adni tartozzanak, arról *emanált delibe atio* szerént, melly *cum omnibus circumſtantiis declarálva* vagyon; melly ezután-is *obſervál*tassék *ſub poena ibidem expreſſa*. Hasonlóképen az 1648-ik-tendöbéli arról írott *Articulus*-is *obſervál*tassék. 1640.

A' melly *Controverſia* pedig, az akkori ki-botsátott *Commiſſarius*ok által köztök ennek-elötte réz szerént *complanál*tatott; arról való igazítás ennek-utánna-is *obſervál*tassék *inviolabiliter*; de mivel az egyenetlenség köztök máig-is tellyességgel nem *ſopiáltatott*; hogy annak hátra maradott ró- 1653.

ſzének el-igazitására a' Fejedelmektől bizonyos *Commiſſáriusok* rendelteſſenek, kik elött a' köztök ennyi idötöl fogván fenn forgó egyenetlenségnek vége ſzakadjon, végeztetett.

EDICTVM XCIX.

A' Váradi Vár árka ásáſa miatt, a' kiknek házok el-eſett vagy el-eſnék, károknak *refuſiójának modalitása* felöl az Orſzág és a' Fejedelem, hogy *deliberálni* fognak, ígértetett.

Ex Art. An. 1649

Vasról.

EDICTVM C.

HOgy a' Vasnak *uſusſa* ez Orſzágban bövebb leheſſen, ſenki külömben ki-vinni ne méréſzelje, végeztetett; hanem-ha ſemminémü helyben, ſem Városokon el-nem kelne igaz árrán, és arról elégséges *Teſtimonialis*ſa lenne, *ſub poena amiſſionis mercium.*

1628. 1635.

Zaránd Vármegyei dolgokról.

EDICTVM CI.

JEnö Várának épitésére rendeltetett és ſzakaſztatott Zaránd Vármegyének alsó járáſa, és annak idejében lenni ſzokott *gratuitus labor* oda *praeſtál*taſsék. A' ſzerént azon Vármegyének adája-is a' Jenei *Praeſi-*

1618.

dium-

*dium*nak *intertentió*jára *convertál*tatott.

Zaránd Vármegyében, a' ſzegényſég közt való Dézmálásnak módja, a' régi ſzokás ſzerént *obſerval*tatni végeztetett.

Zarand Vármegyében, a' ſzerént máſutt-is, Uroktól *manumittál*tatott emberek, örökſégekről adót adni tartozzanak a' ſzegénység közzé, ha nem *Nobilitatus*ok, a' ſzerént mint az adóknak *Series*ſében vagyon.

EDICTVM CII.

FEjérvármegyében Oláh Rákos, és Aranyas Széken Hídas nevü Faluknak *controverſiá*ban forgó határoknak el-igazittatására egy illendö bizonyos napra, Húſzár Péter, Bethlen János, Lázár György, Torma Péter, a' Fejérvári egyik Káptalan Bárdi Iſtván, és a' Kolos-Monoſtori *Convent* Pálfi Iſtván ki-botsáttatnak, úgy-mint erre *deputatus Commiſſarius*ok, hogy *ad faciem loci litigioſi* ki-menjenek, és ott mind a' két félnek igazságát meg-értvén, *exhibitáit diſcuſsio* alá vévén, igazitsák *finaliter* úgy-el a' dolgot, hogy az egyenetlenség köztök meg-ſzünjék.

EDICTVM CIII.

PArajd és Sófalva nevü Faluk között lévén fenn régtöl fogva határ végett *controverſia*, hogy az erötlenebb az erösebbtöl *praeter jus et aequum* el-ne nyomattaſſék,

ſék, végeztetett, hogy egy bizonyos napon egyik Itélö Meſter Lázár György, az Udvarhely Széki Tiſztekkel ki-menjen, és mind két félnek igazságát elö kiványán, a' két Falunak határát egymáſtól *ſeparálja*, hogy így e' *controverſia*-is köztök végképen *ſopiál*taſsék.

CONCLUSIO.

NOS itaque, quì nihil prius potiusque habemus, quàm Ditiones noſtras Legibus et Statutis aeque ac armis regere et defendere, accepto tali Conſtitutionum Syſtemate, votisque ac Supplicationibus Dominorum Regnicolarum benevolè exauditis, cum Opus illud nihil niſi antiquis et recentioribus Decretis, et Juribus conſonum experiamur, et rem earum cum Legibus et Sancitis prioribus, et recepta Conſvetudine, methodô licet diversâ, uſui quippe accommodatiori, contineat; non potuimus non illi aſſentiri, imò quoad omnes continentias, Articulos, et puncta, ratas, gratas, et accepta habentes, pro Dominis Regnicolis et eorum poſteris univerſis valituras acceptavimus, approbavimus, et confirmavimus, promittentes nos benignè, omnia in illis contenta tam nos ipſos obſervare, quàm per alios obſervari facere: prout acceptamus, approbamus, et confirmamus,

ha-

harum noſtrarum chirographô et ſigillô noſtrô munitarum vigore, et teſtimoniô literarum mediante. Datum in Civitate noſtra Alba Julia, die decima quinta Martii, Anno Domini Milleſimo Sexcenteſimo Quinquageſimo Tertio, Principatus vero noſtri Quinto. *Spectabilibus; Magnificis, Generoſis ac Egregiis Stephano Haller de Hallerkö, Kükülloienſ. Franciſco Rédei de Kis-Réde, Maramaroſiens. Stephano Serédi de Görtsön; Arcis et Praeſidii noſtri Szathmarienſis Capitaneo Supremo, et Kraßna ac Szólnok mediocris: Johanne Kemény, de Gyerö-Monoſtor, Exercituum noſtrorum Campeſtrium Generali, Conſiliario, Aulae noſtrae, ac Arcis et Diſtrictus Fogaraſienſis Capitaneo Supremo, Decimarum Univerſarum Arendatore etiam Supremo, et Albenſis Tranſilvaniae; (qui in adornando iſthoc opere plurimus fuit) Franciſco Bethlen de Keresd, Aulae noſtrae Magiſtro Supremo, et dicti Albenſis Tranſilvaniae; Stephano Sulyok de Szopor; Theſaurario noſtro, et dicti Kükülloienſis; Acacio Bartsai de Nagy Bartsa, Diſtrictuum Karanſebeſienſis et Lugoſienſis Bano, in Judiciis Locumtenente noſtro, et Hunyadienſis; Gabriele Haller, de dicta Hallerkö, Arcis et Praeſidii noſtri Boros Jeneienſis Capitaneo Supremo, et de Zaránd, Comitatuum honores tenentibus. Item Thoma Baſſa de Zabola, Trium Sedium Siculicalium, Szepſi, Kézdi,*

Kézdi, et Orbai: ac Stephano Petki de Királyhalma, Sedium itidem Siculicalium Csik, Gyergyó, et Káſon, Capitaneis Supremis, Conſiliariis noſtris, operis praetacti Examinatoribus, Cenſoribus et Approbatoribus; Item Johanne Bethlen, de dicta Keresd, Comite Supremo Comitatus Tordenſis; Georgio Vitéz de Bikallya; Franciſco Orbán de Lengyelfálva; Petro Torma de Giróth; et Stephano Szentpáli, de Homoród Szent Pál, Tabulae noſtrae Judiciariae Aſſeſſoribus; Magiſtro Georgio Lázár, de Gyalakúta, Protonotario noſtro; Stephano Virginás de Várad, in Partibus Hungariae, Regno noſtro Tranſilvaniae annexis, et Martino Sárpataki de eadem, in memorato Regno noſtro Tranſilvaniae Cauſarum Fiſcalium Directoribus; nec non Stephano Köröſi, Michaele Károlyi, de dicta Várad; et Franciſco Farkas, de Bögöz, Prudentibus item et Circumſpectis Johanne Rayzner, Civitatis noſtrae et Sedis Saxonicalis Cibinienſis Conſule, ac Johanne Literato, Civitatis etiam noſtrae Biſtricienſis Syndico, collectionem Articulorum induſtriè operantibus.

MÁ-

MÁSODIK KÖNYV.

COMPILATA CONSTITUTIOK.

MASONIC CONSTITUTION.

COMPILATÆ CONSTITUTIONES REGNI TRANSILVANIÆ & PARTIUM HUNGARIÆ EIDEM ANNEXARUM.

Ex Articulis ab Anno Milleſimo Sexcenteſimo Quinquageſimo Quarto, ad praeſentem hunc uſque Milleſimum Sexcenteſimum Sexageſimum Nonum concluſis excerptae.

BIBLIOTECA ASTRA SIBIU

CLAUDIOPOLI,

Typis Coll. Reform. Anno MDCCLXXIX.

PRAEFATIO.

OS MICHAEL APAFI, DEI GRATIA PRINCEPS TRANSILVANIAE, SARTIUM REGNI HUNGARIÆ DOMINUS ET SICULORUM COMES; &c.

Memoriae commendamus per praesentes. Quod cum supremi Regum Regis et Rerum Universarum Opificis, favorabili Clementia aspirante, post tot cladibus afflictas, tot Ignis voraginibus consumptas, tot internorum et externorum Bellorum furoribus exhaustas, tot denique omnis generis, periculorum fluctibus obrutas, desperatas, et fere ad fatalem terminum redactas, res Transilvanicas; nobis hoc sublimitatis fastigium contigit; nihil prius potius antiquiusque habuimus, quàm inter tanta Infortuniorum discrimina, periclitantibus et jam jam desperaturis Regni nostri Transilvaniae, et partium Hungariae eidem annexarum, penatibus. Vitâ et sangvine nostro posthabito, nihili penso, desiderabili sanctae Pacis aura apud fulgidam Portam Otthomannicam reacquisitâ; Optimè perfectis, perfusis

et

et refocillatis, Aſtraeam revocare, ſacrae Themidos tropheum erigere, et juſtitiam Pacis internae baſim, ad inſtar magni Nominis, et foelicis reminiſcentiae, Principum, Praedeceſſorum videlicet noſtrorum, in Ditionibus Principatui noſtro ſubjectis recolendam, et exornandam aſtruere: Pace apud fulgidam Portam Otthomannicam, maximo negotio, ſolicitudine ineffabili, et ſtudio noſtro non contemnendo (divino favente numine) jam confecta et reacquiſita; Super Legibus patriis inter Armorum ſtrepitus circum ſonantes, miſerum in modum convulſis, ob vic ſsitudines Principum, eorumque, (Proh dolor!) mutationem periculoſiſsimam, confuſis et (ut plurimum) ſibi invicem contrariè editis, reſtaurandis, conciliandis, compilandis in ordinem redigendis, et praelo ſubjiciendis, dum tam ſpontanea noſtra voluntate, fuerimus ſolliciti, quam Dominorum Statuum et Ordinum inſtantiis exorati et ſollicitati, noſtrarum duximus eſſe partium re in tam utili, et turbis forenſibus complanandis, componendis et compeſcendis proficua, prædictorum Dominorum Statuum et Ordinum ſupplicationibus faventer admiſsis, clementerque exauditis, annuere, et Articulos ab AnnoMilleſimo Sexenteſimo Quinquageſimo quarto *excluſos, fundamentalibus Patriae legibus, plerosque noxios et contrarios, plurimum quidem ſegregandos, ſegregatos com-*

pilandos, post compilatos examinandos, examinatos in ordinem redigendos, in Ordinem redactos tandem Calcographorum opera excudendos curare. Quorum Articulorum Compilandorum curam, Anno Domini Millesimo Sexcentesimo Sexagesimo Octavo, *Viris idoneis, et legum Patriarum, Consvetudinumque Approbatarum peritissimis, demandaveramus, qui illi negotio, Fidei et solertiae eorum commisso, totis viribus intenti, Colophonem eodem Anno imposuerunt, et in Generali Congregatione Dominorum Statuum, et Ordinum Trium Nationum, Regni nostri Transilvaniae et Partium Hungariae eidem annexarum, in Civitatem nostram* Albam Juliam, *ad diem* 25. Mensis Januarii, *Anni utpote currentis, arduis quibusdam Regni negotiis, totam Communitatem aequa sorte concernentibus, exantlandis, et examini jam Compilatorum Articulorum, per nos, indictâ, celebratâ, praesentaverunt. Quibus legum Patriarum, Consvetudinumque approbatarum, cynosurae conformandis, et cooptandis, licèt multum temporis impensum sit; Nihilominus tamen ob ardua Regni Negotia, nè tunc quidem quod optavimus, optatum ferre quivimus. Verùm in publica Dominorum Regnicolarum Congregatione, publicè lectos, relectos, et legum Patriarum, Consvetudinumque approbatarum, ad amussim examinatos eosdem Articulos, Viris de re Judiciaria benè meritis,*

tis, in ordinem distinctaque capita, coaptandos, conformandos, et distingvendos dedimus, commisimusve. Quibus, secundùm Approbatarum Constitutionum Methodum (iis quoque, quae juxta Propositiones nostras in eadem generali Congregatione Dominorum Statuum et Ordinum, in Articulo erant conclusa, ut rerum occasio svadebat, et ordo jubebat, insertis) in Quinque Partes disponere (ut eò citius Approbatarum Constitutionum Dispositioni, Partitionique asvefacta ingenia percipere possint et valeant) placuit: Assumitur itaque I. *Cura Ecclesiarum; Negotia Principis, Statuum et Fisci,* II-do *disponuntur.* III-tio *Dominos Regnicolas concernentium negotiorum series describitur.* IV-to *Processus juridicus coordinatur: Edicta tandem:* V-to *in ordinem revocantur, totumque Opusculum in Compendium congestum et complicatum, Domini Status et Ordines Trium Nationum Regni nostri Transilvaniae, et annexarum partium Hungariae nobis praesentaverunt: submisse supplicantes et sollicitantes, dum Compendium illud juridicum publicè in Generali Congregatione, Examinatum (quanquam inter Bellonae furores) ex Articulis pro re nata, elaboratis, excerptum, tamen jurium suorum et Justitiae administrationi non dissonum, imò proficuum cognitum sit. Nos quoque ut omnia,*

et singula in eodem contenta, habita, admittere, et approbare, eisdemque et eorum haeredibus, ac posteritatibus pro statutis futurum et valiturum, authoritate nostra Principali roborandum et confirmandum ducere clementer dignaremur. Cujus quidem Opusculi tenor, et verbalis continentia sequitur hoc modo:

COMPILATÆ CONSTITUTIONES REGNI TRANSILVANIÆ, ET PARTIUM HUNGARIÆ EIDEM ANNEXARUM

Ex Articulis ab Anno Milleſimo Sexcenteſimo Quinquageſimo Quarto, ad praeſentem hunc uſque Milleſimum Sexcenteſimum Sexageſimum Nonum concluſis excerptae.

PARS PRIMA.

TITULUS PRIMUS.

Ekkléſiai Dolgokról.

ARTICVLVS I.

A' Melly *Religión* lévőknek Templomok kezekből a'más *Religión* lévöktől hatalmasúl ki foglaltattak magok *authoritás*okból, az illyen hatalmaskodók ellen *procedáljanak*, az illyenekről írt *Articulus*ok szerént. *Ex Art. An. 1664.*

ARTICVLVS. II.

1664. A' Melly Paraßt ember Templomot nem akarna *frequentál*ni, hanem az Iſteni tiſzteletet el-múlatná háromſzor egymás után, az ollyakat a' *Dominus terreſtris* Iſtenhez való buzgóságából, méltó mentsége nem lévén az ollyan Jobbágynak, veretteſſe kézi kalodába, hogy az által-is az Iſteni tiſzteletre ſzoktathaſſa.

ARTICVLVS III.

1664. A' Prédikátorok a' *Patronus*nak és *Populus*nak nagyobb réſzének akaratja ellen az Ekkléſiákban meg-ne maradhaſſanak, lakhaſſanak, ha ſzintén a' *minor Pars*tól maraßatnának is; hanem az Eſpereſtek kötelesſek légyenek az ollyan helyekből ki-vinni, és más helyekre *collocál*ni.

ARTICVLVS. IV.

Ex Art. An. 1655. TÖrtént ollyan dolog-is, hogy némelly Nemes embernek lovát el-lopván, a' nyomot Egyházi rend Prédikátor házához nyomozták, honnat a' lator el-ſzaladván, javait a'káros embernek még Tiſzt kérésére-is ki-nem adta vólna, *praetendál*ván azt, hogy ſemmiben néki a' külsö Tiſzt nem *praeſcribál*: mivel pedig az ollyan dolognak *patrál*áſa Papi hívatalján kivül vagyon, és nem úgy Papi, mint Nemeſi ſzabadsággal élö emberek ö Kegyelmek-is

ez-

ez-iránt; hogy azért az illyen *Casus*okban az Egyházi rendek-is az Ország Törvényes *Processus*inak *subjaceál*jának, sőt nem kissebb szabadsággal, mint más Nemes emberek ellen *procedál*hassanak a' Tiztek ö Kegyelmek ellen-is.

ARTICVLVS V.

VAnnak olly' emberek-is, kik a' Prédikátori rendeknek szokott jövedelmeket, dézmájokat, ki-adni nem akarják: lévén azért ennek-elötte-is erről való *Constitutió*ja az Országnak, hogy senki az Ekkléssiai *Proventust*, maga *usus*ára ne *convertál*ja, hanem minden rendek az Országnak erről írt *Constitutió*i szerént minden szokott jövedelmeket tartozzanak meg-adni, tölök el-ne tartsák: ha hol pedig más falu határán vetne valaki, az ott való Papnak tartozzék a' dézma ki-adással a' régi *usus* szerént; annak *praetensió*jával, hogy más falu határára vetett, 's nem hallgatja Prédikátzióját, el-ne tarthassa. A' hol pedig vékával szoktak fizetni ö Kegyelmek (azzal hogy most a' véka meg-kissebbedett) bérek ne *minuál*ódjék, hanem annyi búzát és egyéb gabonát adjanak, mint az elött járt, igazságoson fel-intézvén. *Ex Art. An.* 1656.

ARTICVLVS VI.

A' Melly helyekben bóldog emlékezetü Idösbik Rákóczi György Fejedelem ide- *Ex Art. An.* 1668.

jétöl fogva, a' Papoknak 's *Schola* Mesterek-
nek dézmájok vagy *quartá*jok járt, az alatt
más *privata Perſonák*tól el-foglaltattanak,
à modo deinceps, azon Ekkléſiához való Pa-
poknak *Schola* Mestereknek, avagy azon
*Dioeceſis*ben lévö szegényebb *Eccleſiaſtica*
*Perſonák*nak viszsza adattaſſanak, mellyröl
viſeljen gondot, és tégyen *diſpoſitio*t azon
*Dioeceſis*ben lévö Eſpereſt. A' *verus prae-*
*tendens Poſſeſſor*ok az Oláh Papokon, dézmájokon, és illendö *honorarium*okon kivül, egyéb *taxát* ne *exigál*janak *ſub poena Arti-*
culorum.

ARTICVLVS VII.

Ex Art. An. 1657

NAgy Enyeden az nem régen nemeſe-
dett lakoſok a' közönséges jóból ki-
akarják magokat vonni; azért a' kik ott
házakat birnak, azon határon szölöket mi-
velnek, piatzával, határával, és minden
haszon vívö helyeivel akarnak élni, még
is a' Város Hadnagyától nem akarnak füg-
geni, hanem minden közönséges jókban *re-*
*luctál*ni láttatnak; Söt házokon bizonyos
adó maradván *Reſtantiá*ban, melly a' *Colle-*
gium fizetése közzé való vólna, mind ed-
dig-is nem akarnák meg-adni; holott jó
emlékezetü Rákóczi György Fejedelem ide-
jében betsületes ahoz értö Ország *Commiſſa-*
*rius*i által *finaliter determinál*tatott vólt, az
akko-

akkori Enyedi Városi és ott lakos Nemesség között való *Controverſia*, és a' melly házaknak *exemptiója* nem vólt, ugyan azon *Commiſſariuſok annualis taxát limitált*-tak vólt házokra; melly adó ſokakon *Reſtantiá*ban vólna. Azért a' melly adó a' megnemeſedéſekig reájok rakodott, és házokon maradott, azon adóſságot adják-meg a' *Collegium*hoz. Ez után pedig mindenekben értsenek egyet a' Városſal.

ARTICVLVS VIII.

EZ el-múlt veſzedelmes idökben jött vólt illyen alkalmatlanſág-is bé közinkbe, hogy némelly ember feleségét, és feleſége-is Urát el-hagyván, azonban rabságban lévö atyánkfiainak is feleségek némellyek Urokat életben lenni tudván, hitekröl meg-nem emlékezvén férjhez mentek, 's mennek; rab Uroknak-is javokat el-hordván 's tékozolván, ha a' Papok ſzékin viſzſzá ítéltetnek-is, hitek mellé nem *redeál*nak, némellyek pedíglen efféle ſzemélyeket házoknál tartanak és lappangtatnak. Mellyröl *concludál*tunk úgy, hogy ha melly ſzemélyt, akár férjfi, akár aſſzonyi állat légyen az, de viſzſzá ítélnek a' Prédikátorok, kötelesſek légyenek hitek mellé *redeál*ni; és iſtenesſen élni; ha hol rabſágból meg-ſzabadúlt, vagy meg-ſzabadú- *Ex Art. Au. 1664.*

landó

landó atyánkfiainak feleségek férjhez ment léßen, 's meg-ßabadúlt Ura mellé vißßá *redeálna*, 's Ura nem *recipiálja*, el-vitt és tékozlott javait tartozzék Urának vißßá fordítani: mellyet ha nem tselekednék, a' Tißtek kötelesßégek ßerént tégyenek *plenariè fatisfactiót*, ide értvén a' férjfiakat-is, kik már feleséget vettek életbéli feleségekhez való kötelesßégek ellen. A' kik valakinek feleségét meg-nem adnák, hüti mellé Urához nem botsátanák, azokat *comperta rei veritate eo facto ßtatim in ducentorum florenorum hungaricalium onus incurrált* ßemélyeknek *pronunciáltuk*, és *vigore praeßentis Articuli* a' Tißtek *excluſis omnibus juridicis remediis, de facto exequálják-is*; a' Tißtek-is ha kedveznének, hasonló *poenába incurrálj*anak, és *modò praenotatô exequál*tassa rajtok a' *Director*. Ezt pedig az *Articulust* értjük nem csak a' rabságban forgott ßemélyek felöl, a'mint némellyek magyarázni akarták, hanem mind azokról, valakik a' Szent Irásban *ßpecificált caſus*okon kivül házas-társok mellöl el-állanak, illyen *declaratió*val, hogy *ad Inſtantiam laeſae partis* annak a Vármegyének vagy Székeknek Tißtei, a' hol találtatik lenni az ö házas-társa mellöl el-állott ßemély, *admoneálja* a' vißßa menéßre: mellyet ha amaz nem tselekednék, úgy tégyen két-ßáz fo-

rin-

rintig való *Executiót*, e' jelen való *Articulus*ban *inſerált* mód szerént: és *poſt factam Executionem* újjobban *admoneálja*; mellyet ha akkor-is meg-vetne, *toties quoties* azt fogná tselekedni, *exequál*tatsék rajta az *Articularis poena:* hogy-ha pedig annyi java nem lészen, hogy az *Articularis poena exequál*tathatsék rajta, kösék nyakon, 's adják hütös társa kezébe.

ARTICVLVS IX.

AZ Oláh Papok-is hoztak ollyan alkalmatlanságot-bé, hogy némelly Nemes Atyánkfiainak, kik közzülök ugyan azon a' *Sectán* vannak, vagy magokon, vagy Jobbágyokon törvénytelen büntetéseket tselekeſznek, az *Vladica*-is ollyan dologba elegyíti magát, melly nem az ö tiſztit illeti; ha kit pedig közzülök efféle *exceſſus*ért *in jus* akarnának *attrahál*ni, *reſidentiá*tlan lévén, hol légyen *competens Foruma*, nem tudjuk. Azért a' meg-bántódott félnek *arbitrium*ában légyen, ha Vármegyén akarja-é keresni, vagy Táblán, az ollyan dolgokat *patráló Vladicá*t? a' Vármegyéröl pedig *transmittál*tatsék Táblára, ha a' *Causá*nak *meritum*ja úgy kívánja, és tartozzék két-száz forintig kezeſt állatni, hogy a' törvényt végigállja, légyen-is mi- *Ex Art.* 1655.

ből

ből a' *triumphans* félnek *satisfactiót impendálni.*

ARTICVLVS X.

Némelly Oláh Eſpereſtek és Papok *privata injuriából*, vagy magok *privatum*-októl viſeltetvén, magok halgatójok közzül némellyekre neheztelvén, egéſz falukat tiltottanak-el a' Templomtól, hólt embereket-is el-nem temettenek, a' kisdedeket-is kereſztteletlen hagyták meg-halni; *Concludáltuk* azért, hogy az Oláh *Vladica ſub amiſsione honoris et officii*, az illyeneknek igazán végére menvén, a'hol *comperiáltatni* fogna az illyen *exorbitáló* Eſpereſtek és Papok, mind moſt 's mind ennek-utánna érdemek ſzerént, ſemmiben nem kedvezvén nékiek, igaz törvény ſzerént meg-büntesſe.

Ex Art. An. 1665

COMPILATÆ CONSTITUTIONES REGNI TRANSILVANIAE, ET PARTIUM HUNGARIAE EIDEM ANNEXARUM

PARS SECUNDA.

TITULUS PRIMUS.

Fejedelmi Dolgokról.

E'Hazának eleitől fogván való szokása vólt a' *Libera Electio*, mellyre nézve, a' választandó Fejedelmeknek, az időknek folyása szerént a' *Regnicolák Conditiók*at-is szoktak *praescribálni*, és azoknak a' *Conditiók*nak helyben hagyásokat 's meg-változtatásokat, következendö Fejedelmeknek az idö szokta hozni. Hogy azért némelly Fejedelmeknek *Conditiói* nyilván légyenek, méltónak ítéltük ide írni. Elsöben-is azért Néhai Bartsai Ákos Fejedelem *Conditiói*t le-írtuk.

ARTICVLVS I.

Conditiones Acacii Bartsai.

NOha nem tagadhatjuk, kegyelmes Urunk, mind magunknak, 's mind ból- *Ex Art. An. 1658.*

dog-

dogtalan maradékinknak nem kitsiny ſo-
morúságúnkra lenni ezt-is, hogy Nagy-
ságod Fejedelmi méltóságos Tiſztibe való
bé-állása, nem eleinktöl reánk maradott 's
eddig meg-tartatott *libera Electió*nk által
lött légyen, hanem a' hatalmas Nemzetek-
nek parantsolatjából kénſzerittettünk Nagy-
ságodat *acceptál*nunk, és Fejedelmünknek
iſmérnünk; holott az el-múlt napokban
Seges-váratt lévén Orſzágunk Rendeinek
gyülekezeti, olly' kemény parantsolatja
érkezék a' hatalmas Csáſzárnak Fö Vezére
által közinkbe, (hogy ha Nagyságodat *ac-
ceptál*ni nem akarnók, meg-maradott ki-
tsiny réſzetskéje el-puſztúlt hazánknak ha-
ſonló romláſt ſzenvedendö vólna, mint a'
melly réſze az ellenség tüze miatt porrá
's hamúvá tétetett. De mind ennyi ſoroſs
állapotunkban-is kegyelmeſségét Iſten tö-
lünk meg-nem vonta, hanem elméjeket a'
hatalmas Nemzeteknek még-is arra bir-
ta, hogy Nagyságodat magunk kereſztyén
Nemzetünkböl álló vérünket tagunkat, nem
más kereſztyénség nélkül való Paſsát ren-
delnének igazgatáſunkra, Fejedelmül. Nagy-
ſágod is pedig nem nézvén azt, minémü
úton lépett légyen Fejedelmi Tiſztibe,
maga kereſztyénségétöl, és hazájához való
ſzeretetitöl viſeltetvén, mind azokat a' *Con-
ditió*kat, mellyeket Orſzágúl magunk jö-
ven-

vendöbéli haznunkra alkalmatosoknak ítélhettünk, fel-vállalta, 's azok szerént való igazgatásunkra hittel magát közönségesen Gyülekezetünkben kötelezte. Mellyek hogy mind ez egész Világ előtt nyilvábban lehessenek, ez *Articulus*unkba bé-íratni szükségesnek ítéltük, mellyek e' szerént következnek:

I. HOgy mindeneket személy válogatás nélkül a' négy *Recepta Religió*kban és azoknak egyaránt való szabados *exercitium*iban ö Nagysága meg-tart, és másokkal-is meg-tartat, és egyik *Religión* lévö Ekkléziákra-is hatalmasúl nem küld, el-nem foglaltatja, ö Nagysága *Religió*knak *respectus*áért senkit-is a' Háza fiai közzül meg-nem vét; hanem ebből minden személy válogatás és meg-különböztetés nélkül éltet minden rendeket.

II. Hogy az Országtól végeztetett és helyben hagyatott *Union*ak *conditió*it minden czikkelyivel fogyatkozás nélkül megtartja: mellyre hogy minden jelen-való Rendek mostani Gyülésünkben meg-eskedjenek; a' kik pedig jelen nem volnának, Székes helyeken *effectuál*ják fö Tisztek előtt; jövendöben-is esztendönként, a' kik még arra való idöt nem értek volna, vagy Gyülésünkben, vagy Székes-helyekben,

hogy meg-esküdjenek, ö Nagysága ne *impediálja*.

III. Hogy a' Fényes *Portától* ſoha ſemmi idöben el-nem ſzakad, ſem az Orſzágot el-ſzakaſztani nem igyekezik, hanem mindenekben kedvét kereſi, és ahoz illendö *obſequiumát praeſtálja*, Erdélynek a' Török Cſáſzárral való régi frigyét *intactè* meg-tartja, és a' *Portára* járandó követeket-is az elébbi ditséretes Fejedelmek ſzokáſa ſzerént *expediálja*; A' *Portáról* hozándó Athnáménak *impetrálásában*-is nem annyira maga ſzemélyében, mint az Orſzágnak közönséges haſznára, és meg-maradására vígyáz. Azt pediglen mi formában kelleſsék *ſollicitálni*, az egéſz Tanáts *conſenſusából* végezi, meg-hozattatván a' *Portáról* elsöbb közelbik Gyülésben *publicáltatja*, és az Orſzággal közli.

IV. Hogy mindenekkel a' jó Szomſzédságot, és ſzep békeſséget, minden tehetségével óltalmazza és meg-tartja, és ſenki ellen ſemminémü hadat *offenſivè* nem indít, ha méltó okot reája nem adnak; És ha ſzintén adnának-is, az egéſz Orſzág *Statuſi* meg-egyezett *conſenſus*okból tselekeſzi, a' *Portát*-is arról való *annuentiá*ért nem *ſollicitálja*, Orſzág engedelme nélkül.

V. Hogy ſemmi követségeket, valamellyek az Orſzágot és közönséges dolgot illetik,

tik, Tanáts nélkül meg-ne hallgaſſon, ſe első jövetelekor, ſe azután: el-ſe botsáthaſſon azok nélkül; Szálláſokra-is ſenkit titkon ne járatáſſon, és azokra való válaſzt ő Nagysága ne adjon; ſe követséget ne *inſtituál*jon a' Tanátsoknak tetzéſe és megegyezett akaratja nélkül; *Confoederatió*kat pedig akármelly ſzomszéd avagy távúl való Országokkal, Királyokkal és Fejedelmekkel nem külömben, hanem az egéſz Országnak minden *Status*inak meg-egyezett akaratjokból Országh Gyülésében tészen ő Nagysága.

VI. Az Országnak határit és Vég-Házait ſemmi úton és módon nem *abalienál*ja ő Nagysága, és el-nem ígéri.

VII. Hogy az Országnak *Libera Electió*ját, ſemmi úton nem *impediál*ja tellyes életében, hanem azt az Országnak megſzerzeni igyekezik, és ſenkire a' Fejedelemséget nem *transferál*ja, nem-is *tractál* arról ſenkivel-is, ſem az Országnak ſoha nem *proponál*tatja, és ſenkinek-is nem *intimál*ja, avagy nem *intimál*tatja, ſem pedig *tacitè* ſenkivel-is arról nem *concludál*, ſem pedig a' maga Fejedelemségét, ſemmi úton módon máſra nem *transferál*ja.

VIII. Hogy a' Tanátsi és minden egyéb rendeknek, mind Országos gyüléſekben, mind azon kivül-is *libera* voxot enged ő Nagysága, nem fenyegetözéſſel, ſem ígére-

retekkel, ſem adományokkal, ſem valakikkel külön való beſzéllgetéſſel, vagy máſok által való *intimatió*val, ſem ſemmi egyéb útakon módokon azt nem *impediál*ja, és ſenkire a' ſzabados voxért *indignatió*ját nem veti; mindenféle panaſzolkodáſoknak és igazságoknak elö-ſzámlálására ſzabadságot enged.

IX. Hogy minden rendeknek és a' három *Natio*knak eleitöl fogva bé-tsúſzott, és *Articulus*okban íratott, vagy ſzokásba vett ſzabadságtalanságokat, és meg-bántódáſokat elsö közönséges Orſzág gyülésében, ö Nagysága meg-orvoſolja, és a' ſzabadsággal ellenkezö *Articulus*okat az Orſzággal együtt *tollál*ja; söt ennek-utánnais ha valamelly dolgot mind a' három *Natio* maga haſznára valót ítél, meg-egyez és meg-áll rajta, 's ö Nagyságát *requirál*ja, tartozzék *confirmál*ni: mellyet ha nem tselekednék-is, *Articulus*ba írattaſsék 's ereje légyen.

X. Hogy Urakat, Nemeſeket, kerített és mezö Városokat, Székelységet és Száſzságot régi és minden *legitimè emanál*tatott *Privilegium*okban, *Donatió*kban, *Annuentiá*kban, *Inſcriptió*kban, *Aſſecuratió*kban és *Conſenſus*okban, *ab antiquo* bé-vött *Uſus*okban *ſalvo jure alieno*, és ſzabadságokban meg-tart.

XI.

XI. Hogy a' *Decretum* és *Articulus*ok tartáſok ſzerént, mindennek ſzemély-válogatás nélkül, igaz törvényt ſzólgáltat ö Nagysága, és méltó *Executió*kat tétet, ſenkit ſem ſzemélyében, ſem jóſzágában, ſem ſemminémü javaiban, törvény nélkül megnem bánt, ſem máſoknak bántani nem enged, Uri, Nemes és egyéb Szabadsággal élö Rendek közzül törvény elött ſenkit-is nem *areſtál*tat, ſemmi ſzín és mód alatt; hanem ha ki *legitima Citatione mediante, juris ordine, in Foro et coram Judicibus competentibus convictus et aggravatus eſſet*; és ſemmi *violentiá*kat, vagy törvénytelenségeket, akárkiktöl is alattok valói közzül, ſenkin *exerceál*ni nem enged; *Terminus*okon és *Diaetá*kon-is, ſemminémü törvényeknek *diſcuſsió*jában benn nem ül, holott *ad ſuae Celſitudinis praeſentiam appellá*ják a' Törvényt, mint *ſummus Juſtitiarius* eleibe. Melly ö Nagysága eleibe *appellá*landó Törvényekben, a' Tanátsi Rendnek nagyobb részének voxa álljon-meg, kik-is a' *Decretum* és *Articulus* ſzerént tartozzanak Törvényt tenni, ö Nagyságával együtt.

XII. A' Fejedelem kinek-kinek ſzabadságot engedjen igazságának elö-mozditásában, és abban ſemmi ſzínek és módok alatt ſenkit-is meg-ne akadályoztaſſon, és ſenki pe-

ribe magát ne elegyítse, se íráſa, sem Prókátoroknak avagy más rendbelieknek való parantsolatok által, se pedig egyéb útakon ne-is végezzen senkivel, afféle perben függö jószágoknak magára, Feleségére vagy gyermekére való maradáſa felöl: lévén *Decretalis* útak és módok a' jószágoknak *Fiſcus*ra nem Fejedelmekre való szállások felöl. Ide nem értvén, ha valamelly olly' *miſerabilis perſón*ának segitséggel lenne ö Nagyſága, Istenre tekintvén, minden maga haszna nélkül; mellyet mint kereszтyén Fejedelem, méltán meg-tselekedhetik.

XIII. Hogy az Országnak közönséges és egyenlö akaratból való végezésit, *Articulus*it, mellyek *per contrarias Conſtitutiones* nem *tollál*tattak, és jövendöben-is nem *tollál*tatnának, maga-is meg-tartja, másokkal-is meg-tartatja.

XIV. Hogy a' Hazának moſtani és lejendö elsö Rendeit, Tanátsit, Tiſztviselöit, kiket az Ország ö Nágával együtt érdemeseknek ítél, tiſztekben, állapotjokban, hivataljokban a' kik meg-akarnak maradni, ö Nága meg-tartja, meg-maradni nem akarókat nem kénszeríti, és semmi idöben a' haznos Hazafiait más idegenekért hátra nem veti; azoknak tanátsokkal és szólgálatjokkal él, kinek-kinek alsó és felsö rendnek az ö állapotja szerént való betsüle-

leteket meg-adja, és azokat betstelenséggel illetni senkinek is alatta-valói közzül meg-nem engedi, sem maga betstelenséggel nem illeti.

XV. Hogy Tanátsokat *plenô numerô*, azaz tizenkét-számúakat mindenik *Natió*ból az Ország választván ö Nagyságával együtt, ö Nagysága *confirmál*ja: kik közzül ha *decedál*nának, elsö közelbik Gyüléssen a' megírt mód szerént helybe állassának, kik-is *Juramentum*okat *deponál*ják az Ország és Fejedelem hüségére ugyan az Ország elött: kiknek tanáts adásokhoz olly' köteles légyen ö Nága, hogy azoknak meg-egyezett akaratjok nélkül derekas Országos dolgot ne igazgasson, Ország Házaiban-is fö Tisztet azok tetszések-nélkül ne osztson, azokkal együtt-is az Ország *Articulus*a kivül ne, külömben az Ország semmivé tégye; ha pedig a' Tanátsok közzül Országunk törvénye, szabadsága, *Decretum*i ellen valamellyik lelki-esméretit nem tekíntvén, veszedelmes es ártalmas tanátsra indítaná ö Nágát, *comperta rei veritate* kedvezés nélkül afféle tanáts-adót *proscriptió*val és *notorius*sággal büntessenekmeg. A' Tanáts renden kivül is ha kik másoknak veszedelmére, Hazánk szabadságának romlására, ártalmas és törvénytelen dolgokra való tanátsokat adnának ö Nágának, azo-

kat az egéß Tanátsnak meg jelenteni tartozzék : kik-is a' fellyebb meg-írt *poenával modò præmiſsò* büntetteſſenek az Orßágtól, *comperiál*tatván a' dolog.

XVI. Hogy a' Vármegyéknek Fö Iſpánokat, azon Vármegyében elégedendö, legalább ezer forint érö zálagúakat adjon ö Nága, kiknek ha *vacantiá*jok történik, máſokat helyekbe rendelni ne halaßza; hogy azoknak nem létek miatt a' Vármegyéknek törvényes Székei *celebrál*áſa ne *interturbál*taſſanak; *Fiſcalis* és egyéb vég Várakbéli fö Kapitányokat, és azokban lévö minden egyéb derekas Tißteket, kiváltképen a' kikre Orßág Házai 's *Fortalitiumi*, Fegyvere, söt minden Lovas és Gyalog vitézlö Rendei ßoktak bízattatni, nem máſokat hanem *nativus* igaz Haza-fiait, avagy *perſolennem incorporationem recipiál*tatott és az Orßág közzé köteleztetett zálagos és érdemes embereket állat, ugy-is a' Tanáts nagyobb réßének egyezö tetßéséböl, kik-is az Orßág törvényére, hüségére, és ßabadságára Fejedelmünknek tartozó köteleſségek mellett, hittel légyenek kötelesek. Mind Lovas 's Gyalog fizetett hadak, és azoknak Tißtviſelöi, haſonlóképen légyenek hittel köteleſek, kiknek ßámok felöl ö Nága az Orßággal együtt végezzen. Idegen nemzetböl álló hadakat-is, az

Or-

Orſzágnak akaratja nélkül ne tartson; A' Vitézlö népnek személyén és jószágan semminémü *injuriák*at tselekedni senkinek ne engedjen.

XVII. Hogy a' Székelységen *Generalis*okat, Kapitányokat, magok Nemzetekből állókat, és köztök lakókat adjon ö Nága; a' Fö Király Bíróknak pedig válaſztása, és azoknak meg-változtatáſok, *ſpecificè* tsak ugyan az ö kegyelmek ſzabadságában álljon.

XVIII. A' Száſz *Natio* is e' Hazának egyik betsületes tagja lévén, Király Bírákat, és egyéb minden Tiſztéket válaſzthaſſanak magoknak: tsak ſzintén a' Szebeni Király-Bírónak *confirmatió*ja állván az ö Nága *authoritás*ában; mivel az *Comes Univerſitatis Saxonicae.*

XIX. Hogy az Orſzág jövedelmének *percipiálás*ára, az Orſzágnak Fö Rendeiből lévö *Theſaurarius* rendeltetſsék ö Nágától és az Orſzágtól, ki-is az Orſzág mindenféle jövedelmének *Erogálás*ában mitsoda *modalitás*t köveſſen, ugyan moſt ö Nága az egéſz Tanáts tetſzéséből *deliberál*jon felöle; Ha pedig annak *vacantiá*ja történnék, mentöl hamarébb a' Tanátsok egyezö értelmekből máſt alkalmatoſt *ſubſtituál*jon ö Nága, és a' közelebb következendö Gyülésen az Orſzág-is *approbál*ja.

XX. Hogy a' *liber quaeſtus*t ſemmi úton módon ö Nága ne *impediál*ja, haſonlóképen a' *ſalvus paſſus*t-is a' Haza-fiaitól.

XXI. Hogy a' melly jószágok *per Notam* avagy *defectum* ſzállanának *Fiſcus*ra, vagy eddig-is ſzállottak, azokat ö Nága magánál ne tartsa, Feleségének, ſe gyermekinek ſe adja, hanem *bene merita Perſonán*ak adja ö Nága: nem-is igyekezik külömben a' *Fiſcus* jószágát ſzaporítani, hanem csak a' *Decretum*ban és *Articulus*okban meg-írt útakon és módokon; ki-vévén Vinczet jószágoſtól, mellyet a' ſzükséghez képeſt magának *reſerválh*at a' *Fiſcus*, *ſalvo tamen jure alieno*; Mindazáltal ha azt-is valakinek *conferál*ni akarja, ſzabadságában légyen.

Noha, Kegyelmes Urunk, kételenségtől viſeltetvén, kénſzerittettünk a' Fényes *Porta* parantsolatjából elöbbi Fejedelem Rákóczi György Urunk mellöl el-állanunk; de hogy ö Nagyságához való indúlatunk, ha ö Nagysága a' ſzerént akarja venni, mind e' Világ elött nyilván valóvá lehesſen, *homagium*unknak formáját, mellyel a' Nagyságod hüségére köteleztük magunkat, *Articulus*ba íratván ki-botsátani akartuk, melly ekképen következik:

EN T. & T. Esküszöm az Élö Iſtenre, ki Atya, Fiú, Sz. Lélek, tellyes Sz. Há-

rom-

romság egy igaz Isten, hogy az én kegyelmes Uramnak a' Méltóságos Bartsai Akos Urunknak, Erdély Országh Fejedelmének, Magyar Országh hozzá tartozó Részeinek Uranak, és Székelyek Ispánjának, tellyes életemben igaz és hü lészek, ellenségének ellensége, barátjának barátja, soha se titkon, se nyilván az ö Nagysága Méltóságos személye vagy Fejedelemsége ellen nem *practicálok*, söt ha másokat értenék-is ollyanokat, vagy magam vagy mások által, ö Nagyságának idejénkorán értésére adni elnem múlatom; tehetségem szerént magam-is az ollyanoknak ellenek állani igyekezem; úgy mindazáltal, ha ö Nága-is az eleibe adott *Conditiók* szerént bír és igazgat, és a' fényes *Portá*tól el-szakasztani nem igyekezik, Ezt-is fenn tartván, hogy ha a' Méltóságos Fejedelem Rákóczi György Uram ö Nága a' fényes *Portá*tól kegyelmet nyerhet, az ö Nága hüségére *redeál*nom szabad légyen; a' *Porta* engedelméből, ha ö Nagysága addig e' Nemes Országh ellen *hostilitás*t nem mútat, és semmi úton módon meg-gátlója nem lészen, hogy a' fényes Portának engedelmesek lehessünk, és ö Nagysága-is eddig való szabadságtalanságinkat meg-orvosolja, Isten engemet úgy segéljen, 's úgy adja lelkem idvességét.

For-

Forma Juramenti ejusdem Principis.

EN Bartsai Ákos Erdély Országának Fejedelme, Magyar Ország hozzá tartozó Részeinek Ura, és Székelyek Ispánja, Esküszöm az élö Istenre, ki Atya, Fiú, Sz. Lélek tellyes Sz. Háromság egy örök Isten, hogy én a' meg-mondott birodalomban lévö minden Rendeket, a' mostani elömbe adatott *Conditiók* szerént igazgatok, semmi újítást az Országnak régi szokása és szabadsága ellen bé-nem hozok, söt mindeneket, valamíket e' szegény Hazának, és benne lévö minden Rendeknek közönséges javára, hasznára, és törvény szerént való szabadságára mivelhetek, az én erömnek tehetségem szerént, azon lészek az Országgal együtt, Isten engemet úgy segéljen, és úgy adja lelkem idvességét.

Articvlvs III.

HOgy mindeneknek elötte nyilván valóvá tennök Nagyságodnak szabad akaratunk szerént való hívatását és *acceptálás*át, arra nézve e' közönséges *Articulus*unkban mind a' Nagyságod nékünk le-tött *juramentum*ának formáját, mind a'mi Nagyságodnak *praestált homagium*unkat bé-írni szükségesnek ítéltük, mellyek így következnek. *For-*

Ex Art. An. 1659.

Forma Juramenti Principis Georgii Rákóczi.

EN Rakóczi György, Erdély Országának választott Fejedelme, Magyar Ország Részeinek Ura, és Székelyek Ispánja; Esküszöm az élö Istenre, Atyára, Fiúra, Sz. Lélekre, tellyes Sz. Háromság Istenre, hogy én a' Nemes Erdély Országot a' *Partium*mal együtt, söt annak minden lakosit elébbeni *Inauguratió*nkkori *Conditió*i és az Országnak törvénye szerént birom és igazgatom, semmi újítással ö Kegyelmeket tehetségem szerént nem terhelem, hanem annak szabadságára az Országgal együtt vígyázok, Isten engem úgy segéljen, és úgy adja lelkem idvességét.

Forma Juramenti Dominorum Regnicolarum.

EN T. Esküszöm az élö Istenre, az Atya, Fiú, Sz. Lélek, tellyes Sz. Háromság Egy bizony örök Isten engem úgy segéljen, 's úgy adja lelkem idvességét, hogy az én Kegyelmes Uramnak ö Nagának, a' Méltóságos Fejedelemnek, Tekintetes és Nagyságos Rákóczi György Urunknak ö Nagyságának, Erdély Országának Fejedelmének, Magyar Ország hozzá tartozandó Részeinek Urának, és Székelyek Ispánjának.

nak igaz és hü lészek, jó-akarójának jóakarója, ellenségének ellensége, és soha sem titkon sem nyilván az ö Nagysága Fejedelemsége, Méltósága, és élete ellen nem *practicálok*, nem tselekedem; sőt ha kiket másokat ollyanokat, vagy az ö Nága ártalmára, veszedelmére való híreket érthetnék hallhatnék, vagy tudhatnék, azt ö Nagyságának, vagy Tanács rendinek, vagy más rendbéli belsö híveinek, vagy fö Tisztseinek mindjárt meg-jelentem, és az ollyanoknak magam-is tehetségem szerént ellenek állok. Úgy mindazáltal, hogyha ö Nagysága-is Fejedelmi kötelességéhez alkalmaztatván magát, engemet-is szabadságomban és törvényemben meg-tart, Isten engemet úgy segéljen, és úgy adjá lelkem idvességét.

ARTICVLVS. IV.

Conditiones Principis Johannis Kemény.

I. HOgy a' Haza-fiait személy válogatás nélkül a' négy *Recepta Religiók*ban és azoknak egyaránt való szabados *exercitium*ában, meg-tart és másokkal-is megtartat, és egyik *Religión* lévö Ekkléſiákra-is hatalmason nem küld, és el-nem foglaltatja ö Nagysága; *Religió*knak *respectus*áért sen-

ſenkit-is a' Haza-ſiai közzül meg-nem vét, hanem ebből minden ſzemély válogatás és meg-külömböztetés nélkül éltet mindeneket.

II. Hogy az Orſzágtól végeztetett és helyben hagyatott *Unió*nak *conditió*it minden czikkelyivel minden fogyatkozás nélkül meg-tartja, mellyre hogy minden jelen-való Rendek moſtani Gyülésünkben meg-esküdjenek, a' kik meg-nem esküdtek, a' kik pedig jelen nem volnának, Székes helyeken *effectuál*ják fő Tiſztek előtt: jövendöben-is eſztendönként, a' kik még arra való időt nem értek vólna, vagy Gyüléſekben, vagy Székes helyeken, hogy meg-esküdjenek, ö Nagysága ne *impediál*ja.

III. Hogy a' fényes *Porta*tól ſoha ſemmi időben el-nem ſzakad, ſem az Orſzágot el-ſzakaſztani nem igyekezik; hanem mindenekben kedvét kereſi, és ahoz illendö *obſequium*át *praeſtál*ja, Erdélynek a' Török Csáſzárral való régi frigyét *intacte* megtartja: úgy mindazáltal, ha a' *Porta*-is nyilván való romláſunkra és veſzedelmünkre nem igyekezik; *in tali caſu* ö Nagysága-is minden útakat módokat Hazánk megmaradására el-követheſſen, az Orſzág és Tanátsok tetſzéséből; A' *Porta*ról hozandó

Ath-

Athnáménak *impetrálásában*-is nem annyira maga személyére, mint az Országnak közönséges hasznára, és meg-maradására vígyáz. Azt pediglen mi formában kellessék *sollicitálni*, az egész Tanáts *consensusából* végezi; meg-hozatván a' *Portáról* első közelbik Gyülésen *publicáltatja*, és az Országgal közli.

IV. Hogy mindenekkel a' jó Szomszédságot, és szép békeséget minden tehetségével óltalmazza és meg-tartja, és, senki ellen semminémü hadat *offensivè* nem indít, ha méltó okot reá nem adnak; És ha szintén adnának-is, az egész Ország *Status*i meg-egyezett *consensus*okból tselekedjék a' *Portát*-is arra való *annuentiáért* nem *sollicitálja*, Ország engedelme nélkül.

V. Hogy semmi követségeket, valamelyek *constálnak*, hogy a' Hazát, az Országot, és közönséges dolgokat illetik, Tanáts nélkül meg-ne hallgasson, se első jövetelekor se az után, el-se botsáthasson azok nélkül; szállásokra-is senkit titkon ne jártasson, és azokra való választ ő Nága ne adhassa, se követséget ne *institu-álj*on a' Tanátsoknak tetszése és meg-egyezett akaratja nélkül, *Confoederatiók*at-is pedig akármelly szomszéd avagy távól való Országokkal, Királyokkal és Fejedelmekkel

kel nem külömben, hanem az egéſz Országnak minden *Statusi*nak meg-egyezett akaratjokból Országh Gyülésében tészen ö Nagysága.

VI. Az Országnak határit és vég-Házait semmi úton és módon nem *abalienálj*a ö Nagysága, és el-nem ígéri.

VII. Hogy az Országnak *Libera Electió*ját, semmi úton nem *impediálj*a tellyes életében, hanem azt az Országnak megszerzeni igyekezik, és senkire a' Fejedelemséget nem *transferálj*a, nem-is tractál arról senkivel is, sem az Országnak soha nem *proponál*tatja, és senkinek is nem *intimalj*a, avagy *intimál*tatja, sem pedig *tacitè* senkivel-is arról nem *concludál*; sem pedig a'maga Fejedelemségét, semmi úton módon másra nem *transferálj*a.

VIII. Hogy a' Tanátsi és minden egyéb rendeknek, mind Országos Gyüléſekben, mind azon kivül-is *libera voxot* enged ö Nága, nem fenyegetözéſekkel, sem ígéretekkel, sem adományokkal sem valakikkel külön való beszéllgetésſel, vagy másokától való *intimatió*val, sem semmi egyéb útakon módokon azt nem *impediálj*a, és senkire a' szabados *vox*ért *indignatió*jat nem veti, mindenféle panaszolkodásoknak és igazságoknak elö-számlálására szabadságot enged.

IX. Hogy minden Rendeknek és mind a' három *Natiók*nak eleitöl fogva bé-tsúfzott, és *Articulus*okba íratott, vagy fzokásba vett fzabadságtalanságit, és meg-bántódáfit elsö közönséges Orfzág Gyülésében ö Nága meg-orvofolja, és a' fzabadsággal ellenkezö *Articulus*okat az Orfzággal együtt *tollálj*a; söt ennek-utánna-is valamelly dolgot mind a' három *Natio* maga haſznára ítél, meg-egyez és áll rajta, 's ö Nagyságát *requirál*ja, tartozzék *confirmál*ni: mellyet ha nem tselekednék-is, *Articulus*ba íratafsék 's ereje légyen.

X. Hogy Urakat, Nemefeket, kerített, és mezö-Városokat, Székelységet és Szászságot, régi és minden *legitimè emanált Privilegium*okban, *Donatiók*ban, *Annuentiák*ban, *Inſcriptiók*ban, *Aſſecuratiók*ban, és *Conſenſus*okban *ab antiquo* bé-vött *Uſus*okban *ſalvo jure alieno*, és fzabadságokban megtart.

XI. Hogy a' *Decrétum* és *Articulus* tartáfa fzerént, mindennek fzemély-válogatás nélkul igaz törvényt fzólgáltat ö Nága, és méltó *Executió*kat tétet, fenkit fem fzemélyében, fem jófzágában, fem femminémü javaiban, törvény nélkül meg nem bánt, fem máfoknak bántani nem enged; Uri, Nemes és egyéb fzabadsággal élö Rendek közzül törvény elött fenkit-is nem

nem *areſtálta*t, ſemmi ſzín és mód alatt; hanem ha ki *legitima Citatione mediante, juris ordine, in Foro et coram Judicibus competentibus convictus et aggravatus eſſet*; és ſemmi *violentiá*kat, avagy törvénytelenségeket, akárkiktöl-is alatta valói közzül ſenkin *exerceál*ni nem enged tudva; *Terminus*okon és *Diaetá*kon-is, ſemminémü törvényeknek *diſcuſsió*jában ben nem ül, holott *ad ſuae Celſitudinis praeſentiam appellál*ják a' Törvényt, mint *ſummus Juſtitiarius* eleibe: Melly ö Nagysága eleibe *appellál*andó Törvényekben, a' Tanátsi rendnek nagyobb részének *vox*a álljon-meg, kik-is a' *Decretum* és *Articulus*ok szerént tartozzanak törvényt tenni ö Nagyságával együtt.

XII. A' Fejedelem kinek-kinek szabadságot engedjen törvényes útjában való igazságának elö mozditásában, és abban ſemmi színek és módok alatt ſenkit-is meg-ne akadályoztaſſon, és ſenki peribe magát ne elegyitse, ſe iráſa, ſem Prókátoroknak avagy más rendbélieknek való parantsolatok által; ſe pedig ſemmi egyéb útakon ne-is végezzen ſenkivel, afféle perben függö jószágoknak magára, Feleségére vagy gyermekére való maradáſa felöl; lévén *Decretalis* útak és módok a' jószágoknak *Fiſcus*ra nem Fejedelmekre való szálláſok

felöl. Ide nem értvén, ha valamelly olly' *miſerabilis perſonának* ſegétséggel lenne ö Nagysága, Iſtenre tekintvén, minden maga haſzna nélkül; mellyet mint kereſztyén Fejedelem, méltán meg-tselekedhetik.

XIII Hogy az Orſzágnak közönséges és egyenlö akaratból való végezéſit, *Articulus*it, mellyek *per contrarias Conſtitutiones* nem *tollál*tattak, és jövendöben-is nem *tollál*tatnak, maga-is meg-tartja, másokkal-is meg-tartatja.

XIV. Hogy ez Hazának moſtani és léjendö elsö Rendeit, Tanátsit, Tiſztviſelöit, kiket az Orſzág ö Nagyságával együtt érdemeſeknek ítél, tiſztekben, állapotjokban, hivataljokban a' kik meg-akarnak maradni, ö Nagysága meg-tartja, (ide nem értvén Eſztendös és *Conventiós* ſzólgák állapotját,) meg-maradni nem akarókat nem kénſzerit, és ſemmi idöben a' Haza fiait más idegenekért hátra nem veti, azoknak tanátsokkal és ſzólgálatjokkal él, kinek-kinek felsö és alsó Rendeknek azon állapotja ſzerént való betsületeket meg-adja, és azokat betstelenséggel illetni ſenkinek-is alatta valói közzül nem engedi tudva, ſem maga betstelenséggel nem illeti igaz ok nélkül.

XV. Hogy Tanátsokat *plenô numerô*, azaz tizenkét ſzámúakat mindenik *Natió*ból az

az Országh választván ö Nagságával együtt; ö Nága *confirmálja*: kik közzül ha *decedálnának*, elsö közelbik Gyüléſen a' meg-írt mód ſzerént helybe állaſſanak, kik-is *juramentumokat deponálják*, az Országh és Fejedelem hüségére, ugyan az Országh elött: kiknek tanáts adáſokhoz olly' köteles légyen ö Nága, hogy azoknak meg-egyezett akaratjok nélkül, derekas Országos dolgokat ne igazgaſſon. Országh Házaiban Fö Tiſzteket azok tettzéſek nélkül ne oſztſon, azokkal együtt-is az Országh *Articulus*a kivül ne; különben az Országh ſemmivé tegye: ha pedig a' Tanátsok közzül, Országunk törvénye, ſzabadsága és *Decretum*i ellen, valamellyik lelki-eſméretit nem tekíntvén, veſzedelmes és ártalmas tanátsra indítaná ö Nágát, *comperta rei veritate* kedvezés nélkül afféle tanáts adót *proſcriptió*val és *notorius*sággal büntetſſenek-meg. A' tanáts Renden kivül-is a' kik máſoknak veſzedelmére, Hazánk ſzabadságának romlására, ártalmas és törvénytelen dolgokra való tanátsokat adnának, azokat az egéſz Tanátsnak meg-jelenteni tartozzék; kik-is a' feljebb meg-írt *poenával modó praemiſſó* büntetteſſenek az Országtól, *comperiáltatván* a' dolog.

XVI. Hogy a' Vármegyéknek Fö Iſpánokat, azon Vármegyékben elégedendö,

leg-alább ezer forint érö zálagúakat adjon ö Nága; kiknek ha *vacantiájok* történik, másokat helyekbe rendelni ne halaßza: hogy azoknak nem létek miatt, a' Vármegyéknek törvényes Székeinek *celebrálási* ne *interturbál*tassanak; *Fiscalis* és egyéb várakbéli fö Kapitányokat, és azokban lévö minden egyéb derekas Tißteket, kiváltképen a' kikre Orßág Házai, *Fortalitiumi*, Fegyvere, söt minden Lovas és Gyalog vitézlö Rendei ßoktak bízattatni, nem másokat hanem *nativus* igaz Hazafiait, avagy *per ßolennem incorporationem recipiál*tatott, és az Orßág közzé kötelezteteti, zálagos és érdemes embereket állat, úgy-is a' Tanács nagyobb részének egyezö tetßéßéböl: kik-is az Orßág törvényére, ßabadságára, és hüségére, Fejedelmeknek tartozó köteleßégek mellett, hittel légyenek kötelesek, mind Lovas, Gyalog, fizetett hadak, és azoknak Tißt-viselöi hasonlóképen hittel légyenek kötelesek, kiknek ßámok felöl ö Nagysága az Orßággal együtt végezzen: idegen Nemzetböl állo hadakat-is ö Nagysága az Orßágnak akaratja nélkül ne tartson; A' vitézlö népnek, senki ßemélyén és jóßágán semminemü *injuriákat* tselekedni ne engedjen tudva.

XVII. Hogy a' Székelységen Generaliſokat, Kapitányokat, magok közzül valókat,

kat, és elégséges *residentiarius*okat, úgymint leg-alább ezer forintig adjon ö Nága: a' Fö Király Bíráknak pedig válaſztáſa, és azoknak meg-változtatáſa *ſpecificè* csak ugyan az ö Kegyelmek ſzabadságában álljon.

XVIII. A' Száſz *Natio*-is e' Hazának egyik betsületes tagja lévén, Király Bírákat és minden egyéb Tiſztet válaſzthaſſanak magoknak; csak ſzintén a' Szebeni Király Bírónak *confirmatió*ja állván az ö Nagysága *authoritás*ában, mivel az *Comes Univerſitatis Saxonicae*, az eddig ö Kegyelmek között való *uſus* ſzerént.

XIX. A' Fejedelem ö Nagysága moſtani bé-jövetelinek alkalmatoſságával, vagy az elött-is, ha ſzintén némellyek láttattak vólna véteni ö Nagyságának, mivel olly' kötelesſégek akkor ö Nagyságához nem vólt, boſzſzút nem üz, ſenkit nem *injuriál* és károsít.

XX. Hogy a' *liber quaeſtus*t ſemmi úton módon ö Nága nem *impediál*ja, haſonlóképen a' *ſalvus paſſus*-is a' Haza-fiaitól.

XXI. Hogy a' melly jóſzágok *per notam*, avagy *defectum* ſzállanának *Fiſcus*ra, avagy eddig-is ſzállottak, azokat ö Nagyſága magánál ne tartsa, Feleségének, ſe gyermekének ne adja Orſzág akaratja nélkül, hanem *bene merita Perſonák*nak adja ö Nága: nem is

igyekezik a' *Fiſcus* jóſzágát külömben ſzaporítani, hanem tsak a' *Decretum*ban és *Articulus*okban meg-írt útakon és módokon; ki-vévén Vinczet jóſzágoſtól, mellyet a' ſzükséghez képeſt magának *reſervál*hat a' *Fiſcus*, *ſalvo tamen jure alieno*; Mindazáltal ha azt-is valakinek *conferál*ni akarja, ſzabadságában légyen.

A' mi Kegyelmes Urunk ö Nagyſága inaugurátiójakor a' *fellyebb meg-írt* Conditióinak *meg-tartására le-tött* juramentumának *formája.*

EN Kemény János Erdély Orſzágnak Fejedelme, Magyar Orſzág hozzá tartozó Részeinek Ura, és Székelyek Iſpánja, Esküszöm az élö Iſtenre, ki Atya, Fiú, Sz Lélek, tellyes Sz. Háromság egy igaz örök Iſten, hogy én a' meg-mondott birodalomban lévö minden Rendeket, a' moſtani elömbe adatott *Conditiák* ſzerént igazgatok, ſemmi újitáſt az Orſzágnak régi jó ſzokáſa és ſzabadsága ellen bé-nem hozok, söt mindeneket, valamiket a' ſzegény Hazának, és benne lévö minden Rendeknek közönséges javára, haſznára, és törvény ſzerént való ſzabadságára mivelhetek, az én erröm 's tehetſégem ſzerént azon leſzek az Orſzággal együtt, Iſten engemet úgy ſegéljen, és úgy adja lelkem idveſségét.

For-

Forma juramenti Dominorum Regnicolarum.

EN T. T. Esküszöm az élö Istenre, ki Atya, Fiú, Sz. Lélek, tellyes Sz. Háromság egy igaz Isten, hogy az én Kegyelmes Uramnak, a' Méltóságos Kemény János Urunknak, Erdély Országg Fejedelmének, Magyar Országg hozzá tartozó Részeinek Urának, és Székelyek Ispánjának, tellyes életemben igaz és hü leszek, ellenségének ellensége, barátjának barátja, soha se titkon, se nyilván az ö Nagysága Méltóságos személye vagy Fejedelemsége ellen nem *practicálok*, söt ha másokat értenék-is ollyanokat, vagy magam vagy mások által ö Nagyságának idejénkorán értésére adni el nem múlatom, tehetségem szerént magam-is az ollyanoknak ellenek állani igyekezem. Ugy mindazáltal, ha ö Nagysága-is az eleibe adatott *Conditiók* szerént bir és igazgat. Isten engemet úgy segéljen, 's úgy adja lelkem idvességét.

Conditiones Celsissimi Principis Domini Domini MICHAELIS APAFI.

I. HOgy mindeneket személy válogatás nélkül a' négy *Recepta Religiók*ban, és azoknak egyaránt való szabados *exercitium*ában ö Nága meg-tart, 's másokkal-is meg-

tartat, és egyik *Religión* lévö Ekkléſiára-is hatalmaſon nem küld, és el-nem foglaltatja ö Nága, *Religiónak reſpectus*áért-is a' Haza fiai közzül ſenkit meg-nem vét, hanem ebböl minden ſzemély válogatás és meg-külömböztetés nélkül éltet mindeneket.

II. Hogy az Orſzágtól végeztetett és helyben hagyatott *Unió*nak *Conditió*it minden czikkelyeivel fogyatkozás nélkül megtartja, mellyre kegyelmes ſzemmel vígyázván ö Nagyſága jovendöre eſztendönként, a'kik még arra való idöt nem értek vólna, hogy meg-esküdtek vólna *debito tempore*, vagy Gyüléſekben, vagy Székes-helyeken, meg-esküdjenek, ö Nagysága ne *impediálja*, söt parantsolja.

III. Hogy a' Fényes *Portá*tól ſoha ſemmi idöben el-nem ſzakad, ſem az Orſzágot el-ſzakaſztani nem igyekezik, hanem mindenekben kedvét kereſi, és ahoz illendö *obſequiumát praeſtálja*: Erdélynek a' Török Csáſzárral való régi frigyét *intactè* meg-tartja, és a' *Portá*ra járandó követeket-is, az elébbi ditsöretes Fejedelmek ſzokáſa ſzerént *expediálja*; A' *Portá*ról hozandó Athnáménak *impetrálá*ſában-is nem annyira maga ſzemélyére, mint az Orſzágnak közönséges haſznára, és meg-maradására vígyáz. Azt pedíglen miképen kelleſsék *ſol-*

lici-

*licitál*ni, az egéſz Tanáts *conſenſus*ából végezi: meg-hozatván a' *Portá*ról elsö közelbik Gyüléſen *publicál*tatja, és az Orſzággal közli.

IV. Hogy mindenekkel a' jó Szomſzédságot, és ſzép békeſséget, minden tehetségével óltalmazza és meg-tartja, és ſenki ellen ſemminémü hadat *offenſivè* nem indít, ha méltó okor reá nem adnak; És ha ſzintén adnának-is, az egéſz Orſzág *Statusi* meg-egyezett *conſenſus*okból tselekeſzi, a' *Portát*-is arra való *annuentiá*ért nem *ſollicitál*ja Orſzág engedelme nélkül.

V. Hogy ſemmi követségeket, valamellyek az Orſzágot, és közönséges dolgokat illetik, Tanáts nélkül meg-ne hallgaſſon, ſe elsö jövetelekor ſe az után, el-ſe botsáthaſſon azok nélkül; ſzállásokra-is titkon ſenkit ne jártaſſon, és azokra való válaſzt ö Nága ne adjon, ſe követséget ne *inſtituál*jon a' Tanátsoknak tetſzéſek és meg-egyezett akaratjok nélkül; *Confoederatió*kat pedig akármelly ſzomſzéd vagy távól való Orſzágokkal, Királyokkal és Fejedelmekkel, nem külömben hanem az egéſz Orſzágnak minden *Status*inak meg-egyezett akaratjokból Orſzág Gyülésében tészen ö Nagysága

VI. Az Orſzágnak határit és vég-házait ſemmi úton és módon nem *abalienál*ja ö Nagysága, és el-nem ígéri.

VII.

VII. Hogy az Országnak *Libera Electió*ját, semmi uton nem *impediál*ja tellyes életében, hanem azt az Országnak valósággal meg-szerzeni igyekezik; és senkire a' Fejedelemséget nem *transferál*ja, nem-is *tractál* arról senkivel-is, sem az Országnak soha nem *proponál*tatja, és senkinek-is nem *intimál*ja, vagy *intimál*tatja, sem pedig *tacitè* senkivel-is arról nem *concludál*; sem pedig a' maga Fejedelemségét, semmi úton módon másra nem *transferál*ja.

VIII Hogy a' Tanátsi és minden egyéb rendeknek mind Országos Gyülésekben, mind azon kivül-is *libera vox*ot enged ö Nága, nem fenyegetözésekkel, sem ígéretekkel, sem adományokkal, sem valakikkel külön való beszéllgetéssel, vagy mások által való *intimatió*val, sem semmi egyéb útakon módokon azt nem *impediál*ja, és senkire a' szabados *vox*ért *indignatió*ját nem veti; mindenféle panaszolkodásoknak és igazságoknak elö-számlálására szabadságot enged.

IX. Hogy minden Rendeknek és mind a' három *Natió*nak eleitöl fogva bé-tsúszott, és *Articulus*okba íratott, vagy szokásba vett szabadságtalanságit, és meg-bántódásit elsö közönséges Ország Gyülésében ö Nagysága meg orvosolja, és a' szabadsággal ellenkezö *Articulus*okat az Országgal együtt *tol-*

lálja;

láſja; söt ha ennek-utánna-is valamelly dolgot mind a' három *Natió* maga haſznára ítél, meg-egyéz és áll rajta, ö Nagyságát *requirál*ván, tartozzék *confirmál*ni; mellyet ha nem tselekednék-is, *Articulus*ba írattaſsék 's ereje légyen.

X. Hogy Urakat, Nemeſeket, kerített, és mezö-Városokat, Székelységet és Szászságot, régi és minden *legitimè emanált privilegium*okban, *Donatió*kban, *Annuentiá*kban, *Inſcriptió*kban, *Aſſecuratió*kban, és *Conſenſu*sokban *ab antiquo* bé-vött *Uſus*okban *ſalvo jure alieno*, és ſzabadságokban megtart.

XI. Hogy a' *Decretum* és *Articulus*ok tartáſa ſzerént, minden ſzemély-válogatás nélkül igaz törvényt ſzólgáltat ö Nagysága, és méltó *Executió*kat tétet, ſenkit ſem ſzemélyében, ſem jószágában, ſem ſemminémü javaiban, törvény nélkül meg-nem bánt, ſem máſoknak bántani nem enged; Uri, Nemes és egyéb ſzabadsággal élö Rendek közzül törvény elött ſenkit-is nem *arreſtál*tat, ſemmi szín és mód alatt, hanem ha ki *legitima Citatione mediante, juris ordine, in Foro et coram Judicibus competentibus convictus et aggravatus eſſet*; és ſemmi *violentiá*kat, avagy törvénytelenségeket, akár kiktöl-is alatta valói közzül ſenkin *exerceál*ni nem enged tudva. *Termi-*

nuso-

*nus*okon és *Diaetá*kon-is, ſemminémü törvényeknek *diſcuſsió*jában ben nem ül, holott *ad ſuae Celſitudinis praeſentiam appellál*ják a' Törvényt, mint *ſummus Juſtitiarius* eleibe: Melly ö Nagysága eleibe *appellál*andó Törvényekben, a' Tanátsi Rendnek nagyobb részének *voxa* álljon - meg, kik - is a' *Decretum* és *Articulus*ok szerént tartozzanak törvényt tenni, ö Nagyságával együtt.

XII. A' Fejedelem kinek-kinek szabadságot engedjen igazságának elö-mozditásában, és abban ſemmi szín és módok alatt ſenkit-is meg-ne akadályoztaſſon, és ſenki peribe magát ne elegyítse, ſe íráſa ſem Prókátoroknak avagy más rendbélieknek való parantsolatok által, ſe pedig ſemmi egyéb útakon ne- is végezzen ſenkivel, afféle perben függö jószágoknak magára, Feleségére, gyermekére való maradáſa felöl; lévén *Decretalis* útak és módok a' jószágoknak *Fiſcus*ra nem Fejedelmekre való szálláſok felöl. Ide nem értvén, ha valamelly *miſerabilis perſon*ának ſegétséggel lenne ö Nagysága', Iſtent tekintvén, minden maga haſzna nélkül; mellyet mint kereſztyén Fejedelem, méltán meg-tselekedhetik.

XIII.

XIII. Hogy az Országnak közönséges és egyenlő akaratból való végezéſit, *Articulus*-ſit, mellyek *per contrarias Conſtitutiones* nem *tollál*tattak, és jövendöben-is nem *tollál*tatnának, maga-is meg-tartja, másokkal-is meg-tartatja.

XIV. Hogy ez Hazának moſtani és léjendö elsö Rendeit, Tanátsit, Tiſztviſelöit, kiket az Ország ö Nagyságával együtt érdemeſeknek ítél, tiſztekben, állapotjokban, a'kik meg-akarnak maradni, ö Nagysága meg-tartja, nem akarókat nem kénſzeríti; és ſemmi időben a' haſznos Haza fiait más idegenekért hátra nem veti, azoknak tanátsokkal és ſzólgálatjokkal él, kinek-kinek alsó és felsö Rendnek az ö állapotja ſzerént való betsületeket meg-adja, és azokat betstelenséggel illetni ſenkinek-is alatta valói közzül meg-nem engedi, ſem maga betstelenséggel nem illeti.

XV. A' Tanátsokat *plenô numerô*, az-az tizenkét ſzámúakat mindenik *Natió*ból az Ország válaſztván ö Nagyságával együtt, ö Nagysága *confirmál*ja; kik közzül ha *decedál*nának, elsö közelbik Gyüléſen a' megírt mód ſzerént helybe állattaſſanak: kikis *juramentum*okat *deponál*ják, az Ország és Fejedelem hüségére ugyan az Ország előtt, kiknek tanátsokhoz olly' köteles légyen ö Nagysága, hogy azoknak meg-

egye-

egyezett akaratjok nélkül, derekas Országos dolgokat ne igazgassson, Ország Házaiban-is fő Tisztet ne osztson és tégyen, azokkal együtt-is az Ország *Articulus*a kivül ne; különben az Ország semmivé tegye. Ha pedig a' Tanátsok közzül, Országunk törvénye, szabadsága, *Decretum*i ellen, valamellyik lelki-esméretit nem tekintvén, veszedelmes és ártalmas tanátsra inditaná ö Nagát, *comperta rei veritate* kedvezés nélkül afféle tanáts adót *proscriptió*val és *notorius*sággal büntessenek-meg. A' Tanáts Rendek kivül-is, ha kik másoknak veszedelmére, Hazánk szabadságának romlására, ártalmas és törvénytelen dolgokra való tanátsokat adnának, azokat az egész Tanátsnak meg-jelenteni tartozzék, kik-is a' fellyebb meg-irt *poena*val *modo praemisso* büntettessenek az Országtól *comperiál*tatván a' dolog.

XVI. Hogy a' Vármegyéknek fő Ispánokat, azon Vármegyékben elégedendö, leg-alább ezer forint érö zálagúakat adjon ö Nagysága: kiknek ha *vacantiá*jok történik, másokat helyekbe rendelni ne halasza, hogy azoknak nem létek miatt, a' Vármegyéknek törvényes Széki *celebrálá*sa ne *interturbál*tassanak: *Fiscalis* és egyéb Vég-várbéli fő Kapitányokat, és azokban lévö fő derekas Tisztet, kiváltképen a'

kikre

kikre Országh Házai, *Fortalitiumi*, Fegyvere, söt minden Lovas és Gyalog vitézlö Rendei szoktak bízattatni, nem másokat hanem *nativus* igaz Haza fiait, avagy *per solennem incorporationem recipiál*tatott, és az Országh közzé köteleztetett, zálagos és érdemes embereket állat; úgy-is a' Tanáts nagyobb részének egyezö tetszéséből; kikis az Országh törvényére, szabadságára, és hüségére, Fejedelmünknek tartozó kötelességek mellett, hittel légyenek kötelesek; Mind Lovas, Gyalog, 's fizetett hadak, és azoknak Gondviselöi hasonlóképen légyenek hüttel kötelesek, kiknek számok felöl ö Nagysága, az Országgal együtt végezzen; Idegen Nemzetböl álló hadakat is az Országh akaratja nélkül ne tartson; A' vitézlö népnek, senki személyén és jószágán semmi *injuriák*at tselekedni ne engedjen.

XVII. Hogy a' Székelységnek Generalisokat, Kapitányokat, magok Nemzetéböl állókat, és köztök lakókat adjon ö Nagysága; A' fö Király Bíráknak pedig választások, és azoknak meg-változtatások *specifice* csak ugyan az ö Kegyelmek szabadságában álljon.

XVIII. A' Száz *Natió*-is e' Hazának egyik betsületes tagja lévén, Király Bírókat és minden egyéb Tiszteket választhassa-

nak magoknak: tsak szintén a' Szebeni Király Bírónak *confirmatiója* állván az ö Nagysága *authoritásában*; mivel az *Comes Universitatis Saxonicae.*

XIX. Hogy az Országj jövedelmének *percipiálására*, az Országnak fö Rendeiből lévö *Thesaurarius* rendelteſsék ö Nagyságától és az Országtól, ki-is az Ország mindenféle jövedelmének *erogálásában* mitsoda *modalitást* köveſſen, ugyan moſt ö Nagysága az egész Tanáts tetszéséből *deliberáljon* felöle: ha pedig annak *vacantiája* történik, mentöl hamarébb, a' Tanátsok egyezö értelmekből, máſt alkalmatoſt *ſubſtituáljon* ö Nagysága, és a' közelebb következendö Gyüléſen az Ország-is *approbálja.*

XX. Hogy a' *liber quaeſtuſt* semmi úton módon ö Nagyſága nem *impediálja*, haſonlóképen a' *ſalvus paſſuſt*-is a' Haza fiaitól.

XXI. Hogy a' melly jószágok *per notam*, avagy *defectum* szállanának *Fiſcus*ra, avagy eddig is szállottak, azokat ö Nága magának ne tartsa, Feleségének, ſe gyermekének ne adja, hanem *bene merita Perſonák*nak adja ö Nagysága: nem-is igyekezik külömben a' *Fiſcus* jószágát szaporítani, hanem a' *Decretum*ban meg-írt útakon és módokon; ki-vévén Vinczet jószágoſtól, mellyet a' szükséghez képeſt magának *reſervál*hat az Or-

Országg, mindazáltal ha azt-is valakinek *conferál*ni akarja, szabadságában légyen.

XXII. Hogy soha ö Nagysága az Országnak semmi rendeit *Reversalis* adásra, és kételen szólgaságra ne kénszerítsen, söt emlékezetbe se hozza, *contentus* lévén ö Nagysága a' *Homagium*nak *depositió*jával, és kinek-kinek szabad akaratja szerént való szólgálatjával.

XXIII. Hogy ö Nagysága a' Haza fiait *extra limites Regni* ki-nem viszi, sem küldi *expeditió*ra Porta parantsolatja kivül, hanem ez Haza óltalmára vészi tsak fel *intra limites Regni.*

XXIV. Hogy ö Nága soha semmi időben és dologban ez Haza fiaitól azt nem kívánja, sem parantsolja, hogy ö Nagyságát és a' Tanáts Rendet *authorál*ja, hanem az Országg közönséges értelméből és tetszéséből *discurrál*jon minden Haza javára czélozó és meg-maradandó dolgokról.

Forma Juramenti ejusdem Celsissimi Principis.

EN APAFI MIHALY Erdély Országnak Fejedelme, Magyar Országg hozzá tartozó Részeinek Ura, és Székelyek Ispánja; Esküszöm az élö Istenre, ki Atya, Fiú, Sz. Lélek, tellyes Sz. Háromság, hogy én

a' meg'-mondott birodalomban lévö minden Rendeket, a' moſtani elömbe adatott *Conditiók* ſzerént igazgatok, ſemmi újítáſt az Orſzágnak régi jó ſzokáſa és ſzabadsága ellen bé-nem hozok; söt mindeneket, valamiket e' ſzegény Hazának, és benne lévö minden Rendeknek közönséges javára, haſznára, és törvény ſzerént való ſzabadságára mivelhetek, az én eröm 's tehetségem ſzerént azon leſzek az Orſzággal együtt, Iſten engemet úgy ſegéljen, és úgy adja lelkem idveſségét.

Forma Juramenti Dominorum Regnicolarum.

EN T. T. Esküſzöm az Élö Iſtenre, ki Atya, Fiú, Szent Lélek, tellyes Szent Háromság egy igaz Iſten, hogy az én Kegyelmes Uramnak, a' Méltóságos Apafi Mihálynak, Erdély Orſzágának Fejedelmének, Magyar Orſzágnak hozzá tartozó Réſzeinek Urának, és Szekelyek Iſpánjának, az én tehetségem ſzerént, tellyes életemben igaz és hü léſzek, ellenségének ellensége, barátjának barátja léſzek, ſoha ſe titkon, ſe nyilván az ö Nagysága Méltóságos ſzemélye vagy Fejedelemsége ellen nem *practicálok*; söt ha máſokat értenék-is ollyanokat, vagy magam vagy

máſok által ö Nagyságának, vagy belsö hivének idejénkoran értésére adom, és tehetségem ſzerént az ollyanoknak ellenek állani igyekezem. Ugy mindazáltal, ha ö Nagyſága-is az eleibe adatott *Conditiók* ſzerént bir és igazgat, és a'hatalmas Török Cſáſzárhoz való tökélletes hüségben végiglen meg marad; Iſten engemet úgy ſegéljen, 's úgy adja lelkem idveſségét.

TITULUS SECUNDUS.

ARTICVLVS I.

MIdön a' Fejedelmek Fejérváratt *continuál*ják lakáſokat, Udvara népének lovait a' Fejérvár körül lakó Nemeſségnek rétekre kötni ne méréſzeljék, haſonlóképen egyéb helyeken-is, a' hol a' Fejedelmek lakáſokat *continuál*ják, ezen mód *obſervál*taſsék. *Ex Art. An. 1666*

ARTICVLVS. II.

A' Fejérvári Nemeſségnek ſemminémü füvelö helyek nem lévén, meg-engedtetett, hogy Linba ellenébe való Szigetet irtsák-meg, és lovakat füvelheſsék rajta; úgy mindazonáltal, hogy a' *Fiſcus* réteiben kárt ne tétesſenek. *Ex Art. An. 1654*

ARTICVLVS III.

GYüléſek alatt mikor a' Fejedelmek elsöben ki-küldik a' *Propoſitiót*, más új

Propoſitiók annakutánna ne *annectál*taſſanak, mellyek a' Gyüléſt *prolongál*nák; hanemha olly' el-kerülhetetlen *Caſus*ok *interveniál*nának, mellyek tovább nem haladhatnának.

ARTICVLVS IV.

A' Gyüléſek ki-ſzólgáltatásának helye és napja, mind pedig a' Fejedelmektöl Ex Art. An. 1667. Orſzág eleibe ki-adandó *Propoſitiók*, söt egyéb dolgok-is, ha kik *occurrál*nának, mellyek az egéſz Orſzágot *concernál*nák, a' Fejedelmek Tanáts Ur híveinek egyezö tetſzéſekből, meg-egyezett akaratjokból légyenek és rendelteſſenek.

ARTICVLVS V.

NÉhai Méltóságos Fejedelem Rákóczi György, a' Nemeſi ſzabadság meg-bán-Ex Art. An. 1658. tódáſinak helybe állíttatását meg-ígérte vólt *ſub verbo Principali*, mellynek végbe vitelét a' háborúságok meg-gátolták; de hogy következendö Méltóságos Fejedelmeknek példáúl fenn maradjon, illendönek ítéltetett *Articulus*ba íratni.

ARTICVLVS VI.

A' Huſzonnegyedik *Conditió*ját kívánván ö Nagysága *qualificál*nunk, *concludál*-Ex Art An. 1662. tuk egyenlö *Conſenſus*ból, hogy mindenek-

bau

ben az ötödik *Conditió*jához alkalmaztatván a' Tanátsi Rend ö Nagyságok 's ö Kegyelmek magokat, Nagyságoddal egy értelemből *concludál*janak.

TITULUS TERTIUS.

Harmintzad állapotjáról.

ARTICVLVS I.

A' Moſtani ſzükséghez képeſt végeztetett, hogy a' *fiſcus*nak abból is leheſſen haſznа, és ne *defraudál*taſsék, a' Kolos-Monoſtori Harmintzados, Tordán és Széken *exigál*jon Záſzlót, és a' *Conſtitutiók* ſzerént *exigál*ja a' harmintzadot. *Ex Ar. 1 An. 1663.*

ARTICVLVS II.

Mivel találkoztanak némellyek, a' Harmintzadoſok, Vámoſok és *Rationiſtá*k közzül, kik a' régi *Vectigál* kivül a' ſzegénységen és egyéb kereskedö Rendeken-is törvénytelen *exactió*t tselekedtenek; hogyha azért ennek-utánna a' kereskedö Rendeket, és egyéb ſzegénységet-is a' régi *Vectigál* kivül valaki ſattzoltatna, *taxál*na, és húzna vonna, azon Vármegyéknek és Székeknek Tiſztei, a' hol a' tselekedet léſzen, az ollyan törvénytelen *exactiá*kat tselekedö *Officialis*okat *vigore praeſentis Articuli* büntetſék-meg, az *Articularis poená*t

*toties quoties exorbitál*nának, *exequál*ván rajtok; *comperta tamen rei veritate*.

TITULUS QUARTUS.

A' Dézmáſokról.

Articvlvs I.

A' Vicé Dézmáſok ennek-utánna akkor menjenek-ki *proceſſus*okba, mikor a' Dézmára való vígyázáſnak ideje el-jö; idö elött pedig a' ſzegénységen ne élödjenek, és ha afféle Dézmáſok találtatnának, kik a' ſzegénységen ſzólgáſtól, lovaſtól élödnének, annál inkább ha kik a' ſzegényſég lován vadáſznának, madaráſznának, vagy öket huznák-vonnák, panaſzt tévén a' helynek és Székeknek Tiſztelnek, *comperta rei veritate*, a' *Director* az *Articularis pænát exequál*taſſa az illyen Dézmáſoknak mindenféle javokból *excluſis omnibus juridicis remediis*: mellynek fele a' megbántódott feleké, fele pedig a' *Directoré* légyen az *executor*okkal együtt.

Articvlvs II.

Ex Art. An. 1664.

Midön a' ſzegényſég annak idejében a' *Regius fundus*ról a' *Fiſcális* jószágokban lévö Tiſztteknek kezéhez Dézmát ſzálít, semminémü ſzolgálatra, a' melly *per abuſum* jött bé, a' *Fiſcális* Tiſztektöl ne kénſzeritteſſe-

tessenek; hanem mihelt le-rakják terheket, magok, marhájok, egyéb minden nálok lévö *subſtantia*jokkal együtt, kár nélkül *abſque mora* békével botsássák.

ARTICVLVS III.

NOha vannak a' *Fiſcalis* Dézmáknak el-vételek felöl *Articulus*ink; de a' Nemes és Parafst emberek részéröl mivel semmi nintsen, végeztetett hogy valaki más ember földéröl jutandó Dézmát engedelem nélkül el-hordaná, vagy hordatná, a' Nemes ember kárára: a' *damnificatus*ok a' Tiszteket kihiván, (kik-is kötelesek légyenek ki-menni *ſub pœna Articulari*) és ha Parafst ember, *cum Pœna duodecim florenorum*; ha pedig Nemes ember, *ſub pœna florenorum* két száz *reſtitu*áltassák az el-vett Dézmát *defacto* minden helyeken *indifferenter*. *Ex Art. An. 1660.*

ARTICVLVS IV.

A' *Fiſcalis Reverſalis*os szám adó Vicé Dézmásoknak sok *exceſſus*okat értvén az *Univerſitas* részéröl, *conclud*áltuk, hogy ennek utánna a' *Fiſcus* számára való Dézmának ki-vételében illyen mód *obſerv*áltassék: hogy a' Pincze járáskor a' Vice Dézmás azon helynek Predikátorával és esküttivel együtt igasságosson mérjék-meg Istáppal, a' melly hordokat megkell mérni, és a' szerint vétessék-ki a' Dézmát, hasonlóképen a' melly

hordóba a' *Fiſcus* Dézmáját tölti, az-is méreſsék-meg akkor: melly végbe menvén, a' Dézmás azután olly gondot viſeljen reá, hogy ha keveſebbnek találtatik a' *Fiſcus* bora, az légyen a' Dézmás kára, a' míg bizonyos hellyre vitetik a' Dézma bor, annak meg-indítáſáig, ha valami hiba esik a' borokban, azok fizeſsék-meg, a' kiknek gondviſeléſekre bizatott vólt: annak vitelekor vagy ſzállitáſakor, a' Vice Dézmás és bizonyos esküttek legyenek a' borok mellett; mellyeket ha meg vizeznek, vagy egyéb aránt-is meg-iſznak benne, a' Dézmás az esküttekkel együtt fizeſſenek. A' Gabona és minden *leguminák* dolgában-is haſonló rend-tartás légyen. A' hordókat 's egyéb edényeket-is annak idejében tartozzanak viſſzá adni fogyatkozás nélkül. A' melly *abuſus* vólt eddig a'magok és lovok *Praebendá*joknak *extorqueálá*ſában, *penitus tollá*ltaſsék; hanem a' melly faluba mégyen, a' *Fiſcus* ſzólgálatjában fáradozván, abban a' faluban rendelteſsék bizonyos *praebenda* magoknak és lovoknak, kit jó lelki-eſmérettel intézzenek-meg. A' Dézmás vagy Fő és Vice *Arendator* a' mint eddig magok ſzámára *Regius fundus*on gabonát ſoktak vettetni, azt-is *penitus tollál*ják: E' felett a' ſzegénység jó idején el-végezvén gabonájoknak fel-aratását, hogyha kedveket

nem

nem keresik a' Vicé Dézmásoknak, egy néhány hetekig halasztják a' Dézmálást, a' szegénységnek 's mind pedig a' *Fiscus*nak nyilván való károkra. Azért a' fellyebb *specificált* Tiztek betsületekre légyenek kötelesek reájok való vígyázásra; és ha kik illyen Vicé Dézmásoknak *comperiált*atnak lenni, azon Tiztektöl *privált*assanak, affelett érdemek szerént *serió* meg-is büntettessenek.

ARTICVLVS V.

A' Miképen eddig tselekedtenek a' Vicé Dézmások, a' *Regius Fundus*on lakó szegénységnek pénzeket ki-adó *Creditor*okkal, kiket tudnia illik a' Vicé Dézmások szokatlan *honorarium*ra és *exactio*ra *cogál*tak, mellyet ha tölök *denegál*tak, a' *Creditor* gyakorta kárt vallott a' Vicé Dézmásoknak ez iránt való akadályoztatások miatt: melly *abusus à modò deinceps* hogy *tollál*tassék *in perpetuum* végeztetett; söt ha ezután *attentál*nának a' Vicé Dézmások ollyat tselekedni, a' Száz *Natión* lévö Gondviselök a' Fö és Vicé *Arendator*okat tudósitván, erösen büntettessenek-meg tölök, *sub amissione honorum et officiorum suorum.*

ARTICVLVS VI.

Bihar Vidékéröl mindenféle Dezmák bészólgáltassanak, a' melly *Privilegium*ot

Rá-

Rákóczi György Fejedelemtöl ez iránt *impetrált*ak, semmit-is nékik ne *suffragál*jon, hanem a' Fogarasi *Articulus* szerént *exigál*tassék mind rajtok, 's mind azokról a' helyekröl, mellyek azon Fogarasi *Articulus*inkban *specificál*va vannak, söt egyéb helyekröl-is *irremissibiliter*.

COMPILATÆ CONSTITUTIONES REGNI TRANSILVANIAE, ET PARTIUM HUNGARIAE EIDEM ANNEXARUM

PARS TERTIA.

TITULUS PRIMUS.

Postálkodókról ingyen gazdálkodtatókról és Quartélyozókról.

ARTICVLVS I.

A' sok rendbéli Postálkodóknak mind szegénységeinken, mind Nemesi renden lévö Atyánkfiain való sok *insolentiá*jokat látván, kik sem az Országnak sok rendbéli *Articulus*ival, sem a' Nágod *Protectionale Mandatum*ával nem gondolván, rend kivül húzzák vonják öket, mar-

marhájokat-is erövel el-vonják, mind házoknál, mind pediglen dologra menvén ekéjek, szekerek elöl, igen nagy terhekre és fogyatkozásokra, nevezet szerént Zágornak, Szénaverősnek, kis-Szölősnek, Fületelkének, több helyeken-is; mivel ezek a' helyek a' Szászságnak szélin-is vadnak, kiket szüntelen talál a' jövő járó kelő és Postálkodó. Mellyhez képest végeztük egész Országúl úgy, hogy a' melly Postálkodók sem az Országnak *Articulus*ival, sem a' Nagyságod *Protectionale Mandatum*ával nem gondolnak, hanem illetlen sok *Exactió*kat, ló és marhabéli húzásokat-vonásokat tselekednek, panasz tévén a' *Fiscalis Director*nak, *mox et defacto exequál*tassa az *Articularis poenát indifferenter* az ollyanokon, akárhol található jovokból, jószágokból, *exclusis omnibus juridicis remediis*, mellynek fele légyen a' meg-bántódott félé, fele pedig a' *Director*é az *executor*okkal együtt fáradságokért: kit ha a' *Director requisitus posthabeál*na, a' maga jószágán *exequál*tassék azon *specificált poena*, *modo ut suprà per legitimos Regni Executores* Melly dologban ha bizonyság kívántatnék azon helybélieknek-is *acceptál*tassék *testimoniumok*, a' hol a' dolog esik.

Estenek ollyan dolgok-is, hogy a' *salvus Conductus*okkal, és Czímerrel járó Postálko-

kodók, némelly helyeken, noha elégséges Posta ló adatik alájok, de még-is a' mezön lévö szegény emberbe belé garázdálkodnak, a' szegény ember marháját elvonszák; ki marhája mellett ha *insurgál*, meg-ijesztvén a' szegény embert, érette meg-sattzoltatják; az illyenek-is *modò ùt supra* a' panaszló fél *instantiájára Articularis poenával* büntetteſſenek: mellynek fele a' *Directoré*, fele a' meg-bántódott félé légyen.

Ha melly Posták vagy pediglen Postálkodók, sokadalmokba, vagy egyéb kereskedéſre menö embereknek lovokat vagy egyéb marhájokat szekerek elöl erövel elvonnák, vagy ki-fogni akarnák, vélek birván fogják-meg, és vigyék a' közelebb lévö Tiszteknek kezekbe érdemek szerént való büntetéſre.

ARTICVLVS II.

RÁkóczi György Fejedelemnél lévén *Privilegium*ok a' Háczokiaknak, hogy a' Postálkodás ö rólok *tollál*tasék, de úgy, hogy Magyar Prédikátort, Scholát, és Templomot tartozzanak tartani: mellyre mivel moſtan-is kötelezik magokat, azon Fejedelem adta *immunitás*ok *Privilegium*okban, helyben hagyatik.

Ex Art. An. 1665.

AR-

ARTICVLVS III.

NOha az ingyen gazdálkodtatók, és Postálkodtatókról világos *Articulus*unk *extál*, úgy-mint 1659. Esztendöbéli második *Articulus*, melly mostan-is *in vigore* hagyatik; azzal *augeálván*, hogy sohólt az Országban semmi rendek ingyen gazdálkodással, tereh hordozásokkal, Posta ló, ökör és ló szekér adással ne terheltessenek, hanem csak a' kik *in publicis Regni negotiis* járnak, és Nagd. hüséges dolgaiban fáradoznak, viszont a' kiknél Nagd czímere, és *Salvus conductus*a légyen, azoknak tartozzanak a' szükséghez képest gazdálkodással, Posta ló és szekér adással; egyéb rendbélieknek jó akaratjokon kivül, e'romlott Haza fiai semmi gazdálkodással ne tartozzanak, hanem szállás adással, 's pénzekért való gazdálkodással, ha minek szerét tehetik, légyenek csak kötelesek; senkinek pedig magok dolgokban járóknak *Salvus Conductus*t ne adjon ö Nagysága a' szegénységnek terhére: ez ellen tselekedök büntettessenek az Ország *Articulus*i szerént; Ide értetvén mind Vármegyék, Székelység, Szászságok és *Partium*-is. *Ex Art. Au.* 1662.

AR-

ARTICVLVS IV.

NEm kevés terheltetések lévén a' Száſz *Natión* lévö ſzegénységnek, az ingyen rajtok élödök, és *quartél*yozók miatt, mellyet ſemmiképen nem *ſuppor*tálhatnak; Végeztük azt-is Nagyságod *annuentiá*jából, hogy mindenütt az ingyen élödés, és *quartél*yozás *tollál*taſsék.

ARTICVLVS V.

VÉgeztük azt-is Nagyságod *Conſenſus*ából, hogy a'Postálkodáſt ennek-utánna *continuál*ják a' fizetett Poſták, *excipiál*ván, ha olly' dolog és alkalmatoſság *interveniál*na, mellyet Poſtánál nagyobb emberre kellene bízni: az-is pedig midön *expediál*tatik útjára, ſzólgait és lovait a' ſzegényſégen quartélyban ne hadja, Poſta lovat pedig többet magával el-ne vigyen, hanem tsak az elötte való útjához képeſt. Mivel pedig azért tartatnak Quartélyban a' Portai Poſták lovai, hogy azokon vigyék végbe Portai útjokat: Annak-okáért a' magok lovokon poſtálkodjanak, Poſta lóval nékik ne tartozzanak, hanem ha a' ſzoros ügy és ſzükség kénſzerítené. Ha pedig más rendbéli ſzemélyt kellene, a'ſzükség és alkalmatoſság azt kívánván, poſtálkodtatni, az illyent Poſta lóval kell *ſublevál*ni, de úgy, hogy meg-betsülvén a' lovat,

Ex Art. An. 1668.

a'

a' mellyet el-viſzen a' Poſtálkodó ſzemély, ha el-veſzti, avagy maga *uſus*ára fordítja, panaſzolván a' káros, *plenariè* fizetteſſen-meg a' károſnak Hopmeſter Atyánkfia *ſub poena Articulari.*

ARTICVLVS VI.

MIvel Régen Városa az el-múlt ſok háborúságokban, mind embereiben, mind pedig egyéb alkalmatoſságiban igen meg- 1668
romlott, a' Poſtálkodás miatt annál-is inkább el-puſztúlnak. Végeztük, hogy azon Régeniek ezután hat ſzámú Poſta lovakat tartozzanak a' Nagyságod czímeres Poſtái alá valókat tartani, mellyeket-is Maros-Vásárhelyfelé menvén, tovább azon helynél ſemmiképen ne viheſſenek; hanem azon Maros-Vásárhelyiek tartozznak mindjáráſt más lovat a' Poſta alá állítani, söt máſutt-is valahol Poſta lovakat ſzoktanak tartani, azon helyeknek Tiſztei az alattok valókkal tartaſſanak Poſta lovakat illendőképen; Hogy-ha pedig Maros-Vásárhelyt 's máſutt-is a' Poſta alá kéſedelem nélkül lovat nem állatnak elé, *requirál*tatván tőlök, 's kénſzerittetnék a' Poſta a' megfáratt lovon útját *continuál*ni, melly miatt vagy el-veſzne a' ló, vagy ſemmire valóvá lenne, tartozzanak a' lovat *plenariè* a' károſnak az ollyan *contumax* lakoſok meg-

fizetni; A' Poſták-is kötelesſék légyenek, közelebb való Székből viſſzá botsátani a' Poſta lovat.

ARTICVLVS VII.

NOha a' Poſtálkodóknak, és egyéb rendbélieknek ſattzoltatáſok ſok rendben meg-tiltatott, de még-is a' Falukban a' Folnagyok és Bírák, félelemtöl, és egyéb *reſpectus*októl-is néha viſeltetvén, *per abuſum* bé-jött ſzokáſok ſzerént afféle ſattzoltatáſtól nem *ſuperſedeál*nak; Végeztük azért, hogy ha melly Folnagyok vagy Bírák afféle ſattzoltatóknak valamit *conferál*nak, és az *per inquiſitionem Magiſtratuum et Officialium* Nap-fényre jöne és *elucesçál*na, mikor az ollyan Folnagyoknak és Bíráknak eſztendejek 's idejek el-telik, a' Falu ne vegye az ollyan helytelen *expensát* ſzámba, ne-is *acceptál*taſsék, hanem légyen a' magok károk az ollyan Folnagyoknak és Bíráknak; *Inſuper* a' *Magiſtratus*ok *ſerio* meg-büntesſék az ollyan Folnagyokat és Bírákat, söt az ollyan ſattzoltatóknak-is ſattzoltatáſok, ha a' *Magiſtratus* által ez iránt véghez vitt *Inquiſitio*jokból *elucescálván* és *conſtálván*, a' *Director inquirál*tatván *excluſis omnibus juridicis remediis*, az *Articularis poenát mox et defacto exequál*tasſa az ollyan ſattzoltatóknak minden-

féle

féle javokból, jószágokból; mellynek a' felé *Directoré* az *Executor*okkal együtt, fele pedig a' panaszló félé légyen.

ARTICVLVS VIII.

A' *Fiscalis* Tiszток-is a' szükséghez és alkalmatosságokhoz képest, mikor szekér vagy egyéb vonó marha kívántatik, *requirál*ják a' Székeknek Tiszteit, a' kik-is illendőképen rendeljék-el a' dolgot; a' *Fiscalis* Tiszток *simplex requisitio*jára pedig ne tartozzanak semminémű vonó marhát és szekeret adni.

ARTICVLVS IX.

VÉgeztük azt-is, hogy mikor Nagyságod egyik lakó helyéből másikba indúl, akkor a' *Fiscus* szükségére való szekerekre, Hopmester Atyánkfia kötelessége szerént *provideál*jon úgy, hogy azon alkalmatossággal mások Posta lovakat 's szekereket ne fogjanak, abban-is szorgalmatos légyen, hogy mentől illendőbbek, kevesebb számúak légyenek, hogy ennél-is inkább ne romoljék a' szegénység.

ARTICVLVS X.

A' Száz *Natión* lévő szegénységnek el-viselhetetlen igájokat látjuk ebben, hogy más helyeken Posta lovakat nem akarnak

tartani; a' hol azért ennek-elötte tartottanak, tartsanak ennek-utánna-is *ſub poena Articulari*. Máramarosban-is bizonyos helyeken tartozzanak Poſta lovakat tartani, mellyeknek tartásában az ott való öt Városſt *ſubleválja* az egéſz Vármegye, a' mostani oda való Fö Iſpán Atyánkfia rendeléſe ſzerént; söt itt Erdélyben-is bizonyos helyeken tartozzanak a' Száſz Atyafiak-is Poſta lovakat tartani, kik-is magok között mentöl helyeſebben rendeljék-el, hogy a' Poſta-is rendeſebben *continuál*haſſa elötte való útját. Régenröl való *Articulus intactè* maradjon. A' Tekeiek még eſztendeig *relaxál*tatnak a' Poſta ló adáſtól.

ARTICVLVS XI.

HA mikor a' Puskáſok Fejedelmek ſzükségére vadáſzni kénſzerittetnek menni, bor ſohólt-is nékiek, ſe Poſta ló ne adattaſsék, kire-is az elöttök járóknak légyen ſzorgalmatos gondjok, hogy a' ſzegénységet ezzel-is ne *aggraválják*; melly ellen ha tselekednek, és az elöttök-járóknak panaſzolnak, az meg-nem zabolázná, vagy büntetné az ollyanokat, tehát *in poena Articulari convincál*taſsék; ha annyi érö javai nem vólnának, maga ſzemélyéhez-is hozzá nyúlhaſſon az *Articularis poenáig* a'

Hop-

Hopmeſter, *ad inſtantiam querelarum ſub eadem poena.*

TITULUS SECUNDUS.

Salvus Conductus adásról.

ARTICVLVS I.

VÉgeztük azt-is, Nagyságod *Conſenſusa accedálván*, hogy ſe Máramarosban, ſe Szászságon, ſe más helyeken, idegen kereskedö rendeknek, 's egyéb rendeknek-is idegeneknek, *Salvus conductus* ne adattaſſék; söt mikor Száſz *Natión* lévö betsületes elsö rendbéli Atyánkfiaira *Commiſsiók* íratnak, a' mennyiben lehet írattaſſanak fenyegetés nélkül.

ARTICVLVS. II.

ILlendönek ítéltük azt-is *Articulus*ba íratni, hogy mikor *Salvus Conductus* adatik valakinek, abban *ſpecificál*taſsék-meg, kiknek, hány ſzemélyeknek, hová menöknek adatik; Mivel ſokan *abutálván* máſoknak adják, 's azok járnak azután alá 's fel véle, a' melly *penitus tollál*taſsék; és ha kinek *Salvus conductus* adatik, 's útját *peragál*ja, tartozzék azon *Salvus conductuſt* a' Poſta-Meſter kezébe adni, ki-is *Diari-*

*um*ot tartson effélékről, mint idvezült Rákóczi György Fejedelemségének idejében vólt.

TITULUS TERTIUS.

Utakról, Hídakról és Vámokról.

ARTICVLVS I.

NEm kitsin fogyatkozását látjuk lenni a' Hazának, hogy idegen nemzetségek minden határit, hegyeit, völgyeit-, havaſit, ſzabadoſon járják, és ökröt, juhot, lovat, 's egyébféle lábas marhákat-is kereskedéſre fel-ſzedvén az Orſzágból ki-hajtják, és árrát fel-vervén igen el drágitják 's drágitották: mellyből látjuk ki-jöni, hogy a' földes Uraknak, az Orſzágbélieknek-is kára, nagy következik. A' *Fiſcus*nak-is nyilván való nagy kára forog benne, mivel minden vám, harmintzad nélkül viſzik-ki az Orſzágból; Végeztük azért, hogy minden helyeken az Orſzág határiban, a' tilalmas útak bé-vágattaſſanak, azok által kik eddig bé ſzokták vágni, és ſenki *ſub poena florenorum* 500. az ollyan helyeken útat nyitni, és azon járni ne méréſzeljen; valaki pedig *comperiál*tatik, hogy az ollyan helyeken útat nyitna, a' *Reſidentiás* emberen a' meg-írt ötſzáz forint ſumma *exequál*taſ-

ſék

ſék *irremiſsibiliter*, azon fellyül minden véle lévö javait *amittálja defacto*. Az idegenek és *Reſidentiá*tlan emberek meg-fogattatván érdemek ſzerént való büntetéſre a' közelebb való Várakba viteſſenek, és érdemek ſzerént meg-is büntetteſſenek. Egy ſzóval *interdicál*tatik a' ſzabad Vásárlás az idegen nemzeteknek, kik kereskedéſre 's nem magok ſzükségére vásárlanak lovakat, ökröket, és egyéb lábas marhákat. A' Haza fiainak ellenben ſzabados kereskedés engedtetik mindenekkel, a' meg-tilalmazott marhákon kivül, úgy-mint a' Kénesöt és Arany-port ide nem értvén: és az *Appobata Conſtitutió*ban meg írt mód kivül a' Tiſztviſelök, úgy-mint Vámoſok, Harmintzadoſok, és egyéb Tiſztviſelök-is ne *enerálják*, ne húzzanak-vonjanak rajtok *ſub poena violationis Articuli*, *amiſſioneque honorum et officii*: melly *exorbitáló* Tiſzteket *Praefectus* Atyánkfia erös fenyitékben tartſon, meg-is büntteſſen.

ARTICVLVS II.

SOk helyeken a' régi ſzabados útakat mind Nemes, mind paraſzt emberek elakarván foglalni, az ott alá 's fel járó emberekre rá támadván nagy *Inſolentiá*kat tselekedtenek, ſokakat futva ſzalaſztván efféle *Ex Art. An. 1657.*

útakon; Végeztük azt-is, hogy ennek-utánna a' régi szabados útakat senki, se Nemes ember, se paraszt *sub poena florenorum* 12. el-ne mérészeljen foglalni. E' *Constitutiónk* ellen ha valaki tselekednék 's *deprehendáltatnék*, azon Vármegyéknek, Székeknek és helyeknek Tiszti, a' fellyebb *meg-írt poenát saltem vigore praesentis Articuli exequálják toties quoties.*

ARTICVLVS III.

VÉgeztük azt-is, hogy a' melly útakról, hidakról, a' Rikában, Barczaságon, és egyébütt-is mindenütt ez Hazában, valaholott vámot szoktanak *exigálni* a' *Possessorok*, azokra illendö gondviselés légyen, egyéb aránt ha tovább-is panasz lészen az útaknak, hidaknak rossz vóltáról, a' mint eddig, vám adással senki ne tartozzék, söt *amittálják* abból *proveniálható proventus*okat.

ARTICVLVS IV.

A' Csútsi vám felöl *decernáltuk* vólt ennek-elötte való Gyülésünkben, hogy a' *Patronus* tartozzék esztendö alatt arról való *Privilegiumát producálni*, melly vétethessék igazitásba, helyes-é, nem-é? de nem tudatik mire való gondolatjából a' *productiót praetermittálta*; Tetszett azért nékünk egész

Or-

Országúl, három Nemzetül, hogy a' Csútsi Vám *in perpetuum tollál*tassék.

ARTICVLVS V.

AZ Ör Mezönél lévö hídakról illendökèpen való vám adásnak el-igazitására, *post exspirationem praesentis Diaetae* tartozzanak ki menni *sub poena Articulari*, Belsö Szólnak Vármegyéböl Kozárvári Ferentz, és Sándor Deák; Kolosvármegyéböl Kabós Gábor és Havasseli László Atyánkfiai; és az ott lévö hídaknak állapotjokhoz képest *proportionaliter limitál*ják-el istenesen a' Vámnak *modalitás*át és *exigál*ását.

ARTICVLVS VI.

E' Mostani Gyülésünkben *proponál*tatván Nagyságod, hogy a' Váradgyai és Fogarasi hidak el-pusztúltanak, mellyeknek meg-épitések felöl *prospiciál*nánk úgy, hogy épittethetnének-meg; mellyet *consideratió*ba vévén *concludál*tunk úgy felöle, hogy mivel magunk-is, szegénységinkkel együtt el-pusztúltunk és el-romlottunk, a' kik eddig épitették, épületre való fákkal-is *subleválták* emberbéli segitséggel együtt, ez-után-is azok épitsék.

ARTICVLVS VII.

A' Maros-Vásárhelyi Atyánkfiai a' melly hídat a' Maros vizen tartanak, mivel *Ex Art. An. 1655.*

Privilegiumok extál az ott való vámról; Végeztük, hogy a' Székelység közt lévö Drabant rend is a' vám adástól *immunis* ne légyen, söt mások-is, kik *quaestûs gratiâ* holmi vecturákat által-viznek azon vámos hídon, ha nem magok majorságából való, fél vám adással tartoznak.

ARTICVLVS VIII.

HÁromszéki Atyánkfiai-is, kik a'két Oláh Országból szoktanak magok szükségekre gabonát hordani, mint szintén más Nemesek, úgy ezen Atyánkfiai-is sohólt vám és harmintzad adással ne *aggraváltassanak*; mindazonáltal, ugyan ha hittel *referálják*, hogy nem nyereségre, hanem magok szükségekre hozzák a' gabonát; másképen a' vám adással és harmintzaddal tartozzanak.

TITULUS QUARTUS.

Falusi Bíróság Viselésről.

ARTICVLVS I.

VÁrmegyékben lévö *Sessionatus* Nemes Atyánkfiai közzül, a'hol esztendönként a' Bíróságnak tisztit és terhét kételenittetnek *supportálni*, az ollyan Falukban táborozásnak idején-is efféle Bírák otthon maradhatnak.

Ex Art. An. 1654.

AR-

ARTICVLVS II.

VAnnak némelly Nemes Atyánkfiainak illyen meg-bántódáſok, hogy némelly Falukban egy vagy két ház helyeket birván, a' nagyobb *Patronus*ok, kik tíz, tizenhat, vagy több jobbágyokat, avagy *Fundus*okat birnak-is, tsak egyenlőképen akarják jobbágyokkal a' Bíróságot viſeltetni, a' keveſebb *portiót* biró ſzegény Nemes emberrel; ellenben pedig a' kortsomállásból, határ birásból való jövedelmet az *Articulus* ſzerént akarják *percipiál*ni. A' közönséges igazságnak láttatván azért ez ellene lenni, *concludál*tuk a' Nagyságod bölts tetſzéséből, hogy a' Bíróság viſeltetés-is a' Vármegyéken, mint ſzinte a' kortsomállásnak és határnak biráſa légyen *juxta quantitatem portionis poſſeſſionariae.* *Ex Art. An. 1656.*

ARTICVLVS III.

SZékely Atyánkfiai-is jelentik, hogy eddig ö Kegyelmek között, a' hol elégséges Drabantak vóltanak, azok viſelték a' Faluſi Bíróságot; a' hol pedig azok nem vóltak, a' *Primipilus*ok-is viſelték; de miólta a' Fejedelmek a' lovas Puskáſokat Ló fö ſzabadsággal meg-ajándékozták, azólta a' Bíróság viſeléſtöl tellyeſséggel *immunis*ok akarnak lenni. Mivel pedig némelly he- 1656.

lye-

lyeken annyira fel-íratták a' Drabontok a' Lovas Puskáſok közzé magokat, hogy némelly Falukban egy ſem maradott, ki magát fel-nem íratta vólna; hogy azért ebből-is ö Kegyelmeknek valami fogyatkozáſok ne eſsék, végeztük a'Nagyságod tetſzéséből, hogy a' Vereſs Drabontokkal együtt mind a' moſtani lovas Puskáſok, mind a' régi *Primipilus*ok, rend ſzerént viſeljék a' Faluſi Bíróságot

ARTICVLVS IV.

Ex Art. Au. 1668. ERtvén azt-is, hogy némelly helyeken a' Nemes embert a' Paraſztok a' Faluſi Bíróságra kénſzergették; melly hogy *penitus tollál*taſsék, közönségeſen végeztük, úgy hogy nem csak békeſségben, hanem hadas időben-is reá ne adják, ha ſzintén fel-vállalná-is.

TITULUS QUINTUS.

Tanáts Urak, Tábla-fiai, és *Praeſidium* állapotjokról.

ARTICVLVS I.

HOgy mind a' Tanátsi Rend tizenkét ſzámúaknál, a' Tábla Bírái-is haſonlóképen, Itélö Meſtereken és *Director*on kivül tizenkét ſzámúaknál alább ne légyenek, Iſmét mind Vármegyéken, Székeken, Várak-

rákban lévö, söt külsö állapatbéli Fö és Vicé Tiſztek; akár fizetett, akár egyéb rendbéliek légyenek, nem csak a' Fejedelmeknek, hanem a' Nemes Országnak-is hüségére, ſzabadságára és törvényére hittel légyenek kötelesek; a' hol pedig a' ſzükségnek kívánsága ſzerént hadait a' Fejedelmek ſzaporitják, valamint á' moſtaniakról, úgy ez-után *conſcribál*andókról-is *aſſecurál*ni méltóztaſſanak, hogy ſem magok azokkal Hazánk ſzabadsága ellen nem élnek, ſem azokat élni nem engedik.

TITULUS SEXTUS.

Kortsomárlás Dolgáról.

ARTICVLVS I.

NOha elég *Articulus*ok *extál*nak arról, hogy a' paraſzt ember Nemes ember borára ne kortsomároljon és annak mind *poená*ja mind *proceſſus*a *extál*; mindazáltal a' Paraſztſág újjabb ravaſzságot találván-fel, azt tselekeſzi, hogy hutonötön 's harmintzan, a' Falúknak nagy vagy kitsiny vóltokhoz képeſt, a' kik valamennyire értekeſsek a' Faluban, öſzve beſzéllgetvén, magok közzül egyet bor vételre el-küldenek, és hordóſtól bort hozatnak-bé a' Faluba, czégért nem teſznek ugyan, de azt a' bort *Ex Art. An. 1654.*

hord-

hordják és iszszák annyira, hogy tíz hordó bort hoznak addig-bé, a' meddig a' Nemes embernek egy hordó bora el-kél. Ha Ispánt akarnak *executió*ra ki-vinni, azzal mentik magokat, hogy ök czégért nem tötte-nek, és így a' kortsomából lévén szegény Nemes Atyánkfiainak kitsiny jövedelmek, aval a' *cautelá*val azt-is tellyességgel *defraudál*ják; Némelly parasztember pedig-len bízván ahoz-is, hogy a' Vicé Ispánok távól vannak, és addig egy néhány hordó bora el-kél, a'míg *executió*ra ö ellene ki-híhatják, mellynek nyereségéből a' tizenkét forintot könnyen meg-adhatják, czégért-is tévén bátran kortsomárlanak: Azért végeztük, hogy akármitsoda szín és *praetextus* alatt vigyen bort-bé a' paraszt ember ennek-utánna, a' Nemes ember kortsomárlása idején, söt ha Faluba bé nem vinnék-is a' bort, és akár mezön erdön adnák-el, tégyenek *executio*t az *Articulus* szerént a' Tisztek ellene. Hogy-ha pediglen a Vicé Ispánok, Fö Bírák, és Székeknek Fö és Vicé Király Bírái, távól létek, vagy egyéb foglalatosságok miatt ki-nem mehetnének, tartozzanak a' Vicé Szólga Bírák, és a' Székeknek Esküttei vagy *Assessori executió*t tenni a' paraszt ember ellen. Annak-felette ha a' bor vagy ser már el-költ vólna-is, valamenyi hordóval a' paraszt em-

be-

berek hoztanak vólt, mindeniktöl külön *exequál*tafsék a' tizenkét forint *poena, comperta tamen rei veritate*; Ezt mindazonáltal hozzá tévén, hogy-ha valamelly *portionatus* Nemes ember bort nem akar árúlni, ne *transferál*hafsa a' parafst embernek abbéli jufsát, más Nemes embereknek *praejudicium*okra.

ARTICVLVS II.

A' Székely Atyánkfiai-is jelentik, hogy az *Articulus*ban a' fser kortsomárlás tilalomban lévén, bor kortsomárlásnak idején a' fzegénységnek fok fogyatkozáfa vólna miatta, holott bor köztök nem teremvén, nem érkezhetnek reá a'Ló-fö és Drabanti Rend, hogy bort kortsomálhafsanak: és így a' fser kortsoma-is meg-tiltatván, femmi jövedelmek nem vólna, mellyből tsak a' Haza fzólgálatjára való fegyvernek fzerzésére-is rá nem érkezhetnének; Végeztük azért Nagyfágod *Conſenſu*ából, hogy a' ki fert akar árúltatni közzülök, *indifferenter* légyen fzabados árúlni mindennek. *Ex Art. An. 1655.*

ARTICVLVS III.

A' Hufzti *Praefidium*nak a' Hufzti kortsoma *proventus*ából lévén tartáfa; *Conclu*dáltuk Nagyságod tetfzéfe-is ez-iránt *acce*dálván, hogy azon kortsomárlás tsak fzin- *Ex Art. An. 1665*

tén

tén a' Hűzti *Patronus* számára légyen, a' Nemesség abból *praecludál*tassék; *alioquin* ha melly Nemes ember *contumaciter* kortsomároltatna, *eo facto per officiales Arcis* borok el-vétettessék, vagy fenekek ki-vágattassék, *toties quoties* tselekednék.

TITULUS SEPTIMUS.

Potentiákról.

Articvlvs I.

NOha a' *Potentiarius*oknak kezekből, mi módon *restituál*tassék *verus haeres*eknek, hatalmasúl el-foglalt jószágok, világos *Articulus decernál*tatott felöle; mindazonáltal találkoznak némellyek, kik az Országvégezésinek *contumaciter opponál*ván magokat, az *Articulus*ban meg-írt *Processus* szerént Tiszttek által *restituál*tatott jószágokat ismét viszsza foglalják: kik hogy inkább *refraenál*tassanak, végeztetett; Hogy ha ki másodszor-is *reoccupál*ná, az egyszer törvény szerént *restituál*tatott jószágot, *comprobál*tatván Vármegyén vagy Széken, *eo facto major potentián convincál*tassék. Ha harmadszor *patrál*ná, semminémű *gratia* néki nem *suffragál*ván üttessék-el a' feje; *servatis tamen de jure servandis*, *Hoc additô*; Hogy ha *cum Gente Comitatûs* kelletnék a' Tisztnek *executiót* tenni, *in isto casu* valaki a Vár-

Vármegye tagjai közzül fel nem kelne, és segitséggel nem lenne a' Tiztnek, *in poena Articulari convictá*tasék.

ARTICVLVS II.

VAnnak ollyan Faluk-is, kik számosan fel-kelvén, hatalmasúl el-mennek más Falu erdejére, gondolván azt, hogy kevés számú ember nem *resistál*hat nékiek; Azért ha valamelly Falubéli emberek sereggel, *absoluta potentia mediante* mennek mások erdejekre, és azon helynek *possessori*, vagy lakosi nem *resistál*hatnak, panaszt tévén azon Vármegye vagy Szék Tiztseinek, száz forintot *exequál*hassanak az ollyan hatalmaskodókon, *comperta tamen rei veritate*; mellynek fele a' panaszló félé, fele pedig az *Executor*oké légyen. Ha kik pedig *privatim*, vagy keveſen és nem számosan mennek, vagy találtatnak mások erdejekben, *procedál*janak az ollyanok ellen, a' *Decretum* és *Approbata Constitutió*ban irt *processus* szerént.

TITULUS OCTAVUS.

Székelységről.

ARTICVLVS I.

CSík Széknek vólt illyen meg-bántódása, hogy a' Csíki Hámoron, Harmin- *Ex Art. An.1655.*

tzadokon, és Örökön lévö Gondviselök, nem akarnának a' Vitézlö rendnek törvényt ſzólgáltatni; azért *à modò in poſſe rum*, ha kiknek Nemes, Ló-fö és Drabantok közzül, lenne örökség dolgából törvények, tehát az ott való Gondviselök tartozzanak a' Vicé Tiſzteket és *Aſſeſſorokat* a' törvény-tételre bé-hívatni: és ha azok olly' törvényt tennének, hogy valamellyik félnek nem tetſzenék, *per viam appellationis transmittál*taſsék a' fö Tiſztek eleibe derék Székre.

ARTICVLVS II.

CSík Széki Kozmás megyében lakó Rendeknek lévén az Apór és Mikó *Familiá*val egybe-folyó határok, kik között a' nyom dolga felöl való *difficultás*ok *tollál*taſſanak, és ennek-utánna a' Mikó és Apór *familia* vagy véteſſe-fel a' nyomot, valamikor azon határra viſzi a' káros ember; avagy a' melly emberekkel a' nyomot felvéſzi, midön azon emberekkel azon puſzta határnak a' közepéig el-viſzi, *requirál*tatván a' más Falubéliek, kik azzal határosok, tartozzanak oda menni és fel-venni, 's nyomot követni; mivel ollyan hoſſzas nyom követéſſel tsak egyik fél nem terheltettethetik.

Ex Art. An.1667.

AR-

ARTICVLVS III.

CSíkban annak-elötte a' Hámorhoz szabadoſon fát vágathattanak; azért ennek-utánna-is azon szabadságban tartaſſanak-meg, mint ennekelötte úgy ez-után-is szokott fizetéſek meg járván. *Ex Art. An. 1655.*

ARTICVLVS IV.

ARanyas Székben *à memoria hominum Arenda* fizetéſſel nem tartoztatnak, még-is szabadságok ellen némelly Tiſztektöl, *Arenda* fizetéſekre kénſzeríttetnek, *praetendál*ván azt, hogy régen Torda Vármegyéhez lévén az a' hely *incorporál*tatva, és *Arenda* hely közzé *regiſtrál*tatott vólna; Hogy azért kik *poſt adeptam Siculorum libertatem Arendát* nem fizettek, a' tereh-viseléſtöl *immunis*oknak engedtetnek, és azzal nem terheltetnek. *Ex Art. An. 1655*

ARTICVLVS V.

A' Székelységen a' Latrok *proſequál*tatásában bé-vött *uſus*ok, úgy-mint károſoktól, vagy egyéb aránt meg-bántódott felektöl való kezes kérés, és több törvényes útakat 's módokat meg-gátló akadályok-*is à modo deinceps* tollál*t*aſſanak, és a' miképen a' Vármegyéken, úgy ö Kegyelmek között-is tartaſsék-meg az ollyanokban, az *Approbata Conſtitutio*, *Par.* 3. *Ex Art. An. 1668.*

Tit. 47. *Art.* 3. és a'Fogarasi 1666. Eßtendöbéli 28. *Articulus.* Ugy-hogy gyanóra-is meg-fogattassanak ö Kegyelmek között-is a' latrok, és *juxta demerita eorum* meg-is büntettessenek, az *Articulus* ßerént. Efféle latrokat pedig senki *protectió*ja alá ne vegye, se pedig ollyankor jobbágyává ne tegye, akár Tißt, akár egyéb *privatus* ember, *sub poena florenorum* 200. *mox et de facto exequendorum*. Ezen *Articulus*unk értessék *indifferenter* minden helyekre. Melly *poenát* az *impingáló personán* a' Tißt, a' Tißten a' *Director exequál*hasson.

ARTICVLVS VI.

Ex Art. An. 1665. A' Kézdi-Vásárhelyiek *in suis veris et legitime emanatis Privilegiis* meg-maradván, a' ßerént éljenek; a' miröl pedig *Privilegium*ok nintsen, tartsák az Orßág törvényéhez és Székek *usus*ához magokat.

ARTICVLVS VII.

A' Kézdi-Vásárhelyiek, hogy a' magok határinak igazságával és Földöknek termésével ßabadoson élvén, a' Vitézlö Rendeknek határát, erdejét, mellyekben az elött *Pacificum Dominium*ok nem vólt, ßabadoson ne élhessék; hanem ennek igazítására hogy ki-menjenek Háromßéki fö Tißt atyánkfiai, és ö Kegyelmek mellé

1665.

Kál-

Kálnoki Mihály Atyánkfia, végeztük.

ARTICVLVS VIII.

HOztak illyen alkalmatlanságot-is bé némellyek, hogy közönséges *Privilegiumokon* kivül, olly' *immunitást* 's *Privilegiumot extrahál*tak, hogy közönséges tereh viseléstöl *immunis*ok légyenek; végeztük azért Nagyságod *consensus*a-is ebből *accedál*ván: hogy az illyen *noviter impetrált*, magok haznát, *privatum*át követö embereknek *Privilegium*ok *cassál*tassék, *invalidál*tassék, és *annihilál*tassék, 's vonják és *supportál*ják az Ország *Status*ival a' terhet, a' Székely Rend az ö *Natió*jával egyéb *Natio* pedig a' maga *Natió*jabéliekkel. 1665.

ARTICVLVS IX.

MIvel Apór Lázár sem a' Nagyságod kegyelmes parantsolatjával, sem a' Tiszatek *admonitió*jával nem gondolván, a' Kézdi-Vásárhelyieket Lemhényi Erdöröl, és több szomszéd Falubéliekéröl, (mellyeket *ab antiquo* szabadoson és békességesen birtak minden *impedimentum* nélkül,) *arceál*ni nem *supersedeál*; hanem mint az elött, úgy most-is háborgatná, igaz útjokban *persequál*ná, és bé-hajtaná, fájokat és egyéb vélek való javokat el-vévén tsak üressen botsátaná-el az emberit. Végeztük azért *Ex Art.* *An.* 1664

Nagyságod *ex consilio* írt kegyelmes válaſz-tétele ſzerént, hogy meg-írt Apór Lázár ha ez-után-is azon hatalmaskodáſt *continuál*ni fogná, *toties quoties* tselekedné, *exequál*taſsék az *Articularis poena* rajta *mox et defacto*, *vigore praeſentis Articuli*; és ha mi *praetenſió*ja az erdöhöz, *in dominio* lévén a' Kézdi-Vásárhelyiek kereſsék *ſuis modis*.

ARTICVLVS X.

VAnnak olly' ſzemélyek-is a' Székelységen, kik ez háborúságos időkben *extrahált Novum*okat el-veſztették; végeztük azt-is Nagyságod kegyelmeſségéből, hogy a' Székely *Natio* közzül a' ki *Novumát* el-veſztette, ne *incurrál*jon *calumnialis poená*ba; hanem köztök lévö *uſus* ſzerént *remedeál*haſſa dolgát, *comperta tamen rei veritate*.

Ex Art. An. 1665.

ARTICVLVS XI.

A' Hol a' Drabanti Rend meg-kevesedett, úgy-hogy elégtelen foglyoknak örizésére, és kéſérésére; végeztük azt-is Nagyságod kegyelmes *conſenſus*ából, hogy az ollyan helyeken a' Ló-fövek-is foglyok örizésére és kéſérésére *ſub poena Articulari* köteleſek légyenek el-menni. Ezt pedig úgy értjük, a' hol elégtelen a' Drabanti rend.

1665

AR-

ARTICVLVS XII.

MAros-Vásárhelyi Atyánkfiai közzé *per abuſum* bé-jött ſzokáſok ſzerént, ſokaknak törvényes útjokat 's dolgokat, hoſſzú *procraſtinatió*kkal, és egyéb imez-amaz akadályokkal meg-gátolják, melly miatt ſokféle dolgok *periclitál*ódtak köztök; hogy azért mind Maros-Vásárhelyi 's mind más helybéli atyánkfiai éljenek 's *procedál*janak törvényes dolgokban, a' *Decretum* és Orſzág *Conſtitutió*ja ſzerént mindenekben végeztetett. *Ex Art. An.* 1668

ARTICVLVS XIII.

HOgy - ha az *extraneus*ok közzül, a' Háromſzéki atyánkfiai között perlekedénének; az *extraneus*oknak Nemes és Városi Rendek közt *legitimè emanál*tatott *Relatoriá*jok *ſub poena Articulari in judicio acceptál*taſſanak, magok *uſus*okban meg - maradván. *Ex Art. An.* 1665

ARTICVLVS XIV.

NÉmelly Atyánkfiai, vagy ſzegénységink gyakorta meg-találván, Székely atyánkfiai között gonoſzúl el-veſzett marhájokat, nem akarnak az Orſzágnak arról írott *Articulus*a ſzerént Szavatost adni vagy elé-állítani, a' károſoknak nyilván való *injuriá*jokra és károkra, elégségeſnek tartván ál- *Ex Art. An.* 1668

domáſt ivó Felekkel való bizongatásokat; Végeztük, hogy ha hol 's kinél az ollyan marhák fel találtatnak, tartozzanak Szavatoſt adni a' Székelységen-is, kereſſe a' káros-is mind fáradságának, 's mind pedig kárainak *refuſió*ját; *Alioquin* a' Vármegyék ſe tartozzanak Székely-atyánkfiainak Szavatoſt adni.

TITULUS NONUS.

Bányák colálásáról, 's Idegen Orſzágokra való ſzabados járásról kelésröl.

ARTICVLVS I.

Mindenféle ſzabados kereskedés; Bányáknak magok határokon *colálá*ſa, A' Haza fiainak kereſztyén Orſzágokra igazságos dolgokban ſzabados járáſok-keléſek, javoknak tartáſa Orſzágokban, 's egyéb ſzükséges dolgaikban való múlatáſok *ſimpliciter* ſzabados légyen. Tanúláſra, Szólgálatra, Lakáſra, *Peregrinálá*ſra való mehetéſek-is pedig nem hogy *interdicál*tatnék; sött annak tílalma az Hazában *in perpetuum* emlékezetben ſe légyen. Mindazáltal *Salvus Conductuſt* tartozzanak *impetrál*ni, a' Fejedelmek-is adni; mellyet ha *denegál*nának vagy *procraſtinál*nának-is, ſzabadoſon elmehesſenek: Városi és kereskedö vagy mives legények állapotjokról az eddig való

Ex Art. An. 1659.

uſus

uſus tartaſsék; mindazáltal a' Hazának-is *legitimus* Fejedelmeknek ártalmokkal ne méréßeljenek lenni. E' végezésünket pedig kívánjuk *pro perpetuo et irrevocabili Decreto* tartani, *hôc per Expreſſum declaratô*, hogy ha ki akármelly idö folytában, Fejedelmek, *Status*ok, *Conſtitutiók* változáſiban, tsak *Propoſitió*ban vagy *Poſtulatum*ban adná vagy venné ennek *abrogálás*át, megkiſſebbíttetését, annál inkább a' ki *voxol*na, *annuál*na, vagy tselekedetivel annak ellene tselekednék, vagy *contraria Conſtitutió*t tsináltatna, tsinálna, vagy *acceptál*na, a' jövendö világon Iſtentöl átkozott légyen, e' világon pedig betsületi-veßtett.

TITULUS DECIMUS.

Máramarosiakról.

ARTICVLVS I.

MÁramaroſi Atyánkfiai *Pacificatió*jokat, a' melly lött a' ſzomßéd Lengyel Urakkal, bizonyos dolgok végett, a' Nagyságod *annuentia*jából ezen *Articulus*unkkal *confirmál*juk ugyan ö Kegyelmeknek; minthogy az *Evocatió*kban a' régi *uſus*ok megengedtetett vólt, úgy az *Executió*kban-is *procedál*haſſanak a' régi *approbált uſus*ok ßerént.

ARTICVLVS II.

JElentik azt is ö Kegyelmek, hogy ſzokatlan *exactiók*kal, czédula pénzeknek *exigálás*ával terhelik az ott való ſzegénységet, akármi díb-dáb egyetmáſtól-is az ott való Harmintzadoſok; Végeztük Nagyságod *conſenſus*ából, hogy valamiböl harmintzadot nem adnak, czédula pénzel ſe tartozzanak, ne-is *aggravál*taſſanak a' Harmintzadoſoktól.

ARTICVLVS III.

MIvel Máramaros Vármegyebéli atyánkfiainak kelletett vólt ennek-elötte való idökben, Lengyel ſzomſzédságokkal ſzükségesképen *poena* alatt való bizonyos *pacificatió*t tenniek, melly *pacificatio* ellen Magyar Orſzági, egyſzersmind Máramaros Vármegyében jóſzágot biró ember tsak nem régen ſzomſzéd Lengyel Ur *Jacobus* Potuczki emberén, ſzólgain, rút *inſolentiák*at tselekedett, meg-háborgatván igaz járáſokban, egyſzersmind meg-károſitván javokban öket; Végeztük azért Nágod *conſenſus*a-is *accedál*ván, hogy azon Magyar Orſzági *exceſſuſt patráló* ember a' meg-bántódott félel, mentöl hamarébb *admoneál*tatván Máramaroſi atyánkfiaitól, *conveniál*jon, és kárairól *contentál*ja azon ſzomſzéd Lengyel

Ex Art. An. 1668.

Urat.

Urat. Mellyet ha *posthabeál*, *post admonitionem*, akár maga, akár Felesége *jussával* birjon az Erdélyi *Ditióban* jószágot, tehát *mox et defacto, exclusis omnibus juridicis remediis et processibus*, azon helynek Tiszttei, a' hol jószága vagyon vagy magának vagy Feleségének, *contentálják plenariè* abból azon szomszéd Lengyel Urat: Ennek - utánna-is pedig ha kik hasonló dologban elegyítik magokat, ezen mód *observált*assék ellenek.

ARTICVLVS IV.

MIvel szegénységink sok károkat vallanak a' Máramarosi atyánkfiai miatt, oda lopott marhájoknak *recuperálására* való fáradozásokból; végeztük, hogy ennek-utánna ök-is az Ország törvényével éljenek, szegénységinket minden imide amoda való halogatással igazságokban meg ne gátolják; kik ellen ha *exorbitál*nának, bizonyos *poenán* maradjanak érette; Végeztük mondok egész Országúl, hogy ennek-utánna ö Kegyelmek mindenekben szabják az Ország *Constitutióihoz* magokat, senkit-is a' szegénység közzül igazságos dolgában kárának kereséséban meg ne gátoljanak, meg ne verjenek, fogjanak, törvény útja kivül, *sub poena florenorum* 200. Ezt pedig értjük *reciprocè*. *Ex. Art. Ap. 1667.*

AR-

ARTICVLVS V.

Ex Art. An. 1665. MÉltóságos Rákóczi György Fejedelemségében, Máramarosban a' Sótól Harmintzadot nem *exigál*tak, *reſpectál*ván Huſzt várának alkalmatosságát benne, hogy inkább a' *Praeſidium* tartására el-érkezhessék annak *Poſſeſſor*a; végeztük azért, hogy ez-után-is a' Sótól harmintzad ne *exigál*tatsék.

ARTICVLVS VI.

Ex Art. An. 1664. UGyan Máramarosi atyánkfiai *inſtantiá*jokra, hogy ennek-utánna se Máramarosi Nemesség, sem pedig Huszt, Visk, Tétsö, Hoszszú-mezö és Szigeth nevü Városok lakosi harmintzadddal ne tartozzanak, Nagyságod *conſenſus*ából *communi votô* con*cludál*tuk.

TITULUS UNDECIMUS.

Vármegyékről.

ARTICVLVS I.

Ex Art. An. 1665. MIvel Máramarosban és Hunyad Vármegyében-is kinek-kinek jobbágyinak meg-büntetések, Földes Urok hatalmában vólt 's vagyon, nem alább való hívei lévén a' Fejedelmeknek a' több Vármegyéknek lakosi-is; Végeztük közönségesen,

sen, hogy a' többi Vármegyékben-is mindenütt e' Hazában azon *usus observál*tassék, 's ha a' Földes Ura meg-bünteti érdeme szerént a' Jobbágyát, jó; ha nem, a' Tiſztek érdemek szerént büntesſék-meg a' büntetéſt érdemlö személyeket, mind *multalis* birsággal, 's mind halállal; Ide értvén a' Székelységet-is.

ARTICVLVS II.

DOboka Vármegyebéli Atyánkfiai kívánságokra végeztük, hogy ez-után kezesállítás nélkül felelhesſenek, ne-is kellesſék Nemesi szabadságok ellen kötéſt tenniek Szék Várossának *incolá*ival, mikor elöttök vagy vélek perelnek. Ha pediglen a' peresek a' pert *appellál*ni akarják, nem a' Kamara házhoz, hanem Táblára *appellát*hasſák. *Ex Art. An.* 1667.

ARTICVLVS III.

NEm kevés *exceſſus*ok esnek a' Vármegyéken, a' fö Ispánok után váló Tiſztektöl: Végeztük azért, hogy valakik illetlen *exceſſus*okat, *exactió*kat, *Decretum* és *Articulus* kivül való *executió*kat ennek-elötte *ab Anno* 1657. tselekedtek, vagy ez-után-is tselekeſznek, a' meg bántódott fél Vármegye Székin vagy Gyüléſin meg-bántódását adja-elö, 's *comprobál*ja- 1667.

is:

is: mellyet minden imide amoda való mú-togatás és kedvezés nélkül, a' fö Tiſztek kötelesſegek ſzerént az oda gyüleke-zett Rendekkel együtt tartozzanak iga-zításba venni, és *ad quindenam* az *exequált* vagy *extorqueált* jókat *cum poena Articulari florenos* 200. *faciente*, *reſtituál*tatni a' *damnificatus*oknak; mellyet ha *ad quindenam executió*ba nem vennének a' Tiſztek, tehát a' *damnificatus*ok a' Deákok által *nulla praehabita certificatione*, *vigore ſaltem praeſentis Articuli excluſis omnibus juridicis remediis exequál*tathaſsák az ollyan *exorbitá*ló Tiſzteken.

ARTICVLVS IV.

ZAránd Vármegyei Atyánkfiainak lévén illyen panaſzok, hogy magok ſzükségekre való *vecturá*któl-is Orſzág *Articulusa*, és Nemeſi *praerogativá*jok ellen, némelly helyeken vám adáſra *cogál*ják öket; Végeztük, hogy ennek-utánna ſe ezen Atyánkfiai, ſe máſok, Nemeſi ſzabadsággal élö emberek, vám adáſſal, magok ſzükségekre való *vecturá*któl, akár hól-is ne *aggravál*taſsanak.

ARTICVLVS V.

Ex Art. An. 1665. A' Váradi Nemes és vitézlö Rend Atyánkfiainak alázatos *inſtantiá*jokra, Déſen, O és Uj Tordában, Egyház-falvában-is az urat-

uratlan puſzta *ſeſsiók* hogy *connumerál*taſſanak, és ſzámokra lakó helyül adaſſanakés *deputál*taſſanak, azokhoz *ab antiquo* birattatott haſznos helyekkel, Malmokkal és Vámokkal együtt, egéſz Országúl *annuál*tunk. Végeztük-is Nagyságoddal egy *conſenſus*ból, hogy *connumerál*taſſanak a'megemlített *ſeſsiók* és *fundus*ok, azon *ſpecificált* helyeken illyen *declaratió*val: hogy a' melly puſzta helyekhez valaki *praetendens*nek mondja magát, az ollyanokhoz tudnillik, mellyek régtöl fogván puſztán állottak, ne légyen elég tsak ſzóval az ollyanokhoz való *competentiá*ját állatni, hanem *doceál*jon róla; mivel láttatnék ſok ember nem annyira maga jóſzágát ſóltalmazni, mint máſok oda telepedését megátolni irigységböl. A' *connumeratió*ra pedig botsáttaſſanak bizonyos ſzámú Fö renden lévö Haza-fiai, kik-is *connumerál*ják az *Orthodoxa* és *Unitaria Religió*n lévök *praeſentiá*jokban, Templomoknak, Scholáknak, és egyéb azokhoz való minden névei nevezendö *proventus*oknak és *accidentiá*knak alkalmatoſságokat, (mellyek *ab antiquo* oda birattattanak) 's birattaſſanak *utrinque*, a' *connumeratió*ról való *Regeſtrum* ſzerént, melly-is annak módja ſzerént adaſſék-bé a' *Convent*be.

AR-

Articvlvs VI.

DÉſre O és Uj Tordába telepedöknek kivánságokra végeztük, hogy azon
1665. helyben lévö *Civilis Status*ok-is *Nobilitál*taſſanak, úgy-hogy egy *Corpus*ban Nemeſi ſzabadsággal élvén, eddig *ſupport*ált tereh viſelés alól fel-ſzabadúlván, és a' Nemes Vármegyéktöl *dependeál*ván, Vármegye Záſzlója alatt üljenek fel-is a' ſzükségnek idején, törvények dolgából-is Vármegyén pereljenek. A' *recenter* oda telepedett ſzemélyeket hogy épülheſſenek, három Eſztendeig Nagyságoddal egy *conſenſus*ból, hadi *expeditió*kból *immunitál*tuk.

Articvlvs VII.

A' Fenn meg-említett helyekre telepedetteknek *inſtantiá*jokra végeztük, hogy régi Királyok, Fejedelmek, *Donatió*jok, *Collatió*jok, és *Privilegium*ok ſzerént *cum ſuis pertinentiis et emolumentis* még-tartaſſanak,
1665. és ha mik azokban máſuvá *applicál*tattak vólna-is, ſzámokra *reſtituál*taſſanak, és mint *Privilegiatus* egy ſzabadsággal élö emberek, *jus regium* adáſſal *confirmál*taſſanak és *condecorál*taſſanak, úgy-hogy magok majorságok iránt ſemmiből, ſe ſzölejekből ſe ſzántó földökből magok határokon valókból dézmát ne adjanak, mivel a' Nemes

Vár-

Vármegyével egyenlö szabadságú és *onust supportáló* személyekké tétettenek. *Excipiálván* Keresztes mezejét, mivel az más *usus*ra való hely lévén, Tordának több határival légyenek *contentus*ok.

ARTICVLVS VIII.

A' *Partium*béli *exulált* és fellyebb *declarált* atyánkfiai jelentvén, hogy midön egymás között Tordán a' nékiek *conferál*tatott pusztákat és Uratlan *Sessió*kat fel-osztották, akkor némellyek közzülök bizonyos darab földeket el-foglalván, az órától fogva nem építették, söt feléje sem mentek, csak pusztájában állanak ma-is a' szomszédságnak károkra. Végeztük azért az ollyan el-foglaltatott gondviselés nélkül való hellyeket, adják 's adhassák más *exulált*, és örökség nélkül való személyeknek *de facto*: kik-is mint sajátjokat épithessék úgy. *Ex Art. An. 1668.*

ARTICVLVS IX.

AZ O és Uj Tordaiak 's Désiek, hogy Mészár-széket és kortsomát tarthassanak, máshnak kivülöttök azon helyekben Mészár-székeket és kortsomákat tartani szabad ne légyen *sub poena Articulari*. A' Sóvágok mindazonáltal, és aknához tartozó szolgák, a' Kamara háztól el-nem szakasztatnak, ha- *Ex Art. An. 1666.*

nem az ö állapotjokban (*excipiálva* lévén a' Nemeſségtöl) elébbeni hivataljokban meg-tartatnak.

ARTICVLVS X.

TÖviſſi *Patronus*ok találván-meg, hogy az Al-földi Oláhok és Ráczok kik Töviſre
Ex Art. An. 1666 feleſen telepedtek, nem gondolván a'régi *Portionatus* Nemes emberekkel, *ſeſſió*jokra házakat tsináltatnak, Nemes házak után való ſzántó földeket, réteket, berkeket, magok ſzámára el-foglalnak; hogy azért illyen *difficultás*ok tolláltaſſanak; Végeztük hogy a' Fejérvármegyei Fö Bírák bizonyos ſzámú *Aſſeſſor*okkal *ad faciem loci* ki-menvén, valamelly házhoz vér találtatik, ha el-foglaltatott-is *de facto reſtituál*ják; A' ſzerént a' Réteket, Szántó-földeket-is. A' melly helyeket pedig, ſzántó földeket és réteket a' *Poſſeſſor*ok közzül nem *manuteneál*tak, az oda telepedett embereknek *Privilegium*ok ſzerént meg-adattaſſanak, úgy mindazonáltal hogy azon Vármegye törvényétöl függjenek mindenekben, mellyet hogy ha nem tselekednének azon Vármegye Tiſztei meg-büntethetſsék érdemek ſzerént. Jenö felé pedig áll útakon ne járjanak; Affélékröl írott *Articulus*okban *ſpecificál*t *poena* alatt. Az úton-járókat-

nak-is fizlálást adni tartozzanak, mivel az Ország-is fizlálást adott nékiek.

TITULUS DUODECIMUS.

Articulusokról.

ARTICVLVS I.

ENnek-utánna a'petsétes írott *Articulus*okban, hogy egy *exemplár*t tartsanak magoknál Itélö Mester atyánkfiai, és midön az *Articulus*oknak ki-nyomtatása el-végezödik, viteſsék Itélö Mester Atyánkfiai kezekbe, és ott *conferál*ván a' *reſervált exemplár*ral, ha mi fogyatkozás esik a' nyomtatásban, azt hívataljokhoz tartozó kötelesſégek alatt, *corrigálják*, az-után botsáttassanak-ki a' nyomtatott *Articulus*ok, végeztük.

ARTICVLVS. II.

A' Fel-háborodott idöknek alkalmatosságával, elsöben *in Anno* 1661. Bétzterczén *Art.* 5. az-után *in Anno* 1662 Görgény S. Imrén, *Art.* 10. végeztetett vólt, hogy *reſidentiás* Nemes ember is *ſuspicióra* meg-fogattaſsék; melly tsak azon bóldogtalan idöre írattatott vólt; Moſtan azért Isten kegyelmeſségéből, e' ſzegény hazának-is állapotja tsendeſedvén, azon *Arti-* *Ex Art. An. 1666,*

*culus*inkat *in toto et per omnia cassál*juk, *annihilál*juk, és erötlenné tésszük.

ARTICVLVS III.

EZer hatszáz ötven-négy Esztendöbéli *Articulus*inknak *continentiá*jok szerént, a' mint *extal Part.* 3. *Tit.* 41. *recipiál*tatnak a' haza Fiai és Statusi közzé e' betsületes személyek, a' mi kegyelmes Urunk kegyelmességéböl, és Ország *Consensus*ából, Tekíntetes Nagyságos Ráthóti Gyulafi László, Nemzetes és Vitézlö Fekete Lörintz, Gillányi Gergely, Pongrácz Gergely és Samariai Péter Deák Uramék, és ugyan akkor *solenne juramentum*okat *deponál*ták a' mi Kegyelmes Urunk szólgálatjára, és Haza szabadságinak 's törvényinek meg-tartására.

Ex Art. An. 1655.

ARTICVLVS IV.

A' Melly *Edictum*okat és *Instructió*kat a' Bánfi Diénes Kolosvári Fö Kapitány atyánkfiának a' közelebb el-múlt Fejérvári *partialis* gyülésünkben adtunk vólt, *Articulus*ba bizonyos okokra nézve nem írattuk vólt, hanem a' három *Natió*nak három szokott petsétek alatt ö kegyelmének kiadtuk, melly akkori ö kegyelmének kiadattatott *Instructió*kat és *Edictum*okat egész Országúl Nagyságod Kegyelmes *consensus*ából, minden *punctum*iban és czikkelyei-

ben

ben helyben hagyunk, *confirmál*unk, ez *Articulus*unkban, és szintén úgy *pro rato et firmo* tartunk, mint-ha szóról szóra vólnának ezen *Articulus*unkba *inserálva*.

ARTICVLVS V.

A' Medgyesi 1662. Esztendöbéli *Potentiá*ról írt *brevis Articulus*t *tollál*juk; Mindazáltal az el-múlt idökben történt dolgok, mellyekröl kiváltképpen kellett vólt azon *Articulus*t írni, akár *inchoál*tattak akár ne, ha kinek tetszik, és azon idöbéli dolga még fenn áll, *prosequál*hassa azon *brevis Articulus* szerént. Ennek-utánna történendö dolgok, *prosequál*tassanak az *Approbata Constitutió*ban írott *processus* szerént, de ha ki *poenalis*, azon Medgyesi *Articulus* szerént *ut supra*, a' *major Potentia* semmiképen meg-ne ítéltessék. *Ex Art.* *An.* 1668.

TITULUS DECIMUSTERTIUS.

Szászságról.

ARTICVLVS I.

A' Szász atyánkfiai részéröl *concludál*tuk Nágod *consensus*sából hogy bizonyos *casus*okon kivül ö kegyelmek közzül *privata personák immediate* Táblára ne *evocál*tatnának; Ugy-mint *quinque casus*okat, Gyilkosságot, és *Depositum*okat *concernáló*

*casus*okon kivül egyéb *casus*okban ha ki pert akar indítani ö kegyelmek ellen, az alsó *forum*on *coram judicibus competentibus prosequál*ja pereſsét. Ezen *Reciprocatio observál*tatván, ha kiknek ö kegyelmek közzül a' Nemeſséggel, valami *causá*jok *occurrál*na, a' meg-írt *casus*okban pedig *in Arbitrio Actorum* légyen, ha Táblán-é? vagy alsó *forum*on *prosequál*ja perit: Ide nem értvén a' *fugitivus* jobbágyok és ſzolgák dolgát, mellyekért Tiſztetket vagy *Communitás*t ſzoktak *evocál*tatni; mert e' *causák*ban az eddig való *uſus* és *Articulus* ſzerént akarunk *procedál*ni.

ARTICVLVS II.

A' *Regius fundus*on lévö Tókat a' *Fiſcalis* Tiſztteknek magok *authoritás*okból haláſztatni ſzabados ne légyen; hanem mikor a' *Fiſcus*nak ſzüksége léſzen, *requirál*tatván elsöben a' Falubéliek akkor haláſzſzanak a' *Fiſcus* ſzámára; *Commiſsió*jok nem lévén pedig a' *Fiſcalis* Tiſztteknek, meg-ne engedjék az ollyan helyeken a' haláſzáſt.

ARTICVLVS III.

ENnek-utánna mikor makkra hajtatnak a' *Fiſcus* ſertés marhái, a' *Regius fundus*ra és erdökre, azon Széknek Tiſztei illendöképpen intézzék-el, honnat juthatna il-

Ex Act. An. 1664

len-

lendöképen makk, 's ahoz-képeſt hajtaſſanak a' *Fiſcus* marhái a' *Regius funduson* lévö erdökre. Mivel pedig ſok helyeken eddig *abutál*tanak a' Vicé Tiſztek, ſokſzor a' magok erdejekből a' ſzegénység marháit kirekeſztvén, más idegen marhákat fogadtak a' *Fiscus* marhái közzé; Végeztük azért, hogy ha hol illyen idegen marhák találtatnak, azon Székeknek Tiſztei ſzabadoſon magok *authoritás*okból, el-veheſsék az illyen idegen marhákat magok ſzámokra; mikor pedig a' *Fiſcus* erdején elég makk terem, tartaſsék - meg a' régi ez iránt való *Articulus*, melly az, hogy ollyankor a' *Regius funduson* lévö erdökre *Fiſcus* ſertés marhái ne hajtaſſanak. *Ex Art. An.* 1669.

ARTICVLVS IV.

VÉgeztük azt-is, hogy a' Száſz *Nation* lévö Atyánkfiai között ha kik perlekedni kénſzerittetnek; a' *continuus uſus municipale jus*ok és *Privilegium*ok ſzerént, kinek-kinek *indifferenter* minden helyekben igazságos törvényt kötelesſek légyenek minden tovább való halogatás nélkül ki-ſzólgáltatni, és *per abuſum* ſenkit-is valamelly *ſiniſtra informatió*ra *absque juris ordine* megkároſitani ne *attentál*janak: 1664.

ARTICVLVS V.

LÉvén bizonyos dolog végett *Controverſia* a'Daróczi, Kö-halom Széki és Jánosfalvi; 's az Udvarhely Széki lakoſok között: mellyek *dirimálására* kívánván bizonyos *Commiſſariusokat*, rendeltük Nagyságod kegyelmes *annuentiájából* a'Vármegyéröl Horváth Kozma, Székelységröl Nemes János Atyánkfiait, a' Száſzságról álljon Szebeni Király-Bíró Atyánkfia *authoritáſsában* kit fog oda rendelni.

ARTICVLVS VI.

EZer hatſzáz hatvan - négy eſztendöben Száſz *Natión* lévö Atyánkfiaihoz *accedálván* Nagysagod *Conſenſuſſa*-is ö kegyelmek alázatos *inſtantiájokra*, a' *Peculium* nevezetet *ſopiáltuk* és *tolláltuk* vólt, moſtanis azon nevezetet újabban ö kegyelmek *inſtantiájokra* *tollálunk* és *ſopiálunk*; Ugy mindazonáltal hogy ö kegyelmek-is az eddig való *Privilegiumok* ſzerént *obſervált*atott ſzabadságoknál többet azzal magoknak ne *vendicál*janak, Hazához és Fejedelemhez való hüségeket fenn tartván.

TITU-

TITULUS DECIMUS QUARTUS,

Gonoſz-tévők és Szitkozódók büntetéséről.

ARTICVLVS I.

HOgy a' Pribékeket és Armáſokat 's egyéb czégéres vétkekben élö Latrokat-is ez-után a' Faluknak lakoſi ne lappangtaſsák, duggaſsák, annál inkább mellettek fel-támadni ne méréſzeljenek, hanem inkább az ollyan Vármegyékben és egyéb helyekben-is akárhol az Orſzágban, azon helyeknek Tiſztseinek értéſekre adják, kik-is a' dolognak mivóltához képeſt *brachium*mal-is ki-meheſſenek *perſecutió*jokra, végére menvén azon helybéli Tiſztektöl gonoſzságoknak, a'honnan-valóknak mondják magokat lenni, addig pedig fogva tartaſſanak, és ha *comperiál*tatik ártatlanságok *de facto* el-botsáttaſſának; ha pedig birnak véllek azon Faluknak lakoſi, meg-is fogják 's el-botsátani ne méréſzeljék; Sött ha a' dolog úgy kívánja a' Tiſztek mellett a' latroknak igazán való *perſecutió*jára fel-is keljenek, támadáſokat a' lator mellett ne tegyenek, mint Aklos nevü Falunak lakoſi-is tselekedtenek tsak nem ré-

gen-is, hanem minden rendek és helyeknek lakoſi alkalmaztaſsák ez *Articulus*unkhoz magokat; A' kik pedig ez ellen tselekednének, *comperiál*tatván latorságok, azon helyeknek Tiſztei *ſub amiſsione officiorum et honorum ſuorum* kedvezés nélkül meg-fogattaſſanak, és a' Falusi Bíró harmad magával fel-karóztaſsék, ſemmi-némü marhájokat javokat a' *Dominus Terreſtris* kárával el-ne vegyék, és magoknak ne *uſurpál*ják.

ARTICVLVS II.

A' nem régen ez hazába bé-jött káromkodó ſitkozódás, melly hallatlan dolog légyen; Azért valaki az illyen káromló ſitkozódáſon *deprehendál*tatik ugyan ott, és azon helynek Bírái által büntetteſſenek törvény ſzerént a' ſitkoknak mivóltához képeſt, ha nem Nemes ſzemély léſzen, ha pedig Nemes, a' Városi és Paraſztt Bírák nej teheſſenek törvényt reá, hanem tartozzanak azj hallók hitek ſzerént megmondani, és hírré tenni az ollyan ſitkozódó Nemes ember *Magiſtratus*sának: ki-is *ſub amiſsione officii* tartozzék törvénnyel *proſequál*ni, és érdeme ſzerént meg-is büntetni, betsületes ſzemélyek *relatió*ja után a' *Decretum* ſzerént, ha pedig halálos léſzen

Ex Art. An.1659.

ſzen a'vétek, Paraſzt tanú ne *admittál*taſsék Nemes ember ellen, haſonlóképen a' *Privilegiatus* lakoſit-is, azon helynek Bírái büntetſsék *ſub eadem poena.*

ARTICVLVS III.

NOha láttatik ſzabadságunk ellen lenni, hogy Nemes házakra meheſſenek latrok meg fogására; De mivel Iſtennek ítéletiből az hatalmas Nemzet hazánkban bellyebb-bellyebb érkezvén nagyobb alkalmatlanságnak el-távoztatásáért végeztetett, hogy Halmágyon *indifferenter* akármelly Nemes házakra a' Tiſztek, vagy arra rendeltetett emberek ſzabadoſon bé-meheſſenek, és a' latrokat meg-foghaſsák, 's érdemek ſzerént meg-is büntetheſsék. *Ex Art. An. 1665*

ARTICVLVS IV.

MIvel a' Gyilkoſság ez hazában igen el-áradott, azért valaki egyſzeri gyilkoſságnál többet tselekſzik, nem haſználván néki ez iránt ſemmit-is a' Nemeſi ſzabadság, a' hol tselekeſzi, azon helynek Tiſzteitöl fogattaſsék-meg *de facto*, és mind a' törvény végéig fogságban légyen, ki-is a' fogságot ha neheztelli, igazittaſſa dolgát mennél hamarébb. *Ex Art. An. 1668*

Ha hol meg-érti a' Tiſzt a'gyilkoſságot, mindjáráſt fogaſſa-meg a' gyilkoſt, avagy veſſe

veſſe elégséges kezeſség alá, annak-utánna a' férelmeſek, avagy ha azok akár mi októl viſeltetvén perelni nem akarnának a' gyilkoſſal, a' Tiſzt mindazáltal *ratione officii* tartozzék *ſub poena Articulari* a' gyilkoſt *citál*tatni, a' hol a' gyilkoſságot tselekedte, ha abban a' helyben Vármegyén vagy Széken *reſidentiá*ja vagyon, arról, ha *perſonaliter* nem találnák vagy elébb állott vólna-is *de bonis ibi exiſtentibus*, törvény szerént-is *proſequál*ni: Mellyről ha *finalis ſententia pronunciál*tatik, *comperta tamen rei veritate*, *tranſcribál*taſsék *ad exequendum*, az egéſz Orſzágra, és a' hol találtatik, újabb per ne-is indittaſsék ellene, hanem azon *tranſcribált ſententia* szerént *executió*ba vételsék *finaliter*; A'kinek két-száz forint érö jószága nintsen, az egyszeri gyilkoſságért-is minden hellyeken *indifferenter* fogattaſsékmeg, avagy azon ſummáig elégedendö kezeſt állitson, *aliquin* fogva tartaſsék, míg *finaliter* el-igazódik dolga.

A' gyilkoſoknak pedig ſenki-is örökségét ſe egyebét meg-ne vegye, mivel azzal alkalmatoſságot szólgáltat a' büntetés elött való elébb álláſra, valaki pedig meg-venné a' vett *bonum*ot *amittál*ja, *inſuper* meg annyi ſummán maradjon: mellyet azon Vármegyéknek, Székeknek és helyeknek Tiſztei *mox et defacto excluſis omnibus juridicis*

*remediis exequál*janak az illyen *exorbitá*-*l*ókon.

Ezen *processus* alá *comprehendál*tassanak *ab Anno* 1657. történt gyilkosságok, valamellyek *finaliter* törvény szerént el-nem igazíttattanak eddig, és ezután következendökis; *Excipiál*ván mindazáltal ezen *Articulus*unk alól azokat az ember öléseket, mellyek az el-múlt szomorú változásokban, 's Fejedelmek sok egyenetlenkedésekben történtenek.

A' melly gyilkost pedig meg-sententziáznak, *post pronunciationem finalis sententiae* mihelyt Hengérnek szerét teheti a' Tiszt, 's nem *exequál*tatja, hanem el-szalad a' gyilkos, maga haljon-meg azon Tiszt, a' ki el-szalasztja, ha szántszándékkal, vagy fizetésért botsátja-el; ha pedig *contingenter*, öt-száz forintot *exequál*tasson a' fö Tiszt vagy a' *Director* az illyeneken, *vigore saltem praesentis Articuli*. Ez *Articulus*unk az Hazának háború állapotjában *patrál*ók, vagy ezután-is zenebonás idöben *patrál*andók ellen *observál*tassék: békességes idöbéli gyilkosokról pedig az *Approbata Constitutió*ban írott *processus intacte* meg-tartassék, ez *Articulus*unk *emanál*ása elött lött *Pacificatió*k ide nem értetvén. *Ex Art. An.* 1669

A'

A' melly Faluban vagy határon megöletett ember találtatik, arról az Istennek világos törvénye *extál*, 's az-is tartaſsék-meg; úgy-hogy, tizen-nyóltz eſztendösön fellyül valók, erös hittel *in loco delicti* mentsék magokat, hogy hírekkel nintsen az ollyan gyilkoſság vagy ember ölés; ez iránt *abſolutus*ok légyenek.

TITULUS DECIMUS-QUINTUS.

Kereskedökről.

Articvlvs I.

Ex Art. An. 1664.

TAláltattanak a' kereskedök, de kivált képen a' Görögök között, kik holmi levelet *extrahál*tanak, hogy az Orſzágban némelly helyeken tsak önékiek lenne ſzabados marhájokat árúlniok, kik-is ez Hazában hallatlan és ſzokatlan adáſnak nemével, úgy-mint Drámmal és fél ſinggel, még pedíglen kétſzer árrán a' vévöknek nagy károkra, marhájokat árúlták; hogy efféle tsalárdság ſenkinek ne *patrocináljon*, végeztetett, hogy minden rendeknek igaz marhájokkal kereskedniek, adniok és venniek *indifferenter* minden helyeken az Orſzágban ſzabados légyen, fenn maradván Városi *Privilegium*ok; ha kik pedig ez-után efféle tsalárdságot tselekedni *deprehendál-*

tat-

tatnának, *toties quoties*, *Articularis poenába incurrál*janak: mellyet *vigore praesentis Articuli*, *comperta rei veritate*, azon helybéli Tiſztek, a' hol a' tselekedet *comperiál*tatik, *exequál*janak *defacto*.

TITULUS DECIMUS-SEXTUS.

Sóval való Kereskedéſről.

ARTICVLVS I.

KAlota-ſzegi ſzegénység hogy a' moſtani nagy adózáſra inkább rá érkezheſsék, végeztetett, hogy a' Koloſi Aknáról Aknai árron elégséges só adattaſsék ſzámokra, kik-is elégedendö sót ſzállíttsanak Bánfi-Hunyadra, 's ott rakják-le. *Ex Art. An.* 1668.

A' Körösben lakóknak pedig annál bellyebb jöni sóért ſzabados ne légyen, (ide nem értvén a' Szilágyságot;) Ezek-is megadván a' sónak igaz harmintzadgyát, mint ſzintén a' Körösbéliek.

ARTICVLVS II.

MIvel ſokan a' sóval való kereskedésben a *Fiſcust defraudál*ják, némellyek nem a' *Portu*son, hanem máſutt adván sójokat az hajókra, a' melly lopáſnak neme; Végeztetett azért, hogyha kik ezután ollyanok találtatnak, kik ezt tselekednék; ha ſzintén *in facto* nem tapaſztaltattathatnának- 1668.

nak-is, de ha az-után *Inquisitio* által napfényre jöne tselekedetek, *toties quoties*, két-két száz forinton maradjanak, és az ellopott sónak *Portusi* árrán: kit-is az *Inspector comperta rei veritate*, *exclusis omnibus juridicis remediis exequál*tasson *Fiscus* számára, az alkalmatosság úgy kívánván *etiam cum Brachio*, az illyen *fraudulentus*okon.

Ha kik Maros mellett lévö Falubéliek mások-is Sóval akarnak kereskedni, 's le akarják azon Falukban savokat rakni, tovább egy hétnél egy helyben ne tartsák; hanem vigyék-el a' melly felé el-akarják vinni kereskedésre: mivel ebböl gondolható dolog, hogy hajóra akarják adni, és iktatni.

Azért az *Inspector*nak szabadság engedtetik, az illyen Sónak *Fiscus* számára való elfoglalására.

A' Bagariczás szekerek meg-nem gátoltatván az eddig szokott kereskedésre.

Articvlvs III.

EZ Haza-fiainak kívánságokra való tekintetböl végeztetett, hogy *ante omnes extraneos* számokra adassék Só, vehessenek-is és kereskedhessenek véle minden Haza-fiai *Fiscus* kára nélkül, *Praefectus*októl és *Inspector-*

*Spector*októl inkább lévén *respectus* az Haza-fiaira, mint sem más idegenekre: és a' *Fiscus* jövedelmét igazán ki-adván belőle *prima quoque occasione*, mindenkor igaz úton módon, mind az Aknán 's mind alatt a' Só vágóktól elégedendő sót vehessenek.

COMPILATÆ CONSTITUTIONES REGNI TRANSILVANIAE, ET PARTIUM HUNGARIAE EIDEM ANNEXARUM

PARS QUARTA.

TITULUS PRIMUS.

Jobbágyok Reductiójáról.

ARTICVLVS I.

MIvel *in Causis brevi juridico processu adjudicari solitis in arbitrio causantium* állott eddig-is, hogy-ha Táblán, vagy Vármegyén *prosequálják causá*jokat az egy Jobbágy kérésen kivül; vévén ezünkben abbéli fogyatkozásunkat, Végeztük, hogy a' Jobbágy fel-kérés-is, mint egyéb *brevis processus*ok, légyen a' *Causans*oknak szabadságokban, ha Táblán-é vagy pedig Vármegyén, *Ex Art. An. 1655.*

gyén, és azokon szokott *processusokon* kereſsék; Ide nem értvén a' *Partium*béli vég Házakat.

ARTICVLVS II.

VÉgeztük ezt-is egész Országúl, járúlván hozzá a' Nágod *Conſenſus*a, hogy *ab Anno* 1657. elébbi Urunknak Lengyel Országba való indúlásától fogva, a' melly Jobbágyok földes Urok alól el-idegenedtek, azoknak *Reductió*jában illyen mód *obſervál*taſsék. A' *Dominus terreſtris inquirál*tatván, hogy az idök alatt az ö földökről és nevek alól mentek-el, azok minden névei nevezendö helyekről, *indifferenter et ſine omni diſcretione*, úgy-mint *Privilegiumos*'s Kóltsos Városokról, Só Aknákról, *Fiſcus*, Urak, és Nemes rendek jószágiból illyen *modalitás*sal *reducál*taſſanak. Hogy a' *Praetendens producál*ván *Relatoriá*ját *de proprietate*, vagy egyéb *jus*sát, *ad ſimplicem requiſitionem exponentis*, *comperta tamen rei veritate*, a' helynek *poſſeſſora*, *Magiſtratus*a, Kapitányok, Hadnagyok, Kamara Ispánok és Uraknak Tiztartói, Bírái, *ſub poena ducentorum florenorum* tartozzanak *reſtituálni* a' *praetendens*nek *mox et defacto*, *vel ad octavum*; Mellyet ha nem *praeſtál*nának, a' *repetens*ektöl *Teſtimoniáliſt* vévén, azon helybéli Tiztek tartozzanak *ad requiſitionem praetendentis* ki-menni, és a' meg-írt *poená*val

Ex Art. An. 1659.

val *executiót*-is *peragál*ni, *vigore ſaltem praeſentis Articuli, excluſis omnibus juridicis remediis*: mellyet hogy-ha azon helybéli Tiſztek nem *peragál*nának, azok-is *ſimiliter* két ſáz forint *poenán* maradjanak; kik ellen a' *Director* ezen mód ſzerént *executiót peragál*haſſon *mox et defacto*. A' Kezeſség alatt való Jobbágyokért pedig a' kezeſek lakoljanak, ha nem *reducál*ják; ide nem értvén a' rabságba eſteket. A' *Partium*ban-is mindennémü helyekröl, Hajdu és *Privilegiatus* Városokról, *Praeſidium*ok közzül, *modô praemiſsô* ki-adaſſanak: hogy-ha a' Tiſztek elégségeſek nem vólnának az *executió*ra, *Brachium*mal-is, *vel cum Gente Comitatûs* véghez vigyék. A' Székélységen-is azon mód *obſervál*taſsék.

ARTICVLVS III.

HA ki-ſzökött Jobbágyát Székely földén és más helyeken-is meg-találja, ha ſzintén nem annak a' neve alatt lakik-is, a' kinek földén találtatik; mindazonáltal a' Tiſztek arról a' helyröl-is, a' hol az illyen Jobbágy találtatik, tartozzanak a' *verus prætendens*nek kezébe adni, és adatni; *comperta tamen rei veritate*.

ARTICVLVS IV.

VÉgeztük azt-is, hogy az Aknás és egyéb helyekröl-is ki-adattaſſanak a' *Ex Art. An. 1668*

*Poſſeſſor*oknak az el-fzökött Jobbágyok, *producál*ván *de proprietate* az *Articulus* fzerént, *ſub poena ibidem expreſſa:* mellyet *exequál*taſſanak azon Vármegyéknek, vagy Székeknek Tiſztei, az hol ez ellen tselekedök *comperiál*tatnak.

ARTICVLVS V.

NOha a' melly Jobbágyok *ab Anno* 1657. el-bújdoſtanak, azoknak *reductió*jokról jó és helyes *Articulus*ink *extál*nak; de mégis ſok helyeken azon *Articulus*oknak *vigor*ával nem *procedál*hatnak: ha fel-kérik az el-fzökött Jobbágyot, meg-nem adják, ha *executió*ra ki-viſzik az *executor*okat, azok ellen *repellál*nak, bízakodván abban, hogy az törvények ritkán *celebrál*tathatnak, ſokaknak nem kevés károkkal: melly Jobbágyok *reductió*jokról való *Articulus*unkat mindenekben *in vigore* hadjuk *cum hac declaratione*; hogyha valamely *perſonák*, avagy helyek az *executió*t akármi úton nem *admittál*nák, avagy a' meg-bántódott fél *executió*ra oda nem mehetne, tehát valahol azon helynek *contumax* lakoſi avagy javai találtatnának, azokon avagy azokból teheſſenek és tétetheſſenek *executió*t.

ARTICVLVS VI.

AB *Anno* 1657. Fogaras földéröl el-bújdoſott Jobbágyok minden helyekröl meg-adat-

adattaſſanak, az *Articulus* ſzerént *procedálván* a' Fogaraſi Tiſztek; ha kik pedig megnem adnák, *exequál*taſſék az *Articularis poena* rajtok, *modô in Articularis ſpecificatô.*

ARTICVLVS VII.

A' *Fugitivus* Jobbágyokról és *Reductió*jokról írt 1657. eſztendöbéli ugyan Beſzterczei negyedik, és Fogarasban 1666-ban *augeált Articulus*ok tartaſſanak-meg ezután-is: Mellyeknek mind *proceſſusi*, mind *executió*jának *modalitás*ſa, a' mint minden helyekre és ſzemélyekre, haſonlóképen a' *Fiſcus* részére-is *reciproce*: ha pedig efféle Jobbágyokról *inquirál*tatnak, akár légyen a' *Relatoriá*ban az, hogy hol 's ki földén lakik az illyen Jobbágy, tsak *conſtál*jon világoſon, hogy azon *Poſſeſſoré*, a' ki keresi, és *ab Anno* 1657. bújdoſott-el híre 's akaratja ellen, tartozzék a' *ſpecificált Articulus* ſzerént *ſub poena ibidem expreſſa reſtituál*ni. 1666.

ARTICVLVS VIII.

Isten ítéletiből e' veſzedelmes idökben ſok helyek el-puſztúltanak, és ellenség miá, kik meg-maradtanak-is, lakó helyekben nem lakhattanak, hanem kénſzerítettek magok életek táplálására olly' helyekre menni, az hol magokat táplálhattá; mos- *Ex Art. An.* 1666.

tan már ſokak elébbi féſzkekre akarván *re-deá*lni örökös Urokhoz: mivel azért ſokan nem gondolnak az Orſzágnak effélékről írt *Articulus*ival, hanem még-is a'ſzegény bújdosó embereket fogsággal ſanyargatják, kezeſség alá vetették és hiteltették; Végeztük azért, hogy minden helyekröl az ollyanokat, kik elébbi féſzkekre haza akarnának menni, ha ſzintén kezeſség alá vetették, vagy eskették vólna-is, minden helyekről, mindenek minden javokkal *ſub poena Articulari* botsáſsák-el, ſzemélyekben és jovokban meg nem bántatván; a' kezeſek pedig *abſolvált*aſſanak a' kezeſség alól.

TITULUS SECUNDUS.

Székelységről.

Articvlvs I.

VOltak a' Székely Atyánkfiainak-is illyen *difficultás*ok az *Approbata Conſtitutió*kban, tellyeſséggel a' *Condeſcenſió*ról való *exceptió*kkal hogy ne élheſſenek, *Articulus* iratott vólt, melly a' Nemes Orſzágnak törvénnyével és az 1619. Eſztendöbéli *Articulus*ſal-is láttatott ellenkezni; hogy azért ö Kegyelmek-is két helyes *exceptió*val a' *Condeſcenſió*ról élheſſenek, tsak

Ex Act. An. 1655.

hogy

hogy valami *frivola exceptiók*kal ne fárafzfák a' *Causans*okat, Nagyságod *Conſenſus*ából végeztük.

TITULUS TERTIUS.

Székek celebráltatásáról.

ARTICVLVS I.

ENnek-utánna Vármegyéken és Székelységen, a' törvényes Székek *celebrál*taſſanak, a' fö Tiſzteknek egymáſſal való *correſpondentiá*jokból rend ſzerént: hogy mindenikre el-érkezheſſenek a' *Prokátor*ok-is, a' *Cauſans*ok perinek óltalmazására.

TITULUS QUARTUS.

Mandatumokról.

ARTICVLVS I.

NOha a' Nagyságod Méltóságos neve alatt *emanál*tatott *Compulſorium Mandatum*ok mindenekre *in genere ſonál*nak, kik ez Hazában laknak; mindazáltal a' Száſz Atyánkfiai az *Exponens*töl *denominál*tatott napra, és helyre ki-menni nem akarnak; hanem a' magok Székes helyekre kívánták mindenkor hogy az *Exponens* fáradjon, ott-is pedig magok emberi elött akarták a' *faſsió*kat *recipiál*tatni; *Concludál*tatott *Ex Art. An. 1655.*

azért a' Nagyságod bölts tekintéséből, hogy az eddig való *usus* tartatsék-meg annyiban, hogy Polgár leheſſen a' *Cancellariſták* vagy egyéb *legitimus Regius*ok mellett *tempore atteſtationis*; illyen *qualificatió*val mindazáltal, hogy mind a' Fejedelmi méltóság a' *Compulſoriums*nak *authoritás*a mellett, mind az *intereſſatus* más *Status*béli rendek meg-ne bántódjanak; Annak-okáért a' *Regius*ok ne tartozzanak *divertál*ni, hanem *rectà* meheſſenek oda, az hol *Inquirál*ni akarnak a' *Fundus Regius*on; a' falúſi Bírákhoz *incumbál*jon az, ha tudóſitják-é a' Tiſztet nem-é: és ha a' Székes helyekből küldenek Polgárt, *admittál*ják magok mellé a' *Regius*ok azon Polgárt-is; *nihilominus* ugyan nem a' Polgárok nevek alatt *peragál*taſsék és *expediál*taſsék az *Inquiſitio*. Ha mikor pedig a' *Fundus Regius*okon kivül való helyre akarnák ki-vinni *Atteſtatiórá*, azzal ne tartozzanak; *excipiál*tatván, ha határ igazitáſa, vagy valamelly olly *caſus interveniál*na, mellyben *ad faciem loci* kívántatnék menniek; ebben-is a' fellyebb meg-irt *modalitas obſerváltaſsék*.

ARTICVLVS II.

MIvel némellyek ſzokásba vették, hogy Nagyságodat búſitván, igaz ügy ellen *ſiniſtra expoſitió*kkal *illegitimum Mandatum*-

Ex Art. An. 1665

kat

kat *extrahál*tak 's *extrahál*nak, ki miatt meg-gátoltatnak dolgokban; végeztetett Nagyságod Kegyelmes *reſolutió*ja értént, hogy valakik ollyanoknak *comperiál*tatnak lenni, *eô factô* 200. forint *poenába incurrál*jának mind egyig: kiket ne-is kelleſsék *viâ juris proſequál*ni; hanem *comperta rei veritate mox et defacto excluſis omnibus juridicis remediis, vigore praeſentis Articuli exequál*taſsék rajtok *irremiſsibiliter*: a' *Cancellariſtá*k közzül pedigien valakik afféle *illegitimum Mandatum*okat tudva akárki *expoſitió*jára-*is* írnának, avagy tsak *ſupplicatió* írás által törvénytelen dolgokban búſitanák-is Nágodat, *in amiſsione honorum et officii convincál*taſſanak.

TITULUS QUINTUS.

Tiſztek és Cancellariſta Deákok *executió*járól.

ARTICVLVS I.

MIdön a' Tiſztek a' Vármegyéken akár *mulctalis*, akár *criminalis* dolgokban, *Ex Art. An. 1654.* mellyek *proceſſualis*ok, akarnak *procedál*ni, Nemes embereket, söt ha mikor kaphatnak, Vármegye eskütteit-is *adhibeál*ják az ollyan törvény-tételben.

ARTICVLVS II.

Ex Art. An. 1655. MInt az *Inquisitio* dolgában, ugy az *executió*ban-is *in arbitrio exponentis* légyen, kit akarnak *Regius*nak íratni, csak légyen *ordinarius* és arra *competens* személy és *executor:* mellyre képeſt a' két *Cancellaria*kon lévö hites Deákok közönséges köteleſséggel tartozván minden rendeknek, nem *excludál*tathatnak a' *legitimum Mandatum*ok mellett való *executió*k dolgából; mindazonáltal a' meg-irt mód szerént *adhibeál*tathatnak a' polgárokban-is: de a' kikre *dirigál*tatnak az *executionale Mandatum*ok, nem lehet hogy máſok vegyék a' jútalmokat. Meg-láſsák azért, méltatlanúl valami *executió*kat ne tegyenek; *alioquin tanquam illegitimi executores* úgy büntetödjenek.

ARTICVLVS III.

VAnnak illyen panaſzink-is, hogy némelly helyekre ſe Tiſzt ſe más rendbéli *exe-*
Ex Art. An. 1668. *cutor*ok nem mehetnek *executió*ra, a' helyeknek erös és félelmes vóltok miatt: Hogy azért ezután a' Tiſztek magok mellé elégséges gyalogot vegyenek-fel az ollyan falukból, mellyek az *executió*hoz közelebb vannak, végeztük: kik-is tartozzanak a' Tiſztnek parantsolatjokat mindenekben az *executio* dolgából *effectuál*ni 12 forint birság alatt, *seorſim et ſigillatim exe-*

quen-

quendorum; Székely Atyánkfiai között ide értvén nem csak a' gyalogokat, hanem a' Lovaſokat-is. Valaki pediglen az ollyan embereket, kik a' Tiſzteknek ſegitséggel vóltanak, Törvénynyel fárafztaná, ha nem *exorbital*nának, *in poena Articulari convincál*taſſék; melly *poenát* a' Tiſzt *mox et de facto exequál*jon rajta. Ezen *Articulus*unk az hódoltság alatt lévö helyekre illyen formában nem értetik; mindazáltal a' latrok *perſecutió*jokra tartozzanak ott-is felkelni az elébbi *Articulus*ok ſzerént.

TITULUS SEXTUS.

Diviſio Dolgáról.

ARTICVLVS I.

TAlálkoznak némelly nyúgharatlan elméjü, és máſokat kárba ejteni igyekezö emberek, kik *Diviſió*t kívánván valamelly Attyokfiától, hogy a' *Repulſio*nak *onuſ*át téteſsék-le véle, egynéhány rendben-is külön-külön marháira *extrabál*nak *Diviſionale Mandatum*ot: mellyböl néha a' ſok rendbéli *Repulſio*nak *onuſa* annyira nevekedik, hogy a' dolognak *meritum*át fellyül haladni láttatik; Mivel azért *fraus et dolus nemini debet patrocinari*, ha az ollyan peres dolgát nem *obtineál*hatja, épen tar- *Ex Art. An. 1656.*

toz-

tozzék *refundál*ni a' *Causá*ban *deponált onust*; és ha olly' *bonum*okra viszen *Divisionalét*, mellyet egy *Divisionale Mandatum*mal *peragál*hatott vólna, ha szintén többször kénszerittetett vólna-is *Repulsiót* tenni az Alperes, de *tempore levationis. causae*, hogy egy *Repulsió*nak *onus*sával meg-érje, a' Nágod kegyelmes *resolutió*ja szerént végeztük.

TITULUS SEPTIMUS.

Rabok dolgáról.

Articulus I.

HA melly Aszszony rabságba esett Urának szabadúlásáért, és sattzáért, Urához való szeretetitöl, vagy egyéb *respectus*tól viseltetvén, nem az Urának jószágát és egyéb javait, hanem a' maga sajátt jószágát adná-el, zálagba vagy örökösön-is, a' *verus succesſor*oknak nyilván való *praejudicium*okra, *intactè* hagyván ez iránt Urának javait és jószágát; Végeztük azért, hogy ha valamelly Rabnak felesége, a' maga sajátt jószágának árrán váltja-ki az Urát, vagy váltotta-ki ennek-elötte, addig a' summáig való jussa fenn vagyon az Ura jószágában, a'melly jószágot a' maga jószágának el-adásával tartott-meg, a' mennyiben a' maga jószágát adta, vagy zálagosította-el, az

Urá-

Urának *fassiója* nélkül-is, *constálván* mind-azonáltal a' dolog. Ha pedig az az Aſſzony meg-találhalni, az a' *jus* azokra a' vérekre száll, a' kikre az el-adott, vagy zálagosittatott Aſſzony jószága *immediate devolválódott* vólna, mellyet az igaz vér e' szerént vehet kezéhez. Azon Vármegyének vagy Széknek valamelyik Tiszti által kereſſe a' *possessortól* az illyen jószágot, a' kérés után *admoneáltatássa* azon Székre, a' hol a' jószág vagyon, és a' törvény-tévök *requirál*tatván, *ante omnes alias causas* tartozzanak az illyeneket elé-venni: kibenis semmi *exceptiókat* ne *admittál*janak; hanem a' dolognak *meritumát* meg-visgálván, ha olly' világosnak találtatik, hogy törvényt tehetnek benne, *finaliter pronunciál*janak, vegyék *executió*ba-is; nem gondolván sem *Repulsió*val, sem egyéb *remedium*okkal. Hogyha pedig valami homályt lát a' törvénytévö benne, nem a' pereſek *instantiá*jokra, hanem *ad falvandam conſcientiam judicum*, *ad communicandum* küldjönki, *repetálván* arról való *documentum*okat, tegyenek végsö igazitáſt az illyen dologban *modô praedeclaratô*.

ARTICVLVS. II.

A' Rabok állapotjokról, és adóſságoknak meg-vételekről *emanált Articulus*ok *in vigore* hagyatnak, *cum hac auctione*: hogy *Ex Art. An.* 1668.

a'

a' melly rabok elégtelenek az ö adóſságoknak, adóſokon való meg-vételekre, azon helybéli Tiſztek *requirál*tatván, tartozzanak az ollyan gyámoltalan Rabok mellett *aſſiſtentiá*val lenni: és ha hol 's kinél *comprobál*ja adóſságát lenni, azon Tiſztek azon adóſoknak mindennémü javokból, *contradictione*, *inhibitione*, *repulſione*, *aliisque juridicis remediis excluſis et non obſtantibus* tartozzanak *contentatió*t tenni vagy tétetni.

ARTICVLVS III.

Ex Art. An. 1660.

HOgy ha valamelly Rab levele által ſzabadságot adott, vagy ád arra, hogy jószága el-adattaſsék örökösön, ez ſzálljon a' *Decretum*nak-is *continentiá*ja azt tartván, hogy ös jószágát-is el-adhaſſa *in tali caſu* ember; hogyha pedig nem *authorál*t mást az örökösön való el-adáſra, a' Rab ki-jövén, álljon ſzabadságában, adja-é örökösön avagy nem: és ha maga úgy adja, ſzálljon örökösön.

ARTICVLVS IV.

Ex Art. An. 1659.

SOk panaſzolkodáſok vannak Kegyelmes Urunk, a' Tatár és Török rabságából ki-ſzabadúlt némelly Atyánkfiai felöl, kik minden kereſztyénséget hátra hagyván, ſzegény rab Atyánkfiait érettek való nagy

ke-

kezeſségben, ſok keſerves ſanyargattatáſokra és vereségekre hadják; némellyek pedig ſzegény rab Atyánkfiainak váltságokra való ſattzokat fel-vévén a' végre, hogy bé-menvén vagy bé-küldvén a' ſattzot, meg-ſzabadítanák; az alatt pedig afféle ſattzokat vagy el-veſztenek, vagy jó lelki-eſméreteket nem gondolván el-költenek, vagy magoknak tartanak: Végeztük azért Nágod kegyelmes tetſzéséből, hogyha kik illyenek találtattak, vagy ezután-is találtatnak, a' Vármegyéknek, Székeknek és Városoknak Tiſztei, kiknek *jurisdictiójok* alatt találtatnak, minden *proceſſus* nélkül, *ad expoſitionem querulantis* tartozzanak javokból *ſatisfactiót* tenni; ha annyi javok nem volna, ſzemélyekhez-is hozzá nyúlván: úgy mindazonáltal, ha *tempore executionis* magokat meg-nem menthetik.

ARTICVLVS V.

NOha már egynéhány úttal *concludál*tunk azok felöl a' rabok felöl, kik máſokat kezeſségben benne hagytak, vagy egyéb *fraudulentiákat* tselekedtenek, mellyekről való *Articulus*inkat moſtan-is *in vigore* hadjuk, *addálván*: hogy az ollyan *fraudulentus*ok, akár adóſok, akár kezeſek, akár kezeſség alatt valók löttek légyenek, minden helyekben a' Tiſztek által meg-fogathaſſanak a' Nágod parantsolatjára, vagy azon ki-

Ex Art. An. 1661.

kivül-is: mellyre *requirál*tatván a' panaſzló féltöl, kötelelek-is légyenek a' Tiztek: a' rabságban lévöknek pedig urok, feleségek, gyermekék, Apjok, Annyok tartozzanak rabjokat ki-váltani azokat illetö jovokból. Az atyafiak-is haſonlóképen, míg a' raboknak jovok és jószágok ſattzokat fel-érik; kik ha nem tselekednék, a' rabokat illetö jószágokat és egyéb *res mobile*seket, azon helyekbéli Tiztek a' nem akarók kezekből tartozzanak ki-venni, és azokból ſzerezzék-meg a' rabok váltságát, és fordítsák ki-váltáſokra. Az Aſſzony emberek ha ſzintén férjhez mentenek vólna-is, vagy mennének, és *comperiál*tatnék Urok nak életben való lételek, annak akármi névei nevezendö jovaik, kezekből ki-vétetſenek, és váltságokra fordíttaſſanak; ellenben férje-is feleségét tartozván ki-váltani, e' mód tartaſsék abban-is, ha el-tékozlotta vólna valamellyik réſz a' Rabnak javait, magájét vegyék-el érette, míg az el-tékozlott jókat fel-éri.

TITULUS OCTAVUS.

Az el-múlt háborúságos időben lött meg-károsíttatáſokról.

AR-

ARTICVLVS I.

KÁrosíttattak ſokan-meg e' moſtani változó állapotokban, ugyan a' magunk Hazánk-fiaitól és tagjaitól, a' kik ſok jámboroknak jovait, vagy magok ſzámokra elvonták, vagy másoknak ki-adták: mellyeket hogy hoſſzú perek folyásával kellefsék a' meg-károsíttatott félnek keresni, méltatlannak ítéljük. Azért ha kik *ad ſimplicem requiſitionem* a' károſt *contentál*ják, a' káros-is tartozzék el-venni; ha nem, kit-kit a' ſzabadsággal élök közzül az ö *forum*okra, úgy-mint Székes helyekre, a' városokat pediglen, mivel magok dolgában Bírák nem lehetnek, *immediate* Gyülés alatt lévö Táblára, vagy *Octavá*ra, de ha a' *privata perſon*ával Városi rend között-is lenne a' dolog, magok *forum*okra; az *Actor* részéröl fenn maradván az *Appellatio*, ha fogja kívánni; *citál*tatván vagy *evocál*tatván mindennémü *exceptiók* és *remedium*ok légyenek ki-rekeſztve; ha a' dologban valami homály lenne, egy *exmiſsio* adattaſsék tsak: hogyha pediglen a'jóknak el-vitelét, avagy ki-adását az *Inctus* maga sem tagadná, *exmiſsió*ra se botsáttasſék, hanem a' kinek a' mennyi érö javait el-vitte, vagy egyéb aránt-is más jámboroknak kezekből el idegenítette, a' Bírák tartozzanak *mox et defacto plenariè contentál*ni. Haſonló *proceſſus*

Ex Art. An. 1660.

*ceſſus obſervál*taſsék azoknak dolgokban-is, a' kik a' más jámboroktól el-bitanglott jókat meg-vették, bitangolták, vagy idegen Katonákat azokra vittek, igazgattak, lappangtattak, mivel a' gonoſzságban *conſentiens*ek vóltak; hogyha törvényből megyen-ki, *cum poena minoris potentiae et refuſione expenſarum* contentáltaſsék a' károsA' Jobbágyokat pedig, hogy az imide amoda való *proceſſus abſcindál*taſsék, azon Vármegyék vagy Székbéli Tiſztek eleibe *citál*ják, kik elött ugyan-ott *finaliter decidál*taſsék, és *executió*ba-is véteſsék. Mind azon dologban, ha ki *brevis proceſſus*t követni nem akarja, maga ſzabadságában álljon, ha az *Articulus* és *Decretum* ſzerént akar *procedál*ni. A' kik pedig azok közzül a' Fejedelmek ſeregiben laktak, azok Generaliſok, és Kapitányok elött *adhibeál*ván a' Vármegyék, 's Székek Tiſzteiben, és egyéb Nemeſségeket-is, ha *ad ſimplicem requiſitionem* a' károſt nem *contentál*ják, azon *brevis proceſſus* ſzerént igazitsák-el, *executió*-is azon *poená*val légyen. Az Udvari Tiſztek pedig ha nem akarnak törvény ſzerént el-igazítani, és *executió*t-is tétetni, *ad inſtantiam querulantium* a' mi Kegyelmes Urunkat megtaláltatván a' panaſzló fél, méltóztaſsék kegyelmeſen *demandál*ni az el-igazitás felöl; ha pedig Uraknak vagy más Rendeknek

ſzól-

ſólgai: azok felöl-is haſonlóképen tegyenek igazitáſt az Urak: mellyet ha el-múlatnának, az Urak javaiból a' Vármegye vagy Székbéli Tiſztek, *mox et defacto* tegyenek *cum duplo executiót*: Erröl értvén a' *reſidentiá*tlan rendeket; a' kiknek pedig *reſidentiá*jok vagyon, azok ellen *de bonis procedál*janak: ha kiknek annyi javok nem lenne, a' fellyül meg-írt *proceſſus*okban, hogy a' károſoknak *ſatisfaciál*hatnának belöle *plenariè*, *captivál*taſſanak, és mind addig fogva tartaſſanak, míg a' károſt nem *contentál*ják. Ide nem értvén Szeben Városát, mikor *obſidio* alatt vólt, ha nem a' Városi rendek költöttek-el; hanem a' benne való *praeſidium extorqueál*tatta, vagy akkori Fejedelem, vagy oda ſorúlt rendek.

TITULUS NONUS.

Contentatióról.

ARTICVLVS I.

A' *Porta contentatió*jára ennek-elötte-is némelly Haza ſzeretö Atyánkfiai pénzeket ki-adván, kik e'mái napig is nem *contentál*tattak, vagy ha *contentál*tattak-is ugyan akkor, de a' *contentatió*ban kezekbe adott jószág! iſmét el foglaltatott: Ez illyenekröl azért végeztük, hogy mindenik *Ex Art. An. 1660.*

rendbéli *contentatió*ja meg-légyen, és a' kínek kezéből a' *contentatió*ba adott jószág kiment, azon jószág ismét *restituál*tassék, a' *legitimè emanál*tatott és *Statutione mediante roborál*tatott *Donatió*nak *tenora* szerént; a' kiknek pedig jószág nem adatott, *contentál*tassanak, vagy pénzel vagy jószággal.

TITULUS DECIMUS.

Városiakról.

Articvlvs I.

Ex Art. An. 1662.

HOgy Nagyságod kegyelmességéből arra lépett, a' Szász *Natión* lévö Atyánkfiainak kívánságokra, hogy ennek-utánna senkinek, se Nemeseknek, se egyéb Rendeknek, valakik ez Hazában laknak, 's javokat valamelly Városban magokkal együtt *recipiál*tatják, soha sem személyekben, sem *repositum*okban meg-ne károsíttassanak, és ki se adassanak a' Fejedelmek parantsolatjára, Nagyságodnak alázatosan meg-tzólgáljuk mi is egész Országúl, Nagyságod kegyelmes *annuentiá*jából *concludál*tuk azért, hogy soha se Magyar, se Szász, se Székely *Natión* lévök, a' Várakból és Városokból senkinek se magok, se javok, a' Fejedelmek parantsolatjára ki ne adattassanak; hanemha *legitimus* Fejedelmektöl *legitimè citati et judicialiter secundum juris processum* con-

condemnati et aggravati fuerint: mert *in hoc casu et legitimè emanált sententiá*nak *vigorá*val mind a' Fejedelmek 's mind más rendbéliek *legitime procedál*tathatnak. A' kik pedig eddig ki-adattattak, vagy jóvok, vagy magok, *Articulus*ink ellen löttek. Ha pediglen másoknak javokat, vagy magokat ki-adták, és az *Articulus*ok ellen *extorqueál*ták, szabadoson hogy meg-keresheſsék a' *brevis processus*on; az egy *exmissión* kivül minden *remedium*okat *excludál*ván, ebböl Nagyságod kegyelmes *consensus*ais *accedál*ván arról, *concludál*tuk úgy, hogy az illyenekröl írt *Articulus*ok *in vigore* maradjanak.

ARTICVLVS II.

A' Városi Atyánkfiai-is *generaliter* találának-meg azon Országúl minket, hogy Városokba *refugii causà* menvén a' *Regnicolák*, szállást fogadván ki-ki a' *Regnicolák* közzül, szállásokon *deponál*t *bonum*okat a' Városi Tisztektöl *repetál*ják *Mandatum*mal némelly *praetendens*ek; ki nem adván és adhatván, *evocál*tatnak érette, és így méltatlanúl *evocál*tatván költetik, fárasztják öket: melly dolgot az Ország *consideratió*ba vévén, Végeztük Országúl, hogy a' kik illyen méltatlan *repetitió*kat és *evocatió*kat töttek, tselekedtek, azok *invalidál*- *Ex Art. An. 1654.*

tatnak, *caſsál*tatnak; Ez után pediglen ſenki Városi Atyánkfiait efféle dolgokkal ne terhelje: mert ſenki *repoſitum*át nem bánthatják, annál inkább ſenki *inſtantiá*jára *repititió*jára ki-nem adhatják 's ki-ſe adják, ſe másképen ſemminémü *color* és *praetextus* alatt ſenkit meg-ne károsítsanak Városi Atyánkfiai, ha ſzintén *Mandatum*mal kérnék és *ſollicitál*nák-is; a' különben tselekedök és Városi Atyánkfiait búsítók, *in poena Articulari convincál*taſſanak *eo facto*, és *vigore praeſentis Articuli exequál*taſsék-is rajtok *irremiſsibiliter excluſis omnibus juridicis remediis*.

TITULUS UNDECIMUS.

Levelek dolgáról.

Articvlvs I.

MIvel a' *verus haeres*eknek és *legitimus ſucceſſor*oknak nem kevés károkat látjuk, leveleinknek *Dotalis*ták kezeknél való maradáſok, és idejekorán kezekből való ki-nem adáſok miatt, perrel kereſni pedig a' *haeres*eknek ſaját jószágokról való leveleket, károſnak iſmérjük lenni, holott afféle leveleknek *proceſſus*a által való végh-hez vitelekig, ſokaknak jószágit *periclitál*ódni látjuk: Végeztük azért a' Nagyságod ter-

Ex Art. An. 1669

tetszése-is *accedálván*, hogy meg-halván a' Nemes ember, azon Vármegyéknek, vagy Székeknek tiszti petsételyék-el a' leveleket mindjárt, és el-temetvén a' Nemes embert, annak adják kezébe, a' kit *de jure Regni* illet a' levél tartás; de úgy, hogy meg-esküdjék erös hittel a' *Relicta*, hogy a' levelekben nem *occultált*, sem egy sem más úton el-nem vesztett, sem enyésztett. Ennek-elötte meg-holt Nemeseknek *Relictái*-is, mind pedig a' kiknek leveleit ebben a' *disturbium*ban, vagy akármikor az elött-is hatalmasúl el-vettek vólna, *requirált*atván Vármegyéknek és Székeknek Tisztei által, tartozzanak *praescripto juramento mediante* meg-adni a' *haeres*eknek 's *legitimus succesſor*oknak; Ezek ellen tselekedökön azon ki-ment Tisztek *statim et defacto* tegyenek *executiót* az 1653. esztendöbéli *Part.* 4. *Tit.* 11. *Art.* 1. *Sententiá*nak *tenora* szerént.

ARTICVLVS II.

SOk károkat és *injuriá*jokat látjuk Kegyelmes Urunk a' *verus haeres*eknek következni abból, hogy öket illetö levelek más fok kezénél vannak; mivel némellyek sokszori *admonitió*ra és *instantiá*ra-is nem akarják ki-adni a' *verus haeres*eknek öket illetö leveleket: a' miképen Mikes Kelemen A-

tyánkfia panaszából-is értjük, kinek-is levelei Néhai Mikes Mihály *Relictája* kezénél lévén, nem akarja kezéből azon Atyánkfiának ki-adni; Végeztük azért Kegyelmes Urunk, hogy három hólnapra *post expirationem praesentis Diaetae*, tartozzék a' *Relicta fide mediante* mindenféle Mikes Mihály leveleit *producálni* Ítélő Mester Atyánkfiai elejekbe: és ha kiket *in originalibus* kell ki-adni, azokat *in originalibus*; ha kiket *in paribus*, azokat *in paribus* adjanak-ki azon Ítélő Mester Atyánkfiai akkori *censurájok* szerént; sőt ezen *Articulus* értesíték *in genere* mindenekre, ha kik ezzel akarnak élni, úgy hogy *légitimè admoneáltassa* a' *verus praetendens* a' leveleket *conservávló* személyeket: ha ki-adja *bene*, ha pedig nem, az ollyanok ellen *requirálván* a' Tiszteket, a' Beszterczei *Articulus* szerént *exequáltassék* *excluſis omnibus juridicis remediis* a' *poenára*, ha pedig a' Tiszttek ki nem akarnak menni, hanem halogatják, az ollyan Tiszteken Deákok által azon *poenát*, mellyet a' leveleket ki nem adó személyeken kellene *exequálni*, rajtok *exequálják*. Annak-felette azon Vármegyének, a' hol a' *productio* lészen, két fő Bírája és hat Táblai *Assessora* eleibe szükség *producálni*; hogy-ha pedig valami nagy ákadályok miatt hat Tábla

Tábla fiai jelen nem lehetnének, legalább négy Tábla *Assessora* bizonyoson jelen légyen.

TITULUS DUODECIMUS.

Donatiókról.

ARTICVLVS I.

A' melly jószágot két 's három vagy több személyek *impetrál*tak vólna, az elsöbb adomány álljon-meg, *juxta illud: Qui prior est tempore, potior est jure, et nemo plus juris in alium transferre potest, quàm quod habet.* El-lévén adva egyszer valamelly jószág a' *Fiscus*tól, a' nintsent a' *Fiscus* sem adhatta, az *impetráló* fél-is el-nem vehette; hogyha pedig az élsö *Donatarius* ellen, magának *vendicál*ta valaki az ollyan jószágot *contra vim Donationis prioris et Contradictionis*, az elsö *Donatarius procedál*jon az ollyan *Donatarius*ok ellen, a' *brevis Articulus* szerént, és *peremptorie adjudicál*tassék az elsönek, végsö *executió*ba-is vétessék. Hogyha pediglen két, három, 's több *Donatarius*ok találkoznak valamelly jószágnak *impetratió*jában, *praetensió*ja vólna az ollyan jószághoz valamellyiknek, nem *suffragál*ván a' *praetensio*, ez-iránt az elsö *Donatarius* légyen helyes, a' *praetendens* az ö *praetensió*ja *Ex Art. An. 1663.*

ſzerént kereſſe *ſuis modis* a' *Donatarius*tól, ha *extra Dominium* vólt, a' *Donatio* elött, meg-kívántatván mindazonáltal az, hogy *intra anni revolutionem* a' *ſtatutio* meg-légyen a' *Donatiók* mellett a' *Decretum* ſzerént.

ARTICVLVS II.

Ex Art. An. 1663. VÉgeztük azt-is, hogy ha mi olly' dolgok löttenek, úgy-mint olly' *Privilegium*ok, vagy egyéb *Collatiók*, kik a' régi Nemeſi ſzabadságnak, *Decretum*nak, és *ab olim* bévett 's *approbál*tatott *uſus*oknak ellene látſzanak lenni; *invalidál*taſſanak mind Székelységen, 's mind más helyeken-is *vigore hujus Articuli*.

ARTICVLVS III.

HA kik vólnának ollyak, vagy lettenek vólna, vagy lennének ez-után-is, kik 1663. idegen Nemzet által kértek 's *ſollicitál*tak *Donatiót*, kérnének és *ſollicitál*nának-is, az ollyan *Donatió*knak ſemmi helyek ne légyen, *penitus corruál*taſſanak, *caſſál*taſſanak, és *annihilál*taſſanak; az ollyan ſzeméllyeket a' meg-bántódott-felek kereshetſék, és *poená*ja légyen *amiſsio capitis et omnium bonorum*, melly légyen egéſzen a' meg-bántódott félé, és *convincál*tatván, végsö *executió*ba-is vétetteſsék, vagy vétet-

hes-

hessék, a'meg-bántódott felek pediglen ha vagy keresni nem mernék, vagy egyébaránt kedveznének; *circumveniál*ván érette öket, vagy alkalmatlanoknak találtatnának lenni a'keresésre, *eo facto*; hogy *impunè* ne láttassék el-menni az illyen személy rendkivül való tselekedete mellöl, az *Articulus* szerént, melly arról írattatik, a' *Fiscalis Director*-is keresheſſe; A' fényegetözökröl-is mind a' kik ellen eddig meglött, mind ezután a' kik ellen lenne, azok ellen is hasonló *Articulus obſervál*tassék.

ARTICVLVS IV.

SZeme elött viselvén a' Nemes Ország Nãgodnak az Ország dolgaiban való, sok fáratságát, foglalatosságát, mostani félelmes bajos útját, és életének majd mint-egy kotzkáztatását, a' Fö Vezér elött való megígért kegyelmességének, e' szegény nyomorúlt Hazának meg-könnyebbítendö dolgaiban való fel-tött szándékát, járúlván, ehez ezis, hogy néhai Bartsai Ákos Fejedelemségének alkalmatosságával e' szegény Hazára *imponál*tatott vólt öt-száz ezer Tallér Summának, két száz ezer Tallérát Nagyságod Fejedelemségében *Portá*hoz való hüségéért azon hatalmas Nemzet el-engedte; Hogy azért Nãgodhoz való háládatosságunkat meg-mútathassuk a' Nãgod

Ex Art. An. 1663.

kí-

kívánságának *annuál*tunk, és Fogaras Várát *cum ſuis pertinentiis* Kegyelmes Aſſzonyunknak a' Méltóságos Bornemiſza Annának ö Nágának, ö Nága Gyermekinek nyóltzvan ezer forintban *inſcribál*tuk, azon ſzabadsággal együtt, a' mint az elött vólt: a' Fogaras földi Nemeſség-is tartozzék ſzólgálni a' Várhoz, vagy a' hová parantsolják. Hadba való küldetéſek vagy nem, álljon az ö Nagyságok *diſpoſitió*jában.

Azon Fogaras Várát hozzá tartozó Falukkal és *portió*kkal együtt *inſcriptió*ban birván moſtani Kegls Aſſzonyunk, a' melly Ex Art. Au. 1664. Faluk és *portiók*, azon Várhoz tartozandók, más kezénél vólnának, és ö Nága kezéhez akarná váltani, azokat-is a' *Donatarius*októl annyi ſummán, a' mennyiben *inſcribál*tattak az elébbi Fejedelmektöl; nem *obſtál*ván, ha ſzintén kötelezték légyen-is a' *ſucceſſor* Fejedelmeket, hogyha magoknak ki-nem váltják, tehát a' *ſucceſſor* Fejedelmek nagyobb ſummán válthaſsák-ki; mindazonáltal tsak annyi ſummán válthaſſa-ki ö Nága, a' mennyi ſummában *inſcribál*tattak az elébbi Fejedelmektöl a' *Donatarius*oknak, és annyival fellyebb *inſcribál*taſsék ö Nágának és ſzerelmes Gyermekinek, a' mennyivel azokat kiváltja, *communi voto concludál*tuk. Ezt pedig *præcisè* tsak Fogaras földéröl értjük.

AR-

ARTICVLVS V.

MOſtani Kegyelmes Aſſzonyunk birván hozzá való Falukkal és *portiók*kal együtt Balásfalvát-is, a' véreket-is *contentál*ván ö Nagysága azon jóſzágból; hogy azért Nagyſágod moſtani Kegyelmes Aſſzonyunknak azon jóſzágról költ *emptionalis* és *faſsionalis* leveleire *conſenſuſt* adjon, egéſz Orſzágúl *concludál*tuk. Ha kik pedig még azon jóſzághoz *praetenſió*jokat tartának, *ſervatis de jure ſervandis* útjok engedtetett Törvény ſzerént való kereſésekre. 1664.

ARTICVLVS VI.

SOk ízben meg-tapaſztaltuk Nágodnak a' ſzegény Hazához való kegyes Atyai indúlatját, úgy moſtan-is ſzintén el-közelgvén az Orſzág Adaja bé-küldésének *terminus*ſa, melly adónak lévén az Orſzág *computus*sa ſzerént két ezer Tallér híjja, ſzegénységinket annak *ſuppleál*ására ſemmiképen nem kénſzeríttethetjük, ennekelőtte reájok vetett adót-is nagy bajoskodáſſal *exigál*hatván rajtok: Mellyhezképeſt meg-találván Nágodat alázatos *inſtántiá*nkkal egéſz Orſzágúl, azon két ezer Tallérbéli *defectus*nak *ſuppleál*ása felöl, Nágod-is kegyelmeſen *reſolvál*ta magát, és azon két ezer Tallért meg-adni *Porta contentatió*jára *Ex Art. An.* 1668.

ke-

kegyelmesen ígéri. Melly Nagod Fejedelmi kegyelmességéért mi-is haladatosságunkat akarván mútatni, noha *in Anno* 1664. Segesvári *Articulus*inkban Balásfalvát, a' mint a' mi Kegls Asszonyunk a' vérektöl meg-vette vólt, azon *fassió*ra való *consensus* adásra-is *authoritást* adtunk vólt Nagodnak, mostan-is újalag ezen két ezer Talléroknak ki-adásáért, és e' hazához sok ízben tött Kegls indúlatjáért, Kegls Asszonyunknak a' Méltóságos Bornemissa Anna Asszonynak ö Nagyságának, magának és két ágon lévö maradékinak 's *legatarius*inak-is, hogy Nagyságod újabban adhassa, *donál*hassa *jure perpetuo*, Nagyságodat egész Országúl *authorál*juk, és ö Nagát Kegls Asszonyunkat, 's két ágon lévö maradékit 's *legatarius*sit-is, Balásfalvának *pertinentiai*val együtt való birodalmában meghagyni és maradni *assecurál*juk: *Insuper* Fogaras földén a' Porombáki jószágból három egész falukat *pertientiá*ival, úgy-mint: Felsö Porombákat, Szavátát, és felsö Vízt tíz ezer magyari forintban, Kegyelmes Asszonyunknak ö Nagyságának, hasonlóképen két ágon lévö maradékinak és *legatarius*inak-is egész Országúl *inscribál*unk.

ARTICVLVS VII.

MEg-tekintvén a' mi Kegls Urunk ö Nagysága, Hazájához, 's Fejedelmé-

hez

hez való hüséges szólgálatját Tekint. Nemzetes Losontzi Bánfi Diénes Atyánkfiának, Doboka Vármegye fö Ispánjának 's ö Nagysága egyik belsö Tanátsának, azonban e' mostani rajtunk forgott veszedelemben, tsak-nem minden jószáginak Várad el-vételével el-veszésit; mellyre nézve ö Nagysága kegyelmességéből *conferál*ta vólt ö kegyelmének Gyalu Várát hozzá való jószágival 25000. forint *inscriptió*ban, járúlván ehez a' mi *consensus*unk-is egész Országúl, nem *obstál*ván eziránt azon dologban a' *Fiscalis* jószágokról írt *Articulus*. Azonban mint akkor, úgy most is e' szegény Hazának sok rendbéli adózási nem apadván, söt napról-napra áradván, melly miá ö Nagysága fizetett hadaira és több Országos költségére és szükségére nézve semmi adó fel-nem vétethetvén, maga fogyatkozásával-is kéntelenittetett ö Nága betsületes hivétöl pénzt fel-venni, hogy azon szükségekre nézve is a' Fényes Porta *contentatió*jára fel-vetett adóhoz, a' Haza veszedelmeztetésével ne kelletnék nyúlni: melly szükségekre nézve ö Nága meg-írt Bánfi Diénes Atyánkfiától *leválta* tiz ezer forintokat. Mi-is azért egész Országúl, három Nemzetül, azon summa pénzt Ország szükségére ki-adott pénznek ismérünk lenni, és *acceptál*unk-is. Igy a' meg-írt Gyalu

Vá-

Várát jószágival ő Kegyelmének, *succeſſori*nak, és *legatarius*inak a' mi Kégls Urunk ő Nága Kégls *conſenſus*ából *inſcribál*unk 35000. forintban ezen *Articulus*unkban, utólbik *Donatió*jának *tenora* szerént.

ARTICVLVS VIII.

MEg-tekíntvén a' mi Kégls Urunk ő Nága Teleki Mihály Kövári fő Kapitány Atyánkfiának, e' Hazához és ő Nágához való hüséges szólgálatját; Kövár vidékin Közép Szólnok Vármegyében Szelnitze és Dragavilma nevü falukat, viszont Kégls Aszszonyunknak miképen *inſcribál*tuk vólt Fogaraſt hozzá való jószágival együtt. Ezeknek mind el-adására és *recuperál*ására *authoritáſt* engedvén ő Nága, mellyre nézve Kegyelmes Aszszonyunk ő Nága és Opra Kertzeſora, és felsö Árpás nevü falukat *inſcribál*ván meg-írt Teleki Mihály Atyánkfiának, mellyekre a' mi Kegyelmes Urunk ő Nága *conſenſus*a-is *accedál*t: mellyekben való Kegyelmes Urunk 's Aszszonyunk ő Nágának *collatió*ját mi-is Országúl *confirmál*tuk ezen *Articulus*unkban; nem *obſtál*ván ezek ellen a' *Fiſcalis* jószágoknak *recuperál*ásokról írott *Articulus*; hanem meg-írt Teleki Mihály Atyánkfia maga, *succeſſori*, és *legatarius*i *Donatió*joknak *tenor*ok szerént birhaſsák.

AR-

ARTICVLVS IX.

UGyan Teleki Mihály Atyánkfiának mind eddig mútatott, 's mind ennekutánna mútatandó hüséges és hasznos szólgálatját meg-tekíntvén, a' Kis Selyki *Fiscus* számára *cedál*andó Dézmát *vita durante* a' mi Kegyelmes Urunk ö Nága ö Kegyelmének *conferál*ta: mellyben mi-is Országúl ö Kegyelmét *vigore praesentis Articuli confirmál*tuk.

ARTICVLVS X.

IFjabbik Rákóczi György Fejedelem idejében, mikor tudnillik a' *Fiscalis* jószágok *connumerál*tattak vólna, Nemzetes Borsai Nagy Tamás Atyánkfia *supplicatió*jában jelenti, hogy két faluját Fejérvármegyében, úgy-mint VVladházát és Nyírmezöt akkor *Fiscalis*oknak *connumerál*ták vólna: fenn hagyván azért ezt a' *remedium*ot, hogy ha kik igazságokban akkor meg fogyatkoztak vólna, *novum cum gratia* mellett *procedál*hatnak, mellyetis meg-írt Atyánkfia elkövetvén, azon Falukat *à Fiscalitate* fel-szabadított, mellyekröl újabb *Donatió*t-is írattott vólt, a' mint *declarál*ja *supplicatió*jában. Azonban a' Lengyel Országi síralmas hadi *expeditio interveniál*ván, maga is pogány rabságába esvén, oda sok eszendöt

Ex Art. An. 1667.

töltött, ez Hazára-is az alatt ſok veſzedelmes állapotok következtenek, mellyben egyéb javaival levelei-is el-veſztenek. Méltó tekintetünk lévén azért eziránt való meg-találására, a' Nagod kegyelmes *conſenſus*a-is *accedálván*, azon *ſpecificát* két Falut, *à Fiscalitate in perpetuum* fel-ſzabadítjuk, a' fellyebb meg-írt *ratió*kra nézve, *vigore praeſentis Articuli.*

ARTICVLVS XI.

Ex Art. An. 1664

MEg-tekíntvén Al-Peſteſi Balog Máthé Atyánkfiának-is e' ſzegény Haza közönséges ſzólgálatjában való ſok rendbéli fáradozását, reménlvén hogy ezután is ezen Haza ſzólgálatjától, a' ſzükség úgy kívánván, nem vonogatja magát, erre való tekintetünkből, Torda Vármegyében Felsö Oroſziban lévö *Portió*jának, Görgény Szent Imrehi Nemes Udvarházának és ahoz biratott malomnak; Viſzont Hunyad Vármegyében Pap Almás nevü *Fiscalis* falujának *dominium*ában meg-maradni Nagyságod kegyelmes *conſenſus*a-is *accedálván* e' dologból, végeztük, hogy *Donatió*jának *tenora* ſzerént birhaſſa *pacificè*, nem *praejudicálván* a' *Fiſcalis* jóſzágokról írott *Articulus*, mellynek erejével el-ſe véteſsék meg-írt Atyánkfiától, *communi voto* concludáltuk.

AR-

ARTICVLVS XII.

SÁr-Pataki Márton Atyánkfiának fö Követségre hatalmas Császárhoz való menetelit méltó tekintetbe vévén a' mi Kegyelmes Urunk ö Nága, 's reménlvén, a' szükség úgy kívánván, ennekutánna-is Haza szólgálatjára-is készségét, Alsó Orosi Torda Vármegyei *Fiscalis portió*ját, a' mint a' mi Kegyelmes Urunk ö Nagysága *conferál*ta ö Kegyelmének, nem *praejudicál*ván, a' *Fiscalis* jószágoknak *recuperál*ásáról való *Articulus*, mi-is egész Országúl ö Kegyelmét, azon *jus*ig benne *confirmál*juk. *Ex Art. An. 1663*

ARTICVLVS XIII.

BAló László Atyánkfiának-is meg-tekintvén a' mi Kegyelmes Urunk ö Nagysága, e' szegény Haza közönséges szólgálatjában való sok rendbéli szólgálatját, Presáka nevü *Fiscalis* Falujának *Dominium*ában meg-maradni, Nagyságod kegyelmes *consensus*a-is *accedál*ván e' dologból, végeztük; úgy-hogy *Donatió*jának *tenora* szerént birhassa *pacificè*, nem *praejudicál*ván a' *Fiscalis* jószágokról írott *Articulus*. *Ex Art. An. 1664*

ARTICVLVS XIV.

VÉgeztetett Országúl, hogy a' *Fiscalis*okon kivül, valamelly *bonum*ok és jószágok, *per Notam*, avagy *Defectum*, *aut virtute* *Ex Art. An. 1659.*

*tute Articulorum qualitercunque Fiſcus*ra *devolvál*tatnak, azokat a' Fejedelmek magoknál ne tarthaſsák, ſe feleségeknek, ſe gyermekeknek ne *conferál*haſsák; hanem más *bene merita perſonának defacto* el-adni tartozzanak. Eddig valók, *ſalvo juris proceſſu* kezeknél maradván.

ARTICVLVS XV.

Ex Art. An. 1665.

A' *Fiſcalis Regeſtrum*nak az utóljára írattott, Kegyelmes Urunk, hogy a' melly jószágok *per Contractum et Notam* deveniáltak *Fiſcus* kezébe, azon falukat, *portió*kat, akkor-is minthogy *Fiſcalis*ok közzé nem írattak, *Fiſcalis*oknak nem értettük; úgy moſtan-is nem értjük, hanem az előbbi *Articulus*ok ſzerént *jure perpetuo* el-adattathatnak, söt ha még vólnának-is többek *Fiſcus* kezénél el-adattathatnak, *út ſupra jure perpetuo* végeztük.

TITULUS DECIMUS TERTIUS.

Cáptalonokról.

ARTICVLVS I.

A' Cáptalanok *requirál*tatván *Mandatum*mal, a' leveleknek fel-keresését és kirását *ſub poena Articulari* ne *procraſtinál*jak;

ják; mivel afféle késedelmes halogatás miatt sok fogyatkozás szokott lenni sokaknak dolgokban. A' *Liber Regius*ok-is ennekutanna bé-adassanak a' Cáptalanokba: hogy ha kiknek jövendöben valami dolgokbéli akadalyok *interveniál*na, szükséges levelekhez hozzá juthassanak annak módja szerént.

TITULUS DECIMUS-QUARTUS.

Commissáriusok járásáról.

ARTICVLVS I.

KEgyelmes Urunk, az Országtól rendeltetett és ki-küldetett *Commissárius*ok ellen, némelly helyeken, többi között Aranyas Széken-is nem régen sok számú fegyveres népet költöttenek-fel bizonyos személyek, kik-is mind fenyegetözésekkel mind fegyverkezésekkel, *obviál*ták dolgokban azon *Commissárius* Atyánkfiait: melly e' Hazában hallatlan dolog, Végeztük azért, hogy az Országtól ki-küldendö *Commissárius*ok ellen ha ki illy' formán tselekeszik, és vagy fegyverkeznék, vagy fenyegetöznék, azon *poenán convincál*tassék, mint a' ki *finalis sententiá*nak *legitima executió*ját *impediál*ja; holott ha mel- *Ex Art.* 4. 1668.

lyik fél bántódását *praetendálja*, az illyen dologban egy fegyvernek ki-vonásával, vagy mútatásával *obviál*hatja *per viam repulsionis* (ha ki azzal akar élni) az *executiót*.

TITULUS DECIMUS-QUINTUS.

Adóság meg-vételéről.

Articvlvs I.

HAllatnak és vannak illyen dolgok-is, hogy az *Eccleſiá*knak és *privata perſo-nák*nak-is e' moſtani fel-háborodott idökben, 's az elött-is vévén-fel jovokat, és pénzeket, *ſub ſpe futurae reſtitutionis* némellyek, (noha némellyek réſzéröl erös *Reverſalisok* és *Obligatoriák*-is *extál*nak) ha kérik, még törvényre igazitják, úgy *procraſtinál*ják dolgokat, puſzta köfallal és díbdáb eſzközökkel akarván *contentatiót* tenni; Végeztük az illyenekröl, hogy *literis vel humanis comprobál*ván és *verificál*ván az adóſságot, hogyha az ollyan adós *ad ſimplicem requiſitionem* meg-adja, jó; *alioquin* az ollyan helybéli Tiſztek, a' hol *comperiál*tatik a' *Debitor*, *defacto contentál*ják a' *Creditort de rebus mobilibus*, *illis verò non ſufficientibus etiam de rebus immobi-*

Ex Art. 1. An. 1664.

mobilibus; ha az-is nem lenne, magát-is a' *Debitor*t meg-foghaſsák: és ha *medio tempore intereſt* adtak vólna-is-meg, a' derék ſummába ne tudják; és ha a' Tizteken múlnék-el, hogy nem *extorqueál*nák, *toties quoties*, *in poena Articulari convincál*taſſanak, és a' *Director exequál*taſſa-is rajtok azon *poenát* ezen *Articulus*unknak erejével, minden *remedium*okat ebből ki-kötvén. Ha pedig a' *Debitor*ok *deficiál*tak vólna, azokra ſzálljon az adóſság, kikre a' *Debitor*nak javai ſzállottanak; és valamint a' külsö Nemeſség 's egyéb rendek-is adóſságokat ez *Articulus*unk *vigorával extorqueál*ják a' városi rendeken; úgy azok-is meg vehesſék a' Nemeſi és más állapotbéli rendeken ez *Articulus*unknak *vigorával*: ha ki pedig kötés és kezes levele ſzerént akar *procedál*ni, *arbitrium*ában hagyatik a' *Credit*ornak.

TITULUS DECIMUS.

SEXTUS.

Areſtumról.

ARTICVLVS I.

MIvel az *Areſtum*nak alkalmatoſságával ſokan e' Hazában meg-karosíttattak, nagy *confuſio* lévén az *Areſtum*nakés *Poten-*

Ex Art. An. 1667.

*tiá*knak dolgából közöttünk; hogy azért mindenek közt meg-légyen világoſitva az *Areſtum* 's a' *Potentia*, Nágod Kegyelmeſſége - is *accedál*ván *declarál*ni ſzükségnek ítéltük: A' *Potentia* azért az; midön valaki ſem Bírákat, ſem egyéb Tiſztet nem *requirál* valamelly embernek megfogáſa, vagy valamelly marhájának, vagy javainak el-vétele felöl; hanem maga tulajdon erejével *authoritás*ával meg-fog valakit, vagy javait el-véſzi és foglalja; az illyen nem *Areſtum*. Ellenben az *Areſtum* az, midön valaki valamelly városnak, vagy falunak és helynek *requirál*ván valakit ſzemélyében, vagy javaiban meg-tart, mellyből - is ſok alkalmatlanság ſzokott ki jöni, az *areſtál*tató vagy *áreſtáló*, és az *areſtál*tatott ſzemélyek között, mellyből-is gyakorta búsúlások, sőt károk-is következnek mindenik félre. Melly-is hogy ezután *aboleál*taſsék, az *áreſtálás* dolgában illyen mód *obſervál*taſsék, úgymint: Nemes embert *nonniſi in flagranti crimine* tartóztaſſanak-meg aká ki *inſtantiá*jára-is, a' kinek Nemeſsége világoſon *conſtál* a' Tiſztek elött a' *Decretum* ſzerént; hogy ha pediglen olly igen iſmeretlen ſzemély vólna, kinek Nemeſsége ſenki elött is bizonyoſon nem *conſtál*na, annak meg-fogásában a' mi tör-

vény-

vénytelenség esik, annak büntetése szállion az *Areſtál*tatóra, az ide alább meg-írt mód szerént. Parázt embert gyanóra-is szabad légyen meg-fogatni, az elébbeni *Articulus*ok szerént; hogyha pedig valaki nem gyanóra, hanem másképen tartóztatna-meg, valamelly parázt embert a' Tiſztek ereje által, 's a' törvény szerént Nap-fényre jöne az *areſtál*tatott személynek igazsága, nem a' Bíró, a' ki más kénszeritéséből tartóztatta-meg, hanem az *áreſtál*tató személy *convincál*tassék minden *poenán*, valamit az ideig az *áreſtál*ón kereshetett vólna a' meg-bántódott fél. Hasonló *proceſſus obſervál*tassék annak a' Nemes embernek *áreſtálás*ában-is, a' ki tellyességgel ismeretlen lévén valamelly helyben, úgy találna esni *áreſtium* alá, nem tudván senki az ott valók közzül Nemességét. Az-is meg-eshetnék, hogy valamelly értetlen ember *áreſtál*tathatna valakit, annak-ntánna oda hagyná perit 's amaz *áreſtál*tatott személy méltatlan szenvedne a' megfogató miatt: azért az illyen *Caſus*ban szintén úgy *poená*kat felelhessen hozzá az *áreſtál*tatott személy, a' Törvény-tévők-is itéljék-meg, mintha jelen vólna az az *áreſtál*tató ember: adjon *ſententiát*-is ki az *áreſtál*tatott embernek a' törvény-tévő, mellyel valahol találtathatik az, a' ki

ötet *áreſtálta* vólt, annak a' helynek Tiſztei tartozzanak *executiót* tenni a' *ſententiá*nak *continentiája* ſzerént.

ARTICVLVS II.

VAnnak affelett ſok tsalárd adóſok-is, kiket ha a' *Creditor* meg-perel és ha meg-nyér-is, de a' ſententiával *executiót* ellene vagy nem tehetnek, avagy tenni nem akarnak némellyek; Azért végeztük, hogy valakik törvénnyel *convincál*ják az adóſokat, arról költ ſententiával teheſſenek *executiót* rajta, tudnillik, a' *convictus*on, valahol találtatik. Mind a' fellyebb meg-írt *Caſus*okban pedig tellyeſséggel *abſcindál*taſſanak a' remediumok. Lévén ez a' ſzokás-is a' *Regius fundus*on lévö Városokon és Falukon, hogy némellyek megfogatván valamelly embereket, törvényire rá nem mennek, és így a' fogoly ſok ideig a' fogságban nyomorog, söt meg-is hal a' fogságban; Végeztük azért Nagyságod kegyelmes tetſzéséből, hogy ha kik foglyokat tartatnak-meg, *ad quindenam* mennyenek reá, ha elébb nem-is; egyébaránt botsáttaſsék-el a' fogoly; hogyha pedig maga a' ki meg-fogtatta, reá nem érkezhetnék; mindazonáltal levele által tudóſíthatná, vagy egyébaránt-is a' Tiſzteket annak módja ſzerént arról, hogy tovább-

is

is tartsák-meg a' foglyot újabban, mivel rá akar menni, *in tali Casu post quindenam*, nyóltzad napig újabban tartsa-meg a' Tiſzt; de akkor oſztán végképen igazó-jék-el dolga, tovább ſemmiképen ne tartaſsék; hanem vagy *convincál*taſsék, vagy el-botsáttaſsék.

TITULUS DECIMUS SEPTIMUS.

Kornis Gáſpár Uram dolga Kemény Jánoſné Fejedelem Aſſzonnyal

ARTICVLVS I.

NAgyságos Kornis Gáſpár Atyánkfia jelenté, az el-múlt napokban Néhai Méltóságos Kemény János Fejedelem ö Nága *Relictája* bizonyos adóſságát *praetendálván* lenni NéhaiKornis Ferentz meg-irt Kornis Gáſpár Atyánkfia édes Attyánál, mellynek meg-fizetéſe ſzállott vólna fiára: melly adóſságnak meg-vételében nem ez Haza törvényivel, hanem Magyar Orſzági törvény ſzerént *procedált* ö Nága, és az ott való törvény ſzerént bizonyos réſz jóſzágát el-*is* foglaltatta ö Kegyelmének; noha Erdélyi emberek vóltak, mind Néhai Kemény János Fejedelem ö Nága, 's mind Néhai Kornis Ferentz Uram, ſzoros *Arti-*

cu-

*culus*sa-is lévén e' Hazának a' rabok adósságinak meg-vételéről. Mivel azért közönséges szabadságunknak meg-bántódása látszik lenni abban, hogy Erdélyi emberek között, és Erdélyi dolog felöl, nem ennek a' Hazának *competens* Bírája elött lött peri és annak *decisió*ja, semmit nem tudván annak a' törvénynek Bírája abban-is, ezekre a' bóldogtalan állapotokra nézve, minémü erös *Articulus*okat és rövid *processus*t írt a' Nemes Ország, a' rabok és azoknak adóságok felöl: annakokáért a' mi Kegyelmes Urunk ö Nága kegyelmesen ígérvén, hogy Méltóságos levelével *requirál*ná meg-írt Kemény János Fejedelem ö Nága *Relictá*ját; hasonlóképen mis Országul, ö Nágát illendö engedelmességgel írt levelünkkel, azon el foglalt jószág viszsza adásáról meg-találnók; úgy mindazonáltal, hogy ha ö Nága még-is nem *restituál*ja, *Articulus*ba íratnék, mellynek *vigor*ával Erdélyi birodalomban lévö jószágából ö Nágának annyi érö jószága foglaltasék-el. Végeztük azért, hogy ha a' meg írt Fejedelem Asszony ö Nága, a' Nágod Méltóságos *requisitió*jára, 's mind pedig a' mi *Instantiá*nkra, azon el-foglalt jószágot Kornis Gáspár Atyánkfiának nem *restituál*ja; tehát ezen *Articulus*unknak erejével,

jével, a' meg-írt Fejedelem Aſſzonynak az Erdélyi birodalomban annyi érö jóſzágát Kornis Gáſpár Atyánkfia el-foglaltathaſſa. A' Méltóságos Fejedelem Aſſzony, hogy ha akarja kereſni *in[foro competenti* az adóſságért itt Erdélyben Kornis Gáspár Atyánkfiát, álljon az ö Nagysága ſzabadságában.

COM-

COMPILATÆ CONSTITUTIONES REGNI TRANSILVANIAE, ET PARTIUM HUNGARIAE EIDEM ANNEXARUM

PARS QUINTA.

DE EDICTIS ET TRIBUTIS.

Némelly Articularis és Homagialis poenáról.

EDICTVM I.

MIvel az 1653. eſztendőbéli *Conſtitutió*ban *Part.* 5. *Edict.* 30 *expreſſa poena* nintsen; Végeztetett, hogy a' kik ez ellen *impingál*nának, két-ſzáz forinton *convincál*taſſanak, mint az egyéb *Conſtitutió*knak nem *obſervál*ói ſoktak *convincál*tatni: a' több *Articulus*okban és *Edictum*okban-is a' hol *expreſſa* nintsen, két-ſzáz forint légyen a' *poena*.

Ex Art. An.1654.

EDICTVM II.

AZ Orſzágnak *Decretum*ában vagyon írás felöle, hogy a' perlekedéſekben lett birságokból, a' pereſeknek mennyi réſzek

Ex Art. An.1656

lé-

légyen; mindazonáltal némelly Bírák azzal *abutálván*, az ollyan birságokat tsak magoknak tartják, még a' *homagium*nak *poenáját*-is; melly tsak a' pereſt illetné, melly miatt a' peres tsak hijában fárad; Végeztetett azért, hogy minden Székeken, Városokon, és Vármegyéken, a' *Causa*soknak *causá*jokból *emergál*andó *poenák*ból *rata portió*jok a' *Decretum* tartása szerént kinek-kinek ki-adattaſsék.

Kolo's várról.

Edictvm III.

VÉgeztetett, hogy a' Kolosvári dolgokról, 's állapotokról, úgy-mint Hadnagyoknak és *Aſſeſſor*oknak válaſztásáról, 's az ott való *Praeſidium* lovainak tartásáról való helyeknek *modalitás*sáról *emanál*tatott *Articulus*ok moſtan-is *in vigore* hagyaſſanak; söt ha ez-után azon Kolosváriak még-is *opponál*nák magokat, méltó *poena decernál*taſsék ellenek. *Ex Art. An. 1667*

Edictvm IV.

HA melly hó pénzes Katonák Kolosvári fö Kapitány Atyánkfia tiſzti alól el-fzöktenek vagy el-fzöknének, valahol találtatnak, azon Kapitány Atyánkfia *requiſitió*jára *ſub poena Articulari, excluſis omnibus ju-* *Ex Art. An. 1667*

ridi-

ridicis remediis exequenda, mindenütt tartozzanak meg-fogni, és kézbe adni: kiknek-is méltó büntetéseket azon Kapitány Atyánkfia *dispositiójára* hagytuk.

EDICTVM V.

AZ *Approbata Constitutio*ban Boros Jenöről írott *Edictum*ok *observál*tassanak a' Kolosvári lakosoktól.

Szamos-Ujvárról.

EDICTVM VI.

NEm kevés haznát látván az Országnak abból ki-jöni, ha a' Szamos-Ujvári jószágban lévö Puskásoknak meg-engedtetnék *Ex Art. An.1667.* Gelvára telepedések: mivel fizetetlen zólgák léznek; utánnok pedig a' szükségnek idején nem kell postálkodni, azon helyben-is két *praesidium*ok léznek: Végeztetett azért Nagod kegyelmes *consensus*ából, hogy telepedjenek oda, és Nagyságod adjon új *Privilegium*ot nékik; vagy ha vólna *Privilegium*ok, méltóztatsék Nagyságod *confirmál*ni.

Kövár Vidékiről.

EDICTVM VII.

HA kik Kövár Vidéki *Fiscalis* jószágot birnak, és onnét afféle *Fiscalis* jobbágyokat, magok ös jószágokba szállítottanak, vagy

vagy telepítettek, ö magok és nem más elébbeni *Poſſeſſor*, az ollyanok e' jövö közelbik Pünkösd napjáig viſſza ſzállítaſſanak; vagy ha ezután-is azt tselekednék, az *Articularis poenán convincál*taſsanak: *excipiál*tatván, ha kik udvar'éli ſzólgaságra, vagy Mólnárságra, és egyéb haſonló hivatalra hozattanak, vagy hozatnának-el efféle jobbágyokat.

Désről.

EDICTVM VIII.

MIvel Dés mezö Város lévén nem bátorságos oda való telepedéſek, és ott való lakáſok, több lakoſival együtt azon helynek; kihezképeſt hogy bátorságoſabbak leheſſenek oda való telepedéſekben, és ott való lakáſokban, végeztetett, hogy jó erös palánkkal környül vétesſék: és a' közel valók *ſub poena violationis Articuli*, úgy mint Belsö Szólnok egéſzen, Dobokais ekképen, Kolosvár-megyének-is közelebb való réſze, 's Beſzterczei Atyánkfiaiis köteleſek légyenek, illyen közönséges Haza javára nézendö dologban illendö ſegitséggel lenni. *Ex Art. An* 1665

EDICTVM IX.

DÉſi Atyánkfiai mellett való *inſtántiánk*ra, hogy Nagyságod kegyelmes *reſolu*tiója *Ex Art An* 1667.

tiója szerént arra lépett, hogy ez-után *privatim* Gyüléſekre *Regalis*ſal ne hívattaſſanak, *gratuitus laboro*któl *immunis*ok légyenek; ahozképeſt végeztetett, hogy ezután a' Vármegyével azon dologból-is mindenkor egyet értsenek Nemes emberek lévén.

Bánfi-Hunyadról.

Edictvm X.

Ex Art. An. 1665.

A' Bánfi-Hunyadiak noha jobbágyság alatt vannak; de mivel-hogy *Regalis*ſal hívattatnak (*Oppidum* lévén) a' *Diaetá*ra, ſok tereh viſeléſek-is vagyon, méltónak ítéltetett, hogy mint a' több mezö városok, úgy ök-is a' nyomnak fel-vételével és követésével ne tartozzanak; máſok-is haſonlóképen az ö nyomoknak fel-vételével ne *aggraválta*ſſanak.

Abrug Bányáról.

Edictvm XI.

1655.

ABrug Bányán *civilis fundus*t biró Nemesség dolgából-is végeztetett, hogy ha házok nem *exempta*, azzal hogy magok ſzemélyekben Nemeſek, ne vonhaſsák-ki magokat a' városhoz való *contributió*ból; hanem tartozzanak *contribuál*ni a' *civilis fundus*okról: több adóval nem terhelvén a'

a' Városi rend ezeket-is mint magokat; hasonlóképen a' közönséges jóra nézendö dologban-is tartozzanak egyenlö terhet *supportál*ni a' Városi renddel.

Szék Városáról.

EDICTVM XII.

SZék Városában *resideáló*, 's *resideál*ni akaró Nemes Atyánkfiainak *instantiá*jokból értjük: hogy azon Városnak lakosi abban a' helyben való lakásokat, 's meg-telepedéseket nem akarnák; *concludál*tuk azért, hogy ha oda *confugiál*t Nemes Atyánkfiait meg-bántanák, háborítanák, és köztök nem *patiál*nák, *eô factô privilegium*okat *amittál*ják: ha pedig ezen sem tanúlnának, *in amissione universorum bonorum suorum convincál*tassanak, és *vigore praesentis Articuli, exclusis omnibus juridicis remediis, irremissibiliter* rajtok *exequál*tassék: mellynek két része Országh számára, harmad része pedig a' meg-bántódott felekre az *Executor*okkal együtt fordíttassék. *Ex Art. An. 1664.*

Vásárokról és Sokadalmokról.

EDICTVM XIII.

MInden sokadalmokban a' Haza-fiainak leg-elsö *prærogativá*ja légyen az adásban és vévésben, és ha valaki a' Hazafiai *Ex Art. An. 1655.*

közzül, akárki-is az *emptor*ok vagy *vendi-tor*ok közzül abban meg-háborítana, ollykor midön külsöknek meg-engedtetett az adás és vévés, *in poena Articulari convincál*tassék.

EDICTVM XIV.

MInden Városokon és Vásáros helyeken e' Hazában szabados légyen akármit-is vásárolni, mind szegénységeinknek, mind más rendbélieknek-is, akkor mikor azon Városbélieknek, vagy Vásáros helybélieknek szabados adni és venni: mellytöl ne-is tilalmaztassanak szegénységink 's mások-is, semmi szín és *praetextus* alatt a' Városbéliektöl és Vásáros helybéliektöl, *sub poena Articulari.*

EDICTVM XV.

Ex Art. An. 1668. LÉvén meg-bántódásunk ebben-is, mind magunknak 's mind szegénysegeinknek, hogy sokadalmok alkalmatosságával, vasat 's egyebet-is épen magok számára el foglalván a' Városbéliek, külsö embereknek nem engednének vásárolni; hanem magok a' sokadalmok, 's vásárok idején a' bé szedett marhát, 's azután-is, majd kétszer árán adják-el magunknak és szegénységeinknek: Azért, hogy ezután afféle dolgoktól *supersedeál*janak, és mindeneknek min-

de-

denekben, minden ſokadalmas és vásáros helyeken ſzabados vévéſt és adáſt engedjenek, *ſub poena Articulari* végeztetett.

EDICTVM XVI.

MInden helyekre Országh Gyüléſe alatt, a' míves emberek, mindenféle míveket, és egyéb rendek-is akármi el-adandó marhájokat ſzabadoſon bé-vihetik, árúlhatják, ſenki öket *impediál*ni nem méréſzelvén.

Gyülésekről.

EDICTVM XVII.

MIdön *Generalis* Gyüléſek *celebrál*tatnak, a' *Status*oknak külön-külön az ö rendek ſzerént a' mint az alkalmatoſság és hely-is engedi, a' régi jó *uſus* ſzerént egy-egy bizonyos úttza rendeltetéſéből a' ſzállás oſztótól; hogy eziránt-is jobb alkalmatoſságok lehetſſen egymásközött való dolgoknak *conſultatió*jára, és azoknak *peragá*tására. *Ex Art. An.* 1663.

EDICTVM XVIII.

MIvel némelly Atyánkfiai a' mi Kegyelmes Urunk parantsolatjával és az Országh dolgaival-is nem gondolván, a' Gyüléſekre el-nem jönek, vagy a' kik el-jönek-is, meg-mútatják magokat, és azonban nem hogy végig, de még félig ſem vár- *Ex Art. An.* 1663.

ják a' Gyüléſt; történt 's eddig is hallatott az ſokaktól az illyenképen magokat *abſtrahál*óktól, hogy azzal kárhoztattak, hogy ök nem végezték. Hogy azért minden ember féljen, és Ura parantsolatjának engedelmes légyen, Orſzág javára nézendö közönséges Gyüléſekből magát el-ne vonja, ne-is *criminál*taſſunk azzal, hogy ök nem végezték; *decernál*tuk], hogy ennek-utánna a' *Praeſidens* Urak a' *Catalogus*t el-olvaſtatván, valakik jelen nem léſznek a' hivataloſokban a' Gyülés bé-álláſakor, el-bomláſakorig, és a' *Catalogus*nak el-olvaſáſakor *abſens*eknek *comperiál*tatnak lenni, az ollyanokon *irremiſsibiliter exequál*taſsák *ſine perſonarum reſpectu* a' 200. forint *poenát*; ha pedig a' *Praeſidens* Urak, az ollyan magokat *abſentál*ókon, a' meg-írt *poenát* nem *exequál*tatnák, vagy *condonál*nák, *eô factó* a' *Fiſcalis Directorok*, *comperta rei veritate* a' *Praeſidens* Urakon *exequál*taſsák azon *declarál*t *poenát* a' fellyebb meg-írt mód ſzerént: fenn maradván mindazonáltal a' *Praeſidens* Uraknak *authoritás*ſok ennyiben, hogy az Orſzág Fejedelme búſitáſa nélkül, ha kiktöl *requirál*tatnak, 's méltónak ítélik el-botsáttatáſokat, el-botsáthatják.

Szent-

Szentegyház Erdejéről.

EDICTVM XIX.

VAnnak Háromszéken 's egyéb helyeken is a' Székelységen olly' darab erdök, *Ex Art.* mellyek Szentegyház erdejének hívattatnak, mellyeknek mind gondviselése mind jövedelmének *erogál*ása eddig a' falubéliek *dispositió*jában állott; mostan pedig ez *authoritás*t az Egyházi rendek magoknak akarván *vendicál*ni, végeztetett, hogy e' dologból eddig *observál*tatott *usus* tartassék-meg, és abból való *proventus* Templom épületire *convertál*tassék.

Puskásokról.

EDICTVM XX.

HOgy Nagyságod a' Haza szólgálatjára bizonyos számú jó Puskásokról *provide-ál*, ebbéli tselekedeteit is Nagyságodnak több Haza javára nézendö dólgokkal együvé számlálván, alázatosson meg-szólgáljuk, *approbál*juk-is, hogy Nagyságod két százat *Nobilitál*hassan a' *Fiscalis* jószágokból: úgy hogy maradékjok-is, a' Fejedelemnek és a' Hazának azon állapotban szólgáljanak, tartozván azokat a' Puskásságra meg-tanítani; kik-is az Országnak, Fejedelemmel együtt, hittel légyenek kötelesek. *Ex Art. An. 1667.*

Emi-

EDICTVM XXI.

Ex Art. An. 1668.

A' *Fiscalis* jószágokból *Nobilitál*tatott Puskásokról írt Maros Vásárhelyi 30. *Articulust*, minden részeiben *confirmál*juk *cum hac declaratione*: hogyha hól találtatnak közzülök ollyanok, a' kik mind *Nobilitatió*jokkor írt *conditió*jok ellen tselekedtenek; mind pedig más fínes mesterségekkel akarják a' *Fiscust* és az Országot *defraudál*ni, azon helyeknek fő Tiszteitől (jól meg-vi'sgálván mindazonáltal dólgokat) viszsza viteſſenek a' jobbágyságra.

Commiſſariuſokról.

EDICTVM XXII.

Ex Art. An. 1664.

EZ Országban idegen követeket hordozó és késérő *Commiſſarius*ok, hogy azon követeket Várakba és Városokba bé-ne bállítsanak (úgy mindazonáltal, hogy a' követekre illendő *proviſio* légyen) végeztük.

Örizésről.

EDICTVM XXIII.

Ex Art. An. 1655.

NOha mind éjjel 's mind nappal az örizések, hogy mindenütt meg-légyenek *ſub poena flor. 12. toties quoties negligálnák, exigendorum decernál*tuk vólt, mindazonáltal hogy a' nappali örizések olly' szorgal-

matosképen és büntetés alatt meg-kívántassanak, szükségesnek nem ítéltük: Végeztük azért; hogy e' részben az *Articulus találtatsék*, és a' hól a' nappali őrzést nem *continuálják*-is, *poena* ne légyen.

Nyomról.

EDICTVM XXIV.

A' Nyom követésről és el-lopott vagy nyúzott marháknak meg-fizetéséről írott elébbeni *Articulus*ok tartassanak-meg illyenképen. Hogy ha valamelly Falukon vagy Városokon kivül száll-meg valaki, és marhája el-vész, tartozzék a' káros emberrel együtt az a' Falu vagy Város a' nyomot fel-venni, és ha azon határból a' nyomot ki-nem vihetik, vagy ha azon határba nyúzva találtatik az el veszett marha, esküdjék reá a' káros ember, el-veszett marhájának nyomára vagy meg-nyúzott marhájára, így tartozzanak azon helynek lakosi a' káros embert *contentál*ni, a' lotrot pedig ha ki-adhatják, a' fizetéstöl *absolvál*tatnak: hogy ha pedig arról a' határról, a' hól el-veszett a' marha, a' nyom által vitettetik, ez iránt-is fizetni ne tartozzanak; hanem a' melly Falunak határára által adatik, azon Falubéliek, vagy Városbéliek-is *requirál*tatván, tartozzanak ugyan

ki-menni, és a' káros emberrel a' nyomot követni; és ha a' Falujokba vagy Városokba vitetik-bé a' nyom, azon mód szerént büntetteſſenek; de ha a' Falun vagy Városon kivül tévesztetik-el a' nyom, ne tartozzanak semmivel-is: annak felette, hogy ha az illyen Faluknak, vagy Városoknak határán nyúzva találtatik az ollyan marha, esküdjék-meg azon helybéli Bíró heted magával, hogy nem közzülök való tselekedte; mellyet ha *poſthabeál*nak, fizeſſenek a' fellyebb *ſpecificál*t mód szerént: efféle dólognak el-igazitására és *executió*jára a' Vicé Iſpánt minden helyeken egy forinttal, a' Fö Bírót hufzonnégy pénzzel viheſsék-ki a' régi *uſus* szerént, más rendbéli *mulctát* a' Tiſztek ne *extorqueál*janak. A' puſzta *Praedium*ok e' *ſpecificál*t *Articulus*ban nem értetnek, mivel ollyan helyen nintsen ki fizeſſen; a' nyom mindazonáltal viteſsék által, ha el-nem vész. A' melly helyek eddig nyomot fel-nem vettek, ezután se tartozzanak fel-venni; úgy hogy azok marhájok nyomokat sem tartoznak máſok fel-venni.

EDICTVM XXV.

VÉgeztetett, hogy a' melly *Oppidum*ok és helyek ennek elötte nyom fel vé-
Ex Art. tellel nem terheltettenek, ennek-utánna-is
An. 1668 ne terhelteſſenek: mellyeket kereſſenek-ki

Iſte-

Istenesen azon helybéli Tiszték, a' hol illyen helyek vannak, úgy vegyék igazitásba; de a'melly helyek ennek-elötte nem tartoztanak fel-venni, ezután-is ne tartozzanak; ezt pedig úgy értjük, hogy ha melly helyek más helybéli efféle nyomot nem szoktanak fel-venni, imezek se tartozzanak amazok marháinak nyomát fel-venni.

EDICTVM XXVI.

FEjérvár-megyében Tótfaludi, Sárdi, Kisfaludi, Nyírmezei, Vladházi, és Moroznai falubéli lakosok, hogy eddig a'nyom fel vétel dolgából egyet nem értettenek; végeztük, hogy *à modo deinceps* éljenek a' nyom fel-vételről, a'lopott marhákról irott *Articulus*oknak *continentiá*jok szerént. Kik ha azokhoz nem tartanák magokat, a' Tisztek *sub poena Articulari superinde expressa*, reá kénszerítsék öket, meg-is büntessék kedvezés nélkül az *Articulus*ok rendtartása szerént. *Ex Art. An. 1664.*

Productióról.

EDICTVM XXVII.

Anno 1657. a' melly *Fiscalis* jószágok a' *Fiscus*tól másoknak *conferál*tattak, azokról *producál*ják a' *Possessor*ok *Donatió*jokat

jokat alkalmatos időben akkorra, mikor a' Nagyságod kegyelmes tetszése *accedál*, a' Tanáts Urak, fő Tiſztek és Tábla-fiai *convocál*tatván egy bizonyos helyre, és ott *revideál*taſſanak, mellyek maradhatnak-meg, és mellyek nem: addig pedig *productió*ra ſenki ne kénszerítteſsék, és meg ne károsíttaſsék; a' melly jószágok pedig nem *Fiſcalis*ok, ide nem értetnek. Ha kik az el-múlt időkben *Fiſcalis* jószágokat *impetrál*tanak, 's nem tsak úgy íratták *Donatió*jokat, hogy *depoſitâ integrè inſcriptionali ſummâ*, hanem némellyek *vita durante*, némellyek még maradékokra-is *irredemptibiliter*: végeztük, hogy afféle *Donatiók*-is *producál*taſſanak a' fellyebb *ſpecificál*t alkalmatoſsággal; sőt ha kik egy *funduſt impetrál*ván a' *Fiſcus*tól, annak színe alatt többet-is *apprehendál*tanak vólna; viszont máſoktól-is ollyanoktól vették vólna *quoquo modo* jószágokat és *Fiſcalis* örökségeket, kiknek nem adhatói vóltanak, azokat-is tartozzanak *producál*ni, ugyan azon mód szerént: mellyek-is vétesſenek igazításba *modô ſupra declaratô*.

Mértékről.

EDICTVM XXVIII.

Ex Art. An. 1667. NYilván való kárunkat látván a' Vékának és Ejtelnek nem egyenlő vóltok miatt, mel-

mellyekből is nagy *confuſio* vagyon az Orſzágban, Azért *concludál*tuk, hogy mindenütt az Orſzágban méreſsék az Ejtel és Véka a' Kolosvári Ejtelhez és Vékához: hogy eziránt való *confuſio*-is minden helyeken ez Orſzágban *tollál*taſsék; mellyre a' Tiſztek mindenütt ſzorgalmatoſon reá vígyázzanak *ſub poena Articulari*; ide nem értvén Máramaroſt.

Csík-Szeredáról.

EDICTVM XXIX.

CSík Szeredai Csizmadiák mívekkel azon Tartományt elégségesképen el-nem tarthatják; azért máſunnan-is azonféle míves emberek ſzabadoſon bé-meheſſenek, és míveket *exerceál*haſsák, mind ott, 's mind más közel való falukban. *Ex Art. An. 1655.*

Igenről.

EDICTVM XXX.

MIvel az Igeni vásár a' Fejérvári vásárnak akadalyára és *praejudicium*ára vagyon; az elébbeni *Articulus* ſzerént *tol*láltatik: melly ellen ha *impingál*nának az Igeniek, *toties quoties*, a' Vármegye Tiſztei *exequál*ják az *Articularis poenát* rajtok. A' Fejérvári vásár pedig illyen formán lé- *Ex Art. An. 1666. & 1669.*

gyen,

gyen, hogy Gyüléſeknek idején, vásár-napokon, és a' Fejedelmeknek-is ott létekben; tíz óráig ne légyen ſzabados a' Fejérvári lakoſoknak ſemmit-is venniek és bé-ſzedniek, ſem ben a' városban; ſem pedig kin a' mezön, hanem az Udvariak és az Udvarhoz jött fö Rendek, 's azok Szolgainak ſzámokra légyen ſzabados vásárlani; tíz óra után pedig ſzabadítsa-fel a' vásár Bíró mindeneknek a' vásárt: hogy így ſem az el-adandó marha árrán fellyül elne adattaſsék, ſem pediglen a' vévök megne ſzüküljenek.

Szomſzéd Orſzágokkal való dolgokról.

EDICTVM XXXI.

MInémü ſok károkat ſzenvedjenek a' Szathmár-Vármegyebéliektöl, annak ſzomſzédságában lévö Atyánkfiai panaſzokból *Ex Art. An.* 1656 értjük, holott a' régi határ halmokat elhányván, tsak nem régen-is új határ halmokat *erigál*tanak, Hazánk határinak kiſſebbitésére; kik felöl *concludál*tuk a' Nagyságod kegyelmes *reſolutió*jából, hogy az újalag *erigál*t határ halmokat meg-ne engedjék a' Vármegyék, és azoknak a' Tiſztei; de azonban a' régieket ſe bolygaſsák, míglen annak idejében mind két Orſzágnak

Con-

Conſtitutiói ſzerént, *per Commiſſarios delegatos* igazításba nem vétetnek a' *meták*.

Hódoltságon lévő Falus Bírókról.

EDICTVM XXXII.

A' Hódoltságon ha Török jar, tartozzék a' Falus Bíró falus feleivel a' közelbik végbéli Tiſzteknek minden késedelem nélkül hírré adni: mellyet ha el-múlatna az ollyan Falus Bíró, a' hol a' Török vagy Ármás járna, 's még-is tudtára nem adná a' közelbik végbéli Tiſzteknek, méltó 's illendö büntetéſſel hogy meg-büntettesék, közönségesen végeztük. *Ex Art. An. 1667*

Adózásért lett zálagoſitásról.

EDICTVM XXXIII.

HA ki a' Nemeſség közzül, e' kételenségből reánk vetett ſummát meg-nem adhatná, vagy adni nem akarná, ad-ja-meg más érette, 's azt a' jószágot, a' mellyről meg-nem adta, foglalja-el, 's birja zálagúl, míglen a' moſtani ſzükségre rá adandó pénze a' *Debitor* által le-nem tétetik: Mellyet ha kézbe a' Nemes ember a' *Creditor* kívánsága ſzerént botsátani nem akarna, a' Tiſztek *brachium*mal-is kézbe botsáttani tartozzanak; melly ellen-is ha *reſiſtál*- *Ex Art. An. 165*

na,

na, annyi jószágához való igazságát örökösön el-veszesse: a' *haeres* pedig mikor a' pénznek szerét teheti, tartozzék a' *Creditor absque ullo juridico processu ad simplicem admonitionem* leválni, és az el-foglalt jószágot a' *haeres*nek *restituál*ni: mellyet ha a' *Creditor* tselekedni nem akarna, *requirál*ván a' *haeres* azon Vármegyének vagy Széknek Tiszteit, tartozzanak *simpliciter* a' *haeres*nek maga jószágát *restituál*ni; a' *Creditor* pedig pénzét-is *amittál*ja.

EDICTVM XXXIV.

Ex Art. An 1660.

MIvel mostani rendkivül való *Contributió*nk, ez Haza meg-maradására nézendö; azért valakik vagy *inscriptiós* vagy zálagos jószágot birnak, a' mit most *extraordinariè* kelletik a' *Possessor*nak fizetni, *tempore redemptionis* a' *Capitalis* summával *refundál*tassék: ide nem értvén, a' kik rabságból való szabadúlásokért kénszerittettek el-zálagositani jószágokat.

Békés Vármegyéről.

EDICTVM XXXV.

Ex Art. An. 1659.

A' *Partium*béli Atyánkfiai jelentik, hogy a' Békés Vármegyei Nemesek, és egyéb rend nem akarna fizetni a' tölünk Országúl fel-vetett rendkivül való adózásokban; végeztetett azért, hogy Békés Vármegye

elei-

eleitöl fogván a' *Partium*hoz lévén *incorporál*tatva, ha ez illyen rendkivül reánk Országúl fel-vetett fummába nem *contribuál*nának, akármelly fzín és *praetextus* alatt-is, Nemefségektöl kell meg-válniok: ha ki mellyet közzülök jobbágynak kér-meg, Országúl azért minket ne búsítsanak; mert mi óltalmazni nem akarjuk ez ellen öket femmi idöben.

Pénzről.

EDICTVM XXXVI.

HOgy a' Cfázár garaffa, és a' Lengyel Országban újonnan vert fuftákot-is, a' mellyek jó ortokkal együtt Leopolduſoknak neveztetnek, kik eddig bé-hozattanak ez Országba, végeztünk, hogy az Országban minden rendektöl, az ö *valor*ok fzerént elvéteffenek *ſub poena flor.* 200. ha kiket igaz kamarán kelvén meg-érnek rajta, hogy elnem vennék, *irremiſsibiliter exequál*taſsék rajtok a' *poena*: mellynek két része Ország fzámára a' helyeknek Tifzteitöl, és, ha a' dolog úgy hozta, *Director* neve alatt is *exequál*tatván fordíttaſsék és fzólgáltaſsékbé, harmad réfze a' panaſzló félé légyen az *executor*okkal együtt; de mivel a' Lengyel Országi négy pólturás, és tíz pólturás új fuftákok hibáſok, valakik ezután bé-hoz-

Ex Art. An 1664.

zák, tölök el-véteſsék a' harmintzadoſok által, vagy a' melly helybe bé-hozatik, annak a' helynek Tiſztei által, és *Fiſcus* ſzámára adaſsék; haſonlóképen ha kik az öt pénzes garaſt e' hazából ki-vinnék, 200. forint *poena exequál*taſsék rajtok, pénzekis el-véteſsék; hogyha a' harmintzadoſok vagy valamelly helynek Tiſztei el-múlatják az erre való vígyázáſt, *in poena Articulari convincál*taſſanak: melly-is *irremiſſibiliter exequál*taſsék a' *Director* által.

Aranyról és Tallérról.

EDICTVM XXXVII.

LÁtván abból való kárunkat és fogyatkozáſunkat, hogy a' Tallért és Aranyat *valor*án fellyül kezdették váltani; végeztetett, hvgy ſenki az öreg Tallért két forintnál, az Aranyat négynél, az Orozlányos Tallért ſáz nyóltzvan pénznél, fellyebb el-váltani ne méréſzelje; holott az-is rendkivül való árra: külömben tselekedöktöl véteſsék-el, és fordittaſsék az Orſzág ſzámára: mellyre azon helynek Tiſztei *ſub poena Articulari* tartozzanak vígyázni; mellyet ha el-múlatnak, a' *Director exequál*ja rajtok..

Ex Art. An. 1664.

Puſz-

Puſzta Szent Miklósról.

EDICTVM XXXVIII.

NOha elébbeni Fejedelmek idejében, Mikola Sigmond Atyánkfiának Kolosvármegyében lévö Puszta Szent Miklós nevü örökös Falu helye határán, néha a' lovakat hatalmasúl a' *Poſſeſſor*nak Nemeſi ſzabadsága meg-bántódásával és ſok kárával a' Kolosváratt *quartélyozó* Katonák füvelték; de ſokſzori alázatos *inſtantiá*ját és örökös juſsát látván ifjabbik bóldog emlekezetü Rákóczi György Fejedelem *in Anno* 1653. *jam evoluto, remittált*a vólt meg-írt Mikola Sigmond Atyánkfiának *in perpetuum*, mellyet elöttünk *exhibeált teſtimonialis*sából világoſon láttunk; még-is mi gondolatjokból a' Kolosváratt lévö *Praeſidiarius*ok, elébbeni *ſopiált*atott törvénytelen *uſusra* tzélozván, újabban-is hatalmasúl reá hajtották vólt méneſſeket. Mellyröl való panaſzát hallván Mikola 'Sigmond Atyánkfiának, és közönséges Nemeſi ſzabadságnak meg-bántódását látván abban, hogy igaz úton birt jóſzága valakitöl, és egyéb java el-véteſsék 's *praejudicium*ára hatalmasúl birattaſsék: erre váló tekintetünkböl jó *conſideratió*ba-is vévén a' dolgot, Nagyságod *Conſenſus*a is *ſuffragál*ván, végeztük; hogy meg-írt Mikola Sigmond Atyánkfia *Ex Art. An.* 1665.

ſe más ſenki a' *Regnicolák* közzül ſemmi jóſzágában és javaiban meg ne károsíttaſſék ſenkitöl törvény nélkül, *ſub poena perennalis aeſtimationis talium bonorum*; hanem a' *verus* és *legitimus Poſſeſſor* meg-bántódás nélkül birhaſſa maga *propriumát*.

Székely-hídról.

EDICTVM XXXIX.

Ex Art. An. 1665. MIvel Székely-híd el-rontáſa, Török, és Római Cſáſzárok békeſségének egyik *punctuma* vólt, annak a' két *Monárchának impoſitiójából* kelletett el-rontani, nem tsak magunknak, hanem az egéſz Magyar Nemzetnek el-felejthetetlen kárára: Végeztük azért, hogy Székely-hídnak el-rontásáért Bóldvai Márton Atyánkfia, annál inkább Náságod Méltóságos ſzemélye, ſem moſt, ſem jövendöben, *ſucceſſor*-is ne *criminál*taſsék; mert ezt kételenségből tselekedtük.

Adóról.

EDICTVM XL.

Ex Art. An. 1664 MIvel némellyek az Orſzágnak ſok rendbéli fel-vetett adóit mind eddig-is meg nem adták, vakmeröképen el-múlatták, ezután-is ha meg-nem adnák, vagy meg-adni nem akarnák, az Orſzágnak nyilván

ván váló *defraudálására*; Végeztetett azért, hogy valakik a' reájok vetett adót még meg-nem adták, és meg-nem adnák, sem jószágokról le-nem tették, *comperta rei veritate* az ollyanok, *sine respectu et discretione personarum*, akármelly helybéli Tiztek által, az adót meg-nem adókról írt *Articulus*unkban *specificált poenával* meg-büntetteſſenek, jószága pedig el-vétetteſsék, 's a' ki le-téſzi, vagy le-tette érette, adaſsék annak, és birhaſſa az *Articulus*ban *determinált* idö alatt a' ki-váltáſig: a' melly jószágért máſok tötték-le, azon jószágra eſendö adót le-nem tévén tsak *ſimpliciter* vették viſzſza, az-is *reſtituál*taſsék annak, a' ki az adót le-tette érette, és birhaſſa a'ki-váltáſnak idejéig az *Articulus* ſzerént: ennek pedig *exequa*lására, minden helybéli Tiztek *ſub amiſsione officii et poena violationis Articulorum* tartozzanak ki-menni, és a' fellyebb meg-írt mód ſzerént *executiót*-is *impendál*ni, és így a'jószágot-is kezébe adni annak, a'ki az adót le-tette, vagy azután le-tenné, *excluſis omnibus juridicis remediis, vigore ſaltem praeſentis Articuli.*

EDICTVM XLI.

NOha Vajda-Hunyadnak és Háczoknak minden lakoſi, a' jószágos Nemes emberek kivül, *ab antiquo Privilegium*mal éltenek; mindazonáltal tsak kapu ſzám

után adózni ne kénszerítteſſenek, *ultrò* magokat *offerálják*, 's arra kötik, hogy a' mint máſok, úgy ök-is *capitatim* egy-egy *Imperialis* Tallért, nem tsak moſt, hanem ennek utánna-is, a' mint a' Nemes Országrendeléséből kapu ſzám kivül adózó egy-egy ember fog adni, a' ſzerént kéſzek léſznek *contribuálni*. Mi-is azért a' magok kívánságok ſzerént *annuálunk*, és a' Maros-Vásárhelyi ellenek írott *Articulusſt*, ezen *Articulus*unknak erejével *annihilálj*uk.

EDICTVM XLII.

Ex Art. Ann. 1665 MÉltó *conſideratió*ba vétetvén Medgyes Széknek el-puſztúlt állapotja, 's Barcza, Sink, és Köhalom Székeknek épebb állapotja; Végeztetett azért, hogy a' *defalcált* négy ház kapu ſzámból, valamennyi kapu ſzám rendeltetett a' meg-írt Székekhez, igazán fel-czirkálván, kötelesſek légyenek Medgyes Széki Atyánkfiai közibe adózni, *ſeorſim et ſigillatim ſub poena violationis Articuli.*

EDICTVM XLIII.

ENnek-elötte való idökben az Ország rendelte vólt, a' Tordai, Colosi, Széki, *An.* 1665 és Vízaknai Aknákat *Porta contentatió*jára, mellyről való *diſpoſitió*t-is magunkra vettünk vólt; de látjuk hogy ſemminémühaſzon-vétel többire ki-nem jött magunk ſzámá-

mára, az Aknáknak romlott 's puſztúlt állapotjokra, 's mind pedig egyéb alkalmatlanságokra nézve: minek-okáért Nágodat alázatoſon találtuk-meg felöle, hogy vegye a' maga kegyelmes *diſpoſitió*ja alá, 's *annuatim* bizonyos ſzámú Tallérokat Nágod rendelne az Orſzág adájába adatni belöle. Abbéli *inſtantiá*nkat meg tekintvén, 's e' meg-írt Aknákat maga *diſpoſitió*ja alá vévén, ígére Nágod *annuatim* az adóba húſz ezer Tallérokat adatni, olly' kegyelmeſséggel, hogy az Aknák épülvén, az Orſzág 's a' *proventus*is nevekedvén, Nágod az Orſzág ſzükségére való húſz ezer Tallérokon fellyül-is kegyelmeſségét fogja mútatni, melly Nagyságod kegyelmeſségét alázatoſon meg-ſzólgáljuk; mi-is azért Nagyságodnak kezébe botsátjuk a' megírt Aknákat, *Portus*ſal együtt, mind az Aknákon lévö sókkal; a' *Portus*ra addig leſzállitott sókat egéſzen *reserválv*án Orſzág ſzükségére, Nagyságod-is ezután le-ſzállitandó sókat helyben tartván az eddig leſzállított sóknak el-kelésének idejéig: Ezen *Articulus*unknak nem *praejudicál*ván az elébbeni *Articulus*unk; úgy mindazonáltal, hogy a' Haza-fiainak az *Articulus*ok ſzerént, a' sóval való kereskedés ſzabados légyen, meg adván az árrát, melly az idegeneknek-is meg-engedtetik.

EDICTVM XLIV.

Ex Art. An. 1667 VÉgeztük, hogy ennek-utánna valakiken kéſedelmeztetik a' *Porta contentatiójára* való adónak meg-indítáſa, az Orſzágnak ezíránt való súlyos büntetését el-nem kerülik; a' *Partium*béli jószágokon, mellyek már *Fiſcalis*oknak írattattak, ſzólgálatjokért, 's dézmájokért való adójokat és jövedelmeket, a' Fogaraſi *Articulus* ſzerént *exigál*ják.

Az 1667. Eſztendöbéli Maros-Vásárhelyi Gyülésünkben az Adóról írt 39-dik *Articulus*t ſzükségeſnek ítéltük, a'Fogaraſi 1666. eſztendöbéli 18-dik *Articulus*nak *continentiá*jával együtt, ennek-utánna fel-vetendö adónak könnyebben való fel-vetésének okáért, ez *Articulus*unkba bé-íratnunk: mellyek ekképen következnek.

EDICTVM XLV.

MIvel Iſten után e' Hazának meg-maradáſa áll a' *Porta* kedve keresésében, a' *Ex Art. An. 1667* melly-is fundáltatott az adóban: mellyre nézve ſenkinek ſem kedvezvén e'Hazában, kelletett adót moſtan fel vetnünk ez alább meg-írt mód ſzerént. Kapu ſzám után vettettünk egy Kapura 15. Tallért: Fejérvármegyében vagyon kapu ſzám a' petsétes *Regeſtum* ſzerént *Portae*, 355. *Colon.* 5' Ró-

Róvatlan Falu vagyon: *numero* 2. Koslár és Gáltö, *Perſ.* 11.
Egyházhelyi Nemeſség Ráczokkal együtt, *Perſ.* 465.
Ugyan Fejérvár-megyében vagyon Kapu ſzám, a'mellyekröl a'Szebeni Urak *percipiálják* az adót, *Port. n.* 64. *Col.* 5.
Küköllö Vármegyében vagyon Kapu ſzám, *num.* 218. *Col.* 4.
Róvatlan Falu, 6. *Perſ. num.* 35.
Egyházi Nemeſség, *Perſ. num.* 50.
Torda Vármegyében vagyon Kapu ſzám, *num.* 152. *Col.* 2.
Róvatlan Faluk, 6. *Perſ. num.* 71.
Egyházhely az O és Uj Tordaiakkal, *Perſ. num.* 167.
Kolosvármegyében vagyon az Alsó és Felsö járásban, ki-hódoltság alatt nintsen, Kapu ſzám, *Port. num.* 96. *Col.* 7.
Egyházhelyi *reſidentiás* Nemeſség, *Perſ. num.* 18.
Hunyad Vármegyében vagyon Kapu ſzám, *Port.* 160.
Róvatlan Falu, *num.* 12. *Perſ. num.* 70.
Egyházhelyi Nemeſség, *Perſ. num.* 516.
Vajda-Hunyadon, *Perſ num.* 50.
Háczok Városán, *Perſ. num.* 33.
Zaránd Vármegyében vagyon, *Portae num.* 62.

Rovatlan Falu, 1. *Perſonae núm.* 4.
Doboka Vármegyében vagyon az alsó járásban, a' mint a' Tiſzteknek a' Kapu ſzámról való *Regeſtum*okból ki-tetſzik.
Port. *num.* 47. *Col.* 2.
Egyházhelyi Nemeſség, *Perſ. num.* 28.
Belsö Szólnok Vármegyében, vagyon Kapu ſzám után, azzal együtt, kit Apafi Iſtvánné Aſſzonyomnak *ſuſtentatió*jára *relaxált* a' mi Kegyelmes Urunk ö Nagysága; *ideſt*: *Port. num.* 3. *Col.* 3. azzal együt téſzen, *Portas num.* 82. *Col.* 5.
Rovatlan Falu, 2. *Perſ. num.* 23.
Egyházi Nemeſség, *Perſ. num.* 126.
Nemes Puskáſok, *Perſ. num.* 50.
A' Rovatlan Faluk és Városok, Puskáſok, minden *Fiſcalis* Várakhoz való Drabontok, kik Kapu ſzám után nem *contribuál*nak, és lakos Só-vágók-is, *capitatim* adgyanak, *Tall. num.* - 1.
Egyházi Nemeſek-is minden helyeken. Tordán is azokkal együtt, kik a' Városiakban meg-nemeſedtek, ide értvén a' Nemes *reſidentiás* ſzólgákat-is, kik nem hódoltság alatt laknak, Ráczokkal és Puskáſokkal együtt, kik Kapu ſzám után nem *contribuál*nak, *capitatim* adgyanak, *Tall.* - 1.

Máramaros Vármegyéből *in universum* adgyanak, Tall. - 4500.
Egéß Fogaras földe adgyon, *Tall.* 2000.
Az Oláh Papok adgyanak, *Tall.* 500.
Mellynek 100. Tallérát az Oláh Eſpereſtek adgyák - meg, a' többit a' köz Papok
Abrug Bánya adgyon, *Tall.* - 100.
Vízakna adgyon, *Tall.* - 200.
Az egéß Székelység adgyon, *Tall.* - 5000.
A' Görögök adgyanak, *Tall.* - 2000.
Illyen *qualificatióval*, hogy a' melly lakos Görögök Nagyſágod tárházában bizonyos ſzámú adót *adminiſtrál*nak, azok tsak öt-öt Tallért adgyanak ez Orßág adájában, a' többit adgyák - meg a' másféle kereskedö Görögök, kit-is egymás közt fel-ßedvén *adminiſtrál*ják azon adót, a' *ſpecificál*andó *terminus*ra *Praefectus* Atyánkfia kezébe, *ſub amiſsione omnium bonorum eorundem.*

Maros-Vásárhely lévén 31. Kapu *Tall.* 465.
Kézdi-Vásárhely, - - *Tall.* - 100.
Udvarhely Városa közönségeſen, *Tall.* 35.
Bereczk, - - *Tall.* - 30.
Illyefalva, - - *Tall.* - 20.
Szepſi Szent György, - *Tall.* - 10.
Csík-Szereda, - - *Tall.* - 15.
Fejérvári Városi rend *capitatim*, *Tall.* 1.
A' Törtsvári Harmintzados adgyon, *Tall.* 20.

A' Veres Tornyi, - *Tall.* - 15.
Zajkányi, - - *Tall.* - 10.
Váradgyai, - - *Tall.* - 5.
Máramarosi, Désí, - *Tall.* - 10.
Beszterczei, - - *Tall.* - 3.
Tordai Kamara Ispán, *Tall.* - 5.
Vízaknai Kamara Ispán, *Tall.* - 10.
Kolosi, - - *Tall.* - 5.
Széki, - - *Tall.* - 5.
Sófalvi Kamara Ispán, *Tall.* - 2.
Désí Kamara Ispán, - *Tall.* - 2.
Désí Számtartó és Máglás, *numero* egyet-egyet.

Másutt való Számtartók, két-két *Tall.*
Fiscalis Udvarbirák mindenütt, két-két *Tall.*
Fiscalis Számtartók mindenütt egyet-egyet adjanak:
A' fö Dézmások, kiknek borok jár, *Tall.* 3.
A' kiknek borok nem jár, egy-egy *Tallert.*
Vicé Dézmások egy-egy *Tallért.*
Liptsei György és Alvinczi István, *Tall.* 100.
A' Körös Bányai Harmintzados, *Tall.* 5.
A' melly Mólnárok szabad renden valók, és nem Kapu szám után valók, *capitatim*, - *Tall.* - 1.

Portusi Számtartó Liptsei György, és *Inspector* rendelt fizetéseken felyül, minden Hajóktól a' melly Tallér *honoratiumot* vettek és véznek, azt egészen fordítottuk

Por-

Porta contentatiójára; erre számot tartván a' Harmintzados, *toties quoties* mennyi Hajó mégyen alá, mellyröl igaz számot adván *Praefectus* Atyánkfiának igazán, megírt *Portusi* Tiztek *sub amisione honorum et officii administrálják* ö kegyelmek kezébe Országh szükségére. *Praefectus* Atyánkfia *administrálja* oda, hová a'több *Porta contentatiójára* való adót *administrálják*.

Vajda-Hunyad adgyon, - *Tall.* 75.
Háczok adgyon. - - *Tall.* 52.

EDICTVM XLVI.

NOha szemünkkel látjuk, a' hodoltság alatt lévö szegénységeken való sokféle *exactiókat*; de még - is ez - iránt nékik - is nem kedvezhetünk, mivel külömben e' ránk vetett nagy adózásra el-nem érkezhetünk; hanem a' hódoltság alatt lévö kapukra-is Kapu szám után vetettünk felennyit, mint azokra, kik nem hódolnak, úgy-mint: *flor.* 16.

Róvatlan Falukra-is *capitatim* adjanak, *flor.* 1. *den.* 60. Zilah Kapu szám után vagyon, magok ugyan adózzanak Kapu szám után: a' kik pedig másunnan Kapu szám után való adózó emberek, mostani háborúságos idöben oda telepedtek, az ollyanok adózzanak, úgy-mint a' Róvatlan falubéliek *capitatim*.

Egy-

Egyházhelyi Nemes emberek, *capitatim* fél Tallért.

Bihar Vármegyei Nemes és Hajdú Városok *capitatim* - - *Tall.* 1.

Kis-marja adgyon, - *Tall.* 100.

Tsarnóháza adgyon, - *Flor.* 100.

Váradi jóſzág Baródsággal Élesdi jóſzág, Potsai jóſzág, Székelyhídi jóſzág, Péri jóſzág, Egrespataki jóſzág, Belényes vídéki jóſzág egéſzen, Vas-hámori, Réz-Bányai, Ecsedi ſzölök miveltetésére rendeltetett jóſzág, és a' Potsai jóſzág: a' melly Belényes vídékén van; Vásárhelyi, Püspöki, Tsatári, Bihar és ſzölös mindennémü jövedelmekkel, bor, búza dézmájokkal, ſzólgálatjokért való adájokkal, malmokkal és egyéb akármi nével nevezendö haſzon vételekkel; Debreczeni Búza, Árpa, Bárány dézmákkal, nem *obſtál*ván, ha mit azok közzül a' mi Kegyelmes Urunk ö Nāga valakinek *conferál*t vólna-is a' Székelyhídi marjorság ſzölönek termésén kivül, mellyet Nāgod magának *reſervál*t, a' Nāgod kegyelmeſségéböl, az oda ki való vámok, harmintzadok jövedelmével, rendeltük Orſzág ſzámára *percipiál*tatni; hogy azzal-is a' ſzegényſégnek nagy tereh-viſeléſe könnyebbírteſsék.

Kolos, Doboka, Belsö Szólnok Vármegyéknek hódolttság alatt való réſze, Kapu

ſzám

szám után adgyon fél ennyit, úgy-mint:

\- - *Flor.* - 16.

Bánfi-Hunyad adgyon, *Flor.* - 100.

Nagy-Almás és Egeres moſtan kezdvén épülni, ez egy eſztendöben az adózáſtól *eximáltuk.*

Akna mind Városi, 's mind Só-vágó rendek *capitatim* adjanak annyit, mint egy Rováſon való ember, *fl.* 3. *d.* 20.

Déſen egyházhelyi Nemeſek, mivel már mind meg-nemeſedtek, és a' Só-vágók, *capitatim* adjanak, *Tall.* 1. Oda nem értjük azon Atyánkfiait; kik hazájokból ki-ſzorúltak, és moſtan oda akarnak telepedni.

EDICTVM XLVII.

BEthlen János Atyánkfiának, Kis-Búnon lévö két Rótt emberét *relaxáltuk*, mivel *finalis ſententiája extál* azon helynek *modálitás*áról.

Viſzont a' hét Bírák jóſzágában a' *connumeratiókor*, *per errorem* két Kapuval többet írtanak vólt-fel, mellyet-is ki-hagytunk.

Perceptorokról.

EDICTVM XLVIII.

A'kik az adóról való *Quietantiákat* elveſztették, a' *Generale Regeſtum*ok meg-

Ex Art. An. 1664.

va-

vagyon, azokból új *Quietantia* adaſsék, mellyből meg-látſzik ki mit adott, 's mikor, az-is ki nem *contribuált*; kiktöl ha *requirál*tatnak, a' *Generale Regeſtum*ot *conſerváló* ſzemélyek tartozzanak igaz *Quietantiát* adni; hogy ha pedig a' *Generale Regeſtum*ban ſem találtatik, bé-vehetö bizonyságokkal, vagy ha az ſem lenne, hitivel a' *Perceptor*ok, avagy az adó *adminiſtráló* felek igazittsák magokat.

EDICTVM XLIX.

Ex Art. An. 1667 VAlamiképen a' Száſz *Nation* lévö Atyánkfiai *annuatim* derekas ſzámadáſſal tartoznak az adónak *exigálá*ſáról és *adminiſtrálá*ſáról; úgy a' Vármegyéken és egyéb helyeken-is mindenféle *Perceptor*ok ſzámadáſſal tartozzanak.

EDICTVM L.

An. 1667 A' Vármegyéken és Székeken *Perceptor*ságra illendö embert, ha kit azon Vármegye és Szék *denominál* 's nem akarná fel-venni, *eo facto flor.* 200. *exequál*taſsék rajta, azon helynek Tiſztei által.

EDICTVM LI.

Ex Art. An. 1664 HOgy Nägodnak kegyelmes tekintetiléven, alázatos *inſtantiá*nkra *Articulus*ba engedte íratnunk, hogy a' melly ſzámadó *Perceptor*ok meg-halván, vagy *penitus defici*ál-

ciálván Resmobileseket, a' kik ezekhez vették, a' fel-szedett adót-is azzal együtt akár kik idegenek *praetendálván* azt az ollyanoknak maradott jószága, fizessen meg abból a' *verus Successor*, kik szám adásra kénszerittetnek, *consideratióba* vévén, hogy *Resmobileseket* az idegenek a' *verus Successor*oknak tartozzanak ki-adni: mellyhez képest végeztük, hogy az illyen *bonum*okat az idegenek a' *verus Successor*oknak, *ad requisitionem ipsorum sub poena dupli*, halogatás nélkül ki-adják, *alioquin* azon Székeknek Tiztei által, *vigore praesentis Articuli exclusis omnibus juridicis remediis cum poena praespecificata exequálják* rajtok.

Conclusio.

Os itaque qui Regnum nostrum Transilvaniae et Partes Hungariae eidem subjectas, non minus legibus et Consvetudinibus approbatis, quam armis defendere regere et gubernare intendimus, accepto tali Articulorum Compilatorum compendio, instantiis ac votis Dominorum Statuum et Ordinum clementer admissis et benevolè exauditis; Quia opusculum illud, Universosque

Titulos et Articulos in eodem contentos, Patriis legibus, Decretis, Conſtitutionibus, Conſvetudinibusque approbatis, Conſentaneos, proficuos, imò juſtos et honeſtos eſſe videamus; Eam ob Cauſam idem et omnia in eodem conſcripta, quoad omnes Titulos et Articulos, ratos, gratos, et acceptos habentes acceptavimus, approbavimus et ratificavimus, ac praefatis Dominis Regnicolis pro ſtatutis et legibus valitura et valituros confirmavimus; Prout acceptamus, approbamus, et confirmamus; harum noſtrarum literarum vigore et teſtimonio mediante. Datum in Civitate noſtra Alba Julia, die quarta Menſis Martii, ultima *ſcilicet* die Congregationis. Anno Domini Milleſimo Sexcenteſimo Sexageſimo Nono.

HARMADIK KÖNYV.

NOVELLARIS ARTICULUSOK.

ARTICULI DIAETALES

PSINCIPATUS TRANSYLVANIÆ ANNI M. DCC. XLIV.

NOS MARIA THERESIA DIVINA FAVENTE CLEMENTIA REGINA Hungariae, Bohemiae, Dalmatiae, Croatiae, Slavoniae, Archi-Dux Auſtriae, Dux Burgundiae, Brabantiae, Mediolani, Styriae, Carinthiae, Carnioliae Mantuae, Parmae, & Placentiae, Limburgiae, Lucemburgiae, Wirtembergae, Superioris & Inferioris Sileſiae, Princeps Sveviae, & *Tranſylvaniae*, Marchio Sacri Romani Imperii, Bur-

goviae, Moraviae, Superioris & Inferioris Luſatiae, Comes Habſpurgi, Flandriae, Tyrolis, Feretis, Kyburgi, Goritiae, Gradiſcae, Artheſiae, Namurci & Siculorum, Landgravia Alſatiae, Domina Marchiae, Slavonicae, Portus Naonis, Salinarum, & Mechliniae; Nupta Dux Lotharingiąe, & Barri, Magna Dux Hetruriae.

MEmoriae commendamus tenore praeſentium ſignificantes quibus expedit univerſis: Quod cum Nos, pro clementiſſima Noſtra, ac prorſus Materna erga Charum Nobis, ac haereditarium Tranſylvaniae Principatum, Partesque eidem incorporatas, Cura, ac Sollicitudine, Generalem Univerſorum Fidelium Noſtrorum Statuum, et Ordinum trium Nationum ejusdem Principatus Noſtri, Partiumque eidem incorporatarum Diaetam pro Die 21. Menſis Auguſti, Anni proxime praeteriti 1743. in Liberam, Regiamque memorato in Principatu noſtro Civitatem Cibinienſem indixiſſemus, ibidemque Gubernio Noſtro Regio, Univerſisque memoratis

Sta-

Statibus, et Ordinibus insimul congregatis, per Fidelem Nostrum Nobis sincere dilectum Spectabilem & Magnificum Theobaldum Sac: Rom. Imp: Comitem a Czernin, Generalem nostrum Campi Mareschalli Locumtenentem, unius Legionis Equestris ordinis Tribunum, & substitutum Armorum nostrorum in illo Principatu nostro Praefectum, ad eandem Generalem Diaetam Deputatum a Nobis Regium Commisarium nostrum Plenipotentiarium, inter reliqua publicum ejusdem Principatus nostri, Partiumque eidem incorporatarum, statum tangentia Negotia, super nostro, Regiaeque Domus Nostrae Austriacae, in illum nostrum Transylvaniae Principatum, & Partes eidem incorporatas, haereditario Jure, ac Dominio, & secundum Sanctionis Pragmaticae, ab illo etiam Principatu nostro, Partibusque eidem incorporatis susceptae, ac stabilitae, dispositionem, Archi-Ducum Austriae utriusque Sexus Successione, eademque Sanctione Pragmatica & ejus virtute Nostra, tanquam Sacratissimi quondam Romanorum Imperatoris, ac Germaniae, Hispaniarum, Hungariæ, & Bohemiae, Regis, CAROLI SEXTI Primogenitae Filiae, & ex asse Haeredis, prout in omnibus haereditariis Regnis, & Provinciis, ita etiam sæpe fato Principatu, Partibus-

que eidem incorporatis legitima, & immediata ſucceſſione, præſtitoque Nobis ab ejusdem Principatus, & Partium eidem incorporatarum Statibus, & Ordinibus Fidelitatis Homagio, nec non Sereniſſimi Principis, Domini FRANCISCI, Ducis Lotharingiae, & Barri, Magni Ducis Hetruriae, Conjugis noſtri dilectiſſimi, a memoratis Statibus, & Ordinibus facta ad Corregentiam invitatione, ejusdemque acceptatione, ac declaratione, hujus item Corregentiae Juramento, Jurium praeterea, Legum, & Privilegiorum toties fati Principatus noſtri, Partiumque eidem incorporatarum, tam Sacra, quam profana ſpectantium, Regia noſtra Confirmatione, Unionisque, ac Regnicolarum eatenus Juramenti formulae ibidem declaratorum modificatione, Articulorum porro RomanoCatholicae, huicque Graeci-Ritus vere Unitorum Religioni praejudicioſorum abrogatione: Poſſeſſionum Collegii Societatis Jeſu Claudiopolitani e numero Fiſcalium Bonorum exemptione: ac denique Approbatarum Tranſylvaniae Conſtitutionum Part. 3. Tit. 12. Articuli unici dilucidatione: publicis ejusdem Principatus Noſtri Tranſilvaniae, Partiumque eidem incorporatarum Legibus inarticulandis benigne annuiſſemus, & praefatum Gubernium noſtrum Regium, antelatique Status, &

Or-

Ordines, inſertos inferius Articulos in præattactae Diætae continuatione, in Januario Anni currentis, praedicta in Civitate Noſtra Cibinienſi denuo reſumta, communibus ipſorum votis, ac ſuffragiis prompte, parique & unanimi conſenſu concluſiſſent, eosdem Articulos, ſub authenticis Praeſidentis Statuum, et trium Magiſtrorum Protonotariorum Subſcriptionibus, & Sigillis, demiſſe Nobis exhibuerunt, ſupplicantes uno ore & corde Majeſtati noſtrae humillime, ut illos Articulos, in publicam ac fundamentalem illius ſæpefati Principatus Noſtri, Partiumque eidem incorporatarum, ſalutem felicitatemque, ac conſervationem concluſos, omniaque & ſingula in eis contenta, ratos, gratos, & accepta habentes, Noſtrumque Regio Principalem Conſenſum eis præbentes, acceptare, authoritateque Noſtra Regio Principali ratificare, roborare, ac pro fundamentali ejusdem Principatus, Partiumque eidem incorporatarum Lege, ipſis, univerſæque eorum Poſteritati, benigne confirmare, & in Codicem aliarum ejusdem Principatus noſtri, Partiumque eidem incorporatarum, Publicarum Legum, & Conſtitutionum relata, tam Nos Ipſæ obſervare, quam per alios quoscunque obſervari facere dignaremur. Quorum Articulorum Tenor talis eſt.

ARTICULI

Universorum Statuum, & Ordinum Trium Nationum Principatus Transylvaniae; Partiumque eidem incorporatarum, in Generali eorundem Diaeta, pro Vigesima prima Mensis Augusti, Anni Millesimi Septingentesimi quadragesimi tertii, in Liberam, Regiamque Civitatem Cibiniensem indicta, & celebrata, concluſi.

PRÆFATIO.

Notum est universo Orbi Christiano, quali, quantaque Principatus hic Transylvaniae alacritate, motuque proprio, quam profundissima in integerrimam Augustissimae Domus Austriacae Clementiam, simulque Justitiam Fide ac Fiducia gloriosum, faustumque Ejusdem in se Regimen, non modo susceperit spontanee, sed ab isto puncto temporis ad praesens usque quam sollicite eo vires suas intenderit, qualiter omnes Obsequii sui, suaeque fidelitatis partes, quae rectum, & sincerum suo Principi subditum decent, adimplere valeat continuo; ut tamen haec omnia ad seram Posteritatem quoque transeant; quandoquidem Regnantis Sacrae Majestatis Regiae, & Principis Nostrae Haereditа-

ditariae Clementia, eam Nobis universis Statibus, & Ordinibus trium Nationum Principatus Transylvaniae indulsisset felicitatem, ut post devolutos in Juam Majestatem Fasces, & Gubernacula Regnorum Paternorum, mox Anno subsecuto 1741 nostros Deputatos in conspectum Throni sui admiserit, ab iisdem Successioni suae Majestatis Divinam benedictionem; gloriamque perpetuam, Universorum Statuum voto solenni apprecantibus, Instrumentum super depositione Homagii, ac Fidelitatis erga suam Majestatem authentice confectum clementer acceptaverit, Serenissimo Archi-Duci, & Regnorum Haeredi, in tesseram fidelitatis, & applausus, exile quidem ast devoto missum corde Munusculum humillime repraesentari indulserit, quin & demissas Universorum Statuum preces, & gravamina benignissimis manibus exceperit; Dum tandem subsecutae Generali Nostrae Diaetae ad 21. Mensis Augusti, Anni praeteriti 1743. in Liberam Regiamque Civitatem Cibinium indictae, hicque nunc in continuatione existenti eam concessisset, aut reddidisset, clementissime facultatem, ut Articulos Diaetales, tum ex anteactis, tum e Resolutione sua, per Deputationem praeattactam Nobis reportata, desumendis Indultis Regiis concinnare liceret, amplectentes Nos Universi Status, & Ordines cum tenerrimo osculo Benignitatem hanc plane

Maternam, ad Nutum ſuae Majeſtatis, tum ex Dignitate ſubſternendorum Objectorum, tum ex ardenti erga ſuam Majeſtatem Zelo, primum primo de & ſuper quinque Articulis, Sacratiſſimam Ejus Perſonam, Succeſſionemque haereditariam juſtam, ac legitimam: expoſt Corregentiam Sereniſſimi Magni Ducis concernentibus, indefeſſo ſtudio laboravimus; qui quidem Articuli, juxta ſubſecutam deſuper benignam Reſolutionem, remiſſi, & ab omnibus die eodem quo praeſentati ſunt, 15. May communi Conſenſu, & ſumma alacritate acceptati ſunt; Supplicamus proinde uno ore, & corde ſuae Majeſtati, ut hos eosdem Articulos gratos, ac Univerſis Nobis acceptiſſimos, & cum his alios etiam ſubinſertos quatuor Articulos, Jura, Leges, & Privilegia Noſtra, Unionemque inter Nos, nec non Articulos Romano-Catholicae Religioni praejudiciosos, Poſſeſſionesque Collegii Societatis JESU Claudiopolitani, ac denique Articuli Approbatarum Conſtitutionum, Partis. 3. Tit. 12. dilucidationem ſpectantes a Nobis Diaetaliter concluſos, clementer acceptare, Regiaque Authoritate ſua ratificare, roborare, in Codicem Legum noſtrarum referri, atque tam Ipſa Regia Majeſtas obſervare, quam per alios quoscunque obſervari facere dignetur.

De

De suscepto a Transylvaniae Principatu Augustae Domus Austriacae Dominio, & Legum, ad haesionem ad Portam Ottomanicam statuentium, abrogatione.

ARTICULUS I.

POsteaquam Transylvaniae Principatus, antea quidem aliquot retro seculis Sacrae Regni Hungariae Coronae Membrum, sed tunc quoque pro seorsiva, & distinctae ab eo Jurisdictionis Provincia, sub Vajvodarum Directione, & Partium Transylvanarum Titulo habitus, diversisque nonnullis suis particularibus Legibus, ac Statutis fruitus, ac gavisus, ob rerum, & temporum vicissitudines, ab eodem Regno avulsus, separatusque fuisset, propriosque exposť Principes habuisset, augescente Portae Ottomanicae Potentia, ex illorum temporum, seque conservandi rationibus, ejusdem Portae Ottomanicae clientelam, & Protectionem suscipere, inevitabili fuit necessitate adactus, ac super ista ad Portam Ottomanicam adhaesione, praestandoque eidem obsequio, varias tulit Leges, & Constitutiones, quae tametsi jam antea Augustissimi

mi Gloriosae memoriae Imperatoris LEOPOLDI, dum hicce Principatus semet sponte submisisset, abdicata ab eodem Principatu Portae Ottomanicae Protectione, & ad illam adhaesione, ejusdemque Augustissimi Imperatoris, Augustaeque ejus Domus Austriacae Imperio, Regimine, ac Dominio, per Tractatus, cum Serenissimo Duce Lotharingiae, Anno 1687. & expost cum Comite Generale Caraffa Anno 1688. ac tandem Diplomatis Caesareo-Regii, ab eodem Augustissimo Imperatore huic Principatui Anno 1691. benigne dati Acceptationem, juxta quorum tenores constat, non modo Portae Ottomanicae Adhaesioni renunciasse, sed & liberam Electionem Principis eo extensam esse, ut simul sereniſſimo Regi Josepho, tunc legitimo Magni Parentis Successori, Haereditario Jure regnaturo, semet dedisset sponte, ultroneè ac unanimiter susceptis, ac declaratis, tanquam cum his incompossibiles, eisque contrariae eo ipso cessaverint, cassataeque, ejuratae, ac abolitae sint, id quod, & jam antea non exiguis Conatibus contendimus, contrariis etiam Legalibus Articulis declarare! Quia tamen ad hoc defuit Potestas, nunc pro majori Fidelitatis nostrae contestatione, & Publico etiam Statuto ejusmodi Legum, ac Constitutionum, Altesatae Domus

mus Auſtriacae Imperio, Regimini, ac Dominio praejudicioſarum ſancienda abolitione, Nos Univerſi Principatus hujus Tranſylvaniae Trium Nationum Status, & Ordines unanimi voto, & conſenſione, omnes illas iſtius Tranſylvaniae Principatus Leges, Conſtitutiones, ac Statuta nuncupanter Approbatarum Conſtitutionum Part. 2. Tit. 1. Arti. 2. in Conditionibus Principis quondam Gabrielis Bathori Punctum 5. itidem Art. 3. inter Conditiones Gabrielis Bethlen Puncti 2. Paragraphum 1. item Punctum 7. Art. 4. inter Conditiones Catharinae Brandeburgicae Punctum 13. Art. 5. inter Conditiones Georgii I. Rákóczi Punctum 3. item ſecundi hujus nominis Articuli 6. Punctum 3. Part. 2. Tit. 1. Art. 7. inter Conditiones Franciſci Rákóczi Punctum 4. Compil. Conſtit. Partis 2. Tit. 1. Conditionum Acatii Bartsai Punctum 3. ibidem ſtatim ſubnexam Juramenti Regnicolarum Formulam, nec non Art. 4. Inter Joannis Kemény Conditiones Punctum 3. in Conditionibus Michaelis Apaffi ſenioris Punctum 3. & 23. cum Formula Juramenti Regnicolarum ponè has Conditiones ſequente; item Part. 5. Edictum 44. & 45. ac alia omnia, & ſingula, ſive in ſeriem Legum hujus Principatus relata, ſeu aliter qualitercunque lata, & condita;

Item

Item omnes Consvetudines, & usus antea existentes, & habitos, quae adhaesionem ad Portam Ottomanicam quoquo modo saperent, vigore hujus Articuli ejuramus, abrogamus, & abolemus, & e corpore Juris Transylvanici expungimus, ac pro nullis, antiquatis, & expunctis statuimus, neque illas tanquam antea sponte sublatas sacro Diplomate confirmatas, nomine Approb. & Compil. Constit. intelligi debere declaramus.

De abrogato Principes eligendi Jure.

ARTICULUS II.

ALtefati Augustissimi quondam Imperatoris LEOPOLDI Regimine ac Dominio ab hoc Transylvaniae Principatu, un dictum est, sponte susceptо, ut per hoc, Juri haereditario Augustae Domus Austriacae Cultum, ac Obsequium sempiterno transmitteremus ad Posterosmonumento publico hoc Articulo omnes priores hujus Principatus Leges, Constitutiones, & Statuta, signanter Approbatarum Constitutionum Partis 2. Tit. 1. Art. 1. cum Formula Juramenti Principis Sigismundi Rákóczi, item Tit. eodem Art. 2. pariter cum Juramento, & Conditionum ibidem Principis Gabrielis Bathori Puncto 2. et 4. nec non Art. 3. & insuper Conditionum Principis Gabrielis

Beth-

Bethlen Punctum 7. item Art. 4. Conditionum Catharinae Brandeburgicae Punctum 1. & 2. Art. 5. Conditionum Georgii I. & II. Rákóczi, de Libera Electione Punctum 9. Art. denique 7. & ibidem inter Conditiones Francisci Rákóczi Punctum 1. Compil. item Constit. Part. 2. Tit. 1. & inter Conditiones Accatii Bartsai Art. 1. de Libera Electione, Punctum 1. & 7. & Art. 4. Conditionum Ioannis Kemény, Punctum pariter 7. & demum ibidem Conditionum Michaelis Apaffi Senioris Punctum pariter 7. ac alia omnia, & singula sive in Seriem Legum hujus Principatus relata, seu aliter, qualitercunque lata, & condita, Tractatus item Transactiones, Diplomata, aliaque Instrumenta quocunque tempore celebrata, & confecta, Liberam Principum Electionem, ejusdemque eligendi Juris reservationem, oblationem, aut Concessionem tacite, vel expresse continentia, omnesque Consvetudines, & Usus antea existentes, & habitos, quae Liberam Principes eligendi facultatem, ac Jus concedunt, tribuunt, statuunt, & reservant, vel quocunque colore & praetextu id saperent, aut aliter qualitercunque praedeclarato Haereditario Alte dictae Domus Austriacae Juri, & Successioni praejudicarent, & contraria essent, tanquam publicae

Securitati exitiosa, pariter abrogamus, annullamus, & abolemus, & e Corpore Juris Transylvanici expungimus, ac pro nullis, non scriptis, nec statutis, neque tractatis, & transactis dicimus, ac declaramus.

Super Haereditario Augustae Domus Austriacae, utriusque Sexus Jure, et Successione.

ARTICULUS III.

UT igitur semper grata intelligat Posteritas ob immortalia Augustae Domus Austriacae in hunc Principatum, tanquam Christianitatis Antemurale, beneficia innumeris curis, & sollicitudinibus impensa, tum vero Benignitatum in ipso Regimine inexplicabilium magnitudo appareret, quod cœteris Coronarum Insignibus, & Ornamentis Tit. quoque Principis Transylvaniae adnumerandum, in specimen singularis, quo in hunc finitimum suum Principatum ferretur, dignata fuisset Imperatoria Majestas, Sacratissimus, & Potentissimus Dominus CAROLVS VI. Dominus, Dominus quondam Noster Clementissimus, & his innumera alia, a suis Fidelibus Subditis exigerent, ut se devotos in omne ævum, & deberent, & testarentur, feli-

cita-

citatem ſuam inde auſpicaturi, quantaque ſecuritas ab inde promanaret, ſi Juris Haereditarii Succeſſio in caſu defectus Virilis Sexus Auguſtae Domus Auſtriacae, ad Fœminei quoque Sexus Succeſſores juxta Primogeniturae Lineam ſemet extenderet, Noſtro hoc ævo unanimi Statuum Voto, motuque proprio viva voce, ac uno ore in defectu Virilis Sexus alte dictae Caeſareæ Regiaeque Majeſtatis iſtud Haereditarium ſuccedendi Jus etiam in Sexum Auguſtae Suae Domus Auſtriacae Fœmineum; primo loco quidem a nunc dicta Caeſarea Regiaque Majeſtate CAROLO SEXTO, dein in hujus defectu ab Auguſtiſſimo quondam Imperatore Joſepho: His quoque deficientibus, e lumbis Auguſtiſſimi olim Imperatoris Leopoldi deſcendentes, eorumque legitimos Succeſſores, utriusque Sexus Auſtriae Archi-Duces, juxta Primogeniturae ordinem, ab Altedicta Cæſarea-Regiaque Majeſtate CAROLO VI, in aliis quoque Regnis, & Provinciis ſuis Haereditariis, in, & extra Germaniam ſitis, eodem Jure & Ordine indiviſibiliter, & inſeparabiliter invicem, & inſimul, ac una cum iſto Tranſylvaniae Principatu, Partibusque eidem reincorporatis, Haereditarie poſſidendis, ſtabilitum univerſi hujus Principatus Tranſylvaniæ, trium

Nationum Status, & Ordines in Anno 1722. 30. Menſis Martii ſub Generalibus Principatus hujus ad diem 19. Febr. Anni ejusdem indictis, & continuative celebratis Comitiis unanimibus, & concordibus Votis, pro ſe, ac Succeſſoribus ſuis in perpetuum acceptaſſent, ſolennique deſuper Inſtrumento, vim, & robur Pragmaticae Sanctionis, Legisque perpetuae, ac nullo unquam tempore, aut modo a quibuscunque mutabilis ſortiturum, omni Contradictione, Exceptione, Diſpenſatione, ac Abſolutione, aliisque beneficiis contrariis in perpetuum excluſis, confecto, cum ſubſecuta Sacratiſſimi Imperatoris Genitoris Suae Majeſtatis Regiae Deſideratiſſimi, de Anno 1723. die 30. Decemb. Confirmatione, ac tandem in Anno 1724. die 24. Menſis Febr. in Generalibus pariter hujus Principatus Comitiis Publicatione ſolenni, & acceptatione totius Principatus in Codicem Legum Noſtrarum inſerendo declaraſſent, ita nunc etiam eandem Haereditariam Auguſtae Domus Auſtriacae ſeu Archiducum Auſtriae utriusque Sexus, modo, & ordine praedeclarato Succeſſionem, Sanctionemque ſuper ea Pragmaticam praeſenti Articulo pro perpetua, & invariabili Lege inſerimus, ſtabilimus, ſtatuimusque, & rata, grata, acceptaque in con-

conformitate Articuli Regni Hungariae Anni 1723. declaramus; cujus quidem tenor, & verbalis Continentia, simul cum Confirmatione Caesareo-Regia sequitur in hunc modum.

NOS CAROLUS VI. DEI GRATIA ELECTUS ROMANORUM IMPERATOR Semper Augustus, ac Germaniae, Castellae, Legionis, Arragoniae, utriusque Siciliae, Hyerosolimae, Hungariae, Bohemiae, Dalmatiae, Croatiae, Navarrae, Granatae, Toleti, Valentiae, Galliciae, Majoricarum Seviliae, Sardiniae, Cordubae, Corsicae, Murciae, Giennis, Algarbiae, Algecirae, Gibraltaris, Insularum Canariæ, nec non Indiarum, ac Insularum Terrae Firmae, Maris Oceani &c. REX. Archi-Dux Austriae, Dux Burgundiae, Brabantiae, Mediolani, Styriae, Carinthiae, Cornioliae, Lucemburgi, VVürtembergae, superioris, & inferioris Silesiae, Athenarum, & Neopatriae, Princeps *Transylvaniae*, & Sveviae, Marchio Sacri Romani Imperii, Burgoviae, Moraviae, superioris, & inferioris Lusatiae, Comes Habspurgi, Flandriae, Tyrolis, Barchinonae, Feretis, Kyburgi Goritiæ, Rossilionis, & Ceritaniae, Landgra-

vius Alsatiae, Marchio Oristani, & Comes Gocceani, Dominus Marchiae Slavonicae, Portus Naonis, Biscajæ, Molini, Salinarum, Tripolis, & Mechliniæ.

MEmoriae commendamus Tenore Praesentium significantes quibus expedit universis: Quod posteaquam Nos pro rebus & negotiis Publicum chari - Principatus Nostri Hæreditarii Transylvaniae, Partiumque Regni aeque Nostri Hungariae eidem annexarum Statum concernentibus tractandis, Generalia pro die 19. Mensis Febr. Anni 1722. in Liberam Regiamque Civitatem Nostram Cibinium indixissemus Comitia, ibidemque Fidele Gubernium Nostrum Regium, caeterique universi Fideles Status, & Ordines trium Nationum ejusdem Principatus Nostri, Partiumque Regni Nostri Hungariae eidem annexarum insimul congregati ab Illustri S: R: I: Comite Damiano Hugone quondam a Virmont Consiliario Nostro Actuali Intimo, & Aulico Bellico, Peditatus Supremo Magistro, unius Legionis Nostrae Pedestris Tribuno, nec non Armorum Nostrorum in dicto Principatu, & Valachia Cis-Alutana Praefecto, hujus item Directore Supremo, & ad eadem Generalia Comitia Deputato a Nobis Regio Commissario nostro

ſtro Plenipotentiario, Fideli noſtro eotum Nobis ſincere dilecto, inter reliqua proſperitatem, & incrementum hujus Principatus, Partiumque eidem annexarum tangentia negotia, ſalutarem noſtram Intentionem, & Paterni Regiminis ſolicitudinem ratione Dominatus, & Succeſſionis Haereditariae, in eodem Principatu noſtro Tranſylvaniae, Partibusque Regni noſtri Hungariae eidem annexis, pro caſu (quem Divina Bonitas pro ſua in Gentem Chriſtianam miſericordia clementer avertere dignetur) defectus Maſculorum Deſcendentium Noſtrorum, ad Fœmineam quoque Noſtram totiusque Domus Noſtrae Auſtriacae Stirpem juxta Primogenituras, in propinquiore ſuccedente Linea ordinem a Divis Noſtris Majoribus provide inſtitutum, extendendae, & devolvendae, non abſque ſingulari animorum ſuorum exultatione, & inde concepta Conſolatione intellexiſſent; eotum praefatum Gubernium Noſtrum Regium, antelatique Fideles Noſtri Status, & Ordines prompte, plane, ſponte, mutuo ad invicem, & unanimi animorum Conſenſu, matura, &, delibe rata omnium, & ſingulorum ad id accedente voluntate, viva voce ac uno ore, ſimul, & per Claſſes ſingillatim, tam propriis ſuis, quam totius dicti Principatus,

Partiumque eidem annexarum, Commembrorum, & Universae Posteritatis nominibus, in hunc qui sequitur modum semet eatenus declararunt, supplicantes apud Majestatem Nostram, super eo humillime ut videlicet hanc demissam eorundem Declarationem, seu Constitutionem ratam, gratam, & acceptam habere, benignum Nostrum Consensum desuper praebere, ac Authoritate Nostra Caesareo-Regio-Principali approbare, ratificare, roborare, & confirmare, ac in numerum aliarum Principatus hujus, Partiumque eidem annexarum, Constitutionum publicarum, futuris semper temporibus valituram, & vim, roburque Sanctionis Pragmaticae, Legisque perpetuae nullo unquam tempore aut modo, a quibuscunque mutabilis habituram, inseri, & recenseri curare clementer dignaremur. Cuius quidem Declarationis, seu Constitutionis propriis singulorum dicti Gubernii Nostri Regii, Fideliumque Nostrorum Statuum, & Ordinum in praefatis Comitiis congregatorum manuum Subscriptionibus, usualibusque eorum, nec non trium inibi Nationum ordinariis Sigillis roboratae, tenor talis est.

Nos

NOs Sacratiſſimi, Potentiſſimi, & Invictiſſimi Principis Domini, Domini CAROLI VI. Dei Gratia Electi Romanorum Imperatoris ſemper Auguſti, ac Germaniae, Caſtellae, Legionis, Arragoniae, Utriusque Siciliae, Hyeroſolimae, Hungariae, Bohemiae, Dalmatiae, Croatiae, Navarrae, Granatae, Toleti, Valentiae, Galliciae, Majoricarum, Seviliae, Sardiniae, Cordubae, Corſicae, Murciae, Giennis, Algarbiae, Algecirae, Gibraltaris, Inſularum Canariae, nec non Indiarum, ac Inſularum Terrae Firmae, Maris Oceani &c. Regis, Archiducis Auſtriae Ducis Burgundiae, Brabantiae, Mediolani, Styriae, Carinthiae, Carnioliae, Luxemburgi, VVürtembergae, ſuperioris, & inferioris Sileſiae, Athenarum, & Neopatriae; *Principis Tranſylvaniae*, & Sveviae, Marchionis Sacri Romani Imperii, Burgoviae, Moraviae, ſuperioris, & inferioris Luſatiae, Comitis Habſpurgi, Flandriae, Tyrolis, Barchinonae, Feretis, Kyburgi, Goritiae, Roſſilionis, & Ceritaniæ; Landgravii Alſatiae, Marchionis Oriſtani, & Comitis Gocceani, Domini Marchiae Sclavonicae, Portus Naonis, Biſcajae, Molini, Salinarum, Tripolis, & Mechliniae, Regium Tranſylvaniae Gubernium, caeterique Univerſi Fideles Status, & Ordines trium Nationum ejusdem Principatus Tranſyl-

ſylvaniae, & Partium Regni Hungariae eidem annexarum, ad moderna Generalia Principatus hujus Tranſylvaniae Comitia ſolenniter congregati.

AD perpetuam Rei memoriam ſignificamus omnibus, quorum intereſt, aut intereſſe quoquo modo poſſet, Noſtro & chariſſimae Poſteritatis Noſtrae nomine per præſentes: Quod poſteaquam intelleximus, ex Illuſtriſſimo, & Excellentiſſimo Sacri Romani Imperii Comite Domino Damiano Hugone a Virmont Majeſtatis Suae Sacratiſſimae Actuali Intimo, & Aulico Bellico Conſiliario, Peditatus Supremo Magiſtro, unius Legionis Pedeſtris Tribuno, nec non Armorum in hoc Majeſtatis Suae Principatu Haereditario, & Valachia Cis-Alutana Praefecto, in hac item Directore Supremo, & ad moderna Generalia Comitia Deputato Suae Majeſtatis Caeſareo-Regiae Domini, Domini Noſtri Clementiſſimi Commiſſario Plenipotentiario, non ſine ſingulari animorum exultatione, & inde concepta Conſolatione, non modo in Nos, ſed in ſeram quoque Poſteritatem Noſtram redundatura Sacrae Caeſarae Regiaeque Majeſtatis, Domini, Domini & Principis Haereditarii Clementiſſimi, in omnia Regna, & Provincias ſuas Haereditarias Divinitus ſibi con-

concreditas, & ſubjectas, eum amorem, & juxta Paternam Curam, & Sollicitudinem qua Auguſtorum Majorum more in praeſentiarum iis praecipue malis, quae futuris aetatibus, dictis Regnis, & Provinciis ſuis haereditariis, calamitates, & pericula inſuperabilia accerſere poſſent, quantum Omnipotens DEUS conatibus ſalutaribus, pro liberrima ſua in Reges, & Regna Terrae Diſpoſitione clementer adeſſe voluerit, providentius occurrendum benigne ſtatuerit, ut Divorum Majorum ſuorum ſolidis Inſtitutis inſiſtendo, ea, quae de Primogeniturae ratione in vim Legis perpetuo valiturae, & Sanctionis Pragmaticae conſtituere, tum vero inter alia ſingillatim decrevere, ut Stirpe Sua Maſcula extincta, Fœmineae etiam eodem Primogeniturae ordine in Haereditate ſuccedant, itaque DEO benedicente fore, ut Regna, & Provinciae, tam hodie ab Auguſtiſſima Sua Caeſarea Regiaque Majeſtate poſſeſſae, quam in futurum quoque opitulante DEO Ditioni Suae acceſſurae, ad mutuam, & reciprocam defenſionem, majoremque cum dignitate, & inde ſecuturo terrore Hoſtium, ſecuritatem in omne aevum nexu indiſſolubili coaleſcere, & cohaerere valeant, atque poſſint, Id quod totum uberius, & lucidius praefatus Illuſtriſſimus, &

Ex-

Excellentiſſimus Dominus Commiſſarius Regius, & Plenipotentiarius Majeſtatis Suae Sacratiſſimae, Nobis omnibus ſimul congregatis, aperte, & plane, vivaque, & intelligibili voce, atque argumentis prorſus convincentibus declaratum, teſtatumque reddidit, Sacratiſſimae Caeſareae, Regiaeque Majeſtati Domino, Domino Noſtro Clementiſſimo ſuum huncce Principatum ſibi Haereditarium, immenſis laboribus, & impenſis, multoque ſangvine, e gravi Ottomanorum jugo plus vice ſimplici vindicatum ſingulariter Sibi eſſe charum, eamque & plane diſtinctam ejus rationem habere, ut inde cuivis ſenſato, & cordato perſpectum, exploratumque eſſe poſſit, quantum Principatui huic Haereditario, cum Partibus eidem annexis, tanquam antemurali furori jurati Chriſtiani nominis hoſtis, prae caeteris obnoxio; ſibique ſuis viribus tuendo minime pari, ex hac perenni Regnorum, Provinciarumque Suae Majeſtatis Sacratiſſimae Haereditariarum Unione, firmatoque in utrumque Sexum Primogenituraе ordine, & Publicae Rei ornamenti, ac ſecuritatis, & privatis etiam Patriae Civibus emolumenti acceſſurum ſit, indeque nihil dubitavimus, Nos praefatum Regium Suae Majeſtatis ſacratiſſimae Domini, Domini Noſtri Haereditarii

Gu-

Gubernium, caeterique Universi Fideles trium Nationum Status, & Ordines ordinationem tam salutarem alacriter, & fideliter, prompte, plane ac sponte unanimibus votis acceptare, nec non ex amore, et Zelo in Sacram Suam Majestatem Dominum Dominum Nostrum Clementissimum, Benignissimum, universamque Augustae Domus Austriacae Posteritatem Successioni Nobis propositae, ut videlicet in Casu (quem Divina bonitas pro sua in Gentem Christianam misericordia avertere clementer dignetur) Masculae Stirpis Austriacae extinctae, Fœminea quoque eodem, quo Masculi Primogenituraе ordine, secundum Instrumenta a Sua Majestate Sacratissima & Glorioſissimis Praedecessoribus suis eatenus confecta, nobisque hic communicata, in Principatu hocce Augustae Domus Austriacae Haereditario, Partibusque ei annexis, ejusque Haereditati, & Dominatui indubitato Jure succedant, quam humillime, & fidelissime, voluntateque gratissima subscribere, atque de & super hocce solenne, & publicum Instrumentum, tum tribus Nationalibus Sigillis, tum vero pro majori firmitate, & obsequii in hocce passu Nostri, & Principatus hujus perenni gloria, singulorum quoque in Comitiis hisce congregatorum Patriae Civi-

um Auguſtiſſimo & Invictiſſimo Imperatori Regi, & Principi Noſtro Domino Domino CAROLO SEXTO Domino Domino Noſtro Clementiſſimo, Regnorumque, & Provinciarum Suarum Haereditariarum Patri providentiſſimo, Ejuſque utriuſque Sexus Haeredibus, & Poſteris, veluti & Auguſtiſſimo Domino, Domino Noſtro Principi, et ipſi Patriae decorum, utile, et perneceſſarium in duplici authographo rite, et legitime confectum, publicisque Principatus hujus Conſtitutionibus articulariter inſertum, alterum praedicto Illuſtriſſimo, ac Excellentiſſimo Dōmino Commiſſario ad haec Comitia Regio Plenipotentiario, in teſſeram fidelitatis noſtrae ea, qua par eſt reverentia, et obſequio exhibere; alterum vero in Archivo Principatus hujus ſumma cura, et cuſtodia aſſervandum, vim, et robur Sanctionis Pragmaticae, Legiſque perpetuae, ac nullo unquam tempore, aut modo, a quibuscunque mutabilis ſortiturum deponere, omni quorumlibet contradictione, exceptione, diſpenſatione, et abſolutione, aliiſque beneficiis contrariis quibuscunque perpetim excluſis, ea ſpe, et fiducia Vaſallari, imo prope filiali freti, Suam Sacratiſſimam Caeſareo Regiam Majeſtatem Dominum Dominum Noſtrum Clementiſsimum, Benigni-

gnitatem ſuam Auſtriacam, et ſvaviſsimum in Subditos ſuos, uti hucuſque cum ſumma animi noſtri Conſolatione, ac Devotione experti ſumus, et actu experimur Imperium ad omnes Maſculos, et Foemineos Haeredes, quam clementiſſime transmiſſurum eſſe, pro quo etiam atque etiam quam humillime ſupplicamus, ac fœlix, et perenne Imperium ardentibus ad cœlum votis precati, ad utriuſque Sexus Auguſtae Domus Auſtriacae Poſteritatem permanebimus omnes, prout noſtro, et Poſteritatis noſtrae nomine ſubſcribimus aeternum Fideles Subditi, et reſpective Servi. Datum in Civitate Saxonicali Cibinienſi die 30. Menſis Martii, Anno Domini Milleſimo Septingenteſimo Vigeſimo Secundo.

L. S. Comitatuum.

L. S. Nationis Siculicæ.

L. S. Nationis Saxonicæ.

L. S.

(L.S.) *Comes Sigismundus Kornis de Göntz-Ruſka, Sacræ Cæſareæ-Regiæque Catholicæ Majeſtatis Status Intimus Conſiliarius, Principatus Tranſylvaniæ, & Partium Regni Hungariæ eidem annexarum Gubernator Regius* mp.

(L.S.) *Baro Stephanus Veſſelényi de Hadad Conſiliarius Tranſylvanicus Intimus, Tabulæ Regiæ Judiciariæ, ac Statuum Præſes, Comitatus Szólnok mediocris Supremus Comes* mp.

(L.S.) *Baro Georgius Haller de Hallerſtein Conſiliarius Tranſylvanicus Intimus* mp.

(L.S.) *Baro Ladislaus Kemény de Gyerö Monoſtor Conſiliarius Tranſylvanicus Intimus* mp.

(L.S.) *Joannes Joſephus Bornemiſza Lib. B. de Káſon Conſiliarius Tranſylvanicus Intimus: & Sedium Siculicalium Csík, Gyergyó & Káſon Supremus Judex Regius* mp. *&c.*

(L.S.) *Andreas Szent Kereſzti Conſiliarius Tranſylvanicus Intimus, & Magiſter Protonotarius* mp.

(L.S.) *Michaël Simon de Désfalva Conſiliarius Tranſylvanicus Intimus* mp.

(L.S.) *Andreas Teutsch Conſiliarius Tranſylvanicus Intimus, Nationis Saxonicæ Comes, & Judex Cibinienſis Regius* mp.

(L.S.) *Samuel Vest Conſiliarius Tranſylvanicus Intimus* mp.

(L.S.)

(L. S.) *Samuel Köleséri de Keres Ér Intimus Gubernialis Secretarius* mp.

(L. S.) *Sigismundus Kun de Csapo Intimus Gubernialis Secretarius* mp.

(L. S.) *Michaël Olaf. Sacræ Cæsareæ, Regiæque Majestatis, ac Principatus hæreditarii Transylvaniæ, & Partium Regni Hungariæ eidem annexarum Magister Protonotarius Catholicus* mp.

(L. S.) *Gregorius Sándor Magister Protonatarius* mp.

(L. S.) *Josephus S. R. I. Comes Teleki de Szék Tabulæ Regiæ Judiciariæ Transylvanicæ Juratus Assessor* mp.

(L. S.) *Comes Gabriel Haller de Hallerstein Tabulæ Regiæ Judiciariæ Transylvanicæ Juratus Assessor* mp.

(L. S.) *Comes Franciscus Lázár, de Szárbegy Tabulæ Regiæ Judiciariæ Transylvanicæ Juratus Assessor* mp.

(L. S.) *Joannes Thorotzkai de Thorotzkó Szent György, Tabulæ Regiæ Judiciariæ Transylvanicæ Juratus Assessor* mp.

(L. S.) *Joannes Nemes de Hidvég Tabulæ Regiæ Judiciariæ Transylvanicæ Juratus Assessor* mp.

(L. S.) *Petrus Thorotzkai de Thorotzkó Szent György, Tabulæ Regiæ Judiciariæ Transylvanicæ Juratus Assessor* mp.

(L. S.) *Daniel Vass de Czege Tabulæ Regiæ Judicia-*

diciariæ Transylvanicæ Juratus Assessor mp.

(L. S.) *Franciſcus Daniel de Vargyas Tabulæ Regiæ Judiciariæ Transylvanicæ Juratus Assessor* mp.

(L. S.) *Blaſius Literati de Csík Szent Márton Caſarum Fiſcalium in Transylvania Director* mp.

(L. S.) *Comes Franciſcus Gyulai de Marus Némethi Sacræ Cæſareæ, Regiæque Majeſtatis General. V: Præfectus, & unius Regiminis Pedeſtris Ordinis Colonellus* mp.

(L. S.) *Comes Georgius Bánffi de Loſóntz, Supremus Comes Comitatus Dobocenſis* mp.

(L. S.) *Comes Stephanus Kornis de Göntz Ruſka Sacræ Cæſareæ, Regiæque Catholicæ Majeſtatis per Principatum Transylvaniæ Supremus Commiſſarius Provincialis, Incliti Comitatus Albenſis Transylvaniæ Supremus Comes* mp.

(L. S.) *Baro Emericus Jóſika de Branitska Sacræ Cæſareæ, Regiæque Catholicæ Majeſtatis tenens Colonellus, & Incliti Comitatus Thordenſis Supremus Comes* mp.

(L. S.) *Comes David Petki de Királyhalma Supremus Comes Comitatus Coloſienſis* mp.

(L. S.) *Comes Martinus Joſephus Kereſztes de Várhegy Supremus Comes Comitatus de Küküllö* mp.

(L. S.) *Comes Joſephus Bethlen de eadem Supremus Comes Comitatus Maramaros* mp.

(L. S.)

(L.S.) *Baro Petrus Apor de Altorja Supremus Judex Regius trium Sedium Siculicalium Sepsi, Kezdi, & Orbai, ut & Miklósvár* mp.

(L.S.) *Simon Baër de Kövesd, Arcis & Districtus Fagarasiensis Supremus Capitaneus* mp.

(L.S.) *Nicolaus Torma de Csitsó Kerestúr Supremus Comes Comitatus Szólnok Interioris* mp.

(L.S.) *Ladislaus Bánffi de Losontz Comitatus Krasznensis Supremus Comes* mp.

(L.S.) *Baro Sigismundus Jósika de Branitska Comitatus Hunyadiensis Supremus Comes* mp.

(L.S.) *Sigismundus Korda de Boros Jenö Sedis Siculicalis Udvarhely Supremus Judex Regius* mp.

(L.S.) *Nicolaus Keresztúri de Bere Kerestúr Supremus Judex Regius Sedis Siculicalis Marus* mp.

(L.S.) *Paulus S. R. I Comes Teleki de Szék Regalista* mp.

(L.S.) *Alexander S. R. I. Comes Teleki de Szék Regalista* mp.

(L.S.) *Comes Stephanus Gyulai de Marus Némethi Regalista* mp.

(L.S.) *Comes Alexius Bethlen de eadem Regalista propter Chiragram manu aliena.*

(L.S.) *Comes Joannes Haller de Hallerstein Regalista* mp.

(L.S.) *Comes Adamus Székely de Boros Jenö Regaliſta* mp.

(L.S.) *Comes Adamus Bethlen de eadem Regaliſta* mp.

(L.S.) *Baro Sigiſmundus Kemény de Gyerö Monoſtor Regaliſta* mp.

(L.S.) *Baro Samuel Kemény de Gyerö Monoſtor. Regaliſta* mp.

(L.S.) *Georgius Nalátzi de eadem Regaliſta* mp.

(L.S.) *Adamus Rhédei de Kis Rhéde Regaliſta* mp.

(L.S.) *Sigismundus Thorotzkai de Thorotzkó Sz. György Regaliſta* mp.

(L.S.) *Georgius Thorotzkai de Thorotzkó Sz. György Regaliſta* mp.

(L.S.) *Michaël Bartsai de Nagy Bartsa Regaliſta* mp.

(L.S.) *Joannes Szilváſi de Tseſzelitzke Regaliſta* mp.

(L.S.) *Stephanus Daniel de Vargyas Regaliſta* mp.

(L.S.) *Sigismundus Bodoni de Vajda Sz. Iványi Regaliſta* mp.

(L.S.) *Joannes Matskáſi de Tinkova Sacræ Cæſareæ Regiæque Catholicæ Majeſtatis Triceſimarum Tranſylvanicarum Inſpector, & Regaliſta* mp.

(L.S.) *Adamus Radák de Magyar Bénye Regaliſta* mp.

(L.S.)

(L. S.) *Joannes Bernald de Alsó-Tsernáton Regaliſta* mp.

(L. S.) *Franciſcus Maurer de Ürmös Regaliſta* mp.

(L. S.) *Joſephus Boër de Nagy Berivoj Suæ Majeſtatis Sacratiſſimæ Rationum Fiſcalium in Tranſylvania Exactor, & Regaliſta* mp.

(L. S.) *Lazarus Apor de Al-Torja Regaliſta* mp.

(L. S.) *Petrus Szeredai de S. Trinitate Regaliſta, & Deputatus Sedis Siculicalis Marus* mp.

(L. S.) *Joannes Balogh de Radnóth Regaliſta, & Deputatus Comitatus de Küküllö* mp.

(L. S.) *Joſephus Geréb de Arapataka Regaliſta* mp.

(L. S.) *Michaël Baranyai de Marus Jára Regaliſta* mp.

(L. S.) *Sigiſmundus Török de Pókafalva Comitatus Albenſis Tranſylvaniæ Deputatus* mp.

(L. S.) *Emericus Miske de Magyar Csekve Deputatus dicti Comitatus* mp.

(L. S.) *Joannes Simon de Désfalva Comitatus de Kukküllö Deputatus* mp.

(L. S.) *Michaël Hegyeſi de Beſenyö Inclyti Comitatus Thordenſis Deputatus* mp.

(L. S.) *Franciſcus Pápai de Alsó-Jára Inclyti Comitatus Thordenſis Deputatus* mp.

(L. S.) *Stephanus Ketzeli de Farnas Inclyti Comitatus Coloſienſis Deputatus* mp.

(L. S.) *Stephanus Frenk de Mots Inclyti Comitatus Coloſienſis Dep.* mp.

(L. S.) *Georgius Balogh de Szőkczegö Inclyti Comitatus Dobocenſis Deputatus* mp.

(L. S.) *Stephanus Léſai de Fagaras Inclyti Comitatus Dobocenſis Deputatus* mp.

(L. S.) *Michaël Diószegi de Dées Inclyti Comitatus Szólnok interioris Deputatus* mp.

(L. S.) *Thomas Nemes de Mihátzfalva Inclyti Comitatus Szólnok interioris Deputatus* mp.

(L. S.) *Gregorius Mara de Felsö-Állás pataka Inclyti Comitatus Hunyadienſis Deputatus* mp.

(L. S.) *Paulus Csulai de Nagy-Csula Inclyti Comitatus Hunyadienſis Deputatus* mp.

(L. S.) *Adamus Pogány de Cseb Inclyti Comitatus Máramaros Deputatus propter ægritudinem manu aliena.*

(L. S.) *Michaël Kengyel de Hatvan Comitatus Szólnok mediocris Deputatus* mp.

(L. S.) *Paulus Nagy de Kis Doba Inclyti Comitatus Szólnok mediocris Deputatus* mp.

(L. S.) *Georgius Gencſy de Mindſent Inclyti Comitatus Kraſnenſis Deputatus* mp.

(L. S.) *Alexander Márkó de Olaſtelek Sedis Siculicalis Udvarhely Deputatus* mp.

L. S.) *Paulus Sándor de Kénos Sedis Siculicalis Udvarhely Dep.* mp.

(L. S.) *Franciſcus Daczó de S. Sz. György Sedis Siculicalis Három-Szék Deputatus* mp.

(L. S.)

(L. S.) *Joſephus Baló de Nagy Baczon Sedis Siculicalis Három-Szék Deputatus* mp.

(L. S.) *Michaël Bors de Csík Sz. Király V. Judex Regius Sedis inferioris Csík & S. S. Csík, Gyergyó & Káſon Dep:* mp.

(L. S.) *Stephanus Solyom de Gyergyó Uſſalu Vice Judex Regius Sedis Siculicalis Gyergyó, & Deputatus* mp.

(L. S.) *Franciſcus Cziko de Csik Mind Szent Sedis Siculicalis Csik inferioris Juratus Notarius & Deputatus* mp.

(L. S.) *Michaël Dóſa de Makfalva Sedis Siculicalis Marus Dep:* mp.

(L. S.) *Joannes Fodor de Rákos Sedis Siculicalis Aranyas Notarius, & Deputatus* mp.

(L. S.) *Balthaſar Rákoſi de eadem Sedis Siculicalis Aranyas Dep:* mp.

(L. S.) *Junior Sigiſmundus Bánffi de Loſontz Regaliſta* mp.

(L. S.) *Georgius Verder Liberæ Regiæque Civitatis Cibinienſis Conſul, & ejusdem Sedis Deputatus* mp.

(L. S.) *Joannes Georgius Vette Regiæ Liberæque Civitatis Cibinienſis Notarius Juratus, & Deputatus* mp.

(L. S.) *Georgius Kelpius Liberæ Regiæque Civitatis Schæsburgenſis Conſul, & ejusdem Sedis Deputatus* mp.

(L. S.) *Stephanus Veingartner ejusdem Civitatis,*

& Sedis Segesvár Juratus Notarius & Deputatus mp.

(L. S.) *Stephanus Fillſtich Liberæ Regiæque Civitatis Coronenſis Judex Primarius, & Deputatus* mp.

(L. S.) *Martinus Schneeveis Senator, & Notarius Civitatis Coronenſis, & Deputatus* mp.

(L. S.) *Valentinus Alſſtædter Liberæ Regiæque Civitatis Biſtricienſis Senator, & Deputatus* mp.

(L. S.) *Stephanus Zeivert Liberæ Regiæque Civitatis Biſtricienſis Senator, & Deputatus* mp.

(L. S.) *Thomas Rekerd Liberæ Regiæque Civitatis Száſ Sebes Senator, & Deputatus* mp.

(L. S.) *Michaël Roth Liberæ Regiæque Civitatis Száſ Sebes Dep:* mp.

(L. S.) *Andreas Hann Liberæ Regiæque Civitatis Medienſis Conſul, & Deputatus* mp.

(L. S.) *Michaël Schuller Liberæ Regiæque Civitatis Medienſis Vice Notarius, & Deputatus* mp.

(L. S.) *Michaël Schvartz Juratus Civis Oppidi, & Sedis Saxonicalis Rupenſis, & Deputatus* mp.

(L. S.) *Martinus Meltzer Juratus Civis, ac Deputatus Sedis Saxonicalis Nagy Schink* mp.

(L. S.) *Georgius Salmen Juratus Notarius, & Deputatus Sedis Saxonicalis Nagy Schink* mp.

(L. S.) *Andreas Acker Oppidi Sediſque Saxonica-*

lis

lis Szeredahely Regius Judex, & Deputatus propter illiteraturam manu aliena.

(L. S.) *Michaël Breckner Oppidi Saxonicalis Ujegyház Regius Judex, & Deputatus ejusdem Sedis* mp.

(L. S.) *Sigismundus Vilhelmus Kochláts Oppidi, ac Sedis Saxonicalis Ujegyház Secretarius, & Deputatus* mp.

(L. S.) *Gregorius Veres Oppidi ac Sedis Saxonicalis Szászváros Deputatus, & ejusdem Sedis Judex* mp.

(L. S.) *Simon Victoris Oppidi ac Sedis Saxonicalis Szászváros Senator, & Deputatus* mp.

(L. S.) *Joannes Erdélyi Liberæ Regiæque Civitatis Claudiopolitanæ Supremus Judex, & Deputatus* mp.

(L. S.) *Joannes Handsáros dictæ Civitatis Claudiopolitanæ Regius Judex, & Deputatus* mp.

(L. S.) *Paulus Pater nominatæ Civitatis Claudiopolis Senator, & Deputatus* mp.

(L. S.) *Joannes Josephus Szebeni Civitatis Carolinensis Senator, & Deputatus* mp.

(L. S.) *Stephanus Tokai dictæ Civitatis Carolinensis Senator, & Deputatus* mp.

(L. S.) *Josephus Almási Civitatis Marus Vásárhely Senator, & Deputatus* mp.

(L. S.) *Michaël Rosnyai dictæ Civitatis Marus Vásárhely Senator, & Deputatus* mp.

(L.S.) *Andreas Bocz dictæ Civitatis Marus Vásárh: Senator, & De:* mp.

(L. S.) *Joannes Bogáthi Oppidi Privilegiati Vizakna Judex Regius & Deputatus.* mp.

(L. S.) *Thomas Dobolyi de Vizakna ejusdem Oppidi Senator & Deputatus* mp.

(L. S) *Vojlai Sorbán Gábor Diſtrictus Fogaras Juratus Aſſeſſor, & Deputatus* mp.

(L. S.) *Simon Nagy Juratus Civis Oppidi Abrugbánya, & ejus Deputatus* mp.

(L. S.) *Stephanus Nalátzi de eadem Inclyti Comitatus Zarándiensis Deputatus* mp.

(L. S.) *Joſephus Szent Páli de Homoród Sz. Pál Comitatus Aradiensis Judex Nobilium, & Deputatus* mp.

UNde nos antenotatorum Fidelium noſtrorum Gubernii noſtri Regii, Statuumque, et Ordinum trium Nationum hæreditarii noſtri Principatus Tranſylvaniæ, Partiumque Regni æquè noſtri Hungariae eidem annexarum demiſſa hâcce Inſtantia benigne exaudita, antelatam ratione Dominatus, et Succeſſionis Haereditariae in toties dicto Principatu noſtro Tranſylvaniae, Partibusque eidem annexis in caſu defectus Maſculorum Deſcendentium noſtrorum, ad Fœmineam quoque noſtram, totiuſque Domus noſtrae Auſtriacae Stirpem, et Sexum praedeclarato modo extendendae,

dae, ac devolvendae factam Declarationem, seu Constitutionem benigno admittentes animo, de verbo ad verbum sine diminutione, et augmento, vel variatione aliquali præsentibus Literis nostris inseri, et inscribi fecimus, eandemque ratam, gratam, et acceptam habentes, in omnibus suis Punctis, Clausulis et Articulis clementer applacidavimus, nostrum Regium Consensum benevolum pariter, et Assensum desuper præbuimus, Authoritateque nostrâ Cæsarô-Regiô Principali approbavimus ratificavimus, roboravimus, et confirmavimus, ita quidem ut Declaratio seu Constitutio ista vim, ac robur Sanctionis Pragmaticae, Legisque perpetuae nullo unquam tempore aut modo a quibuscunque mutabilis, habeat, ac sortiatur, atque in numerum aliarum Principatus hujus Partiumque eidem annexarum Constitutionum publicarum rite inseratur, et recenseatur; imo acceptamus applacidamus, approbamus ratificamus roboramus, et confirmamus; Harum nostrarum vigore, et testimonio Literarum.

Da-

Datum in Civitate noſtra Archiducali Vienna die Trigeſima Menſ: Dec: Anno Domini Milleſimo Septingenteſimo Vigeſimo tertio, Regnorum vero Noſtrorum, Romani Decimo tertio, Hiſpanici Vigeſimo primo, Hungarici & Bohemici pariter Decimo Tertio.

CAROLUS mp.

B. Joannes Joſephus Bornemiſza de Káſzon.

Georgius Bálintit.

De

De legitima Sacrae Regiae Majestatis Dominae Dominae, MARIAE THERESIAE Successione.

ARTICULUS IV.

QUandoquidem summefato Augustissimo Imperatore, & Rege Glorioſissimo CAROLO VI. ex temporali Regimine ad sempiternam immortalis Gloriae Coronam evocato, eo, quod nullam post se Masculam Prolem reliquisset, Serenissima, ac Potentissima Domina, Domina MARIA THERESIA nihil prius nihil antiquius duxisset, quam ex tunc a morte sui desideratissimi Genitoris, Universa Jura, Libertates, Privilegia, Leges, Indulta, Consvetudines, & Immunitates privatim vel in communi tangentes, inviolabiliter illibateque se conservaturam, & observaturam, ac ab aliis quibusvis, & invicem observari facturam, assecurare; Unde Benignum, & in suos Subditos svavissimum Augustae Domus Austriacae continuis semper temporibus experti Status in Communi, & in particulari Imperium, effari nequit, quanta alacritate, & animorum exultatione Eidem Sacrae Regiae Majestati, tanquam Primogenitae altefati Imperatoris Filiae, & secundum praedeclaratam Sanctionis Pragmati-

maticae, etiam ab hocce Principatu, ut praemissum est, acceptatae, ac stabilitae dispositionem, in omnibus Haereditariis Regnis, & Provinciis ex asse Haeredi, Eorumque Dominae, in omnibus iisdem Regnis, & Provinciis Haereditariis, & isto quoque Transylvaniae Principatu, Partibusque Eidem incorporatis legitime succedenti, Eodemque debito sibi, & competente Jure eorundem Haereditariorum suorum Regnorum, & Provinciarum, Principatusque hujus, & Partium eidem incorporatarum Dominium, ac Regimen suscipienti, Universi saepedicti hujus Principatus Status, & Ordines, debitum Fidelitatis Homagium juxta formam huic Articulo subnexam devote praestiterimus, quam summefatae Regiae Majestatis Haereditario Jure Successionem, pro Justa legitima, & ex praedeclarata Sanctionis Pragmaticae Dispositione eidem debita, & competente praesenti Articulo agnoscimus, declaramus, & inarticulamus.

Juramentum Regnicolarum super Depositione Homagii.

EGo N: N: Juro per DEUM vivum verum, ac aeternum, fideque mea spondeo, et promitto Serenissimae, et Potentissimae Dominae Dominae MARIAE THERE-

RESIAE Hungariae et Bohemiae &c. Reginae, Archi-Duci Austriae, et Haereditariae Principi TRANSYLVANIAE etc. Dominae, Dominae et Principi meae legitimae, ac Haereditariae mihi Clementissimae, quod Suae Sacrae Regiae Majestati, Ejusque Haeredibus, et Successoribus legitimis toto vitae meae decursu, fidelis, obediens Subditus, rectus, et sincerus, Amicorum amicus, Inimicorum inimicus ero, contra Suae Majestatis, Haeredumque, et Successorum ejus Sacratas Personas, Statum, Dignitatem Honorem, Ditiones nec clam, nec aperte quidquam mali machinabor, aut aliis id faciendi quocunque modo Author, Consultor, aut Adjutor ero, quin potius si alios quospiam quid simile moliri, aut aliud quidpiam in Suae Majestatis, Haeredumve et Successorum, aut Ditionum Suarum detrimentum vergere adverterem, seu intelligerem, talia vel ipse, vel per alios Suae Majestati immediate, aut mediate tempestive significabo, simulque molimina hujusmodi, et quaecunque alia damna, pro meis viribus impediam, et avertam, atque e contrario Suae Sacrae Regiae Majestatis, Haeredumque et Successorum Commoda, et utilitatem quantum potero, promovebo,

ita

ita me DEUS adjuvet, Animaeque meae Salutem elargiatur.

De Sereniſſimi Ducis Lotharingiae, et Magni Ducis Hetruriae Corregentia.

ARTICULUS V.

ALtiſſimas, ac plane Regias Sereniſſimi Principis, ac Domini FRANCISCI Ducis Lotharingiae, et Barri, Magni Ducis Hetruriae, Sacrae Regiae Majeſtatis, Dominae, ac Principis noſtrae Clementiſſimae Conjugis Dilectiſſimi Virtutes, animique Dotes quovis faſtigio dignas, et cum propria graviſſimis a ſe curis, laboribus, et etiam vitae diſcrimine in Gentis praeſertim Hungaricae Salutem ſuſceptis, Sago, togaque cumulata, tum vero Avi Sui Sereniſſimi quondam Lotharingiae Ducis Caroli, pluribus de Chriſtiani nominis Hoſte reportatis Trophaeis, ut et Principatus hujus ex Subjectione Turcica, et per hoc ab interitu vindicatione, Salutaribus Conventionibus, et Aſſecurationibus de Statu Ejusdem Principatus, pro illius temporis Circumſtantiarum rationibus a Divo Imperatore Leopoldo obtentis in gratam omnium noſtrum memoriam transmiſſa merita idque ſimul devoto ſubmiſſoque animo contemplati, quod Deus Suam Regiam Sereni-

tatem

tatem Altefatae Regiae Majestati Sacro Connubii Fœdere junctam, in partem Curarum, et Sollicitudinum vocaverit, eandem Regiam Serenitatem Anno proxime elapso 1742 do Die 2da Octobris ad Corregimen Principatus Transylvaniae a Statibus Principatus concordibus Votis, erga Juramenti Depositionem juxta Leges, et Rationes Statut Principatus accommodandi invitatam, quia Regia Sua Serenitas oblatum acceptasse benigne Semet declarasset, Juramentum ex annuentia Regiae Suae Majestatis deponet secundum Formulam a Statibus submissam, Corregimen, et Coadministratio porro haec duret usque ad dies vitae, quos longissimos DEUS impertire dignetur, et placitum Sacrae Regiae Majestatis; Quod si vero Sacram Regiam Majestatem, cui diutissimam, & felicissimam ad seram Posteritatem Vitam ardentissime exoptamus, Divo sic disponente Numine praemori contingeret, casu in eo Sua Regia Serenitas, usque ad tempus minorennitatis Augustae illius Prolis, quam Successio & Haereditas Regnorum, & Provinciarum immediate concernet, Principatum hunc, & Partes eidem incorporatas, Jure Tutorio, & Paterno nomine gubernabit, in casu vero Defectus, quem DEUS clementer avertere dignetur, Jus & imme-

diata Succeſſio pro iis, quibus ſecundum Diſpoſitionem Sanctionis Pragmaticae competet, ſalva, & integra manebit, vi hujus demum cum Conſenſu, & annuentia Sacrae Regiae Majeſtatis, ſponte & unanimiter oblati Corregiminis Regia Sua Serenitas Principatus hujus Negotia, in Conformitate ejusdem Principatus Legum administrabit, Suprema tamen, & praeſertim Tit. 4 & 9. Partis 1. Operis Decreti Tripartiti declarata Potestas, Privilegiorum item Collatio, & alia Jura Majeſtatica, velut ſolum Principibus Haereditariis Competentia, penes ſolam Sacram Regiam Majeſtatem remanebunt, caeterum Regia Sua Serenitas cunctos Status, & Ordines in ſuis Legibus, Juribus, Praerogativis, Immunitatibus, Indultis, Conſvetudinibus, Diplomatibus, & illa ſubſecutis Benignis Reſolutionibus Regiis, tam Sacra, quam profana ſpectantibus, conſervari curabit, depoſito, ut praemiſſum eſt Juramento, Eandem Regiam Suam Serenitatem, indulgente Sacra Regia Majeſtate, Domina noſtra Clementiſſima, pro hujus Principatus Tranſylvaniae, & Partium eidem incorporatarum Corregente, & Coadminiſtratore concordibus, & unanimibus votis agnoſcimus, declaramus, & veneramur; ſperantes indubie, quod quemad-

mo-

modum Transylvania sub D.vo Leopoldo Sponsore Suae Serenitatis Avo, initium Suae felicitatis sumsit, sic sub Benigno hoc Suae Regiae Serenitatis Corregimine duplici Jure Suam felicitatem metietur.

Juramenti depositi Formula.

EGo THEOBALDUS Sacri Romani Imperii Comes a CZERNIN, a Sacra Regia Majestate, qua Principe Transylvaniae, ad praesentem Inclytorum Statuum, & Ordinum Principatus Transylvaniae Diætam Deputatus Commissarius Regius, tandem a Serenissimo etiam Principe Domino FRANCISCO Duce Lotharingiae, & Barri, Magno Duce Hetruriae ad praestandum coram dictis Statibus, & Ordinibus super Corregentia infra uberius declaranda Juramentum denominatus Plenipotentiarius.

JUro per DEUM vivum & aeternum, per ejus Sanctissimam Genitricem Virginem MARIAM, ac omnes Sanctos: Nomine, & in Persona Altefatae Suae Serenitatis Regiae, quod Idem Serenissimus Magnus Dux ab universis Statibus, & Ordinibus Trium Nationum Principatus Transylva-

niae, & Partium eidem reincorporatarum, ex ſpeciali eorum erga Suam Serenitatem Regiam, velut Sacrae Regiae Majeſtatis Conjugem Dilectiſſimum Regiamque ejus Domum devotione ad Corregimen Principatus Tranſylvaniae ſponte invitatus, & poſt Benignam Regiae Majeſtatis Principis Tranſylvaniae Haereditariae annuentiam, ac Conſenſum, eximium illud dictorum Statuum, & Ordinum Fiduciae, & Amoris Teſtimonium Faventer, & Benigne ſuſcipiens, oblatumque Corregimen, & Coadministrationem acceptans, Modum, Formam, & Conditiones, Articulo praecedenti inſertas, & declaratas rite, Sancte, et inviolabiliter obſervabit, totum Corregimen Suum juxta eas inſtituet, et Coadminiſtrationem Suam iis conformabit; Ita me Deus adjuvet.

De

De Principatus Transylvaniae, & Partium Regni Hungariae, eidem reincorporatarum Trium Nationum, Statuum & Ordinum Privilegiorum tam Sacra, quam profana spectantium Confirmatione, & Unionis Articulo Approbatarum Constitutionum Partis 3. Tit. 1. comprehensae modificatione.

ARTICULUS VI.

CUm Sacra Regia Majestas vi legitimae, & immediatae Successionis, Haereditarii hujus sui Principatus Regimen suscipiens, Rescripto suo benigno die 21. Octobris Anno 1740. edito universos, & Singulos trium Nationum Status, & Ordines in nostris Juribus, Legibus, Privilegiis, Immunitatibus, & Indultis, quae videlicet ab Avo, Patruo, & Genitore Majestatis Suae desideratissimis, seu Diplomatice, seu Sacrum hoc Diploma secutis benignissimis Resolutionibus, & Sanctionibus, tam circa Sacra, quam profana huic Principatui concessa, & indulta fuere benigne confirmaturam, & Clementissime conservaturam, cunctaque & singula benigne promissa effectui mancipaturam, sub Verbo Regio affidaverit, ex post ad Instantiam nostram per Deputatos nostros specialiter factam, inter reliquas benignas Resolutiones Suas

ſub 20 Julii. 1742. confirmare dignata fuiſſet, noviſſimeque inter Propoſitiones Regias indulſiſſet inſeri dictarum Reſolutionum Paragraphum iſthoc tenore ſequentem: Et ſi Legem, quae incipit Andreas Rex, & alia nonnulla, quae ipſo Fidelium Statuum noſtrorum aſſenſu, interea mutari contigit, poſtliminio reſuſcitandi, & denuo valida reddendi Mens Nobis non ſit, in reliquo Univerſos, & ſingulos Fideles Nobis dilectos charae Nobis Tranſylvaniae trium Nationum Status, & Ordines, ſine diſcrimine Religionum, etiam Sacrae Romano-Catholicae Eccleſiae Graeci Ritus vere Unitorum, cum & illi Catholici ſint, reddimus hiſce certos, & ſecuros, non ſecus, ac alios quosvis, cujus vis gradus, & Conditionis ejusdem Principatus incolas Univerſos, & ſingulos, quod eosdem in ſuis Juribus, Legibus, Privilegiis, Immunitatibusque, & Indultis, quae videlicet ab alte dictis Auguſtiſſimis Praedeceſſoribus, Avo nimirum Patruo, & Genitore noſtris deſideratiſſimis, ſeu Diplomatice, ſeu aliis Sacrum hoc Diploma ſecutis benigniſſimis Reſolutionibus, & Sanctionibus, tam circa Sacra, quam profana charae Nobis Tranſylvaniae conceſſa, & indulta fuere clementiſſime non modo confirmemus, verum etiam illibate ſimus con-

conſervaturae. Nos venerabundi Maternum affectum huncce agnoſcimus, grataque mente tam luculentum ejus Documentum Articulo huic inſerendum exiſtimavimus. Terminos autem Graeci Ritus Unitorum mentionato Reſolutionis Regiae Paragrapho infertos ad Eccleſiaſticos ſolum, & nobilitari praerogativa gaudentes, quorum Conditio ea eſt, quae reliquorum Patriae Civium, & qui eidem Nationi e tribus receptis ſyſtema hujus Principatus conſtituentibus, ubi per adeptionem Bonorum ſedem ſibi fixerint, hoc ipſo abſque Quartae Nationalitatis Erectione, ac conſtitutione annumerati ſunt, referri, non vero ad plebeos, vel filios Poparum e plebea ſorte aſſumptorum extendi poſſe, aut debere, ne Syſtema hujus Principatus evertatur, neve Plebs Valachorum, aliorumque Advenarum, numerum inter Nationes faciat, ac vel ulli trium Nationum, earumque Juribus, Privilegiis, Immunitatibus, & Praerogativis praejudicio ſit, intelligimus.

QUod porro Approbatarum Conſtitutionum Partis 3. Tit. 1. Articulum unicum, ſubſequentemque ſuper Unione Juramenti Formulam, huicque ſubnexas Unionis Conditiones attinet: non eſt, ne-

que fuit Consilium Statibus Articulum hunc in moderna litera relinquere, sed adhuc sub initio Diaetae Conventum jam super eo fuerat, ut in parte juri Majestatis derogante inter praemissos de Majestaticis Articulos abrogarentur, quos nunc etiam in tantum hisce pro sublatis declaramus.

IN quantum vero' Religioni Romano-Catholicae praejudicioſi in iisdem recapitulari videntur, in tantum inter Articulos eidem Religioni praejudicioſos abrogari statuimus, reliqua parte, qua libertatem liberi Exercitii receptis Religionibus permitterent, & Nationum receptarum mutuam Jurium, & Legum conservationem spectarent, precibus etiam innoxie fundendis in salvo relictis, qua hac Lege se se conservarunt dictae Nationes, & ad haec usque tempora durarunt, illudque Institutum a Divo etiam LEOPOLDO hac in parte laudem meruit, ut sic Regium servitium, & Publicum hujus Principatus, Civitatemque solidante illa Constitutione, quae ipsa Lex fundamentalis est, in vigore relicta, singulis vi hujus vinculi convivere liceat; & in praeattactae Juramenti Formulae locum subinsertam subſtituimus, juxta quam teneatur, quivis legitimam

æta-

ætatem assecutus, vel Indigenatum, votumve in publico sortitus, aut Officium quodvis gesturus Juramentum deponere.

Formula Juramenti.

EGo N: N: Juro per DEUM vivum, & aeternum, quod Sacrae Regiae Majestati MARIAE THERESIAE, Hungariae, & Bohemiae Reginae, Archiduci Austriae, Principi Transylvaniae Haereditariae, & Siculorum Comiti, ejusque Haeredibus, & Successoribus Regibus Hungariae, & Principibus Transylvaniae, nec non Serenissimo Principi Domino Domino, FRANCISCO STEPHANO Duci Lotharingiae, & Barri, Magno Duci Hetruriae, Suae Sacrae Regiae Majestatis Conjugi, tanquam Corregenti sincerus, rectus, & fidelis ero, si quid contra Sacrae Regiæ Majestetis, Ejusque Haeredum, ac Successorum Sacras Personas, ut & summe fatum Serenissimum Principem Suae Sacrae Majestatis Regiae Conjugem, & Corregentem, Juraque & Dominatum quempiam moliri, machinari, vel attentare viderem, audirem, vel intelligerem, id nullo modo celare, vel occultare, sed tempestive revelare, detegere, omnibusque modis praevenire, ac pro viribus meis praepedire

tenebor, & volo; omnia etiam Jura, Indulta, Immunitates, & Privilegia trium Nationum Principatus Transylvaniae in communi, vel particulariter indulta, Legesque & Constitutiones receptas & Approbatas, absque Nationum, & Religiorum receptarum respectu conservare annisurus, neque palam, neque occulte machinationibus, aut Consiliis Statuum, Formamque Reipublicae hujus intervertere, immutare tentaturus, in Comitiis, vel Diaetis, quidquid pro servitio Principis, emolumento Publici, & Patriae hujus tranquillitate, postposito cujusvis privati commodo, utile, aut commodum visum fuerit meo voto, viribusque secundaturus, quin vel unius privati oppressionem precibus, & voto coram Instantiis debita reverentia, respective vero demississimis, coram etiam Augustissimo Principis Throno promoturus, omniumque & singulorum justis causis pro aequo, & justo succursurus ero; ita me DEUS adjuvet.

De Articulorum Romano-Catholicae, huicque Graeci-Ritus vere Unitorum Religioni praejudicioforum abrogatione.

ARTICULUS VII.

COnsiderantes porro nihil pro bono Patriae exoptatius evenire posse, quam ut

ut ſublato penitus partium ſtudio omnis diſcordiae, & quaerimoniarum anſa eradicaretur, æquum proinde putavimus, ut ſicuti in praecedenti ſexto Articulo trium Nationum, & receptarum hic quatuor Religionum in generali proſpectum eſt, treſque a Romano-Catholica Religione diverſae, plena, & omnimoda Libertate, nullisque Circumſcriptae Legibus eſſent, ita non disputatur aetate noſtra, nec diſputabitur ſucceſſivis, quibusvis Poſteritatum quoque noſtrarum temporibus Epiſcopatus Romano-Catholici, & Capituli, Canonicorumque reſtitutio, juxta Reſolutiones hactenus emanatas, cum illi aſſenſu Statuum, & Ordinum ſunt introducti, & acceptati. Ordo vero Patrum Societatis Jeſu, Epiſcopatus Fogaraſienſis Graeci-Ritus Religioni Romano-Catholicae vere Unitorum realiter admiſſi, in Fundorum Bonorum, & Beneficiorum, quae habent, Poſſeſſione confirmati vivant, deletis illis, qui in contrarium, ſeu generaliter, ſeu ſpecialiter, vel particulariter faciunt Articulis, Approbatis, vel Compilatis Conſtitutionibus inſertis, aut alibi exiſtentibus, in quantum Religioni Romano-Catholicae, abſque laeſione aliarum Religionum praejudicant, Epiſcopum excludunt, Canonicos a cura, & cuſtodia Archi-

chivorum Albensis videlicet, & Colos-Monostorienſis arcent, Eccleſias, Collegia, Monaſteria, & Reſidentias Religioſorum actu in hac Patria exiſtentium, ad certa duntaxat loca reſtringunt, liberum Exercitium vetant, & Immunitati Eccleſiaſticae quoquomodo adverſantur, pariter Articulos Societatem Jeſu proſcribentes, fautores eorum notae infidelitatis ſubjicientes pro abrogatis declaramus; in reliquo Legibus, & Articulis in quantum Securitatem Jura, ac Privilegia, Sacra, ac Civilia trium etiam aliarum a Catholica diverſarum Religionum receptarum continent, ſalvis ſemper manentibus. Et haec omnia ſenſu Diplomatum, & ſubſecutarum Reſolutionum Caeſareo-Regiarum intelligantur.

Poſſeſſiones ſubinſertae Collegii Soc: Jeſu Claudiopolitani e numero Fiſcalium Bonorum eximuntur.

ARTICULUS VIII.

SIquidem Patrum Soc: Jeſu Collegium Claudiopolitanum, ſuperioribus Annis, per iterata Memorialia Univerſis Statibus porrecta inſtiterit, ut Poſſeſſiones ejus Bárs, Jegenye, Bogártelke, Kajánto, & Praedium Tiburcz in Comitatu Colos, in quarum

rum pacifica Poſſeſſione acta exiſtit, accedente jam benigniſſima Sacrae Regiae Majeſtatis annuentia, e Regiſtro Fiſcalitatum articulariter eximerentur, quod aeque Sacratiſſimus quondam Imperator CAROLUS VI. clementer indulgere, ac Nobis ipſis ſuper iisdem reſcribere dignatus fuerat; Proinde habita ratione praetitulatorum Patrum Soc: Jeſu Inſtantiae toties iteratae, dignumque habentes reſpectum, ut dum idem Ordo, ac Societas praeſenti Articulo modo praevio jam recepta ſit, hac eadem occaſione praefatae etiam Poſſeſſiones e numero Fiſcalium Bonorum eximantur; prout eximimus, & e Regiſtro Fiſcali delemus, ac expungimus, pariter etiam Pagum Monoſtor, in Anno adhuc 1693. Jure perennali iisdem ceſſum, & collatum, nihil per hoc praejudicando Juribus Eccleſiae Cladiopolitanae Reformatae, quoad Fundum, quem ibidem penes contradictionem poſſidet, e Fiscalitatibus, & Bonorum Fiſcalium Serie hoc eodem Articulo exemptum declaramus.

Dilucidatio Articuli Approbatarum Conſtitutionum Partis Tertiae, Tituli duodecimi.

ARTICULUS IX.

QUandoquidem in Regia Propoſitione intimatum eſt, ut Status, & Ordines

ratio-

ratione praenotati Articuli deliberent, & quae ibi Supremae Regiae Authoritati præjudicant, eatenus tollantur; Nos eundem Articulum iteratis vicibus revolvimus, nihilque contra Jura Principis invenimus, sed modus duntaxat agendi erat diversus, tempore Principum in Generalibus Diaetis, vel praesentium, vel ad mutuam communicationem propinque existentium; sicut enim ne tunc quidem ante confirmationem Articuli vim Legis habuissent, pariter in purum Relatio sub Praesidentis, & Protonotariorum Subscriptionibus, ac Sigillis, Conservatio Comitatibus, Sedibus, & Fisco sub simili Authentia extraditio, necessario post Consensum Principis fieri debuisse videtur: cum autem nunc Regnans Princeps remotius a Principatu resideat, ac ad notitiam Suae Majestatis Consensus, Precesque Populi, vel ut Acta Statuum publica non aliter, nisi per ejusmodi subscriptionem Statuum Praesidentis, & Protonotariorum devenire possint, ut in Legem transeant; Quin & Confirmationis Benignae Rescriptum certam temporis moram desideret, praefatum Articulum taliter intelligunt Status: ut quidquid per formam Articulorum concluditur nomine Statuum, antequam a Sua Majestate confirmabitur eousque nec vim Legis induet, nec sub Sigillis, & sub-

& Subſcriptionibus diſtribuentur, ſed in Archivo ſolummodo, & Protocollo manebit eventualiter; dum vero poſt Confirmationem Principis prelo ſubjecti Articuli Subſcriptione, & Sigillo Principis roborati erunt, Depoſitio ad ſpecificata loca juxta ſenſum Articuli obſervanda veniet, quibus ſic intellectis idem Articulus manere poteſt, abſque ulla laeſione Supremæ Authoritatis PRINCIPIS.

Concluſio.

NOs itaque annotatorum fidelium noſtrorum Gubernii Regii, Statuumque, & Ordinum trium Nationum præattacti Hæreditarii Principatus noſtri Tranſylvaniae, & Partium eidem incorporatarum praedeclarata demiſſa Supplicatione benigne exaudita, & admiſſa, praeſpecificatos Articulos prævio modo Nobis debita ſolennitate ſubmiſſos, ac praeſentatos, hiſce Literis noſtris de verbo ad verbum inſeri, & inſcribi fecimus, eosdemque ac omnia, & ſingula in illis contenta ratos, gratos, & accepta habentes, eisdem Noſtrum Regio Principalem Conſenſum, benevolum pariter & aſſenſum praebuimus, Articulosque eosdem clementer acceptavimus, & Authoritate noſtra Regio Principali approbavimus, ratificavimus, & roboravimus, ac pro fundamen-

damentali ejusdem Principatus, Partiumque incorporatarum Lege ipsis, Universaeque eorum Posteritati benigne confirmavimus, atque in Codicem aliarum ejusdem Principatus nostri, Partiumque eidem incorporatarum, publicarum Legum, & Constitutionum relata, tam Nos Ipsæ observabimus, quam per alios quoscunque Fidéles nostros observari faciemus. Quemadmodum acceptamus, approbamus, ratificamus roboramusque, & confirmamus harum nostrarum vigore, & testimonio Literarum mediante. Datum in Civitate nostra Archiducali Vienna: Die Septima Mensis Augusti, Anno Domini Millesimo Septingentesimo quadragesimo quarto. Regnorum vero Nostrorum Quarto.

MARIA THERESIA mp.

C: Ladislaus Gyulafi
L: B: de Ratot mp.

Josephus Kozma
de K: Szent Lélek mp.

NOS

ARTICULI DIAETALES

PRINCIPATUS TRANSYLVANIÆ ANNI M. DCC. XLVII.

NOS MARIA THERESIA, DEI GRATIA ROMANORUM IMPERATRIX, Germaniae, Hungariae, Bohemiae, Dalmatiae, Croatiae, Sclavoniaeque REGINA; Archi-Dux Auſtriae, Dux Burundiae, Brabantiae, Mediolani, Styriae, Carinthiae, Carnioliae, Mantuae, Parmae, & Placentiae, Limburgiae, Lucemburgiae, Geldriae, Wirtembergae, Superioris & Inferioris Sileſiae, Princeps Sveviae, & *Tranſylvaniae*, Marchio Sacri Romani Imperii, Burgoviae, Moraviae, Superioris & Inferioris Luſatiae, Co-

mes Habſpurgi, Flandriae, Tyrolis, Ferretis, Kyburgi, Goritiae, Gradiſcae, Artheſiae, & Siculorum, Comes Namurci. Domina Marchiae, Sclavonicae, Portus Naonis, Salinarum, & Mechliniae; Lotharingiae, & Barri, Magna Dux Hetruriae.

MEmoriæ commendamus tenore præſentium ſignificantes, quibus expedit univerſis: Quod poſteaquam Norma, ſecundum quam Res Metallurgica, tam quoad formam, quam quoad ipſam materiam, in noſtro illo *Tranſylvaniae* Principatu tractanda, & exercenda veniret, primum in Commiſſione in Principatu Noſtro *Tranſylvaniae* e Cameralibus, & Provincialibus inſtituta, ſub Generalibus modofati Principatus Noſtri, ac Partium eidem incorporatarum ad diem 23-*tium*. Menſis Januarii, Anni currentis in Regiam, Liberamque Civitatem Noſtram Saxonicalem Cibinienſem per Nos indictis, & continuative celebratis Comitiis, dein hic pariter, inter in Re Monetaria, & Metallurgica

gica ordinatum noſtrum Directionis Collegium, & Cancellariam aeque noſtram Regiam Aulicam *Tranſylvanicam* rite concertata, & poſt demiſſam Relationem Majeſtati Noſtrae deſuper factam, ſubſecutamque applacidationem, eum in finem ad Gubernium noſtrum in repetito noſtro Principatu Regium, & ejus medio ad Fideles ibidem Trium Nationum Status, & Ordines praelibatam Diaetam adhuc continuantes, ut iidem eandem in formam Articulorum redigerent, Majeſtatique Noſtrae pro benigna approbatione ſubmitterent, remiſſa, ibidem in praeſcriptam formam unanimibus eorundem votis redacta, & Nobis ſub authenticis Fidelium Præſidentis Statuum, & Magiſtrorum Protonotariorum ſubſcriptionibus, ac ſigillis ſubmiſſa, & conſequenter exhibita fuiſſet, ſupplicatum ſimul ab iisdem Majeſtati Noſtrae fuerit humilime, quatenus Nos præmemoratos Articulos, omniaque, & ſingula in eis contenta, ratos, gratos, & accepta habentes, Noſtrumque Conſenſum eis præbentes, authoritate Noſtra Regio-Principali ratificare, roborare, ac pro fundamentali eatenus ejusdem Principatus, Partiumque eidem incorporatarum, & inperpetuum valitura Lege, ipſis, univerſæque eorum Poſteritati, benigne confirmare. & in Codicem aliarum

publicarum ejusdem Principatus Noſtri, Partiumque eidem incorporatarum, Legum, & Conſtitutionum relata, tam Nos Ipſæ obſervare, quam per alios quoscunque obſervari facere dignaremus. Quorum Articulorum tenor ſequens eſt:

ARTICULI

Univerſorum Statuum, et Ordinum trium Nationum Principatus Tranſylvaniae, Partiumque eidem incorporatarum in Generali eorundem Diaeta pro 23-tia. *Menſis Januarii, Anni praeſentis* 1747. *in Liberam Regiamque Civitatem Cibinienſem indicta, et celebrata, conclusi.*

QUemadmodum nullis monumentis ſatis celebranda, exaltandaque ſuæ Majeſtatis Sacratiſsimæ Principis noſtræ Hæreditariæ Clementiſsimæ Benignitas illuceſcere potuerit felicior, quam quod occaſione Diætæ Principatus hujus ad Diem 21-mum. Auguſti, anni 1743. in præattactam Regiam, Liberamque Civitatem Cibinienſem indictæ, ibidemque celebratæ, illa, quæ tam Majeſtatica, quam Religioſa, ut & Jurium, ac Libertatum trium Nationum Statuum, ac Ordinum tam Sacra, quam profana ſpectabant, in formales, & legales Articulos redi-

redigendi facultatem clementiſsime impertita fuiſſet, eoſque a Nobis unanimibus Votis concinnatos pro altiſsima Majeſtatis ſuæ confirmatione ſubmiſſos, illa vero ſub 7-ma. Menſis Auguſti, Anni 1744. accedente, a Nobis omnium conſenſu acceptatos, in codicem Legum noſtrarum, una cum Majeſtaticis referendos obtinuiſſemus Clementiam.

Ita proximum huic, omnique mortalitatis faſtigio excellentius in Principe Hæreditaria eſt, quod ſuum in hoc Principatu aerarium neceſſario promovendum, Jusque Regale ita ampliandum materno in nos ſenſu velit, ne quid per hoc fundamentalibus Legibus tam privatum, quam publicum quod ſpectat decederet noſtris, & idcirco his ac commodam Normam, ſeu Leges Metallurgicas, ſecundum quas in hocce Principatu Tranſylvaniae Res Metallurgica tam quoad formam, quam quoad materiam tractanda, & exercenda veniret, nobis projectandam, & concinnandam clementer commiſiſſet; Unde Maternam ſuæ Majeſtatis Sacratiſsimæ in nos Clementiam amplexi, Rem hanc Montaniſticam in quatuordecim Articulos communi voto, & Conſenſu digeſtam, Altiſsimo Suæ Majeſtatis Sacratiſsimæ Oraculo humilime ſubſternentes, ſupplicamus humilime, ut eos-

dem a nobis concluſos benigne acceptare, & clementer confirmare, in vimque ac robur Sanctionis perpetuo valituræ tranſire non modo ſinat, ſed & obſervare, ac per alios, quorum intereſt, aut interierit, obſervari facere dignetur Clementiſsime.

ARTICULUS I.

De activitate Judicii in Tranſylvania Montaniſtici, de Literis facultatoriis ab illo extrahendis, de Annis (:ut vocant:) *liberis, et Aſſeſſoribus è Patriotis ad illud adhibendis, ac modo creandi illos.*

JUdicium Metallurgicum, vulgo Montaniſticum jam ordinatum in ea ſit, & conſervetur activitate, ut ab omnibus Metallurgis, Urburariisque, Auri, Argenti, aeris, Mercurii, Sulphuris &c. Fodinas colentibus pro prima Inſtantia habeatur, reſpiciatur, & recognoſcatur, omnes Lites de Metallurgia, & rebus ad illam immediate ſpectantibus coram hoc Judicio in prima Inſtantia agantur, & decidantur.

Omnes, & ſinguli Metallurgi, ſeu Directores Fodinarum, qui Fodinas vel erigendo novas, vel veteres collapſas reſtituendo, colere vellent, Literas (:*ut vocant*:) Facultatorias, ab hocce Judicio Metal-

tallurgico expetant oportet, ut in aperiendis, vel etiam apertis jam Fodinis, qualiter cum majore fructu, & sine contentionum, Litigationumque incommodo, quod ex præsumptuosa, aut alteri præjudicioſa cultivatione facile sequi posset, culturam ordinare, Litemque inter Urburarios, seu Partes dirimere posſit, auxilio, ac juvamini ſit.

Ideo nec Dominis Terreſtribus in proprio ſuo Territorio jam apertis, vel aperiendis Fodinis ſuis, Directores Fodinarum ſuarum alios, quam qui Literis Facultatoriis a dicto Metallurgo, ſeu Montaniſtico Judicio elargitis, proviſi ſuerint, admittere integrum eſto (: quas Literas tenebitur idem Judicium ſine Taxa concedere, ne per denegationem Dominis Terreſtribus præjudicium fiat :) ut ſic ab expertis res Metallurgica felicius procedat, & fidelius Fisco accedant accedendo. Quæ cum in præſtatione Decimarum conſiſtant, eximuntur ab horum præſtatione Ferrum, & hoc ignobiliora Metalla.

Ut autem ipſis Poſſeſſoribus Territoriorum, Mineralium Fodinas complectentium animus exercendæ Metallurgiæ adjiciatur: Sacratiſsima Sua Majeſtas ad demiſsiſsimas eorum preces a Theſaurario Regio ſolerter recommendandas, Annos, quos vocant,

liberos præfatis præcipue Posseſſoribus elargiendum, non tantum Benigniſsime favere intendit, ſed & ut ejusdem Materna in Tranſylvános Nationales propenſio ulterius eluceſcat, annuit Clementiſsime, ut pro humillimis Statuum Votis ſæpefato Judicio Montaniſtico duo Aſſeſſores Patriarum Legum gnari, e Patriæ Filiis adjiciantur, Iique ad obſervantiam horum Articulorum, & Legum Patriarum more ſolito Juramento obſtricti ſint, quem in finem præterea Benigniſsime reſolvit, ut horum cuilibet pro faciliori, & alacriori muneris commiſsi exercitio 300. flor. Rhenen. ſalarium annuum ex ærario Regio enumerandum præſtetur.

Porrò modus creandi hos Aſſeſſores ſequens eſto:

REgium Gubernium cum hac prima vice, tum in caſibus futurarum Vacantiarum pro facultate ſua denominabit in locum cujuslibet horum Aſſeſſorum tria idonea ſubjecta, communicando etiam Regio Theſaurario, ut hic medio in re Monetaria & Metallurgica ordinati directionis Collegii Aulici, Gubernium vero per Cancellariam Aulicam nomina Candidatorum directe ad Sacratiſsimam Suam Majeſtatem defe-

deferat, quæ gratioſiſsime confidit Tranſylvanos Patriæ Filios in recognitionem hujus Beneficii impoſterum ita ſe impenſuros, ne tractu temporis ad curandum domeſticum artis Metallurgicæ exercitium aliunde, quam ex ipſa Tranſylvania idonea ſubjecta petere neceſſe ſit.

ARTICULUS II.

De Lignis, Trabibus et caeteris ad culturam Fodinarum neceſſariis erga juſtum, moderatumque pretium concedendis, et de differentiis expediendis.

SIquidem ad Fodinarum Mineralium culturam neceſſariæ ſint Sylvæ, paſcua, aquæ ſine quibus nec Fodinæ ſtare, nec Stompæ, ſeu Molæ quaſſatoriæ exſtrui poſſint, Poſſeſſores in quorum Territorio Fodinæ fuerint erga juſtum, moderatumque pretium Ligna, & trabes &c. ſi præſto fuerint, ad Fodinarum culturam neceſſaria requiſita Urburario concedant. In caſu vero differentiarum, quæ inter Poſſeſſorem, & Urburarium enaſcerentur, Inſtantia Montaniſtica, accerſitis etiam Provincialibus Legum Patriarum peritis Contraverſiam cognoſcat, & de moderato pretio ſtatuat, quam Poſſeſſor abſque difficultate ſequatur,

vel non contentus horum, si foret Judicio, Thesaurarius cum Gubernio Regio dirimat, ubi autem tantus defectus interveniret Sylvarum, ut Possessor sine manifesto suo damno ad Fodinas in suo Territorio sitas necessaria Ligna concedere nequiret, & id vel Officialium illius Loci, vel proborum Virorum attestatione, aut exmissione facta ex oculari revisione constabit; Urburarius de necessariis sibi lignis provideat, absque vivi ærarii aggravio, & Possessorum detrimento.

ARTICULUS III.

De Residentia, seu habitatione Metallurgorum, Urburariorum, Fodinatorum, qualiter haberi debeant, et qui conductitiis velint uti, et qui propria industria Casas, seu Domos velint sibi aedificari, qualiter tractandi sint, sive quoad exemptionem, sive quoad pascuationem, sive quoad Taxas Dominis Terrestribus annuatim solvendas.

QUemadmodum Domini Terrestres in suo proprio Territorio Auri lotionem, Fodinarum cultivationem exercentes praeter partem proportionatam sibi reservatam, ut Articulo 9-no. patebit ad Cæsareo-Regiam Auri-Campsionem erga statutum pretium

tium administrare tenentur; Ita omnes Metallurgi, Urburarii, qui ejusmodi Fodinas apertas, vel aperiendas colent, aut ad has pertinentes Laboratores (: quibus unam, alteramve vaccam pro sua Domestica necessitate licitum sit servare :) ut has opportunius pascere in locis liberis, seu communi, ut vocant, calcatura, possint in Pagis, Fodinis, vel Stompis (: quas colent :) proximioribus teneanrur residere, & si quis eorum conductitiis Domibus uti velint, Liberum esto, cum præscitu tamen Domini Terrestris, & talis nullam Taxam præstare Domino Terrestri teneatur, sed locatori Domus cedat, nisi separatum Focum, aut ignem servare velit, si vero propriam Domum, seu Casam sibi ædificare vellet, assignato per Dominum Terrestrem spatio pro ædificio imponendo, si talis absque pertinentiis erit, tenebitur talis Metallurgus, Urburarius, aut Fodinator in recognitionem Beneficii soli, pascuationis, & lignationis Domino Terrestri de una Rusticana Sessione, vel huic æqui parando spatio, duos florenos annuatim, si vero pertinentiatæ fuerint, & illas colere libuerit, præter Decimas Domino Terrestri debitas superaddet alios duos florenos, & tales œconomizantes a Pecoribus, & semente publicam etiam Contributionem ad

instar

inſtar reliquorum ejusdem Pagi Incolarum ſolvent, a capite vero prout & reliqui oeconomiis carentes, tam ab ordinariis, quam ab extraordinariis oneribus, ita etiam ab Equis clitellariis, eſt enim ſermo de liberis, & extraneis Hominibus, non tamen Libertinis contribuentibus, quarumvis Nationum reſidentias, & oeconomias in propriis Fundis, & gremio Nationis ſuæ habentibus, quos pariter in communi calcatura paſcere tenebuntur, immunes eſſe debent, numerusque talium proportioni illius Pagi, ubi degitur, quantum fieri poteſt, accommodetur, ne contribuentes Ruſtici ob manifeſtum defectum paſcuorum pecoribus deſtituantur, & ſic, ſi quo caſu ſimilium pecora furto ex Pagis deperirent, tenerentur Pagenſes ad inſtar reliquorum Incolarum damna reſarcire, ſi & illi pariter ejusmodi in caſu concurrerent, aſt quia ita viſum eſt ne Montaniſtici ad ſimilia cogantur, nec Pagenſes tenebuntur eis pro deperditis pecoribus ſolvere ut Communitas. Econtra ſi quis Fodinatorum, Metallurgorum, Urburariorum, cæterorumque ad Fodinas laboratorum Domum propria Induſtria ædificatam in Fundo ſibi aſſignato incolens loco migrare velit, licitum ſit eidem meliori quo poterit pretio vendere, omni impedimento ſemoto, quam

ſi pa-

ſi parite: Metallurgus, vel Urburarius emerit, eadem Taxa, qua prior tenebat, poſsidere valeat, ſi vero extraneus emerit, talis teneatur ad inſtar reliquorum Inquilinorum Domino Terreſtri ſervire, & publicum onus tam a capite, quam a pecoribus, & ſemente ſubire, venditio vero ejusmodi antequam inde migraret, inſtituatur, & in finem deducatur, & ſi nemo emptor inveniretur, neque Pago, neque Domino Terreſtri aliqua moleſtia inferatur.

ARTICULUS IV.

De reſtitutione Jobbagionum profugorum, et non receptione ad Tutelam ſuam quorumvis, niſi et ipſi Metallurgiae dediti ſint, et cum Dominis Terreſtribus conveniant.

NEquispiam Urburariorum audeat Agyirtas, Deſertores, aut alios delinquentes, & vagabundos, aut ſibi neceſſitudine quavis conjunctos, niſi & ipſi Metallurgiæ dediti ſint, ærarioque utiles, ac neceſſarii, & modô proximo Articulo definitô cum Dominis Terreſtribus conveniant, ſub quocunque demum prætextu in Tutelam ſuam accipere, multoque minus illis ſubditis, qui a Domino Terreſtri ſe ſe ſubduxerunt, ſub nomine Metalli

Foſſo-

Fossoris', vel alio quovis Titulo Asylum dare, quin potius hujus generis homines denunciandi, a Monticultura arcendi, & Dominis suis Terrestribus reddendi erunt, secus repetendi etiam legaliter eisdem Jus integrum esto, ad mentem Legum.

ARTICULUS V.

De Jurisdictione Judicii Montanistici in Metallurgos Urburarios, et Fodinatores, demptis Casibus Potentiae, Criminalibus, et Rem Montanisticam non concernentibus.

UT e converso bona harmonia, & mutua cointelligentia conservetur, si casu quo aliquis Urburarius, Metallurgus, aut Fodinator contra subditos quispiam perpetrasset, aut peccasset, neque Officiales Comitatenses, neque Domini Terrestres (: nisi in facto delicti deprehendatur, quo accidente comprehendatur, attamen Judicio Montanistico, coram quo Actio contra talem modo consveto instituenda venit, extradetur:) via facti, propriaque authoritate illico satisfactionem sumant, sed patratum Judicio Montanistico denuncient, & ab eo congruam satisfactionem petant: quo Justitiæ administrationem negligente, aut non sat adæquate impendente, ad Thesaurarium deferant, in casibus

sibus vero potentiæ Criminalibus, & Rem Montanisticam non concernentibus per Jurisdictionem Magistratualem puniendi erunt, & communiter Jurisdictioni ordinariæ tam hi, quam alii his in casibus suberunt.

ARTICULUS VI.

De Jure Educilli, et Macellii

SIquidem Jus Educilli Domino Terrestri competere dignoscatur, teneantur Domini Terrestres de sufficienti liquorum specie providere, vel Educillum Urburariis in Arendam elocare, quod ipsum de Jure Macelli intelligendum venit.

ARTICULUS VII.

De Rusticis, seu Jobbagionibus, qui praevia cum suo Domino Terrestri Conventione Metallurgiam sequi vellent.

SUbditi, seu Jobbagiones sine Consensu, & Conventione cum suis Dominis Terrestribus præviæ initia & producta, Matricula, seu Regestro Urburano ne inserantur. Idem intelligendum venit de Inquilinis realibus, id est fundos, & beneficia Territorialia tenentibus, aut tenere volentibus, qui adinstar subditorum, si cum

Domi-

Dominis Terreſtribus convenerint, Urbario inmatriculari poterunt, & una cum Libertinis Urburariis ab extraordinariis oneribus habeantur exempti, pro Capitali Contributione ſingulum florenum annuatim præſtent, ab hujus tamen floreni præſtatione adventitii, Extranei, Urburarii, Metallurgi, & Laboratores ſecundum ſuperius in Articulo 3-*tio.* dicta, immunes habeantur, ne per hoc onus extranei, quorum opera Res Metallurgica in Tranſylvania maxime indiget, ab immigratione deterreantur. De pecoribus vero, & facultatibus adinſtar reliquorum Contribuentium contribuant, exceptis Equis clitellariis, qui prout ſuperius dictum eſt, ad culturam Fodinarum eſſentialiter pertinent.

ARTICULUS VIII.

De Auri Lotoribus Profeſsionem ſuam libere exercere volentibus, et Zingarorum hunc in finem Privilegiatorum Coetu, extra quos alii Zingari arcendi ſunt.

AUri Lotoribus cujuscunque Conditionis Hominibus, in Alpibus, Fluminibus, Fluviis Amnibus & Rivulis fulvam Auri arenam vehentibus, non ſolum tridui ſpatio, ſed quousque illis libuerit, Profeſſionem ſuam exercere integrum ſit, neque per

Ter-

Territoriorum Patronos, quibus tamen graves, & damnosi esse non debent, ullatenus impediantur, sed Patentibus a Judicio Montanistico provisi, iisdem Priveligiis, & Immunitatibus, uti reliqui Urburarii gaudeant, Aurum autem tam ab his, quam ab omnibus aliis Urburariis inventum Metallum ad constitutum Regium Campsionis Officium sub Pœna in Legibus declarata, erga Statutum modo pretium, administretur, exceptis iis, qui circa Auri lotionem specialia Privilegia habent, qui tamen se coram Judicio Montanistico, exposit Gubernio Regio, præsente Thesaurario insinuare tenebuntur.

Zingaris, qui ad Auri loturam exercendam Privilegiatos in Transylvania cœtus obtinent, eadem, quæ cæteris Auri lotoribus competant quidem Privilegia; ne tamen hæc in odium Dominorum Terrestrium convertant, in horum Territoriis non diutiorem, quam Auri lotura requireret, moram faciant, secus ad Judicium Montanisticum deferendi, & ab hoc coërcendi sunt, reliquis autem Zingaris cœtibus præfatis non inserti, exercitium Auri loturæ per absolutum, & universim prohibitum sit.

ARTICULUS IX

De Dominis Terreſtribus Auri lotionem, et aliorum quorumvis Metallorum culturam in ſuis Territoriis exercentibus.

SI Dominus Terreſtris ipſemet in ſuo Territorio Auri lotionem, Fodinæ cultivationem exerceri curaret; permiſſum eſto proportionatam Auri inventi quantitatem in proprium uſum convertere, ita tamen, ut Cæſareo-Regiam Auri-Campſionem de reſervata quantitate informet, in Fiſco Regio debitas Decimas illius Auri pendat, ultra hanc partem pro privata Domini Terreſtris neceſſitate reſervatam, quidquid Auri, vel Argenti ex fluviis, vel amnibus extrahitur, ſive ex Fodinis, & Mineris procreatur, omne illud ex integro ad Caeſareo-Regiam Auri-Campſionem erga ſtatutum pretium adminiſtretur, ſub poena prævaricationis in Legibus expreſſa, idque de aliis etiam Metallis, Plumbo ſcilicet, Mercurio &c. intellectum eſto.

ARTICULUS X.

De Auri Adulteratoribus, et eorum denunciatoribus.

AUri Adulteratores denunciati in facto, vel loco delicti deprehenſi, Profeſſionati

nati in ſuo Foro, Urburarii vero Judicio Montaniſtico pro Cognitione Caeſareo-Regii Officii Auri-Campſorii puniantur, hujusmodi Aurum adulterinum vero confiſcetur, & detracta tertialitate denuncianti in ordinario Campſionis pretio extradanda in rationes aſſumatur.

ARTICULUS XI.

De Auri, Argenti, et Mercurii Praevaricatorum punitione, ſi illi Urburarii fuerint.

AUri, Argenti, & Mercurii Praevaricatores, ubicunque locorum explorati, & reperti, ſi Urburarii ſint Foro competenti, ſcilicet Judicio Montaniſtico ſiſtantur, & ſecundum Decreta Caeſareo-Regia via, & modo in iisdem praeſcripto procedatur; ubi Cauſa vigore Clementiſſimorum Mandatorum Regiorum legaliter disquirenda, & decidenda venit.

ARTICULUS XII.

De Cuſoribus falſae Monetae, ſi et illi Urburarii ſint.

IDem etiam de falſae Monetae Cuſoribus ſtatuendum, & obſervandum, in quibus etiam poſterioribus Caſibus, ſicut de Auro adulterato dictum eſt tertialitas Contra-

bandati Auri Denuncianti, ſine difficultate in ordinario Campſionis pretio extradetur.

ARTICULUS XIII.

De Areſtatione Urburariorum, et Laboratorum.

PRo avertendis variis inconvenientiis, & ſequelis ReiMontaniſticae maxime damnoſis ſtatutum eſt, ne Urburarii, vel Laboratores in locis Fodinarum, vel aliis eo pertinentibus Locis, quae ob continuandum Laborem ſuum frequentare debent; item in viis, in quibus Fodinas accedunt, per aliam Jurisdictionem, vel quemcunque Magiſtratum ſine praeſcitu Judicii Montaniſtici abducantur, vel areſtentur, quae quidem areſtatio etiam Montaniſticis interdicta eſto, obſervato tamen eo, quod ſuperiori Articulo 5-*to*. hac de re cautum eſt.

ARTICULUS. XIV.

De Tranſmiſsionibus, qui ſe gravatos coram Judicio Montaniſtico ſenſerint, et quod generaliter omnes Urburarii, et Rem Montaniſticam tractantes ibidem, et non alibi conveniantur, exceptis Casibus, ubi Privilegiis eſſet probandum.

SIcut univerſaliter ſtatuere convenit, ut omnes Controverſiae, & Lites inter Urbura-

burarios, & ad rem Montaniſticam immediate ſpectantes Perſonas oribiles, coram Judicio Montaniſtico agantur, & decidantur, ita aeque neceſſarium eſt decernere, ut Parti fors gravatae ejusdem Judicii Sententia, via Appellationis ad Theſaurariatum ita libere pateat, ut nemini appellantium ſub quocunque demum praetextu a Judicio Montaniſtico denegari poſſit, ſed id ipſum obſtrictum ſit, ad Partis appellantis Inſtantiam, acta, cum rationibus decidendi, ſeu motivis, ex quibus ſententiam tulerat, ad Theſaurariatum ſine ulla controverſia, non expectatis Literis Praeceptoriis, transmittere, a Theſaurariatus vero Sententia, ſi hac quispiam ſe laeſum ſentiret, pateat aeque recurſus ad Sacratiſſimam ſuam Majeſtatem, mediante in Re Monetaria, & Montaniſtica per Provincias Haereditarias conſtituto Directionis Collegio Aulico. In quibus Caſibus Privilegiorum productio requireretur, illorum ventilatio non alibi, quam in Tabula Regia fiat; Interea violentiae ſiſtantur, & occupata reſtituantur.

QUibus Majeſtati noſtrae, uti praemiſſum, demiſſe exhibitis, cum in reliquis, quae intrinſecum operationis Metallurgicae concernunt, obſervanda ſint

Praescripta Ordinationis Metallurgicae Maximilianae, quae in Latinum versa, Typisque mandata proxime publici Juris fiet, si in ea aliqua reperirentur, quae tam supra recensitis jam in publicam Legem redactis, quam aliis fundamentalibus illius nostri Principatus Legibus refragarentur, iis ad secuturam, & sua modalitate instituendam correctionem remissis, Caeterum Nos demissa praememoratorum Fidelium Nostrorum Gubernii Regii, Statuumque & Ordinum trium Nationum antelati Principatus Nostri Transylvaniae, ac Partium eidem incorporatarum Supplicatione benigne exaudita, & admissa, praescriptos Articulos praevio modo Nobis debita solennitate submissos, ac praesentatos, hisce Literis Nostris de verbo ad verbum inseri, & inscribi fecimus, eosdemque, ac omnia, & singula in illis contenta, aeque pro utilitate publica, Legumque chari illius nostri Principatus securitate, ac Aerarii Nostri commodo ratos, gratos, & accepta habentes, eidem Nostrum Regio-Principalem Consensum benevolum pariter, & assensum praebuimus, Articulosque eosdem Clementer acceptavimus, & authoritate Nostra Regio-Principali approbavimus, ratificavimus, & roboravimus, ac pro fun-

da-

damentali, eatenus ejusdem Principatus Noſtri, Partiumque incorporatarum Lege, ipſis, univerſaeque eorum Poſteritati benigne confirmavimus, atque in Codicem aliarum ejusdem Principatus Noſtri, Partiumque eidem incorporatarum, publicarum Legum, & Conſtitutionum relata, tam Nos ipſae obſervabimus, quam per alios quoscunque Fideles Noſtros obſervari faciemus. Quemadmodum acceptamus, approbamus, ratificamus, roboramusque, & confirmamus harum Noſtrarum vigore, & Teſtimonio Literarum mediante. Datum in Civitate Noſtra Vienna Auſtriae Die Decima-nona Menſis Junii, Anno Domini Milleſimo Septingenteſimo quadrageſimo Septimo. Regnorum vero Noſtrorum Septimo.

MARIA THERESIA
mp.

C. Ladislaus Gyulaſi, L. B. de Rátot. *mp.*

Sigiſmundus Csató, de Delne. *mp.*

ARTICULI DIAETALES

PRINCIPATUS TRANSYLVANIÆ ANNI M. DCC. LI.

NOS MARIA THERESIA, DEI GRATIA ROMANORUM IMPERATRIX, Germaniae, Hungariae, Bohemiae, Dalmatiae, Croatiae, Sclavoniaeque REGINA; Archi-Dux Austriae, Dux Burundiae, Brabantiae, Mediolani, Styriae, Carinthiae, Carnioliae, Mantuae, Parmae, & Placentiae, Limburgiae, Lucemburgiae, Geldriae, Wirtembergae, Superioris & Inferioris Silesiae, Princeps Sveviae, & *Transylvaniae*, Marchio Sacri Romani Imperii, Burgoviae, Moraviae, Superioris & Inferioris Lusatiae, Comes

mes

mes Habſpurgi, Flandriae, Tyrolis, Ferretis, Kyburgi, Goritiae, Gradiscae, Artheſiae, & Siculorum, Comes Namurci. Domina Marchiae, Sclavonicae, Portus Naonis, Salinarum, & Mechliniae; &c. Lotharingiae, & Barri Dux, Magna Dux Hetruriae.

MEmoriæ commendamus tenore Præſentium ſignificantes, quibus expedit univerſis: Quod poſtquam Nos pro Regia, & vere Materna in charum Nobis, ac Hæreditarium Tranſylvaniae Principatum, Parteſque eidem incorporatas, cura, & ſollicitudine, Generalem Univerſorum Fidelium Noſtrorum Statuum, ac Ordinum, Trium Nationum, ejusdem Noſtri Principatus, Partiumque eidem incorporatarum Diaetam, primum quidem ad 11. Januarii, dein vero ad 1. Septembris Anni praeteriti 1751. in Liberam, Regiamque Civitatem Noſtram memorato in Principatu Cibinienſem indixiſſemus, antelatique Status, & Ordines, inter alia, quae ſub decurſu praemiſſe binis

vicibus celebratae generalis ipsorum Diaetae, juxta benignas Resolutiones Nostras, finem sortita sunt, Acta Publica, insertos inferius Articulos de Exemptione e Regestro Fiscali Bonorum Fiscalium ab Episcopo Transylvanensi Catholico tentorum, item de Militibus defertoribus, nec non de Receptione Indigenarum, communibus votis, ac suffragiis, accedente benigna annuentia Nostra, formassent, eosdem Articulos, sub Authenticis eorundem Statuum, ac Ordinum Praesidentis, triumque Magistrorum Protonotariorum Subscriptionibus, & sigillis, demisse Nobis exhibuerunt, supplicantes Majestati Nostrae humillime, ut praememoratos Articulos, omniaque, & singula in eis contenta, ratos, gratos, & accepta habentes, Nostrumque Regium Consensum eis praebentes acceptare authoritateque Nostra Regio Principali Clementer approbare, ratificare, confirmare, & in codicem aliarum Publicarum ejusdem Principatus Nostri, Partiumque eidem incorporatarum, Legum, & Constitutionum relata, tam Nos Ipsæ observare, quam per alios quoscunque observari facere dignaremur. Quorum quidem Articulorum tenor talis est.

PRÆ-

PRAEFATIO.

E *Benigniſſimo Suae Majeſtatis juſſu, ad* 11. Januarii, *et* 1. *Menſis* Septembris, *Anni Milleſimi Septingenteſimi Quinquageſimi Primi, in Liberam Regiamque Civitatem Cibinienſem, pro celebrandis Generalibus Principatus hujus Diaetis, comparuerunt Fideles Status, et Ordines Trium Nationum Principatus Tranſylvaniae, & Partium eidem incorporatarum, et homagiali obſequio exceperunt Beniguiſſimas Suae Majeſtatis Sacratiſſimae Reſolutiones, quibus pro Regia Sua in Subditos Cura, et Materna in Suum Principatum ſollicitudine ſalutem ejus Publicam procurandam, ac tutamen, et conſervationem Subditorum Suorum, pro Scopo Sibi ſumere clementiſſime dignata eſt Altefata Sua Majeſtas Sacratiſſima; dumque inter Publica Principatus Traſylvaniae Acta Diaetalia, quae ſub decurſu Congregationis Univerſorum Statuum, et Ordinum finem ſortita ſunt, nonnulla, in ſolemnes aliquando Articulos ponenda viderentur, ſuper iis communi Voto et Conſenſu concinnatos ſubinſertos Articulos, accedenteque benigno Suae Majeſtatis Sacratiſſimae aſſenſu Diaetaliter concluſos omni ſubmiſsione exhibent: Supplicantes demiſſiſſime, ut hos eosdem Articulos in Codicem Legum Tranſylva-*

narum

narum referendos Clementiſſime acceptare, Regiaque ſua Principali Authoritate ratificare, et confirmare, ac tam Ipſa benigne obſervare, quam per alios quoscunque obſervari facere dignetur Majeſtas Sua Sacratiſſima.

De Exemptione e Regeſtro Fiſcali Bonorum Fiſcalium ab Epiſcopo Tranſylvanienſi Catholico tentorum.

ARTICULUS I.

EX quo Sacratiſſimus pientiſſimae memoriae IMPERATOR, & Haereditarius-PRINCEPS Tranſylvaniae CAROLUS *VI*-tus DOMINUS Noſter Clementiſſimus, Sacro in ſuam Religionem Zelo Epiſcopum Romano-Catholicum Tranſylvanienſem introduxiſſet, ſedemque ejusdem Albae Juliae, nunc Carolina dictae voluiſſet, partemque Arcis, quam pro Reſidentia eidem Anno 1715. titulo novae Fundationis aſſignare feciſſet, cum quibusdam Bonis ejusdem Dominii Albenſis per Fiſcum ſuum Regium poſſeſſis. Huic piae ſui deſideratiſſimi Genitoris intentioni, uberiori etiam incremento conſultura Auguſtiſſima nunc Glorioſe Regnans REGINA, DOMINA, DOMINA MARIA THERESIA, PRINCEPS Noſtra Haereditaria Nobis Clementiſſima, Benigniſſima, eundem Epiſcopum Articulariter declaratum,

tum, accedente unanimi Statuum conſenſu, Anno ſuſcepti ſui Regiminis (: qui 1744. fuit:) quinto eſſe voluit. Quod vero naturalem illum Auguſtae Domus Auſtriacae ingenitum in Sacris promovendis ardorem ampliori etiam Zelo teſtatum redderet, & ſimul juribus etiam Principatus ſui conſuleret, dum praedicto Epiſcopatui fundo ſtabili benigne providere ſatageret, ad eximenda e Regeſtro Fiſcali praefata Bona, quae videlicet idem Epiſcopus actu poſſidet, Univerſorum Statuum Regni interventu uti clementer voluit. Cujus pientiſſimae ejusdem intentioni, Status ultro occurrere volentes, illa eadem Bona Albenſia dicta, cum praefata Arcis parte, quae pro Reſidentia Epiſcopi aſſignata fuit, ſui capite Bonorum, & Peſſeſſionibus *Dálya*, *Stráſa*, *Tate*, *Sóspatak*, *Poklos*, *Tótfalud*, *Pojána*, *Gaurán*, *Metesd*, *Felsö-Gáld*, *Diómál*, *Ponor*, *Remete*, *Drombár*, Portionibus item Poſſeſſionariis, in Poſſeſſionibus *Csügöd Maros-Váradja*, *Sárd*, *Igen*, *Benedek*, *Borbánd* ac per Epiſcopum *Georgium Mártonfi* defunctum, juxta Inventarium per *Franciſcum Joſephum Kren*, Caeſareorum Salium Magulatorem, item *Michaëlem Váró*, & *Georgium Trentsényi*, Juratos Tabulae Regiae de Anno 1715. *5-ta Maji* conſcriptum, rehabitis, quae videlicet Epiſcopus praefatus

Tran-

Transylvanienſis, actu, & realiter titulo novae Fundationis poſſidet, e Regeſtro Fiſcali hujus Articuli vigore, pro exemptis, & titulo Novæ Fundationis, jure perennali conferibilibus unanimi voto declarant Status, reliquis ad memoratum caput Bonorum olim deſervientibus, & quae ſive inſcriptionali, ſive alio quovis titulo ab aliis poſſidentur, in ſalvo relictis, nihilque, vel Fiſci Regii, vel privatorum juribus praemiſſa exemptione derogante; Et quidem quantum ad Poſſeſſionem *Drombár*, et ſi Poſſeſſio iſta ad Caput Bonorum Dominii *Albenſis* ab antiquo, & de jure ſpectans, *Comiti quondam Joſepho de Bethlen*, pro bis Mille Florenis Hungaricalibus inſcripta, expoſt vero ab Epiſcopo olim *Georgio Mártonffi*, eadem ſumma redemta, ab hoc demum in augmentum Bonorum Epiſcopalium vigore ultimae Diſpoſitionis Legata, & etiamnum poſſeſſa, Novae hujus Epiſcopatus Fundationi adnumerata non ſit; Cum tamen Sacratiſſima Sua Regia Majeſtas modo Glorioſae regnans Domina, & Princeps Noſtra Clementiſſima ad demiſſiſſimas preces moderni Epiſcopi Transylvanienſis, *Reverendiſſimi ac Magnifici Sigismundi Sztojka, Liberi Baronis de Szala*, praefatam Poſſeſſionem *Drombár*, cujus valor, teſtante praemiſſa Conſcriptione, & aeſtima-

ſtimatione inhaerentem ſummam inſcriptitiam notabiliter ſuperat, interveniente Statuum Conſenſu, e Regeſtro Fiſcalitatum delendam, & Fundationi, ad intertentionem, ſeu in dotem Eccleſiae Cathedralis *Albae-Carolinenſis*, a Caeſareo-Regia Majeſtate CAROLO *VI*to, Piiſſimae reminiſcentiae ab olim conditae, cum omnibus ſuis appertinentiis, utilitatibus, & juribus, ea Lege aggregandam, adjiciendamque benigniſſime intendat, ut & fructibus inde redactis Epiſcopatui Centum Floreni Hungaricales pro uſura bis Mille Florenorum Hungaricalium, ſortis memoratae Poſſeſſioni inhaerentis, ac per Epiſcopum quondam *Georgium Mártonffi* dicto Epiſcopatui legatae eouſque annue cedant, donec ſors ipſa aliquando ſors perſoluta fuerit, reliquum vero fructuum neceſſitati, & intertentioni Eccleſiae ſaepefatae in perpetuum deſerviat.

De ſcienter receptoribus, et Occultatoribus Veteranorum Militum, aut Tyronum jam Militiae deditorum, et Obligatorum, nec non Officialibus, et Dominis Terreſtribus Territorialem Jurisdictionem habentibus, et talium

Deſer-

Desertorum detentionem, et reductionem intermittentibus.

ARTICULUS II.

SI quis, sive hujusmodi Veteranum Militem, sive Tyronem jam Militae, non solum sponte, ac benevole deditum, sed etiam Juramenti Sacramento obligatum, ut perjurum & signa sua deserentem, a modo inposterum scienter ad se receperit, & sive ipse ille, sive per alium occultari & latitari fecerit, talique modo fugae occasionem desertori praebuerit, comperta Rei veritate, restituet Desertorem in Persona, cum omnibus rebus, amictu videlicet, & Armis, ad recipientem per eundem delatis, vel si illum, jam fuga sibi consulentem personaliter restituere nequaquam posset, substituet alterum in locum profugi illius pariter idoneum, cum amictu & Armis (:si tamen illa occasione desertionis profugus etiam abstulisset:) aut invicem statutionis Militis amictuum item, & Armorum, summam Florenorum Rhenensium 61. deponet, insuper ut leviores poenae propter transgressionem Legis gravioribus commutentur, extra hoc mulctabitur totidem Florenis Rhenensibus 61. si videlicet is Nobilis, Civis, aut Libertinus fuerit,

rit, si vero Rusticus, condigna verberationis pœna corporali, sensibilibus nimirum baculorum 40. ictibus afficietur, ne paratae Pecuniae solutione Incola contribuens magis enervaretur, nihilominus tamen quoad restitutionem Desertoris modo praevio expositam Rusticus æque obligabitur; Eodem modo Comitatus, Sedis vel Districtus, Civitatis item, vel Oppidi Officiales, & Magistratus, nec non Domini Terrestres, qui Territorialem, in loco, ubi Desertor veteranus Miles, aut Tyro existeret, Jurisdictionem haberent, eumque Desertorem esse ac illic latitare, vel occultari rescirent, & tales Desertores detineri, & reduci intermitterent, praedeclaratam Legis dispositionem, & pœnam incurrent; Si tamen ab illis detineri & reduci potuissent, neque dolo Jurisdictionem habentium, quo minus detineri, & reduci potuerint factum sit. Quo vero reductiones talium Desertorum Provincialibus minus sint onerosae, cuicunque Officiali Militari, sive in Praesidio aliquo, sive statione, vel hospitatione, & quacunque ex Legione existenti, cui reductio pro arbitrio Reducentis majori facilitate, & commoditate fieri posset, tradi poterunt, & reducens per hoc ea reductionis obligatione liberabitur.

De his, qui recipiunt quidem ejusmodi Desertorem, sed illum profugum esse minime Receptoribus constaret.

ARTICULUS III.

SIc ubi contingeret, Desertorem per aliquem receptum quidem esse, eum tamen Recipiens profugum fuisse minime sciviſſet, Re taliter omnino comperta, restituet quidem ejusmodi Desertorem, cum omnibus rebus, per eundem ad se delatis, ignorantia tamen Receptorem quoad pœnalitatem, ad refusionem cujuscunque damni excusabit.

De repetionis, et praeallegatae determinataeque poenalitatis desumptionis modo, de illis, qui scienter in Desertoris profugium consenserint, simulque illum receperint, occultaverintque.

ARTICULUS IV.

MOdo praevio, seu Articulo Primo determinatae pœnalitatis desumptio, Legibus Patriae positivis, adversante Methodo vel Officialis cujusdam Militaris voluntati, & Arbitrio minime committi poterit, atque adeo Officiales Militares interea etiam suis sumptibus victuri, investigare quidem

dem Deſertores quirent, cum interventu alicujus ab Officiali Provinciali eatenus requiſito, pro aſſiſtentia adjungendi quirent, minime tamen in reos Provinciales inquirere; Quamobrem circa ejusdem pœnalitatis deſumptionem, ut tam benignæ Regiæ intentioni, juxta tantæ moroſitatis, & contumatiæ gravitatem, quam ſimul Patriæ Legibus, quoad huic conformandam deſumendæ pœnalitatis viam, ſatisfieret; Militaris Officialis medio Provincialis repetet a Receptore, & occultatore Militem ab eo receptum, & occultatum, remonſtrando ſimul illum fuiſſe Militem aſſentatum, quem ſi benevole reſtituerit, tunc cum reſtitutione Militis Deſertoris, ſenſu priorum Articulorum, & medietate præallegatæ pœnalitatis, pro parte Militaris Officialis ſatisfactio fiat; Reſtitutionem vero Receptore, & occultatore denegante, vel quoquo modo recuſante, breviſſima contra tales procedendi via ſequenda erit, atque ideo ſimiliter per ejusdem loci Provincialem Officialem certificabitur Receptor, & Occultator pro octavo Die, ad prædeclaratæ pœnalitatis Executionem, ubi ſi Executio admittatur, præattacta pœna contumacem ex integro manebit, ſi vero dictam Executionem Repulſione obviârit, ad red-

dendam tunc quoque Repulſionis rationem certificandus in proximo qualicunque, Judiciali tamen Termino reſpondebit; Ubi, ſi ſemet; ſuamque Cauſam legitimaret, abſolvendus erit, ſin minus præallegatæ pœnalitatis, ſimulque Repulſionis onere aggravabitur, præſciſſo qualicunque Juris remedio, hanc tandem Cauſam impedire tentaturo. Ne vero metu mortis conſanguinei ſimilium Deſertorum eos deferre deterreantur, ac horreant ſimilibus, ſi a Genitoribus, Filiis, & Fratribus deferantur, Mortis pœna non irrogabitur, ſed Militari ſolum diſciplina ſine Mortis periculo caſtigabuntur.

De illis quos in Militiam aſſumi prohibitum eſt.

ARTICULUS V.

SIquidem porro aliunde prohibitum ſit, ut quispiam coacte ad ſuscipiendam Militiam adigatur, item ut Patres familias, eorumque unici Filii, per quod Domus paterna vacua maneret, & ex Fundo etiam contributionis decederet, ſervi praeterea, & opifices Dominorum Domeſtici, ex eorum Subditis conſtantes, aut qui victu, & amictu Dominorum ſuorum fruuntur, rationibus porro obnoxii, antequam eas depo-

depoſuerint, & expedierint, nec non criminalium delictorum rei in Militiam admittantur, tanto minus Conſcriptoribus Tyronum Carceres ſive Magiſtratuales, ſive Dominales invadere, inde captos extrahere, & Militiæ aſſerere licitum eſt; In his proinde caſibus, illi, ad quos res ſive ex Officio, ſive praetenſô Jure pertinuerit, Officialem, vel Militem Conſcriptioni præpoſitum informabunt, non ſecuto vero effectu, querelas ſuas pro conſequenda reſtitutione, & ſatisfactione ad Inſtantiam eorum, & ſi opus fuerit ad ſupremum hocce in Principatu Armorum Præfectum, vel ejus vices gerentem deferent, & etiam ad Principem recurſum ſumere poterunt.

Excellentiſſimus ac Illuſtriſſimus Maximilianus Ulyſſes Sacri Romani Imperii Comes a BROUN *de Camus in Indigenamrecipitur.*

ARTICULUS VI.

IN condignam ſumentes Status conſiderationem Excellentiſſimi, ac Illuſtriſſimi Domini Maximiliani Ulyſſis Sacri Romani Imperii Comitis de Camus, Suæ Majeſtatis Sacratiſſimæ Actualis Conſiliarii, Camerarii, Supremi item Rei Tormentariæ Præfecti, unius Legionis Pedeſtris Tribuni, &

in hocce Principatu Tranſylvaniæ Armorum Regiorum Præfecti, ac ad hanc Generalem Noſtram Diætam pro Regio Commiſſario Plenipotentiario deputati, gratam animi promptitudinem, quam erga ſingulos benevole, & æquanimiter, inque ſui Regii Commiſſarii munere ſub hacce etiam Diæta exhibuit, tum etiam in communi conteſtatus eſt, ac præterea ejusdem inſignia erga Domum Auſtriacam, contra Præpotentes Auguſtiſſimæ Domus æmulos glorioſe parta merita animo penſantes, ut mutua animi Noſtri propenſione ejusdem ſtudia, ad ampliora etiam hujus Principatus emolumenta devinceremus, eum Civitate Noſtra donandum exiſtimantes, ſolenniter invitatum, in gremium verorum, & indubitatorum Regni hujus Indigenarum cooptandum, accedente Suæ Majeſtatis Sacratiſſimæ benigno Conſenſu duximus, cum remiſſione Taxæ, juxta tamen Formulam Juramenti Novellaribus Articulis expreſſam, una cum Filiis jam Natis, & Dei beneficio naſcituris, ſperantes indubie ſuam Excellentiam, ſuosque Filios gratos, ac utiles Patriæ hujus Cives, Legumque Jurium, ac Praerogativarum quarumlibet ſtrenuos Obſervatores, Concives, Fautoremque futuros.

Magni-

Magnifici Friderici VVilhelmi Liberi Baronis de DIETTHERICH *Sacri Romani Imperii Equitis ſuperiori Diaeta in Indigenam* Tranſylvanum *receptio inarticulatur.*

ARTICULUS VII.

EX quo Status, & Ordines condignum habentes reſpectum Magnifici Friderici VVilhelmi Liberi Baronis de DIETTHERICH, Sacri Romani Imperii Equitis, quae ipſe cum primis in Cameraticis Suæ Majeſtatis Sacratiſſime fideliter, & ſine remiſſione, per complurium Annorum decurſum ita impendit, ut ob hoc in numerum etiam verorum, & indubitatorum Baronum recipi meruerit, & hocce de Principe bene merendi ſtudium ita conjunxerit, ut ſimul accuratum Legum Patriarum obſervatorem ſemet exhibuerit. Eundem itaque Magnificum Baronem Fridericum de DIETTHERICH, & per eum Filium ſuum jam natum, & Dei beneficio deinceps naſcituros, Hæredesque, & ſucceſſores Ejus in linea Virili univerſos, in Indigenam Tranſylvanum ſuperiori adhuc Anno 1748. ſub Diæta Claudiopoli celebrata communi voto Status recipere ſtatuerant, ſed ob Vacantiam ex recenti tunc deceſſu Præſidentis Statuum inarticulari non pote-

rat, nunc demum reiterantes Status benevolum erga eundem animum, in numerum verorum Regni Indigenarum receptum, erga depositionem Juramenti, Novellaribus Articulis expressi cum remissione Taxæ Indigenatus declarant, confidentes eundem gratum Patriæ Civem, Legumque, & Prærogativarum accuratum observatorem futurum.

MATHIAS DE BECKERSS, *Sacri Romani Imperii Eques ab Urbach in Indigenam cum remissione Taxae recipitur.*

ARTICULUS VIII.

EXperti Status de hoc Principatu bene merendi studium, ac animi qualitates MATHIÆ DE BECKERSS, Sacri Romani Imperii Equitis ab Urbach, Suæ Majestatis Sacratissimæ Bellici in hoc Regno Secretarii, quas ipse a Viginti, & ultra Annorum spatio, qua Militaria, qua Provincialia tangentibus in negotiis Prædecessoribus Suæ Majestatis Sacratissimæ desideratissimis; Jam vero Ipsi Regnanti Principi non inutiliter variis occasionibus impendit, in benevoli erga Eum animi tesseram ad humilimas ejusdem Preces Nobis eatenus factas in numerum, & gremium verorum,

& in-

& indubitatorum Patriæ hujus Indigenarum, ſine quidem Taxa, aſt absque conſequentia erga deponendum ſolemne Juramentum Novellaribus Articulis expreſſum recipiunt, una cum Filiis jam natis, & ex Dei beneficio naſcituris, indubie ſperantes eundem, Filiosque ſuos, ac Poſteros in virili ſexu de lumbis ejusdem deſcendentes gratos, ac fideles Patriæ hujus Cives, Legumque ac Prærogativarum ſtudioſos cuſtodes futuros.

MICHAEL BENÖK, *Secretarius in Aulica Cancellaria* Tranſylvanica, *in Indigenam recipitur.*

ARTICULUS IX.

EX quo Sua Majeſtas Sacratiſſima dignata fuerat de Anno 1742. Taxam Indigenatus ad Statuum, & Ordinum preces determinare humillime inſtiterat Nobis MICHAEL BENÖK ſuper ſui receptione in indigenam cum remiſſione Taxæ, eo quod natus Nobilis Civis Hungariæ, ſervitium ſuum in Cancellaria Tranſylvanica Aulica pluribus ab Annis fideliter, & operoſæ præſtitiſſet, ejusdem tamen receptio dilata fuiſſet, nunc ad iteratam ejus demiſſam Inſtantiam. Eundem, ac per ipſum Hæredes, & Succeſſores ſuos in Linea Virili

naſcituros in Indigenam recipiunt Status, ſine quidem Taxa, aſt erga depoſitionem Juramenti Novellaribus Articulis ordinati; Sperantes indubie eundem fidelem Legum Patriæ hujus, & Prærogativarum quarumlibet obſervatorem futurum, Bonisque in Tranſylvania, ſeu Reſidentia, quo maturius fieri poterit, ſemet capacitare anniſurum. Impoſterum vero nemo Indigenatum ſortiri queat, niſi Taxam Indigenatus Caſſæ Provinciæ inferendam deponat, tempore depoſitionis Homagii; Quod ab omnibus corporaliter præſtandum erit, niſi qui vel Servitii Publici, aut aliis relevantibus ex rationibus comparere eo ſine nequirent; Et his per Plenipotentiarium id deponere licebit.

NOs itaque demiſſâ præmemoratorum Fidelium Noſtrorum antelati Principatus Noſtri Tranſylvaniæ, ac Partium eidem incorporatarum, Statuum, & Ordinum Supplicatione benigne exaudita, & admiſſa, præſcriptos Articulos, prævio modo Nobis ſubmiſſos, & præſentatos, hiſce Literis Noſtris de verbo ad verbum inſeri, & inſcribi fecimus, eosdemque, ac omnia, & ſingula in illis contenta, ratos, gratos, & accepta habentes, eisdem Noſtrum Regium Conſenſum, benevolum pariter & aſſenſum

præ-

præbuimus, Articulosque eosdem clementer acceptavimus, & authoritate Noſtra Regio Principali approbavimus, ratificavimus, & confirmavimus, ac in codicem aliarum Publicarum ejusdem Principatus Noſtri, Partiumque eidem incorporatarum, Legum, & Conſtitutionum relata, tam Nos Ipſæ obſervabimus, quam per alios quoscunque obſervari faciemus. Quemadmodum acceptamus, approbamus, ratificamusque, & confirmamus, harum Noſtrarum vigore, & Teſtimonio Literarum mediante.

Datum in Civitate Noſtra VVIENNA Auſtriae, Die Trigeſima Menſis Septembris, Anno Domini Milleſimo Septingenteſimo Quinquageſimo Secundo. Regnorum vero NoſtrorumDUODECIMO.

MARIA THERESIA mp.

C: Ladislaus Gyulaff
L: B: de Rátoth. mp.

Michael Benök, *mp.*

ARTI-

ARTICULI DIAETALES

PRINCIPATUS TRANSYLVANIÆ ANNI M. DCC. LII.

NOS MARIA THERESIA, DEI GRATIA ROMANORUM IMPERATRIX, Germaniae, Hungariae, Bohemiae, Dalmatiae, Croatiae, Sclavoniaeque &c. REGINA; Archi-Dux Auſtriae, Dux Burundiae, Brabantiae, Mediolani, Styriae, Carinthiae, Carnioliae, Mantuae, Parmae, & Placentiae, Limburgiae, Lucemburgiae, Geldriae, Wirtembergae, Superioris & Inferioris Sileſiae, Princeps Sveviae, & *Tranſylvaniae*, Marchio Sacri Romani Imperii, Burgoviae, Moraviae, Superioris & Inferioris Luſatiae, Comes

mes Habſpurgi, Flandriae, Tyrolis, Ferretis, Kyburgi, Goritiae, Gradiscae, Artheſiae, & Siculorum, Comes Namurci. Domina Marchiae, Sclavonicae, Portus Naonis, Salinarum, & Mechliniae; &c. Lotharingiae, & Barri Dux, Magna Dux Hetruriae. &c. &c.

MEmoriæ Commendamus tenore præſentium ſignificantes, quibus expedit univerſis: Quod poſteaquam Nos publicæ Chari Nobis, & Hæreditarii Tranſylvaniæ Principatus, Partiumque eidem incorporatarum augendæ felicitatis intuitu, generalem univerſorum Fidelium Noſtrorum Statuum, ac ordinum Trium Nationum dicti Principatus Diætam, pro Materna Noſtra in eosdem cura, ac ſollicitudine ad 21. Menſis Auguſti, Anni præteriti Milleſimi Septingenteſimi Quinquageſimi ſecundi, in Liberam, Regiamque Civitatem Noſtram in memorato Principatu Cibinienſem indixiſſemus, ptæfati Status, & Ordines ex Publicis in eadem Diæta per-

ta pertractatis Negotiis, ſuper Compilatarum Conſtitutionum Partis 3. Tituli 9. de Juventute in exteras oras experientiæ cauſa proficiſci volente ſonantis, in quantum Juri, Authoritatique Regnantis Principis præjudicioſus eſt compertus, modificatione nec non aliquorum in Indigenas ejusdem Principatus receptione, inſertos inferius Articulos ſub generali ipſorum Anno præſenti infraſcripto Milleſimo Septingenteſimo Quinquageſimo tertio celebrata Diæta iterum aſſumptos, & ruminatos, Nobisque Annuentibus communi voto, unanimique conſenſu ſolemniter concinnatos, ſub Authenticis Præſidentis ipſorum Statuum, & Magiſtrorum Protonotariorum ſubſcriptionibus, & Sigillis, in forma legali, pro benigna Confirmatione Noſtra exhibuerunt ſupplicantes Majeſtati Noſtræ demiſſiſſime, quatenus eosdem Articulos, omniaque, & ſingula in eis contenta, ratos, gratos, & accepta habentes, Noſtrumque Regio Principalem conſenſum eis præbentes, clementer acceptare, & Regia Noſtra Principali authoritate ratificare, roborare, inque codicem Legum ſuarum relata, tam Nos Ipſæ obſervare, quam per alios quoscunque obſervari facere dignaremur. Quorum quidem Articulorum tenor talis eſt:

PRÆ-

PRÆFATIO.

AB ipso auspicati fœliciter Regiminis Majestatis Suae exordio, quanta in commune Principatus hujus Transylvaniae Haereditarii bonum, ac emolumentum, singulorumque in hoc fidelium subditorum augendam felicitatem, propensione, ac affectu indesinenter ducatur Augustissima Princeps, de ea innumera, ac jugiter continuata benignitatis symbola nos omnino convicere. Unde etiam emanasse credimus, quod Informationibus nostris humillimis, de statu Principatus hujus e Generali Anno novissime praeterito habita Diaeta submissis, benigne exauditis, Generalem Universorum Statuum, et Ordinum Trium Nationum Principatus, Partiumque eidem incorporatarum Diaetam consveta modalitate, pro die 21. Augusti, Anni currentis 1752. in Libera, Regiaque Civitate Cibinienst celebrandam clementer resolverit. Ubi dum Publica secundum ordinem benignissimi Rescripti Diaetaliter acta finem augurato sortita essent, nonnulla ex iis unanimi voto in solennes compilando Articulos, pro altissima Confirmatione Supremae Regnanti Dominae, Dominae, ac Principi Nostrae Haereditariae submittimus, supplicantes Eidem demisse, ut eosdem a Nobis Articulos Diaetaliter concluſos clementer

acceptare, Regia ſua Principali authoritate ratificare, roborare, ac in codicem Legum Noſtrarum referre, tamque Ipſa benigne obſervare, quam per alios quoscunque obſervari facere dignetur ſua Majeſtas Sacratiſſima.

Articuli Compilatarum Conſtitutionum Partis 3. Tituli 9. Ratione Juventutis in exteras oras experientiae cauſa proficiſci volentis, ſua Majeſtate Sacratiſſima benigne annuente, Modificatio.

ARTICULUS I.

DUm majores Noſtri de iis, quae pacatum Principatus hujus ſtatum reddere poterant, aut ad utilitatem publicam faciebant, ſollicite proſpicere voluerunt, inter alia modum etiam, atque conditiones in exteras oras proficiſcendi, Approbatarum Conſtitutionum Partis 3. Titulo 14. & Compilatarum Conſtitutionum Part. 3. Titulo 9. præſcripſerunt. Quoniam vero in hoc poſteriori Compilatarum Conſtitutionum Articulo nonnulla ſupremæ Regnantis Pirncipis Authoritati, Haereditarioque Juri praejudicioſa, & ſcandaloſa comprehendi obſervavimus, dum libera in exteras Provincias ſive Studiorum, ſive aliorum reſpectuum cauſa,

pere-

peregrinatio indiscriminatim, absque etiam Principis venia, statuta exstitit. Idcirco Approbatarum Constitutionum praeallegato Partis 3. Titulo 14. in suo vigore relicto, & imposterum quoque observando, pro ea, quam sua Majestas Sacratissima Nobis benigne indulsit, praefatum Compilatarum Constitutionum Articulum modificandi facultate, eundem Articulum Sua Majestate Sacratissima annuente, ita modificamus, ut cassatis iis, quae Juribus ibidem Majestaticis, & supremae Haereditariae Principis Authoritati praejudicioſa, simulque scandalosa continentur, quemadmodum juxta anteriores Suae Majestatis Sacratissimae Legibus Nostris conformes editas eatenus Resolutiones usu jam receptum est, ita imposterum quoque extra Haeredetarias ditiones profecturi, praevia ad mentem repetiti Approbatarum Constitutionum Partis 3. Tituli 14. aut etiam virorum idoneorum pro circumstantiarum ratione, per Gubernium delegandorum, de statu, & conditione Peregrinantium investigatione, compertaque etiam ipsorum ex suorum Moderatorum testimoniis capacitate, & subinde in Publicum redundatura utilitate, Regii hujatis Gubernii, vel in absentia hujus, solius etiam Gubernatoris Passualibus

se se munire, easdem in Aula Suae Majestatis Sacratissimae exhibere, ibidemque datis Reversalibus, fidem, atque securitatem, de adeundis amicis duntaxat Regionibus, spondere & praestare teneantur, in casibus contravenientiarum pœnam praevaricationis ad Legum dictamen incursuri. Per expressum tamen declaratum habere volumus, liberam hujusmodi, & praemisso modo peregre proficiscendi facultatem ad eos solum, qui seu propriis, seu privatis Patronorum suorum sumptibus, & expensis eum in finem necessariis provisi dignoscentur, non vero illos, qui ejusmodi sumptus per emendicatam a plebe contribuente vicatim stipem (: hæc enim qualicunque sub prætextu, & titulo instituenda, veluti in manifestum contribuentium onus vergens perpetuo interdicta esto :) extendendam esse. Humillime interea confidunt Status, & Ordines, Suam Majestatem Sacratissimam pro Materna sua erga fideles Subditos pietate, atque clementia pientissimis suis hac in materia exaratis Rescriptis testata, licentiam praescripto modo peregrinandi in exteras Suæ Majestati Sacratissimæ amicas Provincias, bonarum artium, experientiæque intuitu, Juventuti Transylvanæ, ad summi Principis servitium, Patriæque emolumentum

tum anhelanti, juxta tenorem modificati hujus Articuli, salvo conductu mediante, per Regium suum hujas Gubernium, vel Gubernatorem, sine Religionum discrimine, pro circumstantiarum ratione benignissime impertituram. Altero memorati Compilatarum Constitutionum Articuli jam modificati membro, quoad liberam cuivis in suo Terreno fodinarum Mineralium culturam, liberumque Mercatoribus quæstum in salvo manente.

Excellentissimus Sacri Romani Imperii Comes ANTONIUS CORFICIUS AB ULFELD *Articulariter indigenatur.*

ARTICULUS II.

EXimii splendoris incrementum Sedi Nostri Natali, publicæque saluti exinde accessurum fore divinamus, si numerum Civium Nostrorum, Virorum, & antiquitate generis, & gloria Majorum, & suis Toga, Sagoque consecutis meritis florentissimorum, copia augeremus. Hinc viva recolentes memoria illustria, ac luculenta in Majestatem Suam Sacratissimam, & Augustissimam Domum Austriacam, Nostramque demum Patriam hanc Transylvaniam merita Excellentissimi Sacri Romani Imperii Comitis ANTONII CORFICII AB UL-

FELD, Aurei Velleris Equitis, Actualis Suæ Majestatis Intimi Consiliarii & Ministri Conferentiarii, supremi item Aulæ Cancellarii, sponte proprioque motu, Eundem in Civitatem, communionemque Juris Nostri Transylvanici, approbante hoc supremae etiam Majestatis consensu, invitaveramus, ut tunc luculentior nomini, Familiaeque suae accedat splendor, dum vocatus, & desideratus prius, quam cogitasset, in extrema quoque hac Europae Christianae parte, nominis sui gloria radiaret. Unde praefatum ANTONIUM CORFICIUM AB ULFELD, Haeredesque ex lumbis Ejus Masculos natos, & nascituros, in numerum verorum, & indubitatorum Principatus hujus Indigenarum cooptamus, & cum depositione Juramenti Novellaribus Articulis expressi declaramus, confidentes indubie, suam Excellentiam, suosque Haeredes, gratos, ac utiles hujus Patriae Cives Legumque, Jurium, & Praerogativarum quarumlibet strenuos, fidelesque custodes futuros.

Excellentissimi, ac Illustrissimi Sacri Romani Imperii Comites, JOSEPHUS QUONDAM a KÖNIGSEGG, ET ROTTENFELS, CAROLUS *item* FERDINANDUS DE KÖNIGSEGG-ERPS *et per hunc* FRANCISCUS HU-

HUGO a KÖNIGSEGG ROTTENFELS
in Indigenas Regni cooptantur.

ARTICULUS III.

GRata recolentes memoria, Excellentiſſimorum, ac Illuſtriſſimorum Sacri Romani Imperii Comitis JOSEPHI LOTHARII quondam a KÖNIGSEGG & ROTTENFELS, Aurei Velleris Equitis, Suae Maſtatis Actualis Intimi Conſiliarii, Campi Mareſchalli, unius Legionis Pedeſtris Tribuni & Conferentiae Miniſterialis Praeſidis, ac olim Principatus hujus Commendantis Generalis, nec non CAROLI FERDINANDI Sacri Romani Imperii Comitis a KÖNIGSEGG, & ROTTENFELS, Domini in Aulendorff, & Stauffen in Belgio Auſtriaco Marchionis a Boiſchot, & Magno Bygard, Comitis ab ERPS, & Quarebbe Liberi Baronis a Saventhem, Sterrebecke, & Noſseghem, Domini in Heule, & VValuive, Aurei Velleris Equitis, utriusque Sacrae Caeſareae, Regiaeque Majeſtatis Conſiliarii Status Actualis Intimi Caeſareao-Regii Monetariae, & Montaniſticae Directionis Aulici Collegii, nec non Deputationis Aulicae in Banaticis, & Illyricis Praeſidis, & Archi Ducatus Auſtriae infra Anaſum Mareſchalli, ſingularem in rebus Tranſyl-

ſylvanicis Zelum, & aequitatem, ac cum emolumento ſervitii Principis conjunctum pariter ſuccurrendi ſaluti Patriae ſtudium, tam Eosdem, quam per hunc Fratrem ſuum FRANCISCUM HUGONEM Sacri Romani Imperii Comitem a KÖNIGSEGG, & ROTTENFELS, Dominum in Aulendorff, & Stauffen, utriusque Caeſareo Regiae Majeſtatis Conſiliarium ſtatus Actualem Intimum, ſponte, proprioque motu invitaverant in Communionem Jurium, Civitatisque Tranſylvanae, acceptaque oblatione, ratihabuit Altiſſima ſua conſenſione Regia Majeſtas. Unde eosdem, ſuosque virilis ſexus in linea recta deſcendentes univerſos Haeredes, & ſucceſſores, depoſito prius Juramento, juxta formulam novellaribus Tranſilvaniae Articulis Anni 1744. expreſſam in concivitatem Tranſylvaniae cooptatos, pro veris, & indubitatis Patriae hujus Tranſylvanae Indigenis habendos, praeſentique, Articulo inferendos, & declarandos cenſuerunt, ſpe firmiſsima ducti, Eosdem gratos, & utiles Patriae Cives legumque, & Praerogativarum ejusdem fideles Defenſores, & manutentores futuros.

Illu-

Illustrissimi S. R. Imperii L. B. CHISTOPHORUS a BARTENSTEIN, *item Baro* IGNATIUS a KOCH, TOMAS AUGUSTINUS *de* VVÖBER ac *Baro de* TOUSSAIN *Civitate Transylvana donantur.*

ARTICULUS IV.

IN condignam sumentes considerationem Fidelium Augustae Domus Austriacae Sac: Rom: Imperii Liberi Baronis CHRISTOPHORI a BARTHENSTEIN, Suae Majestatis Sacratissimae Consiliarii Aulici, & status Secretarii Referendarii Intimi; Liberi Baronis item IGNATII a KOCH, pariter altefatae Majestatis Consiliarii, & Intimi Secretarii; Liberi Baronis porro THOMÆ AUGUSTINI Nobilis de VVÖBER, similiter Consiliarii Aulae Bellici, & Referendarii Intimi; Nec non Baronis Toussain, aeque suae Majestatis Consiliarii Aulici, eximia ac praeclara merita, ut seri quoque Nepotes intelligere queant, quanti nos quoque ponderis ea aestimemus, et quanto in bene de Augusta Domo Austriaca meritos Zelo, ac veneratione feramur; Assentiente etiam sua Majestate Sacratissima, Jus, Civitatis Transylvaniae Eisdem, Eorumque virilis sexus in linea recta descendentali successoribus; detulimus, proque veris, et indubitatis Patriae hujus Indigenis praesentis Articuli virtute erga depositionem soliti,

et in Articulis Anni 1744. expreſsi Juramenti, in perpetuum declaramus, Fiducia non infirma pollicentes, Eosdem ſupremae Majeſtati Fideles, Concivibus gratos, in perpetuum futuros, Jura Noſtra, ac Praerogativas, quarum participes fecimus, ſuo in vigore conſervaturos. Omnes autem, et ſingulos praemiſsis in Articulis ſpecificatos, et titulatos, cum relaxatione Taxae, ſine tamen conſequentia acceptavimus, et cooptavimus.

NOs itaque praefatorum fidelium antelati Principatus Noſtri, partiumque eidem incorporatarum, Statuum ac Ordinum ſupplicatione benigne exaudita, et admiſſa, praeſpecificatos Articulos praevio modo, debitaque ſolennitate Nobis praeſentatos, hisce Literis Noſtris de verbo ad verbum inſeri, et inſcribi fecimus, eosdemque, ac omnia, et ſingula in eis contenta, ratos, gratos, et accepta habentes, eisdem Noſtrum Regium conſenſum, benevolum pariter et aſſenſum praebuimus, Articulosque eosdem clementer acceptavimus, et Authoritate Noſtra Regio-Principali ratificavimus, roboravimus, atque in codicem aliarum publicarum Principatus illius Noſtri, Partiumque eidem incorporatarum, Legum, et Conſtitutionum relata, tam Nos Ipſae obſervabimus, quam per alios quoscunque obſervari faciemus. Quemadmodum acceptamus, ratificamus, et roboramus, harum Noſtrarum vigore et te-

ſtimo-

ſtimonio Literarum mediante. Datum in Civitate Noſtra VVienna Auſtriae, Die Vigeſima Octava Menſis Septembris Anno Domini Milleſimo Septingenteſimo Quinquageſimo tertio Regnorum vero Noſtrorum DECIMO TERTIO.

MARIA THERESIA mp.

C. Ladislaus Gyulafi, L. B. de Rátoth. *mp.*

ARTICULI DIAETALES

PRINCIPATUS TRANSYLVANIÆ PRO 21. MENSIS AUGUSTI, ANNIS 1753. 1754. & 1755. IN LIBERAM REGIAMQUE CIVITATEM CIBINIENSEM Indictis, ibidemque celebratis conclusi.

NOS MARIA THERESIA, DEI GRATIA ROMANORUM IMPERATRIX, Germaniae, Hungariae, Bohemiae, Dalmatiae, Croatiae, Sclavoniaeque &c. REGINA; Archi-Dux Auſtriae, Dux Burundiae, Brabantiae, Mediolani, Styriae, Carinthiae, Carnioliae, Mantuae, Parmae, & Placentiae, Limburgiae, Lucemburgiae, Geldriae, Wirtembergae, Superioris & Inferioris Sileſiae, Princeps Sveviae, & *Tranſylvaniae*, Marchio Sacri Romani Imperii, Burgoviae, Moraviae, Superioris & Inferioris Luſatiae, Comes

mes Habſpurgi, Flandriae, Tyrolis, Ferretis, Kyburgi, Goritiae, Gradiscae, Artheſiae, & Siculorum, Comes Namurci. Domina Marchiae, Sclavonicae, Portus Naonis, Salinarum, & Mechliniae; &c. Lotharingiae, & Barri Dux, Magna Dux Heturiae. &c. &c.

MEmoriæ Commendamus tenore præſentium ſignificantes, quibus expedit univerſis: Quod Nos pro jugi, & materna quam chari, & hæreditarii Principatus noſtri Tranſylvaniae, Partiumque eidem incorporatarum continuo gerimus ſollicitudine, poſteaquam generalem Univerſis Fidelibus Statibus, & Ordinibus Trium Nationum dicti Principatus, & Partium incorporatarum Diaetam Annis ſuperioribus 1753. 1754. & 1755. pro Die 21. Auguſti in Liberam, & Regiam Civitatem noſtram in illo Principatu Cibinienſem indictam, Clementer indulſiſſemus, praelibatique Fideles Status, & Ordines noſtri ad Locum, & Terminum ipſis praefixum

fre-

frequenti numero conveniſſent, inter alia rerum momenta ſervitium Noſtrum, & publicam Principatus Salutem tangentia in medio eorum diaetaliter pertractata, exhiberi fecerunt Nobis per Cancellariam Noſtram Regiam Tranſylvanico - Aulicam quosdam Articulos, in praedictis generalibus Diaetis ſuper Indigenatu infraſcripti Comitis a Kevvenhüller, Appellabilitate Cauſarum, & Recurſu ad Majeſtatem, nec non Metallorum Adulteratoribus, & Aſſeſſoratu in Judicio ibidem Montaniſtico ex parte Nationis Saxonicae, ut & Tranſumptis Literalium Inſtrumentorum communibus votis, unanimique ipſorum conſenſu, & accedente benigna etiam annuentia Noſtra concluſos, ac ſub authenticis Statuum Praeſidentis, Magiſtrorumque Protonotariorum ſubſcriptionibus, & Sigillis, in conſveta legali forma compilatos, Supplicantes Majeſtati Noſtrae debita cum inſtantia humillime, quatenus eosdem Articulos, omniaque & ſingula, in iis contenta, ratos, gratos, & accepta habentes, Noſtrumque Regium Conſenſum iis præbentes, Authoritate Noſtra Caeſareo ac Regio Principali approbare, & corroborare, atque tam Nos Ipſae obſervare, quam per alios quoslibet obſervari facere dignaremur. Quorum quidem Articulorum tenor talis erat.

PRÆ-

PRAEFATIO.

NOS UNIVERSI STATUS, ET ORDINES TRIUM NATIONUM, Haereditarii Principatus Transylvaniae, Partiumque eidem incorporatarum, laudabilibus majorum Nostrorum vestigiis insistentes, nec minus summi servitii, et Administrationis Justitiae quam Boni publici, Conservationisque, et decoris Patriae solliciti, dum ex benigno suae Majestatis sacratissimae Dominae, Dominae, ac Principis Nostrae Clementissimae Indultu Annis superioribus 1753. 1754. & 1755. ad diem 21. Mensis Augusti in Liberam Regiamque Civitatem Cibinienſem diaetaliter convenissemus, inter alia negotia publica, à Nobis in iisdem Diaetis pertractata, certos etiam Articulos communibus suffragiis, & de unanimi omnium Nostrum Consensu, accedente benigna Suae Majestatis Sacratissimae annuentia concludimus, & compilavimus Quapropter altefatae Suae Majestati Sacratissimae eosdem in omni submissione exhibentes, humillime supplicamus, ut eos Clementer acceptare, & Autoritate Sua Regio Principali ratificare, & corroborare, ac tam ipsa Benigne observare, quam per alios quoscunque observari facere dignetur.

AR-

ARTICULUS I.

Super Indigenatu Excellentiſſimi Domini Joannis Joſephi Sac: Rom: Imperii Comitis KEVVENHüLLER ab Aichelberg.

PErpetua florere Rempublicam felicitate, in qua ſummorum Virorum Copia, non fluxam, non levem, ſed conſtantem, exploratamque colit fidem, credimus, dubitari ergo non poteſt, quin inſigni gaudio perfuſi Status & Ordines Tranſylvanici ſummopere exultent, cum ad ſinceram invitationem Fidelem Auguſtiſſimi Principis Miniſtrum, Excellentiſſimum JOANNEM Sacri Romani Imperii Comitem KEVVENHüLLER Metsch ab Aichelberg, Comitem in ſuperiori Oſztervitz Lib: Baronem de Landſcron, & Verberg, Dominum Comitatus Hardegg, & Dominiorum Reichesberg, Pruczendorff, Laabendorff, Egerſtorff, & Nauban, Supremum in Ducatu Sacratiſſimae ſuae Majeſtatis Carinthiæ Haereditarium Stabuli Praefectum, Aurei Velleris Equitem, Actualem Intimum Conſiliarium, Conferentiarum Miniſtrum, ac ſupremum Sacrae Caeſareae, Regiaeque Majeſtatis Camerarium, qui majorum ſuorum Toga, ſagoque a ſeculis partorum virtutem, rerumque pro Artis, & Focis egregie geſtarum

ſtarum magnitudinem, Haereditario quaſi Jure in ſe delatam, magis, magisque illuſtratam reddidit, ſicque non tantum ſupremae Majeſtatis Expectationi ſatisfecit omnino, ſed Populorum etiam amorem, in ac ſui deſiderium mirum in modum conciliavit, in Concivitatem Tranſylvanicam, e Conſenſu, & Approbatione Caeſareo-Regiae Majeſtatis adepti ſunt. In Symbolum ergo eximii noſtri gaudii, ſplendoremque ſuae Excellentiſſimae Familiae, qui in hoc etiam Chriſtianitatis angulo corruſcat, hunc ſpecialem condidimus Articulum, ſeris etiam teſtificantem Poſteris: Quod praelaudatum Excellentiſſimum Joannem Joſephum S: R: Imp: Comitem KEVVENHILLER ab Aichelberg, ejusque in Linea recta deſcendentes Univerſos Haeredes Maſculos, in Concivitatem Tranſylvaniae cooptavimus, ac pro veris, & indubitatis Patriae hujus Tranſylvaniae Indigenis, poſteaquam juxta Formulam Novellaribus Tranſylvaniae Articulis Anni 1744. expreſſam, medio Plenipotentiarii legitimi Solenniter depoſuiſſet Juramentum, declaravimus, ſpe firmiſſima ducti, Suam Excellentiam, Suosque Haeredes, gratos, & utiles Patriae noſtrae Cives, Legumque, & Praerogativarum quarumlibet Strenuos, Fi-

delesque Custodes, & Observatores successivis temporibus futuros.

ARTICULUS II.

De modo Appellationis, et Recursus e Dicasteriis, et Tribunalibus Judiciariis in Transylvania Superioribus, ad Thronum Suæ Majestatis.

Appellatio est Juridicum remedium, quo Causa post Convictionem per Partem succumbentem a praesentia, & Judicio Judicis inferioris, cum debita reverentia maturioris revisionis gratia ad superiorem Judicem provocatur. Cujus usu in Foris Judiciariis inferioribus ex tenore Benigni Rescripti Regii, Die 14. Mensis Junii, Anni superioris 1754. ad Nos Status, & Ordines trium Nationum Haereditarii Principarus hujus Transylvaniae emanati, juxta dictamina Legum Patriarum in omnibus salvo permanente, clementer annuente sua Majestate Sacratissima, Nobisque omnibus unanimiter consentientibus, pro majori securitate Causantium statuimus: Ut quemadmodum e Foris Judiciariis inferioribus pedaneis, ita etiam e Tabula Regia in Transylvania Judiciaria omnes Causae in merito (demtis Criminalibus in facto delicti deprehensis, & quae Juramento so-

to ſolius Actoris per adverſam Partem ſubmittuntur) juxta praeſcriptum Legis & receptas Patriae Conſvetudines, in praeſentiam Regii Gubernii vigore ordinationis Regiae Fori Reviſorii in Forma Apostolorum cum plenitudine Actorum transmittantur. E ſuperioribus vero dicti Principatus Tranſylvaniae Dicaſteriis, ac Tribunalibus Judiciariis, Regio videlicet Gubernio, e Praeſentia Statuum, & Ordinum Trium Nationum, ac Foro Productionali dictum Regium Gubernium, Tabulam Regiam, & Supremos Officiales ad mentem Compilat. Conſtit. Part 5. Edicti 27. complectente, in realibus, mobilibus, & immobilibus juxta ſuperius citati Regii Reſcripti tenorem, & Reſolutionis Caeſareo-Regiae de Anno 1693. die 24. Menſis Maii emanatae Articulum 4. in eodem Reſcripto Regio allegatum, ter mille aureorum in Capitali Summa adaequantes, vel ſuperantes, ita etiam in Perſonalibus ſignanter: Criminis laeſae Majeſtatis, Perduellionis, Proditionis, & Statum, ac Tranquillitatem publicam reſpicientes Cauſae absque omni difficultate penes Appellationem pro Altiſſima Suae Majeſtatis Determinatione, ac Deciſione ſubmittantur.

Reliquae vero cauſae tam reales, quam perſonales e praememoratis ſuperioribus Foris Judiciariis per viam Appellationis non tranſmittuntur; Recurſus tamen ad Thronum Suae Majeſtatis non ex dictamine Legis, ſed ex benigna Regia annuentia omnibus patet; ita tamen: ut convicti Recurrentes intra Decem & quinque Dies a Die latae Sententiae, Judiciariam Deliberationem contra ſe latam excipere; Actuarius vero finale Deliberatum ſub ſua manu (velut in inferioribus Foris Judiciariis ad extrahendas Novi Judicii, & ſimilium Literas uſu venit) citra moram, & difficultatem extradere ſit obligatus, & ex ejus tenore ſub trimeſtri Spatio Regium Mandatum ad inhibendam Executionem, & ſubmittendam Transmiſſionem exorare, & extrahere obligantur, alias completo Trimeſtri ſpatio a 15. die latae Sententiae imputando, Cauſa tranſit in rem adjudicatam, excluſis omnibus Juridicis remediis, Executioni demandanda, niſi comprobaverint Regii Reſcripti, & Apoſtolorum extractionem non ſua culpa ultra fatales illos terminos progratam eſſe.

In Cauſis juxta praemiſſa, ad mentem citati benigni Regii Reſcripti Appellabilibus realibus ter mille aureos in ſumma capi-

Per-

tali adaequantibus, vel ſuperantibus, & Perſonalibus: Criminis laeſae Majeſtatis, Perduellionis, Proditionis ac aliis ſuperius pro Appellabilibus declaratis, ſi Appellans, a die Appellationis intra Trimeſtre ſpatium Apoſtolos extrahere, vel ſollicitare poſthabuerit, neque de ſua ſollicitatione Teſtimoniales producere valuerit, ad mentem benigni Regii Reſcripti de Anno 1752. die 27. Menſis Julii ad Nos Status, & Ordines Trium Nationum Principatus Tranſylvaniae dati, pariter tranſit in Rem adjudicatam, excluſis aeque cunctis juridicis remediis, executioni mancipanda.

In Caſibus autem Notam infidelitatis inferentibus, & aliis Criminalibus convictus, ſeu per Appellationem, ſive per Recurſum ad Thronum Suae Majeſtatis Cauſam promoveat, ad mentem Approb. Conſtit. Part. 4. Tit. 1. Art. 25. manebit ſub ſecura cuſtodia detentus, aut ſufficientem praeſtat fidejuſſoriam Cautionem, donec ad mentem ejusdem Articuli ſupremam obtineat Cauſae deciſionem.

Hoc tamen per expreſſum declarato, quod ſi convictus tam per Appellationem, quam per Recurſum Sententiam contra ſe latam ad Thronum Suae Majeſtatis provocaverit, Fructuum medio tempore percepto-

ceptorum, expenſarum item, & fatigiorum refuſioni in Caſu ſuccumbentiae obnoxius erit (excepto Fiſco Regio, qui ad fructuum ſaltem medio tempore e Bonis fors per ſe apprehenſis perceptorum reſtitutionem teneatur) vel ſi petitorie agat, intelligendo de privatis, & in omnibus Foris ſuccubuerit, a tempore latae in eadem Cauſa primum Sententiae ſecundum conſcientioſam Ordinarii Judicis limitationem dictae Parti adverſae expenſas, & fatigia compenſabit, absque tamen in utroque Caſu Articulari pœna ob recurſum irroganda, ſalvisque Legibus Patriae, de Appellationibus editis. Hoc item pariter per expreſſum declarato, ne in ſimplicium Exceptionum objectionibus meritales, & Cauſae fundamentum conſtituentes allegationes, praeſertim, & ſignanter, de competentia actionis praepoſtere, & ſine bono ordine locum habeant, verum tales ad Cauſae meritum rejiciantur, alias tribus de Lege obſervatis Ordinariis Exceptionibus, ita & Peremtorialibus ſuo Loco & Ordine ſalvis permanentibus.

Hic itaque Articulus tam ratione Appellationis, quam etiam Recurſus juxta benignam Anni ſuperioris 1754. Die 14. Menſis Junii Regiam Reſolutionem extenditur,

ditur, & complectitur Causas Fiscales æque ac Privatorum.

ARTICULUS III.

Qualiter Literalia Instrumenta tam Originalia, quam vero legitima Transumpta ab interitu vindicari, et toties quoties Conservatio eorundem expostularet, tam in Tabula Regia in Transylvania Judiciaria, quam vero in Archivis Capitulari, et Conventuali semper valitura transumi possint.

NOn sine damno, & periculo tam Publici hujus Principatus Status, quam vero communitatum, Familiarum, ac aliorum Privatorum in eodem contentorum, etiam de praesenti eo magis ad futura observavimus Literalia Instrumenta Originalia, ac etiam Legitima Transumpta, ob vetustatem, malam Conservationis curam, vel aliter qualitercunque attrita, & successive citius aut tardius in pulveres redigenda; Cui malo occurrere volentes, ex benigna Suæ Majestatis Sacratissimæ annuentia, unanimi voto Concluſimus, ut Universa ejusmodi Literalia Instrumenta, tam in Archivis, quam vero apud manus Communitatum', vel privatorum habita, toties, quoties conservatio eorundem expostularet, transumi possint, semper illam

vim, & robur habitura, quam Originalia eorundem habere dignoſcuntur, ſenſu Decret. Trip. Part. 2. Tit. 15. Simplicium Tranſumptorum Tranſumpta in Judicio non ſubſiſtere, intelligendo ita: ut apud Communitates, vel etiam privatos habita, in Tabula Regia, præmiſſa legitima Proclamatione; In Archivis vero depoſita, vel collocata, penes Requiſitoria Mandata cum brevi declaratione meriti, & ſolennitatum tranſumendorum Literalium Inſtrumentorum expediendo, per extenſum more ſolito tranſumantur, præhabita in publicis Archivis, & Conſervatoriis per Capitulares, vel Conventuales ſimul conſtitutos, ſincera, & fideli Literalium Inſtrumentorum in Conſervatoriis eorundem reperibilium reviſione, illa, quæ procul omni dubio, juſta, & legitima cenſeri poſſunt, modo praemiſſo tranſumantur, Illa vero quorum valor, & legalitas in dubio verſaretur, Inclitis Statibus, & Ordinibus Trium Nationum hujus Principatus, vel vero Tabulae Judiciariæ præſententur, determinanda.

ARTICULUS IV.

De Officio Assessoris in Judicio Montanistico a parte Nationis Saxonicae.

QUemadmodum Articulo primo de Activitate Judicii in hocce Principatu Montanistici, sub Generali pro 23. Mensis Januarii, Anni superioris 1747. pariter in Liberam hanc, Regiamque Civitatem Cibinien-sem benigno indultu Regio indicta, & consveto more celebrata Diæta, concordibus Statuum, ac Ordinum suffragiis compilato, ac die 19. Mensis Junii, Anni ejusdem benigne confirmato, duos e duabus Nationibus Legum Patriarum peritos prælibato Judicio Montanistico Assessores accensendos clementer indulsit, ita ac pari tertiæ etiam, Nationis videlicet Saxonicæ, intuitu Assessoris in Judicio hocce Montanistico officium, in seriem Articuli præsentis, referri, & ad conformationem Articuli præattacti, Legumque Patriarum Munus illud a parte quoque Nationis Saxonicæ, per capacia Subjecta adimpleri, gerique cum solito Trecentorum florenorum Rhenensium Salario, præviaque Juramenti legalis depositione statuitur, ac decernitur.

ARTICULUS V.

De Auri, et Argenti Adulteratoribus.

SIquidem Ærario Regio adversum eos, qui Metalla in Exteras Regiones educere, aut portionem ex iis Fisco obvenientem denegare præsumerent, publica etiam Lege Majores nostri abunde provisum esse voluissent. Approb. Constit. Part. 2. Tit. 16. dignum erat, ne audacia, & temerarii improborum excessus amplius prorumperent, inque pravis Auri, & Argenti Adulterationibus patrari, exercerique observarentur, huic quoque malo salutariter occuratur, Summi Principis servitio, bono Ordine & ipso adeo Reipublicæ Statu id ipsum cumprimis requirente. Et quoniam ad fideliorem Rei Metallurgicæ cursum, ac promotionem, Officium Montanisticum, Articulis in eum finem nuper Diætaliter concluſis, Stabilitum, & Judicium quoque, modo in illis præscripto exercendi potestate instructum reddi placuisset, Hinc si ejusmodi Metallorum, Auri videlicet, & Argenti Adulteratores, ex Urburariis, aliisque Laboratoribus ad idem Officium Montanisticum pertinentibus, vel aliis Rusticis loca eidem officio subjecta inhabitantibus constiterint. Quoad etiam pœnam huic de-

licto

licto pro menſura infligendam ſubjaceant Judicio Montaniſtico, ita nempe: ut hi non modo in ipſo flagranti Adulterationis Actu, verum ad ſuſpitionem quoque gravibus indiciis fundatam libere captivari, Judicioque ſiſti poſſint, ac valeant, & ubi de commiſſo legitime convicti ſuccubuerint, in amiſſionem auri, vel argenti, cui adulterando, tempore cemprehenſionis operam dabant, vel defacto adulteraſſent, & præterea in ſolutionem alterius tanti condemnentur, præter Exmiſſionem nullo Juris remedio hac in parte eisdem ſuffragante. Si altera quoque vice delictum iterare præſumerent, præter dictam Metalli amiſſionem, reſtitutionemque alterius tanti, Corporali pœnæ, ad quinquaginta uſque baculorum ictuum numerum, toties, quoties ſubjiciantur, imo ſi ſolvendo alteri tanto in defectu facultatum, vel caſu ſecuturæ inde enervationis impares eſſent, quot florenos ſolvenda quantitas conſtitueret, ſummam eam opere diurno in Metalli, vel Salis Fodinis, pro ratione mercedis ibidem Operariis Pendi ſolitæ, habita nihilominus ad intertentionem quoque reflexione, deducere toties, quoties obnoxii habeantur; ſi vero ejusmodi delinquentes ad Dominia, vel Fodinas Privatorum pertinuerint,

& non ſint Urburarii, coram Domino Terreſtri, in Foro ejusdem Dominali, ſi vero Urburarii coram Montaniſtico Conveniantur, pœnaque, & Ordine præmiſſo æque indiſpenſabiliter puniantur. Si Nobilis Reſidentiatus hoc delicti genus commiſerit, & inflagranti deprehendatur, arreſtetur, ſubjaceatque vel Judicio Montaniſtico, vel Dominali, prout nempe locus delicti Forum indigitabit, & poſtquam de patrato penes Certificationem ex arreſto præmiſſam, legitime convictus fuerit, amittat maſſam Metalli, & inſuper damnetur in alterum tantum, & hoc pro primo attentato; ſi & ſecundo, & tertio malitioſe porro deliquerit, toties, quoties præter amiſſionem Rei adulteratæ, reſtitutionemque tanti, Pœna Articulari Ducentos Florenos Hungaricales faciente puniatur. Si vero extra delicti locum factum illius innoteſcat, per Directorem Fiſcalem in Foro, & coram Judice competente penes Citationem conveniatur, ibidemque præter ſolam exmiſſionem, omnibus aliis ad Cauſæ condeſcenſionem proponendis Exceptionibus remotis, nullo etiam Juris remedio admiſſo Cauſa ipſa diſcutiatur, & terminetur, cum pœna præmiſſa, ſalva nihilominus in Cauſam ſuccumbentiæ ad Tabulam Regiam, vel a

Judi-

Judicio Montaniſtico ad Theſaurariatum appellandi facultate. In caſu quo Aurum, vel argentum quodpiam adulteratum apud Nobilem reperiretur, non Nobilis, verum ipſum ejusmodi Metallum per Officialem Loci veniet Arreſtandum, Argumento Approb. Conſtit. partis 3. Tit. 11. Art. 1. tenebiturque idem Nobilis, vel Authorem adulterationis nominare, vel alio modo ſe exculpare; Ruſticus tamen in ſimli etiam Caſu una cum Re Arreſtandus, & ſi juſtam excuſationem pro ſe afferre non valebit modo præmiſſo puniendus erit. Nobiles irreſidentiati cautionem de veniendo ad Judicium, & reſpondendo præſtabunt, & ſi legitime convicti, Bonis ad ſatisfaciendum deſtituantur, Arreſtum patientur tam diu, donec ſatisfactio vel ſolvendo, vel patiendo impendantur; ita nimirum: ut tempus Arreſti, juxta quantitatem delicti, habita ad Perſonarum etiam qualitatem reflexione; Judicis arbitrio definiatur, eoque modo ſumma, quam alias delinquentes numerare debuiſſent, in rationem ſatisfactionis detrahatur, de Eccleſiaſticis in eodem genere delinquentibus obſervanda erunt Jura, & Leges Canonicæ, itaque Director Fiſcalis ſecundum illas procedat contra tales in Foro competente; Popis tamen Valachorum non Unitis,

tis, cum ipsi ab hoc Fori, & Canonis Privilegio excluſi habeantur, huc non intellectis; Quia vero maxime conveniat, ut qui aliis ad dirigendum præficiuntur, exemplo quoque ad omnem honeſtatem, Legumque obſervantiam præluceant Subjectis; Hinc ſi Officiales Montaniſtici huic ſe delicto immiſcere attentarent, conveniantur a Judicio Montaniſtico, aut ſi Res, ita poſtulat, a Theſaurariatu, ibique penes brevem Proceſſum conventi, ubi legitime ſuccubuerint, præter amiſſionem Metalli adulterati, & ejus valoris in duplo refuſionem, ulteriori etiam pœnæ, pro ſupremo arbitrio Summi Principis dictandæ, ſint obnoxii.

CONCLUSIO.

NOs itaque antelatorum Fidelium Statuum, & Ordinum dicti Principatus Noſtri, Partiumque incorporatarum humillima Supplicatione Benigne admiſſa, & faventer exaudita, eosdem Articulos Nobis prævia ratione exhibitos, hiſce Literis Noſtris de verbo ad verbum inſeri, & inſcribi fecimus, eosdemque ac omnia & ſingula in illis contenta ratos, gratos, & ac-

& accepta habentes, eisdem Regium Consensum Nostrum benevolum, pariter, & assensum præbuimus, Authoritateque Nostra Regio-Principali approbavimus roboravimus, & confirmavimus; securos reddentes præfatos Status, & Ordines Universos, quod omnia, in præinsertis Articulis contenta tam Nos ipsæ observabimus, quam per alios quoscunque observari faciemus. Quemadmodum approbamus, ratificamus, & confirmamus harum Nostrarum vigore, & testimonio Literarum mediante. Datum in Civitate Nostra Vienna Austriæ, Die Nona Mensis Augusti, Anno Domini Millesimo Septingentesimo Quinquagesimo Septimo. Regnorum vero Nostrorum Decimo SEPTIMO.

MÚTATÓ TÁBLA.

Melly

Ezen Törvény Könyvnek három Részeiben, úgy-mint az APPROBATA, COMPILATA CONSTITVTIÓkban, és DIAETALIS ARTICVLVSokban bé-foglaltatott dólgokra a' betük szokott rendi szerént útasít: E'ben a' Rendek' végein találtató Ap. Approbáta, Co. Compilata Constitutiókat, A. D. Diaetalis Articulusokat, P. Párját a' Constitutióknak, An. Annusát a' Diaetalis Articulusoknak. T. Tituluſt, A. Articuluſt, E. Edictumot, F. Foliuſt, az ezek mellé tétetett nagyobb, vagy kiſſebb Számok által jelentvén.

A.

A Brud-bányán lakó Nemeſségnek a' Vármegye Széke *Competens Foruma* Ap. P. III. T. 16. - - - A. 1. F. 167

— *Civilis Fundus*t bíró Nemeſség adózni tartozik a' *Fundus*ról, és egyéb terch viſeléſt-is *ſupportál* - - - Co. P. V. E. 11. F. 156

Adóſság meg-vételében való *Brevis Proceſſus* Ap. P. IV. T. 4. A. 1. F. 340. *item* Co. P. IV. - - - - T. 15. A. 1. F. 144

— melly 100. forintnál fellyebb nem mégyen, Kereſetinek módja Ap. P. IV. T. 4. A. 2. F. 342

— melly meg-nyeretett *Remedium*ok ellent nem álván *ſententiá*val meg-vétetheſsék. Co. P. IV. T. 16. - - - A. 2. F. 148

— miatt, melly nem egéſzen bizonyos, fogságban eſteket 15. napnál tovább tartani nem ſzabad. *ibidem* F. 148

Adóját, melly az Orſzágtól reá vettetett a' ki meg-nem adná, *poená*ja. Co. P. V. E. 40. F. 174

Adó *Porta Contentatió*jára a' Só Aknák jövedelméből 20000. Tallér ígértetik Co. P. V. E. 43. F. 176

— *Portá*ra el-inditását Kéſedelmezők ellen *poena*. - - - Co. P. V. E. 44. F. 178

— Fel-ſzedéſe módjáról Co. P. V. E. 45. F. 178

Akna nyitáſ 200. for. büntetés alatt meg-tíltatott - - Ap. P. III. T. 15. A. 1. F. 164

Aknáról Nemeſségnek házak' ſzükségére elegedendö Só

Só adaſsék, mellyért ha a' Kamara Ispányok fizetést vennének mivel büntetteſſenek Ap. P. III. - - - T. 15. A. 2. F. 165
— Só ſzállitásra kik nem kénſzerittethetnek Ap. P. III. - - - T. 15. A. 3. F. 166
— Székely Darabontoknak Só adattaſsék Ap. P. V. - - - E. 1. F. 381
— Sót hordó ſzekerektöl ajándék ne vétetteſsék 200. forint büntetés alatt Ap. P. V. E. 2. F. 382
— Sót hordó ſzekerektöl a' ki a' Harmintzadokon Czédula Pénzbe Sót venne, 200. forintal büntetteſsék - - Ap. P. V. E. 3. F. 382
— Sót hordó ſzekerektöl a' Váradgyai hídon vám ne véteſsék; ſem máſoktól a' kik rajta által nem mennek - Ap. P. V. E. 3. F. 382
— Só ſzállitásban Maroſon, és Szamoſon ha a' gátok akadályt vetnének, *Commiſſarius*ok által igazittaſsék - - Ap. P. V. E. 4. F. 382
— Só hordás a' mint más útakon, úgy a' Körös útján-is ſzabados - Ap. P. V. E. 5. F. 383
Apor Lázár veſzekedéſe a' K. Vásárhellyiekkel, a' Lemhényi és több Falúbéli erdök felett, el-igazittatik - Co. P. III. T. 8. A. 9. F. 79
Appellandi modus e Dicaſteriis et Tribunalibus Judiciariis in Tranſylvania Superioribus, ad Auguſtum Thronum Sacratiſſimae ſuae Majeſtatis; et de
— *Cauſis eodem Transmiſſibilibus* A. D. A. 1753. 1754. - - & 1755. A. 2. F. 128. & ſequ.
Appellatio Cauſarum a Judicio Montaniſtico ad quos, et quo modo fieri debeat? A. D. An. 1747. A. 14. F. 80
Arad Vármegye, Zaránd Vármegyéhez *incorporáltatik* - Ap. P. III. T. 72. A. 1. F. 265

Arany, és Tallér el-váltásának módja, és az azt nem követök ellen *poena* Co. P. V. E. 37. F. 172
— Tallér, Dutka, és egyéb jó *Monetá*k váltása felszabadíttatik; mindazáltal e'nek módja *qualificál*tatván, a' Harmintzadosoknak e're való szoros vígyázás parantsoltatik Ap. P. II. T. 16. A. 3. F. 116
Arany és ezüst *Materiá*t, jó *monetá*t választásra, 's ki-veréfre, a' Fejedelmeknek választó, 's Pénz verö házak ez hazában tanáltatván ki-vinni nem szabad, a' szerént semmi féle Kintset ki-takaritani Ap. P. II. - - - T. 16. A. 5. F. 120
— Plikben, melly munkában nem forgott ha Ki kivinne, és rajta kapnák el-veszesse azt, és e' felett 200. forintig büntettessék; ha pedig az után tudódnék-meg, *Processus* módja az ollyan ellen Ap. P. II. - - - - T. 16. A. 1. F. 114
— melly mívben vólt, Haza-Fiai, 's idegenek-is mint vehetik-meg, 's vihetik-ki a'nak módja Ap. P. II. - - - T. 16. A. 2. F. 116
Aranyász Rendek, neveket az Arany-váltókkal felírassák, 's *jurál*janak Ap. P. II. T. 16. A. 4. F. 117
— Oláhok', és Czigányoknak minden vizekben Aranyat keresni szabad Ap. P. II. T. 16. A. 4. F. 117
— Oláhok, és Czigányok Por-Aranyat mi fizetésért tartoznak *Fiscus* számára adni; *Fiscus*on kivül pedig másnak senkinek adni nem szabad Ap. P. II. T. 16. - - - A. 4. F. 117
Aranyászat maga határán és viziben a' *Possessor*nak mitsoda *Conditió*val szabados Ap. P. II. T. 16. - - - - A. 4. F. 117
Aranyas Szék *Arenda* fizetésre ne kénszeríttesék - - - Co. P. III. T. 8. A. 4. F. 77
Arenda szedök hittel mire köteleztetnek, 's hívataljokban

ban mint járjanak *sub poena* Flor. 100. Ap. P. III. - - - T. 4. A. 2. F. 135
— *Administratió*ja *terminus*sa Sz. György, és Sz. Márton napjai - Ap. P. III. T. 4. A. 3. F. 136
— nélkül a' Dézmákhoz nyúlók ellen *Processus*, és *Poena*; a' Tisztek ellen-is, a' kik e'ben az *Executiót Recusál*nák - Ap. P. III. T. 4. A. 4. F. 137
— *Regestrum*ai Káptalanokba bé-adattassanak; onnan pedig ki ki magának mindenkor ki-vehesse Ap. P. III. - - - T. 4. A. 1. F. 134
— A' melly helyekről e'dig nem adatott, ez után se adassék *ibidem.*
Arenda, és egyéb adó-szedök tisztyekben resten járván-el a' Fö Tisztek abajgassák, Törvénnyel meg-is büntessék - Ap. P. III. T. 4. A. 5. F. 138
— A' melly helyeken nem vólt, ez után se légyen - - - Ap. P. III. T. 4. A. 6. F. 139
— Puszta helyektöl; mellyektöl e'dig nem adatott, ez után a' kik *colál*ják azokat, azok adni tartoznak *ibidem*
— *Limitál*tatása, a' *Partium*ban *Commissarius*ok által légyen, úgy ha a' Vég házaknak káros nem lészen Azonban a' szegénység a' Dézmának messzszünnen való el - szállitására ne kénszeritessék, ha hasonló jó Dézmát szállithatnak a' *Patronus*ok *Fiscus* számára Közelebröl Ap. P. III. T. 4. A. 7. F. 140
Arendás Falukban hól a' Papok *Quartát* birnak, a' három *Quartá*ról fizessék a' *Patronus*ok az *Arendát* - - Ap. P. III. T. 4. A. 6. F. 139
*Arestál*ni Nemest, vagy jovait tilalmas *sub poena Decretali* - Ap. P. III. T. 11. A. 1. F. 153
— Jobbágyot, és akármi *residentiás* embert 200. forint büntetés alatt *ibidem.*

— ha *Reſidentiás* Nemes embert eſméretlenségből valaki találna, mit köveſſenek *in hoc Caſu* a' Tiſztek - - Ap. P. III. T. 11. A. 3. F. 156
Areſtom Poenája Executiójának Proceſſusa Ap. P. III. - - - - T. 11. A. 1. F. 153
— Külömbségei, és *Caſussai*, mellyekben a' Nemes embert-is meg-foghatni Ap. P. III. T. 11. A. 2. F. 551
— Külömbsége á' *Potentiától* Co. P. IV. T. 16. A. 1. F. 145
Areſtatio Urburariorum, et Laboratorum quorumlibet Montaniſticorum, in locis Fodinarum, vel viis eo deveniendis cuivis Jurisdictioni, et Magiſtratui ſine praeſcitu Judicii Montaniſtici prohibita eſt. Obſervato tamen eo; quod ſubſcripti Anni Articulo 5-to. de hac re Cautum eſt A. D. An. 1747. A. 13. F. 80
Armaliſták miképen *procedáljanak Armalis*ok *publicáltatásában* - Ap. P. III. T. 7. A. 1. F. 145
*Armalis*t Urok *Manumiſſiója* nélkül *extrahál*óknak, *Armalis*sok *caſſál*tatik; e' felett *Proceſſus*sok' módja, és *poenájok* Ap. P. III. T. 7. A. 2. F. 146
Articuli Religioni Romano-Catholicae, et huic Unitorum Graeci Ritus praejudicioſi abrogantur A. D. An. - - - 1744. A. 7. F. 54
Articulus Ap. Conſt. Par. III. Tit. 12. *adſcriptus dilucidatur* A. D. An. 1744. A. 9. F. 57
— *Comp. P. III. T.* 9. *Ratione Juventutis in Exteras oras experientiae cauſa proficiſci volentis modificatur* - - A. D. An. 1752. A. 1. F. 108
*Articulus*ok íráſakor *Praeſidens*, Itélö-Meſterek, azokból *Párt* adjanak mindeneknek egy forintért, az után Káptalanokban adják Ap. P. III. T. 12. A. 1. F. 157
— *Exemplár*ba az Itélö-Meſtereknél meg-tartaſſanak - - Co. P. III. T. 12 A. 1. F. 95
*Articulus*okban mellyekben *expreſſa poena* nints, két száz

Száz forint a' *poena* - Co. P. V. E. 1. F. 152
Árulásban tanáltatandók' *poenája* Ap. P. II. T. 7. - - - - A. 1. F. 75
— benne tanáltattak *Proceſſus*sokban *qualificatio ibidem.*
— benne tanáltatott *Reſidentiá*tlan Nemes Törvény elött *detineál*tathatik. Ap. P. II. T. 7. A. 2. F. 76
Árulással másokat vádolók, 's meg-nem bizonyitók *Tálion* maradjanak. Ap. P. II. T. 7. A. 3. F. 76
— E'zel, és egyéb *Notá*t érdemlö vétekkel vádoltatott *Reſidentiás* Nemeſt Törvény elött meg-fogó, 's Jovait el-foglaló *Notá*ba esik. Ap. P. II. T. 7. - - - - A 4. F. 77
Árulásért *Evocatus*; de *Compareál*ni nem akaró, söt el-menni igyekezö Személy *certis modis areſtál*tathatik - Ap. P. II. T. 7. A. 5. F. 77
Árvák el-idegenittetett Jószágok' viszsza szerzéséről, Kik vagy háborúságban bujdoklottak, vagy pedig Ellenségtöl vitettek vólna-el Ap. P. III. T. 27. A. 1. - - - - F. 188
Aſſeſſores Judicii Montaniſtici ex Patriotis creandi modus - - A. D. An. 1747. A. 1. F. 66
— *Quantum pro Annuo ſallario habeant ex Aerario Regio* ibidem F. 68
Aſſeſſorok a' Táblán hány számmal, és mitsoda *proviſio*val tartaſſának; A' Táblai *Fiscus* számára menö *Proventus*-is övék légyen. Ap. P. IV. T. 16. - - - A. 1. F. 368
Aſſeſſorum tertius Judicii Montaniſtici, ex Natione Saxonica eſt eligendus. A. D. An. 1753. 1754. & - - - 1755. A. 4. F. 131
Attyokat, 's Annyokat nem betsüllö Gyermekek ellen *Proceſſus*, és *poena* Ap. P. III. T. 48. A. 1. - - - - F. 151.

Auri et Argenti Adulteratorum Processus et poena, cum distinctione Personae reae. A. D. An. 1747. - -A. 10. F. 78. *item* An. 1753. 1754. & 1755. - - - - A. 5. F. 22

— *Adulteratoribus praeter exemissionem omnia Juris remedia praeclusa sunt.* A. D. An. 1753. 1754. - - - - & 1755. A. 5. F. 134

— *Praevaricatores, si Urburarii fuerint quo Processu prosequendi, et poena qua puniendi sint?* A. D. - - - An. 1747. A. 11. F. 79

Auri-lotores ubicunque in Transylvania suam professionem libere exercere possunt. A. D. An. 1747. - - - - A. 8. F. 76

— *per Territoriorum Patronos in Auri-lotura impediendi non sint, sicut et nec illi his graves, et damnosi esse debent.* ibidem.

— *Patentibus a Judicio Montanistico elargitis provisi, iisdem Privilegiis, ac Immunitatibus gaudeant, quibus reliqui Urburarii.* ibidem.

— *Aurum ab ipsis inventum tenentur ad Regium Auri-Campsionis Officium erga statutum pretium inferre, sub poena in Legibus declarata; exceptis iis, qui circa Auri-lotionem Privilegia Specialia habent.* ibid.

Auri-lotionem in suis Territoriis exercentibus Dominis Terrestribus, proportionatam inventi Auri quantitatem in proprium usum convertere quo modo permissum est - A. D. An. 1747. A. 9. F. 78

Austriacae Domvs Augustae *Dominium a Principatu Transylvaniae suscipitur* A. D. An. 1744. A. 1. F. 9. *et seq.*

- - *Sexus Uterque Haereditariam habet in Principatu Transylvaniae Successionem.* - A. D. An. 1744. A. 3. F. 14 *et seq.*

Balás-

B.

BAlás-falváról *Consensus* adás Co. P. IV. T. 12. - - - - A. 5. F. 135
—Ujjabb *Donatio* adás *Jure perpetuo* Fogaras Földin három *Inscriptiós* Falukkal együtt Co. P. IV. T. 12. - - - A. 6. F. 335
Balog Máté felsö Orosfzi *Portiója*. Görgény Sz. Imrei Nemes Udvar-háza, a'hoz biratott Malmával, és Pap-Almás nevü Faluja *Donatiói* confirmáltatnak. - - Co. P. IV. T. 12. A. 11. F. 140
Baló Lásfzló, Praefzaka nevü *Fiscalis* Falujában *confirmál*tatik. - Co. P. IV. T. 12. A. 13. F. 141
Bánffi Diénes Kolo'svári Fö Kapitánynak a' háro. *Natiók* petsétjei alatt adatott *Edictum*ok *confirm*áltatnak - Co. P. III. T. 12. A. 4. F. 94
Bányáknak, minden-féléknek miveltetések bizonyos móddal fel-fzabadittatnak; 's a'hoz értö, másunan béjövö rendek *assecurál*tatnak. Ap. P. II. T. 9 A. 1. - F. 89. item Comp. P. III. T. 9. A. 1. F. 82.
Bartenstein Christophorus Sac. Rom. Imp. Liber Baro inter Indigenas Transylvanos recipitur. A. D. An. - - - - - 1752. A. 4. F. 115
Beckers Mathias S. R. Im. Eques Indigena Transylvanus fit. - - A. D. An. 1751. A. 8. F. 100
Békés-Vármegyében, és több hódolt hellyeken *peragál*andó Törvényes *Executiók* módja. Ap. P. III. - - - - - T. 71. A. 1. F. 265
Adózásának módja. Co. P. V. E. 35. F. 170
Belényes-vídéki Vas Kóhoz, Réz-bányához az öl-fa vágás *continuál*tatsék, *sub poena* Ap. P. II. T. 9. - - - - - A. 3. F. 93
—Városfsa *Taxával*; Bor harmintzaddal nem tartozik.

Ugy egyéb *Immunitás*sait és szólgálatjait lásd - - - Ap. P. III. T. 69. A. 1. F. 263
Benök *Michaël Secretarius Cancellariae Aulico-Tranſylvanicae in Indigenam Tranſylvanum recipitur.* - - A. D. An. 1751. A. 9. F. 101
Beſztercezén fellyül a' Móldovához foglaltatott darab határ, az Országhatárához *reapplicál*tatſék. - - - Ap. P. III. T. 83. A. 1. F. 301
Bírák a' hódoltságon Török és Ármás járáſt tartozzanak hírré tenni. Co. P. V. E. 32. F. 169
Bíróságot a' melly *Seſſionatus* Nemes ember Vármegyéken viſelni kéntelenítettek, Táborozás idején othon maradhat. Co. P. III. T. 4. A. 1. F. 68
— a' *Poſſeſſor*ok Emberei, *juxta quantitatem portionis Poſſeſſionariae*, úgy-mint a' Kortsomárlás *limitatió*ja tartja viſeljék. Co. P. III. T. 4. A. 2. F. 69
— a' Székelyek közt, a' Veres Darabontokkal együtt a' Lovas Puskáſok, és régi *Primipilus*ok-is rend ſzerént viſeljék. Co. P. III. T. 4. A. 3. F. 69
— Nemes ember ne viſeljen. Co. P. III. T. 4. A. 4. F. 70
Bona Fiſcalia ab Epiſcopo Tranſylvanienſi Romano-Catholico tenta, e Regeſtro Fiſcali Articulariter eximuntur. - A. D. An. 1751. A. 1. F. 88
Boros-Jenöbe híreket bé-vinni a' hódoltsági Nemeſség 200. forint büntetés alatt tartozik. Ap. P. III. - - - T. 19. A. 18. F. 178
— Körülötte a' kik Jószágot birnak, Jószágok nagyságához képeſt ott benn lovaſokat tartsanak, a' kik pedig nem tartanának azok, mivel büntetteſſenek - - Ap. P. III. T. 67. A. 1. F. 259
— Lakoſſai Gabonájokból dézmát ne adjanak *ibidem.*
— Alkalmatlanságainak *Complanál*ásáról való *Edictum*ok - - Ap. P. V. E. 28. F. 250 *et ſequent.*

Botos Legények büntetésének módja, Kik hajtandó tsoport marhájokkal útjokban valakinek kárt tétetnének - Ap. P. V. E. 6. F. 383

Braoun de Camus, Maximil. Ulyſſes Sac. Rom. Imp. Comes in Indigenam Tranſylvanum recipitur A. D. - - - - An. 1751. A. 6. F. 97

Bújdokló, lézengö, és tsak ide, 'stova tsavargó emberek igaz járásokról való bizonyság levél nélkül akár kitöl el-fogattaſſanak, és Tiſzti kézhez adatván, ha vétkeſeknek találtatnak 200 forint büntetés alól el-ne botsáttaſſanak - Ap. P. V. E. 9. F. 384

— ezeket akárkinek háta megett tartani 200 forint büntetés alatt tilalmas: Záſzlók alatt-is ha Kapitányok, 's Hadnagyok lappangtatnák, büntetése - - - - Ap. P. V. E. 10. F. 386

C.

CAuſae e Dicaſteriis et Tribunalibus Judiciariis Tranſylvanicis, ad Auguſtum Thronum Sacratiſſimae Majeſtatis, quae ſint Transmiſſibiles? vide A. D. - An. 1753. 1754. 1755. A. 2. F. 124. *et ſequent.*

Causák absque merito tsak *Exceptió*val a' *Peremptoriák*on kivül *de Sedibus inferioribus* a' Táblára ne botsáttaſſanak - Ap. P. IV. T. 1. A. 44. F. 335

— *Series* ſzerént ítélteſſenek minden ſzemély válogatás nélkül - Ap. P. IV. T. 1. A. 45. F. 335

Cauſarum in Judicio Montaniſtico agitatarum Appellatio ad quos, et quomodo fieri debeat? A. D. - - - - An. 1747. A. 14. F. 80

Csavargók, Kóborlók, Szegényeken élödök minden úton módon meg-fogattaſſanak, 500 forint büntetés alatt; e'ben pedig a' Tiſztek-is minden *Aſſiſtentiá*val légyenek, úgy a' Faluk és Egyházi Nemeſek-is - Ap. P. III. T. 49. A. 1. F. 241

— Kik Török földre tsatázók, ha *Reſidentiások per Directorem proſequál*taſſanak; *Reſidentiá*tlanok Kapitányoktól büntetteſſenek; Hajdu Tiſztektől pedig *ſub Capitum*, *et Bonorum amiſſione* Váradra viteſſenek, és *ſub Libertatum amiſſione* kergetteſſenek Ap. P. - - - - III. T. 49. A. 2. F. 242

Czernin Theobaldus Sac. Rom. Imp. Comes, FRANCISCI, *Sereniſſimi Ducis Lotharingiae*, *Magni Ducis Hetruriae*, *in acceptanda ab Inclytis Tranſylvaniae Statibus Suae Serenitati Oblata Corregentia denominatus Plenipotentiarius*, *erga Solitum Juramenti Sacramentum oblatam Corregentiam acceptat* A. D. - - - - An. 1744. A. 5. F. 44.

Csíki hámoron, harmintzadon és Örökön vitézlő rendnek törvénye ki-ſzolgáltatásáról Co. P. III. T. 8. - - - - - - A. 1. F. 75

— Hámorhoz ſzabados fa-vágás, és a' vágók' fizetése ez után-is fenn maradjon Co. P. III. T. 8. A. 3. F. 77

Csík-Szeredában más hellyekről való Csizmadiák - is míveket bé-vihetik, és árúlhatják Co. P. V. - - - - - - E. 29. F. 167

Czigányok'-Vajdasága Vallon Péter után *in perpetuum tollál*tatik. Ap. P. III. T. 58. A. 1. F. 252

Collateralis Atteſtatiók-is bizonyos *Caſus*okban meg-állanak. - Ap. P. III. T. 47. A. 17. F. 237

*Collegium*hoz BETHLEN GABOR Fejedelemtől *legál*tatott 20000. forintokról az Ország *aſſecuratió*ja helyben hagyatik. Ap. P. I. Tit. 10. A. 1. F. 29

Collegium hellyének Kolo'svár, és Fejérvár rendeltetik - - - - Ap. P. I. T. 10. A. 2. F. 29

— ſzükséges vólta, és ha kettő nem lenne-is, de valamellyik hellyen *erigál*taſsék hová hamarébb. *ibid.*

— Tanitóinak Tudós Profeſſorok hozaſſanak; haſanoſon

ſon tanitó jó Mesterek tartaſſanak Ap. P. I. T. 10. - - - - A. 3. F. 30
— Profeſſorai, és *Inſpector*ainak *aſſecuratió*ja a'hoz *manutenealt* Jószágokban lejendö meg-tartatások felöl; 's azok *Fiſcalitás*sit mint értsék a'nak-is *declaratió*ja *ibidem* - - - F. 31
— igazgatására, és a' hozzá való *bonum*ok *adminiſtratió*jára haſznos *Inſpector*ok állittaſſanak Ap. P. I. - - - - - T. 10. A. 3. F: 30
*Commiſſarius*ok ellen ha ſok számú fegyveres Nép kelne-fel, és úgy fegyverkeznének ellenek, 's nem rendes *Repulſió*val *obviál*nák, azok ellen *poena*. - - - Co. P. IV. T. 14. A. 1. F. 143
Cuſorum falſarum monetarum, ſi ii Urburarii fuerint, proceſſus et poena. A. D. An. 1747. A. 12. F. 79

D.

DAróczi és János-falvi lakoſok között való *Controverſia* el-igazitására *Commiſſarius*ok rendeltetése. - - - Co. P. III. T. 13. A. 5. F. 98
Deáki Tudományban Jobbágy gyermekeket meg-akadályoztatók ellen való *poena*. A. P. I. T. 6. - - - - - A. 1. F. 21
Debreczen az 1625. eſztendö elött oda ment Jobbágyokat ki-adni nem tartozik Ap. P. III. T. 68. A. 1. F. 262
— 1625. eſztendö után oda mentek ki-vételének *Proceſſus*a *ibidem*.
— A' Sóſöknak ſavokat minden képpen el - adni, 's más helyre-is ki-vinni tartozik meg-engedni 200. forint büntetés alatt Ap. P. V. E. 17 F. 388
Dé's Városſa Palánkal való környül vétetésének módjáról - - Co. P. V. E 8. F. 155
— *Regalis*ſal gyüléſre ne hívattaſsék, 's egyéb *gratuitus labor*ral ſe tartozzék. Co. P. V. E. 9. F. 155

Dé'sre, O, és Uj Tordára telepedök' Nemeſségéről, és ſzabadságáról. Co. P. III. T. 11. A. 6. F. 90
— a' meg-telepedteknek régi Fejedelmektől való *Donatiójok*, *Collatiójok*, 's *Privilegium*ok meg-tartatván *Jus Regium*mal *confirmál*taſſanak, és ſemmi Majorságból Dézmát ne adjanak. Co. P. III. T. 11. - - - - A. 7. F. 90
— Méſzárſzéket és Kortsomát ſzabad tartani. Co. - - - - P. III. T. 11. A. 9. F. 91
Dézma elegyesleg, 's ne válogatva a' jobából vétesſék akárminek, ſemmi újjitás e' mellett ne *introducál*taſsék Ap. P. II. T. 10. A. 1. F. 94
— Nemes embertől ne vétesſék, nem tartozván maga határán ſemmiből adni; ha ſzinte paraſzt földet mivelne-is; úgy ſzintén Czédula pénzel nem tartozik. - Ap. P. II. T. 10. A. 1. F. 94
— El-ſzállitásának ideje, akármi nével nevezendö légyen az, Sz. Márton nap után két hét; az után eſendö kárt a' Dézmáſok tartozzanak meg-fizetni, a'dig pedig nem. Ap. P. II. T. 10. A. 2. F. 95
— El-tséplésében Cséplö réſz a' tizedik mérés. Ap. - - - P. II. T. 10. A. 3. F. 96
— Bé-ſzállitáſakor a' *Fiſcus* Tiſztjei egyéb tereh viſeléſſel a' ſzegénységet ne terheljék. Co. P. II. T. 4 - - - A. 2. F. 50
— El-vitelének *Privata Perſonák*tól *poenája* Co. - - P. II. T. 4. A. 3. F. 51
— Bihar Vidékiről bé-ſzólgáltatásának módja. Co. P. II. - - - T. 4. A. 6. F. 53
— Bárányok az egéſz Száſzságon Braſsót, és Beſzterczét ki-vévén *Fiſcus* ſzámára ſzedeſſenek Ap. P. II. - - - T. 10. A. 6. F. 98
— alól *exemptus* földekről ſzabados a' gabonát mind-

járt

járt el-hordani, a'közönséges fel-szabadúlás elött-is. - - Ap. P. III. T. 5. A. 1. F. 141

Dézmát Erdélyben az Oláhok-is tartoznak adni mindenből; a' *Partium*ban a' *Patronus*ok szabadságára hagyatott - Ap. P. III. T. 5. A. 2. F. 142

Dézmákban lévö *Quarta*jok a' Szász Papoknak a' mint a' *reſtitutio*tól fogva *exigál*tatott, azon *uſus obſervál*tatsék mind a' *Fiſcus*, mind pedig azok részéről; mellyekröl *Regeſtrum*ok készíttessenek; A' Dézmásoknak *Inſtructiók* adattassanak; Káptalanokba tétessenek, és onnan a' kinek kívántatik ki-adassanak. - - - Ap. P. II. T. 10. A. 4. F. 96

— vagy azok *Arendá*ban ha mik *poſt annum* 1588. *abalienál*tattanak, *inſtar Bonorum Fiſcalium recuperál*tassanak, az elött *conferál*tattak a' *Poſſeſſor*oknak maradjanak. Ez után lévö *Collatió*ji a' *Fiſcale Bonum*ok rendéhez alkalmaztatnak Ap. P. II. T. 10. - - - A. 5. F. 97

Dézmások *Reſidentiás*, Zálogos emberek légyenek; 's minémü *Inſtructió*val botsáttassanak-ki a' Dézmálásra. - - Ap. P. II. T. 11. A. 1. F. 99

— Keresztény pénznek, penna kévének, penna bornak, ászok pénznek 's a' t. *exigál*ásától *ſuperſedeál*janak. - - Ap. P. V. E. 11. F. 386

— A' melly egy forintot, 's egyéb *exactió*kat szoktak venni fegyverekkel szólgáló szabados embereken, *in perpetuum tollál*tatik Ap. P. V. E. 12. F. 387

— Kikkel Falusi Csösök, Pásztorok meg-egyeznek gabona, vagy szöllöbéli károkról, Törvénnyel végyenek *ſatisfactió*t *Fiſcus*, és a' káros részéről - - - - Ap. P. V. E. 13. F. 387

— hányad magokkal, lovakkal mennyenek-ki, 's minemü gazdálkodások légyen, me'dig *continuál*ják a'

Dézs-

Dézmáláſt *limitálva* légyen Ap. P. V. E. 14. F. 388
— Határ fel-ſzabaditásért, és Dézmáláshoz kezdésért ne húzzanak Ap. P. V. E. 15. F. 388
— *Exceſſus*okat tselekedvén *Inquiſitio*, és *Areſtatio* elelnek meg-engedtetik Ap. P. V. E. 16. F. 388
— Vicék, Dézmálni mikor menjenek-ki, 's a' ſzegénység lovain ne járjanak, *ſub poena* Co. P. II. - - - - T. 4. A. 1. F. 50
— Pinczéket mint járjanak, 's a' Dézmákat miképen - ſzállitsák Co. P. II, T. 4. A. 4. F. 51
— Gabonát a' ſzegénységgel ne vetteſſenek, 's egyebekben-is ha magok határán kivül járnának a'nak büntetéſe - Co. P: II. T. 4. A. 4. F. 51
— A' kik pénzeket ſzegénységnek ki-adván, azért ſzokatlan *honorarium*ot, 's ſattzot véſznek, azok' *poenája* - - Co. P. II. T. 4. A. 5. F. 53
Deſzni Jóſzág, Jenöben való Lovas tartáſtól *immunis*; a' *Patronus*ok a' Várra tartoznak gondot viſelni - - - Ap. P. III. T. 67. A. 1. F. 259
Diettherich Fridericus Wilhelmus L. B. in Indigenam Tranſylvanum recipitur A. D. 1751. A. 7. F. 99
Directores Fodinarum, ad Fodinas privatorum Dominorum Terreſtrium propriis Territoriis apertas, vel in poſterum aperiendas, non alii, quamqui literis facultatoriis a Judicio Montaniſtico elargitis proviſi fuerint admittendi ſunt A. D. An. 1747. A. 1. F. 66
*Director*ok Székeken, 's Táblán mikor ülhetnek benn - - Ap. P. IV. T. 17 A. 2. F. 369
Diviſio dolgában ha egyéb rendbéli dolgokról külön külön *Repellál*tanak-is egy *Onus*ſal tartozzék a' *Repellens* - Co. P. IV. T. 6. A. 1. F. 117
Doboka Vármegyeiek, Székiek elött, vagy véllek perelvén,

relvén, Kezeſt állitani nem tartoznak Co. P. III. - - - - - T. 11. A. 2. F. 87

Donatarius contra vim Contradictionis benne maradván a' Jószágban, *ante Statutionem Legitimam* menvén-bé; *exturbál*taſsék, 's *procedat extra Dominium* - - Ap. P. IV. T. 13. A. 6. F. 363

*Donatió*jokat a' *Fiſcalis* Jószágokról a' *Poſſeſſor*ok Taináts Urak, Fö-Tiſztek, és Tábla-Fiai eleiben *producál*ni tartozzanak Co. P. V. E. 27. F. 165

— Kik idegen Nemzet által *Sollicitál*ták, vagy *Sollicitál*nák-is e'nek utánna, *Caſſál*taſſanak *cum poena et proceſſu* - Co. P. IV. T. 12. A. 3. F. 132

*Donatió*k a' régi *Stilus* ſzerént *emanál*taſſanak: *Clauſula, Salvo Jure Fiſci deleál*taſsék, a' mellyekben pedig *inſerál*tatott vólna *reformál*taſſanak Ap. - - - P. IV. T. 13. A. 1. F. 360

— Tsak a' *Legitimus* Fejedelmektöl valók állanak-meg, úgy a' Mihály Vajdától adattattak-is, és meg-veretéſekor-is a' Kik *Nobilitál*tattak Ap. P. IV. - - - T. 13. A. 5. F. 362

— A' *Legitimus* Fejedelmektöl hány útakon ſzoktak *conferál*tatni; az olly' Jószágok *apprehenſió*jában való *modalitas* Ap. P. IV. T. 13. A. 6. F. 363

— mellyek elébb *emanál*tak azok maradjanak-meg - - - Co. P. IV. T. 12. A. 6. F. 135

*Dotaliſtá*któl mint vehetik-ki a' *Haeres*ek Jószágokat; Kár-tételek *refuſió*jának, 's nállok lévö Levelek, és el-idegenített Jószágok viſzſza ſzerzésének módja; *Dotalitium*okon kivül való *Juſt praetendál*ván, mit tselekedjenek a' *Haeres*ek Ap. P. III. T. 25. - - A. 1. F. 184 *et ſequent.*

Edu-

E.

E*Ducillationis Jus apud Montaniſticos ſi Domino Terreſtri competere dignoſcatur, tenetur idem de ſufficienti liquorum ſpecie providere; vel Educillum Urburariis in Arendam elocare* A. D. An. 1747. - - - - A. 6. F. 75

Ekkléſiai régi *Parochialis Proventus*okat Kik el-tartanak ellenek *Proceſſus* és *poena* Ap. P. I. T. 5. - - - - A. 1. F. 17

— *Parochialis Proventus*okat *in Caſu etiam Vacantiae Miniſterialis*, máſuvá *conferál*ni nem ſzabad Ap. - - - P. I. T. 5. A. 1. F. 17

— *Bonum*ok foglalói, 's nem *reſtituál*ói ellen *Proceſſus* és *poena* Ap. P. I. T. 5. A. 1. F. 17

— *Viſitál*áſoknak idején, a' ſzegénység ne *taxál*taſsék - - Ap. P. I. T. 5. A. 2. F. 19

Ekkléſia-béli külömbözö Valláſu Papok, egymás hívataljában magokát ne avaſsák: 's *Viſitál*áſokban az *uſuſt obſerváljak* Ap. P. I. T. 5. A. 3. F. 19

Ekkléſiához ingatlan jókat örökösön *legál*ni *Fiſcus* vagy *Succeſſor*ok kárával nem ſzabad Ap. P. I, T. 6. - - - - A. 2. F. 23

Ekkléſiáſticusok a' Székelységen külsö Örökséget bírván, a' Falubéliekkel közönséges dologban égyet értsenek - Ap. P. I. T. 5. A. 3. F. 19

— Ellenkezö *Religió*jú Személlyeket *Copulál*ni, 's *Divortiál*ni ne méréſzeljenek *ſub poena*. Söt azon egy Valláſu Papok-is mi módon Ap. P. I. T. 5. A. 4. F. 19

— A' Kiktöl meg-bántatnak azok ellen *Proceſſus*, és *poena* - Ap. P. I. T. 5. A. 5. F. 20

— Máſokat meg-bántván azon *poená*ban eſnek *ibidem*.

— *Protectio*jok alatt lappangók, 's Jobbágyságot kerülök ellen, Kik tanulás *praetextus*sával here módjára élnek

élnek *proceſſ.* Ap. P. I. T. 6. A. 1. F. 21
— Ösröl álló, 's *acquirált* jovok *devolutiója in Caſu defectus eorum* Vármegyéken, Székelységen, és Városokon mint légyen Ap. P. I. T. 6. A. 2. F. 23
Enyeden, 's több Mezö-Városokon való *exemptio*, 's *Nobilitatio caveált*atikAp. P. III. T. 60. A. 2. F. 255
Enyedi Kastélyban a' lakos Nemeſségnek Kamara helyek intézteſſének, a'ra *deſtinált Commiſſarius*ok által - Ap. P. III. T. 60. A. 1. F. 254
— Nemes, és Városi Rendek közt való *Contraverſia* már *decidált*atván, 's Káptalanba adatván, mind két rélzröl a'hoz tartsák magokat, *ſub poena flor.* 500 - - Ap. P. III. T. 60. A. 2. F. 255
— Piaczon *extorqueált*ni ſzokott Köböl pénz *tollált*atik - - - Ap. P. V. E. 19. 390
— Ujjonnan Nemeſedett Iakoſok a' Városſal egyet értsenek magokra, s' házokra rakodott adójokat a' *Collegium*hoz adják-meg Co. P. I. T. 1. A. 7. F. 4
Epiſcopi Tranſylvanienſis Romano-Catholici Bona, e Regeſtro Fiſcalium Bonorum Articulariter eximuntur - - - A. D. An. 1751. A. 1. F. 88
Erdökre mellyek tílalmaſok ha hatalmaſúl mennének más Falu-bélíek feles ſzámmal, vagy ha *privatim* tselekednék-is azok ellen *poena* és *proceſſus* Co. - - - P, III. T. 7. A. 2. F. 75
Erdökböl mellyek Ekkléſiákhoz tartoznak, a' jövedelem Templom ſzámára fordíttaſsék; az Erdök pedig a' Faluknak, mellyeknek határain vagynak, gondviſeléſe alatt légyenek Co. P. V. E. 19. F. 161
Ezüſtöt Plikben, melly munkában nem forgott az Országból ki-vívök ellen *proceſſus* és *poena* Ap. P. II. - - - T. 16. A. 1. F. 114
— melly mívben vólt a' Haza Fiak, 's Idegenek-is

mint vehetik-meg, 's vihetik-ki *Ibidem.* A. 2. F. 116
Executiot egyik Vármegye vagy Szék-béli Tiſzteknek hiteles *Reſcriptum*okra, a' más helységbéli Tiſztek azon ſzerént tégyenek Ap. P. III. T. 47. A. 12. F. 233
— Az Orſzág rendeléſei ellen nem *admittáló* Udvar-Bírók vagy Tiſztek ellen *Proceſſus* és *Poena* - - Ap. P. IV. T. 1. A. 8. F. 315
— félben hagyni *Illegitimum Mandatum*ra nem kel - - Ap. P. IV. T. 10. A. 1. F. 354
— *Miſſile Mandatum*okkal *turbál*ni akarók ellen *Proceſſus* és *poena* Ap. P. IV. T. 12. A. 1. F. 359
— *Commetaneus*ok jelen-létében kell tenni Co. P. IV. - - - - T. 5. A. 3. F. 116
*Executió*ra *Legitime emanált Mandatum* vagy *Sententia* mellett ki-nem menök ellen *Proceſſus* és *poena* - - Ap. P. IV. T. 9. A. 1. F. 352
— *Deliberatum Emanál*ása után Eſztendö el-telvén, vélle ki-menni nem ſzabad, hanemha *reſuscitál*tatik - - Ap. P. IV. T. 1. A. 9. F. 316
— Tiſztek Vármegye *Exmiſſió*ja nélkül-is ki-menni tartoznak - Ap. P. IV. T. 10. A. 1. F. 354
— *Transmiſſió*ban ment *Causá*kban ki-menni *uſque deciſionem Causae* nem ſzabad Ap. P. IV. T. 14. A. 5. - - - - F. 367
*Executor*ok *Legitimus*ok kik lehetnek Ap. P. IV. - T. 10. A. 1. F. 354. *item* Co. P. IV. T. 5. A. 2. F. 116
*Executió*ban *procedáló* Nemes meg-öletvén, gyilkoſſá a' Tiſztektöl Törvénnyel büntetteſsék; ha ſzinte meg-békéllett vólna-is a' Sérelmes féllel Ap. P. III. - - - T. 44. A. 1. F. 313
*Extorſió*kat, *Exceſſus*okat és *exemptió*kat illetlenül *Articulus*on, vagy *Decretum*on kivül *patráló* Tiſztek ellen *Proceſſus* és *poena* Co. P. III. T. 11. A. 3. F. 87

Evi-

Evictor állitásának módja *in Proceſſu* Ap. P. IV. - - - T. 1. A. 26. F. 325

Evocatio Erdélyben nyóltzad napra; *Partium*ban tízen-öt napra légyen Ap. P. IV. T. 1. A. 13. F. 318

— Mitsoda *Caſus*okban lehet *ad Perſonalem Comparitionem* - Ap. P. IV. T. 1. A. 15. F. 319

— Ha *perſonaliter* léſzen, nem *Perſonalis Comparitiót* kívánó dólogért, büntetése az *Evocál*tatónak *ibid.* - - - A. 16. F. 320

— *Proceſſus*sa és *poená*ja, melly máſok ellen méltatlan tétetik - Ap. P. IV. T. 9. A. 1. F. 352

*Evocatorium*ban eſett hibának igazitásáról Ap. P. IV. - - - T. 1. A. 34. F. 330

Evocatus Perſonaliter, mikor ſzólhat *per Procuratorem* - - Ap. P. IV T. 1. A. 15. F. 319

F.

FAluknak nehány réſzekre való határai *juxta numerum Seſſionum* oſztaſſanak a' *Poſſeſſor*ok között - - Ap. P. III T. 29. A. 1. F. 190

— Falnagyjai, Bírái ſemmi némü Poſtálkodóknak Sattzoltatóknak ſemmit ne *conferál*janak, ſem féltekben, ſem pedig egyéb *reſpectus*ranézve *ſub poena* - - Co. P. III T. 1. A. 2. F. 56

Fejedelem *Rákóczi Sigmond* ö Nagysága *Juramentum*ának *tenora* - Ap. P. II. T. 1. A. 1. F. 33

— *Báthori Gábor* ö Felsége *Juramentuma ibid.* A. 2. - - - - F. 35

= = *Conditiói* Ap. P. II. T. 1. A. 2. F. 37

— *Bethlen Gábor* ö Felsége *Conditiói* Ap. P. II. - - - T. 1. A. 3. F. 40

— *Catharina Brandeburgica* Aſſzony ö Felsége *Conditiói* - Ap. P. II. T. 1. A. 4. F. 42

— Idösbb *Rákóczi György* ö Nagysága *Conditiói* - - Ap. P. II. T. 1. A. 5. F. 45
— *Rákóczi Ferentz* ö Nagysága Gyermeki ideje alatt való *Gubernálás'* módja, a' *Regimen*nek *apprehendálásáig* - Ap. P. II. T. 1. A. 7. F. 55
= = ö Nagysága *Conditiói* *ibidem* F. 58
= = ö Nagysága által a' *Regimen*nek fel-vételére, és a' *Juramentum* le-tételére rendeltetett idö *ibidem* - - F. 58 *et sequent.*
= = ö Nagysága mellé rendeltetett *Gubernátor* és a'nak *Conditiói* *ibid.* A. 8. F. 65
= = ö Nagysága mellé rendeltetett *Gubernátor*nak hólta történvén, a'nak hellyébe más válaſztaſsék mindjárt *ibidem* - A. 9. F. 66
= = ö Nagysága körül az ártalmas tanáts-adókat *Gubernátor* a' Tanáttsal *admoneáljak*, és *amoveálhaſsák*-is *ibidem* - A. 10. F. 67
= = ö Nagysága gyermeki ideje alatt ha ki hadat fogadna *Gubernátor* a' Tanáttsal el-oſzlathaſſa: Kiknek parantsolatjára tartozzék minden rend felülni; az illy' parantsolatokat pedig *Gubernátor Cancellariusſal*, vagy ott lévö Tanátsokkal *Subſcribálja* *ibidem* - - A. 11. F. 68
= = ö Nagysága, 's *Gubernátor* között *mutua Relatiók*, 's *quid in Caſu violationis Conditionum faciendum ſit* - - Ap. P. II. T. 1. A. 12. F. 69
= = ö Nagysága *Gubernátor*a és a' *Status*ok közt *Reciprocum Juramentum* légyen *ibidem* A. 13. F. 71
= = ö Nagysága mellett a' *Gubernátor*, és Tanátsok *Suſtentatiója* Orſzág közönséges jövedelméböl légyen *ibidem* - - A. 14. F. 71
— *Bartsai Akos Conditiói* Co. P. II. T. 1. A. 1. F. 9
= = *Juramentuma* Co. P. II. T. 1. A. 2. F. 22

Rákó-

— *Rákóczi György Juramentuma ibidem* A. 3. F. 23
= = ö Nagyságához *praeſtált Juramentuma* a' *Regnicolá*knak Co. P. II. T. 1. A. 3. F. 23
— *Kemény János Conditiói* Co. P. II. T. 1. A. 4. - - - F. 24 *et Sequent.*
= = *Juramentuma* Co. P. II. T. 1. A. 4. F. 24
= = Hívségére le-tett esküvéſek a' Haza-fiaknak *ibidem* - - - F. 35
— *Apaſi Mihály* ö Nagysága *Conditiói* Co. P. II. - - T. 1. A. 4. F. 35 *et Seq.*
= = *Juramentuma* Co. P. II. T. 1. A. 4. F. 45
= = ö Nagyságához le-tett hitek a' Lakoſoknak *ibidem*
= = ö Nagysága XXIV-*dik Conditiója qualificál*tatik - - Co. P. II. T. 2. A. 6. F. 48
Fejedelmek Személyek 's Méltóságok ellen, a' Haza kárára, *Conjuratiók*at, *Conſpiratiók*at tselekedök ellen *Proceſſus* és *poena* Ap. P. II. T. 7. A. 6. F. 78
— magoktól hadakozáſra való okot ne adjanak, *Inauguratió*jokkori *Conditiók*hoz tartván magokat Ap. - - P. II. T. 4. A. 1. F. 73
— *Libera Electio* ſzerént válaſztatván, azoknak *praeſcribál*andó *Conditiók* az Idönek alkalmatoſságaitól hordoztatnak Ap. P. II. T. 1. A. 1. F. 33
— Hívségekre *homagium*okat *praeſtál*ni tartozzanak minden rendek, *ſub poena amiſſionis omnium bonorum*, külön kenyeres Gazdaſágban ſzállók-is húſz eſztendös-kort érvén Ap. P. II. T. 2. A. 1. F. 72
— Gyüléſek alatt elsöben ki-adott *Propoſitió*jokon kivül újjabb *Propoſitiók* ne *annectál*taſſanak, el-kerülhetetlen *Caſus*okon kivül Co. P. II. T. 2. A. 3. F. 47
— mikor egyik lakó helyből máſikba indúlnak, *Fiſcus* ſzükségére való ſzekerekre Hof-Meſterek viſeljenek gondot - Co. P. III. T. 1. A. 9. F. 61

— a' hól lakáſokat *continuál*ják, Udvari Népei a' magok lovokat a' körül lévö Nemeſség Rétjére ne köſsék - Co. P. II. T. 2. A. 1. F. 47
— Törvénytelenségre ok nélkül tanátslói *in notam perpetuae infidelitatis incurrant* Ap. P. II. T. 3. - - - A. 1. F. 73
— ha valamelly Jószágot *per notam*, *vel defectum*, *aut virtute Articulorum* fel-fognak, ſe Feleségeknek, ſe gyermekeknek ne *conferál*haſsák; hanem *benemerita Perſoná*nak adják az e'dig valókon kivül - - Co. P. II. T. 1. A. 4. F. 33
Fejedelmekben való *immatura aetas*, *ad Articulum Anni* 1607. *relegál*tatik; azon *Confirmál*tatik; mindazáltal *arduis Cauſis id exigentibus* Rákóczi Ferentz ö Nagysága válaſztatik; ö Nagysága *Juramentuma*, és a' *Status*ok' *reciprocum Homagium*a - - Ap. P. II. T. 1. A. 7. F. 55
Fejérváratt a' *Poſſeſſor*ok *Aſſecuratió*ja házok, 's örökségek *dominium*a dolgában; Házak épitésére a' Tiſztektöl *adigál*taſſanak; A' Városnak szükſéges épitése *continuál*taſsék Ap. P. II. T. 14. A. 1. F. 109
— Nemes házhoz ſzaladott lator ki-adaſsék *ſub poena flor.* 500. a' Tiſztek-is tartozzanak reá menni Ap. - - P. II. T. 14. A. 2. F. 111
— a' Keritésen belöl ſzalmával fedett házát, és töviſſes sövény Kottjét bizonyos rendelt idöre ki ki *reformál*ni tartozzék *ſub poena* Ap. P. V. E. 20. F. 390
— Orſzág-Gyüléſe alatt Kiknek adaſsék ſzállás, 's Kiknek nem? és az Orſzágbélieknek ott vagy fogadott ſzálláſok, vagy pedig tulajdon házok légyen Ap. - - - P. V. E. 21. E. 391
— a' Lakos Nemeſségnek füvelö hely rendeltetik - - Co. P. II. T. 2. A. 2. F. 47

Fiak ellen kik erköltstelenek *Proceſſus* és *poena* Ap. - - P. III. T. 48. A. 1. F. 240
Fiſcalia-bona ab Epiſcopo Tranſylvaniensi Romano-Catholico poſſeſſa, e' *Regeſtro Fiſcali Articulariter eximuntur* A.D. An. 1751. A. 1. F. 88
Fiſcalis-Jószágok viszszá szerezteſſenek mellyek 1588-*dik* Esztendö után el-adattak; Érdemes embereknél lévök pedig, és a' Kik pénzt adtanak vólna a' Köz-jóra *inſcribáltatni*; és a' *Reluto depoſitis deponendis* légyen Ap. P. II. T. 8. A. 1. F. 78
— Jószágok, mellyek 1615. Esztendötöl fogva *inſcribáltattak*, a' *Donatiók continentiájira* hagyattatnak; Azoknak zálogos el-adások szabados; de örökösön nem *conferáltat*hatnak Ap. P. II. T. 8. A. 1. F. 78
— Jószágok viszszá váltásakor, ha valaki a' *Manumiſſus*okat viszszá nem adná, avagy a' más helyre telepítetteket, azoknak árok *defalcál*ódik a' *Summá*ból *ibidem*
— Jószágot, ha Kinek az Ország *conferált* Mihály Vajda ki-verésekor, *excontentatió* nélkül el-ne vétetsék, ha nem *rebellált*, az után az ollyatén *Donatarius* - Ap. P. II. T. 8. A. 1. F. 80
— Jószágok mellyek légyenek, nevezet szerént le-írattak Ap. P. II. T. 8. A. 1. F. 80 & 81
— Jószágok *Poſſeſſor*inak érdemeſségek vi'sgálása *penes Principes*, *et Conſiliarios* vagyon, illy' Jószágok, *Proventus*ok *absque praeſcriptionis interventu redimáltat*hatnak Ap. P. II. T. 8. A. 1. F. 81
— Jószágok, Dézmák, *Proventus*ok, mellyek 1688. Esztendö elött adattak vólna-el ne *reluáltat*nak; a' mellyeket *reluáltak* vólna-is viszszá adattatnak - - Ap. P. II. T. 8. A. 1. F. 82
— Jószágok, Várak, mellyek *in Anno* 1650. *Fiſcalis*ok-

*lis*oknak írattak, *ratum* légyen, és azon módon *reluál*tassanak Ap. P. II. T. 8. A. 3. F. 83
— Jószágok, a' Kik által *usque ad Annum* 1615 elfoglaltattak, azok hogy meg-nem háboríttatnak *assecurál*tatnak - A. P. II. T. 8. A. 6. F. 86
— Jószágban, a' melly Nemességnek Személyekre, 's Örökségekre nézendö dólgok Bethlen Fejedelem idejében helyben hagyattak, most-is *ratificál*tatnak; *ab Anno* 1631 telepedtek-is, Kik ez ideig meg-tartattak *Productió*ra nem kénszerittetnek; kivétetvén a' Váradi Jószágban lakó Nemeség Ap. - - P. II. T. 8. A. 7. F. 87
— Jobbágyok, Czirkálás, Törvényes *Executiók*, Fejedelmek, 's Vármegyék szükségét illetö *Expensák* dólgában, Vármegyék Tisztyei *Jurisdictió*jok alól ki-nem vétetnek A. P. II. T. 8. A. 8. F. 87
— Várakban Szükségkorán Fejedelmek *Praesidium*i bészállitásának módja; *Fiscalis* Várak *Possessori*, 's azokban lévö Tisztek, *Praesidium*ok, *ad Fidelitatem Principum, oda confugiál*andók *securitás*sa, *ad defendenda et conservanda Fortalitia etc.* hittel köteleztetének *sub gravi poena* Ap. P. II. T. 13. A. 1. F. 108
— Jószágban Nemes Ember barlangból szöllöt akárván épiteni, mit köveséen az elött míg hozzá fogna - - Ap. P. V. E. 23. F. 392
— Tisztek *simplex requisitió*jára nem tartozik a' Nép semminémü vonómarhát, és szekeret adni; hanem Székeknek Tisztjeit *requirál*ják Co. P. III. T. 1. - - A. 8. F. 61

Fiscus, és a' melly *Possessor*ok között *in Anno* 1650 és 1651 valamelly Jószágban *de Fiscalitate Controversia* maradott fenn, mind a' két részröl azok végett *processus* Ap. P. II. T. 8. A. 3. F. 83

Kezé-

— Kezére Jószágok mi módon szállanak: A' meg-írt *Fiscalis*okon kivül mind *Jure Perennali*, mind pedig egyébként Fejedelmektöl el-adattathatnak Ap. - - P. II. T. 8. A. 4. F. 86

— Valamelly Jószágban lappangó jussát, *eo Juris Processu* keresheti, mint más *privatus* Nemesség égyik a' másiktól; el-nyervén-is illyek *Fiscalis*oknak nem tartatnak, 's az illyeket el-adhatják *Perennaliter*-is a' Fejedelmek -Ap. P. II. T. 8. A. 5. F: 86

— Kezére *per notam, et Contractum deveniált* Faluk, és *Portiók*, ha szintén a' *Fiscale Regestrum*ban írattattak-is, *Jure perpetuo* el-adattathatnak Co. P. IV. - - T. 12. A. 15. F. 142

Fodinatores, Metallurgi, et Urburarii. Vide sub voce Urburarii

Fogaras-Vára 's Tartománnya állapotja régi *Privilegium*iban marad, *exceptis juxta Articulos Regni excipiendis*; CATHARINA Fejedelem Aszszonynak *nomine Dotis* Száz ezer forintokban *obligál*tatott vólt, az után 1634-*ben* Idösbbik RAKÓCZI GYÖRGY Kegyelmes Urunknak, ö Nagyságának nyóltzvan ezer forint *Summá*ban mitsoda móddal *obligál*ta az Ország - Ap. P. II. T. 15. A. 1. F. 112

— Földéröl el-ment, 's viszszá menni nem akaró Jobbágyok viszszá botsáttassanak; A' kik pedig nem akarnának viszszá menni, *juxta Articulum Anni* 1748 *reducál*tathassanak Ap. P. II. T. 15. A. 2. F. 114

— Vára *cum Pertinentiis* Mélt. Bornemisza Anna Fejedelem Aszszonynak *inscibál*tatott Co. P. IV. - - - T. 12. A. 4. F. 133

Foglyokat tizen-öt napig tarthatják a'meg-fogatók Co. - - P. IV. T. 16. A. 2. F. 148

FRANCISCUS, *Serenissimus Lotharingiae Dux, Sacra-*

tissimae Principis MARIAE THERESIAE Consors, in Principatu Transylvaniae ab Inclytis Principatus Statibus ad Corregentiam invitatus, oblatum se benigne acceptare declaravit A. D. An. 1744.
- - - A. 5. F. 44

G.

GRátia adás az Uralkodó Fejedelmek hatalma alatt vagyon Ap. P. III. T. 47. A. 14. F. 234
— a' Törvényben meg-*Sententziáz*tatott Czégéres vétkü gonosz-tévöknek *absque Officialium informatione* Fejedelmektöl sem adathatik *ibid.*
Gelvára telepedö Puskásokról Co. P. V. E. 6. F. 154
Generalis gyülések *celebrál*tatásakor a' *Status*oknak külön-külön egy-egy Uttza rendeltetsék a' Szállás-Osztótól Co. P. V. E. 17. F. 159
Görögöknek, Örményeknek, Ráczoknak, Bólgároknak, Dalmatáknak, mitsoda *Conditió*kkal engedtetik-meg a' Kereskedés, járás-kelés Ap. P. III. T. 52 A. 1. F. 246
— a' kik ezekkel perelnek *Proceſſus*ok módja *ibidem*
— és egyéb Kereskedö rendeknek adások, 's vevések módjáról Co. P. III. T. 15. A. 1. F. 104
Gyalu-Vára 25000 fotintba *inſcribál*tatik Bánffi Diénes Uramnak Co. P. IV. T. 12. A. 7. F. 136
Gyikosságot *patrál*ók ellen *Proceſſus*, *in diverſis Circumſtantiis* Co. P. III. T. 14. A. 4. F. 101
== Örökségét, sem egyéb jóvait *ante Executionem Sententiae contra tales latae*, senki meg-venni ne méreszelje *ibidem*
— Nemes ember ha *patrál*, ellene *Proceſſ.* Ap. P. III. - - T. 47. A. 20. F. 238
Gyülések alatt való Táblán mitsoda *Causák revidéltassanak* Ap. P. IV. T. 1. A. 43. F. 335
— Ki-szólgáltatásának hellye, és napja, 's az ott való

Pro-

Propoſitiók ki-adáſa Tanáts Urak *Conſenſus*ából légyen Co. P. II. T. 2. A. 4. F. 48
— idejek alatt a' míves emberek minden-féle míveket és egyéb rendek-is el-adandó marhájokat ſzabadoſon bé-vihetik, és árúlhatják azok hellyein Co. P. V. - - - E. 16. F. 159
— idején, és hellyén a' kik jelen nem lennének, vagy pedig azokat végig nem várnák azok ellen *proceſſus* és *poena* - Co. P. V. E. 18. F. 159

H.

HAdakozáſnak idején erös *Edictum*ok adattaſſanakki; Nemes házakra, majorokra, Papok, és Schola házakra hadak ne ſzállittaſſanak *ſub poena flor.* 200 - Ap. P. V. E. 24. F. 393
Hadi *Expeditiók* alatt *Potentiát* vagy egyéb *injuriát patrálók* ellen *proceſſus*, és a' *poena executió*jának módja Ap. P. III. T. 19. A. 13. F. 176
== a' Száſzságról két nevezetes Személy leg-alább, *continuo* jelen légyen a' Fejedelmek mellett *ibidem* - - A 14. F. 176
== Kiknek Fiak vagy 'Sóldoſſák el-eſik, máſt azon *Expeditio* alatt állitani nem tartoznak *ibidem* - - . A. 17. F. 177
== a' hódoltsági Nemeſség-is vagy Férjfianként felüljön, vagy pedig vég-helyeken bé-menvén ott ſzólgáljon *ibidem* A. 18. F. 178
Hadi *Expeditiók*ban, *Generalis Muſtrák*tól, Strá'ſáláſoktól, Tsatázáſoktól; Várfzállaſoktól *contumaciter* magokat *abſentálók*, *in perpetua amiſſione omnium bonorum mobilium, immobilium vero perennali aeſtimatione mediante redimendorum convincantur* Ap. - - P. III. T. 19. A. 3. F. 170
— 'Sóldos gyalogját ki ki a'Záſzlók alatt járttaſſa, mi-

de

de a'moda ne *distráhálja* *ibidem* A. 16. F. 177
Hadi *Expeditiókra* minden Nemes rendek fel-ülni tartozzanak a' Fejedelem parantsolatjára Ap. P. III. - - - T. 19. A. 1. F. 169
— fel-nem ülök, 's rendelt idökben jelen nem lévök ellen mint *animadvertáljának* a' Tiſztek *ibidem* - - - A. 2. F. 169
— Lovas állatáſſal minémü *Relictá*k ne bántaſſanak - - Ap. P. III. T. 19. A. 5. 172
— Lovas állitáſſal tartozzanak jóſzágok *quantitás*ához képeſt a' Fejedelem' Szólgai-is, a'Vármegyék Záſzlói alá - Ap. P. III. T. 19. A. 6. F. 172
— a' ki lovan nem *compareál*hat, gyalog ſzerbe tartozik meg-jelenni jó kéſzülettel Ap. P. III. T. 19. - - - A. 7. F. 173
— mitsoda rend-béli Nemes ſzólgák tartoznak 'Sóldoſt adni, 's mitsodák nem: e'ben pedig a' Tiſztek mire vígyázzanak *ibidem* A. 8. F. 173
— más birodalomban lakó Urak, 's Fö-Rendek-is Jóſzágok *quantitás*a ſzerént jó 'Soldoſt állitani tartoznak, az ollyatén 'Sóldoſok pedig *ad fidelitatem* hittel légyenek köteleſek Ap. P. III. T. 19. A. 10. - - - - F. 174
— Városi rend között lakó Nemeſség külsö Jóſzágainak feléröl tartozik 'Sóldoſt állítani, nyúgodalmas lévén a'Városi lakás Ap. P. III. T. 19. A. 11. F. 175
— midön *perſonaliter* nem kell menni, 'Sóldoſokat hány-hány Kapuról, 's úgy gyalogot-is mint kell állitani Ap. P. III. T. 19. A. 12. F. 175
— Ki mellyik Vármegyében való lakó hellyéröl akar fel-ülni ſzabados; 'Sóldoſát-is kiki együtt állaſſa - - Ap. P. III. T. 19. A. 15. F. 177
Hadi *Perſonalis inſurrectió*kor kiki érteke ſzerént tiſztesé-

reſségeſen igyekezzék fel-ülni; a' kik ezt nem tselekſzik a' Tiſztek *animadverſió*ja alá esnek Ap. - - P:III. T. 19. A. 4. F. 171

— ſzólgálatra *inhabilis* Nemeſek Személyek hellyett, 's Jóſzágokról 'Sóldoſokat állaſſának *ibidem* A. 9. - - - - F. 174

Hajdú Városok, Szabadságok hívségre, Szólgálattal hittel kötelezteſſenek; gyakran meg-*muſtrál*taſſának: 's a' *Regeſtrum*ok bé-adattaſsék Ap. P. III. T. 86. - - - A. 1. F. 304

— — a' moſtaniakon kivül ne ülteſſenek; Mitsoda *Conditió*kkal ſzabados valakinek maga földére ollyan ſzabados embereket telepíteni Ap. P. III. T. 86. - - - A. 2. F. 305

— Kapitányoknak, 's Lakoſoknak Török közzé menni, küldözni, 's írogatni, 's *Conventiculum*okat tenni *ſub amiſſione Capitum, et Confiscatione bonorum* tilalmas *ibidem* - A. 3. F. 306

— Városokról az Erdélyi birodalomběli Jobbágyok mint *reſtituál*tatnak *ibidem* A. 5. F. 307. *et ſequet.*

Hajdúság magok *Territorium*okon kivül Jóſzágot, *Praedium*okat birván, azon *Jurisdictió*val kell birniok, mint más Nemes *Patronus*ok birják, *Areſtatió*k dolgában pedig az *Articulus*okhoz tartoznak magokat *accommodál*niAp. P. III. T. 86. A. 4. F. 307

Halas-tók-béli halakban kárt-tévö lopók ellen *poena* - - Ap. P. III. T. 36. A. 1. F. 201

Halas-tókat mellyek *Regius Fundus*on vagynak, *Fiſcalis* Tiſzteknek magok *authoritá*sából meg-halaſztatni nem ſzabád Co. P. III. T. 13. A. 2. F. 96

Halmágyon Nemes háznál-is a' Tiſztek meg-fogathatják a' Latrokat Co. P. III. T. 14. A. 3. F. 101

Hamis-

Hamis-pénzel tudva élök *nótá*ban esnek Ap. P. III, - - - T. 55. A. 2. F. 249

Harangok' viszszá szerzésének módja, mellyek, akár mikor ez előtt el-idegenedtek Ap. P. III, T. 24. - - - A. 1. F. 182

Harmintzadok' hellyei le-íratnak, újjabb hellyek pedig azokon kivül harmintzadlásra ne rendeltessenek - - Ap. P. II. T. 12 A. 1. F. 99

— Tordán, és Széken *exigál*tassanak Co. P. II. T. 3. - - - A. 1. F. 49

Harmintzaddal nem tartoznak *intra limites Regni* egy helyből másba járó kelö Kereskedök: Vám adással-is Nemes ember majorságbéli Jovaiból, mellyeket pénzen nem szedett: Ugy szintén a' Parasztság-is Urok' egyet mássát hordozván, vagy Urok' szólgálatjában járván, nem tartozik *sub poena* 200 *flor.* ezeken ne-is *exigál*tatsék Ap. P. II. T. 12. A. 4. F. 102

— nem tartozik az-is, a' ki a' Magyar Országi házához innen belöl, a'vagy onnan ide-bé valóhoz a'kármiféle jókat hozat és vitet: ezt értsd a' Vámokról-is *ibidim*

— nem tartozó Nemes Embernek, majorságából álló marhájok' ki-hajtásában, és jovainak el-adásában való *modalitás*. *Fraudulentiát patrál*ók ellen *proceſſus*, és *poena*, akár Nemes, akár pedig parasztt légyen az - Ap. P. II. T. 12. A. 5. F. 103

— tartoznak kik a' Móldovai vagy Havasalföldi határban, vagy a' *Silbe* legeltetik, és akár fótonként, akár pedig egyenként el-adják marhájokat Ap. P. II. - - T. 12. A. 9. F. 107

— Kik Oláh-Országból magok szükségére, és nem nyereségre hoznak gabonát, nem tartoznak, sem pedig vámolással Co. P. III. T. 3. A. 8. F. 68

Har-

Harmintzadosok Országi *Statutumi* 's Haza szabadsága ellen *privatus* embert károsítván-meg, kétszáz forintal büntetteſſenek. Kötelességek ellen *inpingál*ván *Director*ok *proſequál*ják; Hól és mitsoda *proceſſus*sal? Ap. P. II. T. 12. A. 3. F. 100

— Czédula pénzel a'szegénységet ki-nem viendö marhájától; úgy a' Kereskedö rendet-is szokatlan *exactió*kkal ne terheljék, a' melly marhákról egyszer harmitzadolnak, a'kor el-nem adhatván, többször a'ról harmintzadot ne végyenek, *ſub poena flor.* 200 Ap. P. II. T. 12. A. 4. F. 102

— *Inſtructió*ji az Országi végezéſeihez *accommodál*tatſſanak *ibidem* - - A. 2. F. 100

— Vámosok, és *Rationiſtá*k *poená*ja kik illetlen *exactió*kat tésznek Co. P. II. T. 3. A. 2. F. 49

Harmintzadokon való *Vectigál*ok *Authentice* Káptalanokban adaſſanak Ap. P. II. T. 12. A. 2. F. 100

— által szökök *proceſſus*sa és *poená*ja Ap. P. II. - - - T. 12. A. 6. F. 106

Harmintzadokhoz tartozó szólgáknak Tolvaj kiáltásokra hivataljokat nézö dólgokban, segitségül légyenek a' Falusi lakosok *ſub poena flor.* 200 Ap. P. II. - - - T. 12. A. 7. F. 106

— = Szólgákra támadó Nemesek, és parasztok ellen *proceſſus* és *poena* Ap. P. II. T. 12. A. 8. F. 107

Háromszékiek közt ha *Extraneus*ok perlekednének, *Relatoriá*val bizonyithaſſanak Co. P. III. T. 8. - - - A. 13. F. 87

Hatalmasúl valaki határán marhájokat jártatóknak ellenek állás módjáról Ap. P. V. E. 8. F. 384

Háczokiak' Rákóczi György Fejedelemtöl adatott *Privilegium*ra a' Postálkodás *tollál*ásáról *cum Conditione* helyben hagyatik Co. P. III. T. 1. A. 2. F. 56

adó-

— adózáſok' módjáról Co. P. V. E. 41. F. 175
Házaſságban élt Személyek közzül, ha vagy ellenség rabsága miatt vagy akármelly más okból egyik a' máſikat el-hagyná, és az után újjabb házaſság által máſſal egybe kelne; a'nak-utánna rabságából ki-ſzabadúlván, vagy akár honnét elö-kerülvén a' máſik fél-is, ha a' Papok Székin újjabban-is öſzve keléſek meg-ítéltetnék, de a' két felek közzül égyik a' maſikhoz viſzſzá menni nem akarna, meg-ſzabadúlt társának a' nem akaró fél javait-viſzſzá adni tartozik Co. P. I. T. 1. A. 8. F. 5
Havaſalföldiből magok élelmére gabonát ſzállítók, és nem kereskedés végett, ſem vámmal, ſem harmintzad adáſſal nem tartoznak Co. P. III. T. 3. A. 8. - - - - F. 68
Hídak, töltéſek, útak, jól meg-tsinálva tartaſſanak Faluk határin *ſub poena flor.* 12 *Privilegium*os Városokon *ſub poena florenorum* 200 Ap. P. III. - - T. 39. A. 1. F. 203
— meg-tsínálására, és épen tartására máſok ne erölteſſenek, hanem tsak azok Kik Vámjait ſzedetik: ha pedig azok *requiſitió*jokra máſok-is *concurrál*nának meg-épitésében, az ollyanok Vámmal ne tartozzanak Ap. P. V. E. 91. F. 438
— a' Maros-Vásárhelyi és Fogaraſiak meg-épitéséröl - - Co. P. III. T. 3 A. 6. F. 67
Hídan az Örmezöin járók Vámolásának el-igazitására bizonyos Személyek rendeltetnek Co. P. III. T. 3. - - - A. 5. F. 67
— a' M-Vásárhelyin járók közzül Kik tartoznak Vámot adni Co. P. III. T. 3, A. 7. F. 67
Hólt teſtek minden helyekröl ſzabadoſon el-vitethetnek Ap. P. III. T. 56 A. 1. F. 251

el-vi-

— el-vitelekor minden helyek fizetésért harangozni tartoznak Ap. P. III. T. 56. A. 1. F. 251
Hordók miatt a'bor-vévöknek ha mi tsalatkozások léſzen, a'ban való *ſatisfactio modalitás*áról Ap. P. III. - - T. 84. A. 1. F. 302
Hunyad Vármegyében feleségek Nemes *fundus*iról lopáſt, gyilkoſságot, 's egyéb vétket *patráló* paraſzt Muntyánok Zálagjok nem találtatván *areſtál*tathaſſanak Ap. P. V. E. 39. F. 414
Húſzt-Vára *cum Pertinentiis* Gróf Bethlen Iſtván maradékinál 50000 aranyban hagyatik Ap. P. III. - - T. 74. A. 1. F. 266
Húſztna Vídéke Zaránd Vármegyéhez *incorporál*tatik - - Ap. P. III. T. 73 A. 1. F. 266

J.

Jdegének, jövevények, akármi *Conditio*jú emberek légyenek, a'dig ſem Jóſzágot nem birhatnak, ſem Tiſztséget ez Hazában nem viſelhetnek, míg az Országi *Status*ſai közzé *cum ſua modalitate* bénemesküſznek Ap. P. III. T. 41. A. 1. F. 207
— Kik más Országban laknak, tartoznak ez Hazában lévö Jóſzágokról *praeſtál*ni mind azokat, a' miket máſok *praeſtál*nák a' végezéſek ſzerént *ibidem*
— az Uratlan paraſztokat, 's kerengö embereket magok Jóſzágokban here módjára élni még-ne ſzenvedje, hogy azok a'nál inkább ſzólgálatot vállaljanak, és könnyebben Jobbágyokká tétetödjenek - Ap. P. III. T. 41. A. 2. F. 208
Jéſuiták Szerzete ki-rekeſztetésének módja, 's okai; 's a'ról való régi *Articulus*oknak *confirmál*áſa Ap. P. I. - - T. 2. A. 1. F. 11
— Ki-rekeſztetéſek' meg-újjítáſa, 's azok' *Fautor*ai ellen való *poena* Ap. P. I. T. 3. A. 1. F. 14

— Szerzetén lévö Papot tartani nem szabad, *sub poena notae infidelitatis* Ap. P. I. T. 3. A. 2. F. 15
— Szerzetéből lévök, *Fautor*ának engedelem adatott az *Admonitió*ig, melly *die 22-a Januarii* 1652 vólt; De az után való Fejedelemnek *grátiá*jára hagyatott - Ap. P. V. E. 25. F. 394
Igeni Vásár *tollál*tatik, a' Fejérvári pedig *Conditió*ztatik - - Co. P. V. E. 30. F. 167
IllyeVárának minden állapotja; mellyet a' Fejedelmek magokhoz vehetnek, más *coaequalis* Jószágot adván *perennali Jure* érette Ap. P. III. T. 62 A. 1. F. 257
*Incorporál*tatása Gyulafi Lászlónak, Fekete Lörintznek, Gilányi Gergelynek, és Samariai Péternek Co. - - P. III. T. 12. A. 3. F. 94
Indigenatum in Tranſylvania adepti ſunt:
Excellentiſſimus Sac. Rom. Imp. Comes Maximilianus Ulyſſes a Braounde Camus. A. D. An. 1751 - - A. 6. F. 97
— *Illuſtriſſimus Sac. Rom. Imp. Liber Baro Chriſtophorus a Bartenſtein, item Baro Ignatius a Koch, Thomas Auguſtinus de Wöber, et Baro de Touſſain* - - A. D. An. 1752 A. 4. F. 115
— *Sac. Rom. Imp. Eques Mathias de Beckers* A. D. - - An. 1751 A. 8. F. 109
— *Generoſus Dominus Michaël Benök Secretarius Cancellariae Aulico-Tranſylvanicae* - A. D. An. 1751 - - - A. 9. F. 101
— *Magnificus Liber Baro Fridericus Vilhelmus de Dietherich* A. D. An. 1751 A. 7. F. 99
— *Excellentiſſimus Sac. Rom. Imp. Comes Antonius Corficius ab Ulfeld* A. D. An. 1752 A. 2 F. 111
— *Excellentiſſimi ac Illuſtr. Sac. Rom. Imp. Comites Joſephus quondam a Königſegg, et Rottenfels, Carolus*

volus item Ferdinandus de Königsegg Erps, et per hunc Franciscus Hugo a Königsegg Rottenfels A. D. - - An. 1752 A. 3. F. 114
— *Excellentissimus Sac. Rom. Imp. Comes Joannes Josephus Kevvenhüller ab Aichalberg* A. D. An. 1753 - - 1754 1755 A. 1. F. 122
Ingyen való Gazdálkodás *penitus tollál*tatik minden helyeken Ap. P. III. T. 28. A. 1. F. 189
— ezzel kik tartozzanak, 's kik ne Co. P. III. T. 1. - - - A. 4. F. 58
— kívánása a' szegénységtől, *sub poena florenorum* 200 *prohibeál*tatik. - Fő, és Nemes Rend, Udvari szolgák, 's *Fiscalis* szabadosok ellen; ha kik még-is tselekednék, külömb külömb *processus* és *poena* - - Ap. P. V. E. 27. F. 294
*Inhibitió*val élvén valáki *per non venit Sententia* ellen, hogy ha a' mellett esmét nem *compareál*na, ellene végső *Sententia* adattasék Ap. P. IV. T. 1. A. 13. F. 318
— nem élhet az ollyan a' ki jelen volt a' Széken, midön ellene *per non venit Sententia pronunciál*tatott, 's nem szóllott, ha pedig *Inhibeál Patvaron* maradjon Ap. P. IV. T. 1. A. 14. F. 319
— *Per non venit Sententia* ellen, az *Executio* után-is lehet 15 napokig élni: ezen *Inhibitio* pedig kik által légyen Ap. P. IV. T. 1. A. 17. 321
— a'ki egyszer vélle élt, az után a'nak *Exmissio* nem adatik Ap. P. IV. T. 1. A. 24. F. 325
Innepek meg-tartásait nem *observálók* ellen *poena*, és azok meg-illésének minden rendektől, és dolgokban, módja, nevezetesen a'három Sátoros Innepek, és Vásárnapoknak Ap. P. V. E. 51. F. 421
— minden Rendektől, akár Sátorosok légyenek azók,

akár Hetedszakaiak meg-illetteſſenek Ap. P. 1.
- - - T. 1. A. 12. F. 11
Inquiſitio dolgában, 's egyéb *Expeditió*kban-is *arbitrium*ában lévén az *Exponens*nek kiket akar *Regius*oknak íratni, a' két *Cancellariá*n lévö Deákok-is *procedál*hatnak Co. P. IV. T. 5. A. 2. F. 116
Inſcriptiós Jószágok állapotjában *quoad Dotaliſtas obſervatio* Ap. P. III. T. 25. A. 1. F. 184 *et ſeq.*
Jobbágy Aszszonyok, Leányok, Isteneſen való Férjhez menetelekben Földes Uraktól ne *impediál*taſſanak *ſub poena florenorum* 100. Kik szökve tselekednék *eadem poena.* - Meg-hólt Jobbágy *Res Mobilis*ában a'*Relicta* harmados. - Jobbágy Gyermek állapotja
- - Ap. P. III. T. 30. A. 1. F. 191
— *reductió*jában gyermeki, ifjúi *aetas* nem *obſtál* Ap.
- - P. IV. T. 6. A. 4. F. 348
Jobbágyok a' Várakban mint *recipiál*taſſanak, Feleségek féſzkekre ki-adattaſſanak *ſub poena florenorum* 200 Ap. P. III. T. 31. A. 1. F. 192
— *Nobilitatió*jok, kik Urok *Manumiſſió*ja nélkül *extrabál*ták, *invalidál*tatnak Ap. P. III. T. 31. A. 2.
- - - - F. 192
— Záſzlók alá menvén, Feleségek otthon Földes Uroknak tartozó szolgálatjokat 's egyéb tereh viseléſeket-is *praeſtál*janak Ap. P. III. T. 31 A. 3. F. 192
— Kereſése 's *reducál*ása, hódolt helyekre nem *extendál*tathatik Ap. P. III. T. 31. A. 4. F. 193
— Erdélyből ki-szökvén, az után pedig Erdélyi birodalomban tanáltatván; minden javokkal *areſtál*tathatnak Ap. P. III. T. 31. A. 5. F. 193
— Záſzlók alól, *Praeſidium*okból, szokott idejeket eltöltve *certis modis* féſzkekre viszszá botsáttaſſanak
- - Ap. P. III. T. 31. A. 6. F. 193

— fészkekre *reducál*tatván, bújdosások alatt adójokat a' kik fizették, azoknak miképen tartoznak *refundál*ni Ap. P. III. T. 31. A. 7. F. 193
— Kik *ante annum* 1640 Fekete-tóra telepedtek, el-nem vitethetnek. - Az után oda telepedtek pedig *sub poena florenorum* 100 ki-adattassanak Ap. P. III. - - T. 31. A. 8. F. 194
— Kik *ab anno* 1599 *aufugiál*tak, Székelységről, Szászságról, Városokról, mind Tisztek által, mind *Mandatum*mal *repetál*tathatnak. - Jobbágy Aszszonyok, és gyermekek-is. - Jobbágy Nemes Aszszonyt ha vészen. - Szabad helyen, ha tanáltatik. - Szólgálatban ha tanáltatik. - Ha Török földén lészen - *Residentiá*jára ha viszszá mégyen, 's ez illyenekért való kezesség dólgában, *processus*ok Ap. - P. IV. T. 5. A. 1. F. 342
— Kik *ante annum* 1599 *aufugiál*tak, *longo litis processu* keresteséssenek, - *Repetitorium* mellett igazság-is jelen légyen. - a' honnét *Repetitorium Mandatum*mal *repetál*tatnak, azok-is más helyekről a' szerént *repetál*hassák Ap. P. IV. T. 6. A. 1. F. 347
— *indifferenter* minden helyekről ki-adattassanak Ap. - - P. IV. T. 6. A. 2. F. 347
— a' *Fiscalis* Jószágokból a' Tisztektől *repetál*tassanak, 's ki-nem adásakért-is azok *incurál*janak *poená*ba - - Ap. P. IV. T. 6. A. 3. F. 348
— Személyekre, 's Örökségekre nézendö *abalienatió*kban *emergál*andó *difficultás*ok igazitása, Ország Gyülésére *referál*tatik bizonyos móddal Ap. P. V. - - - E. 22. F. 391
— gyalog Zászlók alól *restituál*tassanak; *interim* Feleségek otthon szólgálatot, és adó fizetést *praestál*janak Ap. P. V. E. 29. F. 405

— kik tsak tíz napi, vagy három héti ſzólgálatot téſznek; máſok *injuriá*jával ſenkitöl ne gyüjteſſenek - - Ap. P. V. E. 30. F. 405
— el-viteleket akárki földéröl *attentáló* Katonák, Vitézlö Rendek, és Szabadoſok ellen *proceſſus*, és *poena* - Ap. P. V. E. 31. F. 405
kik a' Kövári Jóſzágba *transfugiál*tak vólna, ki-
— adaſſanak, - Ugy az oda valók-is más helyekröl, *ſervatis de Jure ſervandis* Ap. P. V. E. 32. F. 406
— fel-kéréſekröl ha ki pert akar indítani, *arbitrium*ában álljon Tábláné, vagy Vármegyén akarja *exequál*ni Co. P. IV. T. 1. A. 1. 107
— *reductió*jok módjáról, kik *ab anno* 1657 *aufugiál*tanak Co. P. IV. T. 1. A. 2. F. 108
— kik *ab anno* 1657 bujdoſtanak-el, és ha azoknak *reductió*jakor *repellál*nak, mint légyen *Executio* azok ellen Co. P. IV. T. 1. A. 5. F. 110
— kik *ab anno* 1657 Fogaras földéröl el-bujdóſtanak, azoknak *reductió*jok módjáról Co. P. IV. T. 1. - - - A. 6. F. 110
— *rnductió*jokról, mellyek *poſt annum* 1657 *aufugiál*tak, a' Beſzterczei negyedik, és Fogaraſi 1666-*ban augeál*t *Articulus*oknak meg-tartáſa, a'nak *exceſſus*ſai, 's *executió*inak *modalitás*si a' *Fiſcus* réſzéröl-is *reciproce* hogy légyen Co. P. IV. T. 1. A. 7. F. 111
— Aknás és egyéb helyekröl-is ki-adattaſſanak Co. - - P. IV. T. 1. A. 4. F. 109
— Kik elébbi féſzkekre viſzſzá akarnak menni, minden helyekröl el-botsáttaſſanak *ſub poena Articulari*, ſzemélyekben, és javokban meg-ne bántaſſanak, a' Kezeſek-is *abſolvál*taſſanak a' Kezeſség alól Co. - - P. IV. T. 1. A. 8. F. 111
— kik *Fiſcalis*ok Törvény ſzerént való *Executió*k dólgából a' Vármegye Tiſztjei' *Jurisdictió*jok alól

nem *exemptus*ok. - a' Nemeſség Jobbágyi minden közönséges terhet együtt viſeljenek Ap. P. II. T. 8. A. 8. F. 87

— kik ſzöktek, azoknak *temporaneus* Urai, ha mit adtanak nékiek, *tempore reſtitutionis* azokat töllök meg-vehetik Ap. P. II. T. 15. A. 2. F. 114

— kik *ab anno* 1628 el-mentenek, és viſzſzá menni önként nem akarnának, *reducál*tathatnak *ibidem*

— büntetéſek magok díján felyül nem ſzabad Ap. P. III. T. 2. A. 4. F. 128

— Fiait a' Földes Ura nem tartozik az Özvegygyel el-botsátani, hanem ha *Sufficiens Cautiót* állit érettek Ap. P. III. T. 30. A. 1. F. 191

Jobbagiones ſine conſenſu, et conventione cum ſuis Dominis Terreſtribus praevie inita, Regeſtro Urburario ne inſerantur, ſicut et Inquilini reales A. D. An. 1747 A. 7. F. 75

— *Profugi, Deſertores, aliique delinquentes a Monticultura arcendi ſint, niſi cum Dominis ſuis Terreſtribus conveniant, ac inſuper et ipſi Metallurgiae dediti ſint, ſecus Jus Repetendi illos, pro Dominis Terreſtribus in ſalvo manebit.* A. D. An. 1747 A. 4. F. 73

Jó-fü Vidékire, ha kiknek Jobbágyi *recipiál*tatnának, a' *Vármegye Tiſztjei ſub amiſſione officiorum* reá menvén *reſtituál*ják A. P. V. E. 26. F. 394

Jószágokról tartozzanak *praeſtál*ni más birodalomba lakók mind azt, a' mit a' végezéſek ſzerént a' benn lakoſok *praeſtál*nak Ap. P. III. T. 41 A. 1. F. 207

Jószágok foglaláſa csak *Sententiá*val, 's *Legitimus Executor*ok által légyen Ap. P. IV. T. 12. A. 1. F. 359

Jövevény, *Extraneus* emberek mint *recipiál*taſſának az *Indigenák* közzé, és mint *promoveál*taſſának Tiſz-

tségekre Ap. P. III. T. 41. A. 1. F. 207
Jövevény, idegen, Uratlan, paraſzt, *vagus* embereket kiki tartozik meg-kezeſiteni, 's Jobbágygyá tenni - - Ap. P. III. T. 41. A. 1. F. 207
Judaizánsok ellen *proceſſus*, és *poena* Ap. P. I. T. 1. - - - A. 4. F. 5
Judicii Montaniſtici Aſſeſſores quo modo ex Patriotis, et per quos creari debeant A. D. An. 1747 A. 1. F. 68
== *Deliberato ſi quis Cauſantium ſe laeſum, ac gravatum ſenſerit, ex eoque eodem minime contentus fuerit, Appellationis, et transmiſſionis via, ad Regium Theſauriatum ita, abſque Literis etiam Praeceptoriis nemini denegetur* A. D. - - An. 1747 A. 14. F. 80
Juramentum Regnicolarum ſuper depoſitione Homagii erga AVGVSTAM DOMVM AVSTRIACAM *praeſtiti* - - A. D. An. 1744 A. 4. F. 42
Jurisdictio Montaniſtica quam habeat extenſionem - - An. 1747 A. 5. F. 74
*Jus-Ligatum*nak még tsak nevezeti-is *ad ſubſequentia tempora in perpetuum tollál*tatik, és *explodál*tatik - Ap. P. IV. T. 20. A. 1. F. 375

K.

KAlota-Szegi Szegénységnek Kolo'si Aknáról elégséges Só adattaſsék, kik-is ſzállithaſsák Bánffi Hunyadra - A' Köröſieknek helyben jöni Sóért nem ſzabad Co. P. III. T. 16. A. 1. F. 105
Kalugerek ſzerzeti *reprobál*tatik, és *explodál*tatik Ap. - - P. III. T. 53. A. 1. F. 248
Káptalanok Tiſztjei mire kötelezteſſenek; - Régen rendelt fizetéſek igazán meg-adaſsék; - *Legitima Executió*kra *Authotitás*ſok; - Hivataljokon kivül ne hágjanak,

janak, 's máſoktól ſe kénſzerítteſſenek Ap. P. IV. - - T. 18 A. 1. F. 370
— *requirál*tatván *Mandatum*mal, a' leveleket halogatás nélkül ki-írják Co. P. IV. T. 13. A. 1. F. 142
Káptalanokban a' *Liber Regius*ok bé-adaſſanak *ibidem*
Kapu-ſzám után való adó *in Anno* 1545 tsak *denar.* 60 vólt; az után nevekedett felyebb felyebb Ap. - - P: III. T. 2. A. 1. F. 126
— után való adótól *immunis* ſenki Jóſzága nem lehet, *niſi ſingulari Principum gratia ad certum tempus relaxetur* Ap. P. III. T. 2. A. 2. F. 127
— *in Anno* 1608 tíz tíz emberekre oſztatván, ha hól azt a' ſzámot meg-haladta vólna, a' Szegénység a' többit ſegitſe. Ap. P. III. T. 2. A. 3. F. 127
— után való adóval puſzta helyekröl ſenki nem tartozik; Róváſon lévök' maradéki után mint jár az adó - Ap. P. III. T. 2. A. 5. F. 129
— és Róvás alól elmenteken, mint vétetſék-meg az adó; a' hódoltságon lakó Szegénység tsak fél adót adjon Ap. P. III. T. 2. A. 6. F. 130
— után való adót, a' honnan *ad ſuos terminos adminiſtrál*ni el-múlatnák, *proceſſus* és *poena* Ap. - - P. III. T. 2. A. 7. F. 130
— után való adóra a' meg-égett Örökségnek *Poſſeſſora* három eſztendeig ne kénſzerítteſsék Ap. P. III. - - - T. 2. A. 8. F. 131
— után való adó ſzedök hiteſek légyenek, és mire Ap. - - P. III. T. 2. A. 10. F. 332
— után való adónak fel-vetéſe *pro Anno* 1653 Ap. - - P. III. T. 2. A. 11. F. 133
— után való Segitség a' Végházak és Conſtánczinápolyi ház épitésére Ap. P. III. T. 2. A. 12. F. 133
Kapu-ſzámról el-hullott embereknek a' kik élik határokat,

rokat, *praeſtál*ják adójokat-is; a'vagy maga a' *Patronus*, ha közre nem botsátja a' föl det. Le-fzállitott helyekre újjanon telepedtek ó eſztendeig mint *immunis*ok. - *Manumiſſus*ok adót *praeſtál*janak *fundus*ok *exemptus*ok nem lévén Ap. P. III. T. 2. - - - - A. 4. F. 128

— *Purum Regeſtrum*ok Vármegyék petsétty ei alatt, Káptalanokba bé-adattaſſanak, 's mi végre Ap. P. III. - - - T. 2. A. 9. F. 132

Káránſebeſiek *Privilegium*a. Háczokon-is vámot adni nem tartoznak Ap. P. III. T. 63. A. 1. F. 158

— Só-vitel és hórdás dólgából régi *uſus*okban hagyatnak; *Fiſcalis proventus*-is köztök nem *augeál*tatik - - Ap. P. V. E. 33. F. 406

Káramkodó, Szitkozódók, és minden Czégéres vétkeſek, *pro delictorum exigentia*, kedvezés nélkül meg-büntetteſſenek Ap. P. III. T. 47 A. 22. F. 239

Károſittattak-meg ſokban az el-múlt háboruſságos időkben, azoknak károk *reſtituál*ásának *proceſſus*a Co. - - - P. IV. T. 8. A. 1. F. 123

Kéneſsönek kereſése, és kéſzithetéſe fel-ſzabadittatik *Fiſcus*nak adván-bé fizetésért. Kik máſuvá adnak azok ellen *proceſſus* és *poena* Ap. P. II. T. 9. - - A. 2. F. 90 *et ſequent.*

Kereskedés *ſub certis conditionibus* fel-ſzabadittatik Ap. - - P. III. T. 51. A. 1. F. 245

Kereskedö-rendeknek mint adatik *Salvus Conductus* a' *Cancellariá*n Ap. P. III. T. 14. A. 1. F. 158

Kezeſség dólgában minémü dólgokra kell vígyázni, 's meg-vísgálni Ap. P. III. T. 11. A. 2. F. 155

Kézdi-Vásárhelyiek, Torjaiak, Sepſi-Sz.-Györgyiek, és Illyé-falviak' *Privilegium*ok, mennyiben *confirmál*tatnak Ap. P. III. T. 78. A. 1. F. 282

Privi-

— *Privilegium*okkal éljenek, a' mikor pedig *Privilegium*ok nintsen, tartsák az Ország Törvényéhez, és Szék *uſus*sához magokat Co. P. III. T. 8. - - - A. 6. F. 78

— *Controverſiá*jok el-igazitására, a' vitézlő rendekkel *Commiſſarius*ok rendeltetnek Co. P. III. T. 8. A. 7. - - - - F. 78

Kevvenhüller *Joannes Joſephus Sac. Rom. Imp. Comes inter Indigenas Tranſylvanos receptus eſt* - - A. D. An. 1753-1754-1755 A. 1. F. 122

Kintset találván valaki, harmadát *Fiſcus*nak *adminiſtrál*ja - - Ap. P. III. T. 54 A. 1. F. 248

Kis Marjaiak *Privilegium*a a' Harmintzad dólgában helyben hagyatik. - Harmintzadbéli *indultum* Fejedelem *gratiá*jában állván Ap. P. III. T. 70. A. 1. F. 264

Koch, *Ignatius L. Baro inter Indigenas Tranſylvanos recipitur* A. D. An. 1752 A. 4. F. 115

Kolosvári Hadnagyoknak, *Aſſeſſor*oknak válaſztatásokról, 's az ott való *Praeſidium* lovainak tartásáról - - Co. P. V. E. 3. F. 153

— Kapitány *Requiſitió*jára, ha hó pénzel Katonák elszöknének mindenütt tartozzanak meg-fogni, és kézben adni *ſub poena* Co. P. V. E. 4. F. 153

— Lakoſok, az *Approbata Conſtitutió*ban a' Boros-Jenöről irt *Edictum*ok *obſervá*lására köteleztetnek - - Co. P. V. E. 5. F. 154

Kornis Gáspár Uram dolga, Kemény Jánosné Fejedelem Aſzſzonnyal Co. P. IV. T. 17. A. 1. F. 149

Kortsomárlás *juxta quantitatem portionum limitál*taſsék, a' ki rendit meg-nem tartja *poená*ja *etc. Fiſcus* Jószágiban-is ezen mód: Paraſztoknak a' Nemeſek ellen, Egyházi rendnek a' *Patronus* ellen Kortsomát kezde-

kezdeni *prohibitum eſt ſub poena* Ap. P. III. T. 32. - - - A. 1. F. 194
— Huſzton, tsak a'Huſzti *Patrona* ſzámára légyen Co. - - P. III. T. 6. A. 3. F. 73
Kortsomát ha paraſzt emberek, Nemes ember borára, akármi ſzínes *praetextus* alatt tartanának, azok ellen *proceſſus*, és *poena*, Co. P. III. T. 6. A. 1. F. 71.
Königſegg et Rottenfels Joſephus, Carolus item Ferdinandus, ac Franciſcus Hugo, Sac. R. Imp. Comites inter Indigenas Tranſylvanos recepti ſunt - - A. D. An. 1752 A. 3. F. 113
Kövár-vidékiről *Fiſcalis* Jobbágyokat magok Jószágaikban ſzállitókról Co. P. V. E. 7. F. 154
Követeket Várakba és Városokba ne ſzállitsanak Co. - - P. V. E. 22. F. 162

L.

LAtrok' *refrenálá*ſokban, ki-kereſéſekben, büntetéſekben a' Tiſztek ſzorgalmatoſon el-járjanak; Meg-*ſententiáz*tattaknak *Gratiát* adni, meg-ſántzoltatni, el-botsáttatni *ſub poena flor.* 500 *prohibitum* Ap. - - P. III. T. 47. A. 1. F. 222
— meg-fogattatáſok Czirkálás idején kivül-is ſzabados a' Tiſzteknek, úgy azokat érdemek ſzerént-is büntetni, *certis tamen modis obſervatis.* - Paraſzt embert-is *ſuſpitió*ra *privatus* Nemes mint foghatja-meg *ibid.* - - A. 3. 226
— párt-tartóinak, Orv-gazdáinak ki-kereséſekben, 's büntetéſekben való mód. - A' Faluſi lakoſok-is tartoznak meg-fogni *ſub poena.* - Ha Kik a' meg-fogókat *impediál*nák azon *poena* réájok fordúl. - Hódoltsági Faluk e'böl *excipiál*tatnak Ap. P. III. T. 47. - - - A. 4. F. 227
— ha a'meg-fogó Falubéliektöl el-ſzalaſztatnak, *intra*

quindenam azoktól esmét meg-fogattaſſának, 's Tiſzt kézhez adaſſának, *ſub poena florenorum* 200. - Ha pedig máſok adták vólna Kezekhez, és úgy botsátának, vagy ſzalaſztának-el, *poenája flor.* 500 *ibidem* - - A. 5. F. 228

— Kergetéſekre, meg-fogáſokra, tolvaj-kiáltáſra, harang félen veréſre tartoznak *inſurgál*ni mindenütt *ſub poena florenorum* 200 Ap. P. III. T. 47. A. 6. F. 228

— Fö rendek' hátok megé vónván magokat, a' Tiſztek kéretésére tartoznak ki-adni *ſub poena flor.* 500. - Udvarokon kivül pedig ſzabadoſon meg-fogattathatnak, 's egyéb *proceſſus*okról-is lásd Ap. P. III. - - T. 47. A. 7. F. 229

— között a' Felelök, mint Orv-gazdák *exequál*taſſanak, a' melly Falu illyeket fogadna *florenis* 200 büntetteſsék Ap. P. III. T. 47. A. 8. F. 231

— büntetéſekben a' Tiſzteknek a' *Fiſcalis* gondviſelökis *aſſiſtentiá*val légyenek. Egyházi Nemeſség-is *ſub poena florenor.* 12 Ap. P. III. T. 47. A. 9. F. 231

— ſzámokra, kik erdökön, mezökön lappanganak, gazdálkodni tílalmas. - Söt kergetni, á' hová illik, hírt tenni felöllök, meg-fogni *ſub poena florenorum* 500. tartoznak mindenütt, - Bíró a' melly Falukban *negligál*ná, harmad-magával fel-karóztaſsék Ap. P. III. - - T. 47. A. 10. F. 232

— *Exequál*ásával, más Vármegyebéli Tiſztek-is tartoznak, más hellyek Vármegyék, vagy Székek Tiſztjeinek hiteles *Reſcriptum*okra Ap. P. III. T. 47. - - - A. 12. F. 233

— Czégéreſek, Tiſztek *informátió*ja nélkül *gratiát* Fejedelmektöl ſem nyerhetnek Ap. P. III. T. 47. - - - A. 14. F. 234

— akárminémü *Fiſcalis* Tiſztek alatt vagy egyéb hivatal-

vatalbéli állapotra adván magokat, mint *areſtál*tathaſſanak, és büntetheſſenek *ibidem* Art. 15. F. 234
Latorral *conſentiáló* Nemes *pari poena puniatur.* - Nemes embernek a' meg-fogott Latrot *ſimpliciter* el-botsátani 200 forint büntetés alatt tilalmas Ap. - - P. III. T. 47. A. 11. F. 232
Latrokat tömlötzbe bé-venni mindenütt tartozzanak; ha kik el - botsátanák a' bé-adók híre nélkül azok ellen *proceſſus* és *poena* Ap. P. III, T. 47. A. 16. F. 235
Lator jószágtalan Nemes a' Tiſztektöl *ad Inſtantiam laeſae partis captivál*tathaſſék, az után ellene *proceſſus* és *poena*, e'ben *Collateralis atteſtatio*-is megálljon Ap. P. III. T. 47. A. 17. F. 237
Latrot idegent, Jobbágyat, Udvari-népe közül valót, maga földén meg-fogatván valaki, *Servatis de Jure ſervandis exequál*tathattya-is Ap. P. III. T. 47. - - - A 19. F. 238
Leges adhaeſionem Tranſylvaniae ad Portam Ottomanicam Statuentes, ſignantur Approbatarum Conſt. Part. II. T. 1. A. 2. in Conditione Principis quondam Gabrielis Báthori, *Punct. 5. itidem Art. 3-ii inter Conditiones* Gabrielis Bethlen *Puncti 2-di Paragraphus I. item Punct. 7. A. 4. Pun. 13. Ar. 5. Punct. 3. Art. 6. Punct. 3. Art. 7-i Punct. 4-m. item Compilatar. Conſtit. Part. II. Tit. 1. Conditionis Principis* Achatii Bartsai *Punct. 3um cum ſubnexa Juramenti Formula. Art. 4ti Punct. 3m in Conditione* Johannis Kemény; *item in Conditione* Michaelis Apaffi *Senioris. Punct.* 3 et 23*um cum ſubſequenti Juramenti Formula*; *Partis V. Edict. 44m et 45m articulariter abrogantur A. D. An. 1744 A. 1. F. 9.*
*Legitima Executió*kat a' Tiſztek, *illegitimum Mandatum*okra nem *ſubſiſtál*ván, *Exmiſſio* nélkül-is *peragál*ja-

*gál*janak, *Certificatio praemittál*tatván a' *Contractus*, avagy *Sententia* mellett, *cum Sallario* 12 *florenorum* Ap. P. IV. T. 10. A. 1. F. 354
— *Executió*kra a' hová a' Török miatt nem bátorságos menni a' Faluſi Bírák hívattaſſának-fel elégséges ſzámmal. *ibidem* - A. 2. F. 355
Lelkezödéſſel való ſzitkozódáſok *ſub poena* meg-tiltattak Ap. P. V. E. 34. F. 406
Levelek *repetálás*ának, 's meg-kereſetinek *proceſſus*a - - Ap. P. IV. T. 11. A. 1. F. 356
— mind *Terminus*ok, 's mind *Diaetá*k alatt *Transumál*taſſanak *ibidem* A. 2. F. 358
— mellyek *a Die 1ma Februarii Anni 1610 Kendi Iſtván Cancellarius*nál lévö petsét alatt költek, *caſſál*tatnak Ap. P. IV. T. 11. A. 3. F. 358
— *Taxá*ja a' *Limitatio* ſzerént *exigál*taſsék *ibid.* - - - A. 4. F. 359
— *Dotaliſtá*k, vagy egyebektöl való *rehabeál*ásának módja Co. P. IV. T. 11. A. 1. F. 128
Levelei *Mikes Kelemen*nek, 's máſoknak-is mi formán adattaſſanak-ki *ibidem* A. 2. F. 81
— Kiknek háborúság, vagy tüz miatt el-veſztenek, *Nova Donatió*k adasſanak. - *Statutió*jokról való *Relatoriá*jokat kik *amittál*ták, *Teſtimonio vicinorum* állathattyák helybe fogyatkozáſokat: Olly' *Relatoria* nélkül való *Mihály Vajda* bé-jövetele után ha *conferál*tatott vólna-is, ne *ſtál*jon. - A' *Humana Memoriát exceedál*ván *dominium*a, 's *conſtál*ván igaz *haeres* vólta, *Nova Donatio* adaſsék rólla Ap. P. IV. - - - T. 23. A. 12. F. 360
Leveleit Fejedelmeknek, a'vagy azok után való Tiſztteknek ha kik fel-bontanák azok' *poená*ja Ap. P. III. - - T. 23. A. 1. & 2. F. 181

akár-

— akármelly emberséges embernek ki fel-bontaná *ibid.*
*Liber Baronatus*ság mindenütt *tollál*tatott *excepto* Fogaras - Ap. P. III. T. 18. A. 1. F. 169
Liber quaestus, szabados járás kelés, 's Bányák *colál*ása fel-szabadíttatik Co. P, III. T. 9. A. 1. F. 82
Ligna, *Trabes*, *et alia ad Molas quassatorias*, *seu Stompas necessaria*, *quomodo Urburarii*, *vel Fodinarum Directores et quo pretio habere possint* - - A. D. An. 1747. A. 2. F. 69
*Limitál*ása az adásra vevésre való dólgoknak; más időre halasztatott; a'dig pedig az ez elöttiek hagyattak helyben Ap. P. V. E. 35. F. 408
*Liquidum Debitum*nak 100 forintig valónak *Processus*a - - Ap. P. IV. T. 7. A. 2. F. 349
Literalia Instrumenta, *tam Originalia*, *quam vero Legitima Transumpta*, *qualiter ab interitu vindicari possint* A. D. An. 1753, 1754, 1755. A. 3. F. 129
Lopók, Orvok ellen való *processus* és *poena* Ap. - - P. III. T. 47. A. 2. F. 223
— Orv-gazdák, felelök Nemesek lévén, *processus ibid.* - - - A. 13. F. 233
— *Exequál*tatván, Jovokból a' károsok *excontentál*tassanak: az után pedig a' Tisztek jútalmakat ki-vévén, a' többi a' Földes Urnak marad, *ibid.* A. 18. F. 237
Lúgosiak, Háczoki vámtól *immunis*ok A. P. III. - - - T. 64. A. 1. F. 258

M.

Macelli Jus inter Montanisticos si Domino cuipiam Terrestri competere dignoscatur, *tenetur idem de Sufficienti emacellandorum numero providere*, *vel emacellationem Urburariis in arendam elocare* A. D. - - An. 1747. A. 6. F. 75

Male-

*Malefactor*okat, Földes Urok-is meg-büntethetik Co. - - P. III. T 11. A. 1. F. 86

Malmok *erigál*ásában való *differentiak privatus*ok között a' *Decretum*ra *referál*tatnak: Közönséges kárban pedig *proceſſus*, azt *turbál*ók ellen *poena* - - Ap. P. III. T. 40. A. 1. F. 206

*Mandatum*mal *tempore inquiſitionis* mint *procedál*janak a' *Fundus Regius*on lakó Szászok között a *Regius*ok - - Co. P. IV. T. 4. A. 1. F. 113

*Mandatum*ot kik *illegitimum*ot *extrahál*nának, vagy *Cancellariá*n lévö Deákok írnának, azok ellen *poena ibid.* A. 2. F. 114

*Manumiſſus*ok adót *praeſtál*ni tartozzanak, *fundus*ok *exemptio*ban, *relaxatio*ban nem lévén Ap. P. III. - - - T. 2. A. 4. F. 128

Máramarosban-is a' *Liber Baronatus*ság *tollal*tatott. - A' Czirkálás-is mint másutt úgy *peragál*taſsék *ſub poena flor.* 200 mellyet ha a' Tiſztek magok, vagy mások Jószágiban kedvezésböl *negligál*nának, *eadem poena* Ap. P. III. T. 75. A. 1. F. 266

— a' Sótól harmintzad ne *exigál*taſsék Co. P. III. - - - T. 10. A. 5. F. 86

— a' Lakoſok czédula pénzel nem tartoznak Co. P. III. - - - T. 10. A. 2. F. 84

Máramaroſi *Pacificatio* a' Lengyelekkel *confirmál*tatik - - Co. P. III. T. 10 A. 1. F. 83

— Nemeſség, ſem pedig Húſzt, Visk, Tétsö, Hoſzſzú-mezö, és Szigeth nevü Városok lakoſſai harmintzaddal ne tartozzanak Co. P. III. T. 10 A. 6. F. 86

— Lakoſok' kik a' Lengyelekkel való *Pacifitatio* ellen, a' *Jacobus Patotzki* ſzólgáját meg-károſítottak, vagy ezután-is haſonló dólgot tselekednének, *poená*ja Co. P. III. T. 10. A. 3. F. 84

— Lakoſok, a' lopott marhák nyoma dólgából, az Országh' *Conſtitutiójához* tartsák magokat Co. P. III. - - - T. 10. A. 4. F. 85

MARIAE THERESIAE Sacratiſſimae ac Auguſtiſſimae Romanorum Imperatricis, Dominae Dominae Noſtrae Clementiſſimae Succeſſio Legitima in Principem Tranſylvaniae, cum ſubnexa Regnicolarum Tranſylvaniae, Juramenti formula ſuper depoſitione Homagii declaratur A.D. An. 1744 A. 4. F. 41

Maros-Vásarhelyiek, 's egyéb helyéliek-is a' *Decretum.* és Országh *Conſtitutió*ja ſzerént éljenek törvény dólgából Co. P. III. T. 8. A. 12. F. 81

Medjes Szék adója ſegittetéséröl Co. P. V. E. 4. F. 176

Mercurii praevaricatorum proceſſus et poena A. D. - - - An. 1747 A. 11. F. 79

Mértékekben, Vékákban, 's Köblökben való egyenlöség, és azok hová, 's honnan adaſſanak-ki Ap. - - - P. III. T. 45. A. 1. F. 214

Metallurgi, qui Fodinas vel exigendo novas, vel veteres collapſas reſtituendo colere vellent, Literas Facultatorias a Judicio Montaniſtico ante omnia extrahere tenentur A. D. An. 1747 A. 1. F. 66

Metallurgi Fodinatores, et Urburarii. vide ſub voce Urburarii.

Mézet, Viaſzſzat, maga majorságából valót Nemes ember ſzabadoſon adhattya; az Orſzágból-is bizonyos *Teſtimonialis* mellett ki-küldheti. - Paraſzt embertöl-is háza ſzükségére vehet; de külömben vélje kereskedni akárkinek ſem ſzabad; ha pedig azt tselekedné ellene *proceſſus* és *poena* Ap. P. V. - - - E. 36. F. 408

=== úgy Barmot és egyéb marhát, 's akármi eſzközöket bé-hozni más Orſzágokról *ſolutis de jure* ſol-

Solvendis szabados: - A' szegénységet maga számára tartandó mézének *Fiscus* számára adására, Ma-gának rendelt Méheinek fel-verésére ha kénszeritenék a' méz-gyüjtök, ellenek *processus* és *poena*: - *Vecturája* mint légyen a' gyüjtött mézeknek Ap. P. V. E. 36. F. 408

Milites Veteranos, aut etiam Tyrones Militiae datos et obligatos, ex post sua signa deserentes, si qui scienter receperint vel occultaverint contra eos processus et poena A. D. An. 1751. A. 2. F. 92

— *tales, si quis Dominorum Terrestrium, vel Officialium Territorialem Jurisdictionem habentium detinere, et reduci facere intermitterent, Contra eos processus, et poena ibidem.*

— *tales, si quis reciperet quidem, sed Receptori eidem minime constaret eosdem Profugos ac Desertores esse, ad solam restitutionem desertoris cum omnibus rebus suis ad eum delatis obligatur sine ulla poena, et de modo desumptionis paenae eaedem. ibidem.*

- - - A. 3 et 4. F. 94

Militiae assumi qui prohibentur A. D. An. 1751

- - - A. 5. F. 96

Militum desertorum si qui scienter in profugium consenserint, simulque illum receperint, et occultaverint contra eos processus et poena A. D. An. 1751

- - - A. 4. F. 94

Monetae falsae Cusorum processus et poena A. D.

- - An. 1747 A. 12. F. 79

Montanistici Judicii Transylvanici Assessores ex Patriotis quott, per quos, quomodo, et quo annuo sallario creandi? A. D. 1747 A. 1. F. 68 *et seq.*

— *Activitas quae sit? ibidem.*

N.

NAgy *Tamás* Uramnak Mádháza, és Nyirmezö nevü Faluknak a' *Fiscalis*ság alól való fel-szabaditások Co. P. IV. T. 12. A. 10. F. 139
Nemes ember *coram Judice competente* tartozik törvényt állani Ap. P. III. T. 6. A. 1. F. 143
— posta ló adással, 's gazdálkodással nem tartozik *ibid.* - - A. 2. F. 143
— *non nisi legitime citatus, et convictus arreſtál*tathatik, 's károsíttathatik Jovaiban-is Ap. P. III. T. 6. - - - A. 3. F. 143
— kénszerítésböl senkit szólgálni nem tartozik *ibid.* - - - A. 4. F. 144
— Hadi *expeditió*ra fel-ülni tsak Fejedelem parantsolatjára tartozik Ap. P. III. T. 6. A. 5. F. 144
— a' ki a' *Fiscus* Jószágiban lakik, Nemesi *Praerogativá*jában ott-is meg - tartatsék, az *Articulus*okbéli *accommodatiók* szerént Ap. P. III. T. 6. A. 6. F. 144
— 's a'nak Jószága-is semmi *vecturá*ra ne kénszerittessék. - Mikor *Fiscalis* Várakban *Munitió*kat viszsznek, a' Tisztek rendeljék *vecturá*jokat Ap. P. III. - - - T. 6. A. 7. F. 144
— Kezénél ha lopott marha találtatik, tsak a' marha, és nem maga *arreſtál*tathatik, 's e'ben *proceſſus* - - Ap. P. III. T. 11. A. 1. F. 153
— *Suspició*ra lejendö meg-fogattatását *ſtatuáló Articulus*ok *caſſál*tatnak Co. P. III. T. 12. A. 2. F. 93
— gyilkoságot *patrál*ván ellene való *proceſſus* Ap. P. III - - T. 47. A. 20. F. 238
— ha a' rá vetett summát meg-nem adhatná, vagy meg-adni nem akarná, 's más adja-meg érette, a' Jószágát birhassa azon Summáig a' Summát le-tévö fél

él mind a'dig, míg pénzét meg-adhatják Co. P. V.
- - - E. 33. F. 170
Nemesi Szabadság helybe állittatásának meg-igéréſe Co.
- - P. II. T. 2. A. 5. F. 48
Nova Donatiók a' *verus Haeres*eknek *confirál*taſſanak
- Ap. P. IV. T. 13. A. 3. F. 362
— *Donatiók*ban kiknek mi *praetenſiójok* lehet *Jure procedál*ván a' *Decretum continentiá*ja ſzerént *diſcuti-ál*taſsék Ap. P. IV. T. 13. A. 4. F. 362
*Novum extrahál*ſa, és a' vélle élés *toties quoties per exceptionem condeſcendál*na a' *Cauſa* ſzabados Ap.
- - P. II. T. 8. A. 3. F. 83
— után tsak az egy *Appellatio* marad fenn Ap. P. IV.
- - - T. 1. A. 21. F. 323
— akár *Simplex* akár *Gratioſum* mind a' két Cancellárián *expediál*tatik Ap. P. IV. T. 1. A. 23. F. 325
*Novum*mal tsak *ante extractionem Transmiſſionalium* lehet élni az után pedig nem Ap. P. IV. T. 1.
- - A. 20. *et* 22. F. 323 et 324
Nös-paráznák, és nötelenek ellen való *poena* Ap. P. III
- - T. 47. A. 21. F. 239
Nyom dolgáról -Co. P. V. E. 24. F. 163
— fel-vételével a' melly *Oppidum*ok, és helyek e'dig nem tartoztak, ez után ſe tartozzanak *cum tamen conditione* Co. P. V. E. 25. F. 164
— fel-vételével Tótfaludi, Sárdi, Kis-faludi, Nyírmezei, Wládházi, és Mortsinai Falubéli lakoſok-is tartozzanakk Co. P. V. E. 26. F. 165
— Követéſe hellyett való újjonnan rendelt *proceſſus*. — *Depoſitum*át valakinek ha ki elö nem adná. *proceſſus*
- Ap. P. III. T. 34. A. 1. F. 197
— vitelének módja, az Apor, és Mikó *Familia*'s Csík Széki Kozmás megyében lévö rendek között

- - Co. P. III. T. 8. A. 2. F. 76
Nyomásról külsö marhákat bé-hajtani szabados: egy öreg Marhának váltsága 2. pénz, apróknak pedig 1. lévén *toties quoties* bé-hajtatik Ap. P. III. T. 33. - - - A. 1. F. 196
— bé-hajtott marhától ki többet *exigál*na 2. pénznél, 12 forinttal büntettetsék *ibidem* F. 197
— kik marhájokat bé-hajtani nem engednék, *minor potentián* maradjanak; mellyet a' Tiſztek mindjárt *exequál*janak-is *ibidem* F. 197
Nyomát mint kell követni el-veſzett marhájának, útyában, Falun, vagy Városon kivül ſzalván-meg valaki; mint lehetnek *abſolutus*ok azon határ *Poſſeſſo*rai a' kártól: Kerített, 's Mezö Városok e'ben mennyiben külömböztetnek-meg; - Vitézlö Nép lévén Városokban ha azo nál találtatik, 's ha a' Gazda-is *conſentiens*nek találtatik Katonájával *proceſſus*ok. Kiben mitsoda idök *excipiál*tatnak Ap. - - P. V. E. 37. F. 410 *et ſeq.*

O.

OLáh Vládikák állatásában, 's azoknak tiſztjeket illetö dolgokban tett *Praeſcriptum*ok Ap. P. I. - - - T. 8. A. 1. F. 25
— Vládikáktól, és Papoktól tétetett törvénytelen büntetések *refrenál*ásának módja Co. P. I. T. 1. A. 9. F. 7
— Eſpereſtek, és Papok ha halgatójokat beſzerikájokból ok nélkül ki-tultanák, vagy kisdedeket meg-nem kereſztelnének, mint büntetteſſenek *ibidem* A. 10. F. 8
— Papok más Országból jövén-bé, meg-*examinál*taſſanak - Ap. P. I. T. 8. A. 2. F. 27
— — *honorarium*mal tartoznak *annuatim* Földes Urok-nak *ibidem* - A. 3. F. 27

= = Fiai meg-házasodván, vagy külön kenyeren lévén *repetál*tassanak. - Apjok mellett-is meg-fogattathassanak: Apjoktól külön lévén, akármi idös korokban *repetál*tathassanak *ibidem* F. 27
= = büntetése, kik ok nélkül *divortiál*nak, vagy más Vallason lévöket, a'vagy el-ragadtakat *etc. copulál*nak Ap. P. I. T. 8. A. 4. F: 28
= = kiknek Orv-gazdaságok, 's egyéb latorságok felöl bizonyos *suspitio* vagyon, a'Tisztek által *arestál*tathatnak Ap. P. V. E. 42. F. 415
= = *illegitimum divortium*ot tselekedvén *invigorosum* légyen Ap. P. V. E. 43. F. 416
= = *Dézmájokon*, és illendö *honorarium*okon kivül egyéb *taxá*val ne *aggravál*tassanak Co. P. I. - - - T. 1. A. 6. F. 3
— Rákos, és Hídas nevü Faluk határinak igazitására *Commissarius*ok rendeltetnek Ap. P. V. E. 102. F. 443
Oláh-falviak hogy a' Szék Törvényétöl függjenek *imponál*tatik Ap. P. III T. 79. A. 1. F. 283
— *Privilegium*a, *praestál*ván *Fiscus*nak való szólgálatjokat, meg-tartatik Ap. P. V. E. 45. F. 418
Oláhok tolvaj módon ragadván-el Feleségeket azoknak, és azok attyoknak *consensus*ok nélkül halállal büntettessenek; *consensus*ok ha járúlt, díjokon változzanak a' Földes Urtól. Ki ellen a' hatalmot tették - Ap. P. V. E. 43. F. 416
Oláhság Magyar *Natió*nak ne *praescribál*jon; és hogy az ö. Innepjeken ne légyen szabad véllek dólgoztatni, a'ban senki *impediál*ni ne méreszeljenek - - Ap. P. I. T. 9. A. 1. F. 28
Oláhságnak *exceptis excipiendis officialibus*, mindenféle fegyver viselés *interdicál*tatik Ap. P. V. E. 44 - - F. 417

Országh-házainak, Jószágainak *proprietás*ok az Országnak meg-tartatik. Egyébféle Jószágok *Collatió*ja a' Fejedelmek *auctoritás*ára hagyatik Ap P. II.
- - - T. 5. A. 1. F. 74.
— Gyüléſei Sz. György napban *celebrál*taſſanak; mellyre a' *Regalis*ſal hivattatott Fö-rendek *ſub poena florenorum* 200 jelen légyenek mind végig. A'ra válaſztattak, ha az el-menetelt *renual*nák, azon *poená*ba eſnek. A' melly Tiſztek pedig ezt a' *poenát* nem *exequál*nák, *in duplo ejusdem* büntetteſſenek. E're meg-kívántatókra mindenek Jószágai, 's *Seſſionatus* Nemeſség-is *cotribuál*ni tartoznak Ap. P. III.
- - -T. 17. A. 1. F. 167
Országnak ſzólló Levelek a' *Status*okkal *communicál*taſſanak, Ap. P. II. T. 5. A. 2. F. 74
Oroſz, Oláh, Muntyán, 's egyéb nemből álló Uratlan, lézengö emberek, ſzólgaságra, vagy Jobbágyságra kötözteſſenek mindenütt, *ſub poena florenorum* 200 - Ap. P. V. E. 38. F. 114
Ortók, mellyek jók és *Leopoldus*nak neveztetnek, Lengyel Országi ſuſtákok. és Csáſzár garaſſa minden rendektöl el-véteſsék, ellenben a' Lengyel Országi négy pólturás újj ſuſtákok, mellyek hibáſok, hogy bé-ſe hozattaſſanak ez Hazába az öt pénzes garas pedig ki-ne viteſsék parantsoltatik Co. P. V. E. 36.
- - - F 171
Ottomanicae Portae adhaeſionem Statuentes leges abrogantur A. D. An. 1744. A. 1. F. 9
O Torda Városſa *immunitás*a; Só-vágók a' Bíráktól halgattaſſanak, és függjenek Törvények dólgából
- - Ap. P. V. E. 87. F. 438
Örzés nappali *tollál*tatik, éjjeli *ſub poena* parantsoltatik
- - Co. P. V. F. 23. F. 162

Örzésbéli góndviselés, Vármegyéken, és minden helyeken minden rendektöl *continuál*tatsék, és *supportál*tatsék *sub poena florenorum* 12 Ap. P. V. - - - E. 41. F. 415

Ötves Mesterek' *Fraudulentiá*ja *sub poena florenorum* 100 meg-tiltatik Ap, P, V. E, 18, , F, 389

P.

PApoknak, 's Prédikátoroknak való fizetésböl, Jószágtalan Nemeseknek-is magokat ki-vonni nem szabad, *sub poena florenorum* 12 Ap. P, V, - - - - E, 46, F, 418

— és Oskola-Mestereknek *Rákóczi György* Fejedelem idejétöl fogva el-foglaltatott Dézmájok, 's *Quartá*jok mint *restituál*tassanak Co. P. I. T. 1. A. 6. F. 3

Parasztt Népek Urok számára való égyetmásokat, terheket, magok majorságából való Javokat, egy helyből másba hordozván, Vámot, Harmintzadot ne fizessenek; 's kik rajtok *exigál*nák 200 forintal büntettessenek Ap. P. II: T. 12. A. 4. F. 102

— ember ellen, ki a' Harmintzadlás dólgában *fraudulentiát committál*na *processus* Ap. P, II, T, 12, - - - A, 5, F, 103

— embert, *privatus* Nemes ember *suspitió*jára mint foghat-meg Ap, P, III, T, 47 A, 3, F, 226

— népek, ló, vagy egyéb féle vonó marhának tartása, a' Földes Urok *authoritás*okra, 's *dispositió*jokra hagyatik. De a' Szászság postálkodásra lovat tartson *sub poena florenorum* 200 Ap. P. V. - - E. 47. F. 415

— és 'Sellér emberek Nemes házban lakván, 's Falú közönséges földjét nem *colál*ván, és marhájokat-is nyomáson nem jártatván, szólgálattal, 's adóval Falú közzé nem tartoznak *ibidem* F. 419

Paraſztnak, Béreſnek poſztó ruhát, nadrágot, tsizmát, dupla forintos süveget, gyólts inget viſelni nem ſzabad *ibidem*

Paraſztoknál lopott marhák találtatván, *areſtál*tathatnak - - Ap. P: III T. 80. A. 4. F. 287

Paraſztság Dézmát adni akármi földből-is tartozik Ap. - - - P. II, T. 10 A. 1, F. 94

Peculium nevezet, a' Száſz *Natió' Inſtántiá*jára *tollál*tatik, *cum Conditione* Co. P. III. T. 13. A. 6. F. 98

Pénz verés az egéſz Orſzágban mindenféle rendeknek meg-tiltatik; Nemes embernek *ſub poena notae perpetuae infidelitatis*. Paraſztnak feje és minden jovai el-veſztéſek alatt Ap. P. III. T. 55. A. 1, F. 249

Pénzel hamiſſal élök tudva ſzántſzándékból *notá*ba eſnek; a' melly Ötveſek pedig e'félét kéſziteének, azok *proceſſus*a és *poená*ja Ap. P. III. T. 55. A, 2. - - - - F, 285

*Perceptor*ok, 's adózó Szegénység *Quictántiá*jokat el-veſztvén, mint igazitsák dólgokat Co. P. V. - - - E. 48. F. 150

— minden helyekröl ſzám adáſſal tartozzanak *ibid.* - - - E. 49. F. 186

— kik *penitus deficiál*tak, a' kikre *res mobilis*ſei ſzállanak, azok tartoznak ſzám-adáſſal Co. P. V. - - - E. 51. F. 186

*Perceptor*ságot ha ki Vármegye vagy Szék válaſztásából fel-venni nem akarna 200 forintal büntetteſsék - Co. P. V. E. 50. F. 186

*Peregrinál*ni Deákoknak Tudomány kedvéért idegen helyekre 's Orſzágokra, úgy máſoknak-is katonaság, vagy egyéb czél végett mi módon ſzabad - - Ap. P. III, T. 14. A. 1. F. 158

— más Orſzágokra *in perpetuum* fel-ſzabadittatik; úgy mind

mindazáltal, hogy az e'féle, Fejedelmek *Salvus Conductus*a mellett légyen, Fejedelmekis azt adni tartoznak, mellyet ha vagy *denegál*nának, vagy *procráſtinál*nák, az *impetráló* fél ſzabadoſon el-mehеſſen - - Co. P. III T. 9. A. 1. F. 82

Poſſeſſiones Collegii Societatis Jeſu Claudiopolitani, Báts, Jegenye, Bogártelke, Kajántó, Praedium Tiburtz, et Kolos-Monoſtor, tempore proſcriptionis eorundem ademptae, inque ſeriem Bonorum Fiſcalium adſcriptae, e Regeſtro Fiſcali denuo eximuntur - - A. D. An. 1744 A. 8. F. 56

Poſta-ló, ökör, és ſzekér adaſsal a' Hazafiak kiknek tartoznak, 's kiknek nem. Maga dólgában járóknak a' Fejedelmektöl *Salvus Conductus* ne adaſsék - - Co. P. III. T 1, A 3. F. 57

— lovat a' hól e'nekelötte tartottanak, ez után-is tartsanak. Poſta-ló tartáſa *Máramaros*ban mint légyen, 's Erdélyben-is bizonyos helyeken a' Szász atyafiak hogy rendeljenek Co. P. III. T. 1. A. 10. F. 61

Poſtálkodás állapotja egy bizonyos jó karban állittaſsék - - Ap. P. V. E. 81. F. 432

— kiktöl *continuál*taſsék 's kiknek kelleſsék adni poſta lovakat; 's a' kik az ellen tselekednének *proceſſus* - - Co. P. III. T. 1. A. 5. F. 58

Poſtálkodók, és Poſták ellen *proceſſus* és *poena*, kik a' ſzegénységet rend kivül húzzák, vonnyák, marhájokat ſzekerek, 's ekéjek elöl el-vészik Co. P. III. - - - T. 1. A. 1. F. 54

*Potentiarius Occupator*ok ellen való *proceſſus ante annualem revolutionem* Ap. P. III. T. 8. A. 1. F. 147

— *Occupator*ok kezekből, ha a' *verus haeres*eknek jószágok Tiſztek által viſzſzá foglaltatik, 's még-is *praeoccupál*nák, *major potentiá convincál*taſsanak;

harmadſzor-is ezt tselekedvén, fejek üttetſék-el - - Co. P. III. T. 7. A. 1. F. 74

Potentiák, és *violentum Concambium*ok, *Mihály Vajda*, *Báſta György*, és a' Német *Commiſſarius*ok idejekbéli dólgait, mikor, és miként igazitotta-el az Orſzág, *ad futura tempora* minémüek *interdicál*tatnak; de ha még-is valahol meg-történnék, az a'-ban lejendö *proceſſus* módja Ap. P. III. T. 8. - - - A. 2. F. 149

*Potentiák*ról lásd Ap. P. IV. T. 1. A. 5. *et ſequent.*

— a' melly *brevis Articulus* Medjeſen íratott vólt, az *cum declaratione* tollál*tatik* Co. P. III. T. 12. - - - A. 5. F. 95

Potentiát patráló Piſcalis Tiſztek ellen való *proceſſus* - - Ap. P. IV. T. 1. A. 42. F. 334

== Paraſzt emberröl, lásd ugyan azon *Titulus* alatt. - - - A. 28. F. 327

Praedikátori rendel pert akarván inditani valaki, vagy *Praedikátor* Nemes emberrel, *in eo Caſu* ki miröl állaſſon kezeſt Ap. P. V. E. 46. F. 418.

*Praedikátor*ok mi formán maradhaſſanak helyekben - - Co. P. I. T. 1. A. 3. F. 2

— kik *Orthodoxus Evangelicus*ok Kolo'svárra *introducál*tatván, *introductio*jok *confirmál*tatik Ap. P. I. T. 1. - - - A. 6. F. 7

— Jövedelmek ki-ſzólgáltatáſókról Co. P. I. T. 1. - - - A. 5. F. 3

— házokhoz ha el-lopott marhának nyomát viſzik, mint *procedál*janak ellenek Co. P. I. T. 1. A. 4. F. 2

*Praefectus*oknak *authoritás*ok úgy *circumſcribál*taſsék, hogy a' Nemeſi ſzabadság, 's Orſzág törvényei általok meg-ne bántaſſanak Ap. P. V. E. 48. F. 420

Pribékeknek, *Armás*oknak, és egyéb czégéres vétekben

ben élö Latroknak lappangtatása, duggatása, 's a' mellettek fel-támadás meg-tiltatott, *sub poena* Co. - - P. III. T. 14. A. 1. F. 99

Principatus Transylvaniae Dominium Augustae Domus Austriacae suscipit A. D An. 1744 A. 1. F. 9

Princeps eligendi Jus, fundatum in Legibus, Constitutionibus, et Statutis Prtncipatus Transylvaniae, signanter, Approbatarum Constitutionum Partis II. Tituli 1mi Articulis 1, 2, 3, 4, 5, & 7. item Compilatarum Const. Partis II. Tituli 1mi Articulis 1mo et 4to articulariter abrogatur A. D. An. 1744 - - - A. 2. F. 12

Privilegia Principatus Transylvaniae et Partium Regni Hungariae eidem reincorporatarum Trium Nationum Statuum, et Ordinum tam Sacra, quam Profana Spectantia confirmantur A. D. An. 1744 - - - A. 6. F. 49

*Privilegium*ok, vagy *Immunitás*ok azoknak *invalidál*taſsék, kik közönséges tereh-viselés ellen *extráhál*ták - Co. P. III. T. 8 A. 8. F. 79

— 's egyéb *Collatio*k, mellyek a' *Decretum*, 's Nemesi szabadság ellen *emanál*tattak *invalidál*taſſanak Co. P. IV. T. 12. A. 2. F. 132

Procuratoriák ad Poscriptum mindenünnen ki-adaſſanak - Ap. P. IV. T. 19. A. 4. F. 375

*Procurator*ok hittel mitsoda dólgokra légyenek kötelesek, különben *sub amissione honoris* ne *agál*haſſanak: Illetlen kivánságok ha lenne, *ad Instantiam Partium* a' Birák *legitimál*ják fizetéseket Ap. - - P. IV. T. 19 A. 2. F. 373

— kötelességek ellen *impingál*ván, *poená*ja: *Principalis*sának Leveleit ha el-veszténé ellen *proc.ssus*, *ibidem* - - A. 3. F. 374

Pre-

Procuratort egy *Causá*ban többet kettőnél fogadni nem szabad; úgy azokon kivül máſokkal-is alattomban *Colludálni ſub poena homagii* meg-tíltatott - - Ap. P. IV. T. 19. A. 1. F. 372

Prohibita in brevibus Cauſis csak *eodem die* engedtetik-meg, a' mellyen a' *Deliberatum* léſzen, és e'kor *ſine Onere*; de ha az nap nem élnének vélle más nap helye nem adatik, söt a' *Sententia ad executionem* ki-adatik Ap. P. IV. T. 1. A. 18. F. 327

— a' *Novum*ot nem *excludálja* Ap. P. IV. T. 1 - - - A. 21. F. 323

— *in longis Cauſis* kettö-is *admittál*tatik, egyik *ſimpliciter ſine omni onere*, a' máſik *cum onere* Ap. - - P. IV. T. 1. A. 31. F. 328

Proſcriptiók alól valakik *per publica Regni ſuffragia eliberál*tattak, azoknak maradéki-is *in perpetuum abſolutus*oknak tartaſſanak. *Haeresek*-is *legitime* nem *convincál*tatott Elejek Jóſzágainak kereſetitöl el-ne rekeſzteſſenek A. P. III. T. 9. A. 1. F. 150

Proſcriptus, avagy *legitime convictus* foglyok ſzabadúlásokat ha idegen Nemzet által munkálódnák ellenek *poena* Ap. P. III. T. 10. A. 1. F. 152

Proteſtatiók, mellyek az Orſzág' *Articulus*ai ellen léſznek, *invigorosák* légyenek Ap. P. IV. T. 1. A. 46. - - - - F. 336

Publicatiók, Gyülések alatt, 's *Terminus*okon *revideál*taſſanak; Azokról a' *Relatoriák* ki-adaſſanak. Elövenni a' Tábla-is ne halogaſſa. *Proteſtál*ni nem tartoznak a' *Contradictor*ok. A'ról való *Privilegialis Articulus* Ap. P. IV. T. 3. A. 1. F. 337 *et ſeq.*

Puskáſok a' *Fiſcalis* Jóſzágokból Fejedelemtöl két ſzázan *nobilitál*tathatnak, úgy mindazáltal, hogy a' Fejedelemhez hittel légyenek kötelesek, és utánnok kö-

következö maradékjaik-is hasonló szólgálattal tartozzanak - Co. P. V. 20. F. 161
— kik a' *Fiscalis* Jószágokból *Nobilitál*tatván, *Conditió*jokhoz nem tartanák magokat, újjra Jobbágyságra *rejiciál*tassanak Co. P. V. E. 21. F. 162

Q

QUartirozás békeséges időben mindenütt *tollál*tatik: Vitézlö rend tartása *ad Fiscalia bona*, *et Oppida* jó *disciplina* alá *relegál*tatik. Nemes, és *Parochialis* Házakra, Majorokra, Malmokra, Scholára, és Ispotályokra szállítani nem szabad, *sub poena* - Ap. P. III. T. 21. A. 1. F. 180
Quartiroztatása a' Vitézlö réndnek *tollál*tatván, és vagy Fejedelmek mellé, vagy *ad Oppida Fiscalia relegál*tatván, magok pénzeken éljenek: a' Tisztek-is pénzért, minden helyekre, a' hól vagynak elégedendö éléſt szólgáltassanak Ap. P. III. T. 22. - - - A. 1. F. 181

R.

RAbok adósága meg-vételéröl Co. P. IV. T. 7. - - A. 2. F. 119
— kik másokat kezességben benne hagytak, vagy egyéb *fraudulentiá*kat tselekedtenek, azok ellen való *proceſſus* és *poena* Co. P. IV. T. 7. A. 5. F. 121
— ki-váltásokra való pénzeket ha kik el-vesztenék, vagy el-költenék, azok ellen *proceſſus* és *poena* Co. P. IV. T. 7. A. 4. F. 120
— Levelek általi *authorál*ván valakit szabadulásokért Jószágoknak Örökös el-adására, azon el-adas *in perpetuum* meg-álljon; ha pedig Levelek általi nem *authorál*tatott vólna senki töllök, és Jószágok szabadulásoért el-adattatnék, szabadságokban légyen kiszabadulások után adjáké örökösön Jószágokat vagy nem

nem Co. P. IV. T. 7. A. 3. F. 120
— mind Szász mind Magyar Városokba, úgy a' *Fiscalis*okba-is, sőt minden helyeken lévő Tömlötzökbe bé-vétessenek Ap. P. III. T. 47. A. 16. - - F. 235 et P. V. E. 79. F. 431
Rabságba esett Urának szabadúlásáért, és sanczáért a' melly Aszszony nem Ura, hanem tulajdon maga Jószágát el-adná, a'nak *rehabcál*ásának módja Co. - - P. IV. T. 7. A. 1. F. 118
Ráczoknak ez Országba való bé-származások *certis modis admittál*tatik Ap. P. V. E. 49. F. 420
Recepta négy *Religiók pro Receptis* hagyatnak Ap. - - P. I. T. 1. A. 2. F. 2
— három *Religiók*on lévő Ekklé'siák Püspökök által, a' *Romano-Catholica* pedig Erdélyben *Vicarius* által igazgattassanak Ap. P. I. T. 1. A. 9. F. 9
— *Religiók* után lévő Ekklé'siai *proventus*ok, *Parochialis* régi Örökségek. minémüek maradnak-meg, 's minémüek *amittál*tatnak Ap. P. I. T. 1 A. 10. F. 9
Régenben Posta lovak tartásának *modificál*tatása Co. P. III. T. 1. A. 6. F. 59
*Regius fundus*on lévő erdökre mint hajtassanak a' *Fiscus* fertés marhájiCo. P. III. T. 13. A. 3. F. 96
*Religió*ban *in Articulis Fidei* senkinek semminémü *innovatió*t tenni nem szabad *sub poena notae perpetuae infidelitatis* Ap. P. I. T. 1. A. 3. F. 2
— Külömközö lakosok között, tsak egy Templom lévén, a'ra rendeltetett mindenik *Religió*ból egy arránt fel-vett *Commissarius*ok által, a' Templom azon *Religió*ra adassék, a' mellynek nagyobb Követöinek száma: a' több *Religió*knak pedig *juxta proportionem numeri professentium*, más Templom épittessék; ha pedig e'ben valamellyik fél *reluctál*ná,

*ctál*ná, vagy a *Commissáriusok* ól *praefigál*andó *terminus*ra az épitést nem *continuál*na, *legitime admonál*tatsék; ez után-is *contumaciter* kötelességét *praetermittál*ván *toties quoties* 200 forintokkal büntettessék Ap. P. I. T. 1. A. 7. F. 7

Religio dólgában, kinek kinek Szent Irásból vett *opinió*jának meg-jelentésének módja; a' kik pedig az e'ben *praescribált* módok ellen tselekednének akár *Ecclesiasticus*ok akár *Secularis*ok légyenek azok, ellenek *processus* és *poena* Ap. P. I. T. 18. A. 3. F. 2

— ezen dólogért *Convictus*ok párt-fogóji hasonló *poenán* maradjanak *ibidem*. Ha pedig a' *Convictus*ok tselekedetekben tovább-is *perseverál*nának, azoknak égyszerrel többször *gratia* ne adassék *ibidem*.

*Religió*jára, mellyet maga vall, alatta valóit, Jobbágyait, Tselédjeit, vagy ház népét senkinek kénszeríteni, 's azoknak Templomokat el-foglalni, vagy erőszakosan réájok maga *Religió*ján lévő Papokat vinni *sub poena florenorum* 200 nem szabad Ap. - - P. I. T. 1. A. 8. F. 8

Repellens ellen a' ki *binaria Repulsiót* tett *processus* - - Ap. P. IV. T. 1. A. 33. F. 329

Residentiae, seu habitacula Metallurgorum, Urburariorum, et Fodinatorum, in Pagis, Fodinis vel Stompis proximioribus esse debent A. D. An. 1747 - - - A. 3. F. 70

— — *conductitia a quibus, quo annuo pretio, et quibus beneficiis externis haberi possint, ibidem*

— — *ab ipsis Metallurgis, Urburariis, vel Fodinatoribus, ad Rusticanas Dominorum Terrestrium Sessiones, in Stompae, vel Fodinae circum jacentibus Possessionibus habitas aedificata, quibus beneficiis,*

ſub qua annuali taxa tenerí, an vendi? ſi ita, quo pretio, ac cui poſſint. ibid.

Réznek ez Orſzágból való ki - vitele ſzabados; úgy mindázáltal, hogy a' Haza-fiak a'külsöknek, 's idegeneknek, pénzeket a' fel-ſzedett rézért le-tévén mindenütt ſzabadoſon magokhoz veheſsék, a' Rézbányai Gond víſelök-is Lakoſoknak pénzekért Rezet adni tartozzanak *ſub poena florenorum* 200 - - Ap. P. V. E. 50. F. 420

Romano-Catholicus Haza-fiai, minémü Papokat, 's Barátokat tarthatnak magok mellett, 's azokat mi módon Ap. P. I. T. 1. A. 5. F. 6

= = Papoknak Kolo'svárra bé-menni mitsoda alkalmatoſságokban engedtetett-meg; a' hól *Ceremoniá*jokat végezvén helyekre onnét eſmét *redeál*janak - - Ap. P. I. T. 1. A. 11. F. 10

— *Catholicusok*nak *Religió*jok' *exercitium*ára derekas Templomok, *Claſtromok* meg-hagyatnak, a' Töviſi Templomhoz való *praetenſió*jok-is *determinál*tatik - - Ap. P. I. T. 1. A. 5. F. 6

S.

SAlétromot az Orſzágból ki-vinni nem ſzabad *ſub poena florenorum*: 200 a'nak fözésében való *modalitás*ſok *Fiſcus*, és a' *Patronus*ok réſzéröl Ap - - P. III. T. 40. A. 1. F. 243

Salvus Conductus nélkül a' hazából-ki, 's bé-járás, írógatás, küldözés, mitsoda *conditió*kkal engedtetik-meg; mind Deáki tudomány tanulására, 's egyéb tiſzteſséges végre igyekezöknek, mind pedig Kereskedöknek *Salvus Conductus* miképen adatik Ap. - - P. III. T. 14. A. 1. F. 158 *et ſeq.*

= = vagy Poſta Címerek légyenek a' Szély - béli Tiſzteknél Ap. P. V. E. 85. F. 434

ſe

se Máramarosban, se Szászságon, se más helyeken idegen Kereskedö rendeknek, 's egyéb idegenek-is ne adattaſsék Co. P. III. T. 2. A. 1. F. 63
ha mikor adatik, *ſpecificál*taſsek kinek, hány ſzemélynek, 's hová menönek adatik Co. P. III. - - - T. 2. A. 2. F. 63
Sárpataki Márton Alsó Oroſzi *Fiſcali Portió*jában *confirmál*tatik Co. P. IV. T. 12. A. 12. F. 141
Sententiák, és *Legitimum Mandatum*ok *Executió*ját ha kik *recusál*nák *in amiſſione officiorum et flor.* 200 *convincantur*; mellyben a' *Director*-is *competens Actor* lehet. *Legitimum Mandatum*oknak nem *obtemperá*lói, és *Illegitimum Mandatum*ok *extrahál*ói, 's azokkal élök, úgy a' máſokat méltatlan *evocál*ók-is *in florenis* 200 *convincantur* Ap. P. IV. T. 9. A. 1. - - - F. 352
*Sequeſtrum*ok, *Decretális Causá*kban *admittál*tatnak - - Ap. P. IV. T. 19 A. 1. 360
Sidóknak Fejérvárt lakáſok, 's ez Országban keresködéſek mitsoda *Conditió*kkal engedtetik-meg Ap. - - - P. V. E. 82. F. 432.
Sokadalmokban a' Hazafiaknak engedtetett elsö *praerogativa* adásban vévésben Co. P. V. E. 13. F. 157
Só, Hazafiaknak *ante omnes extraneos* adaſsék Co. - - P. III. T. 16. A. 3. F. 106
Sót, melly maga határán terem, a' *Dominus Terreſtris*nek, és azon helyſégbéli Jobbágyainak élni ſzabados, úgy mindazaltal hogy a'ból ſem pénzen, ſem egyéb akármi *praetextus* alatt máſnak ne adjon, ſe Jobbágyaitól adatni meg-negedje; en mellyre ha más helybéliek titkon vagy nyilván mennének, azok-is mitsoda büntetés alá eſnek Ap. - - P. III. T. 15. A. 1. F. 165

— hordó ſzekerek ha útjokban kárt tennének akárkinek, és akármiben, büntetések módja Ap. P. V. - - - E. 7. F. 384
Sóval kereskedök, ha kik a' *Fiſcust defraudal*nák ellenek *proceſſus* és *poena* Co. P. III. T. 16. A. 2. F. 105
Succeſſio Auguſtae Domus Auſtriacae in Principatum Tranſylvaniae ad utrumque Sexum Jure Haereditario ſtatuitur .A. D. An. 1744 A. 3. F. 14
Szabadoſokat, Darabontokat, 's Udvari Szólgákát a' Dézmáſok ne ſanczoljanak. 's Dézma adáſra ne kénſzeritsenek Ap. P. III. T. 4. A. 7. F. 140
Szám-adó Szólgák a' Kezeſségnek *meritumát adaequáló* Jóſzáguak nem lévén, vagy máſok birodalmában tanáltatván, ellenek *proceſſus* Ap. P. IV. T. 8. - - - A. 2. F. 351
Száſz *Natió*nak *Fundus Regius*ról el-bujdoſott Jobbágyi, féſzkekre viſzſzá akarván menni el-botsáttaſſanak. - - Ap. P. III. T. 80 A. 2 F. 286
— és Magyar Városokon a' *Sententziá*zott Latrok, *in loco delicti* találtattak, és a' lopott marhákkal találtatott paraſztok *areſtál*tathaſſanak *ibid.* A. 4. F. 187
— és egyéb Városok-is tartoznak a'meg-fogott Latrokat bé-venni, meg-tartani, és a' meg-fogató Tiſztek akaratja ellen el-ſem botsátani *ſub poena Articulari* - Ap. P. V. E. 79. F. 431
— *Natió*n lévö ſzegénység közt ingyen élödés, *Quartelyozás tollal*tatott Co. P. III. T. 1. A. 4. F. 58
— *Natió*n lévö atyánkfiai mint ſzólgáltaſſanak Törvényt - - Co. P. III. T. 13. A. 4. F. 97
Száſzságon-is az ingyen gazdálkodás *tollál*tatott: mellyre ha *Reſidentiás* Nemes kénſzeritené öket, a' Székbéli Tiſztek, vagy *Director proſequál*ják, és egy *Exmiſſio*t adván a' dolog *finaliter decidál*taſſék; mely-

mellyben *Collateralis atteſtatiók*-is *admittál*taſſanak; de ha *ſuccum*bál, a' *poena* 200 forint légyen, ha pedig Fejedelmek vagy Urak ſzólgai kénſzeritenék, vagy egyéb *charecter*ü emberek, kiknek *Salvus Conductus*ok nem vólna, azok büntetésének módja, pénzért való gazdálkodáſſal mindazáltal ök-is mind más akármelly helységbéli emberek *ſub eadem* 200 *florenorum poena* tartoznak. Ha pedig ingyen gazdálkodás kívánásának ſzíne alatt méltatlan fogdoſnának, 's törvénnyel *vexál*nának valakit, *in poena talionis convincál*taſſanak; Nemes emberen történvén pedig az illyen *vexa*, ſzabadságában áll, akár *juxta contenta Decreti procedál*jon, akár *Articularis brevis proceſſus*ſal kereſſe *vexálói*t Ap. P. III. - - T. 80. A. 1. F. 283 *et ſequent.*

— a' Poſtálkodáſra a' Száſzság lovat tartson *ſub poena fl.* 200 - Ap. P. V. E. 47. F. 419

— a' Lézengök, Szegénységet ſanczoltatók meg-fogattaſſanak, 's érdemek ſzerént büntetteſſenek Ap. - - P. V. E. 76. F. 430

— Páſztorkodó külsö Jobbágy emberek, a'Száſz Tiſztektöl ne ſanczoltaſſanak Ap. P. V. E. 77. F. 430

— az ingyen Quartir, Fejedelmek' lovai tartáſa, pénz nélkül való bór foglalás *tollál*tatik Ap. P. V. - - - E. 78 F. 431

— a' *Regius Fundus*on Vármegyei Tiſztek ne Czirkáljanak, *Jurisdictio*jok alatt való Czirkálásra menvén-is ſemmi *exactiók*kal a' ſzegénységet ne bántsák - Ap. P. III. T. 80. A. 2. F. 283

— a' *Regius Fundus*on a'*Fiſcalis* Tiſztek *Fiſcus* ſzükségére a' Falubélieknek *requiſitió*jok nélkül tovokat meg-ne halaſztaſsák Co. P. III. T. 13 A. 2. F. 96

Száſzság, Nemeſségnek, 's egyéb rendbélieknek jovokat

kát *recipiál*ván, se személyében, se *repositum*ában meg-ne károsíttassék, se ki-ne adják még Fejedelmek parantsolatjára-is, ez ellen ha tselekednének *poena* és *processus* Co. P. IV. T. 10. A. 1. F. 126

— mitsoda *Casus*okban *evocál*tathatik *immediate* Táblára Nemesség véllek perelni akarván *arbitrium*ában légyen Táblán-é, vagy Székeken keresse, 's mi *processus*sal Co. P. III. T. 13. A. 1. F. 95

Szászságról *Appellatió*ba botsátott *Causá*k mind gyülések, mind *Octavalis Termini*nusok alatt *revideál*tassanak - Ap. P. IV. T. 15. A. 1. F. 368

Szathmar-Vármegyeieknek újjalag való határ halom *erigál*ást a' Tisztek ne *admittál*janak Co. P. V. - - - E. 31. F. 168

Szegödött Szólgák esztendejeket jámborúl el-töltvén *Testimonialis*sal botsáttassanak-el Uroktól: *alioquin* akármelly Tisztektöl-is meg-fogattathassanak. Másokhoz állván pedig a' nélkül mint *Repetál*tathassanak - - Ap. P. V. E. 83. F 432

= = jámborúl szólgálván, 's fizetések *denegál*tatván a' Tisztek *contentál*tassák Gazdájával Ap. P. V. - - - E 84. F. 434

Szék Városa régi állapotjában meg-hagyatott Ap. - - P. III. T. 65. A. 1. F. 258

— Városában, a' Doboka Vármegyei Nemesség mikor perlekedik, kezest állitani nem tartozik Co. - - P. III. T. 11. A. 2. F. 87

= = a' *reside*ált, 's *reside*álandó Nemességet ott lakni ne *impediál*ják, *sub poena amissionis Privilegiorum, vel si diutius quoque perseverarent omnium suorum bonorum* Co. P. V. E. 12. F. 157

Székely *Natió*béliek *immunitás*okban meg-tartassanak, Törvénytelen *Executió*kkal ne *aggraval*tassanak, Vadá-

dáſzat, és a' Havaſokon barmok ſzabados legeltetéſre, börök adáſa vevéſe köztök a' mint e'dig vólt, ez után-is azon *uſus*ban légyen Ap. P. III. - - - T. 76. A. 2. F. 267

— Darabontság, 's Köz-rend háborgatói ellen a' Tiſztek fel-keljenek, és azokat *cum poena minoris potentiae* büntetſék; *ibid.* A. 4. F. 268

— Jobbágyok, *Mandatum*mal *Repetál*taſſanak *ſub poena florenor.* 200, a' Székelységröl-is külsö helyekre a' ſzerént Ap. P. IV. T. 14. A. 1. F. 366

— Darabontok Maros-Széken a' Görgény Várában való ſzólgálattól *immuni*sok Ap. P. V. E. 56. F. 425

— Fö-rendek, *extra limites Regni* küldetvén, költség adaſsék útjokra Ap. P. V. E. 63. F. 427

— Udvarhelyt, kiknek földjök a' Várhoz *applicál*tatott vólt, *contentál*tatnak Ap. P. V. E. 69. F. 428

— Udvarhelyen Szekerek, Borok által vivéſe ne *impediál*taſsék *ibidem.*

Székelyek a' melly *Potentiá*kat Mihály Vajda bé-jövetelétöl fogva Botskai Iſtván válaſztásáig az Országban tselekedtek, azok *in perpetua annueſtia* légyenek Ap. P. III. T. 76. A. 11. 272

— *Transmiſſió*ja ſe *Communis*re, ſe *Evictió*ra a' Táblárol ki-nem botsáttatik, hogy a' *Cauſans*ok minden *Remedium*okkal magok *forum*okon éljenek, *Diviſio* dólgában pedig nállok a' *Verbalis Prohibitio*-is *pro Repulſione habetur* Ap. P. IV. T. 14. A. 3. F. 366

— két hellyes *Exceptió*kkal élhetnek *Causá*jokban Co. - - P. IV. T. 2. A. 1. F. 112

Székely-földi Jobbágyoktól örökséget venni nem ſzabad *ſub poena florenorum* 500 Ap. P. III. - - - T. 76. A. 16. F. 277

Székely-hídnak el-rontásáért Bóldvai Márton nem *Cauſál-*

ſatjaira mindenkor, minden halogatás nélkül jó hadi *apparatus*ſal fel-ülhesſen. Szólgák, és Lovas állatáſſal úgy tartoznak mint a' Nemes Vármegyék *ibid.* - - A. 8. F. 271

— a' Tetemre való hivás ott való hit fel-adás, azért fizetés, és halál újjítás *in perpetuum tollál*tatnak Ap. P. III. T. 76. A. 9. F. 272 *item* P. V. E. 54. F. 425

— a' melly Jobbágyoknak Urok *Manumiſſió*ja nélkül *Armalis*ſok adattak, azok *Caſſál*tatnak Ap. P. III. T. 76 - - - A. 10. F. 272

— 1635-ben, Idösbb Rákóczi György Fejedelem *perluſtrál*ásakor a' hadban ſzólgálo Lófü, és Darabont

— Székelységnek, a' Nemeſektöl tétetett ſok bántódáſai ellen minémü *Edictum*ok adattak-ki Ap. P. III. - - T. 76. A. 12. F. 273 *et ſequent.*

— *Proceſſus*ban lévö Jószág ſemmiképen ſe *ſequeſtrál*tasſék *ibid.* - - A. 14. F. 277

— Dézmával *Fiſcus* ſzámára ſemmiféle ember nem tartozik *ib.* - - A. 15. F. 277

— Vitézlö-renktöl-is az 1650-béli 29. *Articulus* ſzerént mint légyen ſzabados örökséget venni, a' ki ez ellen venne 500 forinttal büntetteſsék Ap. - - P. III. T. 76. A. 16. F. 277

— az Aranyas Székiek minden ſzabadságokban meg-tartaſſanak *ibid.* A. 17. F. 279

— a' Nemeſség, és vitézlö-rend-is a' hadi *Expeditió*kra, Muſtrákra jelen légyen *ſub gravi poena*, hanemha betegséggel *impediál*tatik Ap. P. III. T. 76. - - - A. 20. F. 280

— a' Köz bötsel való élés *tollál*tatván, hogy *Capitális ſumm*ával éljenek *pro communi Decreto* végeztetett Ap. P. IV. T. 14. A. 2. F. 366

sáltatik - Co. P. V. E. 39. F. 174
Székelység, 's egyéb rendek Oláh Országok határira valo *irruptiók*tól magok meg-tartóztatsák *sub poena flor.* 100 AP. III. T. 76. A. 5. F. 268
— raitsoda *Casus*okban hívattatik *directe* Táblára; más *Casus*okban ha ki *competens Forumára* nem hívná *in florenis* 200 *convincáltatik* Ap. P. III. T. 76. - - - A. 13. F. 276
— a' Nyom követés dólgában az Ország közönséges végezéseihez tartsák magokat, a' Szél-béliek Oláh Országra-is bé-követhetik, tsak a'ban minden *fraus* el-távoztatsanak *ibidem* - A. 19. F. 280
— az Oláh Országi útakban lévö erösségekre jól *provideáljon* Ap. P. III. T. 76. A. 21. F. 281
— fel-iiltettetvén, maga földén gyüljön öszve *sub poena florenor.* 200 Ap. P. V. E. 57. F. 426
— *gratuitus labor praestálásától immunis* mint egyéb *Statusok* - Ap. P. V. E. 62. F. 427
— Fejérvárra gyalog állitással; Só szállitással nem tartozik Ap. P. V. E. 64. F. 427
— gonoszúl el-veszett marháról szavatjost állitani tartozik Co. P. III. T. 8. A. 14. F. 81
Székelységen Kapitányokat a' Fejedelmek *praefic'álnak*; Fö Kiraly Birákat pedig a' Székek választanak Ap. - - P. III. T. 76 A. 1. F. 267
— Ló-füség-is örökségit azon jussal birja, mint a' Nemesség *ibid.* - - A. 3. F. 268
— az Aknák *Fiscus* számára valók; szükségekre mindazáltal onnét só adatik Ap. P. III. T. 76. A. 6. F. 269
— a' *Regium* és *Haereditarium Jus*nak *devolutiója* mint légyen *ibid.* - - A. 7. F. 269
— Nemes, Lófü, és Darabont *ad quaevis neceſſitates* olly' készen légyen, hogy az Ország' parantsolat-

— a' Törvénynek folyásának módja le-íratott Ap. P. IV. T. 14. A. 4. F. 367
— a' *Transmissió*ban menö *Causá*k elébb a'derék Székre, onnan Táblára botsáttassanak *ibidem* A. 5. F. 367
— a' Czirkálás módjáról való *Instructio*; e'ben mit távoztassanak-el a'Tisztek Ap. P. V. E. 52. F. 423
— a' Czirkálási *Executió*k dólgában a' Székely Nemesség *Articulus*sához alkalmaztatsák magokat egyéb rendek-is Ap. P. V. E. 53. F. 425
— a' Gyüléfre menö Követeknek Lófük, és egyebek-is tartoznak *contribuál*ni Ap. P. V. E. 55. F. 425
— a' Vice Király Bírák hadakról otthon hagyatnak Ap. P. V. E. 58. F. 426
— Postálkodásra bizonyos személyeket állassanak a' Tisztek Ap. P. V. E. 59. F. 426
— a' Sz. Mihály-falviak Aranyas Székhez *incorporatus*ok Ap. P. V. E. 60. F. 426
— a' Maros-Székiek Czirkálás dólgában *usus*okban hagyatnak Ap. P. V. E. 61. F. 426
— a'Vér birságnak pere, Tiszti elött folyon; a' Tisztek pedig az *usus* szerént birságoljanak Ap. P. V. E. 65. F. 427
— Jövevény emberek Jobbágyúl adván magokat akárkinek-is, *Fiscus*tól másoknak ne *conferál*tassanak Ap. P. V. E. 66. F. 428
— a' kik szólgálatra adják magokat, a'zal az otthon való közönséges tereh viseléstöl nem *immunis*ok Ap. P. V. E. 67. F. 428
— a' *Parochialis Fundus*okról Falu közzé szólgálattal nem tartoznak Ap. P. V. E. 68. F. 428
— a' Ló-kötö helyek dólgából a' régi *usus* meg-hagyatott Ap. P. V. E. 70. F. 429

— a' *Fiſcus* Jobbágyi a' Szék Törvényétől függjenek - - Ap. P. V. E. 71. F. 429
— a' Málnási híd tartása azok mellett marad, a' kik ez előtt tartották *ibidem*
— a' Zeltelakiak, és két Oláhfalviak a' Széktől függjenek ; *Fiſcus*nak a' mivel tartoznak *praeſtál*ják *ſub poena fl.* 200 Ap. P. V. E. 74. F. 430
— az 1639 eſztendőbéli *Edictum*ok *confirmál*tatnak Ap. - - - P. V. E. 75. F. 430
— a' Ser kortsomálás, Bor kortsomálásnak idején-is minden rendeknek fel-ſzabadíttatott Co. P. III. - - - T. 6. A. 2. F. 73
— a' Latrok *proſequál*ásában e'dig tett *abuſus*ok *tollál*tatnak, 's *procedál*janak az *Articulus*ok ſzerént Co. - - P. III. T. 8. A. 5. F. 77
— a' kik a' háborúságos időben *extrahált Novum*okat el-veſztették *Calumnialis poená*ba nem eſnek, hanem *uſus*ſok ſzerént *remedizál*ják dólgokat Co. - - P. III. T. 8. A. 10. F. 80
— a' hól kevés a' Darabont a' Lófösök-is tartozzanak foglyot őrizni, 's kiſérni *ibid.* A. 11. F. 80
Székelységi Só-Aknai Tiſztekkel ha mi per indúl Örökség dólgában a' Székhez tartozzanak magokat alkalmaztatni Ap. P. V. E. 73. F. 429
Székelységtől el-ment hadban ſzólgálók, minden helyekről viſzſzá botsáttaſſanak Ap. P. III. T. 76. - - - A. 18. F. 280
Szeleſte Székből Vízaknának ſegitsége a' régi *uſus* ſzerént légyen Ap. P. V. E. 80. F. 431
Szentegyház Erdeje' gondviſeléſe, a' Faluſiak és nem az Egyházi rendek' *diſpoſitió*jában légyen, a'nak pedig jövedelme Templom ſzámára fordíttaſsék Co. - - - P. V. E. 19. F. 161

Szent-

Szentmiklós nevü puſzta *Praediumára* Mikola 'Sigmondnak a' Kolo'sváti *Praefidiariusok* lovokat ne hajtsák *ſub poena* Co. P. V. E. 38. F. 173
Szitkozódás büntetéséről Co. P. III. T. 14. A. 2. F. 100
Szólgák' idejek el-teléſe előtt Urokat el-hagyvan, *ſub poena flor.* 200 *reſtituál*taſſanak. Ha Nemes emberek. Ha Záſzlók alatt találtatnak. Ha *Reſidentiá*ſok, 's ha nem-is *proceſſus* ellenek Ap. P. IV. T. 8. A. 1, F. 350
— had ki-hirdetésének alatta telvén eſztendejek, Urokat kedve ellen ha el-hagynák had-ſzállásáig, ellenek *pròceſſus* Ap. P. IV. T. 8. A. 3. F. 351
Szölöt puſztájából a' ki fel-fogott, meg-kínáltatván a' *haereſé*ket, mind fel-foglalásával, mind *aeſtimium*ával, ha egyébképen el-nem vennék örökösön birhaſſa - Ap. P. III. T. 35. A. 1. F. 199
— puſztát a' ki Város helyeken akar fel-fogni, miket köveſſen-el előbb *ibid.*
— parlagból *Fiſcalis* Jószágban lakó Nemes embert ha épiteni akar, mit tselekedjék Ap. P. V. E. 23. F. 393

T.

Tanátsi rend, 's Tábla-fiai külön külön 12 ſzámúaknál kevesebben ne légyenek: e' felett, mind Vármegyéken, Székeken, Várakban lévő, söt külsö állapotbéli Fő és Vicé Tiſztek-is, akár fizetett, akár egyéb rendbéliek légyenek, nem tsak Fejedelmek, hanem az Orſzág' hívségére-is hittel légyenek kötelesek Co. P. III. T. 5. A. 1. F. 70
Tántzot, 's egyéb közönséges ſzabadságú dólgot a' Tiſztek Czirkálás idején meg-nem tilthatják, 's azért a' népet nem büntethetik Ap. P. V. E. 52. F. 423
Tapoltza minémü *Conditió*kkal hagyatott helyben Ap. P. V. E. 88. F. 436

Tasnád-Városának *Privilegiuma in quántum* hagyatott helyben - Ap. P.V. E.86. F. 435
Teleki Mihály Urnak Kövár-vidéki Dragavilma, és Szelnicze: viszont Fogaras Földén Oprakertsesora, és Felsö Árpás nevü Faluk *inscribál*tatnak Co. - - P. IV, T. 12, A. 8, F. 138
— — a' Kis Selyki Dézma *inscribál*tatik *ibidem* A. 9. - - - - F. 139
Templomot a' Kolo'svári O-Várit, és Farkas úttzait *Collegium* helyével, és a' Dé'si öreg Templommal együtt az *Orthodoxus Evangelicus*oknak adta az Ország - Ap. P. I. T. 1. A. 6. F. 7
— külömbözö Religiójú helyen, a' hól mindazáltal tsak égy a' Templom, a' nagyobb számmal lévö rend foglaljon-el, úgy mindazáltal hogy a' többinek máft épitsen - Ap. P. I. T. 1, A. 7. F. 7
— *Potentiosé* el-vévök ellen *processus* és *poena* Co. - - P. I. T. 1. A. 1. F. 1
— a' melly parasztember háromszor egymás után el-múlatná ellene *poena ibid.* A. 2. F. 2
Tilalom róntás *poenája* 12 forint Ap. P. III. - - - T. 5. A. 1. F. 141
Tilalomban nevezetesen tarlón, közönséges fel-szabadúlás elött a' ki marháját ki-ereszténé *poenája ibidem.*
Tisztek hivataljokban el-nem járván *juxta continentiam Decreti* büntettesének Ap. P. III. T. 42. - - - A, 2. F, 209
— betsületes, és jó Zálagos Hazafiak légyenek Ap. - - P. III, T. 42. A. 1. F. 209
— az igaz *Executiók* ki-szólgáltatásában *sub amissione Officiorum* el-járjanak *ibid.* A. 2, F. 209 *item* - - Ap. P. III T. 43. A. 1. F. 210

— válaſztaſok módja Ap. P. III. T. 43. A. 1. F. 210
— Hadakozáſok idején nevezeteſen kik maradjanak otthon *ib.* - - A. 4. F. 213
— kik Fö Iſpányok után *Executiók*at ſzoktak tenni, ha *Decretum*, és *Articulus*on kivül illetlen *exceſſus*okat tselekednének *poená*jok Co. P. III. T. 11. - - - A. 3. F. 87
— ha mikor *Proceſſuális* dólogban akarnak *procedál*ni, akár *Criminalis*, akár *Mulctalis* légyen az, Nemes embereket, vagy azokat, nem kaphatván, Vármegye esküttyeit-is *adhibeál*ják az ollyan Törvény-tételben Co. P. IV. T. 5. A. 1. F. 115
— vagy más rendbéli *Executor*ok ha valamelly félelmes helyekre *Executió*ra nem mehetnének, a' körül való Falukból elégséges embereket végyenek magok mellé, *ſub poena* Co. P. IV. T. 5. A. 3. F. 116
— Székeken, Vármegyéken, és Városokon a' *Causák*ból *emergál*andó *poenak*ból a' *Cauſans*oknak *rata portió*jokat ki-adják: a' *Homagialis poená*t pedig épen tsak a' *Causáns*oknak adják Co. P. V. - - - E. 2. F. 152
Tolvaj kiáltáſra, harang félen veréſre, ha a' Faluk fel-nem kelnének, azok ellen *poena* és *proceſſus* - - Ap. P. III. T. 47 A. 6. F. 228
Tordán a' kiknek *Seſſio* adatott az *exulált Partium*béliek közzül ha nem akarják ülni, és épiteni, máſnak adaſsék Co. P. III. T. 11. A. 5. F. 88

Trabes, Ligna, ac alia ad Molas Quaſſatorias ſeu Stompas neceſſaria, ſi in Poſſeſſorum Poſſeſſionibus, quibus Fodinae extructae ſunt reperiuntur, tenentur iidem Poſſeſſores erga juſtum moderatumque pretium Urburario concedere A. D. An. 1747 A. 2. F. 69

= = *ſi minime concederent, aut de pretio aliqua differentia*

rentia Possessores inter et Urburarios enasceretur, Instantia Montanistica, cum adjunctis sibi Provincialibus, Legum Patriarum gnaris, contraversiam cognoscat, et de moderato praemissorum pretio statuat. ibid.

= = = *si ob defectum Sylvarum Possessores sine manifesto ipsorum damno concedere nequirent; hocque legaliter constaret, Urburarius de iis absque aggravio vivi aerarii, et Possessorum detrimento provideat. ib.*

*Transmissió*jok mitsoda rendel légyenek Ap. P. IV. - - - T. 14. A. 5. F. 366

— *Reformatió*ja ki-adattatások élött légyen, mert az után nem lehet Ap. P. IV T. 1. A. 22. F. 324

— ki-adattatásoknak módja Ap. P. IV. T. 1. A. 41. - - - - F. 334

*Transmissio*ba semminémü *Causák absque merito*, tsak *Exceptió*val a' *peremptoriá*kon kivül Táblára az alsóbb Székekröl ne botsáttassanak Ap. P. IV. T. 1. - - - A. 44. F. 335

— *Transmissiones Causarum in Judicio Montanistico decisarum quo modo, et ad quos fieri debeant* A. D. - - An. 1747 A. 14. F. 80

*Transmittál*tatni szokott *Causá*kat ha a' Bírák nem *transmittál*nának *evocál*tatván a' Táblára 200 forín tokig *convincál*tassanak Ap. P. IV. T. 14. A. 5. F. 367

— *Transumpta legitima vim et robur suorum originalium induunt* A. D. An. 1753, 1754. & 1755. - - - A. 3. F. 125

= = *et valitura, vel in Tabula Regia per Magnum Transylvaniae Principatum Judiciaria, vel in Archivis apitulari expediuntur et Conventuali ibid.*

= = *Simplicia in Judicio non subsistunt. ibidem.*

expe-

= = *expediantur quo modo. ibidem.*
*Transumptum*ok a' Leveleknek hól légyen Ap. - - - P. III. T. 11. A. 2. F. 358
= = *celebrál*tatása mind Vármegyéken, mind pedig Székelységen a' Fö Tiſztek *correspondentiá*jokból légyen rend ſzerént Co. P. IV. T. 3. A. 1, - - - - F. 113
Törts-Várának minden állapotja 1651-ben mint hagyatot *Jure perennali* a' Braſſáiaknál Ap. P. III. - - - T. 82. A. 1 F. 292
Törts-Vári Jóſzág minden *Fiſcalis* és Vármegye közzé való *Contributió*tól *immunis. ibidem.*
Töviſre telepedtek, kik más *Patronus*oknak ſzántó földeket, réteket, berkeket magok ſzámokra foglalták *reſtituál*ják, 's mi módon Co. P. III. - - - T. 11. A. 10. F. 92
= = Vármegye törvényétől függjenek *ibidem.*
Tútorság dólga a' *Decretum*ra igazíttatik Ap. P. III. - - - T. 26. A. 1. F. 188

Törvények Proceſſuſsait Mútató Tábla.

Adjudicatae Cauſae, non obſtante binaria Repulſione, vel cum Brachii Regalis adhibitione Executioni demandentur Ap. P. IV. T. 1. A. 33. F. 329
*Appellatió*k mitsoda *Causá*kban *admittál*taſſanak, s mikbe ne, úgy a' Foglyokis az *Appellatio* alatt minémüekbe tartaſſanak fogva, vágy meg-kezesítteſſenek *ibidem* A. 25. F. 325
*Brevi*sekben a' Táblai *Proceſſus* módja; *Literis Evocatoriis evocál*taſsék az *in Cauſam attractus*; a' kinek *Exmiſſio* adaſsék a' következendö *Termi-*

*nus*ig; a'kor pedig *Finalis Sententia pronunciál*taſsék. *Nemó*ban hagyván pedig magát, vagy *Inhibitio* mellett ſem *compareál*ván, a'*Finalis Sententia* ki-adaſsék *ad exequendum* Ap. P. IV. T. 1. A. 13. F. 318

— *proclamationis die abſentibus ſine onere* a' *verbalis prohibitio* meg-engedtetik; de ha a' *Sententiák eodem die* nem *prohibeál*tathának, más nap az Ítélö-Meſterek ki-adhattyák *ibid.* A. 18. F. 321

— az alsó-Székeken való *Proceſſus* módja. *Citatio* mint légyen; azon *Proceſſus*ok-is pedig a' Táblaiakhoz *accommodál*taſſanak *ibid.* A. 19. F. 322

— *Novum*mal élni *ante extractionem Transmiſſionalium* lehet *ib.* - - A. 20. F. 332

— három helyes *exceptio*knál több ne *admittal*taſsék *ibid.* - - A. 30. F. 328

*Brevi*seket *in arbitrio Cauſantium* vagyon Tábláné, vagy Széken kezdjenek, mindazáltal a' mellyekben *Productio Privilegiorum* kívántatik azt Táblán, a' melly pedig *nótát* illetne *Diaetán proſequál*ják Ap. - - P. IV. T. 1. A. 12. F. 317

*Communis*tól, *Oculatá*tól, *Juramenti Depoſitió*tól, mellyeket a' Bírak ítélnének, ha el-akarná valaki tíltani peres társát *ante octavum diei a Judice praefixi* légyen a' *Prohibitio*; mert azután nem *valeál* Ap. - - P. IV. T. 1. A. 32. F. 329

*Diviſió*ban *inter Fratres et Sorores carnales Inhibitio* nem lehet *ibid.* - A. 36. F. 331

*Evictor*ra való fogáſnak módja, 's a'nak *proceſſus*a - - - Ap. P. IV. T. 1. A. 26. F. 325

Gratioſum Novum, úgy a'*Simplex*-is mind a' két *Cancellariá*kon *expediál*taſsék *ibid.* A. 23. F. 325

— *Novum*mal élni, a' *Fiſcus* részéröl való *Causá*kban-is meg-engedtetik, de ha nem *Novizál*hatnának

*perpetuum ſilentium imponál*tatik Ap. P. IV. T. 1.
- - - A. 40. F. 333
*Inhibitió*val élvén valaki a'kor midön ugyan azon *Forum*on máſſal perelne, *Calumniá*ba eſik Ap. P. IV.
- - - T. 1. A. 14. F. 319
Levelekben eſendö *error*ok ha az *Executor*ok, Meſterek, vagy Káptalanok áltól eſnének, mimódon *emendál*taſſának vagy *reformál*taſſának *ibidem* A. 34.
- - - - F. 330
Longis Cauſarum in Proceſſibus két *Prohibitá*val lehet élni, 's mi módon *ibidem* A. 31. F. 328
*Nemó*ban hagyván valaki magát, az után pedig a' *per non venit Sententiá*nak *exequálá*sától el-tiltván az *Actor*t, kéſzen légyen bizonyságival *ad proxime futurum Juris Terminum* Ap. P. IV. T. 1.
- - - A. 24. F. 325
*Novum*mal éléſnek módja és *Proceſſus*ſa *ibidem* A. 21.
- - - - F. 323
= élés az alsóbb *Forum*okon a' *Transmiſſio* ki-adatáſa elött lehet; úgy a' *reformál*tatás-is, mellyre a'Táblárol ne *remittál*taſsék *ib.* A. 22. F. 324
*Novum*ok a' *Cancellariá*kon *expediál*tatnak *ibid.* -
- - - A. 23. F. 325
Paraſztok ellen való *Causák*béli bizonyitáſokban jó *Relatoriák* meg-állnak Ap. P. IV. T. 1. A. 29. F. 328
*Per non venit Sententiá*k ki-adásában az Itélö-Meſterek mitsoda módot tartsanak Ap. P. IV. T. 1.
- - - A. 35. F. 330
= = *Inhibeá*lásának módja, 's az *Actor*nak Jóſzága nem lévén azon Vármegyében a' honnan *certificál*tatni kellene *de Novo Judicio*, az *Executor*ok mint *procedál*janak Ap. P. IV. T. 1. A. 17. F. 321
*Perſonalis comparitió*ra hívni valakit olly' *Causá*ban,

melly

melly *Perſonalis comparitiót* nem kívánna *ſub poena mortui homagii prohibitum ibid.* A. 16. F. 320
*Potentiát patrál*ván e' birodalombéli Jószágából más párton lakók, Törvény, és az *Executio* azon Jószágából ſzólgáltatſék mellyben a' *Potentia* eſett, *etiam cum brachio Regali* Ap. P. IV. T. 1. A. 5. - - - - F. 314
= = paraſzt ember, ellene *proceſſus ibid.* A. 28. - - - - F. 327
*Potentiarius*októl *proſeguáltat*ván valamelly Jószág, ha a'ban az alatt puſztitás lenne, a' kár tétel-is a' Jószággal az *Actor*nak meg-ítélteſsék *ibidem* A. 6. - - - - F. 315
Prorogata az Özvegyeknek ez után-is meg-hagyatik Ap. - - P. IV. T. 2. A. 1. F. 337
*Quinque Caſus*ok, és *deliberatum homicidium*ok *Perſonalis comparitiót* kívánnak, *exceptis Caſibus Decretalibus* - Ap. P. IV. T. 1. A. 15. F. 319
Régi pernek máſra való ſzállitásában mód, és *proceſſus ibid,* - - - A. 39. F. 333
Törvény-béli Lévelek ha *illegitimus* Fejedelmek idejekben költenek-is meg-álljanak *in Judicio* Ap. - - P. IV. T. 1. A. 7. F. 315
— *Proceſſus*ſa ne *remorál*taſsék *Illegitimum Mandatum*okkal; A' *Sententiák* mindenütt *exequál*taſſanak, a' *Fiſcalis* Tiſztektöl-is ne *impediál*taſſanak *ſub poena minoris potentiae et refuſionis damnorum* Ap. - - P. IV. T. 1. A. 8. F. 315
— *Proceſſuſſ*ban a' melly *Articulus*ok 1619-ben egybe ſzedegettettek, 's a' mellyek azután valók-is, és moſt *annectál*tattak *pro perpetuis Statutis* maradnak - - Ap. P. IV. T. 1. A. 10. F. 316

Törvények *Brevis Proceſſus*uak mellyek légyenek? *ibid.* - - - A. 11. F. 317

Törvényekben való *Dilatió*k ha adatnának-is, a' Törvény *ventilál*ja *admittál*taſſanaké, vagy ne Ap. - - P. IV. T. 2. A. 1. F. 337

Törvényes Székek *Celebrálá*ſakor egyik Fö-Tiſzt Udvartól el-botsáttaſsék Ap. P. IV. T. 1. A. 3. F. 313

== *Celebrálá*ſokban a' *Legitima executió*kra való kimenetelek ſemmi *obſtaculum*úl ne légyenek *ibid.* - - - A. 9. F. 316

== két vagy három nap *celebrál*taſſanak *in Foris inferioribus. Per non venit Sententiá*k-is azon Székekből ki-adaſſanak *ibid.* A. 27. F. 326

== egſzer'smind két Vármegyékben *celebrál*tatván, ha ki mindenikre *perſonaliter* vólna *citatus*, egyikben *dilatió*ja légyen *ibid.* A. 38. 332

— Székeken a' *Transmiſſió*k ki-adattaſſanak, mellyekben a' *Párs*ok *Inſtantiá*jokra, *reformatio*k mi módon lehetnek Ap. P. IV. T. 1. A. 41. F. 334

Törvény-tévöket, 's Pereſeket fenyegetök, *in poena florenorum* 200 azoknak pedig *turbá*lói *in poena Decretalii convincál*taſſanak Ap. P. IV. T. 1. - - - A. 4. F. 313

Tutori vagy *Praedeceſſori* által *moveált Causá*jában ha *duplex Citatió*ja *comperiál*tatik-is valakinek *Calumniá*n ne maradjon Ap. P. IV. T. 1. A. 37 F. 332

U et V.

VAdáſzni ſzokott helyeken, magok *authoritás*ſokból, a' közönséges ſzabadság ellen Tiſztektöl ne tiltaſsék. Máſok marhájokban kárt tehetö eſzközökkel, törökkel, és kaptákkal pedig tilalmas - - Ap. P. V. E. 52. F. 423

Vám-

Vám-adáſſal Nemes ember maga majorságából való jovait hordoztatván, nem tartozik Ap. P. II: - - - T. 12. A. 4. F. 102

= = Nemeſség ſe ſzemélyétől, ſe jovaitól, *exceptis excipiendis* nem tartozik; a' ki pedig a'ban *lae. dálná*, *poenája* 200 forint Ap. P. III, T. 39. - - - A. 3. F. 205

= = nem tartoznak a' Paraſztok-is Nemeſek ſzámára hordozván terhet ſem mentekben, ſem jötökben, *Teſtimoniatis* lévén nállok; úgy ſzintén a' *Fiſcus* ſzámára terhet hordozók-is ſem együtt, ſem máſutt Ap. P. V. E. 90. F. 437

= = a' Nemeſség, ſem a'nak ſzámára való terhes Szekerek nem tartoznak, a' Rikai, Kézdi-Vásárhelyi, Zágoni, Tordai hidakon-is, ſem pedig máſokon - Ap. P. V. E. 92. F. 438

= = Kolo'siak, 's egyéb helységbéliek - is midön az O és Ujj Tordai hidakon járnak tartoznak. - Lampérti Vám pedig tsak azon határra menökön vétetſék-meg, *ibidem*

= = kik Oláh Orſzágból gabonát hoznak, miként tartoznak Co. P. III. T. 3 A. 8. F. 68

= = ſem Zaránd-Vármegye, ſem máſutt lakó Nemeſség magok ſzükségekre való *vecturá*któl nem tartozik - Co. P. III. T. 11. A. 4. F. 88

— a' Csútsi *tollá*ltatott Co. P. III. T. 3 A. 4. F. 66

Vámok *tollá*ltatnak, valahól az útak hidakkal, töltéſekkel, gátokkal nem tartatnak, minémüek meglátására *Oculator*ok *deſtiná*ltatnak Ap. P. III. - - - T. 39 A. 2. F. 204

— jövedelmei a' Kiké, azok tartsák a' hídakat; ha kik pedig kéréſekre azokat tsinálni ſegitenék, azok vámmal ne tartozzanak: ſzokatlan vám ne *exigá*ltaſſék,

a' *tollált*attak pedig fel-ne állaſſának *ſub poena florenorum* 200 Ap. P. V. E. 91. F. 438

Vámoſok, Harmintzadoſok, és *Rationiſták* kik illetlen *exactió*kat tselekednének, *poená*jok Co. P. II. - - - T 3. A. 2. F. 49

Vajda-Hunyadiak adózásának módjáról Co. P. V. - - - E. 41, F. 175

Váradi *Fiſcalis* Jóſzágban lakó Nemeſség *ſemel pro ſemper Exemptió*járól *producál*ni tartozzék Ap. - - P. III. T. 66 A. 1. F. 259

— Kortsomárlás *continue* a'Lakoſoké *ibid*, A. 2 F. 259

— Jóſzágban a' Bihari, Csatári, és Püſpöki Nemeſség, kik paraſzt fundusſon laknak *Fiſcus* ſzámára *Contractus*ok ſzerént, *annuatim* öt öt forintokat adni, e' felett a' ſzegénységet-is közönséges tereh viſelésben ſegíteni tartozik: Külömben, ha ezt nem *praeſtál*ná más helyre ſzabadoſon költözhetik Ap. - - P. V. E. 23. F. 392

— Lakoſok, *Compulſórium Mandatum*ra *fateál*ni tartozzanak - Ap. P. V. E. 95. F. 440

— Sáros úttzáknak, gátoknak töltéſei mi módon légyenek - - Ap. P. V. E. 96. F. 448

— Kovátsok ha meg-nem felelnének a' Vár, és Város ſzükségeinek, *Privilegium*ok ſérelmének magok légyenek okai; Sokadalmok idején pedig minden mívek ſzabadoſon bé-vitetheſſenek Ap. P. V. - - - - E. 97. F. 441

— *Seſſionatus* Nemeſség, az 1638-béli Táblai *deliberatio* ſzerént tartozik *contribuál*ni a' Városiak közzé; e'röl való 1648-ban költ *Articulus*-is *in vigore* maradván, az az után lett igazitás-is *obſerváltaſsék*, a' mi pedig igazitatlan maradott vólna, el-igazittaſsék - - Ap. P. V. E. 98. F. 441

Vár-

— Vár-árka miatt esett, és ez után esendö házakért való *contentio* dólgában tejendö *deliberatio* az Féjedelmekre, és Országra *relegáltatik* Ap.P. V. - - - E. 99. F. 442

— Nemes, és Vitézlö-rend *Sessiój*ok adattatásáról, úgy Dé'sen, O és Ujj Tordában, 's Egyház-falvában-is - - Co. III. T. 11. A. 5. F. 88

Váradra, 's több vég házakra, és *Praesidium*okra való szorgalmatos gondviselés 's azok épitésére vígyázó Épitö-Mesterek rendeltetései végeztetnek Ap - - - P. V. E. 89. F. 436

Várakat, Kastélyokat vég-házokhoz közel épiteni nem szabad Ap. P. III. T. 3. A. 1. F. 134

Vármegyék Vicé Ispánnyai, Szólga-Bírái, *Notarius*si esztendönként bútsúzni tartozzanak; 's tisztjekben a' szegénységhez kegyesek légyenek Ap. P. III. - - - T. 43. A. 2. F. 212

— Tisztjei *Jurisdictió*jok ki-terjedéséig minden hivataljokat illetö dólgokban szabadoson *procedál*hassanak - Ap. P. III. T. 43. A. 3. F. 212

— *Perceptori*, *Notarius*sai hadba menni nem tartoznak: Szólga-Bírái itthon-is hagyassanak, el-is vitessenek bennek *ibid.* - A. 4. F. 213

— Gyüléseiböl légyen a' czirkálásra való ki-botsátás; Tisztek mellé való személyek, és azok' eleségek ki-szólgáltatások mint légyenek Ap. P. III. - - - T. 46. A. 3. F. 216

— Tisztjei a' Fagarasi 's Kövári Jószágokban le-nem menvén, a' Kapitányok vigyék végbe a' Czirkálást, 's latrok' büntetését Ap. P. III. T. 46. A. 5. F. 218

Vármegyéken, Székeken, Vég-házakban a' Tisztek hoszszas halogatás nélkül helyre állittassanak; mel-

Iyekre zállagos Hazafiak *promoveál*taſſanak Ap. - - P. III. T. 42. A. 1. F. 109
— a' Fö, és Vicé Iſpányok azon Vármegyei zállagoſok légyenek; Föket mint egyéb Fö Tiſzteket-is a' Fejedelmek halogatás nélkül helyre állaſsák — - - Ap. P. III. T. 43. A. 1. F. 210
— Vicé-Iſpányokat, és Szólga-Bírákat a' Fö-Iſpányok Vármegye *conſenſus*sával tégyenek *ibidem.*
— a' Vicéségnek tiſzti Fö-Iſpányság *vacantiá*jában megſzünik *ibid.*
— a' Tiſzteknek ſzokott fizetéſek meg-járjon, *ibidem.*
— Székeken a' Tiſztek Czirkáláſokat leg-álább három Eſztendöben *peragál*janak Ap. P. III. T. 46. A. 1. - - - - F. 215
— egyik Fö Iſpány a' Czirkáláſon Erdélyben jelen igyekezzék lenni Ap. P. III. T. 46. A. 2. F. 216
— a' Czirkáláſtól ſenki Jóſzágát ki-nem foghattya *exceptis Bonis Arcium Fogaras et Kövár, ſub poena fior.* 500 *Fiſcus* Tiſztjein mint *exequál*taſsék azon *poena* - Ap. P. III. T. 46. A. 4. F. 217
— a' Száſz *Nation* lévö *Poſſeſſor*ok Jóſzágai a' melly állapotban e'dig a' Czirkáláſra nézve vóltak, ugyan a'ban hagyatnak; a' mellyek pedig Hét-Bírák Jóſzágainak hívatnak, azok, és más Vármegyei Jóſzágok-is a' Czirkálás iránt 1651 Eſztendöbéli *declaratió*khoz tartsák magokat. E'nek *tenor*át lásd - - Ap. P. III. T. 46. A. 6. F. 219
— lévö Jóſzágoktól a' Törts-Vári Jóſzág mennyiben külömböztetik-meg, a' Czirkálás állapotja, és Latrok büntetéſe mint légyen ott-is, *ibid.*
— a' kik Jóſzágokat magok meg-czirkálják, és a' Latrokat az *Articulus*ok ſzerént meg-büntetik, azokat a' Tiſztek ne czirkálják-meg *ib.* A. 7. F. 221

Városokban a' Fejedelmek Udvarok népekkel, Ország Népe, fizetett Vitézlö-rend, 's azoknak Tiszt-viselöi az idönek kívánsága szerént *recipiál*tassanak; benn lakhassanak, Kapukat, Bástyákat. Czeitházokat egy iránt örizzenek *sub poena notae infidelitatis, amissionisque omnium immunitatum.* Ap. P. III. - - - T. 81. A. 1. F. 287

— akármelly *Natió*-béli *Regnicolák* házakat vehessenek mind örök áron, mind pedig zálog képpen *ibidem Puncto secundo* - - F. 289

— Hazok a' kiknek nem lehetne-is, illendö fizetésért szállások adassanak, szükség idején minden jóvokkal *recipiál*tassanak, óltalmaztassanak, 's ki, és bé-botsáttassanak *ibid. Puncto tertio* - F. 290

— a' Lakosok azon *punctum*ok ellen *impingál*ván, ha kiknek Vármegyén Jószágok vagyon *eo factoamittál*ják: a' kiknek nints *poena praemissa* büntettessenek *ibidem* - - F. 290

— ha kik *refugii causá* menvén *Depositum*okat a' Tisztektöl *repetál*ták, és *Evocál*tatták érette, az ollyan *Evocatiók cassál*tassanak, ez után pedig ki-adni ne tartozzanak, söt ha kik az ellen tselekednének *poena decernál*tatik Co. P. IV. T. 10. A. 2. F. 127

— és egyéb vásáros helyeken a' szegénységnek-is, mint a' Városbélieknek egyenlöképen való adás vévés engedtetik *sub poena* Co. P. V. E. 14. F. 158

— hogy a' Lakosok Sokadalmok idején vas, és egyéb vételtöl-is a' külsö rendeket ne *praecludál*ják, hanem mindeniknek egy aránt adhassanak, 's vehessenek végeztetett *sub poena articulari* Co. P. V. - - - E. 15. F. 158

Vásárlások *Fiscus* számára, a' *Porta*i mívhez való arany, 's ezüst adas a' Tárházból légyen Ap. - - - P. V. E. 94. F. 440

Vasárnapok és a' három nevezetes Innepek *solenniter celebrál*tassanak Ap. P. I. T. 1. A. 12. F. 11

Vásárokon, Vásár-vámon kivül való szokatlan *Exactiók prohibeál*tatnak *sub poena florenorum* 200 feleszeg áron kérö áros, más kéröt az el-adandó marha melléöl el-ne rekeszthessen Ap. P. V. - - - - E. 93. F. 439

Vasnak az Országból való ki-vitele *qua modalitate prohibeál*tatik - Ap. P. V. E. 100. F. 442

Udvarhely Várossának régi *Privilegium*a mennyiben *confirmáltatik* Ap. P. III. T. 77. A. 1. F. 282

— Székén, Parajd és Sófalva között, a' határ végett való *Controversiá*nak *complanál*ására *Commissarius*ok rendeltnek Ap. P. V. E. 103 F. 443

Véka, és ejtel, a' Kolo'svári vékához és ejtelhez méretteſſenek - Co. P. V. E. 28. F. 166

*Vicarius*ról és a'nak választ*á*sa módjáról Ap. P. I. - - - T. 7. A. 1. F. 25

Uj-Kalendarium ez Országban-is bé-vétetett Ap. - - P. III. T. 13. A. 1. F. 157

Uj-Kereszténynek mesterségeket *exerceál*hattyák, de míveket a' haza-fiai elött *sub pona florenorum* 200 el-nem adhattyák Ap. P. III. T. 57. A. 1. F. 251

Uj-Tordaiak *Privilegium*okról, Szólgálatjokról, 's Törvényekröl lásd Ap. P. III. T. 61. A. 1. F. 256

Unionis Conditiones, et Formula Juramenti Ap. Const. P. III. Tit. I. A. ſolo comprehenſae modificantur A. D. - - An. 1744. A. 6. F. 49

*Unio*ról való *Conclusum*mait a' *Status*oknak, az a'ra való *Ju-*

ló *Juramentum*ával a' *Regni-colák*nak, úgy a'nak *Conditió*jit-is lásd Ap. P. III. T. 1. A. 1. F. 121 *et seq.*

Urburarii, Fodinatoris et Metallurgi contra Subditos Privatorum quidpiam perpetrantis proceſſus et poena - A. D. An. 1747 A. 5. F. 74

Urburarii Fodinatores, et Metallurgi in Caſibus Potentiæ Criminalibus deprehenſi, non Jurisdictioni Montaniſticae, ſed Magiſtratuali ſuberunt ibid.

= = = *quali quanto annuo teneantur?* A. D. An. 1747 - - A. 3. F. 70. *item* A. 7. F. 75

= = = *Damna furto cauſata non tenentur ad inſtar reliquorum Pagenſium Damnoſo reſarcire; ita nec Pagenſes pro deperditis eorum pecoribus ſolvere. ibidem.* - A. 3. F. 72

= = = *de Equis Clitellariis nihil quidquam contribuere debent; de aliis vero pecoribus ad inſtar reliquorum Contribuentium contribuant* A. D. - - An. 1747 A. 7. F. 51

Utak' bé-vágattatáſokról; azoknak ki-nyitói 's rajtok által járók kelök ellen *proceſſus*, és *poena* Co. - - P. III. T. 3. A. 1. F. 64

Utakat mellyek bé-vágattattak, ſenkinek ki-nyitani nem ſzabad *ſub poena notae infidelitatis* Ap. - - P. III. T. 37. A. 1. F. 202

— mellyek ſzabadoſok ſe Nemes, ſe paraſzt ember el-ne foglaljon Co. P. III. T. 3. A. 2. F. 65

— 's Hidakat, a' hól vámot ſzoktak venni meg-tsinálva tartsanak, különben azokról vám ne adattaſsek - Co. P. III. T. 3. A. 3. F. 66

Uton-járóknak a' Lakoſok ſzállás-adaſſal, pénzért való gazdálkodáſſal mind azokból, a' mikneк helyekben

zerit

szerint tehetik, mindenütt tartoznak *sub poena* Ap. - - - P. V. E. 27. F. 394

Z.

ZÁllagos Jószágok a' *Notariusok* közt ha tanáltatnak, *depositis deponendis* a' *verus haeres*eknek *restituál*tatsanak Ap. P. IV. T. 7. A. 1. F. 348

— vagy *inscriptios* Jószágot biró *Possessor*nak kezéből ha *redimál*tatik Jószága, a' *Capitalis summá*val együtt a' mit a'ra kelletett ki-adni azt-is tartozzanak megadni, ide nem értvén a' Rabokért el-zálogosíttatott Jószágokat Co. P. V. E. 34. F. 170

Zállagok dólgában, mellyek száz forintig valók *Appellatio* ne *admittál*tassék: Meg-kínálásának módja: *Liquidum Debitum*ok száz forintig azon mód szerént *dijudicál*tatsanak - Ap. P. IV. T. 7. A. 2. F. 349

Zaránd Vármegyei alsó-járás, az ott való *gratuitus labor*ral együtt Jenő Várának épitésére; az adója pedig a' Jenöi *Praesidium* tartására rendeltették. Ugyan ott a' Dézmálás miként légyen; és a' *Mánumissus*ok minémü adóval tartozzanak lásd Ap. - - P. V. E. 101. F. 442

Zingaris ad auri-loturam exercendam Privilegiatis in Dominorum Terrestrium Territoriis, quibus fulva auri arena reperiretur non diutiorem, quam auri-lotura requireret moram facere permissum est A. D. - - An. 1747 A. 8. F. 76

— *haud Privilegiatis, auri-lotura absolute interdicta habeatur ibidem.*

Zörény Vármegyében meg-marhásadott Muntyánok, viszsza akarván menni fészkekre, marhájoknak két részét a' Patronusok magoknak tatthattyák Ap. - - P. V. E. 40. F. 415.

STATUTA JURIUM MUNICIPALIUM SAXONUM IN TRANSYLVANIA:

Opera MATTHIÆ FRONII

revisa, locupletata & edita.

denuo

BIBLIOTECA ASTRA SIBIU

ad exemplar Coronense Anni 1583.

recusa.

CLAUDIOPOLI,

Typis, COLL: REFORM: Anno 1779.

Imprimatur.

Cibinii, Die 26. Junii, An. 1779.

ANTONIUS HORVÁTH de M. 'Sákod.
Regiſtrator Gubernialis, & Commiſſionis Librorum Cenſoriæ Actuarius.

mp.

NOS STEPHANVS DEI gratia Rex Poloniae, Magnus Dux Lituaniae, Russiae, Prussiae, Masouiae, Samogiciae, Kiouiae, Voliniae, Podlachiae, Liuoniaeque &c. Dominus, nec non Transyluaniae Princeps: Ad perpetuam rei memoriam. Etsi Principes multis praeclaris atque propemodum Diuinis virtutibus excellere conuenit, praesertim eos quorum imperio, plurimae & diuersae gentes subiectae sunt: animaduertimus tamen duabus potissimum rebus pro temporum vicissitudine indigere: foris militiae armis siue ad defensionem; siue ad amplificationem imperii: domi aequabilitate iuris, qua subditos suos in officio retineant, quibus duobus vinculis vt omnia imperia coalescunt, ita iis dissolutis collabuntur. Etenim nobis Diuina benignitate pri-

mum ad Transyluaniae Principatum, deinde ad hoc Regiae dignitatis fastigium euectis, praecipua ac perpetua cura fuit, vt vtroque tempore, vtrumque quantum in nobis esset, omnibus subditis nostris paterna quadam sollicitudine praestaremus: Cuius rei prima occasio nobis, sub initio regiminis nostri data est, dum sublatis ciuilibus dissidiis, quibus hoc regnum ob varia studia laborabat, certa Iudiciorum Tribunalia constituimus, ne nobis foris bello occupatis, inter arma leges prorsus silerent, sed vnicuique iure iustitiaque administrata, libertati, saluti ac tranquillitati publicae recte consuleretur. Qua in re cum de aliis quoque Prouinciis, imperio nostro subiectis, solliciti essemus, vicinorum Barbarorum importuna insolentia, nos ab instituto nostro retra-

xit-

xit: Nunc itaque conatus noſtros Deo promouente triennalis belli Moſcoviti exantlati, boſte a ceruicibus ſubditorum noſtrorum remoto, recuperatis Prouinciis a Magno Ducatu Lituaniae ſuperioribns annis auulſis, Liuonia denique e faucibus Barbarorum extorta, & regno noſtro applicata, ad inſtitutum noſtrum reuerſi ſumus, recuperataeque Liuoniae, quae ſub tyranno boſte per multos annos, nullis Legibus ſed arbitrio Barbarorum viuebat, ſcripta iura dedimus. Poſtquam vero ad Hungariae fines propius acceſſiſſemus, noſtrarum partium eſſe putauimus, etiam rationibus praedicti Regni noſtri Tranſylvaniae prouidere: Itaque dum inter alios eiusdem Prouinciae noſtrae ſubditos, Fidelium noſtrorum vniuerſorum Saxonum legati, Fideles noſtri: Egregius

gius ALBERTUS SYWEG, Judex Regius Ciuitatis noſtrae Cibinienſis: ac Prudentes & Circumſpecti DOMINICUS DIETRIG, Judex Regius Segesuárienſis: MATHIAS FRONIUS Ciuis Juratus Braſſouienſis: IOACHIMUS KOCH Magiſter Ciuium Megiesſien: & CASPAR BUDAKI Judex Biſtricienſis, Ciuitatum noſtrarum Tranſyluanicarum, huc in Poloniam ad nos miſſi veniſſent, nobisque praeter alia Priuilegia antiquorum Hungariae Regum confirmanda, etiam codicem JURIS MUNICIPALIS ſeu legum & conſuetudinum, longo vſu & obſeruatione receptarum, inque quibusdam locis, de communi Saxonum ipſorum conſenſu auctarum, ac in quatuor libros & certa capita diſtinctarum, humilime

nobis

nobis obtuliſſent, ſupplicantes vt inſtar aliarum gentium & nationum, quarum leges literarum monumentis mandatae ſunt, ne ſoli conſuetudini, quae incerta, mutabilis & obliuioni obnoxia eſt, niterentur, praedictis iuribus & conſuetudinibus, authoritatem noſtram Regiam impertiremus, illisque vim iuris ſcripti tribueremus, & omnia in eo contenta, quo ad omnes clauſulas, ſenſus, capita, articulos, in formam Priuilegii noſtri redigi facientes admittere, approbare, eisdem vniuerſis Saxonibus & eorum haeredibus ac poſteritatibus pro perpetuis legibus & conſuetudinibus valituras, de Regiæ noſtræ poteſtatis plenitudine, roborare & confirmare dignaremur: Cuius quidem codicis tenor ſequitur in hæc verba.

STATVTA IVRIVM MVNICIPALIVM SAXONVM IN TRANSYLVANIA.

LIBER PRIMVS.

TITVLVS I.

De Electione & Officio Judicum.

1.

QVoniam vniuersi Saxones in Transyluania Civitatum scilicet, septemque & duarum Sedium, a Diuis Regibus Hungariae, Libertate, Priuilegiis, & his Praerogatiuis donati sunt, vt suos Magistratus: Magistrum nempe Ciuium, Iudices & Villicos singulis annis, post festa Natiuitatis Domini, per libera & communia Communitatum suffragia, ex ipso-

ipsorum Juratis eligant: cœteri vero Jurati per recens electum Magistratum, pro antiqua cujuslibet loci consuetudine eligantur, tales qui rebuspub: ipsorum idonei & vtiles fore videntur, atquè post anni decursum muneribus defuncti, administrationis suæ honestam Senatui rationem reddere possint.

2. Necessarium vero & vtile est visum, vt in electionibus certi obseruentur gradus: Nam honorem sustinenti, munus imponi non debet: Munus vero sustinenti, honor deferri potest: Majoribus enim honoribus functos, ad minores reuocari non oportere, rationis est, hoc addito, vt approbata vetus consuetudo pro loci & temporis ratione cuique salua permaneat.

3. Vniuersæ aut controuersiæ Ciuium, primo debent coram Judicibus ordinariis agitari, a quibus deinde ad Senatum prouocare, pro causæ cujuslibet qualitate & Ciuitatis consuetudine licet.

4. Judices cum suis Assessoribus debent omnes causas; quæ jure sunt decidendæ, justa & plena cognitione rerum discutere, atque a Judicibus liberum est cuilibet ad Senatum prouocare, in omnibus tam paruis causis quam magnis, exceptis solis crimina-

minalibus. In casu autem criminali, Judices extra scitum & cognitionem Senatus, sententiam capitalem nec ferre soli, nec exequi debent.

5. Judex in primis observare debet, vt aliter non judicet, quam quod legibus, aut constitutionibus, aut moribus proditum est. In quibus autem causis scriptis legibus non vtimur, id sequi oportet, quod moribus & consuetudine introductum est: Nam longa consuetudo, quae vtilitates publicas non impedit, pro lege seruabitur.

6. Non possunt autem neque leges neque Senatus-consulta ita scribi, vt omnes casus, qui quandoque inciderint comprehendantur, tamen cum in aliqua causa eadem subest ratio, is qui jurisdictioni praest ad similia procedere, atque ita jus dicere debet.

7. Quicquid autem his legibus specialiter non est expressum, id veterum legum constitutionumque regulis, imperatorio jure comprehensis, omnes relictum intelligant.

8. Judices oportet in primis rei qualitatem plena inquisitione discutere, & tunc vtramque partem interrogare, num quid amplius addere desiderent, quod alterutri partium deseruiat.

TITU-

TITULUS II.

De Citatione in Jus.

1. CVm injuſtum ſit damnare nondum auditum, & judicare nondum cognita cauſa, ideo merito Judicium a Citatione inchoandum eſt.

2. Si ergo Ciuis aut quicunque alius, Ciuem in jus vocare voluerit, eum per Judicis ſigillum, aut Miniſtrum publicum, prout in loco vſitatum eſt, ad horam per Judicem ipſi conſtitutam, citare debet.

3. Citatio autem inſinuanda eſt aduerſario præſenti perſonaliter, ſiue in ædibus propriis, ſeu in alio quocunque colo, vnde illi innoteſcere poſſit. Si autem citandus doloſe ſe occultet, ſatis eſt, ſi ad domum citetur.

4. Si in Jus trahitur ſeruilis & vaga aliqua perſona, quæ hæreditates non habet, quæue ſatis dare non poteſt, talis fidejuſſorem dabit, de judicio ſiſti vſque ad cauſæ deciſionem. Habens bona immobilia quibus ſatisdare poteſt, ad dandos fidejuſſores cogi non poteſt, præterquam in cauſis criminalibus, vbi accuſatus etiam bona immobilia habens, fidejuſſores ſeſe judicio ſiſtendi cauſa, dare cogitur.

3. Vtra-

3. Vtraque parte litigantium, Actore & Reo, coram judicio comparente, accusato quatuordecim dies dantur, vt interea ambæ partes concordent: sin minus, vt tandem ad eum terminum de propositis Reus respondeat. Si autem Peregrinus Ciuem vel Inquilinum ad judicium citauerit, non quatuordecim dierum, sed tridui terminus datur ad deliberandum & respondendum: sic quoque in causis domesticorum moram non ferentibus.

4. Ciuis vel aliquis alius, si colonum in pago residentem, citare voluerit, a Judice ciuitatis vel oppidi, cujus jurisdictioni citandus subjectus erit, sigillum accipiat, quod ad locum vbi Reus habitat deferet, & per Villicum ejus loci, eundem citari curabit ad ordinarium Judicem.

5. Eum vero quem temere aduersarium in Judicium gratia noui Judicii Principis, vocasse constiterit, viarica litisque sumptus aduersario suo reddere oportebit.

6. Si quis in Judicio se sisti promisit, & valetudine, vel tempestate, vel vi fluminis, vel seruiciis dominicis, vel alia iusta causa prohibitus, se sistere non potuit, exceptione juuatur.

TITU-

TITVLVS III.

De Contumacia partium.

1. SI quis in Jus vocatus non ierit, ex causa a competente Judice mulcta pro Jurisdictione Judicis damnabitur. Qui itaque citatus ad terminum præfixum, per se vel per Procuratorem suum non comparuerit, in prima instantia florenum vnum Judici dependet: Qui vero post secundam citationem absens fuerit, duos flor. dependet: Si vero ad tertiam citationem, vel ad vnicam peremptoriam (quæ regulariter facta pro tribus sufficit) contumax fuerit, nec ad terminum præscriptum per se vel per Procuratorem suum comparuerit, causa Actori propter non comparitionem aduersarii secundum petitionem suam adjudicetur, & ei secundum Juris ordinem satisfactio impendatur: nisi Reus absentiæ suæ justum & legitimum impedimentum obstetisse allegauerit & comprobauerit, tunc enim exceptione iuuatur.

2. Quod si e contra Actor causæ suæ diffisus; non compareat, citra dilationem parti comparenti in expensarum refusionem condemnetur. Pro contumace autem & ille habetur, qui se dolo occultat, vt conueniri personaliter non possit.

TITU-

TITVLVS IV.

De Actore et Reo.

1. ACtor forum rei ſequatur: forum autem habet vbi domicilium, ideo ibi conueniri debet, exceptis debitis liquidis & confeſſatis, pro quibus vbicunque locorum deprehenſus fuerit, extra ordinem conueniri poteſt: In cauſis autem criminalibus, Reus in loco delicti conueniri debet, niſi ſit profugus, tunc enim vbicunque comprehenſus fuerit, in Jus vocari, & ſi criminis intentati fuerit conuictus, plecti poteſt.

2. Quo autem conuentus intelligere poſſit & ſcire, quidaduerſario reſpondendum ſit, viſum eſt, vt omnis Actor in foro Saxonico, cauſam ſuam Saxonico idiomate perſpicue proponere debeat.

3. Quod ſi de fundo & non de perſona contravertitur, coram eo Judice, ſub cuius iurisdictione fundus eſt, actio intendi debet, etiamſi Dominus fundi alterius iurisdictoni ſubjaceat.

4. Non debet Actori licere, quod Reo non permittitur: Nam fauorabiliores Rei potius quam Actores habentur.

5. Actore non probante, Reus abſoluitur.

tur, neque Reum Actor monſtrandi contrarium neceſſitate adſtringit, cum per rerum naturam factum negantis, probatio nulla ſit: vbi vero Reus vltro probare deſideret, audiendus eſt.

6. Sicut Actor tenetur probare ſuam intentionem, ita Reus ſuam exceptionem: namReus in exceptione Actor eſt.

7. Qui deſtitit agere, amplius in eadem cauſa accuſare prohibetur.

8. Si Ciuis, Inquilinus aut Famulus aliquem in Judicio accuſauerit, Reus non poteſt Actorem alia de cauſa coram Judicio accuſare, quouſque lis pendens deciſa fuerit, excepta cauſa læſæ famæ, quæ Principalem actionem impedit. Item ſi juſtam Reus habeat compenſationis exceptionem.

9. Si quis ſe cauſæ alienæ qualicunque, ſine legitimo Principalis procuratorio, vel illius perſonali commiſſione legitima ingerat, a Judicio viginti florenis mulctabitur.

10. Si quis etiam litem ſemel amiſſam, ſine beneficio Noui Judicii reſtaurauerit, flor: duodecim: Cæterum qui iterato Noui Judicii beneficio egerit, a limine Judicii repellatur, ac in duplum condemnetur.

TITU-

TITVLVS V.

De Probationibus et Teſtibus.

1. CVicunque partium neceſſitas probandi incumbit, audienda eſt: Ei autem incumbit Probatio qui dicit, non illi qui negat.

2. Qvi accuſare volunt Probationes habere debent, cum neque Juris neque æquitatis ratio permittat, vt alienorum inſtrumentorum poteſtas fieri debeat, niſi ex aliqua cauſa Judici æquum fuerit viſum.

3. Qui Teſtes exhibere voluerit, id faciat tempore coram Judicio præfixo, & aduerſam partem denunciatione moneat vt compareat, ad videndum & audiendum Teſtes produci, & jusjurandum ab illis recipi.

4. Exhibiturus teſtes, eosdem mandato Judicis pro dandis teſtimoniis citabit, vtraque parte litigantium nominata: Eo mandato poſtulati Teſtes huic iurisdictioni ſubjacentes, niſi juſta & graui neceſſitate impediti, perſonaliter coram Judicio comparere, ac Teſtimonia ſua, præſtito juramento dicere debent. Sin autem ad deliberandum de re propoſita, terminum certum poſtulauerint, non eſt illisdenegandus.

5. Teſtis euocatus, nec vlla graui neceſſitate impeditus non comparens, & per contumaciam abſens, a Judice mulctatur, neque ſic tamen a reddendo teſtimonio liberatur: cogitur enim nihilominus teſtificari.

6. Teſtimoniorum vſus frequens & neceſſarius eſt, ne quid occultum & dubium in cauſis reſideat: Ideoque ad poſtulationem litigantium admittendi ſunt Teſtes hi, quibus non interdicitur Teſtimonium, eo tamen modo, vt Teſtis quilibet mandato Judicis euocetur, deinde praeſente aduerſario, vel per contumaciam abſente, juramentum ſolenne praeſtet, ſe nihil falſi dicturum, neque hoc juramentum Judex cuique ſine conſenſu partium remittet.

7. Perſonæ Senatoriae, Judices, Notarii publici ſine juramento, commonefacti tamen de eorum juramento publice Senatui præſtito, examinantur: verum in cauſis propriis, vbi jusjurandum defertur, tales perſonae exceptione juramenti præſtiti cauſa functionis ſuæ, non adjuuantur.

8. Qui teſtibus cauſam probare voluerit, expreſſis verbis vel articulis proponere debet intentionem ſuam, cur ipſos Teſtes produxerit, & de quibus examinari debeant.

ducto-

9. Examen Teſtium coram Judicio productorum, fieri debet ſeorſim coram Judicibus, ſecedere juſſis partibus litigantibus, ac ſinguli priuatim audiantur, & eorum atteſtationes ſcriptis a Graphiariis excipiantur.

10. Judices quoque a Teſtibus diligenter inquirant, qua ratione res illis notæ ſint, quo tempore, quo in loco, quibus præſentibus ſingula acciderint, & alias circumſtantias, quæ cauſas reddunt perſpicuas & illuſtrant, eas Judices pro ipſorum prudentia exquirere poterunt. Teſtis etiam obſcure vel dubie de negotio cauſæ teſtificans, denuo examinari poteſt.

11. Cum frequenter in litibus contingat, quod vna pars factum affirmet & altera neget, ac vtraque pars alleget, ſe ſuam cauſam probaturam, Probatio imponenda eſt ei, quæ factum affirmat, non quæ negat, niſi ſi negotio alterius peculiares habeat circumſtantias, quæ Probationes requirant, quod pro arbitrio Judicis cognoſcendum eſt.

12. Examinatis Teſtibus, atteſtationes eorum publice coram Judicio recitandæ ſunt, cunque Judex congnouerit, quorum teſtimonia rei aptiora fuerint & vero proximiora, ſententiam proferat, ita tamen

vt tres vel duo non reprobati Teſtes ſint adminus.

13. Probationes quas litigantes proferre habuerint ad Articulos ſuos, has producant ante publicationem Teſtimoniorum: poſteaquam enim atteſtationes coram Judicio publicate fuerint, neutra pars deinceps ad vlteriorem Probationem eorum Articulorum admittetur coram eodem Judicio: ſecus ſi fiat appellatio.

14. Data eſt cunctis Judicibus absque vllo præſcriptionis obſtaculo, in Teſtes, quorum voces falſitate vel fraude non carere perſpexerint, pro qualitate delicti animaduertendi licentia. Vetere autem conſuetudine receptum eſt, perjurium vna lateris coſta puniri, quæ viginti florenis redimitur.

15. In exhibitione Teſtium, per accuſatores vel per quos poſtulati ſunt, ſumptus competentes præberi Teſtibus præcipiatur.

16. Vltra tertiam Teſtium producendorum dilationem, quarta dari non debet ſine cauſæ cognitione.

ARTICULUS VI.

Quae Perſonae Teſtimonium dicere vetantur.

1. Im-

1. IMpuberes, qui annum decimum quartum non excesserunt, Testimonium dicere vetantur. Item insani, furiosi, mente capti, praeterea infames, qui manifestis criminibus notati sunt, vtpote adulteri, perjuri, fures. Infamis Persona, quaeue publicis Judiciis damnata est, Testimonium perhibitura de negotio ante damnationem facto, ne sic quidem admittitur.

2. Si Testis aduersae parti sit infensus & probetur esse inimicus capitalis: Item parentes & liberi inuicem aduersus se, ad Testimonium admittendi non sunt, nisi aduersa parte id concedente.

3. Frater pro fratre Testis esse nequit, nisi ab altero fratre accusetur. Nullus consangvineus consangvineo testis esse potest: Nec Gener & Socer inuicem: Maritus & Vxor pro se inuicem Testimonium dicere vetantur.

4. Testes quos accusator de domo propria produxerit, interrogari non placuit: Nam idonei Testes non esse videntur, quibus imperari potest, vt Testes fiant, excepto casu adulterii & veneficii alteri conjugum praeparati: tunc enim propriam quoque familiam in Testimonium producere non vetatur.

5. Ex vna Domo plures Testes in ne-

gotio alieno adhiberi non vetantur: Pater ergo & Filius, duoque Frates, qui in ejusdem Patris poteſtate ſunt, Teſtes vtrique in negotio fieri poſſunt.

6. Patroni in cauſa cui Patrocinium praeſtiterint, Teſtimonium ne dicant. Ad Teſtificandum non admittuntur. CONSANGVINEI: vt Pater, Mater, Filii, Avus, Avia, Nepotes, Frater, Soror. AFFINES, vt: Maritus, Vxor, Socer, Socrus, Gener, Nurus. *Hi, quia volentes non admittuntur, ideo nolentes non coguntur.*

7. Inuiti contra Agnatos vel Affines, Teſtimonium dicere non coguntur

8. Cauſam famoſam patefaciens, & Actori litis anſam praebens, in eadem Teſtimonium dicere vetatur; ſecus incauſa civili.

TITULUS VII.

De Probatione Inſtrumentorum.

1. SI Debitor Creditori chirographum aut literas obligatorias dederit, quibus debitum fatetur, & Debitor accuſatus ſiue juſta cauſa ſolvere recuſet, neque tamen literas, a ſe datas aut ſcriptas neget, talia Inſtrumenta plenam habent contra eundem Probationem. Similem quoque vim ha-

habent literæ miſſiuæ, ſi in his expreſſe continetur obligatio debiti ejus, qui literas ſcripſit aut miſit, ſique hae vſitato ſuo ſigillo obſignatæ ſunt: Sigillum enim literas confirmat & corroborat, niſi incalculo error ſit commiſſus tunc enim exceptione juuatur.

2. Inſtrumentorum amiſſio Creditoribus non oberit, ſi modo manifeſtis Probationibus debitores crediti conuicerint. Sicut autem iniquum eſt, Inſtumentis vi ignis abſumptis, debitorum ſolutionem abnuere, ita non facile caſum conquerentibus credendum eſt, niſi aliis argumentis dictis fidem faciant. Qui crediti cauſa conuenitur, autentico non alicujus ſcripturae exemplo, conueniendus eſt.

3. Rationes defuncti, quae in bonis ejus inueniuntur: Regeſtum item Negotiatorum & Opificum, ad Probandum ſibi debitae quantitatis, ſolae non ſufficiunt. Ejusdem Iuris eſt, ſi in vltima voluntate defunctus certam pecuniae quantitatem, aut etiam res certas ſibi deberi ſignificauit.

TITULUS VIII.

Quod Teſtes ante litis conteſtationem non ſunt producendi, niſi pro perpetua rei memoria.

1. REgulariter lite nondum conteſtata, non eſt procedendum ad Teſtium reciptionem, & ſi ante recipiantur, non valet quod agitur, niſi quis eos ad futuram rei memoriam producere vellet, ita videlicet: Quod ſi perſonæ teſtificaturæ ſint peregre profecturæ, vel periculoſis morbis obnoxiæ, aut ſenio confectæ: item ſi vigeat peſtis; vt vereatur altera partium ante legitimam faſſionem his ſe deſtitui poſſe: item in debito conditionali, cum Actor de præſenti agere non poteſt: idem intelligendum de rebus quæ moram non patiuntur, quod Judicium prudentiæ perpendendum relinquitur: Tales autem perſonæ poſſunt coram Judicio ante litem conteſtatem recipi, parte aduerſa, ſi præſens ſit, legitime citata: Atteſtationes autem illorum apud Judicem obſignatæ manere debent vſque ad tempus litis. Si vero talia Teſtimonia intra annum non vſurpantur, deinceps ſuo vigore carebunt, niſi ſi moræ & impedimenti legitimam poſſet adferre Cauſam, tunc enim & vltra valebunt.

2. Si quis faſſiones Teſtium, vel integras Actiones Cauſarum, aut Proteſtationes litis pendentis, aut Sententias definitivas, aut alia ſua Jura, Emptionum, Donatio-

nationum, Debitorum, Contractuum, & similium, in librum publicum Ciuitatis inscribi cupit, id fiat coram Senatu præsente aduersa parte, quæ etiam ordinarie ad Senatum citabitur, & sic vtrisque partibus præsentibus, ea in librum Ciuitatis referuntur. Censemus autem omnes lites, non vltra triennii metas post litem contestatam, esse protrahendas.

TITULUS IX.

De Jure-Jurando.

1. INterea dum litigantes conantur suis Causis Probationes producere, non est conveniens neque necessarium, Jus-jurandum deferre & imponere. Productis Probationibus quæ in Causa adduci poterant, tum demum pro ratione Causæ & æquitatis, per Sententiam Judicis, pro pleniore Probatione, Actori vel Reo, Jusjurandum defertur, propter semiplenam nimirum Probationem.

2. Si alter ex litigatoribus sine cognitione Judicis, Jus-jurandum detulerit, is cui delatum est, potest id suscipere vel recusare, vel etiam aduersario referre, idque vocatur absolutum & voluntarium Juramentum: Est aliud quod Judiciale nun-

cupatur, quod in Judicio ab Actore Reo, Judice probante defertur: Tertium vero neceſſarium, quod Judex defert & neceſſitatem imponit.

3. In Cauſis pecuniariis, ſi alter litigantium Jusjurandum deferat, audiendus eſt: Quemadmodum enim Judex, ita & Actor illud deferre poteſt.

4. Cauſa Jurejurando ex conſenſu vtriuſque partis, vel adverſario inferente, delato & præſtito vel remiſſo deciſa, nec perjurii prætextu retractari poteſt.

5. Si quis Ciuium occaſione debitorum aut aliarum rerum, per aliquem in Judicium tractus fuerit, & nulla Probatio contra eum per Actorem produci poterit, neque alicujus ſuſpitionis ſignum apparuerit, Reus ſi negauerit, ſine juramento abſoluetur. Si vero Actor in vim Probationis aliqua produxerit, non tamen ſufficientia, ſed tamen talia quæ ſuſpitionem afferant Reum debere, tunc in ſupplementum ſemiplenæ Probationis, Actor propior erit ad probandum juramento ſuo corporali, quam Reus ad euadendum.

6. Quoties Jusjurandum a Judice defertur, tempore delationis non vero præſtationis appellandum eſt.

7. Si quis rem furto ſibi ſubtractam aſſe-

rat,

rat, metſeptimus juramento præſtito, ſuam eſſe comprobare debet: Neque Judices admittent aduerſæ parti Jurisjurandi oblationem in duplo, ne prætextu uberioris Probationis, perjurio anſa præbeatur.

TITULUS X.

De Sententiis Judicum.

1. PLacuit in omnibus rebus potiorem haberi juſtitiæ æquitatisque, quam ſtricti Juris rationem. Obſervare autem Judices ſpecialiter debent, vt in omnibus Cauſis, Sententia quæ deliberata fuerit, præſente vtraque parte recitetur, vt penitus quæ lata fuerit Sententia cognoſcant, contineatque condemnationem vnius partis, & abſolutionem alterius. Cœterum inaudita Cauſa quemque damnari, æquitatis ratio non patitur.

2. Sententia ex falſis allegationibus contra abſentem lata, ipſo Jure nulla eſt.

3. Reſcripta contra Jus elicita, ab omnibus Judicibus refutari Imperatores præcipiunt, niſi forte aliquid ſit, quod non lædat alium & proſit petenti, vel crimen ſupplicanti indulgeat.

4. Poſt rem judicatam, vel Jureiurando deciſam, vel confeſſionem in Jure factam, nihil

nihil amplius quæritur: Quia in Jure confeſſi pro judicatis habentur.

TITULUS XI.

De Appellationibus.

1 CVm Appellatio tanquam refugium & ſolatium ſit his, qui Judicum ſententiis grauantur, vt Cauſas ſuas ab inferiore Judice ad ſuperiorem, pro maturiore reuiſione prouocare poſſint. Quocirca is qui Appellare voluerit a Judice, id faciat ſtatim ipſo pro tribunali adhuc ſedente, atque inde gradatim ad Senatum, a Senatu dum adhuc congregatus conſedere manet, ad vniverſitatem Saxonum, inde ad Principis Curiam Appellandi liberam habet poteſtatis facultatem. Appellans autem ſi deliberandi horam vel diem vnum poſtulet, negari illi non debet: Appellatio vero ad Principem omiſſo medio regulariter non admittitur.

2. Prouocatione interpoſita integer ſtatus eſſe videtur ejus, qui de aliquo crimine adnotatus eſt: Ergo & ſi ordine abſtinere juſſus ſit & prouocauerit, eadem ratione poteſt cœtum participare: cum certi Juris ſit, ne quid pendente Appellatione innouetur.

3.

3. Post Appellationem interpositam, si Appellans literas Transmissorias, seu apostolos, intra praestituta tempora non postulauerit, vel acceperit, vel reddiderit, præscriptione ab agendo submoueatur. Et qui licitam Appellationem intra statutum tempus exercere neglexerit atque omiserit, perpetuo silere eum oportebit, nec a Principe petere auxilium per supplicationem poterit, quod si fecerit, desiderio suo carebit.

4. Et in maioribus & in minoribus negotiis Appellandi facultás est: Nec enim Judex debet injuriam sibi fieri existimare, eo quod litigator ad prouocationis auxilium conuolauit.

5. Prouocatio non datur his, qui de Causis criminalibus, vti adulterio, homicidio voluntario, latrocinio, vel de manifesta violentia accusati, & certis argumentis & testibus conuicti, vel proprio ore sine tormentis sua scelera sunt confessi: neque manifestis debitoribus, qui nec negant, nec vllam legitimam exceptionem adferre possunt, aut etiam iis, qui partem aduersam frustra protrahere, vel calumniosa dilatione fatigare conantur. Appellationis beneficium concedatur, alioquin aduersario damnum & litis impensas refundere co-

gan-

gantur: Sic nec in iis, quae dilationem non patiuntur.

6. Nulli qui Jurisdictioni Saxonicæ ſubjectus eſt, a Senatu ad Vniuerſitatem Saxonum prohibitum eſt appellare, in quacunque Cauſa mobilium rerum decem florenorum quantitatem ſuperantium: Porro ab Vniuerſitate Saxonum ad Curiam Principis Appellatio admittitur, in omnibus Cauſis bonorum mobilium quantitatem quadraginta florenorum excedentium: ne ſuper minimis Cauſis ſupremi Judices inquietentur, & homines propter minimas Cauſas magnis fatigentur diſpendiis. In Cauſis vero rerum immobilium, injuriarum, ſeruitutum vrbanarum, & ruſticorum prædiorum & ſimilium, quæ certam ſui æſtimationem non admittunt, Appellatio non eſt deneganda.

7 Si vtraque pars litigantium ob latam ſententiam aggrauata fuerit, quæ libet pro ſe ſpeciatim Appellabit, ſi in vna eademque Cauſa vnus Appellauerit, ejusque Appellatio juſta ſit pronunciata, ei quoque prodeſt qui non Appellauerit.

8: Priuilegiis Saxonum in Tranſyluania cauetur, ne vnquam lites quæ finivm terminalium, ſeu territoriorum Cauſa, inter Saxones emergunt, vltra Vniuerſitatis eorum

rum forum Judiciale prouocentur, neue per homines VVayuodales vel Protonotarios reambulentur & decidantur, ſub pœna prouinciali qui contrarium tentauerint.

TITULUS XII.

De Executione Rei Judicatae.

1. JVdicati executio ſolet ſuſpendi & ſoluti dari repetitio, ſi falſis inſtrumentis circumuentam eſſe relligionem Judicandis manifeſtis Probationibus fuerit oſtenſum.

2. Qui Sententiam a Judice accepit, huic Executio ſecundum Sententiam prolatam intra ſpatium ſex hebdomadarum fieri debet, ſi cum ſuo aduerſario non conuenerit. His etiam qui fatebuntur debere, aut ex re Judicata neceſſe habebunt reddere, datur tempus ad ſoluendum, ſi intra diem datum non reddiderint, pignora capiant.

2. In Executione Cauſarum adjudicatarum hic ordo obſeruatur. Exactis poſt latam Sententiam, ſex ſeptimanis, ſi Debitor quantitatem adjudicatam Creditori non ſoluerit, primo quidem res mobiles (exceptis inſtrumentis ſuis manuariis, quibus opus habet ad exercendum ſuum opificium, & apud agricolam equis, bobus aut

aliis

aliis ad aratrum pertinentibus, quibus videlicet ſolitus fuit debitor ſe nutrire) capiantur, quorum præcium ſi non ſuffecerit, etiam prædictæ Res exceptæ capiantur, tamdiu donec Creditori ſatisfiat. Si in bonis debitoris Res ſint ab aliis ante Jure areſtatæ, Judex quod æquum erit cognoſcat.

3. Cuilibet famulo ſuam demeritam mercedem, poſt abſolutum ſeruitii tempus, Judex adjudicabit auditis eorum heris, qui ſi debiti quantitatem non negauerint, tridui tempus pro ſolutione facienda dabitur: Sin aliquod obſteterit impedimentum, compenſationis puta, id Judex æquitate componat, auxilioque ſit vt ſeruo ſatisfiat. Seruus etiam hanc habet prærogatiuam, ſuum ſtipendium exigendi præ omnibus aliis debitoribus, exceptis his, qui dominos ante debiti conuiciſſent.

4. Conductor ædium debiti accuſatus, ejus ſi bona Creditoribus Jure adjudicata & ordine Juris occupata fuerint, locatori ſi pro conductione ædium non fuerit ſatisfactum, præ aliis omnibus ſatisfieri debet ex bonis conductoris, priuſquam alia ejus bona ex ædibus ablata fuerint. Nam illata & inducta in domum conductam, tacite pignori obligata ſunt.

5. Si Actori ſolutio debiti coram Judicio

cio adjudicata est, exactis sex septimanis per publicum Ciuitatis ministrum pignora capiantur, quæ si fuerint mobilia, ad proximum vicinum deponantur tam diu, donec tribus diebus fori publice venum exponantur, precium vero quod pro iis offertur, debitori significetur, vt si ea velit retinere vel dimittere, id faciat intra prædictos tres fori dies, cæteroqui vendentur quanti pluris poterint.

6. Creditoribus peregrinis pignota Ciuium debitorum per honestas personas æstimata addicuntur, fitque eorum Executio primo in paratam pecuniam, aut si illa non suppetit in auream & argenteam supellectilem, aliaque clenodia. Quibus itidem deficientibus, hocque juramento corporali per debitorem comprobato, ad reliquas Res mobiles æstimandas descenditur. Cæterum si Ciuis fuerit Creditor, Debitor ad ejusmodi Jusjurandi præstationem non obligatur, sed sufficit pignorum traditio quousque sibi fuerit ex illis satisfactum.

7. Cum a Judice fundus aliquis Creditori fuerit addictus pro re credita, aut fundus in nexum sit datus a debitore per literarum obligationem, talis fundus primum per præconem publicum ante fores templi parrochialis, vel in foro publico,

tribus diebus Dominicis publice venum
proclamabitur, & si quis pretium debit
quantitatis auxerit, id domino significabi
tur: post tertiam proclamationem siue pre
tium auctum fuerit, siue non, denuo offe
retur debitori si voluerit retinere, si recu
sauerit, plus offerenti detur, & quod
supererit debitori restituetur.

FINIT LIBER PRIMUS.

LIBER

LIBER SECUNDUS.

TITULUS I.

De Ritu Nuptiarum.

1. NVptiæ ſiue Matrimonium, eſt Viri & Mulieris conjunctio, indiuiduam vitæ conſuetudinem continens.

2. Juſtas Nuptias inter ſe contrahunt, qui ſecundum legum præcepta coëunt maſculi quidem puberes, fœminæ vero viripotentes, cum conſenſu tamen parentum aut eorum quorum in poteſtate ſunt. Eorum qui in poteſtate patris ſunt, ſine voluntate ejus matrimonia Jure non contrahuntur, ſed contracta non ſoluuntur.

3. Sponſalia ſicut Nuptiæ, conſenſu contrahentium fiunt, nec poſſunt conſiſtere niſi conſentiant omnes qui contrahunt, & quorum in poteſtate ſunt.

4. Inter eas perſonas quæ parentum liberorumque locum inter ſe obtinent, contrahi Nuptiæ non poſſunt, & ſi tales perſonæ inter ſe coïerint, inceſtas Nuptias contraxiſſe dicuntur, quarum pœna ſit exilium.

5. Propter majorem ſanguinis reuerentiam, ad quartum vſque gradum incluſiue, Nuptiæ non admittantur, niſi copula carnalis interceſſerit, tunc enim mulcta competente, a Judice irrogata tolerabuntur.

6. Si is qui puellam ſuis Nuptiis pactus eſt, intra biennium exequi Nuptias in eadem prouincia degens ſuperſederit, eiuſque ſpatii ſine decurſu, in alterius postea conjunctionem puella peruenerit, nihil fraudis ei ſit, quæ Nuptias maturando vota ſua diutius eludi non eſt paſſa.

7. Nihil tam humanum quam fortuitis caſibus Mulieris Maritum, vel Vxorem Viri participem eſſe. Si igitur Vir ſine culpa Vxorem, aut Vxor ſine culpa Maritum rejecerit, compellatur ei quartam partem propriæ ſubſtantiæ, pro rata portione perſoluere.

8. Deſertor ſine cauſa ſi peremptorie citatus eo, vbi domicilium habuit, non comparuerit, perſona deſerta innocens libera, deſertor vero tanquam mortua pronunciabitur.

9. Si Maritus Vxori ab initio matrimonii vſque ad duos continuos annos computando, coire minime propter naturalem imbecillitatem valeat, poteſt Mulier ſine periculo trientis amittendi, repudium Ma-

rito

rito mittere, præcedente tamen censura Ecclesiastica.

10. Matrimonium deportatione, vel aquæ & ignis interdictione non soluitur, si Casus in quem Maritus incidit: non mutet Vxoris affectionem.

11. Donec certum est supereſſe Conjugem absentem, ad alias Nuptias alteri migrare non licet: Si vero incertum sit, septennium tam Maritus quam Vxor expectet, & postea impune alias contrahere poterit Nuptias.

TITULUS II.

De Succeſsionibus ab inteſtato.

1. PAtre & Matre defunctis, liberi legitimi Filii & Filiæ, in omnibus bonis mobilibus & immobilibus succedunt. Quod si quem ex istis descendentibus mori contingat relictis liberis, illius liberi in Parentum locum succedunt in stirpem, nimirum tam magnam ex hæreditate defuncti portionem percepturi, quantam eorum Parens adeptus esset, si superuixisset.

2. Filii ante contractum Matrimonium progeniti, & per subsequens Matrimo-

nium legitimati ſuccedunt ab inteſtato Parentibus vna cum aliis legitimis.

3. Quod ſi Mulier legitima fœtum enixa fuerit, quæ in partu moritur, ſi fœtus ædiderit, dum ex aluo Matris egreditur vagitum, qui intra quatuor angulos domus exaudiri poteſt, pro enixo viuo homine & hæreditatis capace reputatur.

4. Spurii vel vulgo quæſiti ſuccedunt Matri etiam vna cum legitimis: ſuccedunt etiam Auiæ vel Auo Materno: Nam Patrem hi habere non intelliguntur, cum is incertus ſit. Nati ex incæſtuoſo & nefario damnatoque concubitu, item ex adulterii complexibus, neque ad ſucceſſionem Patris neque Matris admittuntur: de æquitate tamen Canonica debentur eis alimenta. Nam educatio liberorum eſt Juris Naturæ.

5. Spuriis ab inteſtato defunctis, legitimi deſcendentes ſuccedunt, ſin autem deſcendentes hæredes non relinquant, aſcendentes hi videlicet quibus ipſe ſuccedere potuiſſet, ſuccedunt. Porro ſi neque deſcendentes neque aſcendentes reliquerit, cognatorum primi ex latere materno ad hæreditatem vocantur, & ſi Matrem ſpurius non habet, ſed fratres & ſorores

vte-

vterinas, illi omnibus aliis ex transuerso cognatis præferuntur.

6. Si defunctus descendentes hæredes non relinquat, ascendentes qui gradu proximi sunt, omnibus ex transuerso cognatis præferuntur. Quod si defunctus post se relinquat Patrem vel Matrem, simul etiam Fratres & Sorores, qui cum Parentibus in bonis indiuisis sedent, illi simul defuncto ab intestato succedunt: Habita autem diuisione bonorum inter Parentes & Filios, mortuo aliquo filiorum, secundum Jus Saxonicum Parentes succedunt, exclusis fratribus & sororibus.

7. Si autem defunctus descendentes non habuerit præterquam ascendentes, Auum Paternum simul etiam Auum Maternum, duo illi Aui ab vtraque linea ad hæreditatem admittuntur, ita vt Avus Paternus in quæsitis ex linea Paterna, Auus Maternus in quæsitis ex linea Materna defuncto succedant.

8. Si quis moritur intestatus post se Auum Paternum & fratrem vterinum, aut Auum Maternum & Fratrem consanguineum relinquens, illi in hæreditatem defuncti succedunt quisque ex sua linea, videlicet Auus Paternus ex Paterna, & vterinus Frater ex Materna: Auus Mater

nus ex Materna, & Frater consanguineus ex Paterna.

9. Fratres & Sorores, non extantibus descendentibus & ascendentibus defuncto, succedunt, & excludunt liberos Fratrum & Sororum suarum.

10. Si quis moritur intestatus, non relinquens post se ascendentes neque descendentes, nisi Fratres & Sorores, consanguinei succedunt defuncto in linea Paterna, & Fratres vterini in linea Materna. Quod si vero defunctus post se relinquat Fratres vel Sorores vtrinque conjunctos, simul etiam Fratres vel Sorores ab altero tantum Parente junctos, hi cum Fratribus vel Sororibus vtrinque conjunctis succedunt in ea duntaxat parte, qua defuncto conjuncti fuerunt, hoc est, si a Patre, tunc in Paternis: si vero a Matre, in Maternis.

11. Moritur autem quis intestatus, habens ex altero tantum Parente conjunctos Fratres, puta consanguineos & simul Auunculos, Fratres consanguinei succedunt ei in bessem a Patre: Auunculi in trientem a Matre in ipsum deuolutum: Sc e contra, Fratres vterini in trientem, patrui vero, deficientibus consangui

guineis Fratribus, in besſem Paternum ſuccedunt, ſine bonorum confuſione.

12. Si defunctus neque deſcendentes neque aſcendentes habuerit, nec Fratres aut Sorores, Fratrum & Sororum liberi vocantur, qui dufuncto in ſtirpem ſuccedunt, h. e. vt quiſque eorum tantam ex hæreditate accipiat portionem, quantam Parens eorum adeptus eſſet, ſi ſuperuixiſſet Poſt Fratrum aut Sororum liberos hæ perſonæ vocantur, quæ proximiorem gradum cognationis obtinent, ita vt propinquiores remotioribus præferantur, & qui ſunt ejusdem gradus, omnibus æqualiter competat hæreditas, & in capita ſuccedant.

13. Inteſtatorum res, qui ſine legitimo hærede vel ex qualibet ſanguinis linea conjunctis deceſſerint, Reipublicæ rationibus vindicentur.

TITULUS III.

De Tutelis.

1. DEcedente Vxore ante Maritum relictis liberis minoribus ex vtroque Parente natis, Martius erit Maternorum bonorum & liberorum Tutor, nec opus eſt

alios Tutelæ præficere. Debet autem Pater intra menſem vel alterum poſt mortem defunctæ Conjugis, diuiſionem facere omnium bonorum ſuorum cum liberis, pro ordine & forma in Titulo ſequente annotata, & facere inuentarium.

2. Si Parentes defuncti Filiis ſuis impuberibus Teſtamento ſuo, Tutores Viros honeſtos & fidedignos delegauerint, eorum Tutela rata permanebit.

3. Tutela autem eſt triplex, Legitima ſcilicet, quæ a nemine datur, ſed a lege ſecundum Agnationis ſucceſſionem defertur. Altera eſt Teſtamentaria, quam Pater ordinat Filio: Tertia uero Datiua dicitur, quam ex officio Judex dat, ſi Teſtamentarii & legitimi deficiant Tutores, vel ſi conſanguinei judicentur non idonei.

4. Quam diu Teſtamentaria Tutela ſperatur, legitima ceſſat, nec redit ad legitimam, niſi Teſtamento datusdeceſerit.

5. Quod ſi Pupillis a Parentibus nullus datus ſit Tutor in Teſtamento, tunc ad proximiores Agnatos Tutela defertur, ad eos videlicet, qui in hæreditate poſt mortem Pupillorum ſucceſſuri erant, atque tales Tutores decreto Senatus vel ordi-

ordinariorum Diuiſorum conſtituuntur, absque aliqua ſpe mercedis & lucri. Si vero proximiores Tutelam negauerint ſine cauſa ſufficiente, tunc quoque ſpe futuræ hæreditatis pupillorum priuabuntur: Nam qui ſentire vult lucrum, ſentiat & onus oportet. Si vero per Senatum alii peregrini Tutores ordinati fuerint, iis merces conſtituatur pro ratione bonorum pupillarium.

6. Tutores & Curatores excuſantur propter liberos, paupertatem, aduerſam valetudinem & Magiſtratus adminiſtrationem: hiſce ex Cauſis onus Tutelæ recuſantes, a ſucceſſione legitima pupillorum non repelluntur.

7. A Tutoribus & Curatoribus eadem diligentia exigenda eſt circa rerum pupillarium adminiſtrationem, quam Paterfamilias rebus ſuis ex bona fide præbere debet.

8. Magiſtratibus imputatur, ſi minus idoneus, aut etiam ſi Tutor omnino datus non ſit, ſed ita demum, ſi moniti non dederint.

9. Non audeat Tutor res pupillares aliter attingere, vel vllam ſibi communionem ad eas vendicare, niſi Inuentario prius publice facto, ſic ſecundum morem

ſoli-

ſolitum res ei tradantur: Nam Tutor qui repertorium non fecit, dolo feciſſe videtur, niſi neceſſaria & juſtiſſima Cauſa allegari poſſit, cur id factum non ſit.

10. Mulieres ad Tutelam non admittuntur gerendam, niſi pupillorum legitimæ Matres fuerint. Quod ſi ad ſecunda vota tranſierint, a Tutela ſubmoueantur, aliis ſubſtitutis Tutoribus vel Curatoribus per Senatum, niſi Vitricus ſit vir honeſtus & Tutelæ idoneus. Minores quoque viginti quinque annorum ad Tutelam non admittuntur. Lege duodecim tabularum prodigo interdicitur bonorum ſuorum adminiſtratio, quod & moribus quidem ab initio introductum eſt. Maſculis igitur Pupillis ante vigeſimum ſuæ ætatis annum: at puellis antequam nuptui locatæ fuerint, res & bona eorum extradari non debent, prodigis ſimiliter poſt contracta connubia, poſteaquam comparcere adſueuerint: & tunc quidem Tutores data ratione onere Tutelæ liberabuntur.

11. Tutoribus permiſſum eſt conſcripto Inuentario, accipiendo & exponendo, emendo & vendendo, atque aliis rationibus vtilitati Pupillorum conſulere. At bona immobilia, & quæ vetuſtate interire

ne-

nequeunt, alienare non debent sine Causis sufficientibus, nec sine voluntate & jussu Senatus.

12. Tutoribus non conceditur Pupillorum, quorum curam gerunt, res & bona nec per se, neque per alios emere, nisi permissu Senatus concessum fuerit. Tutoris etiam interest, vt ante susceptam Tutelam, debita si quæ illi apud Parentes pupillorum restant, indicet.

13. Quod si Pupillus ætate, metu vel calliditate Tutoris circumuentus fuerit, Causa cognita a Judice in integrum restituatur. Nam cum Pupillus ex nullo contractu, sine Tutoris authoritate obligari possit (eo quod Pupillus nec velle nec nolle in ea ætate creditur) nulla æquitatis ratio patitur, vt in rem suam Tutor authoritatem accommodet, ac cum alterius detrimento & injuria fiat locupletior.

14. Nec vero Tutoribus permittendum erit, quod quidam tamen faciunt, vt Pupillis bonæ indolis impensas ad Institutionem & honesta studia, fidelioris dispensationis & ad magis necessaria tempora, facultates eorum conseruandi, prætextu denegent, interim tamen suum proprium

um commodum ex alienis opibus quærentes: Quapropter si qua justa Causa suspectus Tutor fuerit, debet per Magistratum a Tutela remoueri, & Tutela aliis bonæ fidei Viris commendari.

15. Suspectus autem Tutor est, qui non ex fide Tutelam gerit, licet soluendo sit. Enimuero Tutor vel Curator, quamuis pauper est, fidelis tamen & diligens, remouendus non est quasi suspectus. Suspectus vero etiam is putatur, qui moribus talis est, ut suspectus sit.

TITULUS IV.

De Diuisione Bonorum inter Parentes et Filios eorum.

1. QVandoquidem Maritus & Vxor matrimonio in communionem vt corporum, ita omnium rerum conueniant, merito quoque optima & æqua consuetudine suis facultatibus mutuo cum liberis eorum ad communem vitæ necessitatem fruuntur. Ac vsu receptum est, vt ex vniuersis bonis bes ad Maritum, triens ad Vxorem pertineat, omni dotis Jure cessante.

2.

2. Si moritur Mater relinquens legitimos liberos, Pater Filiorum intra menſem vel alterum a die obitus ſuæ Conjugis, conuocabit conſanguineos vel cognatos ſuæ defunctæ Coniugis, vna cum ordinariis Diuiſoribus, quorum in præſentia liberis, tam de mobilibus quam immobilibus bonis, trientem totius hæreditatis, jure & Conſuetudine in eos a Matre deuolutum, extradet. Si vero Pater ſit vir grauis, & moræ ſuæ certas habueris Cauſas, poterit illi etiam tertius addi menſis, ſine tamen liberorum damno. Quod ſi intra tertium menſem diuidere cum liberis negligat Senatu florenis viginti-quinque mulctabitur.

3. Antiqua conſuetudine receptum eſt, vt in Diuiſione alterutri Parentum Diuiſionem celebranti, arbitrio bonorum virorum ex bonis mobilibus pro facultatum modo, id eſt, ſi modica fuerit ſubſtantia, minus: ſi ampla, eo honeſtius præcipiendi Jus ei permittatur, vulgo donati rogatiua voçatur. Si vero legatum interceſſerit, ceſſat donatio præcipua, niſi legato cedere & præcipuam eligere malit.

4. Si Pater duas domos habuerit, ſingularum æſtimatio inibitur, & Patri alterutrius eligendæ poteſtas relinquetur, ac Pater liberis alteram, ratione trientis cedet.

det. Quod ſi domus illius quam Pater retinet, æſtimatio beſſem excedat, Pater reſiduum liberis pecunia perſoluet, ad quod & liberi tenebuntur, ſi domus plus triente valebit. Si vero vnica tantum domus fuerit, in qua Maritus & Vxor habitent, in Diuiſione illa æſtimabitur, Filiisque trientis materni nomine pecuniam numerare, domumque pro ſe integram reſeruare poterit.

5. Moritur Maritus Filiis & Vxore ſuperſtitibus, Mater Filiorum intra quatuor ſeptimanas poſt obitum Mariti, conuocabit propinquos defuncti Mariti & ordinarios Diuiſores, quorum in præſentia Filiis integrum beſſem vniuerſæ hæreditatis dabit, neque quicquam omnino de facultatibus ante Diuiſionem alienabit. Si vero Mater profuſionis & alienationis non ſit ſuſpecta, & moræ ſuæ juſtas habeat Cauſas, poteſt illi etiam ſecundus concedi menſis, intra quem ſi diuidere cum liberis neglexit, a Senatu viginti quinque florenis mulctabitur.

6. Si tempore diuiſionis duæ domus fuerint, alterutrius electio penes liberos erit, altera Matri cedet. Quod ſi plures fuerint, aut præter domos, alii etiam fundi in hæreditate, puta vineæ, prata, hor-

horti & piſcinæ, prima ſemper optio penes liberos erit, ſecunda vero Matris, ſic vt e quinque fundis Liberis tres, & Matri duo cedant, & ſic deinceps. Ex agris autem Matri trientis & liberis bes dabitur, quem ipſi in capita diuident: Idem a Patre in trientis cum liberis Diuiſione obſeruabitur, optione tamen illi reſeruata.

7. Quod ſi vnica fuerit domus, Matri tertia pars ejus in habitationem aſſignabitur perpetuam, ſiue tranſeat ad ſecundas nuptias, ſiue non, ſi tamen domus citra damnum diuidi poſſit, quod Senatus cognoſcet. Si vero transfierit ad ſecundas nuptias & liberos ſuſceperit, portio illa domus ad ſolos liberos ex priore Matrimonio, facta æſtimatione redibit, qui Vitrico & liberis ex ſecundis nuptiis, ſuas portiones perſoluent.

8. Si Vir, mortua priore Vxore, ex qua liberos habet, alteram duxit, & ſine liberis ex ea deceſſerit, ſi ædes ita capaces fuerint, Mulieri habitatio dum ad alias nuptias tranſeat debebitur: Quod ſi iterum nupſerit, aut mortua fuerit, portio illa domus ad liberos prioris matrimonii, pro pecuniae ſolutione redibit, bonorum virorum arbitratu aeſtimatione facta.

9. Si Parentibus defunctis ſuperſit vna

domus, ſimul etiam fundus extra vrbem, vt vineae vel prata, in Ciuitatibus juniori haeredi cedat domus paterna, alteri fundus: In Oppidis uero & Pagis, domus quidem juniori tribuetur fundus autem in aequas partes diuidetur, eo quod inde proueniant eorum alimenta.

10. Moritur Maritus relicta Vxore & liberis, qui ſeptimum aetatis annum nondum exceſſerunt, eo Caſu in Diuiſione haereditatis, haec ratio in alimentis liberorum Matri aſſignandis obſeruabitur, vt nomine annuae prolis floreni ſeptem: bimae ſex: trimae quinque, quadrimae quatuor, quinquennalis tres: ſexennalis duo & ſeptennalis vnus numeretur. Haec autem pecunia dabitur ex communi liberorum beſſe: Si vero contingat vnum eorum vel plures tempore intermedio decedere, pars pecuniarum, quarum dies nondum ceſſit, beſſi cohaeredum accreſcet.

11. In haereditatis Diuiſione Paternae aedes juniori Filio, Filii non extantibus, juniori Filiae ab eodem Patre progenitis attribuuntur, ita vt electio vtrobique penes juniorem ſit, atque ille qui aedes paternas retinebit, reliquis cohaeredibus portiones illorum juxta aeſtimationem ſoluat: Si a vero haeres junior aedes redimere

tempore Diuiſionis noluerit, vel ex inopia non potuerit, aetate proximus redimendi poteſtatem habebit, ita vt maſculi ſemper fœmellis praeferantur. Si vero ille mortem obierit, aut ante legitimam aetatem, aut nondum matrimonio contracto, Frater proximus ab eo, ſecundum gradus praerogativam, ad poſſeſſionem domus admittetur, reliquis cohaeredibus & Matri portionibus eorum juxta aeſtimationem pro temporis ratione faciendam, exolutis, neque illi obſtabit, quod antea portionis ſuae legitimae pecuniam percepit. Quod ſi autem appareat eorum haeredum aliquem, in praejudicium reliquorum circa redemptionem dolum, occulta quadam colluſione commiſſiſſe; id irritum habeatur.

12. Si quid tempore Diuiſionis per aliquem fraude, dolo & ſcienter retentum, amotum & occultatum, & tandem in lucem reuelatum fuerit, ille qui rem diuidendam fraude auertit, ſua portione penitus priuabitur, quae caeteris accreſcet, excepta ſexta parte Diuiſoribus ordinariis cedente.

13. Si Mater e viuis exceſſerit, quoad liberi matrimonio ſe copulauerint, trientis proprietas ad liberos, vſusfructus ad Patrem ſpectat, ita tamen vt ex vſufructu neceſſarias in eundem ſtructuras & im-

penſas, faciat & conſeruet. Mortuo vero Patre, Matri vſusfructus beſſis Filiorum non acquiritur, ſed cum proprietate conſolidatur.

14. Parentibus defunctis, ſi liberi haereditatem diuidere voluerint, rerum earum quas quidam haeredum ex communi ad nuptias, veſtes, ſtudia & ſimilia adſumpſerunt, vel deteriores reddiderunt, ratio habenda eſt, ejusdemque rei caeteris indemnitas praeſtanda eſt, niſi Parenres in Teſtamento de iis aliquid cauerint.

15. Quae autem Pater Filio ſtudiorum Cauſa peregre agenti ſubminiſtrauit, ſinon credendi animo Pater miſiſſe fuerit comprobatus, ſed pietate debita ductus, in rationem portionis, quae ex defuncti bonis ad eundem Filium pertinuit, computari aequitas non patitur.

16. Majoribus etiam, per fraudem vel dolum vel perperam ſine Judicio factis Diuiſionibus, intra vnius anni integri ſpacium ſubueniri ſolet: Quia in bonae fidei Judiciis, quod inaequaliter factum eſſe conſtiterit, in melius reformabitur.

17. Vbi inter duos haereditas diuidenda eſt, ſenior diuidat, juniori uero eligendi Jus competat.

TITU-

TITULUS V.

De Teſtamentis.

1. VNiuerſae perſonae mentis compotes Teſtamentum facere poſſunt quocunque tempore voluerint, dummodo legitimos ſuae aetatis annos habeant, nempe maſculi decimum quartum, fœminae duodecimum annum completum, ita tamen vt legitima portio Patri, Matri, & deſcendentibus, adeoque iis, quibus de inofficioſo agere licet, relinquatur.

2. Muti, ſurdi, furioſi, & ex morbo mente capti & impuberes, Teſtamentum facere non poſſunt.

3. In eo qui teſtatur, ejus temporis quo Taſtamentum facit, integritas mentis non corporis ſanitas exigenda eſt.

4. Quilibet Teſtamentum facere volens, debet id facere in praeſentia duorum aut trium teſtium virorum, per teſtatorem vno & eodem tempore ſimul ad id vocatorum, vel etiam ſi non vocati caſu interuenerint, & tamen praeſentes per teſtatorem poſtea ad id rogati ſint. Et ſi tale Teſtamentum per illas perſonas fuerit recognitum, ſiue ſit in ſcriptis, ſiue non, robur habebit, niſi per teſtatorem fuerit reuocatum: Qui-

libet enim dum in viuis eſt, & mentis ſuae bene compos, poteſtatem habet priorem ſui Teſtamenti ſententiam per poſteriorem corrigere & immutare: Quoniam hominis voluntas ambulatoria eſt vſque ad ſupremum vitae exitum. Nemo etiam eam ſibi legem poteſt dicere, vt a priore Teſtamento ei recedere non liceat.

1. Teſtes autem in Teſtamentis adhiberi poſſunt hi, qui ſui ſunt Juris, quiue Teſtamenti faciendi Jus habent: Sed neque haeres ſcriptus, neque is qui in poteſtate teſtatoris eſt, neque Pater ejus, qui eum habet in poteſtate, neque Fratres teſtes adhiberi poſſunt in Teſtamentis. Sed neque Mulier, neque impubes, neque furioſus, neque mutus, neque ſurdus, neque is cui bonis interdictum eſt, neque ii quo leges improbos inteſtabilesque eſſe jubent, admittuntur. Pater autem cum Filio, item duo Fratres in eodem Teſtamento alieno, ſimul eſſe poſſunt teſtes. Quia nihil nocet ex vna domo plures teſtes alieno negotio adhiberi.

6. Legatariis & aliis perſonis eis conjunctis, teſtimonivm non negatur: Tempore peſtis ſufficiunt in Teſtamento duo teſtes ſiue maſculi ſiue fœminae, ſiue eti-

am ſint domeſtici ſiue rogati adueniunt, ſiue fortuito.

7. Si quis aliquem ad Teſtamentum faciendum coëgerit, vel dolo malo Teſtamentum facere aut mutare prohibuerit, vel effecerit vt teſtes non veniant, & per hoc deficiat facultas Teſtamenti faciendi, ei denegandae ſunt omnes actiones adeundae haereditatis a defuncto in eum deuolutae, aliisque gradu proximis haeredibus locus erit.

8. Quod ſi Mulier antea Marito offenſa, non per vim, neque per dolum, ſed comitate Mariti placata offenſam remittens, illi Teſtamento aliquid legauerit, ratum habebitur: ſic & e contra.

9. Parentes liberos vel Nepotes in Teſtamentis ſuis hæredes ſcribere, atque illis legitimam bonorum ſuorum portionem relinquere coguntur, nempe duas partes totius hæreditatis, de reliqua tertia parte liberam habeant poteſtatem in Teſtamento diſponendi: Mater quoque poteſt ex ſuo triente tertiam partem legare cui voluerit, reliquis duabus partibus pro legitima deſcendentibus relictis. Non enim licet Parenti aliquem ex liberis exhaeredare vel praeterire, niſi is probetur ingratus, &

ingratitudinis Cauſam nominatim inſerat Teſtamento.

10. Si defunctus deſcendentes non habuerit, ſed aſcendentes, non poteſt in Teſtamento ſuo illos praeterire, ſed cogetur illis legitimam bonorum ſuorum portionem relinquere, hoc eſt, duas omnium bonorum partes.

11. Omnibus tam Parentibus quam liberis, ac etiam Fratribus & Sororibus de inofficioſo agere liceat: Cognati vero qui ſunt vltra Fratrem, obtinendi ſpem non habebunt.

12. Si quis aliis ſuis Agnatis & Cognatis, vel etiam extraneis perſonis, vel etiam Vxori ſuae in Teſtamento ſuo aliquid legare voluerit, licebit ſub conditionibus inſtiſtutionis vel ſubſtitutionis, pro libera ſua voluntate, nullius contradictione obſtante. Qui autem poteſt inuitis alienare, multo magis & ignorantibus & abſentibus.

13. Vir & Vxor, nullis exiſtentibus liberis, ſed neque aſcendentibus, neque Fratribus vel Sororibus, poſſunt res & bona ſua ex libera voluntate coram Judicio, vel aliis honeſtis & fide dignis teſtibus, inuicem Cauſa mortis donare, vt ſuperſtes lucretur bona defuncti. Si vero poſtea liberi

beri illis naſcentur, talis donatio robur non habebit.

14. Omnibus quorum intereſt petentibus, Judex inſpiciendi deſcribendique tabulas Teſtamenti, poteſtatem faciat.

15. Si liberis aliquid minus legitima portione relictum ſit, hoc boni viri arbitratu compenſetur, nec occaſione minoris quantitatis Teſtamentum reſcindatur. Cum in Teſtamento ambigue aut etiam perperam aliquid ſcriptum reperietur, benigne & ſecundum id quod teſtatorem voluiſſe credibile eſt, Judex interpretabitur.

15. Si quid ſolutum ſit ex Teſtamento, quod poſtea falſum & inofficioſum vel ruptum apparuerit, repetetur.

16. Poteſt etiam aliquis vltimam ſuam voluntatem in charta conſcibere manu ſua vel alterius, cum ſubſciptione tamen ſua, ſi ſcribere norit: Illam autem complicabit, ne mens teſtatoris ante tempus pateſiat, et illi qui ex Teſtamento emolumentum ſperant fruſtrati, ad odium concitentur, vel hi qui haeredes inſtituti, vel legata percepturi ſunt metuant, ne teſtator ſententiam ſuam mutet, vitæque teſtatoris ob id inſidientur: Aduocatis deinde teſtibus profitebitur, in iſta charta complicata, vltimam ſuam voluntatem contine-

ri, cui teſtes nomina ſua adſcribant, ſigilliſque ſuis obſignabunt, anno, die & loco nomineque teſtatoris annotatis: Si ſcribere non nouerint, tantum ſigillis ſuis obſignent, quod tamen ſine praejudicio & ſubſcribentis & ſignantis fiet.

TITULUS VI.

De Rebus Legatis.

1. LEgatum eſt donatio Teſtamento relicta, qua teſtator ex eo quod vniuerſum haeredis foret, alicui quid collatum velit. Legata non debentur, niſi deducto aere alieno haereditatis vires ad id ſufficiant.

2. Si quis haeredes habens in aſcendente vel deſcendente linea vel collaterali, quibus de inofficioſo agere licet, bona immobilia Teſtamento cuipiam legauerit, haeres pro pecunia redimere poteſt: Bona vero mobilia, quilibet pro ſuo arbitrio legare poteſt, quatenus illi per leges licet. Quod ſi vero teſtator immobilia habuerit ſuis ſeruitiis vel induſtria, vel matrimonio acquiſita, de iis, ſi haeredes deſcendentes vel aſcendentes, vel Fratres & Sorores non habuerit, liberam diſponendi poteſtatem habeat, non obſtante vlla ſuorum con-

ſan-

ſanguineorum contradictione.

3. Si quis vltrà vires haereditatis legauerit, ipſo mortuo quidem legatum non extinguitur, ſed hoc tantum modo praeſtatur quod inuenitur. Si pecunia legata in bonis legantis non extet, ſoluendo tamen ſit haereditas, hæres pecuniam legatam dare compellitur ſiue de ſuo, ſiue ex venditione rerum haereditariarum, ſiue vndecunque tandem voluerit.

4. Debitoribus etiam ea quae debent legantur, vel etiam ſi debitorem remanere vult, diem ſolutionis praeſtandae ex ſuo arbitrio teſtator prorogare poteſt.

5. Si rei proprietas legata ſit, cujus vſumfructum teſtaror dum vixit retinuit, mortuo teſtatore legato non revocato, legatarius rei proprietatem cum vſufructu obtinebit. Moritur legatarius, res legata ad hæredes ipſius tranſibit, ſi teſtator non reuocauerit.

6. Si res legata ſine facto hæredis perierit, legatario decedit: Si vero hæres in tradendo legato moram fecerit, periculum rei legatæ ad ipſum ſpectabit. Nulla autem intelligitur ibi fieri mora, vbi nulla petitio eſt.

7. Ad pios vſus & reipublicæ legata, omnium primo præſtari debent. Legata ad res pias in alium vſum quam teſtator voluit, conuerti non debent.

FINIT LIBER SECUNDUS.

LIBER TERTIUS.

TITULUS I.

De Mutuo et Commodato et Solutionibus.

1. QVandoquidem Mutuum conſiſtit in iis rebus, quæ pondere, numero & menſura conſiſtunt: & commodatum, quod numero & ſpecie eadem redditur: Ideo qui Mutuum accepit ſoluere debet an tempus illud, de quo inter eos conuenit, aut ſi dies Solutioni praeſtituta non fuerit, ſoluere tenebitur quando res Mutuo data repetitur.

2. Accuſatur quis coram Judicio de debito confeſſo, ſiue Actor Ciuis ſit ſiue peregri-

regrinus, si debitum ex rebus creditis sit contractum, Judex praefigere debet sex septimanas ad soluendum: Quod si vero parata pecunia debitori sit Mutuo data, vel is in contractu praesente pecunia se soluturum receperit, nullo Solutioni constituto termino nec die, & creditorem fruſtrauerit, huic Judex tribuum ad soluendum praefiget.

3. Sancimus nemini licere aduersus sua pacta venire & contrahentes decipere: Nam de Jure pacta conuenta, quæ nec contra Leges, neque dolo malo inita sunt, omnimodo obseruanda sunt: Siquidem Jure constitutum est, quod quilibet beneficio pro se inducto possit renunciare, ideoque Juri conuenit, vt Judices ex praescripto obligationum cujusque debitoris Jus dicant, exceptis tamen illegitimis vsuris & stipulationibus duplae, quae in contractibus & stipulationibus nulla ratione admitti debent.

4. In bonae fidei contractibus id quod interest ex mora debetur. Porro quod interest, non propter lucrum petentium, sed propter moram non soluentium infligitur. Qui Judicium accipere paratus est, Solutioni moram feciſſe non videtur, si ju-ste & sine dolo malo ad judicium prouocauit.

uit. Neque is in mora eſt, a quo pecunia propter exceptionem peti non poteſt.

5. Bene conſtitutum eſt, ne filii ſuper res & bona parentum viuentium, ſpe futuræ hæreditatis aliquod æs alienum contrahant, ſin autem id fieret, robur non haberet. Ei qui filiofamilias mutuam pecuniam inuito patre dedit, etiam poſt mortem parentis ejus cujus in poteſtate fuit, actio petitioque negatur: Sin autem ſtudiorum cauſa abſenti dederit, vel pater ratum habuerit, repetere poteſt.

6. Vniuerſa principum reſcripta, quæ in debitorum dilationem impetrantur, non aliter valeant, niſi Princeps ab ordinario debitoris Magiſtratu doceatur, eum juſtam impetrandæ dilationis Cauſam habere.

7. Si quis alteri ſupellectilem aut rem argenteam, veſtem, equum aut aliud aliquid (quod mobile bonum vocamus, & quo frui quis poteſt) commodato dederit ille qui fruendam accepit, ita fruatur, quemadmodum inter eos conuenit, & poſt vſum reſtituat, in eaque cuſtodienda eam diligentiam adhibeat, quam ſuis adhibiturus eſſet: Si vero præter ſummam diligentiam & culpam, caſu, res deterior fuerit reddita, non tenebitur, niſi peculiariter de indemnitate inter eos conuenit,

tunc

tunc placitum [conuentionis compleri debet. Prætextu debiti, reſtitutio commodati non probabiliter recuſatur.

ARTICULUS II.

De Pignoribus.

1. REm ſuam Pignori dans, poteſt redimere juxta tempus & modum conſtitutum in oppignoratione.

2. Si res Pignori data apud creditorem ſine vlla ſua culpa, dolo & negligentia deterior facta, vel incendio conſumpta fuerit, aut Caſu perierit, amiſſio Pignoris non liberat debitorem, nec creditor a petitione debiti ſubmouetur. Etiam id quod Pignori obligatum eſt, a creditore Pignori obſtringi poteſt.

3. Debitori permiſſum eſt rem ſuam Pignoratam aut obligatam vbicunque inuenerit repetere, ſoluta prius pecunia qua alter obligauit aut oppignorauit.

4. Si quis chirographum a ſuo debitore habet, & alter hypotecam expreſſam, hujus potior erit conditio quam alterius creditoris chirographarii, etiamſi prius crediderit. Illius cauſa etiam potior erit, qui debitorem in Judicio exhibuerit, debitumque in præſentia illius petierit, quam alteri-

terius qui licentia Judicis impetrata, debitoris bona arestauit.

5 Si conuenerit de distrahendo Pignore (siue ab initio siue postea) non tantum venditio valet, verum incipit etiam emptor dominium habere: Vbi vero conuenit ne distraheretur, aut si creditor simpliciter sibi Pignus depositum accepit, non licet distrahere, nisi debitori ter fuerit denunciatum, vel coram Judicio debitorem convenerit vt satisfaciat, & cessauerit debitor redimere Pignus, venditio libera est creditori.

6. Si minus in Pignore, plus in debito inueniatur, in hoc quod noscitur abundare, sit creditori omnis ratio integra: Sin autem minus in debito, amplius in Pignore fuerit, tunc in hoc quod debitum excedit, debitori omnia Jura integra seruabuntur.

7 In Pignoribus distrahendis hic ordo seruatur, vt termino Solutionis lapso, creditor a Judice petat debitorem ad terminum competentem citari, quo vel Pignus luat, vel distractionem admittat. Judex si cognouerit debitorem nullam sufficientem Causam producere, quare sua Pignora non redimat, creditori potestatem distrahendi Pignora dabit, quo facto, Pignora per tres

he-

hebdomadas in publico foro venum exponentur, atque majus precium offerenti, vendentur. Quod si res immobiles fuerint, tribus diebus dominicis subsequentibus publice proclamabuntur, vt supra in Titulo Duodecimo Libri primi, de Executione rei judicatæ habetur.]

8. Si quis operas conduxerit, & mercedem non soluerit, Judex aditus ad soluendum locatori, tridui spatium dabit: Si vero paratam aliquam rem quis in diem emerit, sex hebdomadarum] dilatio emptori conceditur.

9. Diuersis temporibus eadem re duobus Jure Pignoris obligata, eum qui prior data pecunia Pignus accepit, priorem haberi certi ac manifesti Juris est, neque secundum Creditorem facultatem distrahendi hujus Pignoris aliter consequi posse æquum est, nisi priori creditori prius debita fuerit soluta quantitas.

10. Respublica Creditrix omnibus chirographariis Creditoribus præfertur. Nam certum est ejus, qui cum Fisco contrahit, bona veluti Pignoris titulo obligari, quamuis specialiter id non exprimatur.

11. Denunciatio Debitoris facta Creditori vel etiam emptoribus de non distrahenda vel emenda re sibi Pignori obligata,

ita demum efficax est, si vniuersum debitum offerat creditori: Nam si vel modicum sorti decedat, distractio rei obligatæ non potest impediri.

12. Qui dolo vel culpa rem Pignore acceptam deteriorem fecerit, Pignoratitia actione tenebitur, vt talem restituat, qualis fuerit tempore obligationis: Quicquid autem commodi siue incommodi fortuito Pignori accessit, id ad Debitorem pertinebit.

TITULUS III.

De Jure Creditorum et Debitorum.

1. SI Creditor sine Judicis authoritate res Debitoris occupet, de vi priuata tenetur. Creditores igitur si aduersus suos Debitores agant, per Judicem id quod sibi debere putant, reposcere debent: alioquin si in rem Debitoris sui intrauerint, aut aliquid acceperint nullo id concedente, arbitrio Judicis mulctabuntur. Optimum igitur est, vt si quas putant se habere petitiones, actionibus experiantur.

2. Quae fraudandorum Creditorum gratia alienata sunt, in pristinum statum restituantur: Non autem fraudantur Creditores

tores, cum quid non acquiritur, sed cum quid de bonis imminuitur.

3. Instrumentorum amissio, si manifestis probationibus Debitores tuos debere tibi apparuerit, nihil oberit.

4. Cum eo qui Creditoribus suis bonis cessit, si postea aliquid acquisiuerit, quod idoneum emolumentum habet, ex integro in id quod facere potest, Creditores experiuntur: Nam qui bonis cesserunt: nisi solutum Creditores receperint, non liberantur.

5. Si qui sine deliberatione adeant hæreditatem, vel sese immiscèant, omnimodo ab ipsis Inuentarium in tabellariorum præsentia conficiatur super his rebus, quas defunctus mortis tempore habebat, & sic hæreditatem sine periculo habeant, vt in tantum hæreditariis Creditoribus teneantur, in quantum res substantiæ ad eos deuolutæ valeant, & eis satisfaciant, qui primi temporum prærogatiua veniunt Creditores, & si nihil reliquum est, posteriores venientes repellantur, & nihil ex substantia sua penitus hæredes amittant: ne dum lucrum facere sperant, in damnum incidant. Qui vero postquam adierint vel sese immiscuerint, & Inuentarium facere intra certum tempus (triginta scilicet dierum)

rum) neglexerint: Item qui post petitam deliberationem, vel pro hærede gesserint, aut non recusauerint hæreditatem, omnibus in solidum hæreditariis oneribus teneantur.

6. Si cujuscunque modi actiones, ad potentiorum fuerint delatæ personas, Debiti Creditores jactura mulctentur. Nominis autem venditio & ignorante & inuito eo, aduersus quem actiones mandantur, contrahi solet.

7. Debitor qui solutam pecuniam affirmat, ejus rei probationem præstare debet. Nemo ex iis qui negant se debere, prohibetur etiam alia defensione vti, nisi lex impediat.

8. Vnusquisque Creditorem suum eundemque Debitorem petentem submouet, si paratus est compensare, at si quis compensare potens soluerit, contradicere poterit, quasi indebito soluto. Compensatio autem ideo necessaria est, quia interest vniuscujusque potius non soluere, quam solutum repetere. Compensationes ex omnibus actionibus ipso Jure fieri sancimus, excepta actione depositi: Possessionem enim alienam perperam occupantibus, compensatio non datur.

9. Non est nouum, eum a quo petitur pecu-

pecunia, implorare rationem Creditoris, vt fides veri constare possit. Errorem calculi, siue ex vno contractu, siue ex pluribus si emerserit, veritati non adferre præjudicium sæpe constitutum est: vnde rationes etiam sæpe computatas, denuo retractari posse (si res judicatæ non sunt, vel transactio non interuenit) explorati juris est.

10. Debitorem, si soluendo non fuerit, nec a Creditore vlteriorem dilationem impetrare potuerit, aditus Judex ad triduum vsque publicæ custodiæ demandabit, eo exacto, Creditori tradet, qui illum ad instar familiæ suæ alet, laborique domestico per annum compedibus vinctum adhibebit, in singulos dies denarios quinque in solutionem debiti computaturus. Anno vero elapso Debitor nexu dimissus, fide data spondebit, se quod ex operis in Posterum acquirere poterit, Creditori in solutum daturum, nec interea quoquam fugiturum. Donec autem Creditori huic satisfecerit, nullus ex aliis Creditoribus eum aresto subjiciet.

TITULUS IV.

De Locato et Conducto.

1. QVi habitationem vel ædes alicui pro certa pensione, ad certum tempus

locauerit, æque atque conductor, omnia ſecundum legem conductionis facere tenetur. Locator autem proſpiciet Conductori vt commode habitet: Si vero Conductor ſua opera aliquid neceſſario vel vtiliter ædificauerit, vel reſtituerit conſcio Locatore, ex ipſa penſione recipiet.

2. Conductor completo tempore pactam penſionem Locatori ſoluet, cauebitque ne ædes conductas deteriores faciat vel fieri patiatur: Nam ſi plures in ædes conductas receperit, per quos aliquid damni detur, illorum culpam præſtare tenebitur. Mortuo Conductore intra tempora conductionis, hæres ejus eodem Jure in Conductione ſuccedit.

3. Si quis fundum vel ædes alicui locatas vendat, curet apud emptorem, vt Conductor eadem pactione fruatur & habitet, alioqui aget cum eo ex Conducto, aut penſionem petentem exceptione doli ſubmouebit. Si uero Locator paratus ſit aliam habitationem non minus commodam præſtare, æquiſſimum eſt abſolui Locatorem. Qui contra legem Conductionis fundum vel ædes, ante tempus ſine juſta & probabili Cauſa deſeruerit, ex Conducto ad ſoluendam totius temporis penſionem, conueniri poteſt.

4. Ne-

4. Nemo prohibetur rem quam conduxit, alii locare, si nihil aliud conuenit.

5. Opifices, vtputa fullo, sarcinator & reliqui, si quid faciendum locauerint, ac ex insciția deterius reddiderint, vel negligentia aut culpa sua perdiderint, ex Locato soluere tenebuntur. Nautæ, vectores, stabularii quod cujusque saluum fore receperint, nisi restituant, in eos Judicium dabitur. Si vero res Locata per ignem, ædium ruinam, vim hostilem, impetum aquarum, aut per alium Casum, cui resisti non potest destruetur, Conductor non tenetur.

6. Qui mercedem accepit pro custodia alicujus rei, is ejus periculum propter mercedem præstat, sed de damno ab alio dato, agi cum eo non potest.

7. Qui operas suas locauit, totius temporis mercedem accipere debet, si per eum non steterit, quo minus operas præstaret. In operis duobus simul locatis, conuenit priori Conductori ante satisfieri.

8. Si agricola errore vicinum agrum arauerit, vel etiam conseuerit, agri dominus æquiualente semine & aratri mercede, sementem agri sui redimet: Si uero mota actione, vel domino prohibente conseuerit, semina cum labore perdit.

TITVLVS V.

De Depoſito.

1. IN Cauſa Depoſiti compenſationi locus non eſt, ſed res ipſa reddenda eſt. Si igitur pecunia, veſtes, vel aliæ aliquæ res, apud aliquem Depoſitæ fuerint, diligenter cuſtodire, atque Deponenti cum repetiverit, reddere ipſe vel hæredes ſui tenentur. Si peculiari conuentione res deponitur, rata debet teneri conuentio: contractus enim legem ex conuentione accipiunt.

2. Si res depoſita non reddita fuerit cum a deponente peteretur, ſi quid damni poſtea Depoſito acciderit, Depoſitarius reſtituet. Res Depoſita, ſi per Judicem ejus loci, ſine dolo & culpa Depoſitarii, areſtata & detenta fuerit, non eſt reſtituenda Deponenti, niſi Judicis permiſſu.

3. Si res Depoſita, culpa & negligentia Depoſitarii amiſſa fuerit, Judicio Depoſiti tenetur. Quod ſi res Depoſita ſine dolo & culpa ejus amiſſa ſit, non tenebitur: Nam fortuitos caſus, vt ſunt tumultus, incendium, ruinæ, rapinæ, furta, nemo præſtat.

4. Si duo inuicem aliquid Depoſuerint, cum alter ſuum repetit, reddendum eſt, ne-

neque pignoris loco retinendum, ac ille qui prior coram Judicio egerit, potior erit jure.

5. Si duo eandem rem conjunctim Depoſuerint, non debet vni reſtitui: ſi vero ſic Depoſuerint, vt vel vnus auferat totum, reddi debet. Quod ſi vero ſic inter eos conuentum eſt, vt ſi ambo non venirent, alteri vna pars detur, conuentioni ſtandum eſt. Si apud duos Depoſita ſit res, aduerſus vnumquemque eorum in ſolidum agi poterit, nec liberatur alter ſi cum altero agatur. Non enim electione ſed ſolutione liberantur.

6. Qui rem Depoſitam inuito domino ſciens prudens ve in vſus ſuos conuerterit, etiam furti delicto obnoxius ſit. Si ſacculum vel argentum ſignatum depoſuero, & is penes quem Depoſitum fuit, me inuito contrectauerit, & Depoſiti & furti actio mihi in eum competit.

7. In ſequeſtro Depoſitum eſt, quod a pluribus in ſolidum, certa conditione cuſtodiendum reddendumue traditur.

TITVLVS VI.

De Emptione et Venditione et Rerum praeſcriptione.

1. EMptio & Venditio ſicut conſenſu contrahitur, ita contratio vtriuſque partis conſenſu reſoluitur, antequam res fuerit tradita, vel pretium ſolutum.

2. Venditione perfecta, omne commodum & incommodum, quod rei venditæ contingit, ad Emptorem pertinet, tametſi ea res adhuc in cuſtodia Venditoris remaneat. Quicquid enim ſine culpa & dolo Venditoris accidit, in eo Venditor ſecurus eſt, niſi cuſtodiam rei ad traditionem vſque ſuo periculo ſuſceperit, nam tunc ad Venditoris periculum caſus rei pertinet.

3. Quod in diem addicitur, licet Venditori meliore allata conditione, addicere poſteriori, niſi prior paratus ſit plura adjicere: Neceſſe autem habebit Venditor, meliore conditione allata, priorem certiorem facere Emptorem, vt quod alius adjicit, ipſe quoque adjiciat.

4. Si poſt contractam Venditionem, arrarum nomine etiam vnus tantum denarius fuerit datus, qui vtrumque contrahentem ad ſtandum contractui obligat, tunc quemadmodum Venditor rem præſtare, ſic e contra Emptor, etiam ſi pœniteat, rem emptam accipere, & reſiduum precii perſoluere cogitur: æquitas enim poſtulat, vt quo Jure Venditor, eo & Emptor ligetur.

Pre-

Pretium autem constitui oportet, nam sine constituto pretio venditio nulla est.

5. Si quis res immobiles, videlicet ædes, allodium, vineam, hortum, agrum, pratum, vel piscinam diuendere constituerit, primum vicinis denuntiet, deinde tribus diebus dominicis proxime subsequentibus in foro publico, vel ante fores templi, proclamari curet, & tunc qui prior emerit retinebit, verum fratres, consanguinei, cometanei & vicini præferuntur peregrinis.

6. Si Ciuis habuerit fundum venalem in alio territorio, Venditio ejus in eo loco publicabitur, & illius loci incolæ, præferantur omnibus propinquis Venditoris, exceptis parentibus & liberis.

7. Venditio fundi alicujus legitimam semper requirit filiorum aut filiarum vel fratrum, ad quos, successio defuncti spectare videbitur, admonitionem, si intra hujus regni limites esse dignoscentur. Itidem si ager diuenditur cometanei similiter legitime admonendi sunt.

8. Cum itaque Emptor & Venditor de pretio conuenerint, Venditor honestis viris simul & vicinis conuocatis, iis præsentibus omne Jus dominii Emptori resignabit, ac in tercedente consueta solennitate

sym-

ſympoſii, in poſſeſſionem fundi immittet. Porro ſi quiſpiam ſit, qui Juris aliquid ad illum fundum ſe habere credat, & præſens ſit, is tempore immiſſionis ſeu ſtatutionis per publicum famulum contradictionem facere, ac tandem ad decimumquintum diem coram Judicio rationem contradictionis ſuæ aſſignare tenebitur. Contradictore autem non exiſtente, Emptor dominium fundorum illorum plene conſequetur: ſi vero abſens eſſet, neque nouiſſet venalem eſſe, Jus ſuum intra annum perſequi poterit.

9. Si res mobilis inſciis conſanguineis clam vendita ſit, qui proximi ſunt ad tertium gradum vſque, ſi redimere voluerint, ejus Jus & poteſtatem habeant.

10. Nemo ab exteris vel aliis peregrinis hominibus, potiſſimum Valachis, equos vel boves, verueces & porcos in Pagis, præterquam in Civitatibus vel Oppidis tempore nundinarum emat, ne tandem Emptor tanquam furtiuæ rei damnum patiatur: Et ſi res venundata furtiua vel vi ablata fuerit, regreſſum habet Emptor ad Venditorem, vt conſequatur quanti ſua intereſt.

11. Equum vel bovem furtiuum, vel vi a ſuo domino ablatum, ſi quis emit

in

in nundinis anniuersariis vel foris hebdomadalibus, atque ille tandem vindicatur, Emptor non tenetur suum Euictorem statuere, sed sufficit si probauerit, se intercedente consueta sympoſii solennitae emisse. Si quis equum vendit, de viciis & morbis latentibus cauebit in diem vsque tertium.

12. Si quis fundum alteri vendiderit, tenetur de Euictione vsque ad annum & diem inter præsentes: Si vero ille qui impetiturus esset, ab hoc Regno abesset, aut alia justa impedimenta obstarent, quo minus Jus suum intra tempus supra declaratum, prosequi posset, & reuersus sublatisue impedimentis, intra annum & diem Emptori litem mouere cœperit, Emptor Venditori secundum Juris ordinem id denunciare, & Venditor Emptorem euincere tenebitur.

13. Qui prædium alienum vel commune cum aliis distraxerit, Venditio reuocari potest. Cæterum qui bona fide, ab eo qui dominus non est, cum crederet eum dominum esse, prædium emerit, ac per justam temporis præscriptionem possederit, a possessione remouendus non est, & is cui commune fuit prædium, plus sua parte non obtinebit, ne rerum dominia sint in incerto.

14. Si

14. Si duo coram Judicio contendunt, quorum alteris Jus sibi ad rem competere dicat, alter verò præscriptionem opponat, hic prior est audiendus, non obstante quæstione, vter eorum actor vel reus sit.

15. Qui rem immobilem justo titulo, puta emptionis, donationis vel successionis, siue per se, seu per antecessores suos, per continuos duodecim annos, sine aliqua legitima interpellatione possederit, de possessione rei vel dominio nequaquam est amouendus.

16. Neque furtiuæ, nec vi possessæ, neque mutuatæ, commodatæ, depositæ, legatæ res, neque etiam tutelæ actiones, nec finium regundorum vllo modo præscribi possunt. Neque loca sacra, neque publica a quoquam perperam occupata, vendita, alienata, longo tempore præscribuntur, sed corpori suo, a quo sunt auulsa, restituentur, ita vt nec pretium quidem iniquis comparatoribus reposcere liceat.

17. Non est incognitum, id temporis quod in minore ætate transmissum est, longi temporis præscriptioni non computari, ea enim tunc currere incipit, quando ad majorem ætatem dominus rei peruenerit. Ad majorem autem ætatem peruenis-

ueniſſe exiſtimatur, cum tutela exit, quod anno aetatis ſuae vigeſimo fit, tunc ſi intra hujus regni limites fuerit, intra vnius anni & diei reuolutionem: ſi vero in externis regionibus, & fundum venditum ignorauerit, intra duodecim annorum decurſum, jus ſuum proſequatur

18. Omnis permutatio in qua ſpecies ſimilis pro ſimili traditur, ſi nec fraude, nec dolo facta fuerit, robur habebit, conſanguineorum ſaut aliorum quorumcumque contradictione non obſtante.

TITULUS VII.

De Fidejuſſoribus.

1. SI quis pure Fidejuſſit pro alio, ſemper obligatur, ſi vero in diem vel ſub conditione, iis ſtabitur.

2. Creditori conceditur electio conveniendi primo loco vel Debitorem principalem omiſſis Fidejuſſoribus, vel Fidejuſſores omiſſo principali, neque per hanc electionem excluditur a regreſſu ad alterutram partium, niſi ei plene ſatisfactum fuerit. Non enim electione, ſed in ſolidum ſolutione liberantur Debitores & Fidejuſſores.

3. Si plures interuenerint Fidejuſſores pro vno debito, ſinguli in ſolidum tenen-

tur

tur. Si itaque alter eorum Jure coactus in ſolidum Creditori ſatisfecerit, actio ei aduerſus Debitorem principalem vel ejus hæredes competit, a quibus ſi ſatisfieri ei non poterit, ad alios conſidejuſſores reuerti licet, donec in ſolidum quæ perſoluit conſequatur.

4. Si medio tempore Fidejuſſores, rei familiaris inſignem jacturam fecerint, & ad extremam inopiam redacti fuerint, cauſa cognita denuo debitor cauebit: Poſſeſſores autem rerum immobilium cauere non coguntur.

5. Si quis pro condemnato Fidejuſſerit, & condemnatus deceſſerit, recte nihilominus cum Fidejuſſore ejus agetur, Fidejuſſor autem non tantum ipſe obligatur, ſed etiam hæredem relinquit obligatum.

TITULUS VIII.

De Receptis Arbitris et Tranſactionibus.

1. SI qui in Arbitros compromittunt, & quod illi decreuerint, ſe obſeruaturos obligauerint, parere atque Arbitratui illorum ſtare coguntur. Si vero poena adjecta eſt, vt is qui parere nolit pœnam ſolueret, Arbitrium tollitur ſoluta pœna.

2. Non

2. Non autem quidlibet ſtatuere Arbitri poterunt, nec in qualibet re, niſi de qua compromiſſum & quatenus compromiſſum eſt. Compromiſſum vero ad ſimilitudinem judiciorum redigitur, & ad finiendas lites pertinet. Bona fides autem exigit, vt Arbitrium tale praeſtetur, quale viro bono conuenit: Itaque ſi cujus Arbitrium ita prauum eſt, vt manifeſta iniquitas ejus appareat, corrigi poteſt per Judicium bonæ fidei.

3. Cum in duos Arbitros compromittitur, ſi non conſentiant, tertia perſona certa eſt eligenda, cujus authoritati pareatur.

4. Qui tranſigit, quaſi de re dubia & incerta neque finita tranſigit. Quamuis eum qui pactus eſt ſtatim pœniteat, tranſactio reſcindi & lis inſtaurari non poteſt. Neque ſub prætextu inſtrumenti poſt reperti, tranſactionem bona fide finitam, reſcindi jura patiuntur: Nam non minorem autoritatem tranſactionum, quam rerum judicatarum eſſe, recta ratione placuit Siquidem nihil ita congruit humanae fidei, quam ea quae placuerant, cuſtodiri.

5. Qui fidem licitae tranſactionis rupit, non exceptione tantum ſubmouebitur, ſed etiam pœnam, quam ſtipulanti recte promiſerat, praeſtare cogetur. Cauſas itaque vel

lites transactionibus finitas, legitime Principis mandato resuscitari non oportet.

TITULUS IX.

Si Quadrupes Pauperiem fecerit: et de Noxalibus actionibus.

1. SI quadrupes contra naturam commota, feritate pauperium fecerit, aut dandum erit animal a domino quod nocuit, aut æstimatio noxiae offerenda, nisi si culpa domini vel alterius cujuspiam damnum datum fuerit, eo casu in factum actione tenebitur.

2. Si quis feram bestiam, vtpote leonem, vrsum, ceruum, lupum, vulpem, simiam & simile quiddam habuerit, per quas damnum datum nocitumue fuerit, dominus quantum bonum & æquum Judici visum fuerit, condemnetur. Quod si homo occisus fuerit, dominus homagium siue æstimationem hominis mortui soluere tenebitur.

3. Qui quadrupedem vel pecudem alienam læserit, quanti arbitratu bonorum virorum æstimabitur, soluet. Si vero contra ferocientem quadrupedem quis se defendere coactus fuerit, nihil tenebitur: Nam aduersus periculum naturalis ratio permittit

tit se defendere: Ideo qui, cum aliter tueri se non possent, damnum dederint, innoxii sunt.

4. Cessat haec actio noxiae contra dominum, vbi instigatu alterius fera damnum dedit: Et generaliter toties hæc actio locum habet, quoties contra naturam fera mota pauperiem dedit. Nam qui injuriae occasionem praestat, ipse damnum dedisse videtur.

5. Si quis alteri damnum fecerit, quidue vsserit, fregerit, ruperit injuria, quanti ea res erit in diebus triginta proximis, tantum æs domino tenebitur: Injuriam autem hic accipimus pro damno culpa dato, etiam ab eo qui nocere noluit. Ideo furiosus, cum mentis suae non sit, & infans, hac actione non tenebuntur.

6. Ideo si in eum locum, vbi vulgo iter fit, dejectum vel effusum quid erit, quantum ex ea re in corpore alicujus vel vestibus, vel alia re, damnum datum factumue fuerit, tanti condemnabitur. Si eo ictu homo periisse dicetur sine dolo dejicientis vel effundentis, homagium mortui praestabitur: Si vero hominis corpus ex eo ictu laesum vulneratumque fuerit, mercedes medicis praestitas, cœteraque impendia, quae facta sunt in curationem, prae-

terea & operas quibus caruit, laeſo compenſabit. Quod ſi nullum erit iter, dolus duntaxat praeſtatur, ſi immiſit in eum quem viderit tranſeuntem. Nam culpa ab eo exigenda non eſt, cum diuinare non potuerit, an per eum locum aliquis transiturus fuerit.

7. Sicut imperitia, negligentia, item nimia ſaeuitia & luſus noxius: ita infirmitas quoque culpae adnumeratur, cum affectare quis non debeat, in quo vel intelligit, vel intelligere debet infirmitatem ſuam alii periculoſam futuram. Praeceptoris quoque nimia ſaeuitia culpae aſſignatur.

8. Si fortuito incendium factum ſit, venia indiget, niſi tam lata culpa ſit, vt luxuriae aut dolo ſit proxima.

9. Vias regias & earum pontes qui publici ſunt, quilibet Magiſtratus in ſuis finibus & territoriis muniat ſarriatque. Si igitur neglectius habiti, jumentis inter facientium (ſine agentis culpa) quid damni dederint, loci officiales latiſſimam ejus culpam praeſtabunt.

FINIT LIBER TERTIUS.

LIBER

LIBER QUARTUS.

TITULUS I.

De Publicis Judiciis.

1. PVblicorum Judiciorum quaedam capitalia, quaedam non capitalia sunt: Nam quaedam flagitia sunt, quae corporis coërtione cum relegatione puniuntur.

2. Publica autem Juditia dicta sunt, quod cuiuis e populo executio eorum plerumque datur: Expedit enim peccata nocentium esse nota vt emendentur. Sunt vero haec quae dicuntur Publica, vt Lex Iul: Majestatis & de adulteriis. Cornel: de siccariis & parricidiis, veneficiis, falsis &c.

3. Si consensus fuerit Reus, donec de eo pronuncietur, in vincula publica conjiciendus est: Qui autem de crimine paci scitur, confiteri intelligitur. Ne autem diuersorum criminum Rei denti crudelius habeantur, Judices productos e custodiis Reos disceptationi debitæ subdent, & quod leges suaserint definiant.

4. Absens in criminibus damnari non debet, quemadmodum neque suspectus: Satius enim est facinus nocentis impuni-

tum relinqui ad tempus, quam innocentem damnari.

5. Defuncto eo qui Reus erat criminis, pœna quoque extincta est. Neque crimen vel pœna paterna vllam maculam filio infligere potest: Nam vnusquisque ob admisum scœlus pœnam luit, nec alieni criminis successor constituitur.

6. Si quis Reum criminis, pro quo satisdedit, non exhibuerit, pœna pecuniaria plectitur: Si tamen dolo non exhibeat, etiam extra ordinem est damnandus.

7. Is qui Reus factus est, purgare se debet, nec ante potest accusare, quam fuerit excusatus: Constitutionibus enim obseruatur, vt non relatione criminum, sed innocentia Reus purgetur.

8. Quisquis crimen intendit, in Judicium veniat, nomen Rei indicet, nec impunitam fore nouerit mentiendi licentiam, cum calumniantes, ad vindictam poscat similitudo damnationis: Nam qui non probat quod objicit (secundum Canones) Talione punitur.

9. In criminibus scrutandis quaestio adhiberi solet, sed non statim a tormentis incipiendum est, sed ad tormenta ita demum veniri oportet, cum suspectus est Reus, & aliis argumentis conuincitur, ita

ut

vt ſola confeſſio ipſius deeſſe videatur. Vnius facinoris Rei ita audiendi ſunt, vt ab eo primum incipiatur, qui timidior eſt, vel tenerae aetatis videtur.

10. In ea cauſa, in qua nullis Reus argumentis oneratur, non facile tormenta ſunt adhibenda, ſed inſtandum, vt Actor quod intendit comprobet, atque ſic Reum conuincat. Confeſſiones Reorum tortura expreſſae, pro exploratis criminibus ſemper haberi non oportet, ſi nulla alia probatio religionem cognoſcentis inſtruat.

11. In malefaciis voluntas ſpectatur non exitus. Nemo opere judicetur feciſſe, niſi & malignum conſilium ei fuerit: nec conſilium habuiſſe nocet, niſi & factum ſecutum ſit.

12. De his criminibus, de quibus quis ſemel abſolutus eſt, ab eo qui accuſauit, repeti accuſatio non poteſt.

13. Qui abortitionis aut amatorium poculum praebent, etſi dolo non faciant, tamen quia res eſt mali exempli, confiſcata parte bonorum relegantur. Si vero ex eo mulier aut homo perierit, ſummo ſupplicio afficiantur.

TITULUS II.

De Furto et vi Bonorum raptorum.

1. FVrtum eſt ablatio & contrectatio fraudulosa rei alienæ, inſcio & inuito domino, lucri faciendi gratia. Furti actio ei competit, cujus intereſt rem ſaluam eſſe, licet dominus non ſit: Condictio vero Furti ei demum competit, qui dominium habet, vel haeredi ejus. Nunquam tamen ea condictione alius quam qui fecit tenetur, aut haeres ejus.

2. Cum Furti actio ad perſecutionem pœnæ pertineat, condictio vero & vindictio ad rei recuperationem, apparet recepta re, nihilominus ſaluam eſſe Furti actionem, condictionem vero tolli, ſicut ex diuerſo poſt ſumptam pœnam, ſaluam eſſe condictionem.

3. Pœnalibus autem actionibus hæredes non tenentur, neque cœteri ſucceſſores, idcirco nec Furti conueniri poſſunt. De inſtrumentis ablatis, in rem actione conueniri poſſunt tenentes,

4. Non tantum qui Furtum fecerit, ſed etiam is cujus opera & conſilio Furtum factum fuerit, Furti actione tenebitur: Furtum autem ſine contrectatione non fit,

qua-

quare' & opem ferre vel consilium dare tunc nocet, cum secuta contrectatio est.

5. Qui alienum quid repertum lucri faciendi causa sustulerit, Furti obstringitur, sive sciuerit cujus ea res sit, sive ignorauerit, si judicio non manifestat. Quia ea mente alienum quid contrectauit vt lucri faceret, tametsi mutato consilio, id domino postea reddit, Fur est: Nemo enim tali peccato pœnitentia sua nocens esse desiit, praesertim si factum Judicio innotuerit. Neque prodest ei qui vi rapuit, ad euitandam pœnam, si ante Judicium restituat rem quam rapuit: sic nec illi qui dolo malo occultauit, si factum Judicio innotuerit.

6. Si Debitor rem suam, quam pignoris causa Creditori dedit, subtraxerit, Furtum committit: Sic etiam si pecoris arestati dominus, e custodia aresti clam illud abegerit, Furti actione tenebitur. Item qui sciens rem alienam vendiderit, vel ex alia causa tradiderit, Furtum ejus committit. Qui vero rem alienam, existimans suam esse alienauerit, Furtum non committit: Furtum enim sine affectu furandi non committitur.

7. Receptatores & occultatores non minus delinquunt quam Fures & aggressos,

ideoque par ipſos & Reos pœna expectat. In pari cauſa habendi ſunt, qui comprehendere latrones & Fures potuerunt, & tamen accepta pecunia, vel rerum ſurreptarum parte dimiſerunt. Si autem receptator ſanguine vel affinitate junctus fuerit malefactori, & de maleficio ejus cognouerit, Judex cauſa cognita pœnam moderabitur.

8. Rem Furto oblatam atque alteri diuenditam, dominus recuperare poteſt, neque emptor ejus rei precium repetere poteſt: Res enim Furto ablata, directe ad ſuum dominum redire debet.

9. Quilibet in terra regia habitans, apud quem res Furtiua fuerit reperta & deprehenſa, ſi dixerit, ſe rem eam titulo emptionis poſſidere, ſuum Euictorem coram Judicio exhibere tenetur. Si vero Venditor alienæ Jurisdictionis fuerit, ſufficit ſi ibi eum exhibeat.

10. Communi Regni decreto, qui furtum fecerit & conuictus fuerit, ſuspenditur. Sed qui res ſacras ex æde ſacra ſurripuerit, in ignem conjicitur. Res priuatorum ſi in ædem ſacram depoſitæ, ſurreptæ fuerint, furti actio non ſacrilegii competit.

11. Furem nocturnum ſi quis occiderit,

ita

ita demum impune feret, ſi parcere ei ſine periculo ſuo non potuit: Furem vero interdiu deprehenſum, non aliter occidere lex duodecim tabularum permiſit, quam ſi telo, id eſt, fuſte, ferro lapidiue ſe defendat.

12. Eos qui a ſeruo furtim ablata ſcientes ſuſceperint, non tantum de ſuſceptis, ſed etiam pœnali Furti actione conuenire potes.

TITULUS III.

De Homicidiis.

1. LEx Regia & recepta conſuetudo, Homicidas Nnotorios vltore ferro proſequitur.

2. Qui hominem occiderit, ſi non occidendi animo hoc admiſerit, abſolui poſſe, & qui hominem non occiderit, ſed vulneraverit vt occidat, pro Homicida damnandum, Diui Imperatores reſcripſerunt. Nam maleficia, voluntas & propoſitum delinquentis diſtinguunt.

3. Qui hominis necandi cauſa venenum confecerit, habuerit, dederit, pœna legis Cornel: de ſiccariis tenebitur.

4. Si alius tenuit, alius interemit, is qui tenuit, quaſi mortis cauſam præbuit, & in

& in factum actione tenebitur. Nihil enim interest occidat quis, an causam mortis præbeat.

5. Si quis percussorem ad se venientem, aut latronem insidiantem occiderit, securus erit. Nam aduersus periculum naturalis ratio permittit se defendere. Vim vi repellere omnes Leges omniaque Jura permittunt, si hoc tuendi sui duntaxat, non etiam vlciscendi causa, cum moderamine inculpatæ defensionis factum sit: Differunt enim inter se defensio & vindicta: Quia defensio fit in continenti, vindicta vero post moram sequitur.

6. Si in rixa percussus homo perierit, ictus vniuscujusque percussorum contemplari oportet. Quod si non constat quis primum percusserit, inquirendum est quis alterum ad contentionem & percussionem prouocauerit. Si cum vno ex pluribus, qui aliquem percusserunt agatur, cæteri non liberantur: Nam quod alius luit, alium non liberat, cum id pœna sit.

7. Si quis non lætaliter sit vulneratus, ac per negligentiam suam non adhibendo medicos, vel in curando medicis non paret, vel suiipsius curam non habendo, mortuus fuerit, percutiens pœna Homicidii puniri non potest.

8. Si

8. Si quis in tumultu occiſus fuerit, authorque necis ignoratur, tunc omnes qui armis occiſum adorti ſunt, pæna Homicidii damnantur. Quod ſi vero conſtat, cujus percuſſione mortuus eſt, ille ſolus vt Homicida, alii vero tanquam vulneratores puniuntur.

TITVLVS IV.

De Homagiis Praeſtandis.

1. CVm non ſemper qui hominem occidit, vt Homicida damnetur, ſed aliquando cognita cauſa ad perſoluendum Homagium defuncti, is qui occidit compellatur: Ideo Statutum eſt, vt talis occiſi Homagium quadraginta florenis redimatur. Capitalis criminis alicujus conuictus, ſi pœnam corpore non luit, vltra quadraginta florenos mulctari non poteſt.

2. Viuum Homagium viginti florenis æſtimatur. Si quis brachium vel manum alteri amputauerit, vel inutiles percutiendo reddiderit, viginti florenos læſo perſoluet. Pro pollice amputato, vel inutili reddito ex vulnere, decem floreni numerantur, reliquorum vero digitorum cujuslibet & dentis, quinque floreni mulcta eſt.

ocu-

Oculus viginti florenis
Auris decem
Linguæ emenda viginti } luatur.
Costa flor: itidem viginti

Cicatricum autem nulla fit æstimatio, quia liberum corpus nullam recipit æstimationem.

TITVLVS V.

De Injuriis Verbalibus.

1. COmmune vicium est, vel aliqui ex petulantia morum alterius præsentis vel etiam absentis bonæ famæ, verbis turpibus vel famosis scriptis detrahant, contra quos Injuriarum actio competit: Ideo Statutum est, vt diffamatores honorem læso restituant in eo loco, vbi eum maledictis infectati sunt, ac deinde per Judices ob linguæ petulantiam, secundum læsæ personæ dignitatem & loci respectum puniantur: Injuriæ enim re, persona, tempore & loco atrociores judicantur.

2. Quicquid calore iracundiæ vel fit vel dicitur, non ratum est prius, quam ex perseuerantia apparuerit Judicium animi fuisse. Si itaque Injurians famam alterius læserit, testimoniisque se rem probaturum susceperit, nequc sufficienter id præstiterit,

non

non deprecari ſolum debet Injuriam, ſed Judicum ſententia, cauſa cognita, in certam quoque linguæ emendam condemnabitur, cujus mulctæ duæ partes Judici, tertia vero parti læſæ dependi & cedere debebit.

3. Actio Injuriarum diſſimulatione abolebitur: Nam poſtea ex pœnitentia remiſſam Injuriam recolere non licet.

4. Quod ſi ſe mutuo conuitiis affecerint, neuter eorum Injuriam vindicare poteſt: paria enim delicta, mutua penſatione ſoluuntur, niſi alter coram Judicio quæſtus ſit, tunc enim Judex ambas partes mulctabit pro merito. Porro in actione Injuriarum Reus conuictus, vltra Senatus cognitionem non prouocabit.

5. Quicunque alium e domo, ſiue propria ſiue aliena, ad duellum prouocauerit, de vi commiſſa tenebitur, quæ florenis viginti mulctabitur. Prouocatus autem ſeſe continere, nec ad illatæ Injuriæ vindictam exire, neque bona ipſius fama ob id periclitari quicquam debebit.

TITULUS VI.

De Falſis, et de his, qui notantur Infamia.

Falſi

1. FAlsi pœna coërcentur, qui Falsos testes Falsasque probationes, ad Falsam litem instruendam produxerunt, quiue pecuniam acceperunt ad dandum Falsum testimonium, vel eo nomine obligationem aut pactionem fecerunt, societatemque inierunt, & qui pecuniam acceperunt, vt rei veritatem occultent.

2. Qui viui Testamentum dolo malo mutauerit, vel in rem suam aliqua adscripserit in eo, vel adscribi curauerit. Item qui Testamentum Jure factum amouorit, suppresserit, vi acceperit, deleuerit vel subscripserit. Item qui Testamentum vel aliud instrumentum dolo malo scripserit, vel obsignauerit, vel per alios faciendum curauerit. Item qui chirographum alterius vel regestrum, vel viciauerit, vel immutauerit: Qui contra propriae manus suæ scripturam vel sigillum proprium testimonium dixerit. Qui falsum sigillum fecerit, ei de falso conuicto, aqua & igne interdicitur, & infamis semper habetur.

3. Quod si vero aliquis conuictus esset de Falso ob crimen enorme, capitali pœna punitur.

4. Qui duobus in solidum eandem rem diuersis contractibus vendidit, Falsum commit-

mittit, & Infamia notatur Qui in emendo & vendendo injusta libra vel mensura dolo malo vsus fuerit, amissione rerum illarum punitur. Pœna autem pecuniaria nullam infamiam mulctato adfert.

5. Cusores falsæ monetæ, quiue operam ad id contulerunt, hospitiumue scienter locauerunt, flammarum exustionibus mancipantur. Qui in aurum quid vicii addiderit, argenteos nummos adulterinos conflauerit, qui nummos straneos plumbeosue dolo malo emerit, vendideritque, Fasi crimine tenetur. Qui nummos aureos raserint tinxerint vel finxerint, extremo supplitio affici debent.

TITULUS VII.

De Adulteriis.

1. ADulterii crimen secundum Regni consuetudinem, gladio punitur: Adultera vero culeo insuta aquis suffocatur.

2. Adulterii crimine punitur temerator alienarum nuptiarum, siue sit soluta persona siue non soluta. Etiam maritus si solutam personam stuprauerit, Adulterii pœna punitur.

3. Sollicitatores alienarum nuptiarum, & matrimoniorum interpellatores, etsi effectu

scæleris potiri non possunt, propter voluntatem tamen pernitiosæ libidinis, extra ordinem puniuntur.

4. Qui conjugem suam, filiam vel aliquam personam, pecuniæ vel alterius alicujus lucri gratia prostituerit, domumue suam causa stupri præbuerit, vel consilium & operam adhibuerit, vt Adulter damnabitur.

5. Crimen lenocinii contrahunt, qui deprehensam in Adulterio vxorem in matrimonio detinuerunt, non qui suspectam Adulteram habuerunt. Crimen Adulterii maritum retenta in matrimonio vxore, inferre non posse, nemini dubium est.

6. Qui conjugem alterius, honestam viduam vel virginem vi rapuerit, & in Judicio accusatus fuerit, pœna capitali punitur, simul & ii qui operam huic flagititio accommodarunt. Cœterum quæ vim patitur, non est in ea causa, vt Adulterii vel stupri damnetur. Vi stuprum illatum in campo si vnico teste comprobatum fuerit, in Vrbe vero vel in Pago, duobus testibus, sufficit.

7. Judex in causa Adulterii hoc inter alia attendere debet, num Maritus suo exemplo Vxori pudice viuendi author fuerit: Periniquum enim esse videtur, vt

pu-

pudicitiam Vir ab Vxore exigat, quam ipse non exhibet.

8. In Adulterii crimine familia non solum mariti, sed etiam Vxoris (quæ tamen tunc temporis fuerit domi, quo Adulterium dicatur admissum) testimonium perhibere potest.

9. Virgo defloratа accusans personam solutam ed stupro, sub promissione conjugii illato, si nec probare, nec justam aliquam facti suspicionem adferre poterit, accusatus sine omni juramento absoluatur: vicia-ta autem florenis sex mulctabitur, quorum tres judicio, alii tres arcæ pauperum cedent. Si ea secundo vel sæpius in stupro fuerit deprehensa, cum verberibus in exilium relegabitur: Is vero qui rem cum ea habuisse comprobabitur, sex florenis mulctabibitur, quorum tres Judex retinebit, cæteri arcæ pauperum cedent.

10. Si conuictus fuerit adolescens imprægnationis talis virginis, quæ ante honeste vixisse dicitur, nec tamen de promisso conjugio constet, sed solis suspicionibus ex circumstantiis grauatus extiterit, ducere eam, vel pro mulcta soluere florenos viginti quatuor tenebitur, quorum duodecim defloratæ in prolis educationem, alii vero duodecim Judicio & arce pauperum

in æquas partes diuidendi cedant. Inprægnata autem ex ſua parte, pro ſuo exceſſu, Judicio ſoluet florenos tres: Oppreſſor vero de non promiſſo conjugio, ſuo ſolo juramento corporali ſe purgabit. Si autem ille promiſſi conjugii fuerit conuictus, ducere omnino eam debet, vel capite plectetur niſi oppreſſam placet, & cum Judicio conueniat.

11. Si ex inquiſitione Judicum ſtuprata carceri incluſa, fœtum vteri ſui mariti alterius eſſe dicat, probare hoc tenebitur: ſi præſtare id nequiuerit, neque etiam ſufficientem ſuſpicionem contra virum adferre poterit, vir ſine juramento abſoluetur, ipſa vero publice reuocabit, & emendam linguæ Judicio perſoluet. Si vero non leuem ſuſpitionem adtulerit & probauerit, vir ſuo & conjugis ſuæ juramentis liberabitur: vir jurabit, ſe criminis inſimulati penitus eſſe inſontem: vxor vero, ſe nunquam tale quid in marito animaduertiſſe. Meretrix autem virgis pulice cœſa, in exilium mittetur.

12. Si inprægnata de ſtupro aliquem maritum diffamauerit, & poſtea ea de cauſa citata, coram Judicio, ſe id probaturam aſſeuerauit & probauerit, conuictus gladio ferietur. Quod ſi vero ſuſpitionibus

tan-

tantum eum aggrauauerit, juramento ſuo & conjugis (vt ſupra) liberabitur: Meretrici autem lingua præcidetur, & in perpetuum relegabitur exilium, eo quod illa viri famam non ſolum læſerit, ſed & vitæ ejus periculum creare conata ſit. Si vero primus fuerit fœminæ lapſus, quæ antea inculpatam traduxiſſet vitam, facta publica reuocatione, corpori ipſius parcetur, & certa capitis mulcta punietur.

13. Si alter conjugum, ex humana fragilitate forte lapſus, in Adulterio fuerit deprehenſus, vel teſtibus ſufficientibus conuictus, Magiſtratus ob primum lapſum æquum eſt vt connitteat, & capiti ejus gratiam faciat, exacta mulcta capitali, quando videlicet nec offenſus alter conjugum, nec accuſator ad pœnam depoſcunt.

TITULUS VIII.

De Bonis Damnatorum.

1. BOna ejus, de quo ſumptum eſt ſupplicium, Judex non attingat, ſed ad ſucceſſores ejus, ſiue aſcendentes, ſiue deſcendentes, ſiue collaterales, deuolui ea patiatur. Non enim Bona, ſed Bonorum poſſeſſores delinquunt. Item qui crimini-

bus

bus capitalibus conuicti aut damnati fuerint, eorum Bona hæredes obtineant, exceptis iis, quæ per delictum ipsis accesserunt, quæ restituere tenentur.

2. Damnati criminis læsæ Majestatis, simul & vitam & Bona amittunt.

3. Rei postulati, vel in scelere comprehensi, si metu criminis imminentis, mortem sibi conscíuerunt, bessem legitimæ ipsorum portionis ad hæredes non transmittunt, sed Judicibus cedit. Qui vero vitæ tædio, vel impatientia doloris alicujus, vel alio quouis modo sibi manum intulerint, triens bessis sui Judicibus cedet.

4. Qui perpetrato crimine capitali, fuga sibi consulit, mulcta homagii ex Bonis ejus cedet Judicibus, salua tamen hæredum legitima portione. Si Principis gratiam impetrauerit capiti & Bonis suis, salua erunt dempta homagii mulcta, quæ Judicibus competit.

NOS

NOS itaque qui non minorem Transſylvaniae, quam coeterarum Nobis ſubjectarum Provinciarum, curam merito habemus. quamque omni tempore tam legibus munitam, quam coeteris rebus florentem cupimus, accepto ſupradicto codice, negotium hoc commiſimus fideli nobis ſincere dilecto: Magnifico MARTINO de BERZEVICE, Equiti, Libero Baroni in DONDAN, et per Transſylvaniam Cancellario Noſtro, ac Capitaneo Starogardienſi, ut adhibitis Juris et Legum peritis viris, eundem codicem diligenter examinaret: Quo referente contenta eiusdem non modo Juri et aequitati reſpondere, ſed etiam maxima ex parte apud ipſos Saxones longa conſuetudine obſervari: ſupplicationibus praefatorum legatorum Saxonum exauditis, et clementer admiſſis, omnia capita, vniuerſosque Titu-

los et Articulos, in eodem codice contentos et conſcriptos, praeſentibus literis Noſtris Priuilegialibus, de verbo ad verbum, ſine diminutione et augmento aliquali inſertos, laudauimus, acceptauimus, ratificauimus, et approbauimus, in quantum Juribus publicis non derogant, id eſt, Saxonum noſtrorum terras Jurisdictionemque tantum concernunt: prout praeſentibus laudamus, acceptamus, approbamus, ratificamus, et confirmamus: promittentes pro nobis et ſucceſſoribus noſtris Principibus Tranſyluaniae, illum codicem in cunctis capitibus, Clauſulis, Titulisque et Articulis, in omnibus praefati Regni Noſtri Tranſyluaniae Judiciis, tam nos ipſos, obſeruaturos, quam qer Protonotarios Regni, aliosque quorum intereſt, obſeruari curaturos. In cuius rei memoriam firmitatemque perpetuam,

prae-

praesentes Literas Nostras Priuilegiales, appensione secreti sigilli nostri, quo in rebus Transyluanicis vtimur, duximus concedendas. Datum per manus praefati MARTINI de BERZEVICE, Nostri per Transyluaniam Cancellarii, in Arce Nostra Regia Cracouiense: Decima-octaua die Mensis Februarii. Anno Domini Millesimo, Quingentesimo, Octoagesimo tertio: Regni vero Nostri Septimo.

STEPHANUS REX.

MARTINUS de
BERZEVICE.

IN-

INDEX TITULORUM.

In Statutis Saxonum contentorum.

Liber Primus.

Titulus.	Res.	Pagina
I.	*De Electione et Officio Judicum*	1
II.	*De Citatione in Jus.*	4
III.	*De Contumatia Partium.*	6
IV.	*De Actore et Reo*	7
V.	*De Probationibus et Testibus*	9
VI.	*Quae Personae Testimonium dicere vetantur*	12
VII.	*De Probatione Instrumentorum*	14
VIII.	*Quod Testes ante litis contestationem non sunt producendi, nisi pro perpetua rei memoria.*	15
IX.	*De Jure-Jurando*	17
X.	*De Sententiis Judicum*	19
XI.	*De Appellationibus.*	20
XII.	*De Executione Rei Judicatae*	23

Liber Secundus.

I.	*De Ritu Nuptiarum*	27
II.	*De Successionibus ab intestato*	29

III.

III. *De Tutelis* 33
IV. *De Divisione Bonorum inter Parentes et Filios eorum* 38
V. *De Testamentis* 45
VI. *De Rebus Legatis* 50

Liber Tertius.

I. *De Mutuo et Commodato et Solutionibus* 52
II. *De Pignoribus* 55
III. *De Jure Creditorum et Debitorum* 58
IV. *De Locato et Conducto* 61
V. *De Deposito* 64
VI. *De Emptione et Venditione et rerum praescriptione* 65
VII. *De Fidejussoribus* 71
VIII. *De Receptis Arbitris et Transactionibus* 72
IX. *Si Quadrupes Pauperiem fecerit: et de Noxalibus actionibus* 74

Liber Quartus.

I. *De Publicis Judiciis* 77
II. *De Furto et vi Bonorum raptorum* 80
III. *De Homicidiis* 83
IV. *De Homagiis Praestandis* 85
V. *De Injuriis Verbalibus.* ibidem. 86
VI. *De Falsis, et de his qui non infamia* 87
VII. *De Adulteriis* 89
VIII. *De Bonis Damnatorum.* 93

FINIS.

BIBLIOTECA ASTRA BDU

AUSTRALIAN
ARMY
LIBRARY

